Universitätsbibliothek Wien
II
261.095
INCUNABEL

E. S.

II
261095
Incunabel

E. S.

O. 11. [redacted]. V. I. 8.

II
261095

Incunabel

Questiones subtilissime
Alberti de saxonia in li
bros de celo et mundo.

1.6.

¶ Clarissimi doctoris Alberti de saxonia qōnes sup q̄tuor libros Aristotelis de celo ⁊ mundo feliciter incipiunt.

¶ De natura scientia fere plurima ⁊c.

Kistoteles in libro de celo ⁊ mūdo qui est secūdus liber in ordine librorū naturaliū. cōsiderat de totali mundo ⁊ corporibus naturalib⁹ simplicib⁹ sicut sunt quatuor elementa ⁊ celum ſm q̄ sunt mobilia motibus localibus simplicib⁹. ex quibus ipse mundus constat talem: obseruans ordinē. quia in primo libro partiali determinat de mundo ſm se totum. In scō aūt de parte mundi nobiliori. vt puta de celo partes eius ⁊ ꝓprietates ⁊ passiones eius cōsiderās. Et in tertio libro determinat de partibus mundi minus nobilibus sicut sunt quatuor elementa ⁊ hoc ſm opinionem antiquorū. In quarto determinat de eisdem ſm ꝓpriam opinionē. ¶ In primo libro sic ꝓcedit. primo determinat de pfectione mundi hanc soluens questionē. vtrū mundus sit pfectus. Scō autē de finitate mundi in magnitudine soluens questiones secūdam principalem huius libri primi. ſ. Utrum mundus sit magnitudo finita vel infinita. Tertio determinat de vnitate mundi. ſ. vtrum sit vnus solus mundus vel plures vt saltē possint esse. que est tertia qō principalis huius primi. Quarto determinat de ꝓpetuitate mūdi hanc soluēs questionem quartam. vtrū mundus sit ꝓpetuus. ¶ Secūdus exigentias istarū materiarū dño ꝓcedente quasdas ꝓscribā. questiones super totales librū Aristo. antedictū. In quib⁹ si quid minus bene dixero benigne correctioni melius dicē tium me subijcio. ¶ Pro benedictis autē non mihi soli sed magistris meis reuerēdis ō nobili facultate artiū parisieñ. qui me talia docuerūt peto dari grates ⁊ exhibitiones honoris ⁊ reuerentie. Uolo autē quantū potero sic ꝓcedere. vt dicta in questionibus prioribus⁹ deseruiāt dicēdis in questionib⁹ posteriorib⁹ ad finē vt scia veniat ordinate.

¶ Secundū naturā q̄dē enim non est ipsi celo que in rectum latio: vna enim erat vniuscuiusq̄ simpliciū. Textu cōmēti decimi octaui. Qō. i.

Lcedendo Igitur ad intentum ꝓpoſcludēdo mundum esse perfectū qō Aristo. in primo tractatu huius primi libri partialis intendit cōcludere: volo tractare istas q̄nq̄ qōnes. quarū prima est ista. Utrū cuilibet corpori simplici insit naturaliter tantū vnus motus simplex. scōa vtrū in mundo sint q̄nq̄ corpora simplicia distincta specie. ſ. quatuor elemēta ⁊ q̄nta cēntia. tertia vtruz ꝓter dicta q̄nq̄ corpora simplicia sit ponendū sextū corpus simplex ſm speciē. quarta vtrum totalis mundus sit vnum ens cōtinuū. q̄nta vtrū mundus sit pfectus. ¶ Ad primā dictarū questionū ꝓpositarū arguit. primo ad partē negatiuā sic. Nō cuiuslibet corporis simplicis est motus. Igitur nō tantū vn⁹ mot⁹. ꝓna nota est de se ⁊ ꝓbabit assumptū. Et primo de celo qō ē corp⁹ simplex ſm Aristo. in littera. ⁊ tamen eius nō videt esse motus saltem localis de quo hic intendit cum semp maneat in eodē loco. ¶ Et si dicit q̄ ꝓpter hoc bene cōcedit celum nō moueri ſm se totum adhuc tamen celū bene monet ſm eⁱ⁹ partes. Arguo q̄ non. Nam vtraq̄ medietas celi ita manet in eodē loco sicut celum. qō patet de medietatibus celi quas equinoctialis diuidit abinuicem. scō vltima spera est corpus simplex ⁊ tamen nō monetur localiter eo q̄ nō est in loco cum extra ipsam non sit locus nec tēpus nec vacuū sicut ponit Aristo. i littera. tertio ꝓz hoc de totali terra que ponitur corpus simplex ⁊ tamen semp manet in medio mundi et quiescit. igitur nō cuiuslibet corporis simplicis est motus. quarto idem cōfirmatur auctoritate illoꝝ astrologoꝝ q̄ ponunt vltimū celum imobile nō obstante q̄ sit corpus simplex. ¶ Secūdo ad principale sic. nullus motⁱ⁹ est simplex. ergo questio falsa cū hoc supponat in questiōe. antecedēs ꝓz. q̄ omnis motus est diuisibilis in partes ſm diuisionez temporis in quo fit sicut vult Aristo. i sexto phȳsicoꝝ. ergo non est simplex. ¶ Confirmatur idem ſecūdo. omnis motus vel est naturalis vel violentus. si est naturalis sic in fine est velocior q̄ in principio. si violentus. sic in fine est tardior ⁊ sic omnis motus siue naturalis siue violentus componit ex velocior ⁊ tardiori: quare nō est simplex. ¶ Tertio ad principale sic. q̄libet orbis planete est corpus simplex. ⁊ tñ ei nāliter insūt plures motⁱ⁹ simplices localis. quoꝝ vn⁹ est ab oriente in occidentem per meridiē ſm motū primi mobilis sup polos mūdi. alter autez est ab occidente in orientē etiaz per meridiē sup polos zodiaci: qui dicit eē motⁱ⁹ ꝓprius illius orbis ⁊ primus motus raptus. ¶ Nec valet si dicatur q̄ solū vnus istoꝝ motuū est orbi naturalis. alter autem est ei violentus ex eo q̄ tūc nō ꝓpetuo orbes planetarum taliter dictis motibus fuissent moti: cum nullū violentum diu duret. per Aristo. in littera. quod tñ est falsum. ¶ Quarto ad ꝑncipale sic. ignis in spera sua mouet circulariter vna cū celo. ⁊ cū hoc est mobilis naturaliter sursum ideo eiusdem corporis simplicis sunt plures motus nāles simplices distincti ſm speciē: prima pars antecedētis ꝓz per Aristotē. primo metheuroꝝ. Et secūda pars ꝓz ad expientiam. videmus enim ignē hic inferi⁹ non ꝓhibitum nāliter moueri sursum. ꝓna ꝓz ex eo q̄ ignis ponit esse corpⁱ⁹ simplex. ⁊ cū hoc motus circularis ⁊ motus sursuz ponuntur esse motus distincti ſm speciē per Aristo. in lra. ¶ Et si dicatur nō ꝓpter hoc igni insunt duo motus quoꝝ vterq̄ insit ei nāliter. q: licet vterqz dictoꝝ motuū ei insit. tamē soluz vnus eoꝝ. ſ. motus sursuz ineſt ei nāliter: ⁊ alter. ſ. motus circularis ineſt ei violenter. hoc nō valet. Nam tunc nō ꝓpetuo ignis in spera sua fuisset motus circulariter vna cum celo. Cuius oppositū ꝓcederet Aristo. ꝓna tenet per hoc q̄ nullū violentū diu durat. ꝑ Aristo. i lra. ¶ Quinto si terra que ponit esse corpus simplex poneret sursum ipsa nō ꝓhibita descēderet vno motu simplici vsq3 ad sperā aeris. ⁊ vno alio motu simplici distincto specie a primo vsq3 ad aquā. deinde adhuc alio distincto spē vsq3 ad mediū mūdi. ergo eiusdē corporis simplicis possunt esse plures motus nāles simplices. ꝓna nota est de se. ⁊ antecedēs q̄ntū ad partem eius dubiam ꝓbatur per Aristotē in lra qui videt distinguere motus naturales abinuicē spē ſm distinctionē specificā terminoꝝ ad quos modo ꝓz q̄ dicti motus terre sūt ad terminos distinctos spē posq̄ vnus est ad aerem alter ad aquā. Ista aūt distinguunt spē. ¶ Sexto motus sursuz ⁊ motus deorsum sunt motus nāles simplices ⁊ amboⁱ⁹ illis motib⁹ aer qui ponit corpus simplex pōt moueri saltē successiue. naz si aer esset in loco aque moueret naturaliter sursum ad locū ꝓpriuz. si aūt esset in loco ignis moueretur naturaliter deorsum ad locum eundem. ¶ Septimo ꝓbatur q̄ idem corpus simul potest moueri diuersis motibus simplicibus ſm spēm. Nam descendat vna terra donec tangat centrum terre quo facto nōdū quieſcit illa terra. sed adhuc monebitur si nō fuerit ꝓhibita donec eius medium fiat mediū mūdi. Ideo per illud tempus per quod monebit posq̄ primo tetigit centrū aliqua pars eius recedet a centro: ⁊ alia accedet ad centrū. Et cum a centro recedere sit a cendere. ad centrū accedere sit descēdere sequit q̄ terre sic mote simul vna pars ascendit quādo alia descēdit ⁊ cum idem sit motus totius ⁊ partis per Aristo. in lra sequit q̄ illa terra simul ascēdit ⁊ descēdit. ¶ Octauo etiā ꝓbatur q̄ vnus motus simplex potest inesse pluribus corporibus simplicibus distinctis ſm spēm. hoc primo ꝓz de motu circulari, qui ineſt celo naturaliter ⁊ etiā igni que ponuntur corpora distincta ſm spēm. scō. nam motum a medio Aristo. reputat vnuz motū simplicem tali tamen motu sunt mobilia plura corpora simplicia distincta ſm speciē. ſ. ignis ⁊ aer. ¶ Nono. idem motus simplex ſm speciem potest inesse pluribus mixtis differentib⁹ ſm speciē. igitur magis pluribus simplicibus distinctis ſm speciez. antece/

dens pz. q: plumbū ⁊ aurū ⁊ multa talia sunt mixta differentia specie. ⁊ tamē omnibus eis inest naturaliter vn⁹ motus simplex. puta deorsum. ꝓña tenet per hoc ꝙ mixta monentur ad motum elementoꝝ dominantiū in ipsis sicut dicit Aristo. in littera. Jn dictis autem mixtis diuersa dominantur elemēta seu corpora simplicia. igitur ⁊c.

Oppositum arguit̄ per Aristo. in ista. ¶ In ista q̄stione q̄tuor erunt articuli. ¶ Primus erit iuxta materiam primi argumenti. s. vtrū omne corp⁹ naturale sit nāliter mobile motu locali. ¶ Secundus erit iuxta materiam secūdi argumēti. s. vtrū aliqs sit motus simplex ⁊ qd debeamus intelligere per motum simplicem ⁊ quot sint fm̄ speciem. ¶ Tertius erit respondēs ad questionē ꝓpositam: ⁊ cuz hoc ad illam dubitationem iuxta materiā octaui argumēti principalis. s. vtrum idē mot⁹ simplex possit inesse nāl̄r pluribꝫ corporibꝫ simplicib⁹ distinctis fm̄ spēz. ¶ Quart⁹ erit ō motu mixti postq̄ dictū est de motu simplici iuxta materiā noni argumēti.

In primo articulo p̄mo ponā descriptōes quoꝝrūdā terminoꝝ qbus oportet pluries vti in sequētibus cum vna distinctione eius qō est moueri localiter. Deinde respondebo ad articulū. Termini describendi sunt isti natura. corpus naturale. motus localis. mot⁹ naturalis. motus violētus. ¶ Unde natura sic describitur scdo physicoꝝ. Natura est p̄ncipium ⁊ cā mouendi ⁊ gescendi eius in quo est primū per se ⁊ nō fm̄ accidēs: ⁊ diuiditur in materiaz ⁊ formā. ⁊ fm̄ hoc dupler dicit eē p̄ncipiuz mot⁹. s. passiuuz ⁊ actiuū. passiuū quidē vt materia. actiuū vt forma. ¶ Corpus autē naturale dicit̄ corp⁹ cōpositum ex materia ⁊ forma. ¶ Juxta qō dubitat̄ vtrū celuz sit corpus naturale. ad qō dico ꝙ sic si celū capiatur pro aggregato ex orbe ⁊ intelligētia: que iz nō faciat vnuz orbem per inherentiā intelligētie ad orbē: tamē bene facit vnuz cū ipso per q̄ndā appropriationē ⁊ indistantiaz ⁊ p̄sentiaz eⁱ⁹ ad orbem: et ad quālibet eius partez. Si autē celū caperet pro orbe solo cū exclusione intelligētie tūc non diceret ens naturale: sed natura. ⁊ vtrū materia vel forma postea dicetur. ¶ Alia descriptio. motus localis dicit̄ quo aliqd mutat locū formaliter scdm̄ se vel scdm̄ partē vel mutaret si esset in loco. qō addo ꝓpter nonā sperā q̄ mouetur motu eiusdē speciei cum motu locali: licet nō mutet locum nec scdm̄ se nec scdm̄ partes suas postq̄ nec scdm̄ se nec scdm̄ partes est in loco. Similiter posito ꝙ infra speram lune esset vacuum: ⁊ nihil ibi esset excepto vno lapide: nō est dubiuz qn deus posset adhuc monere illum lapidem de vno polo ad alium: ⁊ nō nisi motu locali vel motu eiusdem speciei cum ipso nō obstante ꝙ ille lapis nō mutaret locū postq̄ nō eēt in loco. Sufficit ergo ꝙ motu illo formaliter mutaret locū si esset in loco ad hoc ꝙ dicat̄ moueri motu locali vel motu eiusdē spēi cū ipso. de hoc magis in libro physicoꝝ. ¶ Alia descriptio. motus naturalis dicit̄ qui fit a principio. actiuo intrinseco vel actiuo extrinseco: dumtamē p̄ncipiū passiuuz intrinsecū illius mobilis ad illū motū naturalē habeat inclinationem. ¶ Exemplum primi sicut est mot⁹ grauis deorsum. ¶ Exēplū secūdi. sicut est motus ferri ad magnetē vel calefactio aque. vnde iz aqua caleſiat ab extrinseco puta igne. tamē qz materia aque ad illaz calefactionez hz inclinationem ꝓpter formā substantialem ignis que illam calefactionem cōsequit̄: inde est ꝙ aqua dicitur nāliter calefieri. ¶ Alia descriptio. motus violentus dicit̄ qui est a principio extrinseco ad quē motū p̄ncipiū passiuuz mobilis nō habet inclinationem sicut est motus grauis sursuz. istud patet per descriptionē violēti. quā ponit Aristo. tertio ethicoꝝ. vbi dicit violentū esse a principio extrinseco nō cōferēte vim passo ⁊. ad qō passum nō habet inclinationē naturalem. ¶ Dubitatur hic quare materia aque habet inclinationē naturalē ad calefactionē ⁊ nō ad motū sursum. ¶ Dico ꝙ ideo qz mā nō appetit accidētia nec inclinat̄ ad ea nisi ꝓpter formā substātialē ad quā talia accidētia disponūt. ⁊ iō qz calefactio q̄ntū est de se materiā disponit ad formā substātialē nouā i ipsaz mām introducēdā. ⁊ hoc nō facit motus localis saltez fm̄ se. iō mā aq̄ hz inclinationē nālē ad calefactionez iz nō ad motū localē alicui ab illo ad quē inclinat forma substātialis actualiter in ea exīs. ꝓpter qō ꝓcedit⁹? hz aquā nāl̄r calefieri iz nō cōcedam⁹? ipsaz nāl̄r ascēdere. ¶ Cū istis descriptionibus addo istā suppositionē. s. qō qōlibet corp⁹ nāle hz alicui locū sibi nālē ipsi⁹? ꝙ seruatiuū. ꝙ pz ex eo qz nos videmus idē corp⁹ in vno loco diutius durare. in alio aūt min⁹ diu. ⁊ cū qōlibet ens appetat se pmanere. sequit̄ ꝙ qōlibet corpus nāle cū fuerit extra locū suū: naturalē hz inclinationē ad illū: ⁊ cū fuerit in ipso hz inclinationē ad manendū in eo ꝓpter diutius cōseruari in suo esse. ¶ Dunc sit distinctio ꝙ aliqd pōt moueri local̄r multipliciter. vno modo fm̄ se totum sicut graue deorsum. alio modo fm̄ partes sicut celū. ¶ Similiter vno modo motu recto sicut graue cū mouet deorsum ⁊ leue sursuz. alio modo motu circulari sicut mouetur celum ⁊ ignis in spera sua. Alio modo mere nāliter. vt graue deorsum. Alio modo mere violēter vt graue sursum. Alio modo mouet natural̄r ⁊ volūtarie vt celū. talis enim mot⁹ est orbi nālis ⁊ fit volūtarie ab intelligētia. Alio modo nec nāl̄r nec violēter. sed preter naturā: quo modo monetur ignis in spera sua. Alio modo mixtim ex volūtario ⁊ violēto sicut est motus animalis. Alio modo mixtim ex recto ⁊ circulari sicut est mot⁹ lapidis trāsuersalis vel motus grauis ad medium mundi per arcū cuius semidiameter mūdi est chorda. Istis suppositis pono vnicā cōclusionē respōsalē ad articulū. s. omne corp⁹ nāle est nāliter mobile motu locali. ꝓbat. omne qō hz p̄ncipiū i se actiuū mouēdi local̄r hoc ē nāl̄r mobile local̄r. sz omne corp⁹ nāle est huiusmodi. ergo ⁊c. Maior pz ꝙ diffinitionē mot⁹ nālis prius positam que est cōis oi motui nāli siue sit alteratiōis siue localis siue qcunq̄ alt⁹ vna cū suppōne posita post descriptiones terminoꝝ dictoꝝ natura corp⁹ nāle ⁊c. sz minor pz per diffinitionē corpis nālis vna cū diffinitiōe nāe. ¶ Juxta cōclusionē istā dubitat̄. q̄re dī corp⁹ nāle. nōne sufficeret dicere corpus cū omne corp⁹ sit nāle ⁊ ecōtra. ¶ Dic potest rūderi dupl̄r. primo ꝓcesso ꝙ omne corp⁹ eēt nāle ⁊ oē nāle eēt corp⁹: tū addit̄ iy nāle ꝓp opinionē platonis q̄ credidit aliq̄ corpora eē mathematicalia ⁊ nō nālia. ¶ Aliter potest dici negādo ꝙ oē corp⁹ sit nāle. Maz mā est corp⁹ cōsimil̄r forma equi est corp⁹: cū qōlibet istoꝝ sit lōgū latū ⁊ pfundum. Et tū neutrū istoꝝ est ens nāle sz nā. Sil̄r albedo et dulcedo in lacte sūt corpora cū vtrūq̄ illoꝝ sit longū latum ⁊ pfundū ⁊ tū neutrū eoꝝ ē ens nāle. qō pz ꝙ diffinitiones entis seu corporis naturalis prius positam iz bene sint entia fm̄ naturā. ¶ Secūdo dubitat̄ ꝑa cōclusionē in se. q: celum est corpus naturale: cum sit vnuz de qnq̄ corporibus simplicibus naturalib⁹. per Aristo. in littera. ⁊ tamen iz moueatur nō naturaliter sed violenter moueri videt̄. ex eo ꝙ monetur ab intelligentia que non videt̄ intrinseca esse celo sed extrinseca. scdo. nam bene possibile est esse aliqd corp⁹ naturale qō tamē nunq̄ monetur localiter. ⁊ per ꝓsequēs tale nō videtur esse mobile localiter. Nam si esset mobile localiter ⁊ nunq̄ moueretur potētia eius naturalis ad motū eēt frustra. qō vī eē falsū: cū de⁹ ⁊ nā nihil agāt frustra. Assūptū pz. nā pol̄e ē aliq̄ terrā i aliq̄ loco gnārī ⁊ i eodez corrūpi absq̄ ꝺ ꝙ vnq̄ moueat̄ local̄r. ¶ Ad ista ad p̄m dico ꝙ vtiq̄ celū mouet̄ nāl̄r. ⁊ vlterius dico ꝙ mouet̄ a p̄no extrinseco p appropriationē ⁊ p̄ntiā. puta ab intelligētia iz nō p iherētiā. ⁊ ꝺ suffic̄ ad motū nālē. ¶ Ad scdam bñ ꝓcedo ꝙ ē pol̄e aliqd eē corp⁹ nāle qō nūq̄ moueat̄ local̄r. Et vlteri⁹? dico ꝙ nō ē icōueniēs potētia aliqua frustrari fz idiuiduū: iz fit ipol̄e potētia taz fz idiuiduū q̄ fz spēz. Ad ō dico ꝙ i ꝓposito iz dcā po⁹ frustret̄ fz idiuiduū: tū ꝓfit̄ po⁹ i aliq̄ sil̄i reducit̄ ad actuz. Uñ iz aliq̄ flores nūq̄ ꝓducāt fructū ⁊ po⁹ ꝓducēdi fructū i illis nō reducat̄ ad actū: tū po⁹ ꝓducēdi fructuz i alijs eis sil̄ib⁹ i spē ad actū reducit̄. Et ita de⁹ ⁊ nā nihil faciūt frustra fz spēm ⁊ idiuiduū sil̄: iz bñ fm̄ vnū individuuz vel plura solum.

Quantum ad secundū articulū premittā prius aliquas ꝓpositiones tanq̄ suppositiones. ⁊ deinde ponam aliquas conclusiones respōsales ad artiᵐ. Suppositiōes erūt iuxta qd nois mot⁹ localis. ¶ Et sit hec p̄ma suppositio. ꝙ mot⁹ localis nō dī simplex

per priuationez cõpositionis ex ptib⁹ q̃ntitatiuis. p3. q: cuz
q̃libet mot⁹ fit cõposit⁹ ex ptib⁹ q̃ntitatiuis cuz sit de nũero
ꝓtinuox vel successiuox nullus motus esset simplex. Cuius
oppositũ dicit Aristo. ¶Scda suppositio est ista q̃ motus
nõ dr̃ simplex p priuationẽ ꝓpositiõis ex ptib⁹. q̃ruz vna sit
velocior vel tardior q̃ alia. Maz tũc mot⁹ nãlis terre deor-
sum fm semidiametrũ mũdi vel partez ei⁹ nõ eẽt simplex
cũ in fine sit velocior q̃ in p̃n⁹. Cui⁹ oppo⁹ iterũ dicit Ari.
¶Tertia suppositio. nec mot⁹ dicit̃ simplex p priationẽ cõ
positionis ex ptib⁹ qb⁹ vna pars mobilis moueꝯ velocius
ꝫ alia tardi⁹. Nam tũc totalis mot⁹ celi ipi celo coextensus
nõ eẽt mot⁹ simplex. qõ est falsũ ꝫ ꝓtra Ari. ꝓba p3 ex hoc.
q: ptes celi q̃ sũt iuxta egnoctialez monent velociꝰ q̃ ptes
celi que sũt iuxta polos: posteq̃ in eodez tpe describũt plus
de spacio vero vl imaginato. ¶Quarta suppositio. nec mo
tus dr̃ simplex ꝓpter hoc q̃ mobile tali motu motuz sit fi-
gure simplicis ꝫ regularis. q: nõ obstãte q̃ terra eẽt valde
irregularis figure adhuc motus ei⁹ deorsum diceꝯ sim-
plex. ¶Quita suppositio. nec mot⁹ dicit̃ simplex ꝓpter sim
plicitatẽ subẽ mote. Nã tũc mot⁹ ex⁹ nõ esset simplex: cũ
qõlibet el⁹ sit cõpositũ ex materia ꝫ forma. Silr motus
grauis mixti deorsuz nõ eẽt simplex ꝓpter cõsiliem rationez
qõ Ari. negaret. q: tale mixtũ naturaliter moueꝯ tali motu
simplici ad motũ elemẽti pdominãtis in ipso. ¶6ª suppõ.
nec mot⁹ dr̃ simplex pp hoc q̃ sit sup spatio simplici. nã tũc
mot⁹ grauis q fiẽt fm lineã trãsuersalẽ rectã eẽt simplex. qõ
est falsum. q: cõponit̃ ex recto ꝫ circulari. silr eẽt mot⁹ mole
fabri eẽt simplex. q: fit fm spaciũ simplex. s. lineã circularẽ.
ꝫ tñ hoc ẽ falsum. q: mot⁹ mole fabri cõponit̃ ex motu pul
sus ꝫ tract⁹. ¶Septia suppositio ẽ ista q̃ mot⁹ dr̃ simplex
ex eo q̃ sit p lineã breuiorẽ p quã põt fieri ad mediũ mũdi
vel a medio mũdi. s. fm semidiametrũ mũdi vel ptẽ eius
absq3 hoc q̃ aliqd participet de circuitione vel circa mediũ
mundi fm lineã circularẽ vel partẽ eius absq3 hoc q̃ parti-
cipet aliquid de descẽsu ad mediũ vel ascensu a medio ita q̃
simplicitas motus attendit̃ in ordine ad medium mundi.
¶Ex quo sequitur datis duobus mobilib⁹ equaliter distã
tibus a medio mũdi vtrisq3 eque velociter descendẽtibus
ad medium mũdi. vno tamẽ descendẽte p semidiametruz
mũdi: altero autẽ per arcũ cuius semidiameter mũdi esset
chorda. pmũ moueret̃ motu simplici. scõm aũt nõ. q: scõz
nõ descenderet p lineã breuiorem p quã põt. sed p lineam
curuã aliquid participãs de circuitione in ei⁹ descensu. ꝫ ici
dẽtaliter addo q̃ in eodẽ casu illa duo mobilia lz eq̃ veloci-
ter descenderẽt nõ tñ eque velociter moueretur. q: illũ qõ
descenderet per arcũ velocius moueretur cũ inequali tem-
pore plus ꝓtransiret de spacio. q: pertrãsiret arcum quãdo
reliquuz pertrãsiret chordã. arcus autẽ ẽ maior chorda. eq̃
velociter tñ descenderet. q: equaliter cẽtro appropiquaret.
ita q̃ motus velocitas mẽsuratur penes trãsitũ spatij maio-
ris vel minoris in tãto vel in tãto tpe. descensus aũt veloci-
tas penes approximationez maiorẽ vel minorẽ ad mediuz
mũdi i tãto vel in tãto tpe. ¶Juxta illã ꝓpositionẽ seu sup
positionẽ dubitatur primo q̃tũ ad motum rectũ. nã seque-
retur q̃ aliqꝺ totũ moueret̃ motu simplici. cui⁹ tñ quelibet
medietas moueret̃ motu cõposito. ¶Probat̃ ꝓna. nam sit
vna terra pura vniformis in grauitate fm ptes eius q̃ de-
scendat sic ad cẽtrum mũdi q̃ pũctus in medio eius imagi
natus describat semidiametrũ mũdi. ꝫ in eius descensu il-
la terra cõdensetur: in isto casu totalis terra monetur motu
simplici. ꝫ tamen quelibet medietas videt̃ esse mota mo-
tu cõposito ex descensu ꝫ aliquali circuitiõe posteq̃ nulla ei⁹
medietas descẽdit p semidiametrũ mundi. Aliter põt ar-
gui hoc idẽ sic ponẽdo talẽ casum q̃ sit aliqua terra pura q̃
in eius descẽsu rarefiat vsq3 s. ad instans mediũ temporis
mẽsuratis descẽsum: semp pũcto medio ipsius terre manẽ
te in semidiametro mũdi. ꝫ post mediũ instãs tpis terra
illa ecõuerso cõdenset̃. in isto casu pũct⁹ medi⁹ totalis terre
describit semidiametrũ mũdi. q̃libet aũt medietas dscribit
q̃si arcũ cui⁹ semidiameter mũdi est chorda. q̃re q̃libet me
dietas terre sic mote vr̃ eẽ mota motu cõposito totali terra
mota motu simplici. ¶Ad illud respõdeo ꝓcedẽdo ꝓclo-
nẽ. s. q̃ aliqꝺ corpus totale monetur motu simplici cui⁹ q̃li
bet medietas moueꝯ motu composito. cũ quo bene stat q̃
medietates ille sil sumpte mouẽtur motu simplici cum ille
medietates sil sumpte nõ sint aliud q̃ illud totũ. ¶Secun
do dubitat̃ iuxta eandẽ suppositionẽ q̃tũ ad motũ circula-
rẽ. nam si ipsa esset vera sequereꝯ q̃ ecẽtricus solis vel ali-
cuius alterius planete nõ moueret̃ motu simplici: qõ tamẽ
est falsuz. ex eo q̃ orbis ecẽtricus est corpus simplex. cuili
bet aũt tali debeꝯ motus simplex. p Ari. in 8ꝝ. ¶Probatio
pñe. q: ecẽtricus lz moueat circa centrũ mundi tñ aliqd de
ascensu ꝫ descensu participare vr̃: ex eo q̃ aliq̃ ei⁹ ps effici
tur aliq̃n centro mũdi ppingor aliq̃n remotior. cẽtro aũt mũ
di appropiquare est descẽdere. ꝫ a cẽtro mũdi elõgare est
ascẽdere ergo ꝫc. ¶Propter istã rõnẽ ꝫ pp q̃sdã alias ra
tiões ꝓmẽ. negant ecẽtricos de qb⁹ videbitur plus postea.
Sed ad ipsuz p aliquos volentes sustinere ecẽtricos rñdẽ-
tur ꝫ ꝓcedit̃ q̃ ecẽtrici monẽtur motu simplici. ꝫ q̃ dr̃
aliq̃ ps ecẽtrici aliq̃n efficitur cẽtro ppiquior ꝫ aliq̃n remo-
tior. hñ ꝓcedũt. lz negãt q̃ pp hoc ecentrici nõ moueantur
motu simplici. q: dicunt simplicitatẽ motus circularis non
attendi penes motũ circa centrũ mũdi sed circa centrũ pro
priũ corporis. modo ecẽtrici nũq̃ efficiũtur q̃tum ad aliqs
suas partes aliquando ppinquiores centris ꝓprijs aliquã-
do remotiores. Sed semper manẽt equaliter distantes ab
eis. sed breuiter istud salua gratia sic dicentium nõ vr̃ mihi
valere. q: si simplicitas motus circularis attẽderetur respe
ctu cẽtri ꝓprij corpis moti tũc mola fabri moueret̃ circula-
riter motu simplici. qõ est falsuz. ꝫ credo q̃ illimet credãt
hoc eẽ falsuz. ꝓña nota ẽ de se ex eo q̃ semp ptes mole fa-
bri in ei⁹ motu circulari manerẽt eq̃lr distãtes a cẽtro ꝓpo
illi⁹ mole. falsitas ꝓñtis p3 primo q: mot⁹ mole fabri cõpoꝛi
tur ex pulsu ꝫ tractu. 2º q: i tali motu vna ps mole ascendit
reliq̃ descẽdẽte. q̃re mot⁹ ei⁹ nõ vr̃ eẽ simplex. Aliter igit̃ di
cẽdũ ẽ ad illã rõnẽ sustinẽdo ecẽtricos: q̃ vtiq3 mot⁹ eox est
simplex. cũ dicis q̃ p eox motũ aliq̃ eox ptes efficiũt̃ aliq̃n
cẽtro ꝓpiquores aliq̃n remotiores. ꝓcº. Et q̃ vlteri⁹ dice-
batur ió aliq̃n descẽdũt ꝫ aliq̃n ascẽdũt. negat̃ ꝓña pp hoc
q̃ nõ oẽ cẽtro mũdi appropiq̃re ẽ descẽdere nec oẽ a cẽtro
mũdi elõgari est ascẽdere: lz solũ qõ fit ifra orbẽ lune i spa
actiuox ꝫ passiuox. ¶Adhuc dubitat̃ ỏ motu epicli circa
centrũ ꝓprũ vtrũ sit simplex vel cõposit⁹. Ad qõ aliq dñt
q̃ si nos ponim⁹ ecẽtricos nõ ẽ necessariũ ponere epiclos.
ꝫ ió si epicli nõ ponunt̃ nõ oportet q̃rere de motu eox an
sit simplex vel cõposit⁹ de hoc tñ vtrũ sint ponẽdi epicli vl
nõ cũ ecẽtricis videbit̃ i scõo hui⁹. ¶Istis ꝓsuppositis sit
hec prima ꝓña. aliqs de facto est motus simplex circularis
nãlis. p3 de motu celi q̃ ẽ circa mediũ mũdi absq3 hoc q̃ ali
qd pcipiet de ascẽsu vel descẽsu. ¶Scda pclo aliqs põt eẽ
motus simplex rect⁹ nãlis. p3 hoc. nam terra põt moueri
versus mediũ mũdi. ꝫ ignis ꝑt moueri a medio absq3 hoc
q̃ iª i eox motib⁹ aliqd pticipẽt de circuitiõe. ¶Tertia cõ-
clusio q̃ solũ sunt duo motus simplices nãles fm g⁹. s. rec-
tus ꝫ circularis. p3 hoc. q: tot sunt magnitudines simpli-
ces penes qs sumit̃ simplicitas mot⁹. s. linea recta directe
tẽdẽs ad meᵐ vl a medio: ꝫ linea circularis circa meᵐ fm
oẽm pũctũ eq̃lr distãs a medio. ¶Quarta pclo tres sunt
mot⁹ simplices nãles fm spem subalternã. p3 hoc. q: rect⁹
subdiuidit̃. s. i motũ sursũ ꝫ motũ deorsuz. ¶Quita pclo
ptes q̃ tres sũt mot⁹ nãles simplices p3 spẽz spãlissimã. p3
hoc. q: pla sũt corpa simplicia q̃ tria distincta p3 spẽz spãlisi
maz ꝫ vnũqꝺq3 corp⁹ simplex p3 spẽz spãlissimã ỏtermiat
sibi motũ nãlẽ distinctũ fm spem spãlissimã vt postea ꝓba-
bitur. ꝫ sic sit dictum de istis duobus articulis vt occurrit.

Quantum ad tertiũ articulũ primo p̃mitto aliqs
suppões. q̃z pª ẽ ista. q̃ aliqd põt
imaginari moueri motib⁹ plib⁹ simplicib⁹ duplr. vno mõ
sil. alio mõ successiue. scda suppõ aliqd põt imaginari mo-
ueri sil plib⁹ motib⁹ simplicib⁹ triplr vno mõ. q̃ eq̃ pº ꝫ eq̃
velociter moueat illis motib⁹ simplicib⁹. scdo mõ q̃ mo-
ueat plib⁹ motib⁹ simplicib⁹ nõ eq̃ pº: p3 moueat vno ex
se ꝫ alio ad motũ alterius ptuncti cũ eo. tertio q̃ moueatur
motu mixto ex duobus simplicibus sicut ex motu recto ꝫ

circulari. Tūc sit p̄ª ꝯclō. ipoſe ē aliqd moueri ſiſ plib⁹ ſim plicib⁹ motib⁹ eq̄ p̄° ⁊ eq̄ velociter. ꝑ hoc ex eo q̄ ſ̄z hoc oportēt ꝙ idē ſiſ ⁊ ſeſ eēt i diuerſis locis poſtq̄ mot⁹ ſim plices ſūt ad diuerſa loca. ⁊ p iſtud mot⁹ localis dr̄t a motu alteratiōis. nā iſtud bñ ē poſe de motu alteratiōis ꝙ aliqd ſiſ altereť diuerſis alterationib⁹. vñ bñ poſe ē ꝙ aliqd ſiſ ita velociter albeñat ſic calefit. ¶ 2ª 2°. aliq̄ ſimpler p̄ōt mo ueri ſiſ plib⁹ motib⁹. 2°°. ꝑ ſpa ſol q̄ moueť motu p/ prio ⁊ motu circulari diurno q̄z vterq̄ ē mot⁹ ſimpler. ſed nō moueť illeq̄ p̄° cū nō vterq̄ eoz ſit ei nāl. ſ̄z vn⁹ eoꝝ ineſt ſibi p̄ter nāz. ¶ 3ª 2°. idē ſimpler bñ p̄ōt moueri ſimul plurib⁹ motib⁹ ſimplicib⁹. 3°° ꝑ hoc. q: aliq̄ terra pura p̄t ſimul deſcēdere ⁊ aliq̄ ſ̄r cētrū circuire ſic ſi aliq̄ terra deſcē deret ſup aliquā tabulā trāſuerſal̄r poſitā: ſ̄z verū ē ꝙ hoc nō eſt corpi ſimplici mere nāle. ¶ 4ª 2°. eſt 1ª aliq̄ ſimpler p̄ōt ſiſ moueri plib⁹ motib⁹. 2° ⁊ 3°°. ꝑ hoc vt ſi aliqua terra pura deſcēdēt ſupra aliquā tabulā trāſuerſal̄r poſita: ⁊ illa tabula moueret i tali deſcēſu ad aliā ptē. puta ad lat⁹ tūc illa terra ſiſ moueret plib⁹ motib⁹ ſimplicib⁹. 2° ⁊ 3°°. ſ̄z ſic diri talis mot⁹ nō eēt ei mere nāl. ¶ 5ª 2° ipoſe ē idē corp⁹ ſimpler ſiſ moueri nāl̄r plib⁹ motib⁹. ¶ Probat 1ª 2° ex eo ꝙ corp⁹ ſimpler nō h̄z i ſe niſi vnā formā ſimplicez q̄ apta nata eſt illud iclinare ad vnū locū ſolū ⁊ p ꝓns. pducti ua in ipſo ſolū vni⁹ mot⁹ ad illū locū vł i illo loco cū idē ſim pler inq̄ntū idē ſp aptū natū ſit facē idē vł iclinare ad idem. Cōfirmať hoc. q: vni⁹ corpis ſimplicis ſm ſpēm nō ē nāl̄r niſi vn⁹ loc⁹ ſm ſpēm. igit ēt nō niſi vn⁹ mot⁹ localis ſpeci ficus ſ̄z nāz. ꝙa nota ē ꝺ ſe. q: mot⁹ local dr̄ eē tal q: ē ad talē locū vł i tali loco. añs ꝑ. 4°. phy. ¶ 6ª 2° ipoſe ē idez corp⁹ ſimpler nāl̄r moueri plib⁹ motib⁹ ſimplicib⁹ ſ̄z ſpēz ſucceſſiue. ꝑ p rōnē p̄cedētis ꝯclonis. Sz ꝺ hoc dubitať. nam aq̄ moueť nāl̄r deorſuz. ⁊ cū hoc aliqñ moueť ſurſuz nāl̄r i ſequēdo aerē attractū ſurſū i fiſtula violēter. ¶ Rñ detur ꝙ ſimpler moueri plib⁹ motib⁹ ſimplicib⁹ ſ̄z ſpēm diſtictis itelligiť dupl̄r. vno mō ſic ꝙ glibet illoꝝ motuū ſit ſibi ꝑpr̄ius. alio mō ꝙ vn⁹ illoꝝ ſit ſibi ꝑpr̄ius ⁊ alter nō. ſ̄z cōis ei ⁊ cuilibet alteri corpi. Tunc dico ꝙ p̄° mō ipoſe eſt alicui⁹ corpis ſimplicis eē pl̄es mot⁹ nāles. ſ̄z 2°° bñ. Uñ ꝙ aq̄ ſic nāl̄r aſcēdat i aerē ātē ipſaz moto ſurſuz ꝑ violētiā ne fiēt vacuū nō ſolū ꝓuenit aq̄. ſ̄z cuilibet corpi hoc accidēt ꝙ ꝓſili mō eēt ſituatū ad aerē ſic motū violēter. ¶ Iſtā ſolu tionē alij dicūt ſub alijs verbis ꝙ vni⁹ corpis ſimplicis ſolū eſt vn⁹ mot⁹ nālis ſm ſpēm ꝓueniēs ei ſ̄z nāz ꝑpaz. nihilo min⁹ nihil ꝓhibet alicui⁹ corpis ſimplicis ſm ſpēm eē pl̄es mot⁹ diſtictos ſ̄z ſpēz. q̄z vn⁹ eēt ei nālis ſ̄z nāz ꝑpaz. alter ātē eēt ei nālis ſ̄z nāz ſeu iclinationē cōem ſibi ⁊ aliis. ¶ 7ª cōcluſio. vn⁹ mot⁹ ſimpler ſm ſpēm non ieſt niſi vni corpi ſimplici ſm ſpēm. ꝑ hoc. q: ex quo forma corpis ſimplicis nō iclinat niſi ad vnū motū ſimplicē ⁊ forme diſtincte ſm ſpēm inclināt ad diſtictos mot⁹ ſm ſpēm. ſeq̄ť ꝙ vn⁹ mot⁹ ſimpler ſm ſpēm nō ieſt plib⁹ corpib⁹ diſtictis ſm ſpeciē. aliter enīz forme diſticte ſm ſpēm iclinarēt ad idē. qꝺ ē fal ſum. ¶ Ex his ſeq̄ť ꝙ mot⁹ circularis quo moueť ignis in ſpa ſua nō ē nālis igni. nam igni ineſt nāl̄r mot⁹ ſurſuz qui diſtigniť ſpē a motu circulari p ꝑcedētē articulū. ſi igit cum hoc eidē mot⁹ circularis eēt nālis eidē corpi ſimplici ſm ſpe ciem ineēnt ei nāl̄r pl̄es mot⁹ ſimplices ſm ſpēm qꝺ eſt ꝺ gntā cōcluſionē. ¶ Et cōfirmať hoc aliter. nā mot⁹ circula ris ineſt nāl̄r celo qꝺ mō ſuppono. ſi igit ēt ineēt igni nāl̄r idē mot⁹ ſimpler. ſm ſpēm ineēt nāl̄r plib⁹ corpib⁹ ſimpli cibus diſtictis ſm ſpēm qꝺ eſt ꝺ ſeptimā ꝯclonē. ¶ Dico ſcꝺo ꝙ mot⁹ circularis nō ieſt igni violēter. ꝑ hoc. q: tunc illi motui circulari eēt mot⁹ ſurſuz q̄ ē nālis igni ꝺrius. ⁊ cū eidē motui ignis ſurſuz ſit mot⁹ ignis deorſuz ꝺrius vni ſ̄z ſpēm pl̄a ſm ſpēz eēnt ꝺria qꝺ eſt ꝺ Ari. i Ifa. ¶ 3° dico ꝙ aliqs ē mot⁹ q nō ē nālis nec violentus ꝑ de motu circulari ignis in ſpa ſua. ¶ Dico 4° ꝙ talis mot⁹ dr̄ ieſſe igni p̄ter nām cū ſit ei ipertinēs. nec ſeq̄ť ad nāz ignis nec repugnat eidē. tale aūt eſt alicui iptinēs. ⁊ p̄ter nām. ¶ 5°. n. dico ꝙ nō oīs mot⁹ ſurſuz ab oī motu deorſū differt ſpē. ꝑ. q: aer exñs i loco terre vł aq̄ nāl̄r moueť ſurſuz ad locū ꝑpr̄ium exñs āt i loco ignis nāl̄r moueť deorſuz ad locū eūdez. mō ſi iſti duo mot⁹ differāt ſpē tūc eiuſdē corpis ſimplicis eēnt plures mot⁹ nāles. qꝺ ē ꝺ ſextā ꝯclusionē. ¶ 6° dico ꝙ ad hoc ꝙ mot⁹ ſurſuz ⁊ mot⁹ deorſuz diſtiguāť ſpē oz ꝙ ſint ad terminos diſtinctos ſpē q̄les ſunt mot⁹ deorſuz terre ⁊ mot⁹ ſurſuz ignis. ¶ 7° dico ꝙ nō oīs mot⁹ deorſuz cū oī motu deorſuz eſt eiuſdē ſpēi. ꝑ hoc. q: ex quo tā terra mo uetur nāl̄r deorſuz q̄ aq̄ oporteret ꝙ plib⁹ corpib⁹ ſimpli cibus idē mot⁹ ſm ſpēz eēt nālis. qꝺ eſt ꝺ ſeptimā ꝯclonē. ¶ 8° dico ꝙ ad hoc ꝙ mot⁹ deorſuz ab alio motu deorſuz dr̄at ſpē nō ſufficit ꝙ illi mot⁹ ſint ad diuerſos terminos in ſpē. Nam tūc terra in deſcēdēdo de loco ignis ad locū pro/ prium moueret diuerſis motib⁹ i ſpē. q: i tali motu ipa ve nit ad diuerſos terminos in ſpē. puta ad locū aeris ad locū aque ⁊ ad locū terre que ſūt loca dr̄ia ſpē. ſ̄z ꝓns eſt falſū. nā tūc eidē corpi ſimplici. ineſſent nāl̄r pl̄es mot⁹ diſticti ſ̄z ſpēm qꝺ eſt falſuz. ⁊ ꝺ ſextā ꝯclonē. ¶ 9° dico ꝙ ad hoc ꝙ mot⁹ deorſuz ab alio motu deorſuz differat ſpē oz ꝙ termi ni ad quos vltimate tendūt dr̄ant ſpē. ⁊ pp hoc. q: terra in deſcēdēdo nō tēdit vltimate niſi i vnū terminū ſm ſpēz. iō eſt ꝙ totalis ille deſcenſus eſt vn⁹ in ſpē. ſ̄z q: terra ⁊ aq̄ ſiſ deſcēdētib⁹ de loco ignis ipſa terra per ſuū motū tendit vl timate in terminū diſtictū ſpē a termino ad quem vltimate tendit aqua per ſuū motū: inde eſt ꝙ illi deſcenſus differūt abinuicem ſpē. cōſimili modo dicať de motu ſurſuz ſicut iā dictū eſt de motu deorſuz. ¶ Decimo dico ꝙ ſi ponimus orbes celeſtes diſtingui abinuicem ſpē non oīs mot⁹ circu laris cum omni motu circulari eſt eiuſd ſpēi. naz aliter idē mot⁹ ſimpler cōpeteret nāl̄r plurib⁹ corporib⁹ ſimplicib⁹ ſm ſpēm. ⁊ ideo ſm hoc oz ponē ꝙ loca nālia ipſoꝝ orbiū diſtinguanť ſm ſpēm. ⁊ ſm hoc mot⁹ circularis orbis ipi⁹ ſolis eſt alteri⁹ ſpēi a motu circulari orbis lune ꝓpter ꝙ ſ̄z vterq̄ eoꝝ ſit circa cētrū mundi: tñ vn⁹ eſt in vno loco ſm ſpēm. ⁊ alter in alio. ⁊ ſm hoc ſ̄z ſolum ſint duo mot⁹ ſim plices ſm genus ſolum tres ſm ſpēm ſubalternaz. tamen ſunt valde plures ſm ſpēm ſpāliſſimā ſm ꝙ plura ſunt cor pora ſimplicia diſtincta ſm ſpēm ſpāliſſimā mobilia ad di uerſa loca in ſpecie vel in diuerſis locis in ſpecie.

Quantum ad quartū articulū reſtat videre de motu mixti. vtrum ipſum moueat ad motum elementi ꝓdominantis in ipſo. ⁊ q: in iſta dubi tatione p̄ſupponitur ꝙ vnum elementum ꝓdomineť. pri mo dicam qūo hoc intelligitur ⁊ deinde reſpōdebo ad ar ticulum. vnde ex libro de generatione ſuppono ꝙ forme ſubſtantiales elementoꝝ non remanent in mixto. Ex quo ſtatim cōcludo ꝙ in mixto non eſt dominiū alicui⁹ elemēti ſm formā ſubſtantialez nec per ꝓns ſm naturaz eius pro/ prie dictam: q: natura nō diciť ꝑpr̄ie niſi de materia ⁊ for ma ſubali. vt ꝑ. 2. phy. modo de materia nihil eſt ad ppo ſitum. q: in ꝓpoſito intendimus de dñio elemēti in moueꝺo actiue: materia aūt nullius eſt actiuitatis ſicut h̄z oſtendi circa primū phy. ¶ Scꝺo ꝯcludo ex eoꝺē ꝙ ſi dicim⁹ ali qꝺ elemētū dñari in mixto illud dñium debet attendi ſm q̄litates derelictas ex elemētis vel ſimiles q̄litatibus natu ralibus elementoꝝ de talibus q̄litatibus eſt diſtinguendū. nam quedam ſunt qualitates elementoꝝ que dicuntur q̄li tates alteratiue ſicut ſunt caliditas humiditas ſiccitas ⁊ fri giditas ⁊c. de dñio autem elementi in mixto ſm tales q̄li tates nō intendimus in ꝓpoſito. q: clarum eſt ꝙ ſm do miniuz talis qualitatis nō moueť mixtum ex eo ꝙ in fer ro ignito dominatur caliditas ignis vel conſimilis ei. ⁊ ta men non ꝓpter hoc ferrum ignitum aſcendit. ¶ Alie aūt ſunt qualitates naturales elementoꝝ que dicuntur non al teratiue: ſed localiter motiue ſicut ſūt iſte qualitates. ſcilicet granitas et lenitas. De dominio autem elementi in mixto ſm aliquam illarum qualitatum intendimus in ꝓpoſito. ¶ Hoc viſo reſpondeo ad articulū. ⁊ ſuppono primo ꝙ qualitas motiua alicuius grauis vel leuis naturalis ſiti non trahit ſurſum. nec deorſum patet hoc ex eo ꝙ ſi eſſet aligs in fundo maris ⁊ haberet centum dolia aque ſupra ſe vel mille nō ꝓpter hoc ſentiret pondus ⁊ tamen ſentire de beret ſi oppoſitū ſuppoſitionis eſſet verum. ¶ Secundo etiam ſuppono prane vel leue tunc eſſe naturaliter locatuz

quando est sub leniori ipso. ⁊ super grauius ipo. vñ si i spera ignis eēt vas plenū aqua adhuc lignū natās sup ipaz eēt locatum naturaliter. ¶ Similiter si aer eēt in vna fouea bñ pfunda in terra dumtñ nō esset sup ipm aliqđ graui⁹ ipo esset naturaliter situs. vñ naturalis ordo graviū ⁊ leniū ē graviora eē sub leuioribus ⁊ leniora eē sup graviora. ¶ 3°. suppono. q̄ q̄litas motiua grauis vel leuis tūc trahit sursuz vl deorsum qñ ē ināliter situ vt qñ graue est sup leniori eo vl leue sub graviori ipo. ¶ Deinde suppono ignem eē iter oia graviora ⁊ leniora leuissimū ⁊ aerē eē min⁹ leuē. ⁊ deinde aquā eē magis grauē. ⁊ deinde eē terrā grauissimā. ¶ Tē fit pria cōclo. ipole ē q̄ i aliquo mixto sit eq̄liter de grauitate ⁊ leuitate. pbaē. nā qñ eēt eq̄litas in grauitate ⁊ leuitate q̄ dñr q̄litate s motiue oporteret q̄ eēt eq̄litas in caliditate ⁊ frigidate q̄ dñr q̄litates actiue vel alteratiue. ⁊ tūc p actionē caliditatis ⁊ frigiditatis adinuicē stati fieret graui⁹ vel leuius. Assumptū pbaē. illā videm⁹ q̄ cū magna caliditate stat magna grauitas sic̄ i ferro ignito. Jō si eēt in aliquo tiñ de leuitate sic̄ de grauitate oporteret i illo eē maiorē caliditatē q̄ i ferro ignito. ⁊ sufficeret in eodē eē modicū vel nihil de frigiditate. ⁊ si sic stati p actionē caliditatis illud fieret leuius ⁊ sic nō māeret per tps eq̄lr graue ⁊ leue. qđ itendo p pcl̄onē. ¶ Scđo si eēt aliqđ tale illi nō posset assignari loc⁹ naturalis. ⁊ tñ oi corpi eē alī locus naturalis ē assignā dus. assumptū pbo q: si aliqs loc⁹ nālis posset illi corpi assignari ille maxie videret eē iter duo eēa grauia ⁊ leuia. sed pbo q̄ nō. nā sit vnū tale corp⁹ p aduersariū mixtū eq̄lr ex grauitate ⁊ leuitate. ⁊ sit figure q̄drate ⁊ vna medieta ei⁹ sit grauis ⁊ alia levis. ⁊ sint distincte ille medietates abinuicē p lineā rectā q̄ ex vna pte derelinq̄t totā grauitatē illi⁹ corpis ⁊ ex alia pte totā leuitatē. tūc si tale corp⁹ naturaliter locare⁊ inter duo eēa graue. s. ⁊ leue oportēt q̄ medieta ei⁹ tota grauis eēt i loco eī grauis. vt i aq̄. vbi grā. ⁊ medietas ei⁹ tota levis eēt i loco eī levis. vt in loco aeris. ꝫ pbo q̄ hoc ē impole ex eo q̄ linea diuidēs superficiē pnexā aq̄ a superficie concaua aeris ē circularis ex eo q̄ eēa sūt rotūde figure vt postea pbabile. mō si dcm̄ corp⁹ dcō mō eēt naturaliter locatum oporteret q̄ linea. recta distinguēs eius medietatē grauez a medietate leui oīno illā lineā circularē diuidētē eēa pria abinicē pnta aerem ⁊ aquā coopiret. qđ est impole. q: oporteret dictā lineā rectā in dicto casu dictā lineā circularē vel cōtigere vel eē cordā ei⁹. sic clare pz psiderāti. ⁊ q̄litercūq̄ esset vtiq̄ aliqd de grauitate eēt i loco levis vl aliqd de levitate eēt i loco gravis. ⁊ sic illud corp⁹ nō eēt naturaliter situz. ¶ 2ª p°. mixtū nō movet̄ ꝫ naturā eī p̄dñantis i ipo itelligēdo p naturā q̄litatē motiuā sic dcm̄ est pbaē. nā sit vnuz mixtū i spa aeris i quo sint duo grad⁹ de grauitate terre. ⁊ duo de grauitate aq̄. ⁊ duo de levitate aeris. ⁊ tres de levitate ignis. Clarū ē q̄ in hoc mixto dñaē levitas. q: grad⁹ sibiuncti sunt gnēs ⁊ grad⁹ grauitatis nō sunt nisi. 4. ⁊ tñ nō pp hoc dcm̄ mixtū movet̄ sursuz ꝫ levitatis sit moueri sursum. pz hoc ex eo q̄ i cāu dcō solū tres grad⁹ levitatis ignis trahūt sursuz p tertiā suppōnē postq̄ ipi sunt nō naturaliter siti: ꝫ duo grad⁹ levitatis aeris nec trahūt sursum nec deorsum p primā suppōnē mō tres grad⁹ levitatis ignis nō pñt sup. 4. gradus grauitatis duos s. aq̄ ⁊ duos terre. ¶ 2°. nā oleū ē vnū mixtū i quo dñaē aer ⁊ tñ nō movet̄ nec qescit sic sic̄ aer pz hoc nā oleū i aere descēdit sic̄ pz p explētiā ⁊ tñ aer in aere nō descēderet sic̄ pz p primā suppōnē. ¶ Jurta istā cōclōnē cū aditorio suppōnis prie ifero duo corrolaria p melius intelligēdo pclōnē sequētē. Et sit primū istō q̄ pole est motū naturāle mixti i fine eē tardiorē q̄ in prin⁹ pz hoc si eēt vnū mixtū in quo eēnt tres gradus grauitatis terre ⁊ tres gradus grauitatis aq̄ ⁊ duo levitatis aeris ⁊ duo levitatis ignis ⁊ sit illud mixtū in spa ignis in descensu talis mixti potētia motiua ē sic. 8°. q: tā aer q̄ aq̄ q̄ terra trahit deorsum p suppōnē tertiā. ⁊ resistentia ē sicut vnū. nā pono q̄ me^m extrin^m resistat sic vnū. tunc illud movebit vsq̄ ad cōuexū aeris exclusiue a pportione 8° ad v^m. Sed dicere⁊ non ne cum illa resistentia extrinseca resistunt etiam duo gradus levitatis ignis dico q̄ non q̄ia illud mixtum est in spera ignis. nam in prima suppositione dictum ē q̄ gradūas vel levitas in loco naturali eius cuius est nec trahit sursum nec trahit deorsum. deinde autem quando dictum mixtum pervenit ad aerem tunc, resistentia efficitur maior. nam tunc illi duo gradus levitatis ignis resistunt cū non sint naturaliter siti. ⁊ potentia motiua efficitur minor q: amplius duo gradus levitatis aeris non trahunt deorsum sed solum tres gravitatis terre ⁊ tres gravitatis aque. ⁊ p consequens illud mixtum tardius movet̄ in aere q̄ movebatur in igne. ⁊ ppter consimilem rationem tardius movebitur in aqua q̄ moveatur in aere. Sic igitur pz quō dcm̄ mixtū motum naturaliter movet̄ in fine tardius q̄ in principio. ¶ Secundo i fero q̄ ē possibile aliquod graue velocius descendere in pleno q̄ in vacuo. nā si sit vnū mixtū ex quatuor gradibus gravitatis terre ⁊ quatuor aq̄ ⁊ quatuor gradibus levitatis aeris ⁊ tribus levitatis ignis. ⁊ sit i spa ignis plena que resistat extrinsece vt vnū. infra āt speram ignis sit vacuū vsq̄ ad centrū mūdi: isto casu posito illud mixtū descendet in spa ignis resistente sicut vnū a pportōe 12. ad. 1. q: tā aer q̄ aqua q̄ terra trahit deorsum per tertiā suppōnē cū sint innaturaliter sita p eādē cū aditorio q̄rte. ⁊ solum me^m extrinsecū resistit vt vnū. levitas. n. ignis nō resistit in spa sua. ¶ Deinde quādo illud mixtū pungit ad vacuum vbi deberet eē aer amplius quatuor gradus q̄litatis motiue aeris nō trahunt deorsum. sed solū q̄tuor aque ⁊ quatuor terre. ⁊ tūc tres gradus qualitatis motiue ignis resistunt. ⁊ per cōsequēs tale mixtum in vacuo descēderet a pportiōe octo ad tria qđ prius descendebat in pleno a pportione. 12. ad vnum. modo proportio. 12. ad vnuz maior q̄ proportio octo ad tria ⁊ cum pportio velocitatis in motibus sequat̄ proportionē potentiaz movētium ad suas resistentias. quēadmodum cōmuniter cōceditur sequit̄ dcm̄ mixtum velocius moueri in pleno q̄ in vacuo ergo ⁊c. ¶ Tertia cōclusio mixtum movet̄ fm qualitatez vel qualitates elementi vel elementoz habentē vel habentes dominium in trahēdo sursum vel deorsum. ⁊ hoc intēdit Aristoteles quando dicit mixtum moueri fm naturā elementi pdominantis in ipso. Jsta conclusio patet ex eo q̄ si ē vnū mixtum habēs de qualitate motiua ignis duos gradus. de qualitate motiua aeris tres. de qualitate motiua aque quatuor. de qualitate motiua terre quinq̄. ⁊ sit in spera ignis iurta ea que dicta sunt non solum gravitas terre trahit deorsum cum gravitate aque. sed vna cum eis trahit etiā gravitas aeris ⁊ sic non movetur scōm qualitatem motiuam vnius eī. sed plurium deorsum trahentium sed cū pvenit ad locum aeris nō amplius qualitas motiua aeris trahit ꝫ solum qualitas motiua aque ⁊ terre. Cū āt pervenit ad aq̄ nō viteri⁹ descendit pp hoc q̄ tot sunt ibi tūc gradus trahētes sursum quot deorsum vnde cum est in aqua qualitas motiua aque nō trahit sursum nec deorsum iurta prius dicta. sed solum. 5. gradus gravitatis terre trahunt deorsuz ⁊ tot gradus levitatis trahunt sursum. s. tres aeris ⁊ duo ignis qui sibiuncti sunt ēt. 5. ⁊ pp hoc est qđ oleum descendit in aere sed nō descendit in aqua. q: quādo est in aere q̄litas motiua aeris que est in ipo non trahit ad vnā ptē nec ad aliā. sed gravitas aq̄ ⁊ terre in ipa trahunt deorsum. qñ āt pervenit ad aq̄ gradus gravitatis aq̄ nō amplius trahunt iurta prius dicta sed solum gravitas ipius terre. sed tunc resistit qualitas motiua aeris que prius nō resistebat q̄ nō pmittit qđ gravitas terre trahat oleum viterius deorsuz ⁊ ppter psilem cām lignum descēdit i aere ꝫ nō descēdit i aq̄.

Tunc ad ℞ōnes pncipales. ¶ Ad primā. non cuiuslibet ⁊c. negat̄ añs. ad pbationez celum est corpus simplex ⁊ tamē nō movet̄. dico q̄ i mo. dico ⁊ viterius q̄ ꝫ fm se totum catbegoreumatice acceptum maneat in eodē situ non tamē oēs eius ptes ꝫ q̄ cuq̄ divisionem imaginariā accepte. vnde ꝫ medietas celi ex vna parte egnoctiaē maneat i eodē situ. ⁊ medietas eius ex alia parte egnoctiaē siliter. tamē si celū imaginet̄ dividi taliter q̄lr dividūt ipz colurī. ⁊ circul⁹ meridian⁹ nō ē aliq̄ pars celi ꝫ illā divisionē gn mutet situ saltē celi i ferī⁹ erritis in loco qđ notāt̄ addo pp vltimā sperā q̄ ñ ē i loco ipaz circūdāte. Ad 2^am p firmatōez dico q̄ intio vltia spa movet̄ tu dicit b°

esset motu lōcali dico ꝙ vex est vel motu eiusdē spēi cum motu locali. ⁊ tale non oportet esse secundum locum. ſz sufficit ꝙ eēt ſm ipm mutatio ſm locum ſi mobile tali motu motum eēt in loco ipm circundante. ¶Ad tertiā confirmationem que erat de terra que est corp⁹ simplex ⁊ tamen ei non debeꝯ motus simplex. dico qō imo ei debetur motus simplex. tu dicis ipa semper quiescit in medio mundi. dico ꝙ hoc nō impedit quin ei debeatur motus simplex quo moueret si esset extra locum sibi naturalē. ⁊ hoc sufficit. ¶Ad quartam confirmationem nego opinionē illoꝝ qui ponunt aliqō celum imobile ⁊ hoc iuxta dicta pbi. ¶Ad scōz principale quid sit dicendum clarum est ex scōo articulo. ¶Ad tertiū principale dico ꝙ licet orbis planete moueaꝯ pluribꝰ motibus. non tamen quilibet illoꝝ inest ei naturaliꝛ. ſz vnꝰ solus. ⁊ qñ dicebaꝯ. alter ergo merit ei violenter nego. sed bene inest ei ꝑter naturā. vñ dictū erat in tertio articulo ꝙ nō oīs motus est naturalis vel violētus. sed bñ aliqs inest mobili ꝑter suā nām sicut motus circularis igni in sua spera. ¶Per hoc idē pz ad quartū principale de motu ignis naturali sursum ⁊ motu circulari ignis in spera sua. non. n. vterqꝫ eoꝝ est ei naturalis. vñ dico ꝙ motꝰ circularis ignis in spera sua nō est ei nālis. nec ꝑpter hoc oz ꝙ insit ei violēter. sed bñ insit ei ꝑter suā nām. nec est inconueniēs tale eē ꝑpetuum ⁊ diu durare cū hoc nō repugnet nature alicuius. vnde qꝫ motui circulari nullus alter motus est cōtrarius. sicut Aristo. dicit. in ſa. etiā motus circularis nulli inest violenter. ¶Ad quītū principale pz ex nono corelario positō i tertio articulo. ¶Ad sextum pz ex qnto corelario eiusdez tertij articuli. ¶Ad septimū cōcedo ꝙ in dicto casu vna ps ascendit qñ alia descendit. nec hoc est inconueniens. ⁊ qñ dicitur ergo eadē terra simul ascendit ⁊ descendit nego ꝓñaz ⁊ qñ dicebaꝯ idē est motus totius ⁊ ptis. hoc intelligiē sic si est aliqō ens homogeneum. sicut est aqua. tūc motus q ē nālis toti scōz spēm etiā est naturalis parti. ¶Ad 8ᵐ. nego ꝙ idem motus scōm spēm specialissimaz insit pluribꝰ coꝛporibus simplicibꝰ distinctis ſm spēm. ⁊ quando dicit motus circularis inest naturaliter celo cōcedo. ⁊ etiā inest naturaliter igni in spera sua. hoc nego sed bene inest ei ꝑter suam naturā. nec ꝑpter hoc inest ei violēter sicut dictū ē pri⁹. ¶Ad confirmationē pz ex nono corelario tertij ar. ¶Ad nonū principale concedo añs. sed nego ꝓñam. ⁊ qñ dicebatur. in mixtis diuersis ſm spēm dñant diuersa ela ſz spēm bene concedo. ⁊ hoc ſm qualitates elōrū alterātiuas. cum quo bene stat ꝙ in diuersis mixtis ſm speciez possit dñari idem elm. ſm qualitates motiuas de quibus ē sermo ꝓñs sicut dictū est pri⁹. ⁊ hoc de qōne.

¶Propter quod ex oīb⁹ vtiqz bis aliqs syllogizās credet ꝙ ē aliqō ꝑter corpa que hic ⁊c.

Textu cōmēti decimi sexti. Questio ii.

Secundum oppositorum erat. Utrū in mūdo sint quinqz coꝛpa simplicia spē distincta. ſ. quatuoꝛ ela ⁊ celū seu quinta eēntia. Et arguit primo ꝙ nō sic. celum nō est alteri⁹ nature a quatuoꝛ elemētis. ergo nō sunt qnqz coꝛpoꝛa simplicia ⁊c. ꝓña nota est de se añs probatur. ⁊ primo ꝙ nō sit alterius nature ab eis in ſuba. naz ſm astrologos aliqne ptes celi sicut aliqua signa zodiaci dicunt esse ignea. aliqua aerea. aliqua aquatica. aliqua terrea. ¶Cōfirmaꝯ hoc etiā auctoꝛitate pythagoꝛicoꝝ q ponunt celū eē de natura ignis. ¶Scōo pbaꝯ ꝙ nec celū est alterius nature ab elis cōtū ad q̄litates motiuas sicut sūt grauitas ⁊ lenitas primo qꝫ celū ē coꝛp⁹ leuissimū. pbaꝯ hoc qꝫ celum oībus alijs supereminet. Tale aūt dr leuissimū per Ari. i ſa 2° qa nisi vnꝰ orbis celestis eēt leuioꝛ alio nō videreꝯ rō q̄re vnꝰ orbis eēt sup aliū ⁊ ali⁹ infra aliū. ¶Tertio nā sicut subgraui⁹simo puta sub terra nihil est positū ita sup leuissimuz sicut est ignis nihil vr eē ponēdū. ⁊ qꝫ sup ignē est celū. Jō ignis nō vr eē leuissim⁹. ⁊ ꝓ ꝓña aliqd vr esse leui⁹ ipo. qō nō vr eē aliud cōtū celū. ¶Quarto si ad imaginationē aliqua pars celi eēt in aere descēderet. ⁊ ꝓ ꝓña eēt leuis. ergo vr ꝙ partes celi sint eiusdem nature cū elementis leuiꝭ. añs ꝓbaꝯ. qꝫ si illa ps celi nō ascenderet tūc maneret quescens. vl igit naturaliꝛ. ⁊ hoc nō. qꝫ nō eēt in loco sibi naturali nec violenter. qꝫ tūc locꝰ violētus aeri eēt eidē parti celesti naturalis qō est falsum. Et ex alio. qꝫ si eēt ibi violēter cū nullū esset ꝓhibens vtiqz videreꝯ ascendere. ¶Quinto planete q sūt partes celi aliqn ascendunt ⁊ aliquādo descendunt qō non vr eē nisi eēnt naturaliter leues. añs ꝓbaꝯ. ex eo ꝙ ꝓ eoꝝ motū in suis ecētricis ⁊ epicyclis aliqn efficiūt centro mūdi ꝓpinquoꝛes aliqn remotioꝛes. sed hoc non vr esse aliud cōtū aliqn ascēdere ⁊ aliqn descēdere. ¶Deinde tertio pbaꝯ ꝙ celū nō sit alterius nature ab elemētis cōtū ad q̄litates primas seu alteratiuas que sūt calliditas frigiditas ⁊c. Illā secū duz astrologos aliq ptes celi sunt calide aliq frigide aliq humide. sicut pz de signis zodiaci que sunt aries taurus ⁊c. pz hoc de planetis silr quoꝝ aliq dr excellēter calidi. aliq excellēter frigidi. aliq excellēter humidi aliq excellēter sicci. ali qui vo medio mō se hñtes. ¶Deinde quarto pbaꝯ ꝙ celū sit eiusdē nature cū elementis cōtum ad qualitates ꝓñtes q̄litates primas. sicut sunt raritas dēsitas coloꝛ ⁊c. pz. hoc prio. qꝫ aliqua ps celi dr ee rarioꝛ ⁊ aliqua dēsioꝛ. vñ 2°. huius dicit Ari. ꝙ stella est dēsioꝛ ps sui oꝛbis. pz hoc ex alioꝛ. qꝫ stelle apparēt diuersoꝝ coloꝝ. marſ. n. appet rubeꝰ saturnus aūt plūbei coloris. mō scōm Ari. raritas ⁊ densitas ⁊ coloꝛ sunt qualitates ꝓñtes qualitates primas.

Oppositum vult Ari. in ſa. ¶Ista qō facliter soluīt supposītis bis que dicta sunt in precedenti questione.

Sit ergo pria ꝓcl⁹. ꝙ ꝑter celū sunt duo coꝛpa simplicia ſm gen⁹. ſ. graue ⁊ leue occupātia totū mūdū inferioꝛē vna cū mixtis. ¶Probaꝯ. nā tot sunt motꝰ naturales simplices ſm genus coꝛpoꝝ elariū. ſ. sursuz ⁊ deoꝛsuz cuilz āt eoꝝ cōmūdet vnicū coꝛpus simplex ſm gen⁹. tota rō pz ex his que dcā sunt in ꝓcedēti qōne. ¶2ª 2°. ꝑter celū. 4. sunt coꝛpa simplicia ſm spēm ſpālissimā distincta. ſ. aq terra aer ⁊ ignis vna cū mixtis totalē mūdū inferioꝛē occupātia. de terra ꝙ sit ⁊ silr de aq pz ad sensum. de aere āt ꝙ sit pbaꝯ. qꝫ nisi eēt aer nō posseꝛ videre facile tua mihi obaz nā nō eēt mediū iter me ⁊ te ꝙ nō possent multiplicari spēs facieī tue ad oculū meū. Unde 2° de aia dicit cōmē. si eēt vacuū inter ocl⁹ ⁊ visibile ipm visibile nō videreꝯ. qꝫ ꝓp defectū mediꝭ nō eēt ſubm in quo recipeꝯ spēs multiplicata ab obo ad oclm. De igne āt ꝙ sit supius i ꝓcauo orbis lūe. ex hoc patet ꝙ ſp ignis ꝑ iferius exñs ascendit sursum. si non fuerit ꝓhibitus. qō nō eēt nisi supius eēt ignis naturaliꝛ situatus. 2°. ꝓbaꝯ ꝓ hoc ꝙ i suprema regiōe aeris est valde magna caliditas intrinseca ꝙ ibi iflāmāt exalatōes grosse ⁊ magne ex quibus gñantur cōete sicut pz ex prio metheo. ¶2°ad ꝓcl⁹ nē ꝓncipalē. tot sunt coꝛpa simplicia in isto mūdo inferioꝛi distincta ſz spēm ⁊ nō pla. quot sunt ꝓbinatōes q̄litatū prarū poles. q̄ sūt calliditas frigiditas hūiditas ⁊ siccitas. ſz istarū q̄litatū imagiabiles sūt ser ꝓbinatōes. q̄rū solū. 4. sunt poles. pz hoc. Illā pria ē caliditatis cū frigiditate. ⁊ illa ē impolis qꝫ ꝑioꝝ. 2ª hūiditatis cū siccitate. ⁊ illa silr est ipolis qꝫ ꝑioꝝ. 3ª caliditatis cū siccitate. ⁊ illa est p igne. 4ª caliditatis cū hūiditate ⁊ illa ē p aere. 5ª frigiditatis cū siccitate. ⁊ illa ē p aq. ¶Breuiter illā rō nō ē ppria ꝓti ꝓpositō sed magis ptinet ad 2ᵐ libꝝ de gñatōe pp hoc. qꝫ i ꝓpositō nō itēdim⁹ inuestigare nūe ex coꝛpoꝝ simpliciū ex nūero q̄litatū alteratiuaꝝ nec ex polītate ꝓbinatōis eaꝝ ſz magis ex nūero ⁊ distinctione motuū localiū simpliciū pp qō arguat 3° ad dictā ꝓcl⁹nē sic. solū sunt. 4. motus simplices naturales coꝛpoꝝ elemētariū distincti ſm spēm spālissimā. ſ. vnꝰ simpliciter deoꝛsum. sic motꝰ simpliciter grauis. 2° est motꝰ deoꝛsum sed nō simpliciter sic ē motꝰ grauis ſm qd q̄lis ē motꝰ simpliciter aq. 3° ē motꝰ simpliciter sursuz sic ē motꝰ simpliciter leuis. 4° ē motus sursuz nō simpliciter sic ē motꝰ leuis ſz qd. cuiꝰ modi ē motꝰ aeris. sic ꝑt patere ex ꝓcedēti qōne. et cū cuilz motui simplici nālis ꝓbeat cōuenire vnū coꝛpꝰ simpler. cui ille sit naturaliꝛ. ⁊ nulli alteri distincto ab ipso ſm spēz. sic pz ex eadez qōne ideo precise erūt ꝙtuoꝛ coꝛrelaria simplicia ela ria distincta specie specialissima sicut sunt precise quatuoꝛ motus

simplices recti distincti ſm ſpeciez ſpecialiſſimā appropria ti corporis ſimplicibus iſtum mūdum inferiorem occupan tibus dicto modo. ¶ Tertia concluſio. preter predicta cor pora ſimplicia ponendum eſt vnū aliud corpus ſimplex. ſ. celum ſeu quinta eſſentia. probat. q ex precedente cōe ꝑ ter motus ſimplices rectos ſurſum ⁊ deorſum eſt vn⁹ al ter motus ſimplex. ſ. circularis. Et cum omni motui ſimpli ci ſm ſpēm correſpondeat ſolū vnū corpus ſimplex. ꝟ ſpe ciem ſicut ſepe ante dictum eſt. Ideo cum motibus rectis ſimplicibus correſpondeant q̄tuor elementa ſimplicia opor tuit vt motui circulari correſpōdeat vnū corpus ſimplex di ſtinctum ab aliis cui ille motus circularis inſit naturaliter ⁊ illud corpus vocamus celū ſeu quintam ēntiaz. ¶ Quar ta concluſio. illud quintum corpus ſimplex nec ē graue nec lene. ꝓbat. nā ſi ſic ipm eēt naturaliter mobile motu recto ⁊ ſic vni corpori ſimplici ineſſent nāliter plures motus ſim plices. ſ. rectus ⁊ circularis. q̄ eſt cōtra dicta in precedēti queſtione ꝓña. tenet. per hoc q celo ineſt naturaliter mot⁹ circularis. ¶ Quinta concluſio. illud quintū corp⁹ ſimplex nobilius eſt aliis quatuor corporibus ſimplicib⁹. ꝓbat hoc quia naturaliter ineſt ei motus nobilior. ſ. motus circularis qui eſt nobilior motu recto. ex eo ꝙ ipſe eſt ſm lineā nobi liorem. ſ. circularē que eſt nobilior ⁊ ꝑfectior linea recta ex eo ꝙ linee circulari nō pōt fieri additio. ⁊ hoc arguit perfe ctionez. linee antē recte pōt fieri additio. igitur ⁊c.

Ad rationes In oppoſitū diſtinguendum eſt ꝙ aliquid dicitur eē calidū vel humidum igneū vel aq̄um dupliciter. vno mō forma liter in quo eſt calliditas tanq̄ in ſubo. Alio mō virtualr in quo non eſt calliditas ſimpliciter tanq̄ in ſubo iz ipm ſit pro ductiuum calliditatis. ⁊ differūt ſic ꝙ calidū formalr eſt ca lefactiuum per ꝓtactum. Calidū vero virtualr non ſed ſo lum lumine vel influentia. Dicunt ſecūdo q calidū forma liter in agendo repatitur vel ſaltem poteſt repati ⁊ alterari a ſuo cōtrario. calidum aūt virtualr nō. ¶ Differūt 3⁹. qa calidū formalr ipedit per interpoſitum ſed calidū virtuali ter non impedit in calefaciendo niſi quantum ad actionem q̄ā hz per lumen ⁊ nō quā facit per influentiā. ¶ Ex hoc ergo dico ad primam rōnem quādo dicebatur celuz ē eiuſ dem nature in ſuba cum elementis. nego: ⁊ quādo diceba tur alique partes celi ſunt ignee ⁊c. dico ꝙ hoc vez eſt vir tualiter. ſed nō formaliter. vñ ſi formaliter eēt igneū tūc ha beret ẽrium ⁊ ſic eēt alterabile. ⁊ per ꝙns generabile ⁊ cor ruptibile. q̄ eſt falſum vnde ꝙ alique partes celi ſūt ignee ⁊ alique aquee virtualiter hoc eſt ad iſtum ſenſum ꝙ taleſ efficiūt in iſtis inferioribus qualitates ſimiles qualitatibus ignis. Alique autem qualitates ſil'es qualitatib⁹ aque. ⁊ ſic de aliis. ¶ Deinde ad auctoritatē pythagoricorum dico ꝙ pythagorici erant talis opinionis. ſed alterius opinionis erat Ariſto. ⁊ ſui ſequaces. ¶ Ad ſecundā nego ꝙ celū ſit eiuſ dem nāe cū eis q̄tū ad qualitates motiuas. Et quādo di cebat ꝙ celū eſt corpus leniſſimū nego. ⁊ quando dicebat leniſſimū eſt q̄ oibus ſupeminet alijs ⁊ ſupferē iſtud bñ cōcedo ſi alijs ſupferē motu recto. ſic nō eſt de celo. nā eſt ſolū mobile motu circulari ſicut patet ex precedentib⁹. Vl ſic: leniſſimū eſt q̄ oibus alijs ſupeminet verū eſt. ſi oib⁹ alijs ſupemineret infra ſperā lune exiſtēs. ſ. intra ſperā acti noz ⁊ paſſinoz. ¶ Ad cōfirmationē dico ꝙ vnus orbis nō ꝓpter hoc eſt ſup alium. q. ſit leuior. ſed ideo. q nobilior. ¶ Ad aliā cōfirmationē dico ꝙ non oz ꝙ ſi ſub graniſſimo nihil eſt: ꝙ ergo ſup leniſſimuz nihil ſit. q licet nihil poſſet poni ſub cētro. tamē bene aliquid poteſt poni ſuper circūfe rentiam. ¶ Ad aliam quando dicebat de maſſa celi exiſten te in aere aliqui dicunt ꝙ hoc ē ipoſſibile. ⁊ q ad ipoſſibile ſequitur quodlibet. ad hoc ſequitur dictum maſſam aſcende re ⁊ dictam maſſam non aſcendere. ¶ Aliter poteſt dici ꝙ talis maſſa celi non aſcendere propter hoc ꝙ non haberet in ſe principium motus ſurſum vel deorſum. Et quando Ariſtoteles dicit ꝙ corpus naturale ſi ſit extra locū ſuum mouetur naturaliter ad illum. hoc debet intelligi de corpo ribus naturalibus mobilibus motu recto. ⁊ non de celo: q nec celum nec aliqua pars eius poteſt poni extra locum ſuum naturaliter. Iz bene ſupernaturaliter. Et quando di cebatur. ſi talis maſſa quieſceret vel naturaliter vel violen ter. dico ꝙ nullo iſtorum modorum. ſed bene quieſcit pre ter naturam. vnde imaginandum eſt ꝙ ſicut motus circu laris non ineſt alicui corpori violenter cum ei non ſit alter motus contrarius ſed quibuſcunq; ineſt ⁊ non naturaliter eis ineſt preter naturam. Ita dico ꝙ corporibus naturali ter mobilibus motu circulari non ineſt aliqua quies violen ta. ſed ſi ineſt eis aliqua ineſt preter naturam. ¶ Ad aliam confirmationem dico ꝙ partes celi non aſcendunt neq; de ſcendunt licet alique efficiantur aliquando centro propin quiores aliquando remotiores. quia ſicut dictum eſt prius in alia queſtione non omne centro mundi propinquare eſt deſcendere. nec omne a centro elongari eſt aſcendere. ſed ſolum quod fit intra concauum orbis lune in ſpera actuo rum ⁊ paſſinorum. ¶ Ad tertiam rationem principalem ſoluitur per hoc ꝙ alique partes celi bene ſūt calide vel fri gide virtualiter ſed non formaliter. ¶ Ad quartam dico ꝙ in celo licet reperiantur alique qualitates ſimiles qualita tibus ſecundis ſicut ſunt raritas dempſitas ⁊c. ille tamen non ſunt eiuſdem rationis cum qualitatibus ſecundis re pertis in iſtis inferioribus quia tales reperte in celo non ge nerantur ex actionibus ⁊ paſſionibus qualitatum prima rum adinuicem ſicut reperte in iſtis inferioribus quem admodum dicit commentator in ſuo tractatu de ſubſtan tia orbis.

¶ Manifeſtū aūtē ex dictis quia ⁊ nūex ipoſſi bile ꝑlem dictoz corporū ſimpliciū ⁊c. Textu cōmēti vigeſimi tertii. Queſtio iii.

Certium propoſitorum erat. Utz preter quatuor elemēta ⁊ celum ſit ponendum ſextum corp⁹ ſim plex. Et arguitur primo ꝙ ſic. nā ſicut po nitur vnum corpus ſimplex mobile motu ſimpliciter ſurſum ⁊ vnum aliud mobile motu oppoſito. ſ. ſimpliciter deorſum. ita videtur eſſe ponendum vnum corpus mobile motu circu lari. ⁊ hoc eſt celum ⁊ vnum aliud mobile motu oppoſito motui circulari. ⁊ ſic erunt ſex. ſ. quatuor elementa mobilia motibus rectis. ⁊ quintum. ſ. celum mobile motu circula ri ⁊ ſextum mobile motu oppoſito. ¶ Secundo nam ſi cut ponuntur duo corpora ſimplicia motu recto mobilia. puta grane ⁊ leue. ita debent poni duo corpora ſimplicia motu circulari mobilia. tertio nam poteſt eſſe ſextum cor pus ſimplex 7^m. 8^m. ⁊ 9^m. licet talia corpora non moueant aliquo motu.

Oppoſitum vult ari. in littera. ¶ In iſta qō ne erunt duo articuli. ¶ Primus erit ſurta materiaz primi argumenti. ſ. vtz motui circulari ſit aligs mot⁹ contrarius. ſecūdus erit de queſito.

De primo ſciendū eſt ꝙ in propoſito nō intēdi mus de contrarietate ꝓpoſitionum nec terminorū. hec. n. ꝑtinent ad logicum. ſed in ꝓpoſito in tendim⁹ de ẽrietate rez vel modoz ſeu diſpoſitionū. q̄ō calliditas ⁊ frigiditas ſunt ẽria. Silr loc⁹ ſurſum ⁊ loc⁹ de orſum ſunt ẽria. ⁊ ſilr mot⁹ ad ſurſuz ⁊ mot⁹ ad deorſum. ¶ Itē de ẽrietate formaz nihil ꝑ nūc ad ꝓpoſitū ſed de ẽ rietate locoz ⁊ motuū. Et anteq̄ rñdeat ad articulū ponē de ſunt alią ſuppoſitōes. Et prima ſit iſta. ꝙ ad cōtrarieta tem locoz requirit maxima diſtantia non ſimplr ſed in illo gñe. ſ. ſm dñas loci que ſunt ſurſum ⁊ deorſum. Vlī ma gis diſtant duo extrema totⁱ diametri ſpere corruptibiliū q̄ centz ⁊ circūferētia. ⁊ tamen iſta extrema non ſunt loca cōtraria. Et iō iſta diſtantia maxima q̄ facit ad cōtrarietatez locoz accipienda eſt non ſm totalem diametrū ſpere cor ruptibiliū. ſed ſm ſemidiametrū eiuſdem. ſcda ſuppō. ad hoc ꝙ loca ſint cōtraria requirit ꝙ hēant contrarias virtu tes. ſ. potētiaſ ꝓſeruādi ꝓtraria. vñ i loco ſimplr ſurſuz ē po tētia ꝓſeruādi leniſſimū. In loco aūt ſimplr deorſuz ē poten tia ꝓſeruādi graniſſimū. Z leniſſimū aūt ⁊ graniſſim ſūt ẽria. 3⁹ ſuppoſitio. ꝙ ad ẽrietatē motuū localiū q̄tuor requrunt.

¶Primo q̄ sint de locis cōtrarijs ad loca contraria. Secundo requiritur q̄ fiant per lineam breuissimā. s. rectaz. Tertio requiritur q̄ fiant per eandem lineā equialentē. Quarto requiritur q̄ si vnus eorum est naturalis alicui alter sit violentus eidem. ¶Juxta primum sequitur q̄ motus adlatus non sunt propie contrarij. q: possibile est talia loca nō esse propie contraria. ¶Propter secundum sequit motum circularem motui recto non esse contrarium propter hoc q: motus circularis non fit per lineam breuissimaz per quam potest fieri. s. rectam. nec etiam aliquem motum factum per lineam curuam esse contrarium motui facto per lineam rectam ex eo q: tunc plura essent vni contraria. qō est contra Aristote. in littera. consequentia tenet per hoc q̄ multis modis potest fieri motus per lineam curuam. ¶Propter tertium sequitur q̄ possibile ē aliqua duo moueri motibus contrarijs ⁊ tamen continue distabunt equaliter sicut si aliqua terra descenderet de spera ignis deorsuz ad centrum ex vna parte centri ⁊ describeret semidiametrum spere corruptibilium ⁊ pro tunc vna alia terra moueretur sursum versus circūferentiam. per alium semidiametrum spere corruptibilium ex alia parte centri. tunc iste due terre mouerentur motibus contrarijs. ⁊ tamen equaliter distarent in fine ⁊ i principio. q: vtrobiq̄ per semidiametrum mundi. ¶Propter quartum sequitur q̄ motus terre deorsum non est contrarius motui ignis deorsum ex eo q̄ vterq̄ ſm speciem est naturalis terre. ¶Tunc sit cōclusio responsalis ad articulum. nullus motus est cōtrarius motui circulari celi. pbaf primo ex pte locoz quia ad contrarietatem motuum requirit contrarietas locoz. modo oriens ⁊ occidens a qbus ⁊ ad que est motus celi non sunt loca contraria. quia sunt eque sursum ⁊ eque naturalia cuilibet parti celi. ita q̄ eque naturaliter est sol in oriente sicut ē in occidente. ¶Secūdo q: motus circularis celi est de eodem in idem. ⁊ ita esset si fieret econuerso. ergo non est ibi contrarietas. ¶Tertio motus circularis celi sufficit ad acquirendum omnes differentias positiōis. igitur frustra poneret alius motus alterius speciei sibi contrarius sed ficmō est de motibus rectis. ¶Deinde secundo probat eadem cōclusio sic. si motui circulari eēt aliquis motus cōtrarius ille posset esse in rez natura. sed hoc est falsum. ꝓña patet ex hoc. q: si vnum ℨrioz est in natura non repugnat eē reliquum. falsitas ꝓñtis pz. q: si talis motus posset esse oporteret q̄ fieret p eandem viam oino vel equialentē opposito p quem fit motus celi ab oriente in occidens p meridiē postq̄ talis motus esset tali motui celi ℨrius. sed talis motꝰ non potest eē ex eo q̄ perpetuo celum monebit ab oriente i occidentem per meridiem. ⁊ ideo nunq̄ erit aliqs motus ab oriente in occidentem p septētrionem saltem p eandez viā ⁊ sup eisdem polis ⁊ super eandem arem. primus. n. propter sui ꝑpetuitatem secūdum nunq̄ fieri pmittit. ¶Si ātdicat si vnus orbis puta superior moueret ab oriente i occidentem p meridiem motus alterius orbis sub illo est sibi ℨrius si fiat ab oriente in occidentem p septētrionem. pbo q̄ non. q: tales motus non fiunt omnino p eandez viā nec equialentem ex eo q̄ motus orbis superioris fit secūduz maiorem circulationē. ⁊ motus orbis inferioris fit scōz minorem. ⁊ ex alio q: vnus illoz motuū nō impediret alium quare non essent ℨrij. ¶Propter illā rationem aliq magistri mei reuerendi concedunt q̄ ℨrietas motuū nō reperit i celo. ⁊ hoc bene concedo cum eis. Addūt tamen q̄ hoc non obstante ℨrietas bene repit in motibus circularibus i istis inferioribus. ad qō declarandum ipsi imaginant motꝰ circulares fieri vno modo vnū ad vnam partez. alium ad aliam super eisdem polis. ⁊ sup eandem arē. scōo mō vnum eoz ad vnam partem ⁊ alium ad aliam sup tamen diuersis polis ⁊ circa diuersas ares. ⁊ de istis duobꝰ modis motus circulares factos dicunt nō eē ℨrios. q: bene repiunt in eodem mobili nec se mutuo impediunt. ¶De motibꝰ circularibus primo modo factis clarum est de se quia nō sunt contrarij. de motibus autem circularibus secundo modo factis q̄ non sunt contrarij declarāt due orbite solis qui simul monet ab oriente in occidentem p meridiem. ⁊ cum hoc ab oriente in occidentem per septētrionē. ¶Primus tamen motus est super polis alijs: q: super polis mundi. secundus autem sup polis zodiaci. ⁊ totum illud bene concedo cum eis. ¶Sed dicunt vlterius q̄ tertio modo possumus imaginari duos motus circulares vnum ad vnā partem ⁊ alterꝫ p eandem viam ad oppositum sup eisdez polis ⁊ circa eandem arē. ⁊ tales motus circulares ipsi dicerent esse ℨrios. qō ipsi psuadent duobus medijs. quoz primum est. q: semper talium motuum vnus impedit alium. Secundum medium est. q: tales motus non possunt eidē inesse simul. sed bene successiue. ¶Contra hoc salua eoz gratia pono istam conclusionem ⁊ est secūda. in ordine q̄ motus circulares sup eosdem polos circa eandem arez p eandem viam non sunt adinuicem contrarij. ¶Pro quo sup pono q̄ illi motus qui possunt adinuicez continuari nō sūt contrarij. Istud pz quinto phyſicorum. tunc arguit sic. tales motus circulares quos ipi dicunt esse ℨrios possunt adinuicem esse continui ergo non sunt contrarij. consequentia tenet p suppositionem. añs pbaf ponendo casum q̄ aliqō corpus orbiculariter moueat ab oriente in occidentez per meridiē sup polos a. ⁊ b. ⁊ itez qō sic movet vertaf sic: q̄ vbi erat polus a. fiet polus b. ⁊ econuerso. q̄ si fiat eadē ps illius orbis que prius monebat ab oriente in occidentē p meridiem sine interruptione motus ab oriente in occidētem monebit p septētrionem ⁊ sup eisdem polis omnino quare tales motus adinuicem continuant. illud possumus clare videre si speram materialem voluamus fortiter ad siniſtrum. ⁊ interim ipsam materialem vertamus sic q̄ polus qui prius erat supior fiat inferior. ⁊ ecōtra ipsa sic versa adhuc ex primo impulsu monebit. ⁊ clare videmus q̄ eadem ps que prius movet versus siniſtrum volvitur versus dextrum. ¶Sed dices. p eandem rationem possemus probare q̄ motus sursum ⁊ motus deorsum non sunt ℨrij. nam posito q̄ musca ascendat sup aliq̄ lanceam ⁊ musca continue ante se mota lancea vertat quo facto eadem musca que primo ascendebat descendit sine interruptione media. ⁊ p consequens tales motus. s. ascensus muſce ⁊ descensus nō essent ℨrij. quod tamen omnes negant. ¶Respondeo q̄ nō est simile. quia in versione spere non fit interruptio p motum alterius speciei a motu circulari ipsius spere. sed i vertendo lanceam fit interruptio per motum circularem alterius speciei ab illis motibus rectis. ⁊ hoc impedit q̄ illi motus recti non continuant. vnde non possum vertere lanceam nisi ipsam moueam vna cum muſca motu circulari. ⁊ ideo non est simile hic ⁊ ibi. quod clarum est considerāti. ¶Restat ergo respondere ad rationes quibus movent alii qui de magistris meis ⁊c. ad ponendum oppositum conclusionis iam posite. ¶Ad primam. talium motuum vnꝰ impedit alium. ergo sunt contrarij negat consequentia. nā plus requirit ad contrarietatem motuum sicut in suppositionibus dicebat. 03. n. cum hoc q̄ sint a locis ℨrijs ad loca cōtraria p lineas breuissimas. sed hoc deficit in proposito. Et etiam aliqui dant instantiam dicentes q̄ si ignis moueret sursum ⁊ terra deorsum obuiando igni vnus illorum motuum impediret alium. ⁊ tamen adinuicem non essent contrarij. aliter enim essent duo cōtraria vni ex eo q̄ motꝰ terre sursum etiam contrariat motui terre deorsuz. ¶Ad secundam. tales motus non possunt eidem simul sed successiue ineſſe ergo sunt contrarij. iterum negat cōsequētia. nā plus ad contrarietatem motuum requiritur. put iam dicebat. ¶Deinde dubitat. videt vtiq̄ q̄ motui circulari sit aliq̄ motꝰ ℨrius. ga motꝰ rectꝰ ⁊ motꝰ circularis magis sunt adinuicē cōtrarij q̄ duo recti. s. motus sursum ⁊ motus deorsum. clarū est āt q̄ aliq motus recti sunt adinuicez ℨrij. ergo silr motus circularis motui recto ē ℨrius. Assumptum ex hoc pz. ga ℨrietas attenditur penes maximam distantiā. propter quod illa que magis distant magis dicunt esse ꝓtraria. sed motus rectus ⁊ motus circularis magis distant q̄ motus recti adinuicem. qō patet. prio ſm naturas mobiliū. ga plus differt nā celi a naturis graniū ⁊ leniū q̄ nature graniū ⁊ leniū adinuicem. ergo etiā videt plus differre abinuicem motus circularis qui ineſt celo naturali-

ter a motu recto q̄z motus recti inter se qui insunt naturali ter gravibus ⁊ levibus. ¶Et confirmatur hoc. qr motus sursum ⁊ deorsum cadunt sub eodem membro divisionis motus autem rectus ⁊ circularis non ergo motus circularis ⁊ rectus magis differunt abinuicem q̄z motus sursum a motu deorsum. sed qr motus sursum ⁊ motus deorsum sunt contrarij magis videtur q̄ motus circularis ⁊ rectus sint contrarij postq̄z magis differunt. Assumptum patet ex hoc qr motus prima sui divisione dividitur in rectuz ⁊ circularem. ⁊ deinde motus rectus in motum sursum ⁊ in motum deorsum. ¶Ad istud respondetur concedēdo q̄ magis differunt abinuicem ⁊ motus rectus ⁊ circularis q̄z motus sursum ⁊ motus deorsum ⁊ cuz arguitur ergo magis debent esse contrarij negatur consequētia. vnde maior differentia non sufficit ad contrarietatem. quod pz qr albedo plus differt a linea q̄z a nigredine. ⁊ tamen albedo non est contraria linee sed nigredini. sic ergo pz per rōnes ⁊ p rationum solutiones q̄ nullus motus motu circulari est cōtrarius. Ex quo concludo q̄ motus circularis nulli corpori est violentus. nam si sic tunc motus naturalis illius corpis esset illi motui circulari contrarius ⁊ hoc est ꝺ̄dicta. ¶Sequitur secundo q̄ si motus circularis ineſt alicui corpori ⁊ non ineſt ei naturaliter est ei impertinens ⁊ dicitur ei ineſſe preter naturam postq̄z non sequitur ad illud corpus cū nō sit ei naturalis nec repugnat cum non insit ei violenter. ſz tale dicitur alteri impertinens quod nec sequitur ad ipz nec ei repugnat. ¶Sequitur tertio q̄ cum quoz motu motꝰ circularis pōt misceri postq̄z nulli motui est contrariꝰ. Cū vnus motus circularis cum alio motu circulari potest misceri. sicut pz de motu circulari solis qui mixtus est ex motu circulari eius ab oriente in occidentem per meridiem super polis mundi ⁊ ex motu circulari ab occidente in orientem per meridiem super polis zodiaci. Similiter motus circularis potest misceri cum motu deorsum sicut si aliqua terra descenderet per arcuz cuius semidiameter spere corruptibilium esset chorda. Sic̄ pōt misceri cum motu sursum sicut si ignis ascenderet per consimilē arcū. Sic autem non est de motibus rectis qr motus sursum cū motu deorsum misceri non potest.

Quantum ad 2m pono vnicam conclusionem ⁊ sit ista p̄ter quinq̄z corpora simplicia. ſ. quatuor elā ⁊ quintam essentiam seu celum nō est ponendum sextum corpus simplex distinctum ab eis spē. probatur. nam si poneret ipm esset naturaliter mobile per primum articulum prime questionis. ⁊ tunc vel esset naturaliter mobile motu recto vl̄ circulari. vt pz ex secūdo eiusdem prime qōnis. si motu recto tunc est eiusdem specie cū corporibus elemētaribus ex eo q̄ illis motus rectus ineſt naturaliter. ⁊ qr motus rectus est motus simplex non pōt naturaliter ineſſe pluribus corporibus distinctis specie a corporibus elementaribus. totum illud patet ex tertio articulo eiusdē prime qōnis. Si autez est naturaliter mobile motu circulari tunc erit eiusdem spēi cum corpe celesti ex eo q̄ illi attribuit motꝰ circularis simplex. ⁊ idez motus simplex fm spēm nō pōt ineſſe naturaliter pluribus distinctis corpib⁹ fm spēm. sic. ſ. q̄ si sit idē fz speciē spālissimā nō pōt naturaliter ineſſe pluribus corporibus simplicibus distinctis fm spēm spālissimā. Si aūt sit idē fm spēm subalternā nō pōt ineſſe naturaliter plūbus corpib⁹ simplicib⁹ distinctis fz spēz subalternā. nec si est idē fz genus pōt ineſſe plūbus corporibus distinctis fm genus. nec pōt dici q̄ tale corpus esset mobile motu opposito motui circulari. cū ostensuz sit in primo articulo q̄ nullus motus est contrarius motui circulari. ¶Scōo pſuadetur eadē oclusio sic. in mundo non sunt nisi quiq̄z corpora regularia distincta spē. qō bñ videt̄ esse nature miraculū. ideo etiā videtur q̄ nō sunt nisi quinq̄z corpora simplicia distincta specie. añs patet decimo tertio elementoꝝ euclidis. ⁊ sunt ista ꝺiacedron exacedron icocedron octacedron ⁊ tetracedron. primū. ſ. ꝺiacedron est ex duodecim basibus pētagonalibus. Scōm autem. scilicet exacedron seu figura cubica est ex sex basibus quadratis. Tertium vero. ſ. icocedron est viginti basium trīgulariū Quartum autem. ſ. octacedron est octo basium triangularium. Quintuz vero. ſ. tetracedon siue pyramis est q̄tuor basium triangulariū. ꝓsequentia tenet testimonio antiquoꝝ platonicoꝝ in quoruz tempore floruit geometria sicut dicit cōmētator tertio huius qui posuerunt tm̄ quinq̄z corpora mundi simplicia. ⁊ hec figurauerunt dictis quinq̄z figuris regularibus. vnde celo dederunt ꝺiocedron: quia ipsuz est capax aliarū figaruz regulariuz. sicut pz ex decimognto elementoꝝ euclidis. modo celum debet esse talis figure q̄ ipsum cōmodissime possit alia capere cum ipsuz contineat omnia: ⁊ quia ignis ascēdit in figura pyramidali dederunt igni figuram pyramidalez seu tetracedron. ⁊ quia aer in leuitate ⁊ motu assimilatur igni dederunt ei figuram octacedron inter ceteras magis appropinquantem ad figuraz tetracedron. ⁊ quia aqua habet varios motus in partib⁹ suis flexuosos dederunt ei figuram icocedron propter multitudinem linearū ⁊ superficieruz ⁊ angulorꝝ ei⁹: sed quia terra est corpus firmum ⁊ stabile centrum aliorum ideo dederunt ei figuram exacedron seu figuram cubicam que ꝺ̄re iacet vbi proiscitur et inepta est ad motum: sic ergo patent dicti duo articuli

Ad rationes principales. ad primaz ꝺ̄co q̄ non est simile de motu recto ⁊ circulari. quia sicut dictum est motui recto bene est aliqs motus ꝓtrarius. motui autem circulari non. Et consimili modo ꝺ̄icatur ad secundaz. ¶Ad tertiam ꝺ̄co q̄ nō possunt esse aliqua talia corpora quin ad minus sint mobilia cū omne corpus naturale sit naturaliter mobile per primuz articulum prime questionis: ⁊ ideo si essent talia ipsa essent mobilia: quero tunc quo motu. vel recto vel circulari sicut arguebatur primo ad oclusionem respōsalez ad quesitum: ⁊ quicquid ꝺ̄icatur erunt vel de natura elementari vel celesti. ⁊ sic finitur questio.

¶Propter qō tāq̄z altero quodaz existēte primo corpe preter terraz ⁊ ignem ⁊ aerē ⁊ aquam etherea appellauerūt ⁊c. Textu cōmenti Vigesimi secundi.

Questio. iiii.

Quartum ꝓpositoꝝ erat. vtrum totalis mundus aggregatus ex quinq̄z dictis corporibus simplicibus sit vnum ens cōtinuum. videtur q̄ sic. dictoꝝ corpoꝝ materie sunt continue. ergo dicta corpora videntur esse cōtinua: ⁊ per cōsequens totalis mundus ex eis aggregatus videtur esse vnum ens cōtinū: antecedens ꝓbatur. qr si ad imaginationē forme substantiales dictorum corporū corrūperent: materijs eorum remanentibus remaneret vna massa cōtinua. ſ. materia prima totalis que nō minus ante videt fuisse ꝓtinua recte sicut paries qui anteq̄z in eo depinganť imagines diuersoruz animaliuz existēs cōtinuus nō desinit esse cōtinuus ꝓpter talem picturam superadductam. sic si materia prima totalis esset vna massa cōtinua ablatis formis non videtur discōtinuari ꝓpter positionem formarū in ipsa. ¶Sz forte ꝺ̄ceret aliquis. ista ratio non probat q̄ iste mundus inferior sit ꝓtinuus mundo superiori ꝓpter hoc q̄ mundus superior. ſ. celum nō habet materiaz. ⁊ si habet materiaz saltem illa nō est eiusdem rationis cum materia istoruz inferioruz: licet bene videatur probare aliqualiter mundum inferiorem totalem esse vnum cōtinuum. ꝺ̄reniter illud nō videtur valere: qr celum habet materiam ⁊ cum hoc materiam eiusdem rationis cuz materia istoꝝ inferioruz. ¶Primū ꝓbatur primo auctoritate Aristotelis ꝺ̄centis primo huius. q̄ differt ꝺ̄icere celum ⁊ hoc celum. nam qui ꝺ̄icit celum ꝺ̄icit formam: et qui ꝺ̄icit hoc celum ꝺ̄icit formam materie mixtam. ſ. cōpositum ex materia ⁊ forma. ¶Confirmať idē auctoritate cōmētatoris in tractatu suo de substantia orbis in ꝓncipio. vbi ꝺ̄icit celum esse ex duabus naturis: sed nature ꝺ̄icunť scōo physicoꝝ materia ⁊ forma. ¶Cōfirmatur idē tertio. nam celū est vnū nūero. ergo celū hz māz. añs notū ē de se. ꝓbatur per Aristo. quinto metaphysice. ꝺ̄. q̄ vnuz numero

sunt quoꝝ mā est vna. ¶ Cōfirmat idē quarto. nā Aristo. ꝓmo hui⁹ volens ꝓbare mundū tm̄ esse vnū dicit hoc esse ideo q; ꝓtinet totalē materiā ꝓnčtē ad formā mundi. ⁊ ita nō restat alia materia ex qua posset fieri alter mūdus. Ecce quō ꝓtingit mundū habere materiā. ſz nō accipit mundus solum ꝓ isto mundo inferiori. sed ꝓ mundo totali cuius celū est ꝑncipalior pars. ideo videt ꝙ cōcedat celū habere materiā. ¶ Confirmat idē qnto sic. Naz. xij. metaphysice dicit in nō habētib⁹ materiā nō est possibile esse plura indiuidua sub vna specie. ⁊ tamē in corporib⁹ celestib⁹ inueniuntur plura indiuidua sub vna specie. quare videt ꝙ celū nō careat materia. ¶ Confirmat idem sexto. in celo reperitur rarū ⁊ densum. ergo in celo est materia. antecedēs pz. per hoc qđ dicit in. 2. huius ꝙ stella est dēpsior pars sui orbis. ꝓña tenet per Aristo. in tertio hui⁹ diffinientē rarū ⁊ dēpsū per habere materiā. vnde dicit hoc esse dēpsius quod sub equali vel minori extēsione hz plus de materia. hoc autem rarius: qđ sub equali vel maiori extēsione habet minus de materia. ¶ Cōfirmat hoc idem septio. qz aliter celum nō esset diuisibile. vnde dicit ꝑmētator in de substantia orbis si nō esset dimēsio in materia ante formā substantialē ipsa eēt indiuisibilis nec esset extensa: ita cōsimili modo videt eē in ꝓposito. qz si dimensio nō precedat formā substantialē celi ipsa videretur esse indiuisibilis: sed non potest eaz p̄cedere nisi celum habeat materiā: ⁊ illa dimēsio inhereat prius naturaliter q̄ forma celi. ¶ Deinde ꝓbatur secundū. s. ꝙ habeat materiam eiusdem rationis cum materia istoꝝ inferioꝝ: qz omnis materia ꝼm se est potentia pura: ideo nulla materia ꝼm se differt ab alia ratione. ꝓña tenet. ꝙ hoc ꝙ differēna rationis est per formā ⁊ actum: ⁊ antecedens pz ꝓmo physicoꝝ. ¶ Secūdo ad principale: terra est cōtinua aque. ⁊ aqua aeri. ⁊ aer igni. ⁊ ignis orbi lune. ⁊ orbis lune orbi mercurij. ⁊ sic de aliis orbibus. ergo totalis mundus ex his aggregatus videtur esse vnū ens cōtinuū. ꝓsequētia tenet de se. antecedēs ꝓbat. primo ꝙ illa sunt ꝓtinua quoꝝ vltima sunt vnum. pz per diffinitionez cōtinuoꝝ: sed sic est de terra ⁊ aqua. pz hoc. qz superficies ꝓtera terre ⁊ cōcava aque videntur esse vna superficies ꝓpter hoc ꝙ equaliter distant a centro mundi omnino ex eadem parte centri qđ patet per hoc ꝙ nullum est medium inter dictas superficies. ¶ Et cōfirmatur hoc secundo. dicte superficies sunt equales. quia se habent sicut locus ⁊ locatum. locus autez est equalis locato: ideo si dicte superficies essent due: ⁊ nō vna sequitur ꝙ circa idem centrum possent esse duo circuli equales. qđ est impossibile ex tertio geo⁹. ꝓsequētia patet. si in dictis superficiebus imaginemur periferias circulorū. ¶ Tertio ad principale auctoritate ⁊ testimonio Parmenidis ⁊ Melissi quoꝝ oppositionem recitat Arist. primo physicoꝝ. ⁊ dicit ipsos dixisse omnia esse vnum. ⁊ credo ipsos non fuisse ita fatuos ꝙ hoc itelligerent sic ꝙ sol. ⁊ plato essent vnum. ⁊ ꝙ celum ⁊ terra essent vnum. nam hoc nullam videtur habere ꝓbabilitatem: ideo videtur ꝙ ipsi intellexerunt hoc sic: ꝙ omnia essent vnum ꝓnnum modo quo exponitur in titulo questionis. nam hoc videtur quandam habere ꝓbabilitatem.

Oppositum argūtur. partes mundi diuersis mouentur motibus. ergo nō sunt adinuicem continue. consequentia tenet. nam in qnto metaphysice dicitur. continuuz est cuius motus est vnus. ideo si partes mundi essent continue nō possent moueri diuersis motibus. antecedens patet. nam aqua mota ad vnā partem aer bene mouetur ad aliaz. similiter hoc idem patet de orbibus celestibus qui diuersis mouētur motibus. ¶ In ista questione erunt duo articuli. Primus erit iuxta materiam primi argumenti. vtrum. s. celuz habeat materiam. ⁊ si sic vtrū illa sit eiusdē rationis cū materia istoꝝ inferioꝝ. Secundus articulus erit de questito principali.

Quantum ad primū sciendum est ꝓmo ꝙ hoc nomen materia pluriб⁹ modis accipit. aliquando enim accipitur ꝓ partibus quantitatiuis alicuius totⁱ sicut accipitur septimo metaphysice. ⁊ sic nō est dubium quin celum habeat materiā. Secō modo accipitur materia ꝓ substantia subiecta motui mō quo accipitur octauo metaphysice. vbi dicitur ꝙ in omni eo quod mouetur necesse est imaginari materiam. ⁊ iterum sic accipiendo materiam non est dubium quin celuz habeat materiaz vel sit ipsummet materia. tertio modo accipitur materia ꝓ substantia potentiali ex qua cum forma sibi inherente componitur substantia per se subsistens. ⁊ sic accipiendo materiam dubium est vtrum celuz talez habeat materiam. de qua dubitatione Egidius ⁊ sanctus thomas in suis diuersificantur opinionibus. vnde Egidius ꝓ ista dubitatione ponit tres conclusiones. quarum prima est ꝙ celum habet materiam. secunda conclusio ꝙ illa est eiusdem rationis cum materia istorum inferiorum. tertia conclusio hoc non obstante celum non est generabile nec corruptibile. Primam suam conclusionem probat rationibus illis que posite sunt iuxta primum argumentum principale. Secundam autem probat sic. naz si materia celi ⁊ materia istorum inferiorum non essent eiusdem rationis. tunc differrēt specie. quod est falsum ex eo quod materia secundum se cum sit pura potentia nullam determinat sibi formā ꝑ quā posset differre specie ab alia materia vel a quocunqz alio. ista etiam ratio in virtute posita erat iuxta primum argumentum principale. Tertiam conclusionem probat sic. tali materie celi non est annexa ꝓuatio. ergo licet sit in celo non ꝓpter hoc ipsum est corruptibile. consequentia patet. antecedens probat per hoc. ꝙ forma celi omnes alias formas continet virtualiter. quod patet per Aristo. secundo de generatione dicentem. forme rerum sunt in terminis. hoc intelligitur ꝙ in corporibus celestibus terminātibus mundū ⁊ per consequens materia habens formam celi non dicit habere aliquam ꝓuationem alicuius forme sibi annexam cum includat eas virtualiter. ¶ Secundo arguit sic. corruptio non est nisi ꝓpter generationem alterius forme ad quam materia habet appetitum. modo non est aliqua forma alia a forma celi ad quam materia celi habeat appetitū ⁊ hoc propter excellentiam forme celestis existentis in tali materia. ¶ Tertio arguit sic habens materiam non ē corruptibile nisi qz forma eius habet contrarium ꝼm se vel ꝼz suas dispositiones naturales. modo forma celi non habet contrarium aliquo istorum modorum. ideo non obstāte ꝙ celum habeat materiaz eiusdem rationis cum materia istorum inferiorum adhuc est incorruptibile ⁊ ingenerabile. ecce opinionem Egidij. ¶ De ista eadem dubitatione sanctus Thomas habet aliam opinionem concordans bene cum egidio in prima sua conclusione. s. ꝙ celum habet materiam. sed discordat ab eo in secūda. Nam dicit hz celū habeat materiam. tamen illa non est eiusdem rationis cū materia istorum inferiorum. ⁊ hoc probat. nam aliter celū eēt generabile ⁊ corruptibile sicut ista inferiora. ¶ Cōtra istos ambos pono istam conclusionem ꝙ in celo non est materia tertio modo accipiendo materiam. ¶ Secunda conclusio specialiter contra sanctum Thomā. in celo nō est materia differens ratione a materia istorum inferiorum. ¶ Tertia conclusio. celum circūscripta intelligentia est vna simplex suba corporea. ¶ Quarta conclusio. ista substantia magis debet dici forma q̄ materia. ¶ Prima cōclusio ꝓbatur. quia si in celo eēt talis materia etiā in celo esset vna forma informans illam materiam ꝓter intelligentiam ita ꝙ celū circūscripta intelligentia adhuc eēt compositum ex materia ⁊ vna forma alia ab intelligentia sicut dicti doctores volūt. ſz hoc est falsum. qz tunc celum esset ex se mobile naturaliter circunscripta intelligentia. quod negaret Aristote. consequentia tenet per hoc quod haberet in se principium actiuum ⁊ passiuum motus. s. materiaz ⁊ formam adhuc circunscripta intelligentia. ¶ Secundo motus localis circularis est simplicior motibus rectis. ergo etiam corpus mobile naturaliter motu circulari debet esse simplicius corporibus mobilibus motibus rectis. sed hoc non esset si celuz ita esset compositum ex materia ⁊ forma sicut corpora elementaria naturaliter mobilia motibus rectis. ¶ Tertio motor ⁊ mobile debent esse proportionabilia. sed motor celi est multo simplicior motoribus elementoꝝ. ergo

mobile. ſ. celum debet etiam eſſe ſimplicius ipſis elementis. ſed hoc non eſſet ſi eſſet compoſitum ex materia ⁊ forma itelligẽtia circũſcripta. ¶Quarto de extremo ad extremum dz ꝓcedi ꝑ mediũ: ſed ſm Ariſtotelẽ de⁹ ⁊ intelligẽtie ſunt ſic omnino ſimplices ꝙ non eſt ibi cõpoſitio ex materia ⁊ forma nec etiam compoſitio ex ſubiecto ⁊ accidente: ⁊ iſta inferiora ſunt vtroq; modo compoſita. ideo corpora celeſtia debent tenere gradum medium. ſ. ꝙ non ſint compoſita niſi vnico modo. videlicet ex ſubſtantia ⁊ accidente ⁊ non ex materia ⁊ forma. ¶Quinto ſi celum eſſet compoſitum ex materia ⁊ forma. ſequeret ꝙ ipſum eſſet naturaliter generabile ⁊ corruptibile. cuius oppoſitum probat Ariſtoteles ꝓmo huius. ꝓſequẽtia patet ex eo ꝙ omne compoſitum ex materia ⁊ forma eſt corruptibile: vt patet ꝓmo ꝓbicoꝝ. ¶Et poſſet argui ſexto ſic. nihil eſt ponendũ frustra in natura: ſed frustra poneret materia in celo ſi ibi poneretur cum non appareat neceſſitas ponendi ipſaz niſi ꝓpter generationes ⁊ corruptiones ſubſtãtiales quales nõ inueniunt in celo. ¶Secũda ꝓclusio ꝓbatur per primam: qz ſi in celo nõ eſt materia. nec eſt ibi materia alteri⁹ rõnis cum materia iſtoꝝ inferioꝝ. ¶Secundo qz ſi in celo eſſet materia eiuſdem rationis cum materia iſtoꝝ inferioꝝ tunc ſicut materia celi maxime appetit formaz celi. ita etiaz materia iſtoꝝ inferioꝝ maxime appeteret eandem: ſed ipſam nũq; habere poſſet. ⁊ ſic aliqs eſſet appetit⁹ fruſtra in materia eterno tempore. qđ eſt falſum. ¶Tertia ꝓclusio ꝓz: qz ſi celum circũſcripta intelligẽtia non eſt ſuba cõpoſita ex materia ⁊ forma ſicut dicit prima ꝓclusio: ⁊ tamen eſt ſuba corporea ſicut notum eſt de ſe: oportet ꝙ ſit ſubſtãtia ſimplex ſaltez ꝑ priuationẽ cõpoſitionis ex materia ⁊ forma: licet non ꝑ priuationẽ cõpoſitionis ex partibus q̃titatiuis nec ꝑ ꝓuationez cõpoſitionis ex ſuba ⁊ accidẽte. ¶Quarta ꝓclusio ꝓz. ex eo ꝙ materia nullius eſt actiuitatis. celuz autẽ alicuius eſt actiuitatis: qz agit in iſta inferiora lumine ⁊ influentia. ergo celuz magis debet dici forma q̃ materia. nec ꝓpter hoc oportet ꝙ ſit nature intellectualis ⁊ indiuiſibilis ſicut arguit ſcũs Thomas. nam dico ꝙ nõ oportet omnẽ actũ per ſe ſubſiſtentẽ eſſe naturã itellectualẽ ⁊ indiuiſibilẽ. nec valuit illud qđ dicit Egidius. ſ. ꝙ q̃uis celũ ſit cõpoſitum ex materia ⁊ forma: tamen qz materia illa eſt ſatiata forma celi quã habet ꝓpter eius nobilitatez ꝓpter hoc celum eſt incorruptibile: nam tunc multo plus materia bois debet eſſe ſatiata forma hominis. ⁊ per ꝓſequens homo eſſet incorruptibilis. nam forma hominis nobilioꝝ eſt q̃ illa forma celi quã ponit Egidius eſſe in celo ꝓter intelligentiam. ¶Nec etiam valet illud qđ ipſe dixit ꝙ ideo celum nõ eſt corruptibile: quia eius forma non habet ꝓtrarium nec ſm ſe nec ſm ſuas diſpoſitiones naturales. nam ſi ſic: tunc ſubito talis forma reciperetur in materia iſtoꝝ inferioꝝ: qz hec materia iſtoꝝ inferioꝝ appeteret illaz formam: cum ſm Egidiũ ſit eiuſdez rationis cum materia celi: que quidẽ materia celi appetit illam formam. nec hec materia iſtoꝝ inferioꝝ habet cõtrarium illi forme. ideo ſtatiz illam formam reciperet ſicut recipit lumen qđ quidem lumen etiaz non habet cõtrarium in materia. nec etiam valet illud qđ dicit ſanctus Thomas. ꝙ vna materia ſit ab alia alterius rationis. qz pure potentie non habent. vnde diſtinguantur ſm rationes ſpecificas vel ſubſtantiales. qz que diſtinguũtur ſm rationes ſpecificas vel ſubſtantiales: illa ſunt diuerſorum graduuz entitatis. modo due pure potentie nõ ſunt diuerſoꝝ graduuz entitatis. qz non habent intrinſece vnde vna excedat aliam. ímo pura potentia eſt omnino alterius gradus in entitate ſubſtãtie. ⁊ impoſſibile eſt aliquã ſubſtãtiam minus eſſe q̃ in pura potentia.

Quantum ad ſecundũ articuluz ſuppono primo ꝙ illa ſunt continua quorũ vltima ſunt vnum per ſe ⁊ ꝙ illa non ſunt cõtinua quoruz vltima non ſunt vnuz per ſe. ¶Suppono ſecũdo ꝙ illa que ſunt diuerſaꝝ ſpecierum nec vnum eſt in potentia ad reliquum non faciunt vnum ſaltez per ſe licet bene per aggregationem eo modo quo exercit⁹ dicit vnus. ¶Suppono tertio ꝙ ꝓtigua ſunt quoꝝ vltima ſunt ſimul. ¶Sed diceres ſi hoc eſſet vez ſequitur ꝙ ſi eſſet aliqua virga cuius vna medietas eſſet arida ⁊ alia viua nõ eſſet ens vnũ cõtinuum ex eo ꝙ vltima ſuaꝝ medietatũ nõ facerent vnũ per ſe poſtq; eſſent diuerſaꝝ ſpecieꝝ. ¶Reſpõdeo cõcedendo conſequẽs ⁊ conſequẽtiã. ¶Tunc ſit prima ꝓclusio. q̃tuor elemẽta nõ ſunt adinuicem ꝓtinua. ꝓbatur: qz eoꝝ vltima nõ ſunt vnuz. ergo nõ ſunt ꝓtinua. conſequẽtia tenet ꝑ primã ſuppoſitionẽ. añs ꝓbat. qz quattuor elementa diſtinguunt ſpecie ſicut dictũ eſt in ſecũda queſtione. ergo vltima eoꝝ non faciunt vnum. conſequẽtia tenet per ſecundã ſuppoſitionem. ¶Secũda ꝓclusio quattuor elementa bene ſunt ꝓtigua. ꝓbatur. qz eoꝝ vltima ſunt ſimul. ergo ſunt cõtigua. conſequẽtia tenet per tertiam ſuppoſitionez. antecedens ꝓz. qz inter aquã ⁊ terram nulla eſt diſtantia. nec inter aerez ⁊ aquã nec inter aerem ⁊ ignez. ¶Tertia ꝓclusio. mundus inferior eſt cõtiguus mundo ſuperiori ⁊ nõ ꝓtinu⁹. prima pars patet: qz eoꝝ vltima ſunt ſimul. ſcda pars ꝓz: qz vltima eoꝝ nõ ſunt vnum cum diſtinguant ſpecie vt dicebat in ſecũda queſtione. ¶Quarta ꝓclusio orbes celeſtes non ſunt ſibi inuicem cõtinui ſed contigui. prima pars ꝓz: qz diuerſis mouent motib⁹. ꝓz hoc clare de octaua ſpera ⁊ de ſpera ſaturni ⁊ de aliis ſperis. ſimiliter ⁊ hoc ꝓcedunt oẽs aſtronomi. ſi autẽ eſſent cõtinui vnus moueret ad motum alterius ex eo ꝙ cõtinuoꝝ vnus eſt motus. ſecunda pars patet ex eo ꝙ vltima orbium ſupceleſtium ſunt ſimul. ergo ſunt ꝓtigui. ꝓſequẽtia tenet. per tertiaz ſuppoſitionez. antecedens ꝓz ex eo ꝙ nulla eſt diſtantia inter vltima orbiũ celeſtium. ⁊ hoc inter vltima ſm que ſunt imediati.

Ad rationes Ad primã. omniũ cor^m mundi materie ſũt ꝓtinue ⁊ c. nego antecedens. ad ꝓbationem dico ꝙ licet totalis maſſa prime materie eſſet vnum ens cõtinuum omnib⁹ formis ſubſtãtialibus ablatis: ipſa tamen deſinit eſſe cõtinua ꝓpter poſitionem formarũ ſubſtantialiũ in ipſa. nam ꝓpter illas non omniuz in mundo imediatoꝝ vltima ſunt vnum. nec eſt ſimile de pariete reſpectu imaginuz depictarũ in ipſo ⁊ materia prima. reſpectu formaꝝ ſubſtãtialiũ exiſtentiũ in ipſa: qz portio materie prime cũ ſua forma ſubſtantiali facit vnũ ens qđ eſt per ſe vnuz. ſic aũt nõ facit portio parietis cum imagine ſuper eam depicta. ſz vnũ per accidens. Et q̃tuz eſt de obiectione poſita iuxta primũ argumẽtũ dico ꝙ licet res mundi inferioris eſſent continue ſicut tamen non ſunt: adhuc mundus inferior nõ eſſet cõtinuus mundo ſuperiori: qz in mundo ſuperiori nõ eſt materia: ſed quando ꝓbat primo auctoritate Ariſto. primo huius. qui dicit celũ dicit formam ⁊ c. dico ꝙ hic nõ loquebat ex intentione ſed diſputatiue arguendo ad partem falſam. ¶Et ad ſcõm dico ꝙ cõmẽtator in loco ꝑallegato accipit celum ꝓ aggregato ex orbe ⁊ intelligẽtia monẽte appropriata orbi. ⁊ ſic celum eſt cõpoſitum ex duabus naturis. i. ex motore ⁊ mobili. cum quo tamen ſtat ꝙ quelibet dictaꝝ naturarum eſt ſubſtantia ſimplex. ¶Ad tertiũ vnum numero ſunt ⁊ c. dico ꝙ Ariſtoteles accipit materiaz impropriae. ſ. ꝓ re ꝓ q̃ termini ſupponũt. ita ꝙ de illis terminis verificat vnũ in numero. quoꝝ materia eſt vna. i. qui ſupponunt ꝓ eadẽ re. ſic enim bene cõcedimus ꝙ ſor. ⁊ homo ſcribẽs ſunt vnuz ⁊ in idẽ numero. ¶Ad quartũ dico ꝙ Ariſtoteles ibi per materiã mundi intelligit corpora ſimplicia. ſ. q̃tuor elementa ⁊ celũ ⁊ nõ talem materiã ex qua cuz forma ſubſtãtiali ſibi inherente fit vnuz per ſe. ⁊ per formã mundi intẽdebat ordinez iſtoꝝ corpoꝝ ſimplicium vel ipſaz primã cauſaz. ¶Ad q̃tũ dico ꝙ Ariſtoteles hoc intellexit ſic ꝙ in ſubſtantijs nõ habentibus materiaz. ideſt partes q̃titatiuas nõ ſunt plura individua ſub vna ſpecie: ita ꝙ capit ibi materiam ꝓ partibus q̃titatiuis: ⁊ non capit materiaz ꝓ materia tertio modo dicta. ¶Sed notandum ꝙ dicta auctoritas ſic itellecta non eſt concedenda. ſm fidem noſtram ⁊ veritatem: quia deus poſſet facere tot angelos quot vellet omnino eiuſdem ſpeciei licet non haberent partes quantitatiuas. ¶Ad ſextum dico ꝙ in celo eſt bene rarita⁹ et denſitas. non tamen eiuſdem rationis cum raritate et denſitate iſtoꝝ inferioꝝ: quia corpora iſta inferiora dicunt

rara vel densa ex eo q̄ habent minus vel plus de materia prima sub equali extensione: sed partes celi dicunt rare vel dense. q: habent plus vel minus de substantia celesti sub equali extensione. vnde stella habet plus de substantia celesti q̄z vna alia massa celi sibi ꝓpinqua ⁊ equalis que non est stella. ⁊ propter hoc dicitur densior. pars autem ꝓpinquior dicitur rarior. ¶ Ad septimum. si celum non haberet materiam esset indiuisibile. nego cōsequentiam. q: ipsum est substantia diuisibilis. ⁊ quando dicit cōmentator in de substantia orbis. si non esset dimensio in materia ante formam substantialē ipsa eēt indiuisibilis. dico q̄ illa auctoritas nihil facit ad ꝓpositum. q: ibi loquitur de diuisibilitate rerū generabilium ⁊ corruptibilium de quarum numero non est celum: ⁊ adhuc aliqui q̄tum ad hoc negant cōmentatorem. Deinde quando ꝓbatur q̄ celum habet materiam eiusdē rationis dico q̄ hoc eēt bene verum si celum haberet materiam ꝓpter hoc q̄ nulla materia fim se ab alia differt rōne modo celum nō habet materiam sicut dictū est. ¶ Ad secundū principale dico. q̄ superficies cōuera terre ⁊ ꝓcaue aque non sunt quid vnum per se. quia sunt diuersaꝝ specierum. Ad ꝓbationes equaliter distāt a centro mundi. nego. q: superficies cōcaua aque plus distat. vnde imagino q̄ quelibet dictarū superficierū est diuisibilis fim ꝓfunditatem ⁊ non indiuisibilis sicut alij imaginant. sed statim q̄ imaginabor eas diuisibiles fim ꝓfunditatem clarum est q̄ nō equaliter distant a centro mundi. Et quando dicebatur nullum est medium inter dictas supficies. ergo equaliter distant a medio mundi. ꝓsequentia nō valet. Ad cōfirmationem dicte supficies sunt equales. nego. ⁊ quando dicebatur locus est eq̄lis locato. dico q̄ si illa auctoritas est vera oportet ipsam bene glosare. vnde sciendū. q̄ aliquando locus est minor locato ⁊ aliquando maior ⁊ aliquando eq̄lis. vnde si capiat̄ vna parua pellicula que circūdat vitellum qui ipsa est locus ipsius vitelli. ⁊ tamē clarū est qō est multo minor q̄z sit illud vitellum qō locat. Similiter ignis ē locus aeris ⁊ tamē est multo maior q̄z sit aer. Similiter si caperent due cere equales in quantitate ⁊ in pondere ⁊ vna earū fiat lata ⁊ circūflectatur alteri tunc ipsa sit locus eius et est sibi equalis. sic ergo patet quomodo locus aliquādo est minor. aliquando maior aliquando equalis locato. Et ideo quando Aristoteles dicit locum esse equalem locato intelligit q̄tum ad cōtinentiam. i. q̄tum est locatum tantum ꝓcise eius locus capit ⁊ ꝓtinet. ¶ Ad tertium principale dico q̄ parmenides ⁊ mellissus fuerūt illius opinionis ideo negentur. Et ß breuiter de ista questione.

¶ Totum autem cuius hec partes perfectū necesse est esse ⁊c. Textu ꝓmenti quarti.

Questio. v.

Vintum ꝓpositorum erat. Vtz mundus sit perfectus ⁊ arguitur primo q̄ non. q: illud nō est pfectum cui potest fieri additio: sed mundo potest fieri additio. ergo ⁊c. maior ē nota. nam Aristo. in littera ꝓpter hoc cōcedit lineam circularem esse perfectam. quia sibi non potest fieri additio ⁊ lineam rectam esse imperfectam: q: sibi pōt fieri additio. minor pz: q: per potentiam supernaturalem vltra istum mundum posset fieri de nouo vnus orbis vlterior: ⁊ per potentiam naturalez potest fieri perfectior: q: potest de nouo generari naturaliter aliquis homo ex cuius additione mundus videtur fieri perfectior q̄z erat ante. ¶ Secundo mundus multas includit imperfectiones ⁊ defectuositates. ergo mundus non est perfectus. consequentia tenet. nam in mūdo sunt multa monstra ⁊ multa fiunt mala que sunt quidam defectus: sed hoc videtur mundo imperfectionem arguere. ¶ Tertio mundus est perfectior vna vice q̄z alia. ergo aliquando est imperfectus. patet cōsequentia. nam tunc deficit sibi aliqua perfectio quam alias habuit. antecedens pz: quia aliquādo sunt plura individua de vna perfecta specie q̄z consueuerunt eē sicut plures homines vel plures equi: ⁊ etiaz aliquando est perfectior cōstellatio ⁊ aliquando imperfectior. propter quod mundus videtur esse aliquando perfectior aliquando minus perfectus. ¶ Quarto mundus non est ens. ergo non est quid perfectum. cōsequentia tenet. antecedens probatur. quia vel esset substantia vel accidens. nō substantia. quia mundus est quoddā aggregatū ex omnibus substantijs ⁊ omnibus accidentibus. tale autem non est substantia solum: etiam tale non est accidens solum.

Oppositum vult Aristoteles. ¶ In ista questione primo ponaz quasdaz distinctiones. secōo ꝓclusiones. tertio aliqua dubia.

Prima distinctio mundus accipitur quattuor modis. vno modo pro aggregato ex deo ⁊ intelligentijs ⁊ omnibus alijs rebus. ⁊ sic mundus dicit̄ esse vniuersitas entium. Secundo modo accipitur mundus ꝓ aggregato ex omnibus rebus excepto deo. Tertio modo accipitur mundus pro aggregato ex omnibus exceptis intelligentijs ⁊ deo. ⁊ sic accipit̄ in tractatu de spera vbi mūdus diuidit̄ in mundum superiorem ⁊ inferiorē. Quarto modo accipitur mundus pro aggregato ex omnibus infra cōcauum orbis lune. ⁊ sic accipitur primo metheororz. vbi dicitur. necesse est mundum istum inferiorem esse cōtinuū ideſt cōtiguum lationibus superioribus vt ei⁹ tota virtus gubernetur inde. Accipiendo mundum primo modo est perfectior mundo accepto secūdo modo. ⁊ mundus acceptus secūdo modo ē perfectior mūdo accepto tertio modo. ⁊ sic cōsequenter. ¶ Secunda distinctio est. perfectuz dicitur dupliciter. s. simpliciter ⁊ fm quid. perfectum simpliciter dicitur de quo hoc nomen perfectum est affirmatiue verificabile sine additamento vt docendo hoc est perfectum. ¶ Perfectū vero fm quid dicitur de quo est verificabile hoc nomen perfectum cum additione sicut dicendo hic est perfectus homo: brunellus est pfectus asinus. Ista distinctio patet quinto metaphysice. vbi dicitur q̄ quoddā est perfectū in genere. ⁊ quoddam est perfectuz extra genus: ⁊ per perfectum in genere intelligit perfectuz fm qd: ⁊ per perfectum extra genus intelligit perfectum simpliciter. ¶ Et est sciendum q̄ ad hoc q̄ aliquid dicatur perfectuz simpliciter requiritur q̄ nihil sibi deficiat nec ei possit fieri additio nec aliquid sit perfectius eo. nec possit esse. Ecce quattuor ꝓditiones requisitas ad perfectionem simpliciter. ¶ Tertia distinctio. perfectum fm quid seu in genere dicitur dupliciter. scilicet quoddam substantiale ⁊ qōdam accidentale: substātiale est de quo est verificabile hoc nomen perfectum cum additamento de ꝑdicamento substantie. sicut dicendo sor. est perfectus homo. Sed perfectum accidentale dicit̄ de quo est verificabile hoc nomen perfectum cum additamēto de ꝑdicamento accidentis vt dicendo. sor. est perfectus lector. mūdus est perfecta magnitudo. Et istud posset subdiuidi fm genera predicamētorum accidentium. ¶ Quarta distinctio. q̄ corpus potest dici vnum vel simpliciter vel aggregatione.

Quantum ad scām fit prima ꝓclusio. Accipiēdo mundū primo modo mūdus est pfect⁹ simpl̄r. ꝓbat̄ ex qd nominis pfecti simpl̄r. ¶ Confirmat̄. q: sic accipiēdo mundū includit deū qui est ens pfectum simpl̄r. modo totuz nō est minoris pfectionis q̄z sua pars. ¶ Scōa ꝓclusio. accipiēdo mundū in alijs trib⁹ acceptionib⁹ vltimis ipse nō est pfect⁹ simpl̄r ꝓbat̄. q: sic accipiendo aliqd est eo pfecti⁹. puta de⁹: ſz si eēt pfect⁹ simpl̄r sic accipiēdo mundū nihil deberet esse eo pfecti⁹ sicut pz ex qd nominis pfecti simpl̄r. ¶ Tertia ꝓclusio. sic accipiendo mundū. s. scōo tertio ⁊ quarto modis mūdus est pfectus fm quid. i. mūdus est pfectus mūdus. ꝓbat̄. q: nihil deficit ei de pertinētib⁹ ad pfectionez mundi. hoc ꝓbat̄ q̄tuz est ex parte corporū simpliciuz distinctorum specie: q: non sunt nisi quinq; corpora simplicia specie distincta sicut ꝓbatur in tertia questione modo nullus istorz deficit mūdo. Istam ꝓclusionez Aristoteles ꝓncipaliter intendit in primo tractatu hui⁹. ¶ Quarta ꝓclusio. mūdus est pfecta magnitudo. ꝓbat̄. q: est diuisibilis fm omnē dimensionez. s. tam fm longitudinem q̄z latitudinem q̄z profunditatem ⁊ non

sunt plures dimẽsiones ſm speciem sicut patet per Aristo. in littera. ¶ Quinta ꝯclusio. mundus est corpus vnum loquendo de vnitate aggregatiõis ⁊ nõ de vnitate dicta simpliciter. ꝓbatur illud. quod est perfecta magnitudo hoc est corpus: ⁊ hoc vnum primo vel secũdo modo dictum. sed mundus est magnitudo perfecta per p̃cedentem ꝯclusionem. ergo ⁊c. maio: pz ex eo q̃ iter omnes magnitudines que sunt linea superficies corpus solũ corpus est magnitudo perfecta. nam alie due magnitudines nõ sunt ſm omnẽ dimensionẽ diuisibiles. vnde linea solum est diuisibilis ſm vnam dimensionẽ. ſ. longitudinez. superficies solus ſm longitudinez ⁊ latitudinez. corpus vero ſm omnes. ſ. tam latitudinem q̃ longitudinez q̃ ꝓfunditatez. Et notanter dico in maiore omnis magnitudo perfecta est corpus vnum primo vel secũdo modo dictum ad denotandus q̃ sufficit vnitas aggregationis. vnde mundus non est corpus vnus simpliciter sicut est sor. vel plato. sicut ꝓbauit quarta ratio: ſz bñ est corp⁹ vnũ aggregatiõe multarũ rerũ adinuicem.

Quantum ad tertium dubitatur. vtrus accipiẽdo mundum primo modo sit perfectior deo. ꝓbatur q̃ sic: q: mũdus primo modo acceptus cõtinet perfectionez dei ⁊ cum hoc perfectionem multarũ aliarũ rerũ. ¶ Secundo dubitatur videtur q̃ mundus nõ sit diuisibilis ſm omnem dimensionem: q: non est diuisibilis ſm dimensionez illius ligni vel illius lapidis. ¶ Tertio dubitatur ex quo mundus est diuisibilis ſm omnez dimẽsionez. penes quã ergo diametrũ mundi cum sit sphericum debet capi eius longitudo. ⁊ penes quaz latitudo: ⁊ penes quaz ꝓfunditas: ⁊ illud non solum dubium est de mundo verum etiam de quocũq; alio corpore spherico. ¶ Ad primum dico. q̃ accipiendo mundus primo modo nõ est perfectior deo. ⁊ vlteri⁹ dico. q̃ mundus primo modo accept⁹ non includit ampliorez perfectionẽ q̃ deus ex eo q̃ cuiuslibet entis perfectionez includit deus. ¶ Ad secundũ dico cõcedendo q̃ mundus nõ est diuisibilis ſm omnẽ dimensionem. ſm numerũ tamen est bene diuisibilis ſm omnez dimensionez. ſm speciez que nõ sunt nisi tres. ſ. longitudo latitudo ⁊ ꝓfunditas. ex eo q̃ nõ possunt esse plures linee intersecãtes se i aliquo corpore ad angulos rectos ⁊ penes vnam illarũ linearũ sic se intersecantiũ capitur longitudo: et penes aliam latitudo: ⁊ penes aliam ꝓfunditas. ¶ Ad tertium dico q̃ dyameter in corpore spherico mẽsurãs longitudinem potest accipi ad placitum mensurantis ex quo oẽs dyametri corporis spherici sunt equales: sed sic nõ est in corpore nõ spherico. ⁊ ideo ibi dyameter mensurans longitudinem non accipitur ad placitum mensurantis.

Ad rationes ad primaz. mundo posset fieri additio dico q̃ non pertinẽs ad perfectionem mundi essentialez: ⁊ quando dicebat. deus posset apponere vnum orbem dicendus est q̃ non: ⁊ hoc ꝓpter imutabilitatez voluntatis diuine. ita diceret Aristo. sed tamen ſm fidem ⁊ rei veritatem cõcedendũ est q̃ de⁹ valde bene posset facere mundum perfectiorẽ. imo potest facere vnum alium mundum vel duos vel tres vel quot vellet. ⁊ quando dicebatur videtur q̃ per potentiaz naturalem posset fieri perfectior sicut aliquis homo de nouo generetur dico q̃ non ꝓpter hoc fieret perfectior perfectiõe essentiali: ſz bene accidentali. ¶ Ad secundã dico q̃ ex hoc q̃ in mundo sunt monstra ⁊ defectuositates per talia non arguitur mundi imperfectio: sed magis perfectio. vnde si omnia in mundo essent eque perfecta non esset tanta pulchritudo mundi sicut modo est: aliquib⁹ existentib⁹ perfectis: aliquib⁹ defectuosis. vnde maior pulchritudo ⁊ decor domus est parietes diuersis coloribus ⁊ imaginibus esse depictos. vt q̃ hic fit depicta figura leonis hic capre q̃ si omnes parietes consimili colore essent colorati ⁊ cõsimilibus imaginibus depicti. ¶ Ad tertiaz dico q̃ est bene perfectior vna vice q̃ alia perfectione accidẽtali ⁊ non essentiali. Quarta ratio bene probat mundum nihil esse quod sit per se vnum cum quo bene stat mundũ esse aliquid aggregatione. nec oportet illud aliquid esse substantiaz vel accidẽs: sed bene aggregatũ ex substãtijs ⁊ accidẽtib⁹. ⁊ sic sit finis.

¶ Intendendum primo vtrũ est corpus infinitum ⁊c. Textu ꝓmẽti trigesimi tertii.

Questio. vj.

Quẽdum Est modo de finitate ⁊ infinitate mũdi postq̃ locutum est de perfectione mũdi. gratia cuius volo tractare istas questiones. ſ. primo vtrum possit esse aliq̃ corpus infinitus ĩmobile. Secũda questio. vtrum possit esse aliquod corpus infinitum mobile motu circulari. Tertia est. vtruz possit esse aliquod corpus infinitum mobile motu recto. Quarta. vtrum aliqua magnitudo: siue corporea: siue incorporea possit esse vel sit infinita. Quinta. vtrum si infinitum esset vnum eoz posset esse maius alio si essent plura. Sexta. vtrum mundus sit magnitudo finita vel infinita.

De prima arguit q̃ sic. si vnum oppositoz est in natura ⁊ relinquũ. sed corpus mobile finitum est in natura ⁊ ei opponitur corpus infinitum ĩmobile. ergo ⁊c. ¶ Scdo q: extra celũ de facto est spacium infinitum ĩmobile: q: aliter non potest imaginari qd sit extra mundum ⁊ illud spacium videtur esse corpus cuz sit longum latum ⁊ ꝓfundum. ¶ Tertio infinitum dicitur quod totum occupat: sed tale corp⁹ de facto est. ſ. mũdus. ⁊ cum hoc ipse est ĩmobilis: q: non videt ad quam dr̃iam positionis posset moueri ex quo totuz occupat.

Oppositum arguitur. omne corpus est naturaliter mobile sicut ꝓbatur. ideo non est aliquod corpus ĩmobile: ⁊ per ꝯsequẽs nec infinitum ĩmobile. Secũdo. nam tale corpus esset frustra cum nullam haberet operationem neq; motũ. ¶ Nic primo volo ꝓmittere aliqua generalia valentia nobis ad questiones ꝓpositas de infinitate. ¶ Deinde volo respõdere ad questionem primam.

Quantum ad p̃m sciẽdũ est. q̃ ifinitũ põt imaginari pluribus modis. vno modo ſm q̃titatẽ ꝓtinuã. alio modo ſm q̃titatẽ discretã. ſm q̃titatez discretã põt imaginari vel actualr̃ separatoz abinicẽ: vel nõ actualiter separatoz abinicẽ: sed separabiliũ. infinitum autem ſm q̃titatem cõtinuã põt imaginari vel extensiue solum vel extẽsiue ⁊ intẽsiue simul. ¶ Deinde infinitũ ſm extensionẽ possumus imaginari vel successiue vel permanenter. ¶ Deinde infinituz imaginatuz ſm extensionez permanentẽ possum⁹ imaginari vel ſm vnam dimẽsionez sicut si nos imaginaremur lineã infinitã vel ſm duas sicut si imaginaremur supficiem infinitaz. vel ſm tres sicut si imaginaremur corpus infinitum. ¶ Deinde infinitum siue sit imaginatum ſm vnam dimensionẽ siue ſm duas siue ſm tres possumus imaginari vel infinitũ ſm qualibet ei⁹ partẽ vel infinitum ad vnam eius partẽ ⁊ finitũ ad aliã. ¶ Exemplum primi sicut si imaginaremur aliquã lineaz infinitã tam versus orientẽ q̃ versus occidentẽ: vel aliq̃ corp⁹ ifinitum versus omnẽ dr̃iam positionis. ¶ Exemplũ secundi. sicut si nos imaginaremur infinitã lineã versus orientẽ finitaz tm̃ versus occidentẽ primũ infinitũ vocat ifinitũ simplr̃: scdm autẽ infinitũ scdm qd. ¶ Adhuc possumus imaginari infinitum dupl̃r. vno modo sine aliqua ꝓcanitate. alio modo cum ꝓcanitate. vt si imaginaremur vnũ infinituz circa nos. puta celum vlterius ꝓtensuz in ifinitũ. ¶ Adhuc vlterius possumus imaginari de infinito scdm longuz licet sit finituz scdm latum ⁊ ꝓfundũ. vel q̃ sit vniformiter latum vel q̃ sit diffoꝛmiter latuz ita q̃ vna eius portio sit pedaliter lata. alia autez subduple latitudinis. ⁊ alia subt̃druple. ⁊ sic vlterius. ¶ Scdo sciendũ q̃ ly infinituz põt capi dupl̃r. vno modo cathegorematice. alio modo sincathegorematice cũ accipit̃ cathegorematice. equalet oꝛoni huic res nõ bñs finem. ⁊ iuxta talẽ acceptionẽ ℞ ẽ negãda. ꝓtinuũ ẽ diuisibile in ifinitũ. q: ẽ sensus q̃ ꝓtinuũ ẽ diuisibile i rẽ q̃ nõ hz finẽ. mõ hoc ẽ falsuz. q: q̃libet partiũ i ꝯs ꝓtinuũ ẽ diuisibile hz finẽ vnde sic accipiẽdo infinitũ dicit ab in qđ est nõ ⁊ finitũ. vñ ifinitũ quasi nõ finitũ ⁊ sic exponit̃ infinituz cathegorema-

tice acceptum in continuis. proportionaliter exponitur in numeris. ita ꝙ ille numerus diceretur infinitus qui non hꝫ vltimum nec finem. infiniti sic accepti alique sunt proprietates que sibi conuenirent si esset aliquod tale. prima ꝙ non posset consumi per ablationem finiti quātuncunqꝫ multotiens factam. nec ex quātocunqꝫ numero finitorum resulta re posset. Secōa proprietas eius esset ꝙ nō posset determinari quantum ipsum esset. quia si quereretur quantū ipsuꝫ est non posset aliter responderi nisi ꝙ ipsuꝫ est infinitum. ⁊ hec non esset responsio propria. propter hoc ꝙ illa repon sio non mutaretur posito ꝙ ab eo auferretur tantuꝫ quantum est totus mundus. vnde tanto ablato adhuc residuuꝫ maneret infinitum. ex eo ꝙ infinitū per ablationez finiti nō desinit esse infinitum. aliter enim per additionez finiti ad finitum fieret infinituꝫ. qđ est falsuꝫ. Sed infinituꝫ sincathegorematice aliter exponitur in continuis ⁊ aliter in discretis vnde aliqui in continuis exponunt sic infinituꝫ corpus. i. nō tātū corpus quin maius. ita ꝙ in cōtinuis exponunt infinitum tātū sincathegorematice p illaꝫ oratiōē non tātū quin maius. sed in discretis exponunt per illam oratiōē nō tot ꝙ plura. Sed illud non videt valere. nam ꝑm illam expositionez oporteret cōcedere ꝙ infinita pars est in isto corpore pedali. qđ non cōmuniter cōceditur: licet bene concedat: ꝙ infinite partes sunt in isto corpore pedali. cōsequētia p/batur. qr non tanta pars est in isto corpore pedali quin maior pars sit in eodem. Secūdo iurta eandem expositionem hec esset cōcedenda. infinitum pondus ſor. potest portare: nam ex quo potentia ſortis non determinat ad maximum pondus ꝙ ſor. possit portare: cuius bene ad minimum qđ non potest sequitur ꝙ quocunqꝫ pondere dato quod ſor. possit portare adhuc maius potest portare: ⁊ sic si ly infinitum in cōtinuis dicto modo esset exponendū hec esset cōcedenda. infinitum pondus ſor. potest portare. Hec etiam bene exponunt infinitum sincathegorematice acceptum in discretis ex eo ꝙ expositio debet esse cōuertibilis. cum exposito. sic non est in ꝓposito: qr non sequitur. non tot quin plura sunt. ergo infinita sunt: aliter enim ex negatiua sequeretur affirmatiua quod est falsum: ex eo ꝙ negatiua ꝯtuꝫ est ex forma eius nihil ponit. affirmatiua autem aliquid ponit. ¶ Alij autez exponunt sic. ⁊ hoc in discretis. Verbi gratia: infiniti homines currunt. duo homines currunt ⁊ tres homines currunt ⁊ non tot quin plures: sed in cōtinuis sic. infinitum corpus est corpus pedale est ⁊ corpus tripedale est ⁊ corpus quadrupedale ⁊ sic in infinituꝫ. ¶ Sed illud iterū nō sufficit. naꝫ posito ꝙ viginti boies traherēt nauem vnam ⁊ trigita vnā aliā ⁊ ꝯdragita aliā tertiā ⁊ qnquagita ꝯrtaꝫ ⁊ sic in infinitū: ⁊ ꝙ nō essent pauciores ꝙ vigiti trahentes nauē: hec ēt ꝓcedēda infiniti boies trahunt nauez: ⁊ tamē hec ēt falsa. duo boies trahūt nauem. ⁊ similiter hec tres boies trahunt nauem. ⁊ sic vlterius vsq ad vigiti. fiꝫ posito ꝙ infinita essent corpora quoꝝ vnuꝫ nō esset pars alterius quoꝝ miniꝰ esset decē pedū ⁊ aliud vigiti pedū ⁊ aliud quadragita. ⁊ sic in infinitū ascēdēdo ꝑm ꝓportionem duplā. ß est ꝓcedenda. infinitū corpus est. nō tamē hec. pedale corpus est ⁊ bipedale corpus est ⁊ sic ascēdendo vsq ad decem. ¶ Possum⁹ ergo aliter exponere infinitū tentum sincathegorematice in cōtinuis quidē per hanc oratiōnē aliquātū ⁊ ꝯtūlibet mal⁹: in discretis antē per hāc orationem aliquot ⁊ ꝯtūlibet plura. Iurta istam expositionez infiniti in cōtinuis hoc est falsuꝫ. infinitū pondus ſor. potest portare. nam ad eam sequit ꝙ aliꝯtuꝫ pondus ſor. potest portare etiā ꝯtūlibet maius illo pōt portare. modo hoc est falsum. Iurta etiam eandē expositionē hec est falsa. infinita pars est in isto corpore pedali. qr ad eam sequit ꝙ aliquāta pars est in isto corpore pedali ⁊ ꝯtūlibet maior ea est i isto corpore pedali. modo hoc est falsum. Iurta aūt expositionez infiniti sincathegorematice in discretis accepti hec est cōcedenda. infinite partes sunt in cōtinuo. qr aliquot partes sunt in continuo ⁊ ꝯtūlibet plures sunt in eodē. ¶ Ulter⁹ sciēdū ꝙ ꝓpositiōes i quarū vna ly infinitū tenet sincathegorematice ⁊ in alia cathegorematice. sunt sibi inicem ipertinētes ita ꝙ vna earū nō sequit ad aliā nec repugnat ei. vū nō sequitur infinitū corpus est. ergo aliqđ corpus est infinitum. nam in prima ly corpus stat cōfuse tm̄. in secūda aūt determinate. ⁊ in prima ly infinituꝫ accipit sincathegorematice. ⁊ in alia cathegorematice. ¶ Ulteri⁹ est sciēdū ꝙ a ꝓpositionibus de futuro vel de ꝑterito in quibus ly infinitum est sincathegorematice sumptum ad ꝓpositionez de presenti in qua ly infinitum cōsimili modo tenetur cum ly verum non valet ꝯsequētia. vnde non sequitur. infinitū corpus fuit hec ergo aliquando fuit vera infinitum corpus est. nec sequitur infinitum corpus erit. ergo hec aliquando erit vera infinitum corpus est. patet in simili. naꝫ licet hec sit vera. infiniti dies fuerunt. nunq̄ tamen hec fuit vera de presenti. infiniti dies sunt. ⁊ licet infiniti dies erunt nunq̄ tamen hec erit vera. infiniti dies sunt. ista sic in generali dicta de infinito valebūt nobis ad sequentia.

Tunc sit prima ꝯclusio. nullū corpus infinitū simpler est imobile. probat qr illa non sunt nisi quinq ꝑm speciē ex ꝓcedentib⁹. s. q̄tuor elementa ⁊ celuꝫ. modo quodlibet eoꝝ est mobile. elementa quidē motibus rectis celum autem motu circulari. tota ratio pz ex ꝑma parte huius. scōo nam sequit si aliqđ corpus naturale simpler esset infinitum ꝙ etiā locus eius naturalis esset infinitus: cū loc⁹ debeat esse eq̄lis locato: sed hoc est impossibile. primo quia periret sursum ⁊ deorsum. naꝫ in infinito nō est mediuꝫ nec extremū. ⁊ tm̄ sursum ⁊ deorsum sunt extrema ⁊ mediuꝫ. ¶ Et cōfirmat scōo. nam nō essent amplius diuersi mot⁹ naturales diuersoꝝ simplicium ex eo ꝙ motus simplicium saltem elemētoꝝ sunt naturaliter sursum ⁊ deorsuꝫ. modo tales motus nō essent si nō esset sursum ⁊ deorsum. ¶ Cō firmatur tertio. qr sequeret qđ lapis vel gleba terre si esset in illo loco infinito vel vbiq̄ moueret vl vbiq̄ gesceret. qđ nō apparet verū. ꝯsequētia pz. qr totus loc⁹ corporis naturalis debet esse cōsimilis. ideo dicit q̄rto physicoꝝ. ꝙ idez est locus totius ⁊ partis. Si autē locus infinitus esset totus cōsimilis nature. nō esset ratio quare aliqđ corpus posituꝫ in eo moueret magis vel gesceret magis i vna parte ꝯ in alia ideo vel vbiq̄ moueret vel vbiq̄ gesceret. quod erat ꝓbandū. ¶ Tertio arguit ad cōclusionē sic. naꝫ sequeret ꝙ tale corpus infinitū simpler imobile nec haberet locū naturalē nec violentū. ꝯsequēs est falsuꝫ ex eo ꝙ omne corp⁹ simpler postq̄ est mobile naturaliter sicut prius ꝓbatuꝫ est. habet aliquem locum naturalem ad quē vel in quo est naturaliter mobile. ꝯsequētia patet. qr locus est extrinsece cōtinens locatum modo impossibile est ꝙ vnum infinitū cōtineatur ab alio. ergo per impossibile esset tale corpus simpler infinitum contineri ab aliquo loco naturali vel violēto. ¶ Quarto illud corpus simpler infinitum imobile vel nec esset graue nec leue vel esset graue vel leue. si dicatur primum tunc vel esset celum. ⁊ per cōsequens non imobile. vnde videmus celum moueri ab oriente in occidentē. etiā ex alio. nam tunc illud corpus totum occuparet. ⁊ sic nullū esset graue nec leue quod est falsum. Si autez dicatur ꝙ illud corpus esset graue. sic nullū esset leue. quod iterum est falsum. si autem esset leue tunc nullum esset graue. qđ iterꝫ est falsum. ꝯsequentie patent per hoc ꝙ illud corpus totuꝫ spaciuꝫ occuparet ⁊ sic non pmitteret secuꝫ aliqđ aliud corpus. Si aūt diceret ꝙ vna eius pars ēt grauis. ⁊ alia leuis hoc non valet. nam tunc illud corpus ēt compositus ⁊ non simpler nec etiam posset dici. quomodo illud corpus deberet partiri. ⁊ quā ꝓportionez haberet pars grauis ad partem leuem vel ad partem que nec est grauis nec levis. ¶ Secūda cōclusio. nullum est corpus infinitum compositum ex simplicibus imobile. ꝓbatur. nam omne corpus cōpositum seu mixtum ex simplicib⁹ est mobile motu eius vel eoꝝ cuius vel quoꝝ q̄litates motiue dominant in ipso sicut ostensuꝫ est in prima parte huius. ergo nullus tale est imobile. nec etiam aliqđ tale est infinitum. quia vel ēt cōpositum ex corporibus simplicibus infinitis ꝑm multitudinem vel finitis. si infinitis tunc alicuius rei naturalis essent principia infinita. qđ improbatum est primo physicoꝝ per Aristotelem contra anaragoram. ¶ Et confirmatur. quia sicut illa simplicia essent diuersaꝝ naturarum sic eorum lo-

ea naturalia etiam essent infinita. modo nō est possibile loca sic esse infinita cum motus naturales simplices sint finiti. qz tres vt dicebat in prima parte huius. etiaz si essent loca infinita non esset inter ea locus medius. nec etiam tunc eēt locus extremus. ꝛ sic non esset sursuz nec deorsum sicut ꝓus arguebat. nec potest dici ꝙ illud corpus infinitum sit cōpositum ex corporibus simplicibus finitis ſm multitudinem: qz hoc nō posset esse nisi vnū illoꝝ corpoꝝ simpliciuz eēt infinitum. modo hoc est falsuz. ſm ꝙ dixit prima ꝓclusio. ꝓsequētia pz. per hoc qz nunqz ex finitis ſm magnitudinez ꝛ ſm multitudinē resultat infinituz. ꝛ si sunt finita ſm multitudinē ꝛ debeant cōstituere infinitum oportet ad min⁹ ꝙ vnum eoꝝ sit infinitū ſm magnitudinē. ¶ Probat etiam aliter ꝙ nō pōt dici ꝙ vnū eoꝝ sit infinitū. ꝛ alia finita ex eo ꝙ tunc illud vnuz totū occuparet. ꝛ sic nō cōpateret secuz alia ꝛ etiaz alia corpa peret. ¶ Tertia ꝓclusio. nullū est corpus infinitū imobile. ꝓbatur. omne corpus vel est simplex vel cōpositum ex simplicib⁹. si est simplex sic est mobile. p primā ꝓclusionē. si est cōpositū ex simplicib⁹ adhuc est mobile. per ſcōam. ſcō sicut nullus est incorporeū qn ipm sit motiuz. ita videt ꝓportionalr nullū esse corporeū qn ipm sit mobile. ¶ Quarta ꝓclusio respōsalis ad questionē. nullum pōt esse corpus infinitū imobile. ꝓbat. qz tale si ꝓdu ceretur inesse oporteret ꝙ esset simplex vel cōposituz. qō cunqz diceret ipm eēt mobile. Diceres tu nōne deus pōt facere vnuz tale corpus. dico ꝙ non. nam posito ꝙ faceret vnū corpus q̄tūlibet magnū adhuc ipso facto nō esset immobile: qz deus sicut ipm fecit sic pōt ipm mouere.

Ad rationes Ad pmā si vnū oppositoꝝ ꝛc. dico ꝙ non oportet de oppositis adinuicē ꝓnatine q̄r opponit adinuicē finituz mobile ꝛ infinitū imobile. ¶ Ad ſcōam extra celū de facto est spaciū infinitū. nego. sed de hoc videbitur postea diffusius. ¶ Ad tertiā infinitū dicit qō totū occupat. ꝓcedo. sic occupat totū ꝛ verū ꝛ imaginatū. modo hoc nego de mūdo. naz ly occupet totū spaciū verū. nō tn totū imaginatū vel imaginabile. nam ly extra mundū nō sit aliqō spaciū. verūtamē bñ possum⁹ imaginari ibi aliqō esse. ꝛ hec de questione.

¶ Quod quidem igitur necesse qō circūfertur corpus finitū esse omne ex his palam ꝛc. Textu ꝓmēti trigesimi quinti. Questio. vii.

Secundum propositorum erat. vtruz possit esse aliquod corpus infinitum mobile circulariter ꝛ videtur ꝙ sic. mouens infinitum debet habere mobile infinitum: sed primuz mouens est infinitum. patet octauo physicoꝝ. ideo primū mobile sibi correspondēs debet esse infinitum. sed primuz mobile est mobile motu circulari in eodem octauo phy. qz ibidem dicit primū motuz esse circularez ꝛ illū esse primi mobilis. ideo non solum videtur esse possibile imo de facto videtur esse corpus infinitum mobile circulariter. maior ꝓbatur. qz si motor esset infinitus ꝛ mobile finitum virtus mouentis excederet ifinē ꝓportione virtutem mobilis. ꝛ per cōsequens moueretur ipsum in nō tēpore siue in instanti. qō est impossibile. ¶ Secundo in infinituz paruum corpus est mobile circulariter. ideo videt ꝙ etiam in infinituz magnū corp⁹ sit mobile circulariter. ꝛ per ꝓsequens infinitū. ꝓsequentia videt tenere a simili. antecedēs ꝓbat. qz medietas celi est mobilis circulariter. ꝛ medietas medietatis eiusdem ꝛ sic in infinitū descendendo. ¶ Tertio si impossibile esset esse corpus infinituz mobile circulariter hoc videret esse: ideo ꝙ infinita velocitas non potest esse in tempore finito vt arguit Aristo. ſz hoc est falsum. ꝓbat sic. infinita tarditas potest esse in tēpore finito. imo de facto est. ergo similiter infinita velocitas pōt esse in tempore finito. ꝓsequētia videtur tenere a simili. naz simile videtur esse q̄ntuz ad hoc de tarditate ꝛ velocitate. antecedēs probatur. nam partes circūferētiales mole fabri mouentur aliqua tarditate. ꝛ aliqua versus centruz in duplo tardius. ꝛ alie adhuc versus centruz in quadruplo tardius ꝛ sic in infinitum. ideo de facto in infinitum tarde mouetur aliqua pars. ꝛ hoc in tempore finito.

Oppositum dicit Aristo. In ista q̄stione. primo pmittenda sunt duo. ¶ Secundo ponende sunt ꝓclusiones.

De primo sciendum est ꝙ dupliciter dicit ipossibile. ſ. simpliciter ꝛ ſm quid. ipossibile simpliciter dicit qō nec est nec potest esse per aliquam potentiam siue naturalez siue supnaturalem. verbi gratia. sicut est plures deos esse. Similiter sicut est oppositū pmi principij complexi. impossibile autē ſm quid dicitur quod nō potest esse per aliquā potentiā naturalem licet bene supnaturalem. verbi gratia. sicut ꝙ celuz quiescat vel aliquod tale. ¶ Scōo sciendū ꝙ infinitū corpus esse mobile circulariter pōt imaginari. vno modo ꝙ sit vnus orbis qui moueatur aliqua velocitate. ꝛ supra illum sit vn⁹ alius duplus ad primū qui moueatur in duplo tardius primo. ꝛ deinde sit vnus alius puta tertius duplus ad ſcōm qui moueat in duplo tardius ſcō. ꝛ sic in infinitum ascēdendo ꝓtinue ſm ꝓportionē duplā in q̄ntitate orbium ꝛ tarditate motoꝝ eoꝝdē. ſcō modo ꝙ sit vnus orbis qui moueatur velocitate finita. ꝛ sup illuz sit duplus ad primū dupla velocitate motus. ꝛ sup illum sit duplus ad ſcōm dupla velocitate mot⁹ ad velocitatem secundi. ꝛ sic ascēdendo ſm ꝓportionē duplam in q̄ntitate orbiū ꝛ in velocitate motuū eoꝝdē. tertio ꝙ sit vnū corp⁹ circulare ꝛ in infinitū ꝓtensiuz vndiqz mobile motu circulari recte. sicut si imaginaremur vltimū celū esse in infinitū ꝓtensuz ꝛ cum hoc moueri circulariter.

Quantum ad ſcōm sit prima ꝓclusio. infinitum corpus mobile circulariter ꝓmo vel secūdo modo nec est nec pōt esse naturaliter. ꝓbat: qz non est aliqua potentia naturalis que sic posset facere infinitos orbes vnum super alium. nec etiam infiniti tales sunt cum probatuz sit in secūdo metaphice ꝙ in eēntialiter ordinatis non ꝓceditur in infinituz quales essent tales orbes sic ordinati. ¶ Secūda ꝓclusio. infinitum corpus mobile circulariter primo ꝛ secūdo modo potest esse supnaturaliter. ꝓbatur. naz aliqūatum corpus mobile motu circulari potest eē imo de facto est. ꝛ dupluz ad illud mobile circulariter pōtest esse per potentiaz diuinaz ꝛ quadruplum ad aliud pōt esse etiā per potentiaz diuinaz. ꝛ sic vlterius sine statu. ideo infinitū corpus circulariter mobile p potētiaz diuinam potest esse. antecedēs glibet catholicus habet concedere. consequētia patet. per expositionē huius terminī infinituz tenti sincathegoreumatice in q̄titatib⁹ ꝓtinuis positaz in ꝓcedēti questione. ¶ Tertia ꝓclusio est ꝙ ifinituz corpus circulariter mobile. primo vel secūdo modo est ipossibile qualitercūqz accipiatur impossibile. naz si esset possibile ꝙ infiniti tales orbes de facto essent ipsi possent adinuicē ꝓtinuari. ꝛ sic fieret ex eis vnuz ifinitum circulariter mobile tertio modo. sed esse tale est impossibile simpliciter sicut stati probabitur. nec ista conclusio tertia repugnat conclusioni secunde. quia secunda. que erat de possibili erat vera in sensu in quo ponebatur. scilicet in sensu diuiso. hec aūt tertia que est de impossibili est etiaz vera in sensu in quo ponitur. scilicet in sensu composito. tales aūt sensus sunt sibi inuicē impertinentes: sic ꝙ nec vnus sequitur ad alium nec repuget ei. Istius etiā ꝓclusionis tertie probatio latior videbitur ꝑtractatione. quarti ꝓpositorū. ¶ Quarta ꝓclusio. si eēt corpus infinitum circulariter motuz. tertio modo ipsuz haberet centrum: ista conclusio ꝓbatur. per diffinitionez motus circularis positaz in prima parte huius: dicebatur enim ꝙ circulariter moueri est moueri circa centrum. ꝛ hoc absqz participatione ascensus vl descensus: si talis motus circularis est simpler. ¶ Quinta ꝓclusio. si esset corpus infinitum circulariter motuz tertio modo ipsum non haberet centr. ꝓbatur qz centrū corporis dicitur medium illius corporis ſm equidistantiam ad extremitates. modo in tali infinito non essent extremitates. ideo non esset tale mediuz. vnde si esset spaciuz infinitū vndequaqz qua ratione hic parisius esset centrum vel medium illius eadem ratione in roma vel vbicūqz placeret signare eēt centrū eiusdē. ¶ Sed

iuxta hoc dubitatur. quia dicit Aristoteles in secundo metaphysice q infiniti si esset quelibet pars esset media. ⁊ hic in primo huius dicit q nō. Ista duo dicta possunt concordari distinguendo de medio: q medium in aliquo cōtinuo dicitur vno modo negative. q: nō est extremum imo aliqd est vltra ⁊ aliquid citra. ⁊ sic quelibet pars infiniti si eēt: eēt media. alio modo dicitur medium positive per equidistantiam ab extremis. ⁊ sic non esset medium corporis infiniti. Hec iste due conclusiones. s. quarta ⁊ qnta contradicunt: sicut nec iste. si trī pater est aliquis pater est. ⁊ si tantum pater est nullus pater est. Sunt. n. due conditionales vere. ſz bene conceditur q añs est impossibile. quoniam omnis p positio est impossibilis ad quā sequūtur propositiones contradictorie. Et ideo ex dictis bene concluditur q impossibile est esse corpus infinitum circulariter motū. Et ista sit sexta conclusio. quā Aristo. multipliciter probat in littera. prīo sic. q: si esset possibile esse corpus infinitum circulariter motum tunc eēt possibile in tempore finito pertransiri spacium infinitum. cuius oppositū ostendit Ari. 6. phy. ꝓña probatur. nam imaginentur due linee exeuntes a centro illius corporis. circa qō mouetur versus circūferentiaz eiusdez corporis causantes angulum in centro a quo egrediuntur: inter illas duas lineas sic imaginatas cadit spacium infinitum tunc illud spacium infinitum sic imaginatum pertransit ab vna illarū linearum in tempore finito postq̄ totale corpus facit vnam circnitionem in tempore finito. ¶ Iuxta istam rationem dubitatur. nā videtur primo q spacium interceptum inter illas duas lineas esset finitum. qō ꝓbatur. quia eēt terminatum illis duabus lineis. ¶ Et cōfirmatur hoc. nam posito q q̄ ille linee incipiunt egredi a centro ꝓstituāt triangulū cum linea tertia que vna cum illis recedat a cētro que tertia in recedendo sic crescat q cōtinue maneat super illis duabus lineis cum quibus cōstituit triangulum: tunc quādo ille linee per infinitum recesserunt a centro inter eas cadit spacium: sed probo q finitum q: figuratum figura triangulari. ¶ Secūdo videtur. q: si eēt tale corpus infinituz nō pertransiretur ꝑpter hoc spacium infinitū recte. sicut si mūdus totalis moueret. nō ꝑpter hoc pertransiret aliqō spacium saltem aliud a mūdo. q: mūdus nō occupat aliqō spacium distinctum a seipso nisi tunc velimus ponere locū esse vnam dimēsionem separatā qō ip̄obatū est ab Aristotele quarto phycorum. ¶ Similr deus posset destruere omnem locum huius lapidis. ⁊ adhuc mouere hūc lapidē ⁊ sic ille lapis moueret sine loco ⁊ spacio. sic videtur in p̄positio: q si eēt corpus infinitum circulare ip̄m posset moueri circulariter absq; hoc q pertrāsiret aliquod spacium: ⁊ sic in tēpore finito nō oportet pertrāsiri spacium infinitū nec etiā finitū. ¶ Tertio videt. q dicta ratio sic posset ipediri q: diceret aduersarius q illud corpus infinitū circulariter mobile nō faceret aliquā circuitionē perfectā in tēpore finito: sed bene in tempore infinito. ⁊ sic nō oporteret vnaz de dictis lineis imaginatam in tēpore finito pertrāsire spacium infinitum. ¶ Ad ista. ad primum bene cōcedo q si eēt tale corpus infinitum circulariter motū ⁊ in eo eēnt imaginate tales due linee infinite egredientes a centro q inter eas interciperet spacium finitum. sed etiā cum hoc inter eas iterciperet spaciū infinitum: ex quo ille linee cōtinue vadūt elōgando: ⁊ sunt infinite. ⁊ q: inter illas lineas spaciuz totale interceptum eē finitū ⁊ idē eē infinitum repugnant adinuicez ⁊ sequuntur ambo ad eē corpus infinitum circulariter motum cōcindo q eēt tale corpus infinituz est impossibile post q̄ ad ipsum sequuntur contradictoria. Et consimiliter respondeatur ad cōfirmationem. ¶ Ad secundum respōdeo q Aristoteles in dicta ratione non supponit q tale spacium sit: sed q non repugnat imaginationi. ⁊ ex hoc tunc cū hoc q est corpus infinitum circulariter motū infert vnum qō repugnat imaginationi. s. q spacium infinitum pertransiretur in tempore finito. ⁊ ex hoc concluditur q eē corpus infinitum circulariter motum est impossibile ⁊ imaginationi repugnans: nam quandocunq; ex duobus quorum vnuz non repugnat imaginationi infertur vnum repugnans imaginationi tunc alterum illorum duorum etiam imaginationi repugnat. ¶ Ad tertium dico. q illa obiectio non valet: quia talis linea infinita imaginata vel in tempore finito describit aliquem angulum circa centrum vel non. si nō. tunc non mouetur. ⁊ sic nec illud corpus infinitum mouetur. si autem describit aliquem angulum tunc sicut deductum ē. sequitur dictam lineam in tempore finito pertransire spacium infinitum imaginatum: ⁊ sic tale inconueniens sequitur ad dictam conclusionem sine illud corpus infinitum circulariter mobile ponatur complere vnam circuitionez in tempore finito sive in tempore infinito. ¶ Secundo. si esset possibile esse tale corpus infinitum circulariter motum sequeretur q spacium pedale pertransiretur in non tempore sive in instanti. quod est falsum. probatio consequentie. nam ponatur q a centro talis corporis protrahatur in infinitum linea a. b. que cum illo corpore moto circunuoluitur: ⁊ extra centrum imaginetur vna linea infinita quiescens. que sit c. d. ⁊ sit equidistans sive parallella linee. a. b. ⁊ spacium inter eas pedale in latitudine: ⁊ moueatur linea. a. b. versus lineam. c. d. tunc sequitur impossibile scilicet q spacium pedale pertransitur in non tempore sive in instanti. probatur. quia in principio motus verum est dicere q linea. a. b. secundum se totam ⁊ secundum quamlibet sui partem distat pedaliter a linea. c. d. ⁊ immediate post hoc non distabit: sed concurret cuz ea ⁊ intersecabit eam: cum nunc sit equidistans ei ⁊ immediate post hoc non erit equidistans ei. ⁊ cum necesse sit lineas non equidistantes sive non parallellas concurrere si in infinitum protrahantur. ⁊ sic cum nunc dicte linee distant pedaliter ⁊ immediate post concurrunt. ideo sine tempore medio ⁊ diuisibili pertransitum est spacium pedale ⁊ per motum continuum quod est impossibile. ¶ Iuxta dictam imaginationem sequitur q ita cito linea. a. b. concurret cum linea. e. f. multum ab ea distante sicut cum linea. c. d. solum distante ab ea pedaliter. ⁊ sic ita cito pertransiret spacium magnum sicut parvuz vel sicut parvam partem eius. ¶ Probatio consequentie. quia cum dictis duabus lineis. a. b. ⁊ .c. d. imaginetur tertia linea. scilicet. e. f. etiam equidistans linee. a. b. multo plus tamen distans ab ea q̄. c. d. tunc in instanti in quo. a. b. incipit moueri versus. c. d. ⁊ versus. e. f. verum est dicere quod. a. b. est equidistans linee. c. d. Et etiam linee. e. f. ⁊ immediate post non erit alicui earum equidistans: ⁊ cum omnes tres dicte linee sint infinite sequitur. per diffinitionem linearum inequidistantium sive non equidistantium q immediate post instans datum linea. a. b. concurret cum linea. c. d. ⁊ etiam concurret cuz linea. e. f. cum immediate post instans datum erit equidistans vtrinque. ⁊ sic dicta linea. a. b. ita cito pertransibit spacium magnum interceptum inter ipsam ⁊ lineam. e. f. sicut spacium parvum interceptum inter ipsam ⁊ lineam. c. d. ¶ Iuxta idem sequitur q linea. a. b. ita cito intersecaret lineam. c. d. sicut eam tangeret. quod est inconueniens. ¶ Probatio consequentie: quia ita cito concurrit cum linea. c. d. sicut concurrit cum linea. e. f. sicut iam ostendebatur. sed non potest concurrere cum linea. e. f. nisi intersecet lineam. c. d. Ideo ita cito sicut concurrit cum linea. c. d. intersecat eam. ⁊ ex hoc tunc vlterius sequitur quod linea. a. b. immediate post instans in quo incipit moueri pertransibit spacium infinitum. quod iterum est inconueniens ⁊ imaginationi repugnans. ꝓbatio consequentie. quia immediate post illud instans intersecabit lineam. c. d. sicut iam ostendebatur. sed non potest ipsam intersecare nisi pertransiuerit spacium infinitum imaginatum versus circunferentiam dicti corporis. ¶ Tertio arguitur ad dictam conclusionem sic. omnis linea circa centrum circunuoluta describit circulum. scilicet maiorem maior. ⁊ minorem minor. Ideo infinita linea circa centrum mota describeret circuluz

finitus. ⁊ hoc est impossibile: cū de ratione circuli ⁊ cuiuslibet figure sit esse terminatum. quod patet per diffinitionē figure positaz in principio geometrie. figura est que termino vel terminis clauditur. vnde non posset dici cuius figure esset infinitū. ex quo cōcluditur ꝙ impossibile est ⁊ imaginationi repugnans esse corpus infinitum.

Tunc ad rationes. ad primaz potest dici ꝙ virtus infinita libera potest bene movere mobile finitū finita velocitate. quia non movet cū tūcūz pōt. ſz cū tū vult ⁊ ideo non oportet si sit potentia motiua infinita ꝙ ergo sit mobile sibi correspondens infinitum. ¶ Ad secundam cōcedo antecedens. sed nego ꝯsequentiam. ratio negationis consequentie est. quia diminutio continui bene vadit in infinitum. sed non augmentatio. ¶ Consimili modo respondeatur ad tertiam. quia tarditas est diminutio motus. velocitas autem augmētatio. ⁊ ideo licet tarditas possit ire in infinitum. non tamen velocitas.

¶ Sed adhuc neqz qō ad medium neqz quod a medio fertur infinitū erit ⁊c. Textu commenti quadragesimiquarti. Questio. viii.

Certum propositorum erat. vtrū possit esse aliquod corp⁹ infinitum mobile motu recto. probatur ꝙ sic. quia ignis de sui natura mobilis est motu recto. ⁊ si esset infinitus nō minus esset mobilis motu recto. qa adhuc haberet naturam ignis. sed potest esse ignis infinitus. ergo potest esse mobile infinitū motu recto. assūptū ꝓbat auctoritate Ari. secundo de anima dīcīs. ignez esse augmētabilem in infinitum si apponatur combustibile. ¶ Etiam confirmatur hoc quia deus potest facere ignez pedalez. 10. pedum. 100. pedum. ⁊ sic sine statu. ergo posset facere ignē infinitum. ¶ Etiam ꝓfirmatur ꝙ non tantuz ignem finituz posset deus facere quin posset maiorem facere. ⁊ hoc segtur cum dicitur qō infinituz ignem deus potest facere. patet hoc ex eo. quia infinitum sic exponitur per aliquantum ⁊ non tantum quin maius. Secundo. nam si non potest ee tale corpus infinitum mobile motu recto hoc esset pp hoc ꝙ illud corpus haberet grauitatem vel lenitatem infinitaz. qō Ari. reputat ipossibile. ꝓbo ꝙ hoc nō oporteret. quia posset esse tale corpus. ⁊ habere adhuc grauitatez vl lenitatem finitaz. qō ostendo sic. nam capiatur vna certa latitudo grauitatis finita ⁊ illius pars prima proportionalis sit in vna parte pedali illius corporis infiniti. ⁊ secunda pars proportionalis eiusdem sit i alia parte pedali illius corporis infiniti. ⁊ sic vltra. tunc illud corpus infinitum erit graue. quia habet grauitatē. ⁊ tamē finitā ex eo ꝙ grauitas vnius libre sola est extensa per illud totale corpus infinituz. ¶ Tertio. nam licet non contingat esse corpus infinituz mobile motu circulari sicut est dictum in alia questione. quia non ꝓtingit imaginari lineam infinitam circularez. non tamen sic videtur esse de corpore infinito recto. qz bene ꝓtingit imaginari. lineam rectam infinitam. ⁊ ideo videtur ꝙ etiaz bene cōtingat imaginari mobile infinitum motu recto per illam lineam rectam infinitam imaginatam.

Oppositum vult Aristote. in littera ⁊ ad hoc plures ponit ratiōs. ¶ Ad istaz questionez breuiter pono vnicā ꝯclonez ꝙ non potest esse corpus infinitum mobile motu recto. Istam conclusionem Aristo. probat in littera multipliciter. ¶ Primo sic ex parte locorum. qz si esset tale mobile infinituz oporteret ipsuz habere locuz infinituz: sed hoc est impossibile. quia nullus locus est infinitus. qō patet. per diffinitionem loci qua dicitur locus est terminus corporis continentis. probatur consequentia. quia omne corpus mobile localiter debet habere locum saltem verum vel imaginabilez. quia deus posset movere totalem mundum motu recto sicut dicit articulus parisiensis: ⁊ si deus ipsum taliter moueret non moueret ipsum in spacio vero: sed imaginabili vel imaginato: ⁊ cum locus alicuius corporis non possit esse minor illo corpore cum debeat cōtinere ipsum oportet si esset corpus infinituz mobile motu recto ꝙ haberet locū infinitū. ¶ Secundo si esset corpus infinitum mobile motu recto oportet dare duo loca extra inuicem quoz quilibet esset infinitus: ⁊ hoc est impossibile. qz vnus locus infinit⁹ occuparet omne spacium imaginabile. ⁊ per cōsequēs nō pmitteret extra se alium locum. ꝯsequētia ꝓbatur. qz mobile motu recto moueretur de vno loco a quo exit ad alium locum in quem intrat. Ideo si corpus infinitum moueret motu recto ipsum pīmitus esset in vno loco infinito ⁊ exeundo intraret aliū locum extra illum primū. ¶ Tertio tale corpus infinitum si esset vel esset in loco sibi naturali vel violento: si dicat primuz tunc nō posset ab illo loco remoueri nisi per motorem qui esset maioris potentie cū illud infinitum esset resistentie ex eo ꝙ potentia mouētis debet excedere resistentiā moti. Sed illa resistentia cum esset infinita nulla potentia motiua posset esse maior. ⁊ sic illud corpus per nullam potentiam posset remoueri a suo loco naturali. ⁊ per ꝯsequens nō eēt mobile motu recto. Si autem dicatur scōm. ſ. ꝙ illud corpus sit in loco sibi innaturali seu violēto hoc est impossibile ex eo ꝙ nulla esset potentia que per violentiam posset illud corpus tenere in illo loco sibi violento cum nulla esset potētia maior cū eēt potentia illius corporis infiniti: post cū potētia illius corporis infiniti eēt infinita. infinito autem nihil est maius neqz finitum sicut notum est de se nec infinituz sicut postea videbīt. ¶ Quarto arguitur ad eandem ꝯclusionē ex parte grauitatis vel lenitatis. qz si eēt corpus infinitum. ⁊ hoc esset graue sequeret ꝙ eēt grauitas infinita. ꝯsequēs est impossibile. ergo ⁊ antecedens. ꝯsequētia ꝓbatur. quia in maiori corpore est maior virtus. ideo in corpore infinito eēt virtus infinita. ideo si esset aliquod corpus infinitū ⁊ eēt graue haberet grauitatem infinitam. falsitas consequentis probatur. qz si haberet grauitatem infinitaz. tunc moueret in non tempore. sed hoc est impossibile. ꝯsequētia patet ex hoc ꝙ aliquāta grauitas mouet in aliquo tempore: ⁊ cetēris paribus maior grauitas mouet in breuiori tēpore. ergo si eēt grauitas infinita moueret in non tempore. Sed dicēres ꝙ si eēt talis infinita grauitas illa nō moueret. sed instātanee mutaret: modo licet ipossibile sit motum eē instantaneum: tamen nō est ipossibile mutationez eē instantaneam. ¶ Breuiter istud magis videtur nostrum ꝓpositum cōfirmare cū destruere. quia iuxta illud conceditur ꝙ si esset grauitas infinita vel infinitum haberet grauitatem infinitam non esset mobile. sed bene mutabile. et hoc sufficit nobis pro conclusione nostra qua dicitur ꝙ non est possibile esse finitum mobile motu recto bene dicimus mobile et non mutabile. ¶ Adhuc iuxta vltimam rationem aliquis dubitaret vel obijceret negando consequentiam qua arguebatur si esset corpus graue infinitum haberet infinitam grauitatem. nam sicut arguebatur secundo ad questionem si illud corpus esset difforme in grauitate secundū suas partes non oporteret in eo esse grauitatem infinitam licet hoc bene oporteret si esset vniformiter graue per totum. ¶ Breuiter istud non valet. quia tale corpus infinitum mobile motu recto si esset oporteret ꝙ esset simpler vel mixtum: ⁊ sive esset simplex sive mixtum non esset in eo tanta difformitas in grauitate quin totalis eius grauitas esset infinita.

Ad rationes quando dicitur ignis est augmentabilis in infinituz dico ꝙ non. et quando Aristoteles dicit hoc. dico ꝙ dicit hoc cōditionaliter. et illa ꝓditio ē ipossibilis. qz dicit si apponeret sibi infinitum cōbustibile. modo hoc est impossibile. quia ex quo non est infinitum combustibile non est possibile hoc igni ministrari. ¶ Ad confirmationes sequentes videbitur in sequenti questione in qua pertractabitur vtrum possibile sit aliquam magnitudinem esse infinitam sive hoc sit naturaliter sive per potentiam diuinam. et ibidem etiam videbitur de hoc de quo tangitur in tertia ratione. scilicet

vtrum repugnet imaginationi esse magnitudinem rectam infinitam. ¶ Ad secundam soluta est in soluendo obiectionem secūdo facta iuxta ꝯtraz rationem. ⁊ sic ē finis qōnis.

¶ Si igitur neq̄ spera neq̄ tetragonum neq̄ circulus est infinitus ⁊c. Tertu cōmenti trigesiminoni.

Questio. ix.

Uartum propositorū erat. vtrū aliqua magnitudo siue corporea siue linearis siue superficialis sit vel possit esse infinita. videt primo ꝙ sic. nam possibile est ꝙ in prima parte proportionali alicuius hore deus creet vnum lapidem pedalem. ⁊ similiter possibile est ꝙ in secunda creet vnum lapidem pedalem ad primum. ⁊ similiter ꝙ in tertia. ⁊ sic vltra de alijs partibus proportionalibus hore. ponatur ergo ꝙ in qualibet parte proportionali alicuius hore deus sic faciat in fine hore: aggregatū ex omnibus illis lapidibus erit infinitum. ideo possibile est ꝙ aliqua magnitudo corporea sit infinita. ¶ Secundo. nam possibile est ꝙ secunda pars proportionalis alicuius corporis pedalis rarefiat ⁊ extendatur ad equalitatē prime. ⁊ ita de tertia ⁊ quarta ⁊ sic de alijs. ⁊ saltem hoc est possibile per potentiam diuinam. ⁊ si sic fieret in fine illius hore illud esset infinitum. ¶ Tertio probatur ꝙ de facto corpus bipedale est infinitum. quia illud est infinitum quod est compositum ex infinitis partibus quaz quelibet est tanta sicut aliqua certa data. sed sic est de corpore bipedali. q⁹ in ipso sunt infinita puncta. a quorum quolibet ad aliud est corpus pedale. ¶ Quarto magnitudo est augmentabilis in infinitum. ergo videtur ꝙ sit possibile esse magnitudinez infinitam. cum enim est aucta in infinitum videtur esse infinita. antecedens probatur. quia sint. a. ⁊. b. due magnitudines corporee ⁊ id quod diuiditur a. b. addatur ad. a. tunc si. b. est diuisibile in infinitum. ergo. a. est augmentabile in infinitum. ꝓsequentia videtur tenere ex eo quod per idem per cuius ablationez. b. diminuitur. a. augmentatur. ⁊ quia. b. p eius diuisionez diminuitur ad subduplaz ⁊ ad subtriplū ⁊ sic in infinituz videtur ꝙ. a. augeatur ad duplū ⁊ ad triplū. ⁊ sic in infinitū. ¶ Quinto aliquod de facto ē corpus tātū ꝯtum esset corpus ex infinitis corporibus non cōmunicantibus cōpositz quorū quodlibet est tantum sicut aliqō certuz datum. ergo de facto est aliquod corpus infinitum. Cōsequentia tenet ex eo. q⁹ tale corpus ex talibus infinitis cōpositum esset infinitum. Assumptū probatur. nam posito ꝙ essent infinita corpora quoz quodlibet esset sicut vnuz ouum. tunc probo ꝙ ex omnibus illis omni rarefactione ⁊ condensatione amota potest fieri vnum corpus finitum tāte forme sicut est caput meum: vel aliquod tale. Nam sint talia corpora flexibilia. ⁊ sit ad imaginationem ꝙ in prima parte proportionali alicuius hore vnum eorum fiat latum ⁊ circunflectatur vni de illis. ⁊ tunc clarum est ꝙ illud circūflexum est finite spissum capiatur in secunda parte proportionali eiusdem hore vnum aliud ⁊ circunflectatur aggregato ex primo ⁊ secundo. tunc corpus secundo circunflexum est minus spissum ꝯ corpus primo circunflexum propter hoc ꝙ circunflectitur maiori. deinde in tertia parte proportionali eiusdem hore capiatur iterum vnum de illis corporibus ⁊ circunflectatur aggregato ex prioribus: tunc iterum corpus tertio circūflexum est minus spissum ꝯ corpus secundo circūflexum. ⁊ continuetur hoc vlteri⁹ per singulas partes proportionales alicuius hore: i fine hore sunt infinita corpora sic circūflexa: ꝙ primo circūflexū est spissius secūdo. ⁊ secūdo circunflexum est spissius tertio. ⁊ sic vlterius. ergo videt ꝙ totaliter spissitudo ex bis aggregata sit finita postꝯ spississimū iter omnia corpora sic circūflexa est finite spissum recte sicut aliqō corpus est finituz cuius prima pars proportionalis est maior secunda. ⁊ secūda tertia. ⁊ sic vlteri⁹ ꝓpter hoc ꝙ inter tales infinitas partes maria ē finita. sic ergo videt eē probatū ꝙ ex infinitis corporibus eq̄libus nō cōtactib⁹ siue rarefactione ⁊ ꝓdēsatione factum sit vnū corpus finitū. ¶ Et deide ꝓbatur ꝙ aliqua magnitudo superficialis est infinita. probatur: quia angulus rectus est magnitudo superficialis. ⁊ est infinitus. ergo ⁊c. assumptuz probatur. quia angulus rectus componitur ex infinitis angulis acutis rectilineis non cōmunicātibus quorum quilibet est maior angulo ꝓtingentie certo dato qō patet ex tertio geometrie. illud autē quod ꝓponit ex infinitis non cōmunicantibus maioribus aliquo certo dato. videtur esse infinituz. ¶ Deinde probatur ꝙ aliqua magnitudo linearis sit infinita. patet hoc de linea giratiua que componitur ex infinitis giris: quarū q̄libet girat vnaz partē proportionalē corporis colūnaris spissitudinis vnius pedis.

Oppositum vult Aristo. In ista q̄stione duo erūt articuli. Primus erit vtrū de facto sit aliqua magnitudo infinita. secundus erit utrum possit esse magnitudo infinita.

De primo sit conclusio prima. Nō ē aliqua magnitudo corporea infinita. probatur. quia illa esset mobilis vel imobilis. non potest dici ꝙ imobilis sicut prius probatum est. nec potest dici ꝙ mobilis. quia vel circulariter vel motu recto sicut prius ostēsuz est. ergo ⁊c. ¶ Secūda conclusio est. Infinita magnitudo est. patet tam de linea giratiua q̄ de superficie giratiua q̄ de corpore giratiuo corporis colūnaris. nam aliqua linea giratiua est ⁊ q̄tūlibet maior giratiua linea ē. vnde gira composita ex gira prime ⁊ secunde partis proportionalis colūne cuius diameter spissitudinis est pedalis: dupla est ad giraz prime partis proportionalis. ⁊ gira cōposita ex prima secūda ⁊ tertia giris tripla ē ad eādē. ⁊ sic vlterius simili modo est de superficie giratiua q̄tū ad longitudinē ꝓtenta inter duas lineas giratiuas. ꝓsimili modo ē de corpore giratiuo. ⁊ hoc q̄tuz ad longitudinē intercepto inter q̄tuor superficies giratiuas. ¶ Tertia ꝯclusio nulla magnitudo ē infinita. probatur. ga si aliqua magnitudo esset infinita maxime videtur esse linea vel superficies giratiua vel corpus giratiuū: sz hoc non. nā si aliq̄ linea giratiua esset infinita vel illa giraret oēs partes ꝓportionales corporis colūnaris: vel terminaret citra terminū colūne. non potest dici primum ex eo ꝙ nulle ptes sunt oēs ptes ꝓportionales colūne. ⁊ p ꝓsequens nulla ē gira girās oēs. ⁊ p ꝑs nulla gira girās oēs ē infinita nec potest dici secundū ex eo ꝙ quelibet talis est infinita.

De secundo sit prima ꝯclusio. nō est possibile aliquā magnitudinem circularē esse infinitaz. imo hoc iplicat ꝯdictionē. ꝓbatur. naz data alīqua magnitudine circulari infinita ipsa est figurata. quia circularis. ⁊ vltra ipsa est figurata. ergo termino vel terminis clausa. patet hoc ex eo ꝙ figura est que termino vel terminis clauditur. ex principio geometrie. ⁊ vltra ipsa est termino vl terminis clausa. ergo ē finita. nō ergo infinita. secūdo. naz dato opposito cōclusionis sit aliquis circulus infinitus i cui⁹ circūferētia signent duo pūcta. a. b. a qbus trahātur due linee. s. a. c. ⁊. b. c. ꝯcurrētes ⁊ facientes angulū in certo. c. illius circuli. quo posito segtur aliquez angulū rectilineum eē acutissimū. sed hoc est falsuz. ꝓsequētia ꝓbatur. ga si ab. a. ⁊. b. pūctis traherētur due linee q̄ ꝯcurrerēt paz remote a pūctis. a. ⁊. b. ille linee cārēt angulū aliq̄liter acutū. ⁊ si ꝯcurrerēt remoti⁹ ab. a. ⁊. b. cārēt āgulū acutiorem. ergo si remotissime cārēt āgulū acutissimū. sz cū ꝯcurrūt i pūcto. c. ꝯcurrūt remotissime a pūctis. a. ⁊. b. ⁊ ex q̄ i tercipit spaciū infinitū iter. c. ex vna pte ⁊. a. ⁊. b. ex alia segtur āgulū. c. rectilineū eē acutissimū: qō erat ꝓbādū falsitas ꝓnūtis ꝓbat q⁹ vel latera illi⁹ anguli distarēt vl nō. si distarēt ⁊ nō distātia idiuisibili. segtur ꝙ ista latera eē possent ꝓpinquiora. sz tūc cārēt āgulū acutiorē. ⁊ p ꝑs angul⁹ dat⁹ nō erat acutissim⁹. si aūt latera nō distarēt tūc vnuz faceret supra aliō ⁊ tūc nō facerēt āgulū. ⁊ p ꝑs nō angulū acutissimū. ¶ 3⁹ ad idē. nā si possibile eēt aliq̄ magnitudinē circularē eē infinitā seqret ꝙ eēt pōle duas lineas ñ eqdistātes versus eādē ptē trahi p infinitū spaciū añq̄ ꝯcurrerēt. hoc ē falsuz ⁊ ꝑ diffōnez linearū nō eqdistātiū. ꝓbat ꝓsequētia. ga si traherētur ab. a. ⁊. b. punctis signatis i circūferētia circuli infiniti due linee recte i centro. c. illi⁹ circuli ille linee eēnt nō equidistantes. ⁊ traherentur per aliq̄ntum spacium anteq̄

concurrerent: ⁊ per quadruplum spacium ad idez anteq̃ concurrerent ⁊ per q̃tūlibet maius spacium. ergo trahere tur per spaciuz infinituz anteq̃ concurrerent. cōsequentia nota est de se. antecedens probatur ex eo q̄ inter. c. ex vna parte. ⁊. a. ⁊. b. puncta ex alia intercipitur spaciuz infinitū. ¶ Quarto. si esset aliqua magnitudo circularis infinita seq̄ retur q̄ eiusdē circuli essent plura centra. qđ est contra ter/ tiū geometrie. pbatur ꝓsequentia. quia in tali circulo plura possunt assignari puncta a qbus ducte linee ad circūferētiā non essent inequales. omnes enīz essent infinite. sed vnum infinitū nō est inequale alteri. modo ille puncta est centrū circuli a quo omnes linee ad circūferētiam ducte non eēnt inequales. ⁊ talis circulus infinitus si esset sic se haberet q̄ vbiq̄ esset eius centrū. ⁊ circūferētia eius nusq̃. vnde nō magis centrū eius assignaretur parisius q̃ i roma sicut pri us dicebaꝫ. ¶ Quinto ad idem. nā fit aliquis circulus infi/ nitus per aduersariū. ⁊ fingentur sicut prius duo puncta in eius circunferentia scilicet. a. ⁊. b. ⁊ trahatur linea recta ab a. ad. b. per modum corde. tunc quaeritur vtrū corda distat ab arcu vel non. si dicatur q̄ non. hoc est falsum. quia tunc corda ⁊ arcus essent vna linea. si aut dicatur q̄ distēt ⁊ non distantia indiuisibili cum nulla talis sit. ergo distantia diuisi/ bili. ⁊ cum possit dari circulus finitus in quo inter tantum arcum ⁊ tantam cordam cadit equalis distātia sequitur cir culum infinitum esse equalem circulo finito. qđ est falsuz. ¶ Sexto ad idem. si possibile esset aliquem circulum esse infinitum. sequitur q̄ eius diameter esset finita. hoc est fal/ sum. consequentia nota est de se. falsitas consequentis pro batur. nam sit illa diameter inter. a. ⁊. b. puncta sibi inuicez opposita in circunferentia illius circuli. ⁊ incipiat sor. moue ri ab. a. puncto versus. b. sic q̄ in prima parte proportiona li alicuis hore pertranseat pedale. ⁊ in secunda tantuz. ⁊ sic vltra. ⁊ ꝓ incipiat moueri a. b. vsus a. sup eadē diametro equali velocitate sicut sor. mouetur. tunc clarum est q̄ sor. ⁊ plato. sibi obuiabunt super illam diametruz. ⁊ nō i instā ti terminante exclusiue illam horam. nam tunc qlibet eoruz esset super vnum terminū illius diametri ad quē mouebā tur puta sor. super. b. ⁊ plato sup. a. ergo obuiabunt sibi in aliquo instanti intrinseco illius hore. sed in quolibet istanti in trinseco illius hore. a. qlibet eoruz ptransitus est solum fi/ nituz. ⁊ cum duo finita non cōstituant infinituz: sequitur q̄ illa duo spacia ab eis pertransita nō constituunt diametruz infinitam ⁊ cum illa duo spacia sint due semidiametri illius circuli infiniti sequitur totalez diametrum illius circuli esse infinitā. qđ erat probāduz. ¶ Per istam rationem vniuer saliter potest pbari q̄ nō est pone aliquaz magnitudinē re/ ctam esse infinitaz clausam inter duos terminos. ¶ Secun da ꝓclusio nō est possibile esse aliquaz magnitudinem qua dratā infinitam: probaꝫ p primaz rationē ⁊ vltimā prioris ꝓcl'onis. ¶ Tertia ꝓcl'o. si ē pone ee aliqđ corp⁹ infinitū. pba tur p primā rōnē pme ꝓclonis. ¶ Quarta ꝓcl'o nō ē pone q̄ silq̄ magnitudo sit infinita siue naturaliter siue supernatura liter. pbaꝫ. naz si sic hoc maxime videret ee per potentiaz diuinam isto modo sicut aliqui credunt demonstrare possi bilitatez infiniti q̄ deus in qualibet parte portionali alicui⁹ hore creet aliquem lapidez pedalem. ⁊ q̄ in fine hore illi si mul ꝓncti constituāt infinitū. ¶ Sed probatur q̄ hoc est impossibile pro quo suppono q̄ non est possibile esse vlti mā partem proportionalem alicuius ꝓtinui. tunc arguo sic. nā si est possibile q̄ i qualibet parte proportionali deus fa/ciat vnuz lapidem pedalez. faciat ergo in prima parte pro/portionali alicuius hore lapidem pedalem tangentez. a. pū ctuz manentē fixuz. deinde in secunda parte proportionali eiusdez hore remoueat illum lapidē ab. a. puncto per spa/ciū pedale. ⁊ faciat inter ipsum ⁊. a. pūctū fm lapidē peda lez. deinde in tertia parte eiusdē hore remoueat aggregatū ex illis duobus lapidibus pedalibus. item ab. a. puncto ma nēte fixo p spacium pedale: ⁊ creet tertium lapidez pedalē inter illud aggregatū. ⁊. a. punctuz. deinde in quarta parte proportionali eiusdē hore remoueat item aggregatū ex illis trib⁹ lapidib⁹ pedalib⁹ ab. a. pūcto p spaciuz pedale in quo creet quartum lapidem pedalez. ⁊ hoc continuet per alias partes proportionales illius hore vsqz ad finem eiusdem si est possibile. tunc clarum est q̄ in fine hore aliquis lapis pe dalis tanget. a. punctum manentem fixum. ergo ille lapis erat vltimus in creatione infinitorum lapidum creatorum secunduz infinitas partes proportionales hore. sed cuz per casū cuiuslibet lapidum creationi corrñdeat vna pars pro/portionalis hore. sequitur q̄ lapidi vltimo creato. s. tangen ti. a. punctum in fine hore correspondet vna pars propor/tionalis hore que ē vltima iter omnes sicut ille lapis est vl/timus inter omnes lapides creatos. ⁊ cum tempus sit de numero continuorum sequitur esse vltimaz partez propor tionalem alicuius continui. quod est contra suppositionez. ¶ Juxta istam rationem pono aliquas propositiones. qua rum prima est ista: q̄ non est possibile q̄ in qualibet parte proportionali alicuius hore deus faciat vnum lapidem pe dalem sicut iam probatum est. licet tamen bene sit possibi/ le q̄ in qualibet parte proportionali alicuius hore deus faciat lapidem. nam bene possibile est q̄ deus in vna hora succes siue continue faciat vnum lapidem. ita q̄ in fine hore lapis factus a deo totalis sit pedalis. tunc cum quelibet pars la/pidis sit lapis sequitur q̄ in qualibet parte proportionali hore illius deus fecit lapidem. quia fecit partez lapidis. ¶ Se/cunda propositio. q̄ nūs nō sit possibile q̄ in qualibet parte proportionali alicuius hore deus faciat vnum lapidez pe/dalem tamen in qualibet parte proportionali alicuius hore deus potest facere vnum lapidem pedalem. patet hoc. q̄ in prima potest facere vnum lapidem pedalez. ⁊ in secūda potest facere vnum lapidem pedalem. nec est dare instan/tiam de aliqua. ergo in qualibet potest facere vnum lapidē pedalem. ¶ Et si arguatur. in qualibet potest facere vnuz lapidem pedalem. ergo possibile est q̄ in qualibet faciat vnum lapidem pedalem. neganda est consequentia. ex eo q̄ arguitur a sensu diuiso vero ad sensum compositum fal/sum. vnde non sequitur. quālibet partem istius ponderis sor. potest portare. ergo possibile est q̄ quālibet partem istius ponderis sortes portet. vnde sit. a. vnum pondus equale in gravitate cum potentia sortis tunc clarum est q̄ quālibet partem. a. ponderis sor. potest portare. et tamen non potest quālibet partem. a. ponderis portare. quia tunc a. pondus posset portare. qđ ē falsuz. qz fieret actio a pro/portione equalitatis. ¶ Tertia propositio iuxta dictam ra/tionem. aliqua propositio vniuersalis est impossibilis cui⁹ quelibet singularis est possibilis. ⁊ quelibet cuilibet earuz compossibilis. patet hoc. naz hec est impossibilis. in quali/bet parte proportionali alicuius hore deus faciat vnum la pidem pedalem: ⁊ tamen quelibet singularis eius est pos/sibilis quia nō est reperire aliquam quin fit possibilis: etiaz quelibet earum cuilibet alteri earum est compossibilis: qa non est reperire aliquas quin sint compossibiles. vnde se/cunda est compossibilis primo ⁊ tertia illis duab⁹. ⁊ quar ta. ⁊ quinta. ⁊ sic vlterius. ¶ Sed diceres. ex quo omniū singulariuz alicuius vniuersalis possibilitas ⁊ cōpossibilitas nō sufficit ad possibilitatē vlis. qd g⁹ sufficit ad possibilitatē ei⁹ dico q̄ requirit ⁊ sufficit q̄ oēs singulares simul esse ve ras sit possibile. idest q̄ hec sit possibilis. omnes eius sin/gulares simul sunt vere. ⁊ conformiter dicatur de possibi/litate propositionis copulatiue. ¶ Sed diceres. probo er/go q̄ hec sit possibilis in qualibet parte proportionali ali/cuius hore deus faciet vnum lapidem pedalem. cuius ta/men oppositum dictum est. probatur. nam primam eius singularem esse veram est possibile. ⁊ secundam eius sin/gularem esse veram est possibile. ⁊ tertiā ei⁹ singularem ee veram est possibile. ⁊ non est aliqua eius singularis quin ipsam esse veram sit possibile. ergo omnes eius singulares esse veras est possibile. ⁊ si sic ipsa est possibilis. ¶ Respō deo. concedo totum antecedens ⁊ nego cōsequentiā. vnde cōsequens omnino est impertinens antecedenti. vnde si cō sequentia valeret fm quā creditur argui inductiue conse/quens deberet esse vna propositio vniuersalis. sed ꝑ non. ex quo est vna propositio composita de possibili. vnde ista omnes eius singulares esse veras est possibile. est ita mo/do vniuersalis sicut ista omnem hominem esse animal est

possibile modo sicut scitis talis non est vniuersalis. ꝫ inde/finita sicut diffuse declarauī in logica. ¶Secundo arguitur ad quartam conclusionē si esset possibile ꝙ esset aliqua ma/gnitudo infinita. tunc esset possibile ꝙ aliquod corpus opa/cum obijceretur alicui corpori luminoso: ⁊ tamen non face ret vmbram. qđ videtur esse falsum. probatur cosequen/tia. nam fit per aduersarium vnum corpus luminosum in/finitum: ⁊ obijciatur sibi vnum corpus quadratuꝫ pedale. probo ꝙ non facit vmbram pro quo suppono ꝙ qlibꝫ ille punctus medij illuminatur qui est retro corpus opacuꝫ ad quem ptingit aliquis radius recedēs vel rectus: ab aliquo puncto corporis luminosi. deinde suppono ꝙ illud corpus luminosum sic se habeat ꝙ proportionaliter secundum ꝙ puncta eius plus distant a corpore opaco habeant plus de luce in tantuꝫ ꝙ quilibet punctus illius corporis luminosi: possit radiare vsqꝫ ad corpus opacuꝫ tūc arguitur sic. qui/libet pūctus medij retro corpus opacū illuminatur. ergo il lud corpus opacum non facit vmbram. ꝓsequētia tenet. an tecedens probatur. nā quocunqꝫ puncto medij dato retro corpus opacuꝫ ille distat a corpore opaco. ergo ad quēlibet talez punctuꝫ pōt pertenire radius rectus ab aliquo pun/cto corporis luminosi absq; hoc ꝙ impediatur per corpus opacū. ⁊ p ꝓsequēs p vnā suppositionē qlibet pūctus me/dij retro corpus opacū illuminat. qđ erat probatū. ¶Ter tio arguitur sic. si esset possibile aliquaꝫ magnitudinem esse infinitaꝫ: tunc esset possibile ꝙ. a. per vnā totā horā esset fi/nituꝫ ⁊ in instāti terminante illaꝫ horaꝫ exclusiue eēt infinitū ⁊ tamē in illo instāti nihil sibi adderetur: quod videtur esse inconueniens. ꝓbatur ꝓsequētia. nā fit. a. vnuꝫ pedale quod in prima parte proportionali alicui⁹ horе crescat ad duplū. ⁊ in secunda ad quadruplu. ⁊ sic vltra quomodo volunt probare possibilitatē infiniti. tunc in qualibet parte propor/tionali illius horе est finitum: sed in instanti terminante ex/clusiue illā horam est infinitum ex quo tunc est compositus ex infinitis quantis non cōmunicantibus quorum quod/libet est tantum sicut aliquod certum datum. ⁊ tamen pro illo instanti nihil sibi additur propter hoc ꝙ positum est: ꝙ augeatur vsqꝫ ad illud instans exclusiue. sic simili modo se/quitur ꝙ esset possibile ꝙ aliquid per vnam totam horam esset infinitum. ⁊ in istanti terminante exclusiue illaꝫ horaꝫ eēt finitū. ⁊ tamen in illo instanti nihil ab eo remoueretur. hoc iterum videtur esse inconueniēs. consequentia pꝫ si. a. qđ factum est infinituꝫ cconuerso minuatur ꝑ partes pro/portionales alicuius horе sicut augebatur vsqꝫ ad instans terminans exclusiue illam horam. ¶Quarto ad idem. nā dato opposito cōclusionis sequeretur ꝙ esset possibile ꝙ. a. ⁊. b. per vnam totaꝫ horā essent equalia ⁊ in istanti termi/nante exclusiue illam horam non essent equalia: ⁊ tamen in illo instanti a nullo eorum aliquid remoueretur: nec alicui eorum aliquid adderetur: hoc iterum videtur esse incōue niens. probatur consequentia. nam sint. a. ⁊. b. duo quanta pedalia. ⁊ augeantur in aliqua hora. sic ꝙ in prima parte ꝑ portionali illius horе qōlibet eorum augeatur ad duplum ⁊ in secunda ad quadruplum. ⁊ sic semper vsqꝫ ad finem horе. tunc per totam horam. a. ⁊. b. manēt equalia. et quo per totaꝫ horam sunt finita. ⁊ i principio erāt eālia ⁊ equa/liter augentur. ⁊ tamen in istanti terminante exclusiue illaꝫ horam non sunt equalia ex quo quolibet eorum in fine ho/re est infinitum. sed inter infinita non ē eālitas nec ineālitas per cōmentatorem tertio physicorum. ergo ⁊c. ¶Quin/to ad idem. dato opposito conclusionis sequeretur ꝙ per totam horam. a. esset maius. b. ⁊ in fine horе non: ⁊ tamē in fine horе nec. a. nec. b. aliquid adderetur. nec aliquid ab eis remoueretur. hoc iterum videtur esse inconueniens: probatur consequentia. nam posito ꝙ. a. fit duplum ad. b. ⁊ augeatur in hora: sic ꝙ. a. continue maneat duplu ad. b. ⁊ ꝙ in prima parte proportionali horе. b. augeatur ad du/plum. ⁊ in secunda ad quadruplum. ⁊ sic vltra. in fine ho/re nihil additur ipsi. a. nec remouetur ab eo. ⁊ sic similiter est de. b. ⁊ tñ i fine horе. a. nō ē maiꝰ. b. postq̄ tā. a. q̄. b. ē infinitū. vnū aūt infinitū nō est maius alio sicut postea proba/bit. ¶6° dato opposito ꝛclonis seqꝛet ꝙ sor. ⁊ pla. moue rentur per horam sic ꝙ in qualibet parte proportionali illiꝰ horе sor. pertransiret duplum ad illud quod pertransiret ℸPlato. ⁊ tamen in fine horе pertransitum a sorte non esset maius pertransito a ℸPlatone probatur consequentia. po/sito ꝙ sor. in prima parte proportionali alicuius horе ptran seat spaciuꝫ bipedale ⁊ ℸPlato pedale. ⁊ in secūda plato bi pedale. sortes vero q̄drupedale. ⁊ sic vltra eūdo sm pro/portionē duplā. tunc clarꝫ est ꝙ in qualibet parte proportio nali illiꝰ horе sor. ptransit duplum ad illud qđ pertrāsit pla/to. ⁊ tamē in fine horе ptransitū ab vno non est maius nec miꝰ ptransito ab alio propter hoc ꝙ i fine horе ab vtroq; ptransituꝫ est infinitū. modo vnuꝫ infinituꝫ nō ē maius nec minus alio pertransito. ¶Septimo dato opposito cōclu/sionis sequit̄ ꝙ. a. linea breuior. b. linea posset fieri longior ea ꝑ solū motuꝫ localem omni rarefactione: ⁊ ꝛdensatione amota. quod videt̄ esse inconueniens probat̄ ꝓsequentia. naꝫ sint. a. ⁊. b. due linee eque distantes protense i infinitū versus oriens. finite tamē versus occidēs. ⁊ sic se hēant ꝙ. b. versus occidens terminetur ad centruꝫ alicuius circuli. a. aūt citra. tunc pꝫ ꝙ. b. versus occidens est ꝓtēsa vltra. a. ⁊ per ꝓsequens. a. videtur eē breuior. tūc vlterius ima/ginemur ꝙ ille due linee circunuoluūtur: fiat tamē manen tes circa puncta ad que terminant̄ in circulo. circunuolu/tione aūt facta. a. ꝓtēditur vltra. b. sicut prius. b. ptende/bat̄ vltra. a. sicut pꝫ volenti intueri. ergo videtur ꝙ ꝑ solā talē circunuolutionē. a. ꝙ prius erat brevius. b. factū sit lon gius. b. inter omnes istas rationes ad quartaꝫ ꝛclusionem positaꝫ primā magis pondero. ¶Dubitatur. nos possu/mus imaginari magnitudinem infinitam. ergo magnitudo infinita saltem pōtest eē. consequētia probatur. quia nō pos sumus aliquid imaginari nisi imaginatio nostra ab aliquo moueatur. ergo si imaginemur aliquā magnitudinem in finitā: videtur ꝙ ad extra sit aliqua magnitudo ifinita mo/uens ad huiusmodi imaginationē. ℸRespōdetur ꝙ de infi/nito non possumus habere nec habem⁹ aliquē conceptum simplicē plusq̄ de chimera. ꝫ bene aliquez conceptum cō plerus de infinito hēamus. ⁊ illi nihil correspōdet i re pro/pter hoc ꝙ nō est aptꝰ natꝰ pro aliquo supponere. sed be/ne ptibꝰ eiꝰ. vñ ego bñ ꝛcipio corpꝰ ⁊ ꝛcipio ipsū eē finitū. deinde removendo hoc ab illo concipio corpus sine termi/no. ⁊ talis cōceptus complexus non habet correspon^{am} in re q̄ nis partes eius habeantur. ⁊ talis conceptus comple xus est cōceptus infiniti. imaginādo ergo corpus infinituꝫ non monemur ab aliquo extra qđ sit infinitum. sed mone/mur ab alijs rebꝰ ꝑ quaꝫ spēs dividēdo eas ab invicez for mamus in nobis conceptum de infinito. qui tamē sicut di/xi sm se totum non habet correspon^{am} in re sed sm partes eius recte sicut est de conceptu chimere.

Ad rationes ad primam nego antecedens. ⁊ ratio negationis pꝫ ex prima ratione adducta ad quartā conclusionem. Simili modo res pondeatur ad secundam. ¶Ad tertiam nego antecedens pro probatione. dico ꝙ aliquid esse compositus ex infinitis partibus equalibus non sufficit ad hoc ꝙ sit infinitum. sed requiritur cum hoc ꝙ ille partes non sint cōmunicantes. ꝫ ꝙ omnino vna sit extra alteram. sed sic non est in propositi/to. ¶Ad quartaꝫ que stabat in hoc ꝙ sicut magnitudo po test diminui in infinituꝫ per divisionē ad subduplum. ⁊ ad quadruplum ⁊ꝛc. ita per appositionem illaruꝫ partium ad aliam magnitudinem illa alia videtur crescere i infinituꝫ. s. ad duplu: ⁊ ad quadruplum ⁊c. hoc nego. qꝛ cū aliq̄ ma/gnitudo per ablationē sue medietatis ad duplū diminuat. tūc alia sibi eālis ꝑ additionē illiꝰ ad eaꝫ ad sexqualterū soluꝫ augeb. ⁊ sic nō tm̄ augetur vna magnitudo ꝑ additionem alicuius. qđ resecat̄ ab vna alia q̄tū diminuit illa a qua fit resecatio. ¶Ad quartaꝫ dico ꝙ nō est possibile ꝙ ex infinitis corporibus equalibꝰ nō cōmunicantibꝰ fiat aliquod corpus infinitum deducta rarefactione ⁊ cōdensatione. Et cum di cebatur ꝙ infinite essent ibi spissitudines circūflexe inter quas maxima esset finita. admittatur. Et cū vlterius argue batur. ergo spissitudo ex omnibus his aggregata esset fini ta. bene ꝛcedit. sed aliter nō. si ille spissitudines haberēt se

adinuicem continua proportione. modo nō est sic. vnde nō eodem modo habet se prima ad secundaz sicut secunda ad tertiam ⁊ in hoc est dissimilitudo inter illas spissitudines ⁊ partes proportionales continui nam partes proportionales in continuo se habent in continua proportione ita ꝙ q̄lis est proportio primi ad secundum talis est proportio secundi ad tertium. ⁊ sic vltra. sic autem non est de illis spissitudinibus. ¶Ad sextam cum arguitur de superficie nego ꝙ aliqua sit superficies infinita. Et cum arguebatur de angulo recto dico ꝙ non est infinitus licet sit compositus ex infinitis angulis non coicantibus quoruz quilibet aliquo dato est maior scilicet angulo contingentie. vnde hoc non sufficit ad infinitatem anguli: sed requiritur si debeat esse infinitus ꝙ sit compositus ex infinitis angulis non communicantibus. quorum quilibet angulo dato eiusdem speciei sit maior: modo sic non est de angulo acuto rectilineo ⁊ angulo contingentie. sunt enim anguli diuersaruz specieruz. ¶Ad septimam cum arguebatur de magnitudine lineali dico ꝙ illa bene probat istam conclusionem ꝙ infinita est magnitudo linearis: non tamen probant aliquam magnitudinem linearem esse infinitam. ⁊ primum est concedendum. secundum vero negandum ꝑz ꝙ patet ex dictis i questione.

¶Adhuc autem necessarium infinita magnitudine eē etiā loca ipsaz ⁊c. Textu ꝓmē. lviii.

Questio decima.

Vtrum propositoruz. erat vtz infinituz possit esse maius vel minus alio si essent plura infinita. seu utrum sit vnum comparabile alteri. arguitur primo ꝙ sic. quia si essēt plura quolibet eorum esset quantum. proprium autem est quātitati ꝑz eam equale vel inequale dici sicut dicit Aristo. in predicamentis. ergo infinitum potest esse infinito equale vel inequale: ⁊ per consequens comparabile ꝑz maius ⁊ minus. ¶Secundo. omne comparatuz alteri aut excedit ipsuz: aut exceditur ab eo aut est equale ei. ergo sic videt esse de infinito respectu infiniti si essent plura. ¶Tertio infinitum est compabile finito. quia maius est infinitum. ergo a fortiori est comparabile infinito. quia comparatio fit inter res eiusdez rationis modo magis conueniunt duo infinita q̄ finitum ⁊ infinitū. ¶Quarto. a. ⁊. b. infinita si eēnt vel essent equalia vel inequalia si equalia sic sunt comparabilia. si inequalia tunc vnuz est maius ⁊ alterum minus. qz quinto metaphysice dicitur qō inequale idē est qō maius aut minus. ¶Quinto duo infinita sibi inuicem supposita sic se possunt habere qō neutrum excederet aliud nec excederetur ab eo. ergo essent eq̄lia. ꝓsequētia tenet. per vnū principiuz geometrie. antecedens ꝑz. si esset duo ligna versus orientem infinita. ⁊ versus occidens vnum eorum nō eēt protensum vltra aliud. ⁊ vtrumqz eoruz esset pedaliter latum. ¶Sexto omne totum est maius sua parte in aliqua proportione. modo vnum infinitū potest signari tanq̄ portio alterius sicut colūna infinita esset portio infiniti vndiquaqz ⁊ multitudo partiuz medietatis est portio multitudinis p̄tium totius. ¶Septimo. omne contentum est minus corpore continente vel aggregato ex continente ⁊ contento. ꝑz columna infinita esset contenta in infinito vndiqz si esset ergo ⁊ cetera. ¶Octauo illud quod totū occupat est maius illo quod non totum occupat. quia si non tunc pari ratione vnum occuparet totum sicut alterum. modo sic ē de duobus infinitis quorum vnum est infinitum vndiqz ⁊ aliud non. ¶Nono omne corpus est in loco sibi equali. quarto phyſicoz saltez capiendo locū ꝑ spacio imaginato. ergo infinitum ⁊ locus eius infinitus sunt equales ēt capiendo locum ꝑ superficie cōtinēte infinitum. ⁊ sic saltem superficies continentis ⁊ superficies contenti que sunt infinite sunt equales. ¶Decimo sic. sit. a. vnū infinitū ꝑm lōgū pedali ter latū ⁊ pedaliter pfūdū. ⁊. b. cōformiter longū ⁊ min⁹ latum ⁊ pfundū. tunc sequitur. a. excedit. b. ꝑm vnā dimēsionē ⁊ ꝑm qd. ⁊ nō excedit ꝑz aliā. ergo ē maius. ista ꝓña tenet. nam sic est i oibus corporib⁹ finitis. ergo vr sic eē i infinitis si essent. Et si diceretur ꝙ licet in corporibus finitis sic sit non tamen in corporibus infinitis sic esset si essent. videtur esse quoddaz voluntarium ⁊ sine ratione. ¶Undecimo. omne figuratum alio figurato est equale vel maius vel minus. pz statim. quia equalitas ⁊ iequalitas maxime probantur de figuris in geo⁹. modo si essent due columne infinite ipse essent figurate adhuc figuris eiusdem rationis. ergo videtur ꝙ si essent plura infinita ipsa essent adinuicez comparabilia. ¶Duodecimo sit. a. finitum duplus ad. b. tunc cōtinue p partes ꝓportionales horе dupletur vtrūqz tunc statim pz ꝙ nihil deperditur continue per horam de ista iequalitate aut proportione. quia cōtinue. a. est duplus ad. b. ergo in fine adhuc est duplum. quia non deperditur subito in vltimo instanti cum additio sit successiua: ⁊ tamē in fine sunt duo infinita vt statim sequitur ex casu. ⁊ per idez potest argui ꝙ vnum infinitum ad aliud sit duplum triplū quadruplum ⁊c. ¶Tredecimo. sit. a. mobile qō in qualibet parte proportionali horе pertranseat vnū pedale ⁊. b. similiter: tunc in fine. a. ⁊. b. fuerunt equaliter mota. ergo pertransiuerunt spacia equalia: sed ex casu sequitur ꝙ illa spacia sunt infinita. ergo per imaginationē sequitur ꝙ duo infinita sunt equalia. ⁊ per consequens cōparabilia. ¶14° arguitur sic. moueatur. a. per bipedale ⁊. b. per pedale sicut prius in qualibet parte proportionali horе: tunc. a. mouetur in duplo velocius ꝓtinue. ergo ex diffinitiōe velocioris posita. 6°. phy. a. in duplo velociꝰ moueꝫ. ergo in fine ptrāsiuit in duplo maius spaciū. ꝑz qōlibet eoz ptrāsiuit infinitū. ergo vnum ifinitū alteri. est duplū: ⁊ ita pōt argui ꝙ ifinitū pōt duplari ⁊ q̄druplari. ⁊ sic vlteri⁹. ¶15° arguit sic. infinitū posset augeri. ergo infinitū infinito pōt eē maiꝰ: ꝓsequētia tenet. antecedēs ꝑbaꝫ. qz ad infinitū qō non est vndiqz ifinitū pōt fieri additio. ergo ex descriptiōe augmētationis fiet augmētatio. qz augmentatio est prioris q̄titatis additamentū. sic ergo argumentū est de infinito ꝑm extensionem. ¶Deinde arguit de infinito ꝑm virtutez vel intēsionem: nam sit. a. vna columna infinita. ⁊. b. vna alia supposita. ⁊ sit. a. calidum vniformiter in quolibet pūcto duobus gradibus intensiue. ⁊. b. infinitū vniformiter frigidū i quolibet suo pūcto vno gradu frigiditatis. tūc pz ꝙ qōlibz pedale ipsi⁹. a. aget i ptē. b. cui supponiꝫ. ergo totū. a. aget in totū. b. ꝑz tam caliditas q̄ frigiditas est ifinita. ergo vnuz infinitū aget in aliud. ⁊ qz agens excedit passum ⁊ est maius eo statim sequitur ꝙ vnum infinitum est maius alio. ¶Eodem modo eēt si imaginaremur. a. eē vnuz grauem qō quodlibet pedale eius eēt duaz libraz. ⁊. b. vnum leue: ⁊ quodlibet pedale eius eēt sicut vna libra in grauitate. q̄ posito. a. monēt. b. ⁊ faceret. b. descēdere tali velocitate sicut bipedale moueret pedale. ⁊ hoc eēt a proportione dupla. ergo vnuz infinituz ē alteri duplum. ⁊ per ꝑñs maius. etiaz quia. a. est calidius. b. vel grauius sequitur ꝙ habet maiorem caliditatem q̄ sit frigiditas vel leuitas ipsius. b. ⁊ tamē vtrūqz illoz esset infinitum. ¶Secundo sic. sit. a. infinituz caliduz infinite extensiue ⁊ intensiue. ⁊. b. infinitum habens caliditatem infinitaz extēsiue solum. tunc cum. a. sit calidius. b. in infinitum sequitur ꝙ caliditas eius sit maioz in infinitum q̄ sit caliditas. b. que etiam est infinita. quia in vno pedali ipsius. a. est caliditas infinita. ⁊ tamē est maioz in toto. a. ¶Deinde arguitur de ꝓportione infinita. qz dicitur quinto euclid. si aliqua fuerunt cōtinue ꝓportionalia proportio primi ad tertium est dupla ad proportionem primi ad secundū. modo qualis est proportio corporis ad superficiem talis est superficiei ad lineam. ergo proportio infinita corporis ad lineaz est in duplo maioꝛ q̄ sit proportio corporis ad superficiem. ¶Secundo in eodem quinto euclidis dicitur. ꝙ si due quantitates comparantur ad tertiam illa tertia habebit ad minorem maiorē proportionem sicut. 4. maiorem habent proportionem ad. 1. q̄ ad duo ergo angulus rectus habebit maiorem proportionem ad angulum contingentie minorez q̄ ad maiorem. ⁊ ad vtrūqz habet infinitam. vt patet tertio euclidis. ergo vna proportio infinita est altera maior. ¶Deinde arguitur de tēpore. qz si mūdus fuit ab eterno sicut fuit ꝑm Aristotelem. tunc

luna fuit infinities eclipsata. ergo totum tempus quo luna fuit eclipsata fuit infinitum ideo videtur ꝙ totum tempus eternum non sit maius illo tempore ī quo luna fuit eclipsata nisi tunc ponatur vnum infinitum esse maius alio. 2° nō esset eligibilius nunc incipere habere bonum in perpetuū ꝙꝫ expectare adhuc 100000. annorū. ꝙ vtroꝫ modo haberetur bonum infinitum in duratione ⁊ vna duratio infinita non est maior alia. ergo ⁊c. ¶ 3° sequeretur ꝙ nō esset fugibilius habere malum perpetuum aliquātum intensuꝫ ꝙꝫ in duplo vel in quadruplo magis intensum. qō videtur esse falsum. consequentia tenet. ꝙ vtrobiꝫ esset maluꝫ similiter infinitum. ⁊ si alterum non esset maiꝰ tunc nō esset fugibilius. ¶ Deinde arguit de deo. sequeretur ꝙ deus non potest mouere infinitum posito ꝙ fecisset vnuꝫ infinitum. ꝓña tenet. ꝙ deus nō esset potentior. ex quo vnū infinitum nō esset maius alio. ¶ Secundo si faceret qualitatem infinitam que esset virtus infinita tunc deus non esset maioris virtutis: quod est inconueniens. ¶ Tertio cū ipse sit omnipotens tollatur ab eo per imaginationem virtꝰ calefaciendi ⁊ dimittatur quo ad alia tunc est minus potens. ergo potētia infinita ē diminuta. ⁊ tamē adhuc est infinita. ꝙ potest producere infinitam frigiditatem.

Oppositum arguitur. nam infinitum si esset occuparet locum sibi equalem vel spatium imaginatur quod esset infinituꝫ. ⁊ sic esset infinitum infinito equale qō Ari. ⁊ cōmētator reputat impossibile tertio phyſicorū. modo si impossibile est infinitū infinito esse equale pari ratione videtur ꝙ impossibile sit infinitum infinito esse maius vel minus. ⁊ per consequens videtur ꝙ impossibile sit infinito infinitū esse cōpabile. ¶ In ista qōne p° ponā duas bzeues distictōes. deide ꝛcliones.

Prima distinctio est ꝙ equale dicitur dupliciter. vno modo quando aliqua dicūtur equalia sine additione ⁊ totum tot est equale in summa. ⁊ isto modo nihil simul est eidem equale ⁊ inequale. Alio modo aliquid dicitur equale alteri ſm quid. ſ. ſm latum vel ſm lōgum. aut a dextris aut a sinistris ⁊c. ⁊ sic aliqua similiter sunt equalia ⁊ inequalia ſm quid. quia aliqua equalia ſm profundum sunt inequalia ſm longum ⁊ etiam ſm latuꝫ. ¶ Secunda distinctio. ꝙ aliquid dicitur maius alio dupliciter. vno modo proprie quia ad aliquod certū habet maiorem proportionem sicut tripedale ad pedale habet maiorem proportionem ꝙꝫ bipedale. ergo est maius eo proprie sicut patet ex quito euclidis. secundo modo aliquid dicitur maius alio improprie. quia continet aliquod totuꝫ ⁊ adhuc plus licet non habeat ad illud maiorem proportionem. sicut si. a. esset aggregatum per imaginationem ex vno corpore ⁊ vna superficie. ⁊. b. esset corpꝰ equale. a. accepto sine illa superficie. tūc. a. esset maius. b. improprie. quia indiuisibile addditū idiuisibili non reddit ipsum maius.

Quantum ad secunduꝫ pro prima conclusione ponēde sunt tres suppositiōes. ¶ Prima est ꝙ nihil potest fieri maius ꝙꝫ sit soluꝫ ex alia ordinatione ⁊ situatione partium. nec potest fieri minꝰ sine subtractione vel condensatione. similiter nulla multitudo pōt fieri maior multitudo sine additiōe vnitatis nec minor sine subtractione. ¶ 2ª suppositio. ꝙ quecunq; sibi inuicem supposita vel per imaginationeꝫ applicata sunt si vnum nō excedit aliud nec exceditur: vnuꝫ eorū nec est maius nec ē minꝰ alio. ⁊ similiter ē de multitudinibꝰ q̄ sic se hñt ꝙ cuilibꝫ vnitati ī vna corrīdet vnitas ī alia eaꝫ vna non ē maior altera neq; minor. ⁊ hoc videt̄ per se maⁿ postꝫ vnū nō excedit alteꝝ. ¶ 3ª suppositio ꝙ infiniti ad infinitū nulla est ꝓportio finita sicut dupla vel tripla ⁊ cetera. ꝙ tunc sequeret̄ ꝙ finitū esset medietas infiniti vel pars aliquota. ita ꝙ finities sumpta faceret infinitū. quod implicat. ⁊ intelligo hoc de infinitis que essent eiusdē rationis. ¶ Tūc sit prima ꝛclusio. nullū infinitū altero infinito ē maiꝰ aut minꝰ. scilicet corpus corpore: superficies superficie. multitudo multitudine. tēpꝰ tempore. virtus virtute. ꝓbat̄. naꝫ impossibile ē infinitū eē sicut dictū ē ꝓus. ergo ⁊ cetera. ¶ Aliter arguit̄ sic. nam per imaginationem si est possibile sit. a. vnum corpus infinitum vndiq; ⁊. b. sit vnum aliud infinituꝫ pedaliter latum ⁊ pedaliter profunduꝫ ⁊ infinitum longū soᵐ versus occidentē tūc per imaginationē dimisso. a. sumatur primū pedale de. b. ⁊ fiat spicuꝫ. deinde secūdū addat̄ primo ⁊ fiat totuꝫ spicum. deide tertiuꝫ. deide q̄rtū. ⁊ sic vltra. ⁊ non fiat rarefactio nec aliunde additio. ⁊ cōtinuetur hoc ſm partes proportionales hore. qō aduersariꝰ non reputaret impossibile. tūc in fine hore totū hoc erit infinitum vndiq; quia infinite sunt facte additiones equales. ponat̄ ergo per imaginationem ꝙ applicetur ipsi. a. ac si duo corpora essent simul tunc nō excedit. a. nec excedit̄. quia qōlꝫ vndiq; est extensuꝫ. ergo per secundā suppositionē nō erit maius neq; minus. sed ipsi. b. nihil est additū nec ipsuꝫ est rarefactuꝫ. ergo per primā suppositionem nō est augumētatuꝫ. ergo in ꝓncipio quādo erat infinitū soᵐ ſm longuꝫ ⁊ ab vna parte nō erat maius ꝙꝫ. a. neq; minus. ſ; tamē si aliquod infinituꝫ est vel potest esse maius alio. a. deberet esse maius. b. ¶ Et si dicat ꝙ nō imo forte sunt vel possunt eē duo alia infinita quoꝝ vnū esset maius alio. hoc non valet. ꝙ de quibuscunq; alijs infinitis potest eodē modo argui vt fiat ratio in generali arguēdo sic. omne infinitū potest taliter aptari sine diminutione vel augumetatione ꝙ alteruꝫ infinitum non excedet ipsuꝫ nec excedet̄ ab eo. ergo nullū altero ē maiꝰ vel minus. añs pz ex casu posito. ꝓña tenet ex suppositionib⁹. ¶ Juxta eandē imaginationē segt̄ ꝙ ex. b. pōt fieri infinitū vndiquaq; ⁊ tū. b. adhuc nō eēt diminutū. vt si capiat̄ secūdū pedale ⁊ deinde q̄tū ⁊ deinde 6ᵐ ⁊ deide 8ᵐ ⁊ sic vlteriꝰ ſ; partes alternatas ⁊ ponat̄ in globo sicut ꝓus ⁊ alia pedalia remānētia ꝓiūgāt̄. tūc pz ꝓpositū. ¶ Nec solū hoc sequitur sed etiā ꝙ ex ipso b. nō diminuto pōt ſieri adhuc vnū aliud infinitū ꝑ eādē viā imo infinities infinita. Ex hac imaginatione segt̄ ꝙ impossibile ē infinituꝫ esse sicut dicebat̄ in ꝓcedēti questione. ¶ Secundo arguitur ad conclusionem sic. aut infinituꝫ excederet infinitum excessu finito aut infinito. non finito. quia tunc esset ꝓportio in infinitum parua. quod pz. ꝙ si eēt certa ꝓportio sicut dupla: tunc finitū eēt medietas infiniti vel pars aliquota. qō ē ꝓtra tertiā suppositionē. ⁊ si est ī infinitū modica tūc unū nō ē maiꝰ alio ꝓprie. sic pz ex secūda distinctione. ¶ Nec pōt dici ꝙ vnuꝫ infinitū excedat aliū excessu infinito: ꝙ aut hoc esset finite. ſ. in certa ꝓportione sicut dupla vel tripla ⁊ cetera. aut infinite vltra omnem proportionem finitā non potest dici primum. nam tunc vnum infinitum esset medietas alterius infiniti cuius oppositum ostenditur tertio phiſicoꝝ. nam sicut prius dicebatur non posset assignari vbi esset mediuꝫ. sicut patet de tempore eterno. nec potest dici scōm. nam tunc non esset ꝓprie maius sicut dicebatur in secūda distinctione sicut nec corpus est ꝓprie maius superficie nec superficies linea. ¶ Tertio nam sit. a. vna linea sicut octo et. b. sicut vnū. tunc ſm partes ꝓportionales hore cuilibet addatur vnum. qō est possibile ſm aduersarium: tunc in fine quelibet illarum linearum erit infinita et etiam ſm aduersarios. a. in fine hore excederet. b. excessu finito. scilicet per septem. sed hoc est falsum. quia inequalitas est diminuta in infinitum. vnde semper fit minor proportio in infinitum. a. ad. b. in tali additione. et sic videtur ꝙ in fine hore talis proportio. a. ad. b. fit diminuta usq; ad non gradum. ⁊ per consequens in fine hore. a. non erit maius. b. nec inequale. ¶ Quarto arguitur de multitudine. nam sit vnum pedale per imaginationem diuisuꝫ per partes proportionales tunc super primam partem sit aliquod album super secundam sit aliquod nigrum. ⁊ super tertiam. iterum aliquod album. ⁊ super quartam iterum aliquod nigrum ⁊ sic alternatim de alijs partibus proportionalibus. tunc auferatur primum nigrum ⁊ transferatur secundum album super secundaꝫ partem. deinde auferatur tertium nigrum transferendo sicut prius. ⁊ consequēter amoueantur omnia nigra. istum casum concederent aduersarij tunc clarum est ꝙ super quālibet partem erit aliquod album. ergo per primā suppositionē multitudo albox non est maior nec minor multitudine partium ꝓportionalium: ⁊ ꝑ idē patet ex principio casus ꝙ tota multitudo alborum ⁊ nigro-

rum non est maior nec minor multitudine partiū proportionalium: ergo sequitur ꝙ alba: ⁊ nigra simul sumpta nō sunt plura nec pauciora ꝙ alba solum. Eodem modo si super primam ponatur vnum album: deinde transferendo ponatur scōm album super millesimam: deinde sup millesimā ab illa: ⁊ sic consequenter ꝓbabile vt prius ꝙ partes ꝓportionales non sunt plures ꝙ illa alba: ⁊ simile argm̄ solet fieri de coronis vel colūnis. ¶Quinto arguit de virtute. ⁊ sint. a. ⁊. b. due virtutes infinite fm aduersarios respectu effectuū eiusdē rōnis: tūc arguit. ꝙ tūcunq; pōt. a. tm̄. pōt. b. ergo neutra excedit reliquā. ꝓña nota est. ⁊ añs pz. q: si a. potest plus ꝙ b. tunc b. non est virtus infinita. q: non posset tm̄ qn vna alia posset plus. ¶Et confirmatur: q: ex effectibus arguit maioritas virtutis. ergo si virtus est infinita pōt in effectum infinitum: ⁊ iam probatum est infinitum infinito non esse maius: ergo vna talis virtus non pōt esse maior ꝙ alia. ¶Pro scōa cōclusione sit prima suppositio. ꝙ portio alicuius nō ē equalis illi cuius ē portio: ⁊ cum quo ē eiusdē rōis: hoc videt̄ p se notuz. q: si negaret̄ eodē modo posset dici ꝙ pars ⁊ illud cuius ē pars essent idē vel equalia. ¶Scōa suppositio. si vnū superexcedit ⁊ trāscendit aliud ⁊ non ab aliqua parte exceditur ab illo illa nō sunt equalia. qō videtur esse per se manifestum ex qd nominis equalitū. ¶Tertia suppositio. si ab equalibus equalia demas q̄ remanent erūt equalia. siue dēpta habeāt ꝓportiones ad residua siue non. sicut si a duobus angulis rectis removeant̄ duo anguli ⁊tingētie equales. restāt equalia. Et ita ⁊ si equalibus tungant̄ iequalia tota fiūt iequalia siue habeāt ꝓportionem siue non sicut prius. ⁊ nō est ratio quare ista sint magis vera de finitis ꝙ de infinitis si essent. ¶Tūc sit scōa cōclo. aliqua duo infinita non sunt equalia. ꝓbat̄. nā sit. a. corpus infinitum vndequaq; per aduersarū. tunc in eo pōt signari portio que est pedaliter lata ⁊ pfunda ⁊ in infinitū longa solū versus occidentē q̄ sit. b. tunc arguit̄ sic. a. ⁊. b. nō sunt equalia. ergo aliqua duo infinita nō sunt equalia. añs pz. q: b. est portio. a. ergo per primā suppositionē b. ⁊. a. nō sunt equalia. Sed ꝓñtia probatur. nam ipsuz. a. est simpliciter infinitum ex casu. ⁊. b. nō ly possit ex ipso. b. fieri simpliciter infinitum sine additione ⁊ sine rarefactione fm quod patet ex probatione precedentis conclusionis. ergo si. a. ⁊. b. non sunt equalia aliqua duo infinita nō sunt equalia. ¶Confirmatur antecedens huius rationis. a. trāsit vltra. b. in aliqua parte ⁊ non exceditur. a. b. in aliqua. ergo nō sunt equalia. antecedens patet. ex casu consequentia tz. per scōam suppositionē. ¶Scōo. sit. a. pedaliter latū ⁊ pfundū ⁊ in infinitū longum versus occidentem solum. ⁊. b. simili modo. ⁊ superponant̄ ita ꝙ vnum non trāscendat alterū. tunc. a. ⁊. b. vident̄ esse equalia si aliqua infinita sunt equalia. deinde tungat̄ ipsi. a. corpus quatuor pedum. ⁊ sit. c. ⁊ ipsi. b. tungat̄. d. corpus vnius pedis. tūc arguit̄. si. a. ⁊. b. nō sunt equalia habeāt intentū. si sint equalia. ergo per tertiā suppositionē. adiūctis. c. ⁊. d. iequalibus tota sunt iequalia. ergo duo infinita. s. a. c. ex vna parte. ⁊. b. d. ex alia sunt non equalia. qō est ꝓpositum. ¶Confirmat̄. sint. a. ⁊. b. corpora vt prius. ⁊ trahat̄. a. ad orientez vsq; quo. a. trāseat extremitatē. b. tunc. a. superpositū. b. transcendit ipsuz. ⁊ non econuerso. ergo. a. ⁊. b. nō sunt equalia. ¶Tertio. sint. a. ⁊. b. duo infinita qualitercūq; non tm̄ vndiquaq; tunc adiungat̄. c. quadrupedale. ipsi. a. ⁊. d. vnius pedis. ipsi. b. tunc vel duo infinita. a. c. ⁊. b. d. non sunt equalia. ⁊ habeāt ꝓpositum. vel sunt equalia. ⁊ tunc dēptis equalib⁹ s. a. ⁊. b. remanent per tertiā suppositionē. c. ⁊. d. equalia. qō est cōtra positum. Si dicat̄ ꝙ. a. ⁊. b. non sunt equalia hoc est qō peto. ⁊ sic semper seqūt ꝓpositum. ¶Cōfirmat̄ sint. a. ⁊. b. vt prius. q̄ si nō sint equalia hz intentū. si sint eq̄lia adiungat̄. ipsi. a. secundum latuz vnū infinitū oīno simile. quod sit. c. ⁊ ipsi. b. vnuz pedale. qō sit. d. tunc vel. a. c. ⁊. b. d. sunt equalia vel non equalia. si nō equalia habetur intentum. si sint equalia tunc per tertiam suppositionē. dēptis. a. ⁊. b. equalibet remanebit. c. infinitum equale. d. finito. quod ē impossibile. ¶Quarto potest argui. de multitudinibus. ⁊ sit. a. multitudo partium proportionaliū vnius ordinis quāti pedalis. ⁊. b. multitudo infinita partiū ꝓportionalium alterius ordinis. vt verbi gratia. a. sit multitudo medietatum proportionalium. ⁊. b. tertiaruz. tūc ipsi a. addat̄ vnitas. que sit. c. ⁊ ipsi. b. addat̄ vna alia multitudo infinita. que sit. d. tunc. si. a. ⁊. b. non sunt equalia habetur intentum. si sint equalia. aut ergo. a. c. ⁊. b. d. non sunt equalia. ⁊ hoc est propositum. si sunt equalia. tunc dēptis equalibus. s. a. ⁊. b. residua remanent equalia. s. c. vnitas ⁊. b. multitudo infinita. sed hoc est ipossibile. ꝓña tenet per tertiā suppositionem. ¶Aliter pōt argui. q: quedam multitudo infinita est portio alterius multitudinis infinite: ergo quedā cuidā non est equalis. cōsequentia tenet. per primā suppositionem. ꝓbat̄ antecedens. q: si sit multitudo infinita alborum ⁊ nigrorum simul. multitudo infinita alborum solum est portio multitudinis infinite albox ⁊ nigrox occupātium partes ꝓportionales alicuius ꝓtinui iuxta imaginationē. quarte rōnis ad primā ꝓcl'onē. ¶Consimili mō pōt argui de virtutibus. q: non dār infinite. nisi q: pñt ꝓducere infinitū effectū: ⁊ tō ex nō equalitate effectuū arguet̄ nō eq̄litas cārum vel virtutū. ¶Cōcludat̄ ergo ꝙ i quolibet genere in quo p̄t imaginari infinita aliqd alteri ē nō equale. ⁊ hoc ꝓcludat̄ iuxta dcā ⁊ ꝓcessa aduersarioz. ¶Tertia cōclusio. nulla infinita sunt adiuicē cōparabilia. ꝓbat̄. nullū infinitū ē maius alio nec minus. per primā ꝓcl'onē. ergo vel oia sunt equalia vel nō sunt adiuicē cōparabilia. ꝛ non oia sunt equalia p scōaz ꝓcl'onē. ergo oia nō sunt adiuicē cōparabilia. ⁊ hoc dicit ꝓcl'o. ¶Quarta ꝓcl'o. infinita si essent non ecnt adiuicē cōparabilia. pz per ꝓcl'onē ꝓcedētē. et ecnt adiuicē cōparabilia. ꝓbat̄. q: ad ipoē segt̄ qōlz. mō ipossibile est esse infinitū. ⁊ per añs ipossibile ē esse infinita sicut dcm̄ ē i ꝓcedēti cōne. ergo ⁊c. ¶Iuxta dictas cōclusiones iferō ꝗdā corīa. ¶Primū. infinitū nō pōt augeri nec addēdo finitū nec addēdo infinitū. pz b q: augeri ē fieri maī. mō infinitū ñ pōt fieri maius. alr eni aliqd esset maius infinito. qō est ctra primā cōclusionez. ¶Scōm corre. ꝙ nec pōt minui nisi tollendo infinitum ⁊ cum hoc ꝙ remaneat solum finitum. vnde existente infinito nō pōt minorari. ¶Tertio sequit̄ ꝙ non pōt duplari nec triplari. q: hoc est augeri. nec ēt subduplari vel subtriplari. q: tunc diminueret̄ ipso remanente infinito. modo nunquā finitum est subduplinz ad infinitum aliter enim ex duobus finitis posset ꝓstitui infinitum. qō est falsum. ¶Quarto sequitur ꝙ infiniti non est pars ꝓpria dcā nec aliquota. sicut duo sunt pars ipsox sex. nec ēt nō aliquota sicut tria sunt pars ipsox quinq: pz. naz talis pars infiniti nō est aliquid finitum q: infiniti ad finitum nō est aliqua proportio nisi ficut linee ad pūctum. ¶Nec est aliquid infinitum. q: tūc infinitum ad infinitum haberet aliquā certā ꝓportionem q̄ est iter maius ⁊ minus. ēt ois pars ē minor suo toto ⁊ sibi cōparabilis: sed infinitum infinito nō est cōparabile. nec minus nec maius. ¶Quinto segt̄ ꝙ infinitum nō est totum nisi valde improprie. pz. q: totū dr relatiue ad partē. ⁊ iam ostensum ē ꝙ nō hz partē. ergo ⁊c. ¶Sexto segt̄ ꝙ ipsius infiniti est portio valde improprie. sicut forte diceret̄ pūctum esse portionem linee. sicut dī primo posterioz ꝙ suba linee est ex pūctis. ⁊ sic linea diceret̄ por⁹ infiniti. ⁊ infinitū por⁹ infiniti. sed nō ꝓprie. q: infinitū nō hz ꝓprie portionē neq; finitā neq; infinitā. ¶Septimo sequit̄ ꝙ infinitum posset demi ab infinito. sed esset absq; diminutione infiniti. imo infinities infinita sicut pōt patere ex prima ⁊ q̄rta rōne scā ad primā cōclusionem. ¶Octauo sequit̄ ꝙ p cōtinuā augmentationem finitum fieret subito infinitū. si possibile esset fieri infinitum. ita ꝙ in istanti sit finitum ⁊ immediate post infinitum. vel econuerso. s. in istāti est infinitū. ⁊ immediate ante erat finitum. Sicut patet in exemplo i trāspositione partium proportionalium: vnde est vnū instās in quo fit trāspositio subito de multitudine finita ad infinitā recte. sicut est dare primum instans in quo quelibet pars proportionalis alicuius ptinui est pertrāsita. ⁊ immediate ante illud instās nō. ¶9m corre. ꝙ per subtractionem finiti ab infinito infinitum fieret subito finituz. ita ꝙ i tali subtractione deueniret̄ ad aliquid istās i quo primo erit verū dicere nunc illud per subtractionem factum est finitum ⁊ immedia

te ante ß non. ¶ Decimo segē ꝙ infinitum non pōt mone re infinitū nec successiue nec subito. ⁊ hoc dicit Aristo. pri/mo huius. nō successiue. qz talis velocitas segē ꝓportionē mouētis ad motū: mō ifiniti ad ifinitū nō ē ꝓportio: nec su bito. qz tūc ifinitū esset maius ifinito in ifinitū. qđ ē falsum.

Ad rationes ad primā qñ dicebaꝫ infinitum si esset ecē ẽtum. verū est: etiaꝫ si esset ipsum non esset ẽtum cum ad ipossibile sequantur ꝺdictoria. ⁊ sic infinitum si esset vel si essent plura vnū esset maius alio. ⁊ esset sibi cōparabile: ⁊ non esset maꝰ alio nec esset sibi cōparabile. ⁊ ideo qcquid tibi placet sequitur ad ī finitum esse. ¶ Ad scām. omne cōparabile ⁊c. ꝓcedo to/tum. sed nego ꝙ sit sic de infinito. quia infinitum non est ali cui comparabile. ¶ Ad tertiam. infinitum esset compara/bile finito ⁊c. concedo. etiam dico ꝙ non esset comparabi/le finito. cum sicut iam dicebatur ad infinitum esse sequan/tur contradictoria postquam infinitum esse est impossibile sicut probatum est in precedenti questione ⁊ conformiter etiam potest responderi ad omnes alias rationes iuxta idē fundamentum.

¶ Quod quidē igitur non est corpus omnino infinitum ex his manifestum ⁊c. Textu cōmēti septuagesimi quinti. Questio. xi.

Extum propositorum erat. vtruꝫ mundus sit magni tudo fi nita vel infinita: videtur ꝙ sit magnitudo ī finita. qz totum occupat. tale autem est infi nitum. ¶ Scōo nisi mundus esset magni tudo infinita extra mundum videreꝯ esse spacium infinitū. ⁊ sic adhuc sequiꝯ ꝙ ecē dare actu infinitum: cuius oppositum prius dictum est. Et confirmaꝯ. qz si mundus esset magnitudo finita aliquis exi stens in extremo mundi vtiq; posset extendere brachium suum: cum nulluꝫ videatur esse impediens ipm. ⁊ ꝓ ꝑs ibi videꝯ esse spaciuꝫ: ⁊ non finitum: qz non videꝯ rō vsqz ad ẽtum illud spacium esset extensuꝫ ꝑcise. Et ꝓfirmatur qz nisi extra mundum esset spacium vel locus sequereꝯ ꝙ vltimum celum non moueretur localiter. hoc est falsum. falsitas consequentis patet qz moueꝯ ⁊ non alio motu spe/cie a motu locali. ergo. consequentia probaꝯ. nā tūc vltimū celuꝫ nō esset in loco. ⁊ per ꝙsequens non mutaret locū: ⁊ cū latio seu motus localis sit loci mutatio segē illud quod dictum est. s. ꝙ vltimum celum non mouetur localiter.

Oppositum vult Aristo. i littera q ꝓbat hoc tanē vnā ꝯclusionē principaleꝫ ꝙ mūdus sit magnitudo finita. ¶ Hic erunt duo articuli. ¶ Primus erit de principali q̄sito. Scōus erit posteē mūdꝰ est magnitudo finita vtrū extra ipm sit aliqd. puta spaciū ī finitū vel aliqd aliud. de quo iam tangebatur in arguendo.

Be primo sit ista conclusio ꝙ mundus est ma/gnitudo finita. probatur. mundus ē magnitudo iuxta prius dicta. vel ergo est magnitudo finita vel infinita. si finita habetur propositum. si infinita tunc se/quitur ꝙ aliquid esset actu infinitum. cuius oppositū ostē sum est in precedentibus.

Be secundo videꝯ ꝙ extra mūduꝫ sit locꝰ: qz aliter nō posset saluari ꝙ vltimū celū moueretꝯ localiter. ¶ Deide vꝫ ꝙ extra mūdū vtiq; sit spaciū: qz extra mūdū deus posset adhuc creare vnum lapidem: sed talis nō esset idiuisibili: imo aliqđ spaciū diui sibile videreꝯ occupare. ¶ Scōo. qz deus talem lapidem extra mundū creatū pōt mouere motu recto: ⁊ facere euꝫ distare plus ab vltimo celo eē prius: sed nō potest talia fa cere nisi per spacium. ¶ Tertio deus extra mundum pos set creare duos lapides quorum vnus esset extra alterum. ergo videꝯ ꝙ de facto extra mundum sit extra. sed extra ē differentia loci vel spaciꝭ: ergo videtur ꝙ extra munduꝫ sit spaciuꝫ. ¶ Confirmatur. qz si tales lapides non essent sibi inuicem imediati. sicut deus posset eos creare: tunc vnus videretur distare ab alio. ⁊ per ꝙsequens extra celū vide/retur esse distantia per quaꝫ tales lapides creati distarent. ¶ Quarto. nā ponaꝯ ꝙ deus extra hūc mundum formet duos alios mūdos ⁊ illi tres mūdi ꝓtingerēt se sicut spere imaginant se ꝓtingere: videꝯ ꝙ iter illos tres mundos ⁊ pūcta in qbus ꝓtingerent se esset spaciū mediū. ⁊ distantia media. alr. n. tāgerēt se sm supficies ⁊ nō scōm pūcta. qđ est falsum. ¶ Quinto. nō minus ꝓcedēdū est spaciū extra celū eē iter orbē lune esset ꝓcedēdū si oīa corpora ifra ꝓca/nuꝫ orbis lune existentia essent ānihilata: sz tali ānihilatiōe sc̄ā adhuc iter latera celi esset spaciū. ꝓbaꝯ. qz adhuc late/ra orbis lune distarēt sicut nunc posito ꝙ orbis lune rema/neret in sua eē titate ⁊ figura. vnde nō oporteret propter talē annihilationem latera celi sibi inuicem esse ꝓxima quem admodum bene accidit de lateribus vesice expulso aere. ¶ Et ꝓfirmaꝯ. tali ānihilatione fcā deus de nouo pōt crea re vnū lapidē ifra latera celi q plus distaret ab vno polo eē ab alio: immo pōt illum lapidem mouere ab vno polo ad alium: ista aūt non possunt saluari nisi inter latera celi rema neret distātia. ¶ Sexto. vbi nō ē corpus. sed pōt esse. ibi ē vacuum. sed extra mundum non est corpus cū mūdus sit vniuersitas entiū. sed pōt ibi esse. qz deus posset ibi creare corpus de nouo. ergo videꝯ ꝙ extra mundum sit vacuuꝫ infinitum. cū non appareat ad eē tuꝫ illud ꝑcise deberet ter minari. ¶ Septimo. videtur ꝙ vtiqz extra munduꝫ sit ali quid. qz dicit Aristo. in littera extra mundum esse entia in/alterabilia optimā vitā ducentia. ¶ De isto articulo sit pa ma ꝓcō. extra mundū non est corpus. ꝓbaꝯ sic. oē corpus vel mundus est vel pars mundi. imo oē ens ⁊ nō solum corpus cū mūdus sit vniuersitas entiū. sz nec mundus nec pars mūdi est extra mūduꝫ. ergo ⁊c. ¶ Scōo si extra mū duꝫ esset corpus vel hoc esset simpler vel mirtū cū omne corpus sit tale. si dicaꝯ ꝙ sit simpler cū nō sint nisi qnqz cor poza simplicia sm spēm. oporteret ꝙ illud corpus esset ali cuius spēi de istis quinqz. ⁊ sic oporteret ꝙ vel esset natu re celestis vel nature elementoꝝ. si nature celestis esset ꝑs mundi. ⁊ sic non esset extra mundū. si nature elis adhuc esset ꝑs mūdi. ⁊ sic nō esset extra mundū. si aūt esset mirtū adhuc esset pars mundi. ⁊ sic non esset extra mūdū. vnde oē corpus siue sit simpler siue mirtū ē pars mūdi. ¶ Ter tio si extra mundū esset corpꝰ vel hoc esset ibi naturaliꝫ vel violente. si esset ibi naturaliꝫ hoc nō pōt dici. qz oē corpus siue simpler siue mirtū hz alibi eē extra mūdū locū suum naturalē. ⁊ cū vnius corporis sm spēm non sint plura loca naturalia sm spēz segē ꝙ tale corpus nō esset ibi naturaliꝫ. nec pōt dici ꝙ violēte. qz tūc ille locus esset alicui alteri cor pori nālis. qđ ē ipossibile. qz neqz esset nālis simplici neqz mixto. ¶ Scōa ꝓcō. extra mūdū nō pōt esse naturaliꝫ ali qđ corpus. ꝓbaꝯ. qz nec pōt ibi esse naturaliꝫ corpus sim/pler nec corpus mirtū. qz tale nec pōt ibi esse naturaliꝫ nec violente sicut iam ꝓbaꝯ. ¶ Tertia ꝓcō. extra mundū nec est nec pōt esse naturaliꝫ aliqs locus. ꝓbaꝯ. nā si sit talis lo/cus esset alicui corpori naturalis ⁊ alicui alteri violētus. qđ est falsum. sicut pz ex iam probatis. ¶ Quarta conclusio. extra mundum nec est nec pōt esse vacuū. ꝓbaꝯ. nā vacu/um dicitur vbi non est corpus: sed pōt esse. modo licet ex tra celum non sit corpus cum hoc eē non pōt ibi esse corpꝰ ⁊ per consequens non est ibi vacuū nec pōt esse. vnde hic terminus vacuum cum sit terminus priuatiuus non signi/ficat solum carentiā corporis alicubi sed cū hoc ꝺnotat apti tudinem essendi corpus ibidem. ¶ Quinta ꝓclusio. nec ex tra mundum pōt naturaliꝫ esse motus. probatur. vbi non pōt naturaliter esse corpus nec potest esse locus ibi nō po/test esse motus. sed extra celū non possunt esse ß. ergo ⁊c. maio: est nō. ex hoc ꝙ ad omnem motum requiritur cor/pus. minor patet ex dictis. ¶ Sexta conclusio. extra mun duꝫ non potest esse tempus. probatur. vbi non potest esse motus ibi non potest eē tempus. sed extra mundum non potest eē motus per precedentes conclusionem. igitur nec tempus. maior pz. ex hoc ꝙ tempus est idem cuꝫ motu. quarto phyſicoꝝ. ¶ Septima ꝓclusio. deus ⁊ intelligētie nec sunt extra mundū nec sunt in mundo circūscriptiue pz ex eo. qz huiusmodi carent situ ⁊ magnitudine. ¶ Octaua conclusio. deus ⁊ intelligentie sunt extra mundū priuatiue

idest non habent situm in mundo. patet per precedentem conclusionem. cū quo bene stat ꝙ deus ⁊ intelligentie sunt pars mundi licet non habeant situm in mundo. ¶ Ex omnibus his concluditur hoc quod Aristoteles dicit in primo huius. ꝙ extra mundum nec est corpus: nec est locus: nec est vacuum: nec est motus: nec est tempus: sed extra mundum sunt entia maltersabilia optimam vitam ducentia: exponendo ly extra priuatiue scōm intellectum precedentis conclusionis. ¶ Nona conclusio. ad saluandum ꝙ deus supernaturaliter extra mundum posset creare vnum lapidez vel duos: vel vnum alium mundum vel plures non oportet ponere ꝙ de facto extra mundum sit spacium vel vacuum vel distantia vel aliqō tale. ꝓbaē. nā si extra mundum de facto esset aliqō tale deus posset illud annihilare ⁊ non minus illo annihilato posset creare extra mundum illa que vellet sicut modo. igiē modo ponere extra mundū tale spacium vel talem distantiam propter creationem alicuius extra mundum possibilem supernaturaliter videtur esse frustra omnino: q: ꝝsimiles fierent difficultates tali spacio annihilato que fiunt modo. Etiaz bene verisimile apparet ꝙ deus non velit facere aliquid extra istum mundum: nec ēt alium mundum extra istuz. q: si plures creaturas mundanas voluisset fecisse potuisset istum mundum in duplo vel in triplo maiorem fecisse: ⁊ sic propter creationem aliquoz de nouo non oportuisset ipm dimisisse extra istū mundum alīqō spaciū. ¶ Decima ꝯclusio est. si oia infra orbez lune essent annihilata. celo remanente in sua figura ⁊ ēntitate nihil ēt inter latera celi. ꝓz de se. nam si aliqd ēt inter latera celi non oia eēnt annihilata inter latera celi. quod est contra hyppotesim. ¶ Undecima ꝯclusio. tunc oēs iste eēnt negā de. vacuum est inter latera celi. distantia est inter latera celi ⁊ ꝝsimiles. ꝓz q: eēnt affirmatiue quaruz subiecta pro nullo supponerent. ¶ Duodecima conclusio. adhuc vnus polus distaret ab alio distātia curua. patet q: talis distātia curua puta medietas celi esset inter eos. ¶ Tredecima cōclusio. tali casu posito poli mundi ⁊ similiter latera celi non distarent distantia recta. probatur. nam tunc si fiat lineam rectaz inter ea eēt distantia non omnia eēnt annihilata inter orbem lune: quod est contra hyppothesim. ¶ Sed diceres si in dicto casu non distarent distantia recta: ergo tangerent se. negatur consequentia. nam plus ad tactuz requiritur. s. ꝙ vnum sit protensum vsqz ad aliud: sed hoc deficeret in dicto casu. ¶ Adhuc diceres si non distarent saltem eēnt imediata propter hoc ꝙ aliqua dicuntur imediata propter priuationem medij inter ea. modo in dicto casu inter ea nō eēt medium. ¶ Respondetur ꝙ si ly imediate exponitur ꝓprie. s. negatiue solum. sic ꝙ illa dicantur imediata inter que non est medium. ⁊ ꝙ hoc sufficiat: bene ꝓcederez ꝙ eēnt imediata. nec propter hoc oporteret ꝙ eēnt ꝓxima. sed si ly imediate exponaē ꝓprie. ⁊ affirmatiue. s. sic ꝙ talia sint coniuncta scōm superficies eoruz extremas. ⁊ inter ea non interciperetur medium tunc nego. ꝙ in isto casu latera celi eēnt imediata: q: licet inter ea non intercipere tur medium non tamen propter hoc sunt coniuncta: ⁊ ꝓxima scōm superficies eorum extremas. nec vnum eoruz eēt protensum: vsqz ad aliud: nec contingerent se: qō tamē requiriē ad aliqua eē ꝓxima: ⁊ coniuncta: ⁊ eē imediata dicto modo. ¶ Jurta istam imaginationez dico. ꝙ si deus crearet inter latera celi vnam fabam omnibus alijs prius sic annihilatis inter latera celi potest illa faba moueri absqz hoc ꝙ fieret ꝓpiquior vel remotior a lateribus celi. ¶ Sz diceres quo motu vel locali vel alterationis vel augmentationis. ⁊ cetera. Dico ꝙ vno motu: qui nō eēt alterationis nec augmentationis nec localis: licet eēt eiusdem speciei cū motu locali: ⁊ hoc si per motum localem intelligimus motum. quo aliquid mutat locum verum. ⁊ non solum imaginatum vel imaginabilem. vnde dico ꝙ talis motus fabe non eēt localis. sic accipiendo motum localem. ⁊ tamen eēt eiusdem speciei cum eo recte. sicut sortes licet non haberet albedinem tamen bene adhuc eēt eiusdem speciei cuz platone albo. ita ꝙ sicut album est quoddam predicatum non pertinens ad substantiam sortis vel platonis. sic dico ꝙ ly localem est quoddam non pertinens ad substantiā motus qui dicitur localis vel motus eiusdem speciei: cuz motu locali: hoc non obstante dico. ꝙ adhuc non sunt nisi tria genera motuuz sci icet augmentationis ⁊ diminutionis computando ambos ꝓ vno. ⁊ motus alterationis. ⁊ motus qui dicitur localis denominatione accidentali ⁊ extrinseca si secundum ipsum mobile mutat locum verum. sed non diceretur localis: si mobile secundum ipsum non mutaret locum. ¶ Jurta idem dico ꝙ vltima spera nunquam mouetur motu locali: nisi tunc largus vellemus capere motum localem: scilicet quo aliquid mutat locum verum vel imaginatum vel imaginabilem. sed vltima spera bene mouetur motu eiusdem speciei cum motu locali. ¶ Jurta dictam imaginationem vlterius possumus imaginari. ꝙ sicut deus posset omnia infra latera celi ānihilare absqz hoc ꝙ latera celi se tangerent sic in aliquo paruo loco. vt in grano milij ipse potest ponere vnum corpus. ita magnum sicut totalis mundus absque aliqua condempsatione vel rarefactione vel corporum penetratione. vnde ita imaginandum est de corpore christi in hostia parua. nam in illa parua hostia corpus christi est ita magnuz sine condempsatione. ⁊ penetratione quacunqz sicut erat ꝓ nobis peccatoribus suspensum in cruce. ¶ Jurta idem possumus imaginari ꝙ in tali paruo grano milij posset creari vnum spacium centum vel mille leucarum. vel quotquot volumus. Et consequenter imaginanduz est ꝙ aliquis homo in vno grano milij posset ambulare per mille leucas de vno extremo antequam perueniret ad aliud. ⁊ plura alia similia inxta hoc essent concedenda.

Ad rationes ad primam. mundus occupat totum. potest hic dici ꝙ mundus non occupat aliud spacium a se. ⁊ ideo sicut non occupat seipsum ita non occupat aliud spacium. Uel aliter dicatur sicut prius dicebatur quando dicitur infinituz est quod totum occupat verum est ꝙ totum occupat spacium verum ⁊ imaginabile. sed hoc nego de mundo. ¶ Ad secundam. nisi mundus esset magnitudo infinita extra munduz esset spacium infinitum. nego consequentiam. q: nec propter hoc esset extra mundum spacium finitum nec infinitum. Ulterius gratia materie argumenti dico ꝙ extra mūdum deus posset creare bene spacium finitum. tātum quātum sibi placeret absqz hoc ꝙ illud spacium esset infinituz. ¶ Ad tertiam si mundus esset magnitudo finita tunc aliquis existens in superficie vltimi celi posset extendere brachium suum. nego. ⁊ cum dicebatur nullum esset impedimentum resistens vltra mundum. placet mihi. sed vlterius dico ꝙ hoc non obstante non posset propter defectum receptaculi sicut loci vel spacij in quo brachium recipere tur brachium suum extendere. ¶ Ad confirmationem si extra celum non esset locus vel spacium vltima spera non moueretur localiter. concedo. cuz quo tamen bene stat ꝙ mouetur motu eiusdem speciei cuz motu locali. ⁊ de hoc dicebatur in corpore questionis. ¶ Deinde erant ibi facte alie rationes. iurta secundum articulum questionis. quib⁹ etiam probabatur ꝙ extra mundum esset spacium. que ēt restant soluende. ¶ Ad primam. extra munduz deus posset creare vnum lapidem. placet mihi. sed vlterius dico ꝙ talis lapis non esset in aliquo spacio neqz diuisibili neqz indiuisibili. q: non eēt in loco aliquo sicut nec totalis mūdus. bene tamen concedo ꝙ quādo crearetur lapis extra mundum etiam crearetur spacium extra mundum. ⁊ illud spacium non esset aliud ꝯ ille lapis creatus. ¶ Ad secundaz. deus potest illum lapidem creatum extra mundum mouere elongando ipsum a celo. dico ꝙ verum est. sed hoc non potest esse nisi etiam crearet spacium in quo moueretur. ⁊ per quod haberet certum situm ad centrum vel celum. ⁊ ad partes celi. sed postquam deus absolueret illuz lapidem a determinato situ ad celuz ipse nec esse prope celum nec longe a celo. ⁊ de hoc etiam dicebatur in corpore questionis. ¶ Ad tertiam deus potest extra mundum duos lapides creare quorum vnus esset extra aliuz concedo accipiendo ly extra negatiue ad istum sensum ꝙ vnus non

esset in alio. sicut nec vna intelligentia est in alia: sed vlterius dico q̄ non potest facere vnum eorum extra alium positiue. nisi concrearet eis spacium vel distantiaz per quod vel quam vnus eorum esset extra alium. ⁊ vlterius dico q̄ extra negatiue acceptuz non est differentia loci vel spacij. sed bene extra positiue ⁊ affirmatiue acceptum. ¶ Ad quartā ex eodem fundamento dicatur. ¶ Ad quintaz dico. q̄ solutur ex his que dicebantur in secundo articulo. ¶ Ad sextam vbi non est corpus sed potest esse ibi est vacuuz. breuiter illud potest negari. q⁹ vacuuz non debet imaginari tā q̄ dimensio separata. sed tanq̄ corpus non locās qđ aptū natum est locare. ⁊ q⁹ extra mundum non est tale corpus. sequitur q̄ nec est ibi vacuuz. ¶ Iuxta istud dico. q̄ si omnia infra orbem lune essent annihilata non propter hoc iter latera celi esset vacuum. licet bene concederez q̄ orbis lune esset vacuus: ⁊ iuxta hoc esset concedendum q̄ vacuuz esset vna bona res puta celuz. ¶ Sed diceres cōmuniter dicitur q̄ vacuum nihil est: concedo. q⁹ nullum est corpus quod aptum natum sit locare quin de facto locet. ⁊ ita hoc debet intelligi. ⁊ non aliter. ⁊ istud concordat dictis Aristotelis. in quarto physicorum. q⁹ ipse vocat locū non dimensionem separatam non occupatam corpore: sed corpus locans secundum vltimam eius superficiem. Sic etiam secundum hoc non debemus vocare vacuum dimensionez separatam: vel imaginatam nullo corpore occupatam. sed debemus vocare vacuū corpus: quod non locat. sed aptū natum est locare. ⁊ ideo dicit Aristoteles quarto physicorum. describens vacuum q̄ sit locus non repletus corpore. ¶ Ad septimam extra mundum sunt entia inalterabilia ⁊c. quid sit dicendum ad hoc etiam patet ex quibusdaz conclusionibus positis iuxta secunduz articulum. ⁊ hoc de questione sufficiat.

¶ Ad medū itaq̄ q̄ huc si ferꝛ terra ide hic ferꝛetur illuc secūduz naturā: ⁊ si manet hic inde non violēcia: ⁊ ferꝛet secundum naturā huc vna enim secundū naturam ⁊c. Textu ꝓmēti septua gesimi septimi.

Questio xii.

Onum est iuxta ordinem Aristotelis ꝓcedere. ⁊ querere modo circa tertiā materiam principalem quaz pertractat Aristo. in primo huius. s. iuxta finitatem mundi in multitudine. circa quam duo sunt. inquirenda. ¶ Primum est vtrum supposito q̄ essent plures mundi terra vnius mundi moueretur ad medū alterius mundi. secundum est. vtruz sint vel possint esse plures mundi. ¶ De primo arguitur q̄ non. Nam si deus ad istuz mundum faceret vnū aliū non propter hoc terra vnius mundi haberet aliā inclinationē quā habet. sed tam non moueꝛet vel non inclinatur moueri alicubi nisi ad medū huius mūdi. ergo neq̄ tunc. assumptū patet. ex eo q̄ exquo terra est vnū corpus simplex habet vnicā inclinationē: scilicet ad vnū locū ⁊ non ad diuersa. s. secundū speciē. ¶ Secundo. si sic vel hoc eēt naturaliter vel violenter. non naturaliter nā terra istius mundi non posset moueri ad medū alteri⁹ mūdi nisi ascenderet in isto mūdo. sicut ꝓz intuenti. modo ascēdere non cōpetit naturaliter ipsi terre scōm naturā eius ꝓpriā. sed violenter. Si aūt dicaꝛ q̄ terra huius mundi moueꝛet violenter ad medū alterius mundi tunc non oporꝛet: nec esset necessariū si plures essent mundi q̄ terra huius mundi moueꝛet ad medū alterius mūdi postq̄ esset violentū. ⁊ haberet ꝓpositū. Et etiā. q⁹ hoc ē contra Aristotelē in littera qui dicit q̄ naturaliter terra vnius mundi moueꝛet ad terrā alterius mundi. Et ex alio. q⁹ si terra istius mundi moueꝛet ad medū alterius mundi quando veniꝛet ad aliū mundū descenderet ad medū alterius mundi: modo descendere conuenit terre naturaliter. ⁊ non violenter. ¶ Tertio si esset alius mundus ignis vnius mundi nō moueretur ad ignē alterius mundi. igitur nec terra ad terrā. consequentia tenet a simili. antecedens patet. nā hoc nō posset eē nisi ignis vnius mundi fieret centro alterius mundi ꝓpinquioꝛ. ⁊ sic ille ignis descenderet: quod non conuenit naturaliter igni. consequentia tenet. ex hoc q̄ centro fieri ꝓpinquius est descendere. sed q̄ ignis non naturaliter descendat ꝓz. q⁹ ex quo naturaliter ascendit eidē simpliciter conuenirent plures motus scōm speciē. ⁊ hoc naturaliter. cuius oppositū est prius probatū. ¶ Quarto. si essent plures mundi illi essent eiusdē rationis. igitur sicut terra in isto mundo quiesceꝛet in medio huius mundi naturaliter. ita terra alterius mundi quiesceꝛet in medio alterius mūdi naturaliter. ⁊ sic vna non tenderet ad aliā. sed ad medium sui mundi ꝛ̄ esset extra ipsum. q⁹ tenderet ad mediū sibi ꝓpinquius. sed si contingeret q̄ equaliter ab vtroq̄ distaret quiesceꝛet inter ābo sicut ferrū inter duos adamātes equaliter trahentes. ¶ Quinto. nā terra vnius mundi non posset moueri ad terrā alterius mundi nisi diuideretur celum huius mundi ⁊ etiā celum alterius mundi. modo hoc est ipossibile postq̄ celum est indissolubile. ¶ Sexto. adhuc supposito q̄ diuideretur celuz non posset moueri vsq̄ ibi nisi transiret vacuum interceptū inter illos duos mundos qui postq̄ non possent se tangere ꝑm superficiem postq̄ essent sperici inter eos interciperetur vacuum. modo corpus simplex quale est terra non posset moueri in vacuo sicut patet. quarto physicorum. igitur ⁊c.

Oppositum determiat Aristo. In ista qōne primo ponende sunt. quattuoꝛ ꝯclusiōes ꝓabulare. secūdo respōdendū est ad questū.

Prima est omnia grauia naturaliter mouentur ad suū locū naturalē. s. deoꝛsuz. ⁊ leuia ad sursuz. s. sursuz si non fuerit ipedimentū. probatur ex hoc q̄ quanto aliquid est grauius tanto ceteris paribus descendit velocius. igitur non violenter. sed naturaliter. antecedens patet ad experientiā. consequentia tenet. q⁹ si hoc non esset naturaliter ꝛ̄ violenter tūc grauitas resisteret ⁊ maioꝛ grauitas magis resisteret. ⁊ per consequens tardius moueretur. Ex ista ꝯclusione ꝓz falsitas duaꝝ opinionuz de motu terre ad medū. Una dicit q̄ terra in principio mundi fuit ꝓpe celū. ⁊ qñ celū icepit moueri violenter tali modo motus pulsa erat ad medū. ⁊ sic adhuc fieret qñ aliq̄ graue esset positū sursuz sicut terra vel aliq̄ tale. violenter motu celi pelleꝛet ad medū recte. sicut qñ ponit aliqua faba vel aliq̄ tale in aliquā scutellā ⁊ velociter circūuoluit illa scutella faba ꝓpter motū scutelle pellit ad medū. ¶ Erat secunda opinio q̄ terra moueretur ad medū quando eēt extra ipsum motu tractus. imaginabatur. n. q̄ centruz mūdi traheret sibi terrā ⁊ similiter alia grauia ⁊ sic ambe iste opiniones imaginātur grauia moueri ad medū motibus violentis. vna quidē dixit q̄ hoc fieret motu pulsus. alia motu tractus. isti aūt motus sunt violenti. ¶ Contra istas opiniones est conclusio nostra. Contra tā cuius probationē dubitatur. nā si valeret argueretur consimili forma. graniora mouentur velocius sursum q̄ leniora. igitur motus graniū sursuz est naturalis. antecedens patet. de plūbo quod velocius proiscitur sursuz q̄ pluma. vnde si consequentia ad conclusionē facta valeret. ⁊ ista valere videtur. ¶ Respondetur. q̄ ista instantia non valet. nā dicebatur in ratione facta ad conclusionē vniuersaliter. quanto aliquid ē grauius. tanto velocius descendit. modo quamuis grauius velocius ꝓiscꝛatur sursum. tamen falsum est q̄ quanto aliquid est grauius tanto velocius moueatur sursum. immo aliquod posset esse ita graue q̄ non posset ꝓisci sursum. sed nihil potest esse ita graue. quin aptum natuz sit descendere imo quanto grauius tanto velocius. Hic incidenter possumus notare causam quare plumbuz remotius proiscitur q̄ pluma. ⁊ hoc a proiciente sibi commensurato. cuius causa est. nam illud quod est grauius est receptiuum pluris virtutis a proiciente. ⁊ est diutius retentiuum illius virtutis ꝓpter pluralitatem materie q̄ vnum leue sicut pluma vel aliquod tale. ⁊ ita meditante illa virtute recepta ⁊ retenta velocius. ⁊ remotius proiscitur. ¶ Secundo arguitur ad conclusionē sic. grauia in descendendo mouentur velocius in fine q̄ in principio. ⁊ similiter leuia in

ascendendo. ideo tales motus talibus corporibus sunt naturales ⁊ non violenti. antecedens patet ad experientiam. consequentia probatur. qz proprium est motibus naturalibus saltem in medijs vniformibus in fine intendi: ⁊ motibus violentis in fine remitti. nam in motibus violentis virtus motiua fatigatur ⁊ debilitatur cõtinue. ⁊ sic in fine mouet tardius: qualiter non ẽ in motibus naturalibus. ¶ Tertio arguitur ad conclusionem. si grauia non mouerentur naturaliter deorsuz: sed violenter: sequeretur ꝙ mouerentur naturaliter sursum. modo hoc est falsum. consequentia patet ex hoc ꝙ cui aliquis motus est violentus: est ei oppositus naturalis. ⁊ hoc si sunt motus simplices. ¶ Sed dicetes contra. naz sequitur ꝙ si terra moueretur violenter ad sinistrum moueretur naturaliter ad dextrum. postquã motus ad sinistrum ⁊ motus ad dextrum sunt motus contrarij. ¶ Respondetur ꝙ non est simile. qz motus sursum ⁊ motus deorsuz sunt motus contrarij simplices: motus autem ad dextrum ⁊ motus ad sinistrum sunt motus contrarij mixti. modo illud quod dicebatur intelligiẽ de motibus contrarijs simplicibus ⁊ non mixtis. ¶ Secunda cõclusio si esset alter mundus terra istius mundi esset eiusdem speciei specialissime cuz terra alterius mundi. ⁊ sic de alijs corporibus simplicibus ex quibus vterqz componeretur. patet hoc primo. qz aliter hoc nomen mũdus diceretur equiuoce de isto mundo ⁊ de illo. modo hoc videꝫ esse falsuz. ¶ Secundo. qz operationes talium corporum essent consimiles sicut calefacere exiccare. ⁊ huiusmodi. ¶ Tertio. qz eis deberentur idem motus in specie corporum simplicium qui non sunt nisi tres sicut prius dicebatur. ¶ Quarto. qz vel isti duo mundi dependerent ab eodẽ primo principio. vel diuersis consimilibus tñ ⁊ eiusdẽ speciei: vel a diuersis diuersarum specierum. istud pz per sufficientez diuisionẽ. Si dicatur primũ. tunc isti mũdi deberent esse oino ꝓsimiles. pz hoc. qz causa eadẽ ⁊ nullo modo diuersificata nõ dz causare dissimiles effectus. consimili modo est dicendum si illi duo mũdi sint a duobus principijs eiusdẽ speciei. qz cause ꝓsimiles debent cãre ꝓsimiles effectus. si vero isti mundi sint a principijs diuersarum rationũ seu speciez. tũc vnũ istoz principioz ẽ altero melius ⁊ perfectius: ⁊ sic naturaliter prius. ergo alterum principium ab ipso dependeret ⁊ etiã mundus suus qz omnia essent adinuicez ordinata ⁊ ad vnũ prin^{m}. ¶ Tertia conclusio. corpus quod naturaliter inclinatur ad aliquẽ locũ: inclinat ad illũ ad quancunqz distãtiã. pz hoc. qz in quacunqz distãtia ipso manente obtinet suam formã que est cã talis inclinationis naturalis. modo posita cã ponitur effectus. Idez pz ex alio. qz terra posita magis sursum ita bene inclinatur ad locũ suũ naturalẽ sicut terra posita minus sursuz. ¶ Sed contra d iceret aliquis. terra in loco suo non est grauis. ergo in loco suo non videtur habere talem inclinationem. dico quod imo. qz in loco suo habet inclinationem ad manendum ibi: ⁊ extra locum suũ habet inclinationem ad mouendum se ad locum suũ naturalẽ: ⁊ ita proportionaliter dicatur de alijs elementis. ẽt falsum est ꝙ terra in loco suo non sit grauis. vnde si extra locum suũ est grauis ⁊ cũ venit ad locũ suuz nõ perdit illam grauitatẽ sequitur ꝙ in loco suo est sic grauis sicut extra. verum est tamen ꝙ illa grauitas extra locũ naturalem habet vnũ officiũ: ⁊ in loco naturali aliud. cum. n. terra extra locũ suũ fuerit posita sua grauitas inclinat ipsam ad motum ad locum suum: ⁊ cum est in loco suo eadez grauitas inclinat ipsam ad quietẽ. ⁊ ideo in loco suo naturali non ponderat. ⁊ ad istũ itellectũ auctores de ponderibus ꝓcedunt corpora in suis locis naturalibus nõ esse grauia. ¶ Secundo dubitaꝫ. nã adhuc videꝫ ꝙ distantia aliquid faciat. vt si vnus ignis esset in medio mũdi. vna pars moueretꝫ versus vnã partẽ puta versus septẽtrionẽ ⁊ alia versus meridiem versus celũ ad locũ ignis. ⁊ tñ si ille idez ignis esset ex vna parte centri mundi. tunc totalis ille ignis moueretur vel versus vnam partem solum vel versus aliam. ¶ Respondetur ꝙ distantia bene facit ꝙ aliquid inclinatur moueri ꝑm diuersas eius partes per diuersas vias ad suum locum naturalem. sed nunqz distantia faceret quin aliquid inclinaretur ad suũ locũ naturalẽ. ¶ Quarta ꝓclusio. quecunqz grauia eiusdem speciei. ⁊ quecunqz lenia eiusdem speciei tendunt vel inclinant ad eundẽ locũ numero si sunt simplicia. probatur. qz si due terre dimittant cadere ad deorsum videmus ꝙ inclinant ad eundẽ locũ puta deorsum. ⁊ eodez modo. ⁊ per eãdem viã si ponãtur cadere de eodem loco successiue. ¶ Sed ꝓtra. diceret aliquis. diuersa in specie tẽdunt ad diuersa loca in specie. ergo diuersa in numero tendunt ad diuersa loca in numero. ¶ Secundo. nulla inclinatio naturalis est ad ipossibile. sed ipossibile est plura in numero esse in eodem loco in numero naturaliter. ergo naturaliter. non inclinantur corpora distincta in numero ad eundem locum in numero. ¶ Tertio. nam videmus ꝙ vnus ignis ascendit ad locum suum versus septentrionem alius versus meridiem. modo ista sunt diuersa loca in numero. ¶ Ad ista. ad primũ. negatur similitudo. ⁊ ratio ẽ. qz quecunqz simplicia vel similia eiusdem speciei nata sunt facere vnum per continuationem quod quidẽ vnũ habet vnum locũ in numero naturalẽ sui. ⁊ cuiuslibet sue partis. ergo ⁊ quelibet pars ichinatur ad eũdẽ locuz in numero. ¶ Per hoc ad secũdũ dico ꝙ nõ est impossibile plura partialia eẽ in eodem loco sui totius. ⁊ hoc in codẽ loco totali. ¶ Per hoc idem ad tertium dico ꝙ ambo illi ignes mouentur ad eundem locum in numero totalem. qui est concauitas orbis lune. cum quo bene stat ꝙ partes totius habent distincta loca in numero partialia.

Quantum ad scõm pono vnicã ꝓclusionez respondalẽ ad questionẽ. s. ꝙ si esset alter mũdus nõ ꝓcẽtricus huic mũdo terra istius mundi haberet inclinationẽ monẽdi ad medium alterius mũdi ⁊ ecõuerso. licet forte haberet impedimẽtum veniẽdi ibi propter hoc ꝙ celũ nõ est dissolubile secũdũ quod arguebat i principio questionis. probat. oia simplicia eiusdẽ speciei naturaliter inclinãtur ad eũdem locũ i numero per quartã ꝓclusionem. ita ꝙ nulla distãtia talez inclinationẽ posset impedire. per tertiã ꝓclusionẽ. sed terra huiꝰ mũdi ⁊ terra illius eẽnt eiusdẽ speciei. per ꝓclusionẽ secũdam. ⁊ terra huius mũdi naturaliter moueretur ad mediũ huius mũdi. per primã cõclusionẽ. igitur terra illius mũdi moueretur naturaliter ad mediũ huius. Sed qz hoc est ipossibile. qz partratione fieret ecõuerso secũdũ Aristotelẽ. ꝓcluditur ꝙ ipossibile ẽ eẽ plures mũdos nõ ꝓcẽtricos naturaliter. cuz quo bene stat ꝙ deus posset facere plures per suã oipotẽtiã. sed de hoc i sequẽti questiõe latius tractabitur.

Ad rationes Ad primã dico. ꝙ si miraculose fierẽt plures mũdi vnus extra aliũ ecentrici. nõ mirũ ꝙ tũc terra huius mũdi iciperet habere aliã inclinationẽ q̃ ante habuit. etiã dico ꝙ deus bene posset facere. ꝙ obtineret vnicã inclinationẽ. videlicet monẽdi solũ ad mediuz sui mũdi. sed Aristo. breuiter diceret ꝙ hoc nõ potest fieri. ¶ Ad secũdã ⁊ ad omnes sequẽtes dico ꝓcedẽdo omnia ꝓsequẽtia illata ex ꝓcessiõe si miraculose fierẽt plures mũdi ecẽtrici. sed ꝑm Arist. ꝓcedẽde eẽnt ꝓsequẽtie. ⁊ qz ꝓsequẽtia secũdum ipsuz essent ipossibilia. antecedẽs ꝑm ipsum reputatur impossibile. s. esse plures mũdos. ad quod secũdum ipsum ꝓcederetur sequi quod libet. iuxta illam regulam. ad ipossibile potest sequi quodlibet. ⁊ sic est finis questionis.

¶ Qõ autez non solum vnus est: sed ⁊ impossibile fieri plures. Adhuc autem ꝙ sempiternus ⁊ icorruptibilis existẽs ⁊ igenitus dicimus: ⁊c. Textu cõmenti nonagesimi secundi.

Questio. xiii.

Secundum ipositorũ erat vtrũ sint vel possint eẽ plures mũdi. pbaꝫ ꝙ sic. qz hic terminus mũdus ẽ terminus cõis. igitur vel actu vel potentia habet plura supposita. ⁊ per consequens vel actu sunt vel potentia possunt esse plures mundi. antecedens

patet. per omnes cōsequentia probatur. per hoc ꝙ terminus cōmunis dicit qui predicabilis ē de pluribus. ¶ Secundo melius est bonum ⁊ perfectum multiplicari q̄ non multiplicari. sed mundus est quoddam bonum ⁊ perfectum sicut prius dicebatur. ergo melius ē esse plures mundos q̄ vnum. ⁊ q; hoc ē possibile apud deum. ⁊ cum deus faciat de possibilibus quod melius ē: sequit ꝙ sunt plures mundi. ¶ Tertio mundus pōt generare aliū mundū sibi similē: ergo possunt esse plures mundi. ꝓsequētia tz. antecedens probat. q; mundus ē quoddā perfectū. ⁊ non oratū. tale aūt scdo de aīa. pōt generare sibi simile: cū generare arguat pfectionē. ¶ Quarto videt ꝙ saltē possunt eē plures successiue: quia iam sunt alia mixta in numero. Et similiter alia elementa q̄ erant sunt centū ānī. ⁊ illa sunt parses mundi. quibus non manentibus eisdem videtur etiaz ꝙ mundus non maneat idem ⁊ sic videtur ꝙ saltē possint esse plures mundi successiue.

Oppositum vult Aristoteles. In ista questione primo ponam distinctiones. secundo conclusiones.

Prima distinctio ē. ꝙ esse plures mundos possumus imaginari dupliciter. s. simul vel successiue: sicut dicimus ꝙ possunt eē plures phenices quarū vna succedit ad aliā. ¶ Secunda distinctio. plures eē mundos simul possum⁹ imaginari vel ꝙ eēnt cōcentrici: vel ꝙ eēnt ecentrici. ocentrici quidē sicut si super vltimū celū nostri mundi imaginamur vnū orbē terreū: ⁊ vltra illū vnuz orbē aqueū: ⁊ vltra illū vnū orbē aereū: ⁊ vltra illū vnum orbē igneū. ⁊ vltra illū orbes celestes ꝓsimiles orbibus celestibus nostri mundi. vel si imaginaremur nostraz terram vnū orbē: infra quē esset aggregatū ex orbibus celestibus ptiguū ocauitati orbis terre nostre: infra quod aggregatuz ex orbibus superceleſtibus imaginemur quatuor elementa sicut in nostro mundo. ⁊ sic possumus imaginari infinitos mūdos ocentricos ⁊ ascendēdo ⁊ descendēdo. ¶ Similiter possum⁹ imaginari plures mundos ecentricos: vel ꝙ vnus totaliter sit extra aliū. ⁊ hoc ꝙ contingant se quemadmodum plures globi positi in vno sacco: vel quod non ptingant se: sed sint separati abinuicem. vel sic ꝙ vnus non sit extra aliū. sed ꝙ in aliqua parte nostri mūdi sit alter mūdus: sicut si in luna imaginaremur vnum alium mundum vel in sole. ⁊ sic de alijs stellis.

Tunc sit prima conclusio. si essent plures mundi concentrici non oporteret ꝙ terra vnius mundi moueretur ad terram alterius mundi. probatur. q; cuiuslibet mundi terra quiesceret naturaliter. propter hoc ꝙ omnium illaruz terrarum vnum esset centrum seu medium. Unde imaginanduz est ꝙ si terra esset concaua ⁊ ī medio ocauitatis eēt mediū mundi ita quiesceret naturaliter sicut modo. Ex quo ocluditur ꝙ contra pluralitatem mundox ocentricox nō valet ratio Aristo. qua arguit ꝙ nec sunt nec possunt esse plures mundi propter hoc ꝙ terra vnius moueretur naturaliter ad mediū alterius. licet illa ratio bene probet istā conclusionē q̄ potest eē secunda conclusio. huius questionis. ipossibile ē eē plures mūdos ecentricos. ⁊ hoc naturaliter. ¶ Tertia conclusio. ipossibile ē naturaliter ꝙ sint plures mundi successiue vnus post aliuz. probatur nā si sic tunc iste mundus eēt corruptibilis secundum se totū. ⁊ tunc ēt celū eēt corruptibile cuius oppositum postea ostēdetur. verūtamen antiqui bene dixerunt mundum non corrumpi totaliter sed aliquando fieri deordinationē entium ⁊ reuerti ois in quoddā chaos confusum. ⁊ quando iterum entia ordinarentur debite dicebant iterum eē alium mundum. ⁊ istam deordinationem ⁊ ordinationez dicebant fieri per litem ⁊ amicitiam. sed istud non valet q; per talem deordinationem mundus non corrumpitur ex eo ꝙ deordinatio ē vnum predicatum accidentale. ⁊ ideo pōt verificari affirmatiue ⁊ negatiue successiue ō aliquibus sine hoc ꝙ illa entia corrūpantur. ¶ Et si dicatur quando entia sunt deordinata tunc non dicuntur mundus sed quando sunt ordinata tunc dicuntur mundus. ¶ Sed breuiter hoc nō valet. naz tunc hoc nomen mundus eēt nomen connotatiuū.

¶ Quarta ocluſio. ipossibile ē aliquo modo eē plures mūdos. probatur. ipossibile ē eē plures primos motores. ergo ipossibile ē eē plures mūdos naturaliter siue ecentricos siue ocentricos. ꝓsequentia tenet. q; si eēnt plures mundi: in quolibet eēt vnū primū celuz. ⁊ ēt vnus primus motor. antecedens ocludit Aristo. 12. metaphysice in fine vbi dicit. mala autē ē pluralitas principuz. vnus ergo princeps. ¶ Sed aliquis diceret ꝙ non oporteret propter hoc esse plures principes omnium illorum mundorum: q; in quolibet eēt vnus motor monens propter illum primum tanq̄ propter finez. hoc remouet cōmentator. ⁊ dicit ꝙ hoc non valet. eo ꝙ primus motor mouet propter se. ⁊ hoc probatur sufficienter in. 12. metaphysice. ⁊ ideo non valeret dicere tales primos motores mouere propter vnum aliuz motorem. ¶ Secundo arguitur ad idē ratione Aristo. q; iste mundus ꝓstat ex omni materia pertinēte ad formā mūdi. ergo non eēt materia ex qua posset eē. vel fieri alter mundus. ꝓsequētia tenet. antecedēs probatur. q; iste mundus continet omnia corpora simplicia que non sunt nisi quinq̄ fm speciem sicut prius dicebatur. que quidez corpora simplicia cum alijs corporibus hic in isto mundo existentibus dicuntur materia mundi. ¶ Ultima conclusio. que stat cū precedentibus ꝙ est possibile supernaturaliter esse plures mundos tam simul q̄ successiue. tam ecentricos q̄ concentricos sicut deo placeret.

Ad rationes ad primam dico ꝙ non solum iste terminus mundus. imo ēt iste terminus deus ⁊ ille termin⁹ sol sunt termini cōes. nō q; de facto supponant pro pluribus. nec q; possint eē plures res pro quibus supponant. sed q; non repugnat talib⁹ terminis ex forma ⁊ modo suorum impositionum supponere pro pluribus licet ex parte rerum significatarum repugnet. ¶ Ad secundā quando dicebatur melius eēt eē plures mundos. dico ꝙ non. sed diceres semper maior multitudo bonorum ē melior. illud ē falsum. q; tunc melius eēt eē plures deos q̄ vnum. quod tamen ē falsum. q; hoc ē impossibile. ergo non ē melius. vnde quando per multitudinē bonorū tolleretur ordo vniuersi nō eēt melius eē plura bona q̄ vnum qualiter fieret in proposito. ¶ Ad tertiaz nego antecedens. ⁊ quando dicit generare sibi simile arguit pfectionē. vex ē inter que non possunt pmanere fm indiuiduū. sed inter incorruptibilia hoc argueret impfectionez. ¶ Ad quartā dico ꝙ illa bene probat ꝙ plures possunt eē mundi successiue diuersi abinuicez partialiter. ⁊ hoc bene ocedit. cum hoc tamen stat ꝙ non possunt eē plures mundi successiue diuersi abinuicem totaliter.

¶ Si itaq; aliquid pōt moueri stadia cētuz: aut leuare pondus semp ad plurimū dicimus puta talēta leuare centū: aut stadia ire cētū ⁊c. Textu cōmēti cētesimidecimisexti Questio xiiii.

Nunc expedit iuxta ordinem Aristo. tractare vtrum mundus sit generabilis ⁊ corruptibilis vel ingenerabilis ⁊ incorruptibilis. postq̄ ostensuz ē ꝙ mūdus ē magnitudo pfecta. ⁊ magnitudo finita. ⁊ ꝙ non sunt plures mundi. Sed q; generabile ⁊ corruptibile icludit potētiaz. ideo iuxta istam materiam primo querenda sunt aliqua circa terminationez potentiax. vnde primo querendū ē vtrū quelz potentia actiua determinet ꝑ maximuz in quod pōt agere. secundo vtrum quelibet potentia passiua terminet ꝑ minimū a quo potest pati. tertio vtruz quodlibet ens habeat potentiam respectu sue durationis per maximum tēpus per quod potest durare. Quarto vtrum omne corruptibile necessario corrumpetur. Quinto vtrum aliquid de nouo genitum possit perpetuari. Sexto vtrum generabile ⁊ corruptibile conuertantur adinuicem. Septimo. concludit mundum eē incorruptibilem ⁊ perpetuum. ¶ De primo videtur primo ꝙ sic per Aristotilem in littera. Secundo si potentia actiua nō terminaretur maximo in quod posset. tunc nō eēt dare pondus maximū quod fortes pos

set portare. sed hoc ē falsum. naz si non tunc quocunqz ponderē dato quod posset portare adhuc maius pōt portare. ⁊ sic infinitū pondus pōt portare. quod ē falsuz. ¶ Tertio ponaē vnus lapis sicut octo i granitate sup caput sortis potentie sicut. 8. precise qui pseueraē in tali potentia p tēpus ⁊ lapis similiter. tunc vel sor. sustinebit lapidē. vel lapis deprimet sortē. si dicaē primū sequiē qd potentia sortis est terminata ad maximū quod potest sustinere. qz ita granē lapidē ⁊ non graviorē. ⁊ habeē propositū. Unde quantūcūqz iste lapis eēt gravior excederet potentiā sor. ⁊ cū quilibet excessus sufficit ad motū statim ille lapis deprimeret sortē. si autem dicaē qd sor. non potest sustinere illū lapidez sequiē qd ille lapis deprimet sor. ⁊ sic a proportione equalitatis fieret actio. ⁊ ēt sequereē qd potentia depressiua lapidis terminaē ad maximū quod potest deprimere. qz ad potētiā sor. vt octauo que si eēt maior sustineret lapidem cum quilibet excessus sufficiat ad actionem. ¶ Quarto. sit vnum medium vniformiter difforme supius terminatū ad non gradū resistentie. inferius aūt ad gradū resistentie equalez potentie motiue alicuius gravis descendentis p ipsuz. ⁊ sit illud medium. b. ⁊ mobile qd debet descendere p ipsuz. a. tunc b. est maximuz spaciuz quod a potentia motiua pōt ptransire. ergo potentia activa terminata ē maximo in quod pōt ꝓsequentia tenet. antecedens probaē. nā tm̄ pōt ⁊ nō plus ex quo extremū ipsius. b. ē equale i resistendo cū potentia ipsius. a. in mouēdo. ¶ Quinto elongeē vnū visibile p aliqd̄ distantiā a me vsqz quo primo ipsuz non videā nec possum videre propter elongationē. tunc distantia inter oculū meū ⁊ illud visibile terminata ad ipsū exclusiue ē maxima distantia p quā illud visibile potuit agere in visum meū visionē. Ex quo sequiē qd ē dare maximā distantiā p quā aliqua potentia activa puta obiectū potest agere in suā potentiā passiuā. puta oculū. ¶ Sexto non ē dare minimā distātiā p quā non. ergo ē dare maximā distantiā p quā visibile pōt agere in visum. ꝓsequentia cōmuniter ꝓcediē ab oib⁹ de hac materia loquentibus. antecedens pbaē. qz si eēt dare minimā distantiā p quā non: tūc p illā non. ⁊ p quālibet minorē visibile pōt agere in visum. sed hoc non. nā sit illa. verbi gratia pedalis: tūc arguo sic. visibile si poneret̄ bene ppe oculū ꝓtingeret qd ppter paruitatē distantie non posset videri. ergo distantia pedalis non erat minima p quā illud visibile non potuit agere in visum. antecedens pz iuxta illud. sensibile positū supra sensū nō facit sensationē. ¶ Septimo ē dare maximā velocitatem qua potentia activa pōt mouere. ergo terminata ē p maximū: ꝓsequentia tenet antecedens pz. primo de potētia supnaturali. qz daē maxima velocitas qua mouet vltimā speraē. vñ pp immutabilitatē suam ⁊ sue voluntatis ⁊ ppter inalterabilitatē vltime spe nō potest sperā vltimā neqz tardius neqz velocius mouere. hoc idē patet de potentia naturali. qz est dare maximā velocitatē qua a. mobile descendit p. b. mediū ex eo qd potentia naturalis i sua actiōe agit fz vltimū sui conatus potētie.

Oppositum arguiē. qz si potentia activa terminareē maximo in quod posset agere vel excederet illud vel non excederet: si non excederet non potest agere in ipsum ex eo qd a pportione equalitatis non ꝓuenit actio. nec a pportione minoris inequalitatis. si aūt excederet. vel excessu diuisibili vel idiuisibili. nō indiuisibili sicut cōiter ꝓcediē. cū non sit dare excessuz indiuisibilem. vnde hoc eēt non excedere si diuisibili. ergo per medietatem illius excessus in maius posset cū quilibet excessus sufficit ad motuz. ⁊ p consequens illud non erat maximū in quod illa potentia activa potuit. ⁊ hoc ē intentum. ¶ Notandum est hic qd potentia activa potest comparari vel ad resistentiam vel ad distantiam. vel ad effectum. vel ad tempus. vel ad velocitatem. vel ad spacium in motu locali. ergo ⁊c. ¶ In ista questione erunt sex articuli. in primo enim ponam quasdam distinctiones ⁊ terminoruz exositiones. secundo dicam de comparatione potentie active ad resistentiam. tertio de comparatione potentie active ad distantiam. quarto de comparatione potentie active ad effectum. quinto de comparatione potentie active ad velocitatem. sexto de comparatione potentie active ad spaciuz. De comparatione autem potentie active ad tempus videbitur seorsum in tertia questione proposita.

Quantum ad primuz sit prima distinctio qd potentiarum quedaz dicitur activa ⁊ quedam passiua. ¶ Secunda distinctio. potentiarum passiuarum quedam dicitur receptiua solum ⁊ de illa nihil ad propositum. quedam est receptiua ⁊ cum hoc resistitiua ⁊ de illa ad propositum. ¶ Tertia distinctio. potentiarum activarum quedam finita sicut potentia naturalis. quedam infinita sicut potentia dei. ¶ Quarta distinctio. potentiarū activarum quedam est motiua: quedam portatiua. quedā lenatiua. quedam productiua. ¶ Quinta distinctio. potentiarum productiuarum quedam est productiua subē. quedam productiua qualitatis. ¶ Sexta distinctio. potentiarū productiuarum qualitatum quedam est productiua qualitatis sibi similis. sicut caliditas ꝓductiua caliditatis. quedaz autem est productiua qualitatis dissimilis sicut lux est productiua luminis. ⁊ color est productiuus speciei visibilis. ¶ Septima distinctio. adhuc potentiarum quedaz est productiua alicuius effectus qui postq̄ productus ē iuuat potentiam ad vlterius producendum. quedam autem non. Exemplum primi sicut ignis qui postq̄ produxit ignem p se iuuat ipsum ad producendum ignem a se magis remote. Exemplum secundi. sicut est lumen. hoc. n. postq̄ productum est a luce non iuuat ad vlterius producendum lumen. ita filius postquam productus est a patre non iuuat patrem ad vnum alium filium producendum. ¶ Octaua distinctio potentiam finitam terminari contingit quadrupliciter imaginari. vel maximo. vel minimo. vel maximo in quod non. vel a quo non. uel per quod nō ⁊ cetera. vel minimo in quod non. vel minimo per quod non ⁊c. Maximum vocatur in quod potest vel a quo potest aliqua potētia agere vel pati. ⁊ in nullum maius sed in quodlibet minus. vel a nullo maiori. sed a quolibet minori. sed minimū vocatur in quod vel a quo aliqua potētia potest agere vel pati ⁊ in nullus minus vel a nullo minori. sed in quodlibet maius vel a quolibet maiori. Sed maꝝ quod non vocaē quod non vel a quo non vel p qō non. sed cuilibet maiori illo daē maius qō sic. Sed minimū quod non. vocaē illud qō non vel p qō non vel in qō non. sed quolibet minori illo daē minꝝ in quod vel p qō sic. Ecce quatuor descriptiones quatuor terminorum. In istis descriptionibus quatuor quantum ad primas duas descriptiones istorum duorū terminorum maximum ⁊ minimum concordo cuz cōiter loquentibus in ista materia. sed quantum ad duas alias descriptiones discordo ab eisdem. ⁊ apparet mihi qd quantum ad hoc melius sit describere alio modo illos duos terminos maximum quod non ⁊ minimuz quod non q̄ ipsi describant. vnde ipsi vocant maximum a quo non illud a quo non nec ab aliquo minori. sed a quolibet maiori. ⁊ minimū in quod non illud in qō nō nec in aliquod maius. sed in quodlibet minus. in hoc apparet mihi qd non bene dicāt nisi plus addant. nam secundum hoc non posset salnari qd esset dare minimam distantiam vltra quam aliquod visibile posset videri. qō tamen est falsum. imo oppositū ipsi dicunt. nam secundum eorum expositionem esset minima distantia vltra quam non aliquod visibile potest videri. sit ergo illa pedalis. tunc vltra illam distantiam illud visibile nō potest videri. sed vltra quantlibet minorem. ⁊ tamen hoc est falsum. quia aliqua posset esse distantia ita parua prope oculum si visibile qd esset vltra illaz ⁊ non remotius ab oculo non videretur. sicut arguebatur etiam ante oppositum. ¶ Tunc sit prima conclusio. qd potentia infinita non terminatur maxima resistentia nec minima. nec maxima in quam non. nec minima in quam non potest agere. probatur. quia talis potētia non est terminata. ergo nec sic nec sic postquam est infinita. ¶ Secundo ad hoc qd aliqua potentia aliquo dictorum modorum terminetur requiritur qd in aliquam resistentiam possit ⁊ in aliq̄. non mō sic non est de potētia infinita ex eo qd in quālibet pōt. ¶ Deinde ante q̄ ponā ꝓclusiones de potentia finita ⁊ naturali pono primo

vnam conclusionē preambulaz quā oportet supponere in probationibus sequentiuz. ꝛ sit ista. si quilibet excessus sufficit ad continuandum motum inceptum. tunc quilibet excessus sufficit ad motum incipiendum ꝛ inchoandum. istius conditionalis antecedēs cōmuniter omnes concedunt. licet non cōmuniter omnes concedant consequēs. sed probo dictam conditionalem esse veram. ꝛ ideo si conceditur antecedens oportet concedere consequēs. vnde arguo sic. si non quilibet excessus sufficeret ad inchoandum motum. ꝛ tamen sufficeret ad continuandum motum. hoc videretur esse ex eo ꝙ inchoare motum esset difficilius ꝫ continuare motum. tunc sic. vel ergo inchoare motum est finite difficilius vel infinite ꝫ continuare motum. nō potest dici ꝙ infinite. quia tunc oporteret esse excessum infinitum. nec aliquis excessus finitus sufficeret ad inchoandum motum. cuius oppositum patet ad experientiam. si autem dicatur ꝙ inchoare motum est finite difficilius ꝫ continuare motum. sit ergo. verbi gratia ꝙ solum in duplo ꝛ sit excessus. a. qui per aduersarium non sufficit ad inchoādum. sed bene ad continuandum. Tunc sic. quilibet excessus per aduersarium sufficit ad continuandum. ergo medietas. a. sufficit ad continuandum. ꝛ cum inchoare sit solum in duplo difficilius sequitur ꝙ. a. duplum ad suam medietatem sufficit ad inchoandum. quod est intentum. consimili modo argueretur si diceretur ꝙ inchoare motum esset in decuplo difficilius ꝫ continuare. ꝛ sic de quacunqz alia proportione finita. Istaz si dicas ꝙ decuplo difficilius est ichoare ꝫ cōtinuare: sit. a. excessus qui per aduersarium nō sufficit ad inchoandum. ꝛ si quilibet excessus sufficit ad continuandum. sequitur ꝙ decima pars ipsius. a. sufficit ad cōtinuandum. ꝛ cum solum in decuplo difficilius sit inchoare ꝫ continuare. sequitur ꝙ decuplum ad decimam partem ipsius. a. sufficit ad inchoandum. ꝛ cum hoc sit. a. sequitur ꝙ. a. sufficit ad inchoandum. ꝛ sic si quilibet excessus sufficit ad continuandum motum. ꝛ cum solum finite difficilius sit inchoare ꝫ continuare. sequitur ꝙ quilibet excessus sufficit ad inchoandum. Secundo ad idez ꝛ supono primo sicut cōmuniter conceditur ꝙ proportio velocitatum in motibus sequitur proportionem proportionum potentiarum mouentium ad suas resistentias. hoc supposito sit. a. vnus motor qui excedit. b. mobile excessu non sufficiente ad motum inchoandum fm aduersarium. tunc sit vnus alius motor. c. qui excedat. d. mobile excessu sufficiente ad motum inchoandum. ꝛ ad mouendum certa velocitate. ꝛ sit ille motus. e. tunc clarum est ꝙ proportio. c. ad d. habet certā proportionē ad proportionē. a. ad. b. cuz nulla earum sit in infinitum magna nec in infinituz parua. sit ergo. verbi gratia. ꝙ sit dupla ad eam. tunc cum ad motum e. sit dare motum subduple velocitatis sicut patet. 4. ꝛ. 6. phyſicorum. sequitur per suppositionem ꝙ ille producetur ꝛ inchoabitur fm proportionem alicuius motoris ad mobile subduplam ad proportionem. c. ad. d. sit ergo illa proportio ipsius. f. motoris ad. g. mobile. er quo sequitur proportionem. f. ad. g. esse equalem proportioni ipsius. a. ad. b. cum vtraqz earum sit subdupla ad eandē proportionem. puta ad proportionem ipsius. c. ad. d. tunc vltra. proportio. f. ad. g. est equalis proportioni. a. ad. b. sed a proportione. f. ad. g. prouenit motus. quia subduplus ad motum. e. ideo etiam a proportione. a. ad. b. prouenit motus. quare excessus. a. ad. b. sufficit ad motum non solum continuando sed inchoando. quod erat probandum. Ista conclusione preambula suppositā ponam conclusiones de potentijs naturalibus.

Quantum ad secundum articulum. ꝛ sit prima ista. non est dare maximam resistentiam in quaz aliqua potentia actiua potest. probatur. quia si sic sit potentia actiua ꝛ resistentiua. b. tunc arguitur sic a. vel excedit. b. vel non excedit. b. si dicatur ꝙ non excedit. b. sequitur ꝙ non potest in. b. cum omnis potentia actiua debeat excedere quantum ad posse agere ipsam potentiam resistitiuam quantum ad posse resistere. quod supponitur tanꝫ vnum principium in naturali scientia. si autē dicatur ꝙ. a. excedit. b. vel ergo excessu diuisibili vel excessu indiuisibili. si dicatur ꝙ excessu indiuisibili hoc nō valet. quia nullus talis est. si autem dicatur ꝙ excessu diuisibili. sint ergo partes illius excessus. c. d. tunc si ipsum. b. augeretur in tantum ꝙ adhuc ipsum. a. moueret ipsum excedens solum in. d. medietate excessus prioris adhuc. a. ageret in. b. cum quilibet excessus sufficiat. ꝛ ad inchoandum ꝛ ad continuandum motum sicut dixit conclusio preambula. ꝛ cuz. b. tunc esset maius ꝫ ante erat. sequitur ꝙ. b. nō erat maximum in quod potuit. a. ꝛ ita argueretur de quolibet alio quod aduersarius diceret esse maximuz in quod potentia actiua posset. Secundo sequeretur ꝙ per augmentationem ipsius. b. esset dare vltimum instans esse actionis. a. in. b. quod est falsum. cum impossibile sit dare vltimuz instans esse motus. consequentia tenet per hoc ꝙ b. erat maximuz in quod. a. potuit. ideo statim aucto. b. a. in ipsuz non potest. Secunda conclusio non est dare minimam resistentiam in quam potentia actiua potest. probatur. nam sit illa. b. tunc arguitur sic. a. potentia actiua potest in. b. resistentiam. ergo potest in suam medietatem. quia quod potest in maius potest in minus. sed si. a. potest i medietatem. b. ꝛ cum illa sit minor. b. sequitur ꝙ. b. non erat minimum in quod. a. potentia actiua potuit. Secundo. nam tunc sequeretur ꝙ esset dare vltimū instans esse motus. sed hoc est falsum. consequentia tenet. nam si. b. diminuitur vltimuz instans non esse diminutionis eius esset vltimum instans esse actionis. a. in. b. postquam. b. erat minimum in quod. a. potuit. Tertia conclusio. non est dare maximam resistentiam in quaz potentia actiua non potest. naz sit illa. b. tunc sic. a. non potest in. b. ergo. a. non potest in maius. b. saltez maius in resistendo. quia quod non potest in minus. non potest in maius. sed si. a. non potest i maius. b. sequitur ꝙ. b. non erat maximuz in quod. a. non potuit. cum etiam in maius non possit. Quarta conclusio. est dare minimam resistentiam in quam potentia actiua finita non potest. probatur. omnis potentia finita in aliquam resistentiaz potest ꝛ in aliquaz non potest. ergo per sufficientez diuisionez vel datur maxima resistentia in quā potest. vel minima in quam potest. vel maxima in quam non potest. vel minima in quam non potest. non potest dici primum. neqz secundum neqz tertium secundum primam ꝛ secundam ꝛ tertiam conclusiones. ergo relinquitur quartum. ꝛ hec est conclusio. Secundo. data aliqua potentia actiua. puta. a. est dare aliquam resistentiam sibi equalem: sit illa. b. sed talis est minima in quam. a. non potest ex eo ꝙ in illaz non potest ex quo non excedit ipsaz. sed qualibet minori illa datur maior in quā potest. ex eo ꝙ qualibet minori illa datur maior quaz. a. potentia excedit. ꝛ cū quilibet excessus sufficiat ad motum. sequitur ꝙ qualibet minori illa scilicet. b. datur maior in quam. a. potentia actiua potest. ꝛ cuz in. b. non possit: sequitur per expositionez minimi quod non. prius positaz ꝙ. b. sit minimuz in quod a. non potest. Circa istam conclusionem dubitatur. nam secundum ipsaz esset concedendū ꝙ esset dare minimuz pondus quod for. non potest portare vel leuare vel mouere vel aliquid huiusmodi: sed hoc est falsum. consequentia nota est de se: falsitas consequentis probatur. qz sit illud pondus. b. tunc arguitur sic. virtus ꝛ potētia fortis potest augeri. ergo potest portare maius pondus ꝫ sit. b. ꝛ per consequens. b. non est minimum quod for. non potest portare exquo ipsum potest ꝛ maius ipso potest per augmentationem virtutis. Secundo. naz sit illud pondus. b. pedale ꝛ vnius libre. ꝛ sit. c. vnum pondus duplez in quantitate: ꝛ subduplū in grauitate ad ipsū. b. tunc arguitur sic. for. potest portare pondus in duplo maius. b. ergo. b. non est minimū quod for. non potest portare. consequentia tenet antecedens probatur: qz potest portare. c. cuz potentia fortis sit maior ꝫ resistentia. c. ꝛ. c. est in duplo maius. b. p casuz. ergo potentia fortis pōt in duplū ad. b. ꝛ hoc erat probādū. Tertio. si lapis in infinitū distaret a centro ad huc descenderet non obstāte ꝙ infinitus aer resisteret sibi. ergo videtur ꝙ nulla sit resistentia minima in quam ille la-

ple nō posset. er quo ī resistentiā vel distātiā īfinitā posset.
¶ Ad ista. ad primū illa bene probat ꝙ non est dare mini
mū pondus quod fort. non potest portare secūdū potentiā
eius remotā secundū qualē potentiā diceremus puerū ha
bere potentiā pugillandi vel currendi. nihilominus cū hoc
bene stat ꝙ est dare minimā resistentiā in quā potentia acti
na non potest secundū potentiā eius propinquā. ¶ Ad se
cundū illa bene probat ꝙ non est dare minimā resistentiā.
ꝛ hoc fm quantitatē in quā potentia actiua non potest. cuꝫ
quo bene stat ꝙ est dare minimā resistentiā fm grauitatēꝫ
vel secundū aliꝯ aliā qualitatēꝫ in quā data potentia actiua
non potest. ¶ Ad tertiā dico ꝙ in tali casu non esset infinita
resistentia intensiua. de qua solū intendimus in proposito.
sed bene infinita extensiue. ¶ Quinta conclusio. potentia
actiua terminatur per minimū in quod non potest. ad istū
sensum ꝙ nos scimus ꝛ cognoscimus quanta est potentia
actiua fm fortitudinē sciendo minimū in quod non potest.
probatur. per illud scimus quanta est potentia actiua fm
fortitudinē per quod scimus eā fm fortitudinē distingue
re a potentia fortiori ꝛ a potentia debiliori. sed hoc est per
minimū in quod non potest. ergo ꝛc. maior est nota de se.
probatur minor. qr scire minimū in quod non potest inclu
dit tria. s. scire ꝙ non in tantū potest. ꝛ ꝙ nō in plus potest.
ꝛ per ista duo distinguimus ipsaꝫ a potētia maiore. ꝛ quo
libet minori illo datur maius in quod potest ꝛ per hoc di
stinguimus ipsaꝫ a potentia minori. ¶ Sexta conclusio cū
dictis cōclusionibus bene stat ꝙ est dare maximā resisten
tiā in quā aliqua potentia actiua potest cuꝫ aliquibus certis
circunstantijs. sicut cū tanta velocitate vel cū tanta tardita
te in tali vel in tali medio. patet hoc qr licet non sit dare ma
ximū pondus quod fort. potest portare. ꝛ hoc simpliciter.
tñ bene est dare maximū pondus quod fort. potest portare
tanta velocitate in tali medio. ꝙ si pondus eēt maius ꝛ me
diū grossius ꝛ minus dispositū fort. nō posset portare illud
pondus tanta velocitate. ita proportionaliter dicatur de mi
nimo. ¶ Diceres tu sicut arguebatur in principio questio
nis Aristo. dicit in littera ꝙ potentia actiua terminatur per
maximū. dico ꝙ verū est. sed non per maximū in quod po
test nec per maximū in quod non potest. sed per maximuꝫ
infra quod potest. ꝛ illud idē est minimū in quod non po
test. ꝛ sic cū dictis stat sententia Aristo.

Quantum ad tertium articulum videndum est de comparatione potētie actiue ad distantiam. vbi premittendum ꝙ iuxta terminationeꝫ po
tentie actiue motiue localiter distātia non propriē habet lo
cum: quia semper in tali actione potentia actiua motiua est
simul cum moto ꝛ distantia sicut patet ex septimo physico
rum ꝛ maxime hoc est verū de mouente imediato. ꝛ hoc
semper est sic nisi motus talis localis fieret per alterationeꝫ
modo quo magnes alterando ferrum mouet ipsum trahē
do per aliquam distantiam. licet hoc non faceret per om
nem. ꝛ ideo quantum ad propositum videndum est de cō
paratione potentie actiue alteratiue ad distantiam quomo
do talis sit terminata distantia ꝛ quomodo non. ¶ Secun
do est premittendum ꝙ differentia est inter distantiaꝫ per
quā fit vel non fit actio. seu in qua fit vel non fit actio ex vna
parte ꝛ distantiam vltra quam fit vel non fit actio ex alte
ra parte. vnde per illam distantiam vel in illa distantia dici
tur fieri actio. que sic se habet ꝙ q̄diu passum est in aliquo
puncto intrinseco illius distantie tādiu agens agit in ipsum.
sed illa distantia dicitur esse distātia vltra quā fit actio. que
sic se habet ꝙ passio existente non in aliquo puncto intrinse
co eius: sed extrinseco agens agit in ipsum: proportionali
ter dicatur de distantia per quam non fit actio: ꝛ de distan
tia vltra quā non fit actio. ¶ Tunc sit prima conclusio. non
est dare maximam distantiam vltra quam aliqua potentia
actiua potest agere nec simpliciter. neq; cum certa resisten
tia. probatur quantum ad primum. nam sit illa distantia. a.
ꝛ sit resistentia. b. tunc exquo potentia actiua vltra. a. agit i
b. sequitur ꝙ eadem potentia in subduplo ad. b. ageret ad
maiorem distantiam. ꝛ sic. a. distantia non erat maxima vl
tra quam dicta potentia poterat agere. ¶ Et confirmatur
nam sit. b. pro instanti presenti vltra maximam distantiam
vltra quaꝫ potentia actiua potest agere. ꝛ in hoc instanti in
cipiat elongari ab. a. sequitur ꝙ in presenti instanti. a. agit in
b. ꝛ imediate post hoc instās. a. non agit in. b. ꝛ sic presens
instans esset vltimum instans esse actionis. ꝛ sic daretur vl
timum instans esse motus. quod est impossibile. ¶ Dein
de probatur eadem conclusio quantum ad secundum. quia
si agens agit in. b. passum cuꝫ certa resistentia. c. gradu ve
locitatis idem agens potest agere in idem passum remoti
us remissiori gradu velocitatis. ꝛ ideo dicta distantia non
erat maxima simpliciter nec maxima cum certa resistentia
vltra quam dictum agens poterat agere in. b. passum: cuꝫ
quo bene stat ꝙ dicta distantia erat maxima vltra quaꝫ di
ctum agens poterat agere in. b. passum cum certa resisten
tia ꝛ certo gradu velocitatis. ¶ Secūda conclusio. nec est
dare minimam distantiam vltra quaꝫ agens potest agere
in passum. probatur. quia tunc vltra illam posset ꝛ non vl
tra minorem: ꝛ sic si passum inciperet approximari agenti
esset dare vltimum instans esse actionis. quod est inconue
niens. ¶ Tertia conclusio nec est dare maximam distanti
am vltra quam non agens potest agere in passum. qr tunc
vltra illam non ꝛ qualibet maiori illa daretur minor vltra
quam sic. que tamen minor esset maior illa vltra quā non.
modo hoc est falsum iuxta illud. ꝛ quod non potest vltra
minus non potest vltra maius saltem propter remotionē:
quod notanter addo propter visibile quod ad aliquaꝫ par
tam distantiam non potest agere in visuꝫ. sed hoc est pro
pter propinquitatem sed vltra maioreꝫ potest. ¶ Quarta
conclusio est dare minimaꝫ distantiā vltra quā non agens
potest agere in passum. probatur a sufficienti diuisione. vl
tra aliquam distantiam agens potest agere in passuꝫ: ꝛ vl
tra aliquā non. vel ergo est dare maximaꝫ vltra quam po
test: vel minimam vltra quam potest: vel maximam vltra
quam non potest: vel minimam vltra quā non potest. non
potest dici p^{m} per primam conclusionem: nec secundum:
per secundam. nec tertium per tertiam. ergo relinquitur
quartum. ꝛ hec est quarta conclusio. ¶ Quinta conclusio
est dare maximam distantiam per quaꝫ agens potest age
re in passuꝫ: probatur. eadē est distantia maxima per quā
potest agere: ꝛ minima vltra quaꝫ non. sed est dare mini
mam distantiam vltra quam non per precedenteꝫ conclu
sionem. ergo ꝛc. antecedens probatur. nam data minima
distantia vltra quam ignis non potest agere in passuꝫ. tunc
q̄diu passuꝫ est in aliquo puncto intrinseco istius distantie
vel equivalentis ignis potest agere in ipsum. ꝛ q̄ cito est
in aliquo puncto extrinseco illius distantie vel equivalentis
ignis non potest agere in ipsuꝫ. ꝛ illud patet si aliquod pas
sum elongaretur ab igne tādiu ꝙ primo esset verum dice
re. nunc propter distantiam ignis non potest agere in illud
passum. ꝛ imediate ante hoc potuit. vnde tunc tota distan
tia ab igne vsq; ad passum esset minima distātia vltra quā
ignis non potest agere in passuꝫ. ꝛ esset maxima in qua vel
per quā ignis potest agere in passuꝫ. sicut potest patere ex
expositione eius ꝙ est distātia minima per quā vel in qua
sic. ¶ Pro istis conclusionibus est sciendum. ꝙ dupler est
agēs. quoddā quod sic se habet ꝙ si potest agere vltra ali
quā distātiā tunc potest agere vltra quācūq; minorē. sicut
est ignis vel calor vel aliquod tale. alia ē potentia. que si po
test agere vltra aliquam distantiam non tamen vltra quā
cunq; minorem: sicut est visibile. nam licet visibile vltra ali
q̄ distantiaꝫ posset agere non tamen vltra quamcunq; mi
norem. quia potest esse ita prope oculuꝫ ꝙ non posset age
re in ipsuꝫ. similiter si esset aliquod luminosuꝫ ꝛ essent duo
foramina recta. ꝛ luminosum esset minus q̄ spaciuꝫ inter
illa duo foramina. non potest vltra quancunq; distantiam
parvam lucere per illa duo foramina. vnde potest esse ita
prope ꝙ non posset. etiā posset esse ita remote ꝙ non pos
set. ꝛ ideo pōt impediri in sua actione vel propter nimis par
vā distātiā vel propter nimis magnā: sed sic non ē de agen
tib^{9} primo modo dictis. qr licet possent impediri in suis actio
nibus in passa propter nimis magnā distantiā. non tamen
propter nimis parvā. Modo vos debetis scire quod qu

que conclusiones taz posite principaliter posite sunt de agẽ tibus primo modo dictis. Sed propter maiorem explana tionem ponende sunt conclusiones de agentibus scẽo mo do dictis. ¶Et sit prima ista. recedendo ab oculo p ince/ptione visionis non est dare minimã distãtiã vltra quã. a. visibile non põt agere visionẽ in visuz propter distãtie par nitatẽ: nec minimã vltra quã põt. primũ pz ex eo q quacũ q distãtia data vltra quã non põt propter paruitatẽ est da re minorẽ vltra quã non potest propter paruitatẽ: qõ eniz non põt vltra maius propter eius paruitatẽ non põt etiã vl tra minus. scõa pars pz. qz sit. a. distãtia minima vltra quã potest: que si esset minor vltra ipsaz non posset sequeretur q in approximatione visibilis ad visum esset dare vltimuz instans esse visionis: quod est falsuz: consequentia nota est intuenti. ¶Secunda conclusio. recedendo ab oculo pro in ceptõne visionis est dare maximã distantiã vltra quã. a. nõ potest videri propter distantie paruitatez. probatur. qz in/ter omnes distantias vltra quas non potest propter parui tatẽ est dare vnã maximã vltra quã nõ potest: sed qualibet maiori illa datur minor vltra quã potest ex eo q si visibile esset precise vltra illã distantiã z in presenti instanti incipe/ret elongari a visu. illud visibile nunc nõ sed imediate post hoc instans ageret visionez in visum. ¶Tertia conclusio: visibili accedẽte ad oculũ pro corruptione visionis propter nimis parua distantiã visibilis ab oculo est dare primũ in/stans non esse visionis. ad istũ intellectũ q aliquando pri/mo erit verũ dicere nunc non est visio. a. visibilis: z ime/diate ante hoc fuit. z huius ratio est. qz exquo visio desinit esse per talẽ appropinquationẽ visibilis ad visuz. z non da tur vltimũ instans esse visionis oportet q detur primũ in/stans non esse. ¶Qõ antẽ non detur vltimũ instãs esse vi sionis sicut sepe sumptũ est potest sic probari. nam quero vtrũ visio pro illo instanti sit alicuius intensionis: vel non. si dicatur q non hoc non potest eẽ. qz tunc esset indiuisibilis: si dicatur q sic. oz q successiue z gradualiter deperdatur. z sic instãs datũ nõ erat vltimũ instãs eẽ visionis. ¶Quar ta conclusio distãtia que est inter visibile quãdo desinit vi/deri propter nimiã propinquitatẽ eius ad oculũ: z inter vi sibile quãdo desinit videri propter nimiã remotionez eius ab oculo est maxima distãtia ita i qua seu per quã illud visibi le potest agere visionẽ in visuz illũ. probatur. qz q̃dm illud visibile est in aliquo puncto illius distantie ipsuz agit in vi/sum visionẽ: sic q nec est defectus propter paruitatẽ distã tie. nec propter magnitudinẽ eiusdez. ¶Quinta conclusio eadem distantia est minima vltra quam illud visibile non potest agere visionem in illum visum z hoc propter illius distantie magnitudinem. probatur. qz inter omnes distan/tias vltra quas non potest propter distantiarum magnitu dinem hec est minima.

Quantum ad quartũ articulum sit prima con/clusio. loquendo de potentia produ ctiua effectus que inuatur a suo effectu producto ad vlteri us producendũ sicut est ignis vel calor: nõ terminatur per mari mũ nez per minimũ effectũ. z hoc nec affirmative nec negative quantũ est ex se. patet. qui dato aliquo tali agẽ te sicut est ignis ipse potest producere vnum alium ignez: z cum illo iterum vnum alium. z sic quantũlibet quantuz est de se: si non esset impedimentũ ex defectu materie que non est infinita. z hoc est quod dicit Aristo. secundo de ani ma. q ignis esset augmentabilis in infinitum si combusti/bile apponeretur in infinitum. nihilominus cuz hoc stat q determinatur maximo effectu: puta maximo igne quem potest producere in istam materiaz z in isto tempore. Se cunda conclusio. loquẽdo de potentia productiua alicuius effectus que non inuatur ab illo effectu producto ab vlteri us consimilem producendum vel priorem intendenduz si cut est corpus lucidum: talis potentia terminatur minimo effectu quem non potest producere. probatur. qz lumẽ ita intensum sicut est lux corporis lucidi illud corpus lucidum non potest producere. sed qualibet remissiori illo dato da/tur lumẽ intensius qõ põt producere. vel in ꝓposito possu mus dicere z quodlibet remissius illo illud corpus lucidũ põt ꝓducere. vez est tñ q idẽ corpus lucidũ non sp in qõ libet mediũ in quod agit producit equalẽ graduz luminis s. in vnũ sicut in aliud. sed ꝑm q mediũ est melius vel pe/ius dispositũ ad recipiendũ lumen ꝑm hoc corpus luciduz intensius vel remissius lumen producit in ipsum cuz fuerit ei applicatũ. ¶Dic sunt aliqua dubia iuxta istã materiaz. ¶Primo enim dubitat vtz possibile sit aliquod luciduz producere in aliquod mediũ quẽlibet gradũ citra graduz summũ lucis existentis in lucido. ¶Ad hoc apparet mihi pro nunc esse dicendũ q nõ. z ad hoc adduco talẽ rationẽ. nã si hoc esset possibile. ponat ergo q. a. corpus lucidũ ꝓ/ducat in aliquod mediũ quẽlibet gradũ luminis citra sum/mũ gradũ lucis existentis in. a. lucido. z sit illud lumen. b. z lux ipsius. a. sit. c. tunc queritur. vtrũ. c. excedat. b. vel nõ. si dicat q non tunc non est productus quilibet citra sum/mũ. sed cuz hoc sumimus. quod est contra hypothesim. si dicat q. c. excedat. b. vel ergo excessu diuisibili vel indiui/sibili. si dicat q excessu diuisibili sequit q potuisset fuisse productũ citra gradũ summũ lumẽ intensius q̃ sit produ/ctũ. z sic non quilibet gradus citra sũmũ esset productus. quod est contra hypothesim. Si dicat q excedat excessu i diuisibili. hoc est falsuz. qz nullus talis est. etiã hoc esset nõ excedere. z sic excederet z non excederet. quod iplicat cõ tradictionẽ. ¶Sed diceret aliquis expers logice. a. lucidũ quẽlibet gradũ citra sũmũ põt producere i aliquod mediũ ergo possibile est. a. lucidũ quẽlibet gradũ citra sũmũ pro/ducere in aliquod mediũ. ¶Respondet negãdo cõsequẽ tiam ex eo q ibi ar. a. sensu diuiso vero ad sensum cõposi/tum falsum. qui sensus sunt sibiinuicẽ ipertinentes. vnde i alio simili non sequit dato aliquo pondere equali in resistẽ tia cũ potentia portatiua fortis nõ sequit quãlibet ptẽ illius ponderis fort. põt portare. ergo possibile ẽ q quãlibet ptẽ istius ponderis fort. portet. nã tunc hec esset possibilis quã/libet partẽ illius ponderis fort. portat. quod est falsum salte stante potentia fortis z alijs requisitis. ¶Similiter nõ se/quit. quodlibet creabile deus potest creare. ergo possibile est q quodlibet creabile deus creet. nã hoc posito in eẽ se quit ipossibile. s. potentiã dei esse exhaustaz. ¶Secundo dubitat. vtrũ corpus lucidũ illuminet mediũ cũ resistentia medij vel sine resistentia. videt q cuz resistentia. qz licet in medio dyaphano illuminabili a lucido dyaphanitas non resistat. tñ opacitas resistere videt. in tñ q opacũ non ita i tense illuminat ab eodẽ lucido. nec ad tantã distantiaz sicut minus opacũ z magis dyaphanũ. ¶Ad oppositũ ar. qz si opacitas resisteret lucido tunc per longiorẽ moraꝫ lucidi fie ret illuminatio intensior recte sicut est de calefactione. z tñ hoc est falsum. qz statim lucido applicato medio illuminat mediũ ad tantã distantiã. z ita intense sicut facit postea cuz fuerit presens medio per horã vel per diẽ. ¶Ad illud re/spondet q nulla est resistentia medij illuminabilis ad lucidũ illuminans. propter hoc. qz resistentia est per contrariũ vel per inclinationẽ ad contrariũ. sed in medio illuminabili nec est contrariũ lumini. nec inclinatio ad cõtrariũ ipsius lu minis. cũ lumen non habeat contrariũ. vnde licet isti termi ni lumen z tenebra opponant priuative. non tñ ꝓpter hoc lumini est aliquid contrariũ. ¶Tunc ad rationẽ factã ante oppositũ dico q causa quare minus dyaphanuz z magis opacũ minus intense z ad minorẽ distantiã illuminatur est minor passibilitas respectu luminis. ex eo. n. corpus est pas sibile z receptiuum luminis. qz est dyaphanũ. ita q quan to est dyaphanius tanto est passibilius z receptiuum inten sioris luminis ab eodem lucido. ¶Tertio dubitatur. si ca lidum in summo agat quantum potest z producat calorez in summo in aliquod passum z supereueniat aliquod calidũ simile. tunc illud calidum non potest in illud passum agere calorem in ipso intendendo. z tamen si aliquod luminosuz producat lumen in aliquod medium tantum quantum po test producere in illud medium cum talibus circunstanti/is. z supereueniat luminosum simile intendet illud lumen. que sit causa huius diuersitatis. ¶Pro cui9 responsione sup ponitur q nihil agat vltra gradum suũ proprium. Ex hoc ad dubitationem dico q quia calidum in sũmo potest sibi

assimilare passum. puta combustibile in quod agit si aliud calidum sibi simile superueniret non intenderet illum effectum. aliter enim oporteret q̄ ageret vltra gradum suum proprium. postq̄ illud passum iam est sibi assimilatus per actionem prioris calidi in sūmo. Sed quia luminosum seu corpus lucidum non assimilat sibi passū. ideo alio luminoso superueniente potest lumen illud intendere absq; hoc q̄ propter hoc agat vltra gradum suum proprium. ¶ Tertia conclusio. non semper est consimilis proportio effectuum in intensione qualis est proportio agentium etiam in intensione. ⁊ hoc est maxime verum de potentijs que nō inuantur a suis effectibus in earum actione. patet conclusio. q; sint. a. ⁊. b. duo corpora lucida. a. duplum ad. b. in intensione: ⁊ agant in duo media. puta. c. ⁊. d. vniformia. ⁊ incipiant ista duo media. c. ⁊. d. vniformiter intendi. ⁊ equaliter in opacitate. tunc prius q̄. a. desinat agere lumen in medio. c. b. desinet agere lumen in medio. d. propter intensionem opacitatum istorum mediorum. modo si continue per horam talis intensionis opacitatis mediorum lumen ipsius a. fuisset duplum ad lumen ipsius. b. sicut. a. erat duplum ad. b. tunc ita cito per huiusmodi intensionem opacitatis ⁊ remissionem luminis. a. desineret agere sicut. b. quod tamen est falsum. consequētia nota est de se. nam si eēnt duo quanta. vnum duplum ad aliud. ⁊ inciperent decrescere versus non quantum in prima parte proportionali quodlibet ad subduplum. ⁊ in secunda similiter. ⁊ sic vltra: eque cito inciperent esse non quanta. similiter si lumen actum ab a. continue per horam remissionis luminum fuisset duplū ad lumen actum. a. b. ita cito. a. desiuisset agere sicut. b. ¶ Quarta conclusio. nec quantum ad extensionem oportet esse consimilem proportionem effectuum sicut est proportio causarum agentium. probatur. q; si aliqua superficies circularis potest videri ab aliqua distantia oportet q̄ illa que videtur ad in duplo maiorem distantiaz sub equali angulo. habeat in duplo maiorem dyametrum. ⁊ si sic sequitur q̄ ipsa est quadrupla in extensione ad primaz. ⁊ per cōsequens non est eadem proportio effectuum in extensione sicut est proportio causarum agentiū ex quo proportio effectuum est dupla in extensione. ⁊ proportio causaꝝ est quadrupla. q̄ autem oporteat talem superficiem circularez eē quadruplam ad aliaz cuius dyameter est in duplo maior. patet per vnam propositionem. 12°. geometrie. que sic dicit. q̄ que est proportio dyametrorum talis est proportio circulorum duplicata. ⁊ ideo si proportio dyametroruz alicuorum circulorum est dupla. tunc proportio talium circulorum est quadrupla. ex eo q̄ quadrupla est dupla duple. ¶ Et attendendum q̄ cum dico effectum esse duplum in extensione ad alium. intelligo lineam mensurantem extensionē illius effectus. sicut est dyameter totius effectus acti per vnum agens eē duplam ad lineam mensurantem extēsionez alterius effectus acti per aliud agens. ¶ Quinta cōclusio possibile est q̄. a. ⁊. b. sint duo agentia. ⁊. a. sit duplū ad. b. in intensione: ⁊ q̄. a. agat ad duplam distantiam ad quam agit. b. patet. nam sit. a. vnū corpus luminosum sphericum cuius dyameter sit pedalis quantitatis: ⁊ sit duplus intensiue ad. b. corpus. ⁊ non curo cuius quantitatis sit. b. tunc clarum est q̄. b. tantum potest diminui in extensione nō tamen in qualitate q̄. a. agat in duplo remotius q̄ agat b. b. enim posset tantū diminui q̄ vix ageret ad tantam distantiam quanta est distantia vnius grani milij: ⁊ si sic etiaz possibile est q̄ potest tantum diminui in extensione ⁊ non in intensione seu in luce ipso. a. non diminuto nec in extensione nec in intensione q̄ ipsum. a. agat per duplam distantiam ad illam per quam agat. b. a. existente duplo ad. b. ⁊ hoc erat intentum. ¶ Sexta conclusio. q̄ si. a. agit ad duplam distantiam ad quam agit. b. tunc effectus. a. est octuplus ad effectum. b. patet. quia tunc. a. agit vnum effectuz sphericum cuius dyameter est dupla ad dyametrum effectus acti. a. b. ergo effectus ipsius. a. est octuplus ad effectum ipsius. b. consequentia tenet ex eo q̄ qualis est proportio dyametrorum talis est proportio sperarum illaruz dyametrorum triplicata. cuiz ergo proportio octupla sit tripla duple: ex eo q̄ componitur precise ex trib⁹ duplis. sequitur proportionem talium effectuum sphericorum esse octuplam. postq̄ proportio dyametrorum talium effectuum est dupla. Ex his conclusionibus sequitur q̄ possibile est q̄. a. agens sit duplum intensiue ad. b. agens: ⁊ effect⁹ a. agentis sit octuplus in extensione ad effectuz. b. agentis. ¶ Tu diceres. tu bene concluderes si effectus talium agētium essent sperici. sed si sunt orbiculares tu non concludis aliquid. placet mihi. sed modo possibile est q̄ effectus talium agentium sint sperici ⁊ non solum orbiculares. declaro hoc sic. nam capiatur vnuz corpus transparens sicut est cristallus. tale non solum agit orbem imo sperazm. patet ex hoc q̄ si tale corpus ponatur inter te ⁊ me ego video partes q̄ sunt versus te sicut illas que sunt versus me. ⁊ tu similiter vides partes que sunt propinquiores mihi sicut ego video partes que sunt propinquiores tibi. ex quo sequitur partes istius corporis non solum multiplicare species suas circa illud corpus. sed etiā in illo corpore. ⁊ per illud corpus. qua re si ad imaginationem totalis effectus sicut totalis species acta ab illo corpore conseruaretur corpore illo destructo eēt vna spera ⁊ non solum orbis ex eo q̄ ita ibi vbi fuerit illud corpus esset species sicut alibi: ⁊ qua ratiōe ille effectus eēt sphericus ⁊ non orbicularis illo agente corrupto eadem ratione sic erat illo agente existente. ⁊ per consequens aliqua sunt agentia effectus spherales. ⁊ de talibus esset verum quod dictum est.

Quantum ad quintum articulum de comparatione potentie ad velocitatez sit prima conclusio. quantuz est de se nulla potentia naturalis terminatur per maximam velocitatem quā potest facere nec affirmatiue nec negatiue. nec etiam per minimam. probatur. q; velocitas consequitur proportionem potentie ad resistentiaz per cōmentatorem. secundo huius. sed huiusmodi proportio in infinitum potest diminui. ergo in infinitum tarditas potest augeri. similiter huiusmodi proportio in infinitum potest augeri per diminutionez resistentie ꝑm Arī. 4°. physicorum. ergo in infinitum velocitas potest augeri. ¶ Secunda conclusio, respectu certe resistentie date potē tia naturalis naturaliter agens terminatur per maximaz ⁊ per minimam velocitatem quam potest producere rebus sic stantibus. patet ex eo quia lapide in aere dato ꝑm totuz sui conatum nec pōt moueri maiori velocitate. nec minori q̄ mouetur. ¶ Tertia conclusio. potentia determinatur p suam velocitatem. i. non cognoscitur. quia ex hoc q̄ videmus talem potentiam producere tantam velocitatem non cognoscimus quantitatem potentie ex eo q̄ si cum tali resistentia producit tantam velocitatem cum alia puta maiori non produceret tantam. ⁊ ideo ad cognoscendum quantitatem potentie motiue non sufficit solum cognoscere velocitatem. ¶ Hic dubitatur vtrum de facto sit aliqua maxima velocitas. videtur q̄ sic. nam de facto vltima spera velocissime mouetur. probatur q̄ non. quia quacunq; parte data in vltima spera vna alia mouetur ea velocius. ¶ Respondetur q̄ non est dare de facto maximam velocitatez. probatur. nam si sic hoc maxime videretur de velocitate vltimi celi. sed probatur q̄ non. quia si vltima spera mouetur velocissime. vtiq; aliqua eius pars mouetur velocissime. sed probo q̄ non. quia hoc maxime esset pars celi circa equinoctialem. sed probo q̄ non. quia illa vel ē diuisibilis in latitudine. vel non. si dicaꝫ q̄ nō. hoc est falsuz. q; nec in celo nec in aliquo ꝓtinuo est aliqua pars q̄titatiua fine latitudine. si autem dicatur q̄ illa pars habeat latitudinem tunc aliquid eius est propinquius polo ⁊ reliquum remotius ab illo: sed illud qō est propinquius polis mouetur tardius: ⁊ qō remotius mouetur velocius: ⁊ sic illius partis aliqua ps moueꝫ velocius ⁊ aliqua tardius. ⁊ sic illa pars nō est pars velocissime mota in vltimo celo. ⁊ ita potest argui de quacunq; parte facta i celo. Consimili modo probatur q̄ non est aliqua pars in celo tardissime mota. ex eo q̄ illa esset versus alterum polo. ⁊ cū nulla pars sit imediata polo scōm se ⁊ qōlibet sui pp diuisibilitatē illius partis. segtur q̄ etiā illius partis vna pars moueꝫ tardius. puta q̄

est versus polum. ⁊ alia velocius que magis distat a polo. ¶Et confirmatur in vltimo celo non est dare partem remotissimam a polis nec est dare partem propinquissimam alicui polorum. ergo in vltimo celo non est dare partem velocissime motam nec partem tardissime motam. consequẽtia tenet ex eo. ꝙ ex hoc ꝙ partes vltimi celi sunt remotiores a polis ipse mouentur velocius: ⁊ ẽ ꝙ sunt propinquiores ipse mouentur tardius. antecedẽs patet. quia qua cunq; parte in vltimo celo data que est remota a polis propter diuisibilitatem illius partis est dare vnam que est magis remota. ⁊ ita similiter est quantuꝫ ad ptes propinquas alteri polorum. concluditur ergo ꝙ nec vltima spera mouetur velocissime. nec tardissime verũtamen secundũ imaginationem mathematicam imaginando lineas indiuisibiles ⁊ puncta indiuisibilia est bene dare in vltimo celo aliqd velocissime motum. ⁊ hoc est punctus existens in linea circunferentiali maxime distante ab vtroq; polorum mundi que quidem linea imaginatur in conuexo vltimi celi: ⁊ nõ in concauo nec in medio inter concauum ⁊ conuexum: ⁊ tunc si dicamus velocitatẽ alicuius mobilis attendi penes spacium lineale verum vel imaginatum descriptũ ab eius puncto velocissime moto esset concedendum ꝙ vltimum celum mouetur velocissime. si autem velocitatem mobilis cuius alique partes mouentur velocius: aliqne tardius: dicamus attendi penes spacium lineate descriptuꝫ a puncto medio inter punctum velocissime motum ⁊ punctum tardissime motum vel non motum: dicendum est vltimam speram seu vltimum celum moueri ita velociter sicut mouetur punctus medius inter lineam equinoctialem ⁊ alterum polorum. si dicamus primo modo tunc secundũ imaginationem mathematicam concedenduꝫ esset de facto celum vltimum velocissime moueri. si dicamus scõo modo dicendum esset vltimum celum non velocissime moueri. sed precise ita velociter sicut mouetur punctus eius medius inter equinoctialem ⁊ alterum polorum de hoc vtrum debeat dici sic vel sic videndum ad 6ᵐ phyficorum.

Quantum ad 6ᵐ articulum. ſ. de comparatione potẽtie actiue ad spacium sit prima cõclusio. potentia actiua naturalis sicut est potentia actiua gravis deorsum vel sicut levis sursum non terminantur maximo spacio neq; minimo simpliciter nec affirmatiue nec negatiue. pz. qz quocunq; spacio dato per diminutionẽ resistentie talis potentia potest pertransire ⁊ per augmentationem resistentie ad equalem graduꝫ potentie motiue nõ põt pertransire. vnde a quacunq; distantia grave descenderet ad centrum si non esset impedimentum. ¶Secũda conclusio. ꝙ cum certis circunstantijs terminatur ad maximum spacium quod potest pertransire. que circunstantie sunt velocitas tempus duratio vnde est dare maximum spaciuꝫ per quod lapis potest moueri in tanto tempore cũ tali resistentia vel tali velocitate. ⁊ sic de alijs.

Ad rationes principales ad primã auctoritatem Ari. cum dicit potentiam actiuã determinari maximo. dico ꝙ hoc nõ est ꝓtra dcã. imo hec est quinta cõclusio scõi articuli. determinatur enim maximo. ſ. cognoscit quãta est potentia ſm fortitudinem per maximuꝫ infra qõ põt: ⁊ hoc idem est miᵐ i qõ põt. ¶Aliter et põt dici qõ Ari. intellexit sic. ꝙ potentia actiua terminat maximo numerato sine fractione. vnde centum põt esse maximus numerus librarum quas for. põt portare. qz ẽ quis possit modicũ plus nõ tñ põt plus in vna libra. ¶Ad secundam concedo ꝙ non est dare maximum pondus qñ for. põt portare. ⁊ quando dicebat. ergo quocũq; pondere dato quod potest portare adhuc maꝰ potest portare. concedo. ⁊ quãdo dicebatur. ergo infinitum pondus potest portare. negat consequentia. quia fit status ad miᵐ pondus quod non potest portare. ¶Ad tertiaꝫ de lapide posito super caput fortis dico ꝙ tam for. ẽ gravitate lapidis conservatis in suis potentijs for. sustineret lapidẽ. nec propter hoc actio fieret a proportione equalitatis. qz nec pter hoc for. ageret in lapidem. sed resisteret sibi. ne lapis caderet deorsum. ⁊ similiter lapis resisteret forti ne aliquo modo moueret se sursum: consimile esset si duo corpora sibi obuiarent in aliquo medio. quorum vnum esset in ascendendo. ⁊ reliquum in descendendo. ⁊ vnum haberet precise tot gradus gravitatis: quot reliquuꝫ gradus levitatis. ¶Ad quartam dico ꝙ si in perpetuum tale mobile moueretur nunquam pertransiret illud medium vniformiter dissorme inferius terminatum ad gradum resistentie equalẽ potentie motiue illius mobilis. sic ꝙ aliquando illud totale medium ab illo mobili esset pertransitum. ⁊ hoc satis potest conuinci ex illa ratione. ⁊ ideo illud medium non est maximum quod a tali potentia potest esse pertransitum. ex eo ꝙ nullo modo a tali potentia potest esse pertransituꝫ tali resistentia manente. ¶Ad quintam elongetur vnum visibile ⁊c. admitto. ⁊ vlterius dico ꝙ quãdo visibile primo nõ videtur distantia inter ipsum ⁊ oculum est bene maxima i qua illud visibile poterat videri: ⁊ hoc non est contra dcã. cum hoc tamen stat ꝙ non est maxima vltra quam. sed est bene minima vltra quam non: ⁊ hoc dicebatur in cõclusione. ¶Sed contra ẽ fuit 6ª ratio. naz si illa esset minima distantia vltra quam non: tunc vltra illaz non ⁊ vltra q̃libet minorem negaretur consequentia. naim non sic exponendũ est minimum vltra quod non: sicut dicebatur in primo articulo huius questionis. sed bene sequitur talis distantia ẽ minima vltra quam non. ergo vltra illam non: ⁊ qualibet minore illa datur maior vltra quam sic. ⁊ hoc est verum. cum quo adhuc stat ꝙ visibile potest esse ita prope oculuꝫ ꝙ propter paruitatem distantie non potest videri. ¶Aliter potest dici ꝙ dicta distantia est minima vltra quam nõ: propter magnitudinem. ⁊ ideo non est aliqua minor infra ipsam que impediat propter magnitudinem licet bene sit aliqua infra ipsam que impediat propter paruitatẽ. ¶Ad septimam neᵒ ꝙ sit dare maximam velocitatem qua potẽtia actiua supernaturalis potest mouere: imo nec de facto est maxima velocitas qua monet: qz hec maxime esset velocitas vltime spere. modo sicut dicebatur in quinto articulo vltima spera nec monetur velocissime nec tardissime nisi loquendo secundum imaginationem mathematicam: ⁊ vlterius dico ꝙ quacũq; velocitate data potentia supernaturalis posset mouere velocitate maiori licet forte Ari. hoc negauisset. ¶Et si diceretur contra tunc voluntas potentie supernaturalis esset mutabilis. respõdetur negãdo consequentiam. vnde si post hoc moueretur velocius q̃ modo monet non propter hoc esset mutatio facta in ipsa licet bene i re extra. hoc perfecte discutere magis ptinet ad 8ᵐ phyficorum. ¶Ad vltimam qua arguitur de potentia naturali. illa bene probat ꝙ est dare maximam velocitatem qua aliqua potentia motiua mouet in tali medio ⁊ cum tali resistentia ⁊ cum alijs circunstantijs. sed non est dare maximam velocitatem simpliciter qua potentia motiua potest mouere. ⁊ hoc totum dictum est in corpore questionis.

¶Qõ. n. dr manifestũ: visus qdẽ enĩ q minoris excedit: velocitas aũt que maioris. Textu cõmẽti cẽtesimi õcimi septimi. Questio. xv.

Secundum Propositorũ erat. vtrum quelibet potentia passiua terminetur per minimum a quo potest pati. videtur primo ꝙ sic. per Aristo. ⁊ cõmentatores qui hoc videntur dicere. ¶Secundo naz dicit Aristo. in de sensu ⁊ sensato ꝙ ẽ dare minimum visibile quod visus potest videre: visus aũt est potentia passiua. ergo ⁊c. ¶Tertio sit vna rota adamantina infra cuius circunferentiam sit vnum ferrum. tunc arguitur sic. est dare minimum arcuꝫ illius rote a quo illud ferrum potest retineri ergo est dare minimum a quo potentia passiua potest pati: consequentia tenet. antecedens probat. nã illud ferrum põt ita modicũ arcum illius rote sup se derelinquere ꝙ non retineret imo descenderet. descendat ergo tãdiu ꝙ habeat super se arcũ sufficientẽ retinere ipsum: ⁊ cũ i tali descensu ferri deuenitur ad primũ instans non esse sui motus sequit arcũ quez super se habet esse minimum a quo illud ferruꝫ retinetur:

& a quo potest retineri. quia si a minori potuisset fuisse retē tum prius quieuisset. & sic instās datum nō fuisset primum instās. nō esse motus seu descensus ferri. sed vnum aliud ante ipsum. & quodcunq; dares aliud equaliter concludetem arcum pro tūc super ferrum existentem eē minimum potētem illud ferrum retinere. ¶ Et cōfirmatur. aligs arcus illius rote sufficit illud ferrum retinere. & aliquis non. vel ergo est dare maximum qui sufficit. vel minimum qui sufficit. vel maximum qui non sufficit. vel minimum q non sufficit. nō potest dici primum. quia quocunq; arcu dato q sufficit. maiori illo etiam sufficit: ad quod enim sufficit min⁹ ad hoc idem sufficit maius. Si dicatur scōm. habeo ppositum. Sed si dicatur tertium. s. q sit dare maximum arcū qui non sufficit. sit ille a. tunc sic. a. nō sufficit: sz quilibet maior a. sic. sit ergo q in presenti instanti illud ferrum habeat super se arcum a. & cum ille non sufficit retinere illud ferrū sequitur q pro hoc instanti illud ferrum non quiescit. sz immediate post hoc descendat tādiu q habeat super se arcuz sufficientem ipm retinere. postq̄ a. arcus nō sufficit. sed si immediate post hoc instās mouebitur. tunc immediate post hoc instās habebit maiorem arcum super se q̄ sit arcus a. & per cōsequēs immediate post hoc habebit arcum super se sufficientem ipm retinere. postquam a. arcus erat maior minus qui non potuit. & sic dictum ferrum immediate post hoc quiescet. & cum idem ferrum immediate post illud instans mouebitur. sequitur q illud ferrum immediate post hoc instās mouebitur. & illud ferrum immediate post hoc instās quiescit. & vlterius sequitur q sit dare vltimum instans esse motus. q; si dictum ferrum continue ante datuz instās descendisset vsq; ad hoc instās. tunc hoc instās videre esse vltimum instās esse illius motus. postq̄ immediate post hoc instās dictum ferrum quiescet. sicut iam dicebatur. vel deducebatur. ¶ Nec potest dici quartum. s. q sit dare minimum arcum qui nō potest. nec sufficit dictuz ferrum retinere. q; sic ille arcus nō sufficeret: sed minor eo sufficeret. & sic ad aliquem effectum producendum sufficeret minus ad qō nō sufficeret maius. qō ē inconueniens.

Oppositum arguit. potentia actiua terminatur minima resistentia in quā nō pōt. ergo potentia passiua terminat maxima potentia actiua a qua non pōt. añs patet ex precedente questione: consequentia probatur. nam detur aliqua potentia actiua & sit. a. & minima potētia passiua seu resistentia in quā non potest. & sit. b. tunc in. b. a. nō pōt. sed in. b. quodlibet maius. a. potest. ergo a. ē maxima potentia actiua a qua. b. non pōt pati consequentia pz per significationem eius qō est maximum a quo nō. prima pars antecedentis patet ex eo q. b. est minimum in qō. a. nō pōt. & si sic tunc in. b. a. nō pōt. secūda pars eiusdem antecedentis patet. q; quodlibet maius a. excedit. b. & cum quilibet excessus sufficiat ad motum ichoādum. & continuandum sicut probatur in precedēti questione. sequitur q quodlibet maius. a. potest in. b. tunc vltra. potentia passiua terminatur maxima potentia actiua a qua non potest pati. ergo non terminatur minima a qua potest pati. ¶ Secundo potentia actiua non terminatur maximo in qō pōt agere. ergo nec passiua terminatur minimo a quo pōt pati. antecedens patet ex precedenti questione. consequētia probatur ex eo q oppositum cōsequentis interimit antecedens. da enim oppositum cōsequentis. s. potētia passiua terminat minimo a quo pōt pati. ex hoc sequitur q illa potentia passiua est maximum in qō illa potentia actiua pt agere. & hoc repugnaret antecedēti. ¶ In ista questiōe primo ponēde sunt alique distinctiones de potentia passiua. secundo conclusiones.

Quantum ad primū sit prima distinctio. & ista etiā ponebat in alia qōne. potētiarū passiuaz quedā dicit receptiua solū. quedā aūt dicitur receptiua & cū hoc resistitiua. exēplū primi sicut ē materia prima. exēplū secūdi sicut ē aqua respectu ignis. ¶ Secunda distinctio. potētiarū passiuaz quedā ē passiua tm̄. & quedā cū hoc ē & actiua. exēplū primi. sicut ē vnū parvum frigidū qō patit ab vno magno calido a tā magna distātia. q; sz illo calidū posset agere in illud frigidum tm̄ illud frigidum propter nimiam distantiam non potest re agere in illud calidū exemplum secundi. sicut est frigidum quod patitur a calido: & cum hoc re agit in ipsum. ¶ Tertia distinctio potentiarum passiuarum. que cum hoc sunt actiue quedam dicitur cognitiua sicut est potentia visiua: quedam dicitur non cognitiua sicut frigidum qō patiendo a calido re agit in ipz. ¶ Quarta distinctio. potentiarum passiuarum non cognitiuarum que cum hoc sunt actiue quedam re agunt in agēs: vt frigidum in calidum. quedā aūt agunt in aliud ab agēte. vt medium illuminatum passum a lucido agit. q; calefacit. non tm̄ agens in ipsum puta solē. sed aliud ab illo. ¶ Quinta distinctio. potentiarum passiuarum quedam patiunt per abiectionem contrarij. sicut calidum cū patitur a frigido vl̄ econtra: quedam autem sine abiectione contrarij. sicut medium cum illuminatur. in huiusmodi enim illuminatione nō abijcitur aliquid qō sit contrarium lumini generato: ex eo q lumini nihil est contrarium.

Quantum ad secundum articulum sciendum est q potentia passiua potest cōparari vel ad potentiam actiuam a qua pōt pati. vel ad distantiam in qua vel vltra quā potest pati. vel ad effectum quē potest recipere & pati. vel ad tempus per qō potest pati vl̄ ad velocitatem qua potest alterari vel moueri. vel ad spacium super quo potest moueri motu locali. Et preterea ad hoc est aliqua potentia specialis. sicut visiua. que potest cōparari ad angulum sub quo pōt pati vel videre. tunc discurrendo per omnia ista sicut facius est in alia questione sit prima conclusio ista. potentia passiua resistitiua non terminatur minima potētia actiua a qua potest pati. probatur nam sit illa potentia actiua a. & passiua. b. tunc si. b. debet pati ab a. oportet q. a. excedat. b. ex eo q aliter a proportiōe equalitatis vel minoris inequalitatis fieret actio. quod est falsuz & etiam q; in omni actione agens debet esse prestanti⁹ passo. sed si. a. excedit. b. non potest excedere ipm excessu indiuisibili. cum nullus talis sit excessus. relinquitur ergo q excessu diuisibili. ergo cuz quilibet excessus sufficiat ad motum. sequitur q si a. per solam medietatem illius excessus excederet. b. adhuc. b. potest pati ab. a. sed tunc. a. esset minus q̄ ante erat. ergo. a. non erat minimum a quo. b. poterat pati. ¶ Secunda conclusio. nec potentia passiua talis terminatur maxima potentia actiua a qua potest pati. probatur ex eo q quicquid potest pati a magno potest pati a maiore illo. & si sic nullum est maximum. saltem finite potentie a quo talis potentia possit pati. ¶ Tertia conclusio. nec talis potentia passiua terminatur minima potentia actiua a qua non potest pati. q; tunc a tali non posset pati: sed a minori illa posset pati. sed hoc est falsum. ex eo q illud qō non potest pati a maiori non potest pati a minori. ¶ Quarta conclusio. talis potentia passiua terminatur maxima potentia actiua a qua non potest pati. probatur per sufficientē diuisionem. nam talis potētia passiua ab aliqua potētia actiua potest pati. & ab aliqua non. vel ergo datur minima a q̄ potest pati. vel maxima. vel minima a qua non. vel maxima a qua non. non primum per primam conclusionē nec. secundum per secundā. nec tertium per tertiam. relinquit ergo quartum. & hec est cōclusio. ¶ Unde hoc potest declarari exēplo. ponatur q potentia lenativa sortis. & resistē tia vnius libre sint equales. ita q precise tantum possit sor. in lenādo quantum potest libra in resistendo. tunc statiz sequitur q virtus sortis est maxima inter omnes potentias lenativas q̄ non possunt levare libram. q; nulla minor pōt levare. & quelibet maior pōt. ita q omnium non potentiū levare libram sortes ē fortissimus: exponendo ly fortissimus negative. & tamen ipse est debilior inter oēs potētes levare libram. & sic potentia actiua equalis resistentie est maxima a qua illa potentia resistitiua nō potest pati. & eadez potentia resistitiua est minima in quaz illa potentia actiua non potest agere. ¶ Sed contra istud diceres. videt q potētia actiua equalis resistētie nō sit maxima a q̄ potentia resistitiua non potest pati. nam tunc ab illa non. & a qualibet maiori potest pati. sed hoc videtur esse falsuz. quia potentia actiua posset

augeri insensibiliter. ⁊ tamen non propter hoc posset in illã resistentiam. verbi gratia. si potentia leuatiua sortis equalis resistentie vnius libre augeret insensibiliter non ꝓpter hoc leuaret ℔as. ¶ Respondetur. ꝙ sicut potentia actiua ẽt aucta insensibiliter. ita potest leuare per spacium insensibile. ⁊ sic forte sortes potest leuare sic ꝙ non perciperet se illud posse leuare: nec hoc est aliquod inconueniens. ¶ Ad hoc diceres. sed ista instantia magis pertinet ad aliam quẽstionem. si potẽtia actiua terminaretur minima potẽtia passiua in quam non potest. ſ. sibi equali. tunc cum visibile haberet se sicut potentia actiua respectu visus. sicut ꝑ̃ secũdo de anima etiam visibile terminaretur minima potentia visiua in quã non potest. ⁊ sic in illam non potest. sed in minorẽ ⁊ debiliorẽ illa posset. sed hoc est falsum. q̃ si aliquod visibile non potest agere in aliquã potentiam visiuam. multo minus põt agere in potentiam visiuam minorẽ ⁊ debiliorem illa saltem ceteris paribus. sicut patet ꝺ̃ se. ¶ Ad hoc respondetur ꝙ illud qñ dictum est de terminatione potentie actiue respectu potentie passiue intelligitur de potentia actiua agente in passiuam non coagentem nec concurrentẽ ad effectum. nec ad actionem illius potentie actiue. sed sic non est in proposito de visibili. ⁊ potentia visiua. q̃ visibile non solum causat visionem in oculo. nec potentia visiua cõcurrit mere passiue ad visionem. sed visibile per suam speciem vna cum virtute visiua actiue concurrente producũt visionem in oculo ⁊ in potentia visiua. ¶ Sed diceres. tũc idem ẽt agens ⁊ patiens respectu eiusdem. sed hoc videtur esse inconueniens probatio cõsequentie. q̃ respectu visionis potentia visiua ẽt tam agens q̃̄ patiens. ¶ Respõdetur ꝙ non est inconueniens idẽ esse partiale agens ⁊ totale recipiens respectu eiusdem. licet esset bene inconueniẽs idem ẽt totale agens ⁊ totale recipiens respectu eiusdem. modo dico ꝙ in proposito totale agens non est potentia visiua licet bene partiale. sed totale agens est aggregatum ex visibili ⁊ specie sensibili ⁊ potentia visiua ⁊ aliis concurrẽtibus ad visionem per eorum actionem. sed potentia visiua est totale recipiens. ¶ Quinta conclusio. omnis potẽtia passiua mere receptiua sicut est materia prima potest pati saltem q̃̄tum est ex se a quocunq; magno vel paruo agente sine termino. ꝑ̃ statim. q̃ quodlibet agens talem potentiam passiuam excedit. ¶ Deinde comparãdo potentiam passiuã q̃̄tum ad distantiam sit prima conclusio. ꝙ potẽtia passiua nõ cognitiua q̃̄tum est ex se põt pati a qualibet distãtia q̃̄tũcunq; magna vel parua ꝓbatur. q̃ quacunq; distãtia agens põt agere a tali distãtia potẽtia passiua põt pati ⁊ ideo si talis potẽtia passiua põt pati ab aliqua distãtia parua. tunc ab alia potentia dupla vel quadrupla põt pati a dupla vel a quadrupla distãtia. ⁊ sic vlterius. ⁊ sic talis potentia passiua non est terminata distãtia quãtum ad magnitudinem. Sed etiam probo ꝙ non quãtum ad paruitatẽ. q̃ talis potẽtia passiua non cognitiua non desinit pati propter paruitatem distãtie sicut bene desinit pati potentia passiua cognitiua. vnde frigidum nõ desinit pati a calido propter nimiã propinquitatem calidi ad ipsum. ĩmmo quanto calidum est propinquius frigido in tantum frigidum plus patitur a calido. ¶ Secũda cõclusio. talis potẽtia passiua respectu date potentie actiue terminat minima distãtia vltra quã non potest pati. ⁊ hoc a tali agẽte. ꝓbatur nam datum agens terminatur minima distãtia vltra quã nõ põt agere respectu date potẽtie passiue. ergo etiã econuerso potentia passiua data terminatur minima distãtia vltra q̃̄ non põt pati ab agente dato. ¶ Tertia cõclusio. potentia passiua cognitiua sicut est potentia visiua. ⁊ ẽ alia potentia passiua requirens moderatã distãtiã. terminatur ab vtraq; parte. ita ꝙ prope visum est vna maxima distãtia oĩum illarum in quibus non potest pati propter nimietatem distãtie. ⁊ de longe est vna minima distãtia in qua nõ potest pati propter magnitudinem. ⁊ illud potest probari ex his que dicta erãt q̃̄tum ad hoc de potentia actiua in alia questione. ¶ Quarta conclusio conformiter potest poni de angulo sub quo põt pati: ꝙ omnium paruorum angulorum qui non sufficiũt ad visum vnus est minimus. ⁊ ille est angulus rectus. ¶ Deinde comparãdo potentiam passiuam ad effectum sit conclusio ista. ꝙ potẽtia passiua receptiua potest recipere quẽcunq; effectum quem potentia actiua potest facere. ⁊ iõ quantum est de se materia prima est infinite receptibilitatis. nec repugnat sibi recipere caliditatem infinitam si esset qui causaret eam. ⁊ ita de alijs nisi tamen aliquid aliud impediat. ſ. vt cum hoc ꝙ potentia est passiua sit etiam actiua sicut est potentia visiua. ¶ De comparatione autem potẽtie passiue ad velocitatem ⁊ ad spacium dicatur omnino sicut dictum est de potentia actiua in precedenti questione. ¶ De compatione aũt eius ad tempus videbitur in sequẽti questione vna cũ potentia actiua.

Ad rationes ad primã dico ꝙ quando Aristote. dicit potentiam passiuã terminari minimo. intelligitur minimo numerabili sine fractione modo quo dicebatur in alia questione de maximo. Consimili modo ad secundam. ¶ Ad tertiam dico ꝙ retinere non est ꝓprie agere. sed bene est motum talis ferri impedire recte. sicut si duo homines eque fortes traherent se vnus ad vnam partem ⁊ alter ad aliam. vnus nõ bit ageret ꝓprie in alterum. sed vnus bene impediret alterum. ⁊ tale impedimentum potest bene fieri a proportione equalitatis. modo quo etiam dicebatur in alia questione de lapide vt octo in granitate posito super caput sortis vt octo in potentia. sic dico in proposito ꝙ in talis ferri descensu deuenitur ad aliquod primum instans in quo quiescit. ⁊ tunc relinquit super se minimum arcum qui ipm retinet ⁊ impedit ꝙ non potest descendere. nec propter hoc potentia passiua terminatur minima potentia actiua a qua potest pati. ex eo ꝙ illud impedire non est ꝓprie agere. Vlterius dico ꝙ ille idem minimus arcus qui sufficit ferrum retinere est maximus qui non sufficit ferrum attrahere. quod quidem attrahere est ꝓprie agere. Ecce ergo tunc maximam potentiam actiuam a qua non potest pati illa potentia passiua.

¶ Adhuc si prius virtus existit actu omni existet tempore ⁊c. Textu commenti centesimi trigesimisecundi. Questio. xvi.

Certum propositorum erat. vtrum omne ens habeat potentiaz respectu sue durationis per maximum tempus per quod potest durare. ⁊ arguitur primo ꝙ non. nam tunc sequeretur ꝙ durare per duplum tempus esset duple potentie. ⁊ durare per quadruplum tempus esset quadruple potentie. ⁊ durare per infinitum tempus esset infinite potentie. sed hoc est falsum. primo quia tunc celum esset infinite potentie ex eo ꝙ potest durare per tempus infinitum. secundo. nam tunc terra prope centrum etiam esset infinite potentie. quia talis nunquam corrumpetur. Sed durabit per tempus infinitum. ex eo ꝙ nunquam corrumpetur nisi a contrario sibi applicato. sed terra existente in centro nunq̃ applicabitur contrarium sibi. ¶ Consimiliter posset argui de igne existente in loco sibi naturali. ſ. in concauo orbis lune. ¶ Secundo ad principale si aliquod mixtum ficut homo haberet potentiam durandi per maximum tempus. vita talis hominis vltra illud tempus non potest prolongari. quod videtur esse contra medicos. consequentia videtur tenere ex hoc ꝙ vltra maximum non est maius. ⁊ etiam si vita eius vltra illud tempus prolongaretur. tunc illud tempus non fuisset maximum per quod ille homo poterat durare. ¶ Tertio. si entia sic essent determinata maximis temporibus quibus possent esse. ⁊ viuere. vtraq; illa mixta essent maioris potentie durative in quibus contraria essent magis adequata. consequens est falsum. consequentia probatur quia postquam corruptio fit a contrario tunc illa in quibus contraria sunt magis adequata minus cito deberent corrumpi. ⁊ per consequens dictus durare falsitas consequentis patet ex eo ꝙ homo non diutius. immo minus durat q̃̄ lapis in quo quidem lapide contraria minus sunt adequata q̃̄ in homine. ¶ Quarto. si aliquod

ens per tempus durat semper durabit. ergo questio falsa consequentia tenet. antecedens probatur. qz si aliquod ens per tempus durat. tunc per illud tempus potentia durativa resistens corrumpentibus est maior q̄ potentia corruptiua: sed q̄ diu ipsa est maior nunq̄ remittitur. ergo in fine illius temporis potentia durativa adhuc est tanta quāta erat in principio. ergo in fine illius temporis adhuc verum est dicere q̄ talis potentia durativa adhuc per tantum tempus potest manere sine eius remissione. ⁊ in fine illius adhuc per tantum. ⁊ sic semper. ⁊ sic si aliqua res totaliter potest durare per vnum tempus sine aliqua corruptione sui. videtur q̄ semper possit durare. videtur ergo q̄ entia nullam habeāt potentiā ad durādū. aliter enim videretur seq illud qđ dictū est. qđ tamen est falsum.

Oppositum videtur velle Aristo. in littera. ⁊ etiam in secundo de generatione. ¶ In ista questione. primo sunt ponende quedam distinctiones ⁊ cause corruptionis in generali. Secundo videndum est de causis durationis. Tertio videndum est de quesito.

Quantum ad primum sit prima distinctio. duplices sunt substantie. s. simplices ⁊ mixte. ¶ Secunda distinctio substantiarum simplicū quedam sunt corporee quedaz incorporee. Corporee sicut celuz ⁊ elementa. incorporee sicut deus ⁊ intelligētie. ¶ Tertia distinctio. substantiarum simplicium ⁊ corporeaz. quedam non habent materiam neqz contrarium. materiā quidem que sit subiectum generationis ⁊ corruptionis. sicut sunt orbes celestes. quedam autem habent talem materiā ⁊ contraria sicut sunt elementa. ¶ Quarta distinctio. substantiarum mixtarum quedam dicuntur homogenee quedam eterogenee. homogenee dicūtur quarum partes q̄titatiue suscipiunt predicationem nominis totius. sicut est lapis. vel lignum. vnde quelibet pars lapidis est lapis quelibet pars ligni dicitur lignum. eterogenea dicuntur quoruz non quelibet pars q̄titativa suscipit p̄dicationem nominis totius. sicut ē homo: vel leo vnde non quelibet pars quātitativa hominis ē homo. ¶ Adhuc pōt poni quinta distinctio. q̄ substātiarum simplicium materialium quedam dicuntur simplices tā substātialiter q̄ qualitative. sicut aqua frigida. quedā autem dicuntur simplices substaliter. sz mixte qualitative. sicut ēct aqua calefacta. ¶ Tunc sit p̄ma conclusio. ⁊ ꝫ de causis corruptionis in generali. omnis suba ꝺterminans sibi contrarium ē corruptibilis. probatur. qz oīs talis suba ē alterabilis. ex eo q̄ causa alterationis ē contrarietas. ⁊ qz talis substantia determinat sibi aliquam qualitatem habentem contrarium. sequitur q̄ per applicationem qualitatis cōtrarie qualitati quam determinat sibi illa substātia ē alterabilis. sed si ē alterabilis est corruptibilis. qz determinatum ē primo de generatione si alteratio ē potis tūc corruptio ⁊ generatio sunt possibiles: ex eo q̄ alteratio est ꝓpter generationem ⁊ corruptionem. ⁊ si non esset corruptio ⁊ generatio non esset alteratio. ergo omnis qualitas alterabilis ⁊ remissibilis est corruptibilis. ⁊ per consequens suba determinans sibi illam qualitatem ē corruptibilis. nā corrupta illa qualitate corrumpitur substātia que sibi illam qualitatem determinat. vnde sine tali qualitate talis substātia eē non potest. si. n. sit tunc ipsa sibi ipsam non determinaret. qđ ē contra hypothesim. ¶ Secundo ad idem. omne habēs materiā ē corruptibile. pz hoc primo phy. ⁊ pz hoc rōne. qz aliter potētia materie que ēct ad aliam formā frustraret. sed oīs distantia determinās sibi qualitatem habētem contrariū habet materiam. ergo omnis talis substātia est corruptibilis. ¶ Secunda conclusio nulla corruptio substātie est ab intrinseco primo. ⁊ voco corruptionem ab intrinseco primo cuius quelibet pars in q̄libet partem ēct actiua. ⁊ voco illam ab intrinseco non primo cuius vna pars bene est actiua in aliam ⁊ alterativa alterius. non tamē quelibet in quālibet. probat conclusio. omnis suba corruptibilis vel ē mixta vel simplex. si ē simplex ⁊ ē corruptibilis ipa est materialis. ⁊ p consequēs elemētaris. sed elemēta non hnt in se principia sue corruptōis. ex eo q̄ nō hnt in se q̄litates contrarias. si autem dicatur q̄ sit substātia mixta. adhuc non habet in se principium sue corruptionis primo. ex eo q̄ tunc quelibet pars eius in quālibet partem eius ēct actiua. ⁊ sic eadem ps in seipsam esset actiua. quod est falsum: ex eo q̄ eadem sibi non est contraria. ⁊ etiaz quia qđlibet ens diligit seipsum permanere. ⁊ p consequens. non est sui ipsius alterativum. nec dispositivuz ad sui corruptionem. ¶ Tertia conclusio. suba mixta eterogenea bene habet in se principium sue alterationis ⁊ corruptionis. nam primo patet de homine cuius vna pars determinat sibi maiorem caliditatem. alia minorem. que quidem partes bene mutuo se alterant. ⁊ se ducunt extra suas dispositiones naturales. ⁊ aliquando in tantum q̄ sequitur mors ⁊ corruptio. ¶ Quarta conclusio. substantie mixte homogenee si corrumpuntur ab intrinseco. non tamen ita cito sicut eterogenee. patet ex eo q̄ non est tāta diuersitas inter partes homogeneorum quanta est inter partes eterogeneorum. Et hoc est in qualitatibus alterantis. vnde in lapide partes nō differunt tantum sm caliditatem ⁊ frigiditatem sicut in homine differunt cor ⁊ cerebrum. ¶ Quinta conclusio. substantia corporalis simplex ⁊ substātialiter ⁊ qualitative nullo modo habet in se principium sue alterationis nec corruptionis. nec primo nec non primo probatur. nam aliter nō esset simplex substantialiter ⁊ qualitative. ¶ Sexta conclusio: suba simplex substātialiter. ⁊ mixta qualitative bene habet in se principium sue alterationis qua potest se trahere a sua dispositione innaturali ad naturalem. patet de aqua calefacta que se ipam alterat ⁊ trahit se ad frigiditatem priorem. nec valet dicere q̄ hoc faciat medium circunstans. nā aqua talis aliquando trahit se vltra maiorem frigiditatem q̄ sit frigiditas medij circunstantis. ⁊ cum nihil agat vltra gradum proprium concluditur q̄ medium circunstans nō est illud quod trahit aquam calefactam ad frigiditatez priorem. Ex his conclusionibus sequitur primo q̄ elementuz simplex corrumpitur vnico modo scilicet ab extrinseco. ab intrinseco enim corrumpi non potest: ex eo q̄ non habet in se principium sue alterationis a dispositione sibi naturali. sequitur secundo q̄ mixtum duplici modo potest corrumpi scilicet ab intrinseco ⁊ ab extrinseco. Ex quibus sequitur. tertio q̄ simplex debet magis durare q̄ mixtum. nam vbicunque ponitur mixtum habet circa se vel intra se principium sue corruptionis. sed simplex quando ponitur in loco sibi naturali licet habeat prope se principium sue corruptionis. non tamen intensum. ⁊ cuz hoc vbicunque ponitur caret principio sue corruptionis intrinseco. hec de primo.

Quantum ad secundum videndum est de causis durationis que sunt plures. quarum vna est. homogeneitas. quod statiz patet. ex eo q̄ eterogeneum corrumpi potest ab intrinseco ⁊ extrinseco q̄to ergo plus declinat ab eterogeneitate ad homogeneitatē tanto debilius efficitur principium sue corruptionis intrinsecum. ⁊ ideo nullum viuens ita diu potest durare sicut terra vel lapis. cum sit magis eterogeneum. ⁊ hoc ceteris paribus. ¶ Secunda causa est similitudo in qualitatibus loci continentis ⁊ rei contente. Et ideo locata magis durant in vno loco q̄ in alio. puta in illo vbi minorem habent cōtrarietatem ad qualitates loci. ¶ Tertia causa est duricies ⁊ resistentia passi in dividendo. ⁊ ideo forte duratio dicta est a duritie. qz magis dura magis durant. vnde diuisio alicuius facit ad citiorem corruptionem diuisi. ⁊ ideo que sunt dura ⁊ difficilius diuisibilia magis durant. ¶ Quarta est bona ⁊ fortis comixtio humidi cum sicco sicut patet quarto metheurorum. ¶ Quinta causa est latitudo complexionis. vnde aliqua sunt que statim propter modicaz variationem proportionis in primis qualitatibus corūpunt. sicut homo ⁊ alia que non sunt sicut ferz qđ pōt ferri valde calidū sine corruptione ꝓpter maiorē latitudinē sue cōplexionis. ¶ Sexta est tēperamētū in qualitatibus. vnde homo tēperatus in illis est lōgioris vite. ¶ Plures possent assignari cause durationis. sed iste ad presens sufficiūt. ¶ Tunc sit p̄ma conclusio. secūdū cōbinationē vel obuiationē ⁊ occurrēti am istarū causarum ⁊ aliarū si sint plures accipitur differē

tia in duratione rerum fm magis ⁊ minus .patet ex eo q magnitudo ⁊ paruitas effectus accipiuntur fm magnitudinem ⁊ paruitatem causarum.ita q vos debetis scire q non oportet si ad durationes vnius effectus concurrūt tres de dictis causis ⁊ ad durationem alterius alie tres.q ergo illi effectus equaliter durent.q; forte vna de istis facit plus quam omnes alie tres. ⁊ ideo oportet aduertere concurrē tiam causarum non fm q̄titatem discretam .sed fm vigorem ⁊ fortitudinem maiorem vel minorem causaꝝ. ¶ Ex quo sequitur q non oportet q si in tali mixto miscibilia seu contraria sunt magis adequata.q ergo illud mixtum diutius duret.q; forte vnum aliud mixtum sicut lapis vel ferrum licet non habeat illam causam sue durationis.tamē habet aliam fortiorem vel fortiores illa propter quas diutius durat.in lapide enim sicut arguebatur ad questionem contraria nullo modo sunt ita adequata sicut in homine. ⁊ tamen ipse diutius durat.quia latitudo sue complexionis est maior.quia est magis durus ⁊ magis potens ad resistendum qualitatibus cōtrarijs suis qualitatibus quas sibi determinat. ¶ Secunda conclusio est.quod non est corruptibile non habet contrarium.nec contrarium sibi determinat patet.nam cum contrarietas sit causa corruptionis si haberet contrarium vtiq; eēt corruptibile.cuius oppositum supponitur in conclusione. ¶ Tertia conclusio.quod non ē corruptibile non habet potentiam resistendi contrario .patet q; cum non habeat contrarium per precedentes conclusionem frustra haberet talem potentiam. ¶ Quarta cōclusio. quod non est corruptibile non habet aliquam potentiaꝫ ad durandum.probatur.nam potentia durandi non est aliud nisi potentia resistendi contrario vt suppono.sed q non est corruptibile non habet potentiam resistendi contrario per precedentem conclusionem.ergo quod non est corruptibile non habet potentiam ad durandum. ⁊ hoc dicit ꝟ conclusio. Ex quo sequitur q in celo cum sit incorruptibile non est aliqua potentia ad durandum. Ex quo sequitur vlterius q non valet hec consequentia.celum durabit per tempus infinitum.ergo celum habet potentiam durandi per tempus infinitum.nam consequens est falsum per precedens correlarium. ⁊ antecedens est verum. ⁊ per hoc soluitur vna ratio facta ad questionem.

Quantum ad tertium sit pria conclusio. q omne elementum simpler aliquando corrumpetur .probatur primo ex parte agētis. q; ignis in spera sua aliquando descendit ad locum sue corruptionis.p pter aliquam constellationem ipsum regentem. ¶ Secundo patet hoc idem ex parte materie.q; cuiuslibet elementi materia est in potentia ad aliam formam.sed talis potentia non perpetuo frustrat.ergo aliquando habebit aliam formam. ⁊ tunc corrumpetur illud elementum. ¶ Tertio p batur idem ex parte finis.q; elementa principaliter sunt p pter mixta. ⁊ ideo illud elementum eēt frustra q̄ nō aliq̄ veniret ad locum mixtionis.sed ipo veniente ad locū mixtionis corrumpitur ergo ⁊c. ¶ Secunda conclusio.omne mixtum aliquando corrumpetur patet. q; est corruptibile ⁊ ab intrinseco ⁊ ab extrinseco. ⁊ sic habet plures causas sue corruptionis q̄ simpler elm. ⁊ eque fortes. ⁊ ideo q; elm simpler aliquando corrumpetur per precedentem conclusionem:multo magis mixtum. ¶ Tertia conclusio. ꝺ quolibet ente naturali verum est dicere q est simpler elm vel mixtum q̄ per aliquod tempus potest durare. ⁊ per aliquod non.pz per precedentes duas cōclusiones. ¶ Quarta conclusio. q cuiuslibet entis naturalis corruptibilis potētia durandi est terminata vel maximo tempore vel minimo per q̄ potest durare vel maximo vel minimo per q̄ non.patet.nam ex quo per aliquod tempus potest durare ⁊ per aliquod non per precedentem conclusionez.oportet dare maximum tps vel minimum per q̄ potest durare. vel maximum vel minimū per q̄ non. ¶ Quinta conclusio.non est dare minimum tempus per quod res corruptibilis potest durare.probatur.nam.quocunq; tempore dato per q̄ data res corruptibilis potest durare eadem p minus tempus potest durare.Unde si aliqua res pōt durare per annum eadem res potest durare per medietatē anni ⁊ per medietatē medietatis ⁊c. ⁊ per ꝓns potentia durandi talis rei non est terminata minimo tēpore per q̄ potest illa res durare. ¶ Serta conclusio nō est dare maximum tempus vltra q̄ aliqua res corruptibilis potest durare. ꝓbat naꝫ si sic sequeret q esset dare vltimum instans esse talis rei.sed hoc est falsum.consequentia probatur.nam sit illud tps.a. ⁊.b.sit instans terminans exclusiue ipm tunc si.a.est tempus maximum vltra q̄ sor. verbi gratia.pōt durare. tunc vsq; ad.b.instans inclusiue q̄ terminat.a.tempus exclusiue sor.potest durare. ⁊ non vltra.q; si vltra a.tūc.non esset maximū tempus. vltra q̄ sor.potest durare.quia vltra maius potest durare.sed si sor.durat vsq; ad.b. instās inclusiue. ⁊ non vltra.tunc in.b. instanti verum erit dicere sor.modo est. ⁊ immediate post hoc non erit. ⁊ sic.b.istās erit vltimum.instās esse sortis.sed falsitatem istius probo sic.q; in.b.instanti potentia sortis non est indiuisibilis. ⁊ per consequens non subito corrumpitur. ⁊ per ꝓns tēpus erit anteq; corrumpatur. ⁊ per consequens.b. instans non est vltimum instans eē sortis. ⁊ ita arguerem de quacūq; alia re corruptibili. ⁊ de quocunq; alio instanti q̄ aduersarius diceret esse vltimū instans esse talis rei corruptibilis. ¶ Septima conclusio. non est dare maximum tempus per q̄ res corruptibilis non potest durare.probatur.nam quocū q; tempore dato per q̄ res corruptibilis non potest durare.est dare maius per q̄ non pōt durare.si enim nō pōt durare per minus etiam non potest durare per maius. ⁊ ideo inter tempora per que res corruptibilis non pōt durare nullum datur maximum. ⁊ hoc vult cōclusio. ¶ Octaua conclusio.bene datur minimuꝫ tempus vltra quod res corruptibilis non potest durare.probatur.nam per quartam conclusionem quelibet res naturalis corruptibilis terminatur maximo tempore vel minimo vltra quod potest durare.vel maximo vel minimo vltra quod non.sed non terminatur minimo vltra quod potest per quintā cōclusionem.nec maximo per sextaꝫ cōclusionem. nec maximo vltra quod non per septimā.ergo minimo vltra q̄ non .Et hoc dicit conclusio. ⁊ hoc est illud tempus q est terminatū exclusiue ad primum instans.non esse talis rei. ⁊ inclusiue a parte ante primo instanti esse eiusdem rei.q̄ quidem tēpus est mensuratiuum illius rei quantū ad durationez suā naturalem. ¶ Nona cōclusio.rei naturalis corruptibilis datur maximū tempus in quo pōt durare.pz.idē tempus q̄ est minimū vltra q̄ non potest durare est maximū in quo pōt durare.quia quādiu est aliquod instans intrinsecū talis tēporis illa res potest durare. ⁊ in nullo instanti extrinseco illa res potest durare.propter hoc q illud tēpus dictū est esse minimū vltra q̄ illa res non potest durare. ⁊ propter hoc dicto tēpore non daꝫ maius tēpus in quo illa res possit durare ⁊ in quolibet instanti illius tpis illa res potest durare. ergo illud tēpus est maximuꝫ tempus in quo illa res potest durare.Et ista cōclusio posita sit pro intentione Aristo. ¶ Decima cōclusio.nō oēs hꝫ potentiā sue duratōis per maximū tps per q̄ pōt durare.pz de rebꝰ incorruptibilibꝰ quaꝝ duratio nō est terminata nec terminabilis.

et ex hoc soluta ē pria rō vna cū vno correlario posito in arta quartā cōclusionē secundi articuli. ¶ Ad secdaꝫ cōfirmationē.nego q terra ppe cētrū sit incorruptibilis.imo dico q aliqn corrūpet.nā pp fluxuꝫ multaꝫ ptiū terre vna cū fluuijs fluentibus ad mare aliaꝫ ptē terre cooperiēs pars terre que ē mō vltra terrā centra lē fit grauior. ⁊ ps terre que est citra fit leuior p ablationem taliū ptiū terrestriū ab ipsa. ⁊ sic tandez ptes terre que mō sunt in centro aliquādo erūt hic in supficie. ⁊ tūc per applicationē suoꝝ cōtrarioꝝ corrūpent secūdū se totas. vel saltem fm suas partes. ¶ De igne autez modo existēte i cōcauo orbis lune quomodo aliquando corrumpetur dictuꝫ est in corpore questionis. ¶ Ad secundam principales de prolongatione vite dico q bene potest prolongari.sed non quātumlibet. vnde vita hominis non potest prologari vltra certam periodum vel durationem determinatam pro specie humana.ꝫ bene possit quantū est ex parte idiuidui.

ꝛ ad hoc valet medicina. ¶Ad tertiaꝫ nego consequentiã ꝛ causa negationis dicta est in corpore questiõis. ¶Ad q̃r tam. si aliquod ens per tempus durat semper durabit. nego. Et quando dicebatur. si durat per aliquod tempus in cuius fine est tante potentie sicut erat in principio adhuc ꝑt durare per tantum bene concedo. sed viterius dico ꝙ hoc non potest continuari quantũlibet propter motuꝫ celi. ꝛ cõ stellationes alias. ꝛ alias que sunt cause corruptionis. ꝛ generationis istorum inferiorum. sicut probat Aristoteles in secundo de generatione.

¶Manifestum autem ꝛ aliter ꝙ ipossibile corruptibile ens nõ corruptũ eẽ quãdoqꝫ ꝛc. Textu cõmẽti cẽtesimi trigesimi tertii. Nõ xvii.

Quartum ¶Propositoruꝫ erat. vtꝫ omne corruptibile necessario corrũpat. arguitur primo ꝙ non de partibus centralibus terre que sunt corruptibiles qꝫ composite ex materia ꝛ forma. ꝛ tamẽ nõ necessario corrumpentur. qꝫ non videt quomodo sibi posset applicari corrumpens. sicut est ignis aut aer que sibi sunt contraria. ¶Similiter sic potest argui de igne contiguo concauo orbis lune. Et confirmatur. qꝫ talia simplicia non senescunt. ergo non corrumpentur consequẽtia videtur tenere ex eo ꝙ corruptio videtur presupponere senectutem. antecedens patet. nam dicitur quarto methеorum ꝙ ignis non putrescit. ꝛ cum senectus sit quedam putrefactio sequitur ꝙ ignis non senescit. ¶Secundo arguitur de auro quod est corruptibile. qꝫ habet materiam. ꝛ tamen nunq̃ corrumpetur. prout alchimiste dicunt se eẽ expertos. qui habent artez corrumpendi omnia alia metalla ꝛ non habent artem corrumpendi aurum. ¶Tertio arguitur. de qualitate ſymbola que manet eadem in genito q̃ fuit in corupto. sicut est caliditas que manet eadem ĩ igne que fuit in are quando ex aere generatur ignis. si ergo ex aere fiat ignis. ꝛ ex igne aer absqꝫ hoc ꝙ illa materia aliqñ subijciatur forme aque vel forme terre. nunq̃ illa caliditaſ corrumpetur. ꝛ tamen est corruptibilis. ergo ꝛc. ¶Quarto lumen lune ad quod non attingit vmbra terre est corruptibile. ꝛ tamen nunq̃ corrumpetur. ergo non omne corruptibile necessario corrumpetur. consequentia tenet. prima pars antecedentis probatur. nam lumen lune ad qõ potest attingere vmbra terre ꝛ lumen lune ad quod non potest attingere vmbra terre sunt eiusdem speciei. sed primuꝫ est corruptibile. nam aliquando corrumpetur sicut in eclipsi lune quando terra diametraliter interponitur inter solẽ ꝛ lunam. ergo scõm etiam est corruptibile. ꝛ tamen nunq̃ corrumpetur ex eo ꝙ nunq̃ applicabitur sibi corrumpens. ¶Quinto aliquod corruptibile contingenter corrumpet. ergo non omne corruptibile necessario corrũpet. ꝓa tenet añs patet de sorte qui forte eras a casu occidetur. mõ qõ a casu corrumpet contingenter corrumpet.

Oppositum videtur velle Aristo. ꝛ commẽtator. ¶In ista questione prioponã aliquas distinctiones. Secundo conclusiones.

Prima distinctio est ista. ꝙ refert dicere omne corruptibile necessario corrumpet. ꝛ dicere omne corruptibile corrumpi est necessarium. prima. n. est diuisa. ꝛ secunda est composita sicut scitur ex logica. ¶Secunda distinctio de corruptibili. ꝙ corruptibile vno modo dicit de omni illo qõ potest corrumpi. siue sit. siue nõ sit. ꝛ scm illam acceptionem diceremus antrm esse corruptibilem. ꝛ ita largꝫ non accipitur corruptibile in proposito alio modo sumitur corruptibile ꝙ omni illo quod est ꝛ potest corrumpi. ꝛ sic accipit corruptibile in ꝓposito. ꝛ dicit de substantia corruptibili. ꝛ similiter de accidente corruptibili. ¶Tertia distinctio ꝙ duplex est potentia. scilicet naturalis ꝛ supernaturalis.

Tunc sit prima conclusio. scõm potentiam supernaturaleꝫ non oportet ꝙ omne corruptibile aliquando corrumpat. ꝓbat. nam talis potentia posset aliq̃ rem corruptibilem ex se perpetuare ꝛ conseruare in ꝑpetuum. ¶Sed diceres si talis res ꝑpetuabitur tunc est ꝑpetua. ꝛ si est perpetua tunc non est corruptibilis. ¶Respõdetur concedendo ꝙ si talis res perpetuabitur ꝙ tunc est perpetua. Ulterius tamen concedo ꝙ eadem res que potest perpetuari potest corrumpi ꝛ econuerso. Unde concedo ꝙ corruptibile potest esse perpetuum: ꝛ perpetuum ꝑt corrumpi. nego tamen istam possibile est corruptibile esse perpetuuꝫ ꝛ possibile est perpetuũ esse corruptibile. ¶Pro dictam tamen conclusionem non concederet Aristo. licet nos fm fidem nostrã ipsam cõcedere debeamus. ¶Tũc sit alia conclusio secunda fm pm. omnis substantia corruptibilis corrumpet. probatur primo ex pte materie. qꝫ ois substantia corruptibilis habet materiã que semp est in potentia ad essendum sub alia ꝛ alia forma: ꝛ cum talis potentia non sit ꝓpetuo frustra. sequit ꝙ aliquãdo reducetur ad actum. ꝛ tunc recipiet vnam aliam formam a forma quaꝫ iam habet. ꝛ tunc oꝫ formam precedentem corrumpi. cuꝫ non sit possibile fm potentiam naturalẽ tales duas formas stare simul in eadem materia. cum aũt talis forma ꝑcedẽs corrumpitur. etiam substantia composita cuius illa est pars. ſ. essentialis corrumpit. ¶Secundo ois substantia corruptibilis vel est simplex vel mixta. si simplex ipa aliquando corrumpet sicut pꝫ de elementis. qꝫ materia eoꝝ semp appetit esse sub alia ꝛ alia forma. si autem mixta itez aliqñ corrumpet: qꝫ si est mixta ꝛ cõmiscibilia ex quibus ẽ mixta sint cõtraria. ꝛ continue agant ꝛ patiant adinuicem. sequitur ꝙ aliqñ corrumpet. ¶Tertio ratione Ari. si aliqõ corruptibile posset semp durare sequeret ꝙ idẽ põt nõ esse ꝛ non potest non esse. ꝓbat. consequentia. qꝫ sequit est. corruptibile. ergo habet aliquam potentiam resistendi contrarijs. ꝛ tunc si potest resistere ꝑ infinitum tempus habet potentiam infinitam intensiue. ergo a nullo contrario põt remitti vel corrumpi illa potentia. quia infinitum non potest pati a finito nec ab infinito. ꝛ sic illud est incorruptibile qõ ponebant corruptibile. ꝛ vltra. ergo non potest non esse. ꝛ quia est corruptibile põt non esse. ꝛ sic potest non esse. ꝛ non põt non esse. qõ est probandum. ¶Quarto ois substantia corruptibilis habet finitam potentiam sue durationis. vt dicebatur in precedente questione. ergo aliquando finietur talis potentia. ꝛ per ꝓns tunc talis substantia corrũpet. ¶Tertia cõclusio. nulla suba corruptibilis necessario corrũpit. ꝓbat ois suba corruptibilis cõtingenter corrũpetur. ergo nõ necessario. ꝓa tenet. antecedens ꝓbat. nã ois substãtia corruptibilis vel corrumpet ab intrinseco vl ab extrinseco. si ab extrinseco hoc est per applicationẽ contrarij. talis autem applicatio per libez arbitrium põt impediri. ꝛ sic contingenter corrumpet ab extrinseco. si autem corrumpetur ab intrinseco. hoc est ex eo ꝙ vnũ elementũ dominat sup alia. ꝛ est fortius sup alia. modo actio elemẽti fortioris etiam potest impediri. puta ꝑ aliquã medicinaꝫ vel huiusmodi. ¶Quarta cõclusio: de intentione Ari. hec est necessaria. omnis suba corruptibilis corrumpet. ꝓbat qꝫ necesse est ita eẽ sicut ipa significat. pꝫ. quia si nõ tũc eꝝ oppositũ stabit. ſ. aliqua substãtia corruptibilis nõ corrumpet. modo hoc est falsuꝫ. ꝛ cõtra scõaꝫ ꝓclusionẽ. ¶Sed dices tu. iaꝫ diristi de substantia corruptibili ꝙ aliquando corrumpet. quid diceres tu de accidentibus corruptibilibus. vtꝫ aliquod tale corruptibile nunq̃ corrũpet. Distinguo de accidentibus. ꝙ quedam sunt accidentia que corruptibilia sunt ꝑ se sicut caliditas. vel ex cõsequẽti sic albedo. alia sunt accidentia corruptibilia nõ a suis ꝓtrarijs ꝑ se. vel ex ꝓsequenti. sed ꝓp absentiam conseruantis. sicut ẽ lumẽ. vel species in medio. De accidentibus primo mõ dicũ dicendum est sicut dictum est de substãtijs corruptibilibus. ¶De accidẽtibus aũt secũdo modo dictis sit qnta ꝓclusio ꝙ qõlibet tale est corruptibile. ꝛ tñ possibile est ꝙ nũquaꝫ corrumpat. sicut prius arguebatur de lumine. vñ lumen de natura sua non repugnat qn corrumpat. ꝛ tamen aliud de sicut ꝑ pntiã ꝓseruãtis potest ꝑpetuo ꝓseruari. Et rõ est. quia tale accidẽs non habet contrariũ positiuꝫ. ꝛ ideo nullius est virtutis ad resistẽduꝫ ꝓtrario. ꝛ propter hoc nõ oportet ſi nunquã corrumperetur: sed duraret ĩ ꝑpetuum

ꝙ ergo haberet virtutem resistendi infinitam. ¶Sed dicere. contra. nam si talia accidentalia sunt corruptibilia ⁊ possibile est ꝙ nunq̄ corrumpantur. sequitur ꝙ potēta eorum ad corruptionem est frustra. ¶Respondetur distinguendo de potentia ꝙ quedam est potentia ad contrarium positionum. sicut frigidum est in potentia ad calidum ⁊ si materia nunc frigida que potest esse calida nunq̄ haberet caliditatem potentia talis materie ad caliditatem diceretur eē frustra. ⁊ talem potentiam frustrari perpetuo non concederet pbs. alia est potentia ad privationem eo modo quo nunc existens medīū illuminatū potest fieri vmbrosum. ⁊ talē potētiā frustrari non est inconueniens. nec talis est potētia nisi conditionaliter. ex hoc pōt solui instantia.

Ad rationes ad primam. s. de partibus cētralibus terre. ⁊ de igne in cō cauo orbis lune. dico qđ dictum est in alia questione quomodo aliquando corrumpetur. ¶Ad confirmationez q̄ dicebatur simplex non est sensibile. dico ꝙ immo. ꝛ tamē q̄ omnis senectus fit per alterationez. ⁊ mixta continue alterantur. ideo continue senescunt per processum temporis sed q̄ simplicia sicut ignis in spera sua. ⁊ partes centrales in centro per multos annos non alterantur. etiam per multos annos non proprie senescunt. ꝛ appropinquent corruptioni. sed statim cum alterantur senescunt. non tamen per putrefactionem quemadmodum mixta. sed per dispositionem eorū ad corruptionem factā per eorū ꝓria. ¶Ad secūdam de auro. dico ꝙ immo aliq̄ corrumpetur. ⁊ quando arguitur alchimiste non possunt ipm corrumpere per artē suam. ergo non corrumpetur. neganda est consequentia. q̄ natura multa pōt quemon potest ars. vnde q̄uis ars bene disponat ad corruptionem. tamē non potest eam cōplere. hoc tamen potest natura. ⁊ ideo natura vigorosior est ad corrumpendum q̄ ars. ¶Ulterius dico ꝙ bene aurū pp diuturnitatem suam ⁊ breuitatem vite hominum videtur qđ nunquā corrumpatur. ꝛ ita non sit. ¶Ad tertiā de qualitate symbola. dico ꝙ necesse est aliquando in aliqua reuolutione celi ꝙ illa materia que est sub forma aeris vel ignis aliquando fiat sub forma terre vl aque. nec est possibile ꝙ ita perpetuo ex aere fiat ignis ⁊ ecōuerso. mō quādo mā aeris vel ignis erit sub forma terre vel aque tunc talis caliditas de qua arguitur corrumpitur. ⁊ ita dico de qualz alia materia ꝙ talis est cursus nature ꝙ quelibet portio materie sub qualibet specie fuit infinities ⁊ erit. ꝛ forte non ordine eodem. ⁊ hoc suppositā eternitate quā credidit Aristo. ¶Ad quartam de lumine. lumen ad qđ non attingit vmbra terre pōt dici secundum ꝙ dictum est in quinta cōclusione. aliter pōt dici ꝙ non est aliquod lumen lune quin corrumpat. licet aliquod aliquādo corrumpat per vmbram terre. aliquod etiam corrumpitur aliunde. vnde ꝓpter motum solis pōt dici ꝙ in luna continue est aliud ⁊ aliud lumē ꝓpter diuersum aspectum quem sol habet ad lunam. vnde in medio illuminato a sole in quolibet instanti est alind ⁊ alind lumen. pp hoc ꝙ in quolibet instanti sol hz aliū ⁊ aliū aspectum super illud medium. ¶Ad quintam concedo totum argumentum. q̄ nihil de necessitate corrumpet sicut dixit tertia cōclusio. cū hoc tamen bene stat ꝙ sortem ⁊ fil̄r platonem ⁊ quācunq̄ aliam substantiam corruptibilē corrumpi est necessarium. Et sic est finis questionis.

¶Est autem ⁊ sic videre ꝙ ipossibile aut qđ factum est quādoq̄ incorruptibile aliquid perficere. Aut ingenerabile ens ⁊ semper prius qđ corrūpi ⁊c. Textu commenti centisimi trigesimi quarti.

Questio xviii.

Utrum propositorum erat. vtruz aliquid de nouo genitum possit perpetuari. ⁊ aliquod eternum possit corrumpi. i. vtrū aliquod nō perpetuz a pte ante possit perpetuari a parte post. ⁊ aliquod perpetuum a parte ante possit non esse perpetuum a parte post. ¶De primo arguitur primo ꝙ sic de anima intellectiua que est non perpetua a parte añ. cum cuilibet hois aīa intellectiua de nouo incipiat eē illo homine incipiente esse. ⁊ tñ est perpetua a parte post. ¶Scōo. nā aliquis ignis pōt de nouo generari. ⁊ in concauo orbis lune vbi est locus naturalis ignis poni. ⁊ ibi perpetuari sicut arguebatur prius. ¶Deinde arguit de scōo. nā possibile est ꝙ aliquis mons fiat nouiter in terra. rōne cuius in aliqua pte celi causetur vmbra. ⁊ corrumpatur lumen quod perpetuo ante fuit. ⁊ sic perpetuum a pte ante non perpetuabit a pte post. ¶Scōo nam potentia materie ad formā sortis fuit ꝓpetua a parte ante. que modo est corrupta in aductu forme sortis. ¶Deinde arguitur simul ad vtrāq̄ partem questionis. nā non videtur esse impossibile ꝙ aliquid sit finitum ab vna pte ⁊ infinitum ab alia. ergo nec videtur esse impossibilis prima pars questionis neq̄ secunda. añs probatur de linea gyratiua transeunte per omnes partes ꝓportionales alicuius colūne. que est finita ex vna parte. ⁊ infinita ex alia vnde est finita versus partes proportionales maiores. ⁊ infinita eundo versus partes proportionales minores. ¶Hoc idem videtur de tempore preterito. qđ a parte ante dicitur perpetuum. ⁊ a parte post non perpetuū. tempus autem futurum a parte ante dicitur non perpetuū. a a parte autem post dicitur perpetuum.

Oppositum videt velle Aristo. ⁊ cōmentator. vnde pōt argui sic. semper ens ⁊ semp non ens sunt contraria. ita ꝙ semp ens necessarium est. ⁊ semper nō ens est impossibile. ergo medīū iter ea videt esse contingēs. sicut est illud qđ est aliquando ens ⁊ aliquando nō ens. ergo quicquid est ⁊ aliquando nō fuit est cōtingens. ⁊ per ꝓns pōt non eē. ⁊ cum potentia nō sit ad ꝑteritū sed ad futurū. sequitur ꝙ tale quantū ad futurū potest non esse. ⁊ cum talis potentia non frustrabitur ꝓpetuo tempore. sequitur ꝙ hoc aliq̄n non erit. ⁊ sic non erit ꝓpetuum a parte post. ¶Per istam rōnem videtur posse ꝓbari ꝙ non perpetuum a pte ante non est perpetuz a pte post. Et sic si anima intellectiua icepisset esse de nouo nō perpetuaretur a parte post. ⁊ sic esset improbata prīa pars questionis. ¶Secūdo contra eandem partem arguit sic. si aliqđ esset nō ꝓpetuum a pte ante. ⁊ perpetuum a parte post. sicut solemus dicere de aīa intellectiua. tunc eēt dandum vnū tempus infinituz per qđ illud ꝓpetuo nō fuisset a pte ante. ⁊ tunc nō eēt ratio quare talis res magis incipe ret eē in vno instāti q̄ in alio. ex eo ꝙ in tpe infinito vnuz instans nō hz magis rationem medij vel termini quā reliquum. ⁊ sic si talis res p tps infinitum non fuisset nunq̄ eē incipet. ⁊ sic non eēt ꝓpetua a pte post. ¶Deinde arguit cōtra ambas ptes qōnis simul. nā si ambe ptes qōnis essent vere. sequereē qđ essent concedēda plura infinita. cui⁹ oppositū vult cōmētator. ꝓbat ꝓña. nā ꝙ re nō ꝓpetua a pte ante ⁊ ꝓpetua a pte post oporteret ꝓcedere vnū tps infinitū p qđ illa res ꝓpetuo duraret a pte post. ⁊ ꝙ re ꝓpetua a pte añ ⁊ nō ꝓpetua a pte post oporteret ꝓcedere aliud tps infinitū p qđ illa res ꝓpetua durasset a pte añ. ⁊ sic oporteret ꝓcedere duo tpa infinita. vnum a pte añ. aliud a parte post.

Pro respondendo ad istā qōnē distinguendū ē de ipoſſi vnomō. accipit ipoſſe solū ꝙ illo qđ iplicat ꝓtradictionē ⁊ poſſe ꝙ oī illo qđ ñ iplicat ꝓtradictionē aliomō accipit ipoſſe ꝙt extendit se ad illud qđ non potest fieri scōm cursuz nature. licet possit fieri p potentiam supernaturalē ⁊ poſſe soluz pro illo quod potest fieri scōm. cursum nature.

Tunc sit prīa ꝓcō. capiēdo ipoſſe 2° ipoſſe ē ꝙ aliqđ ꝓpe tuet. ꝓbat. nā hoc eēt extra cursuz nāe. cū tale bēat in se ȝria q̄ fūt ꝓn^a^ sue corruptōis. vel aliq̄n applicabitur suo ȝrio ipm corrūpenti. ¶Scōo qđz tale ē suba corruptibilis vel accidēs corruptibile a suo ȝrio ꝙ se vl ex ꝓnti. sed oē tale aliquādo corrūpet ꝙ ꝓcedentē ꝓclusionē. aliter. n. sicut diceba tur in ꝓcedenti qōne haberet ifinitā potentiā resistēdi suis cōtrarijs. sciendū tamē ꝙ cū illa ꝓclusione bñ stat ꝙ aliquod tale bene posset perpetuari per potentiam supernaturalē. ¶Secunda conclusio. vniuersaliter de omni de nouo ge-

nito determinante sibi ꝓtrarium impossibile est loquendo iterū de impossibili secundo modo ipsuz ꝓpetuari. ꝓbatur sicut p̄cedens. ¶ Ex ista cōclusione sequitur ꝙ si anima intellectiua est forma inherens materie determinās sibi q̄ntū ad suum esse qualitates habentes ꝓtraria fm cursum nature non est perpetua a parte post si non est perpetua a parte ante. ¶ Si autem vellemus dicere ꝙ anima intellectiua q̄tum ad esse in corꝓe ⁊ q̄tum ad exercere operationes corꝓorales indigeret qualitatibus habentibus ꝓtraria sed non indigeret talibus q̄tum ad esse suum simpliciter diceretur ꝙ non esset incōueniens ipsam extra corꝓus manere perpetuo. Sed forte hoc philosophus non ꝓcederet. licet nos fm nostram fidem ⁊ veritatem ꝓcedere debeamus. ¶ Tertia conclusio. si aliquod est de nouo genitum vtēdo generatione ꝓo inceptione: ⁊ non habet cōtrariuz nec determinat sibi cōtrarium sicut est lumen. possibile est q̄liter cunq; accipiat possibile illud perpetuari q̄tum est ex se. i. non repugnat sue nature. ꝓbatur. quia ex quo tale nō habet ꝓtrarium nec determinat sibi ꝓtrarium nō habet potentiam resistendi ꝓtrario. ⁊ ideo nō obstante ꝙ ꝓpetuarē nō ꝓpter hoc oꝑtet ipsum habere potentiam infinitā durationis ꝓout potentia durationis est idem quod potentia resistendi corꝛumpentibus. ita ꝙ breuiter entia talia nō determinantia sibi ꝓtraria sic se habent ꝙ possunt corꝛūpi accipiendo corꝛuptionez ꝓout extendit se ad quācunq; desitionem. ⁊ possunt perpetuari. ⁊ hoc aliunde. ꝓpetuari q̄dē fm perpetuam cōseruationem conseruantis si aliquod eēt tale. ⁊ corꝛumpi per absentiam conseruantis. ⁊ illud intelligitur de talibus que cōseruantur a cōseruantibus. quibus non repugnat ꝙ possunt mutari ⁊ non mutari. ¶ Quarta conclusio impossibile est materiam perpetuaz a parte ante non esse perpetuaz a parte post. ꝓbatur. q̄ si ipsa desineret esse vel per corꝛuptionem vel per annihilationē: vtrūq; est impossibile. non per corꝛuptionem. q̄ corꝛuptio ꝓprie relinquit post se materiam que fuit pars corꝛupti. modo si materia corꝛumperetur materie esset materia quod est falsum. nam tunc materia non esset simplex. etiam esset ꝓcessus in infinitum in materiebus: nec potest dici ꝙ materiam esse nō perpetuam a parte post sit possibile per annihilationem q̄ talem annihilationem oporteret fieri per primam causam que est imutabilis. sed si perpetuo materiam conseruauisset in esse. ⁊ nunc eam annihilaret prima causa videretur esse mutabilis. ita argueret cōmētator. ¶ Quinta cōclusio. celum perpetuuz a parte ante esse non perpetuuz a parte post est impossibile. ꝓbatur. q̄ celum conseruat in esse imediate a causa imutabili. ideo si talis perpetuo ipsuz cōseruasset. ⁊ modo non talis causa videretur esse mutabilis. ¶ Sexta cōclusio. aliquā intelligentiaz citra primā perpetuam a parte ante esse nō perpetuaz a parte post est impossibile. ꝓbatur sicut p̄cedēs. ¶ Iste cōclusiones de substantia debent intelligi de impossibili fm cursum nature. ¶ Septima cōclusio. primā causaz esse non perpetuam a parte post est impossibile. ꝓbatur. q̄ si desineret esset hoc esset vel a se vel ab alio. non a se. q̄ tunc aliquid esset destructiuum sui ipsius: nec ab alio. q̄ tunc aliquid esset potenti⁹ prima causa. ⁊ sic prima causa non esset prima causa. quod implicat. ¶ Secūdo dato opposito cōclusionis prima causa esset mutabilis: quod est impossibile. ¶ Octaua cōclusio. aliquā substantiam esse perpetuaz a parte ante ⁊ non perpetuaz a parte post est impossibile. ꝓbatur. omnis substātia perpetua a parte ante vel est materia prima. vel celum vel intelligentia citra primam vel ipsamet causa prima. sed de qualibet istaruz est verū dicere ꝙ ipsam nō eē ꝓpetuaz a parte post est impossibile. sicut dixerunt cōclusiones precedentes. igit ⁊c. Et est differentia q̄tum ad hoc de substantijs perpetuis a parte ante. ⁊ de accidentibus. quia si aliqua sunt talia accidentia illa non dependent immediate a causa non mutabili. sed mediate: ⁊ imediate a causa mutabili. ⁊ ideo non inirum si talia accidentia perpetua a pte ante si aliqua sint talia possint eē non perpetua a parte post: licet

Ad rationes boc nō sit possibile ō substātijs.

Ad primā. Aristo. ⁊ Cōmēta. dixissent animā itellectiuā non incepisse de nouo. sz eē ꝓpetuam tam a parte ante q̄ a parte post. ⁊ eē vnā numero in oībus hoibus. cui⁹ determinatio magis ptinet ad tertium de aia. ¶ Ad scōaz de igne dictū est pri⁹ in cōne p̄cedente cōnē istā. ¶ Ad aliā diceret ꝙ illa iret ꝓ tertia cōclusione. Uel pōt dici suppositā eternitate mundi quam credidit vel determinat Aristo. ꝙ terra non posset augeri in aliqua pte quin aliquādo fuisset ibi aucta isto modo ante multa secula. ⁊ sic nullū eēt lumē nec fuisset lumē in celo ꝓpetuz a parte ante qđ nūc corꝛumperet vel aliq̄ alias corꝛumperetur. ¶ Ad aliaz de potentia materie respectu forme sortis nunc gentle. dicendū ꝙ talis potētia in aduētu forme sor. nō corꝛumpetur. q̄ talis potētia nō ē aliud a materia. nihilominus materia desinit eē in potētia ad talez formā: ad istuz intellectum ꝙ talis ꝓpositio desinit eē vera. materia est in potētia ad talem formā. ¶ Ad vltimā. nō est incōueniēs ꝙ aliquid sit infinitū ab vna parte ⁊ infinitū ab alia. dico ꝙ imo ⁊ quādo dicebat de linea gyratiua. dico sicut prius dicebatur ꝙ nulla linea gyratiua est infinita nec ad vnā partez solū nec quomōlibet aliter. quia nec illa que gyrat duas partes colūne. nec que gyrat tres ⁊c. nec que gyrat omnes partes ꝓportionales. q̄ nulle sunt omnes. q̄ nec due sūt omnes: nec tres sunt oēs. ⁊ sic de alijs. ¶ Ad ꝓbationē dico etiā ꝙ nullū ē nec fuit tēp⁹ ꝑteritū infinitū. q̄ nec dies. nec septimana. nec mensis nec annus: nec duo anni. nec tres anni. ⁊ sic de alijs. nihilomin⁹ bñ ꝓcedo ꝙ infinitū fuit tēp⁹ ꝑteritū. q̄ quātolibet tempore preterito dato maius fuit tempus preteritum. nec hoc est contra predicta. ꝓportionaliter est dicenduz de tempore futuro.

Deinde ad rationes post oppositaz que videntur probare vnūm esse aliter ꝙ nullum ens siue ſuba siue accidens de nouo genitum posset perpetuari. et nullum perpetuum a parte ante potest corꝛūpi. qđ videt esse ꝓtra tertiam ꝓclusionē. ¶ Ad primā quādo dicit semp ens ⁊ semp nō ens sunt ꝓtraria. placet mihi. sed semp ens est necessariū. hoc potest negari. q̄ aliqd pōt eē semp ens qđ tamē nō necessario semp est ens. sed ꝓtingēter. Iteruz semp nō ens nō est ipossibile. q̄ Antixp̄s pōt semp nō esse ens absq; hoc ꝙ ipossibile sit ipsum esse ens. ⁊ sic negaret fundamētū isti⁹ rōnis. ¶ Et vlterius qñ dicebat. si aliquid nō eēt semp ens nec semper non ens. tūc eēt ꝓtingēs. placet mihi. ergo potest nō eē. adhuc placet mihi. ergo nō ꝓpetuabit negat ꝓna. ⁊ qñ dicebat tūc talis potētia ad nō esse frustraret. ℟ espōdet sicut dicebat i p̄cedēti cōne nō esse incōueniēs potētiā frustrari que nō est ad aliqđ positiuū ex hoc ad argumentū patet. qđ sit dicēdū. ¶ Ad secūdaz segt ꝙ esset dare vnū tēpus infinitū per qđ illud ꝓpetuo nō fuisset. nego. sed sufficit ꝙ infinitū fuerit temp⁹. hoc est quātolibet tempore maius fuerit tempus in quo non fuit. ⁊ sic etiam illa ratio non ꝓcedit. qua arguebatur ꝙ nō esset ratio quare magis inciperet esse in vno instanti q̄ in alio.

¶ Quod quidē ingenituz ⁊ corꝛuptibile ⁊ qđ ⁊ corꝛuptibile igenitū. Textu ꝓmēti cētesimi vigesimi quinti. Consequūtur ergo adinuicē genitū ⁊ corꝛuptibile. Textu ꝓmēti centesimi vigesimi octaui.

Questio. xix.

Textum propositorum erat. vtruz generabile et corꝛuptibile conuertantur adinuicem. ⁊ similiter ingenerabile ⁊ incorꝛuptibile. ⁊ arguit primo ꝙ non. omne corꝛuptibile aliquando corꝛumpet per predicta in ꝓcedenti questione. sed non omne generabile corꝛumpetur. ergo non omne generabile est corꝛuptibile. discursus est bon⁹. q̄ in baroco. ⁊ maio⁹ pz. minor ꝓbatur. nō omne generabile gnābit. igit nō omne generabile corꝛūpet. ꝓna tenet. nā si aliqđ gnābile dz corꝛūpi oportet ꝙ pri⁹ generet antecedēs ꝓbat. ꝑmo. quia ex hoc vino est generabile acetum. ⁊ tamen forte nunq; generabitur. quia prius vinum potabitur. Secundo ista mulier que est perfecta et apta.

ad generationem potest maritari ꝛ longo tempore viuere. ꝛ sic possibile est ꝙ ex ea generentur filij. ꝛ tamen possibile est ꝙ illi nunq̄ generabuntur. qz possibile ē ꝙ ipsa cras casualiter iterficiatur. ¶ Tertio si est necessariū ꝙ omne generabile generabitur: tunc omnia que euenirent necessario euenirent. sic ꝙ non est possibile ea nō euenire. sed hoc est falsum. ꝛ ꝓtra Ari. i fine p̄mi peribermenias. ꝛ ꝓtra fidē. ¶ Secundo arguitur ad p̄ncipale. si generabile ꝛ corruptibile adinuicem conuerterentur. ꝛ cū generabile habeat potentiaz ad esse ꝛ corruptibile ad nō esse. sequitur ꝙ idez simul haberet potentiam ad esse ꝛ non eē: ex quo idem eēt generabile ꝛ corruptibile. postq̄ generabile ꝛ corruptibile adinuicem conuertantur. ¶ Tertio sor. qui est iaz genitus est corruptibilis. ꝛ tamen nō est generabilis. igitur nō omne corruptibile est generabile. p̄ma pars antecedētis patet. secunda pars p̄batur. quia qđ semel genituz est amplius generari non potest. qđ p̄batur sic. nam si semel genitum amplius generari posset. vel generatione qua p̄ius generabatur vel alia generatione. nō potest dici primuz ꝙ potentia nō est ad p̄terita. vnde annus p̄teritus nō potest iterato esse. nec potest dici secundum. qz anteq̄ generatur illa generatione alia a p̄iori oporteret ꝙ p̄ius corrūperetur. ꝛ sic idem numero post sui corruptionem posset redire: ꝙ est falsum ꝛ improbatum per Ari. secūdo de generatione. ¶ Quarto sicut se habet generabile ad generatum ita corruptibile ad corruptuz. ergo a transmutata proportione sicut se habet generabile ad corruptibile ita genitum ad corruptum ꝛ econuerso. sed non omne genitum est corruptuz sicut notuz est de se. ergo non oē generabile ē corruptibile. sicut ergo est improbata p̄ma pars questionis. ad cuius improbationē sequitur improbatio secūde.

Oppositum videtur velle Ari. ꝛ arguit sic. quecūq; conuertūtur cū aliquo tertio conuertūt iter se. sz igenerabile conuertit cū semp ente. ꝛ icorruptibile conuertitur cum eodem. ergo ingenerabile ꝛ icorruptibile conuertūtur iter se. ¶ Silr gñabile conuertitur cū aliqñ ente ꝛ aliqñ nō ente. ꝛ corruptibile cū eodē. ergo gñabile ꝛ corruptibile conuertūtur iter se. ¶ In ista qōne p̄mo videndū ē de q̄ tāgit i p̄ncipio argumēto vtz. s. hec sit p̄cedēda. oē gñabile gñabitur. scdo rñdendū est ad questum.

Quantū ad p̄mū sit p̄ma distictio gñabile dicit dupliciter vel qđ pōt gñari subiective. vel qđ pōt generari terminative. gñabile subiective dr nō qđ capit esse postq̄ nō fuit. sz qđ pōt eē subm gñatiōis ei⁹ qđ capit esse postq̄ nō fuit. generabile aūt terminative dicitur qđ potest esse terminus generationis p quam aliquid capit esse ꝓ postq̄ nō fuit. isto modo forma vel composituz dicit esse generabile. Istaz distinctionem ponit cōmenta. primo phy. ꝛ Ari. similiter eā videt inuere i littera. ¶ Secunda distinctio. de ista qōne possumus loq supnāliter aut naturaliter. ac si opinio Ari. eēt vera qua opinabitur mūdū eē eternuz tā a pte ante q̄ a pte post. ¶ Tunc sit p̄ma cōclusio. si loq̄mur q̄tuz possibile ē per potētiā supnālez: ocedere debem⁹ ꝙ aliqd. est gñabile substātialiter vl supnaturalr sine subiective sive terminative: qđ forte nūq̄ gñabitur. p̄z. qz materia huj⁹ bois ē gñabilis subiective. quia pōt ex ea alia generari forma. qñ forma bois ab ea sepatur. ꝛ tamē deꝰ pōt facere ꝙ nūq̄ ex ea aliquid aliud generaret. qa pōt eā annihilare vel ipsuz cū aīa in celuz assumere ita ꝙ nūq̄ ex ea alia forma generaret. sed hoc nō cōcessisset Ari. ꝛ cōmētator credentes se demōstrare ex hoc ꝙ deus est imutabilis sicut pluries p̄ius arguebat. patet hoc etiam de anima antixp̄i que potest generari terminative. ꝛ deus posset facere qđ nunq̄ generaretur. imo adhuc hoc posset fieri naturaliter. ¶ Deinde ponam conclusiones de ista dubitatione quas Ari. posuisset. ꝛ p̄ma sit ista. ꝙ omne generabile subiective generatione substantiali generabitur. quia oē tale generabile est prima materia que aliquando generabitur subiective. qz ipsa est sub forma corruptibili que aliqñ corrūpet ꝛ nō corrūpet nisi alia generet. cuz mā nō possit esse naturaliter sine forma. ergo ista mā. tunc generabitur subiective. ¶ Secunda conclusio. in substantijs, omne generabile terminative generabitur: si ponamus ꝙ ista dictio omne distribuat solum vsq; ad species non vsq; ad indiui dua. p̄batur. naz si lapis est generabilis. hoc est ex aliqua materia. ꝛ ab agēte qđ pōt materie illi applicari. ꝛ si potest applicari applicabitur etiam infinities propter eternitatem motus celi. Sed talibus applicationibus ipsius agentis ad ipsam materiam factis p̄o generatione lapidis lapis generabitur. Et non oportet ꝙ iste. sed sufficit qđ iste vel ille. ꝛ sicut arguitur est de lapide. ita potest argui de asino ꝛ de quacunq; alia specie. Et credo ꝙ expediat. imo sit necessarium quantum ad ista supponere commensurabilitatez motuum supercelestium. quia forte si essent incommensurabiles aliter esset ꝛ fieret. ¶ Tertia conclusio. non omne generabile teminative generabitur faciendo distributionez ad indiuidua. ꝛ hoc p̄obāt ille tres rationes sufficienter posite in principio questionis. ¶ Sed contra istam conclusionem dubitatur p̄obando ꝙ omne generabile generabitur p̄out ly omne distribuit vsq; ad indiuidua. quia si nō sit. a. generabile qđ non generabitur. tunc arguitur sic. a. non generabitur. ꝛ idē. a. generabitur. ergo qđ generabitur non generabitur. discursus est bonus. ꝛ conclusio est impossibilis. ergo aliqua premissarum. non minor. ergo maior. Qđ minor non sit impossibilis. p̄batur. quia ex quo. a. est generabile per positum non est impossibile ꝙ. a. generabitur. ¶ Secundo. si non tunc aduersarius haberet concedere istam copulatiuam. a. est generabile. ꝛ tamen. a. non generabitur. sed hoc est falsum. quoniaz ad vnam eius partem sequitur oppositum alterius. sequitur enim ad istam partē. a. non generabitur. ista. a. nō est generabile que repugnat p̄me parti dicte copulatiue. ¶ Tertio. si. a. non generabitur tunc hec est falsa. a. est generabile. p̄batur. quia tunc hoc. a. est generabile est affirmatiua cuius subiectum p̄o nullo supponit. quia nec p̄o illo quod est nec fuit nec erit: sed omnis affirmatiua est falsa cuius subiectum p̄o nullo supponit. ¶ Ad ista. ad p̄muz quando arguebatur sic. a. generabitur, ꝛc. concedo ꝙ discursus est bonus ꝛ ꝙ conclusio est impossibilis. ꝛ vlterius dico ꝙ non propter hoc oportet aliquam premissaruz esse impossibilem. sed sufficit totale antecedens esse impossibile. s. copulatiuam compositam ex maiore ꝛ minore. que non est impossibilis p̄opter alicuius sue partis impossibilitatem. sed p̄opter suaz partium incōpossibilitatē. quod patet in simili sic arguēdo. omne currens est homo. equus est currens. ergo equus est homo. discursus est optimus. quia in tertio modo p̄me figure. ꝛ conclusio est impossibilis. non tamen p̄opter hoc aliqua premissarum est impossibilis sicut vos videtis. sed bene premisse sunt incōpossibiles. ꝛ hoc sufficit. ꝛ ideo quando arguitur discursus est bonus. ꝛ conclusio est impossibilis. ergo aliqua premissarum. non debet concedi cōsequentia. nisi cum ista additione. vel copulatiua ex ambabus composita est impossibilis. ¶ Ad secundam. tunc aduersarius ꝛc. concedo. ꝛ cum dicebatur. illa est vna copulatiua cuius vna pars infert oppositum alterius. nego. et quando dicebatur. a. non generabitur. ergo. a. non est generabile. neganda est consequentia. quia cuz ista. a. non generabitur bene stat ista. a. potest generari. ꝛ per cōsequēs ista. a. est generabile. ¶ Sed diceres. si. a. nō generabitur. tunc si aliquis homo p̄otulisset heri istam propositionē. a. non generabitur ipe diuisset verum: ex quo. a. non generabitur. ꝛ si ista propositio fuisset vera: sequitur ꝙ ipossibile est ipsam non fuisse veram. quia quod fuit impossibile est non fuisse. ergo etiā impossibile est illud ad quod sequitur ipsam non fuisse veram. sed ad istam propositionez. a. generabitur sequitur illam non fuisse veram que dicebat. a. non generabitur. ergo sequitur ꝙ hec est ipossibilis. a. generabitur. ad quod vltra sequitur ꝙ. a. nō potest generari. ideo concluditur ꝙ. a. non est generabile. ꝛ sic a primo ad vltimum sequitur. a. non generabitur. ergo. a. non est generabile. ¶ Ad istud quando dicitur ꝙ ad hanc. a. non generabitur. sequitur ꝙ hec propositio. a. non generabitur heri prolata fuit vera: concedo. et quando dicebatur. ergo impossibile est ipsam non fuisse veraz. consequentia ne-

gatur. ímo dico q̄ adhuc est possibile ipsam non fuisse veram sed falsam. quia sicut habetur primo perihermenias nondum est determinatuz q̄ fuit vera aut q̄ fuit falsa hec ꝓpositio de futuro. quoniam talis determinatio dependet ex actu futuro ad quem adhuc non est facta determinatio. Et quando dicebatur omne quod fuit impossibile est non fuisse. concedo. ⁊ ideo bene cōcedo q̄ impossibile est illam ꝓpositionē non fuisse. vlterius tamen dico q̄ hec est falsa. omne quod fuit verum impossibile est non fuisse verum. nec valet cōsequentia. omne quod fuit impossibile est non fuisse. ergo omne q̄ fuit verum impossibile est non fuisse verum. q; cōmittitur ibi fallacia figure dictionis mutando quid in quate quid vel in ad aliquid. vnde verum p̄t dici ad aliquid. ex eo q̄ ꝓpositio dicit vera quia taliter est i re. ¶Ad tertiam s. a. non generabitur. tunc in ista. a. est generabile. li. a. pro nullo supponit. nego. quia ly non supponat pro p̄senti neq; pro p̄terito neq; pro futuro. tamen suppo/nit. pro possibili. ⁊ hoc sufficit.

Quantum ad secundū dicit Aristo. q̄ generabile ⁊ corruptibile dicunt fm potētias. generabile quidez qđ p̄t generari: ⁊ corruptibile qđ p̄t corrumpi. iste enim sunt ꝓprie significatiōes dictoꝝ terminoꝝ. Et vltra dicit Aristo. q̄ nō est potētia ad p̄teritum. non enim est possibile q̄ sit annus preterit⁹. ⁊ fm ista dicta videtur sequi q̄ ista asinus qui iam est genitus nō sit generabilis sicut prius arguebatur. tamen ipse bene est corruptibilis. ergo nō omne corruptibile ē generabile. ⁊ sic dicti termini fm ꝓpriam eorum acceptionez nō ꝙuertunt. ímo corruptibile est i plus generabile. q; omne generabile est corruptibile. sed non omne corruptibile est generabile. Et sic etiam isti termini generatum ⁊ corruptum nō cōuertunt ímo generatū est in plus. q; omne corruptū est generatum sed non omne generatū est corruptū. sicut etiam prius arguebatur. Ita etiam ingenerabile ⁊ incorruptibile nō conuertunt. ímo ingenerabile est in plus. q; omne incorruptibile est ingenerabile. sed nō omne ingenerabile est incorruptibile: vlterius Aristo. dicit q̄ tam generabile q̄ corruptibile ꝙuertunt cum aliquādo ente ⁊ aliquando non ente. ita q̄ omne generabile ⁊ etiā omne corruptibile est aliquādo ens ⁊ aliquādo nō ens. sed istud de ꝓprietate sermonis nō est verū: naz dictū est in p̄cedenti articulo q̄ aliqua sunt generabilia que nūq̄ generabunt. ⁊ sic illa nec sūt nec vnquā fuerunt nec erūt. de talibus ergo nō est verū dicere q̄ ipsa aliq̄n sunt ⁊ aliq̄n nō sunt. ⁊ tamē verū est qđ sunt generabilia. ergo ille terminus generabile est in plus q̄ ille terminus copulatus aliq̄n ens ⁊ aliq̄n nō ens. ¶Ex oib⁹ bis finaliter dico q̄ si volum⁹ tenere p̄cl'ones Aristo. oportet dare aliquos sensus qui forte nō sunt fm ꝓpriaz ipositionem terminoꝝ. cum enim dicim⁹ q̄ isti termini generabile ⁊ corruptibile cōuertunt adinuicē. Et cuz illo termino copulato aliq̄n ens ⁊ aliq̄n nō ens oportet accipere tam generabile q̄ corruptibile pro eo q̄ aliq̄n p̄t vel potuit vel poterit ee. ⁊ etiam p̄t potuit vel poterit nō esse. ⁊ etiā oportet istum terminū copulatū aliq̄n ens ⁊ aliq̄n nō ens accipere nō fm actualē existentiaz vel nō existentiaz. sed pro illo qđ p̄t ee ⁊ p̄t nō esse. ⁊ cū hoc oportet vti isto termino p̄t sine ad esse sine ad nō esse. non put p̄t cōnotat carentiā actus sed **et iuxta** pro nō repugnātia essendi vl' non eēndi. ista solui possunt ratiōes facte hinc inde.

¶Quod quidē igitur neq; factuz est omne celum: neq; ꝓtingit corrūpi quēadmodū quidaz dicūt ipsuz. sz est vnuz ⁊ sempiternū ⁊c. Scdo celi. Textu cōmēti primi. Qō. xx. ⁊ vltia.

Eptimum propositorum erat. vtrum mundus sit perpetuus. Arguit primo q̄ non. mūdus est generabilis ⁊ corruptibilis. ergo nō est ꝑpetuus. ꝓña tenet antecedēs ꝑbat. q; ex quo ad corruptionē partis totⁱ nō manet idem totum quod ante erat. sequitur q̄ ad corruptionez alicuius particule mūdi nō manet idē mūdus qui ante erat. ⁊ per cōsequēs cū corrumpitur aliqua pars mundi. puta equus vel homo videtur q̄ corrumpat mūdus. ⁊ sic etiam videt quantum ad generationē. ¶Scdo quelibet pars mundi est corruptibilis. ergo totalis mūdus est corruptibilis. ⁊ per ꝙsequēs non ꝑpetuus. antecedens ꝑbatur. nam totalis mundus sufficienter diuidit saltē exclusis deo ⁊ intelligētijs in mundum inferiorez ⁊ superiorē modo clarū est q̄ quelibet pars mundi inferioris p̄t corrumpi. sine sit elementū sine mixtum. de mundo etiaz superiori sicut est celuz ꝑobatur q̄ sit corruptibile. q; qđ est alterabile est corruptibile. celuz est alterabile. ergo ⁊c. maior patet primo de generatione. vbi dicit. si impossibile est aliquid corrumpi impossibile est ipsuz alterari. minor patet ex eo q̄ nūc aliqua pars celi est illuminata que ante nō erat illuminata. illuminari autem est alterari. ¶Et cōfirmatur hoc scdo. agens remotum ab alterabili non alterat ipsum nisi prius alterādo mediū sibi ꝓpinquū. modo ꝓstat q̄ sol ⁊ stelle alterant ista iferiora. ergo videtur q̄ alterant speras celestes intermedias. ⁊ per consequens celum videtur eē alterabile. ¶Et cōfirmatur hoc. nam corpora celestia sicut planete maiores habent virtutes in aliquibus signis celi. ⁊ minores in alijs. ergo videtur. q̄ talia sint alterabilia. ¶Tertio ad principale. mundus dep̄det a deo in conseruari qui est voluntatis omnino libere. ideo p̄t velle non amplius cōseruare ipsum. ⁊ ita mundus corrumpere tur. cū nō possit manere sine cōseruatiōe a deo. ¶Quarto qđ est augmētabile ⁊ diminuibile est corruptibile ⁊ nō p̄petuum. mundus est huiusmodi. ergo ⁊c. ꝑbatio minoris q; sol ⁊ luna ⁊ alie stelle que sunt partes mundi de quibus minus videtur. sunt augmentabilia ⁊ diminuibilia. quod ꝑobatur. quia in ortu eorum ⁊ in occasu apparent maiora in medio autem celi minora.

Oppositum vult Aristo. ⁊ ꝑobatur ratione mundus est perpetuus a parte ante sicut credidit Ari. se demōstrasse in octauo phy. ergo etiā est ꝑpetuus a parte post. ꝑobat ꝙsequētia. ex hoc qđ ꝑobat prius in vna qōne q̄ nullus perpetuū a parte ante potest esse nō perpetuū a parte post. ¶In ista qōne p̄mo ponā aliquas distinctiones. Secūdo cōclusiones.

Quantum ad p̄mū sciēdū ē q̄ duplex ē alteraō q̄dā ē cū abiectōe ꝛ alterius disponens ad corruptionē vl' gnātionē sicut ē calefactio vl' frigefactio vel aliq̄ talis. Alia ē alteraō q̄ nō fit cuz abiectiōe ꝛ alterius sicut ē illuminatio q̄ fm se nō est dispositiua ad gnātionē nec ad corruptionē lz bn̄ p accns. ⁊ hoc adhuc nō est. vel nisi iuxta subiecta alterabilia alteratiōe p̄mo modo dicta. ¶Scda distinctio. q̄ sicut differūt gnābile ⁊ creabile. ita ēt differūt corruptibile ⁊ ānihilabile. vñ gnābile dicit qđ ad sui eē inceptionē ꝑsupponit mām ex q̄ ipm fit vl' i q̄ ipm fit. sz creabile dicit qđ ad sui eē inceptionē nō ꝑsupponit mām ex q̄ ipz fiat. nec in q̄ ipm fiat. ita corruptibile dicit qđ post sui desitionē derelinquit mām q̄ manet. Annihilabile aūt qđ post sui desitionē nihil derelict qđ fuerit ps eiⁱ. ¶Tertia distictio est. q̄ aliqd p̄t dici ꝑpetuū cuiⁱ q̄libet ps ē ꝑpetua. alio modo cuiⁱ p̄incipalioꝝ ps est ꝑpetua. ⁊ cū hoc ipm obtinet ꝙsimilē figurā ⁊ dispositionē. ⁊ ꝓpter hoc lz bois p̄incipalioꝝ ps sit ꝑpetua. puta aia itellectiua. tñ q; ipe homo nō ꝑpetuo obtinet cōsimilē dispositionem ⁊ figuraz nō dicit perpetuus.

Quantum ad scdm sit p̄ma ꝓcl'o. fm fidē nostram deus. posset celuz qđ est p̄incipalioꝝ pars mundi annihilare. sed non posset corrūpere. primā partē fide credimus. scda ps probat ex qd nominis corruptibilis. q; corruptibile dicit qđ post sui desitionē derelinquit materiā que fuit eius pars. sz celū nō hz mām sic pri⁹ ꝑbat. ⁊ ꝫ accipiēdo celū p orbe celesti excluso motore ita ꝓportioāliʳ ꝑbaret adhuc sz fidē nraz q̄ deⁱ nō posset gnāre itelligēm. sz bn̄ creare accipiēdo gnāre dcō mō. ¶Sz fm p̄incipia q̄ credidit Ari. sit p̄ma ꝓclusio. celū nec est generabile nec ē corruptibile. ⁊ rō ē. ga nō hz māz. ¶Scdo ga nō hz aliqđ ꝛiū nec fm suaz subaz nec fm suas naturales dispōnes. ¶Tertio nā cōiter oēs attribuūt deo ⁊ itelligētijs istū locū. s. celū. q; dos ponūt eē ꝑpetuos. sz ꝑpetuis

non debent attribui loca corruptibilia. ¶Quarto quia per omnem memoriam. siue per scripturam. siue per aliã quã possumus habere ab antiquissimis non apparet q̃ celum vsq; nunc sit corruptum vel peioratum. ⁊ tamen verisimile est q̃ corruptibile in tanto tempore esset peioratum: vel in toto vel in parte. ¶Secunda cõclusio celum non est alterabile alteratione corruptiua. probatur. q; talis fit cum corruptione qualitatis contrarie. ⁊ cum resistentia. talis autez non est in celo. scõo nam tales alterationes ordinantur ad generationes vel corruptiones. ideo non inueniuntur in celo. cum celum non sit generabile nec corruptibile. per precedentem cõclusionem. ¶Tertia cõclusio. celum bene est alterabile alteratione secundo modo dicta que fit sine abiectione ptrarij ⁊ sine resistentia. patet. quia bene aliqua pars celi illuminatur que ante non illuminabatur. patet de luna. ¶Similiter patet de speris inferioribus que recipiunt influentias solis ⁊ astrorum superiorum. aliter enim non possent ille influentie multiplicari ad ista inferiora. ¶Quarta conclusio. celum non est augmentabile per rarefactionem nec diminuibile per cõdẽpsationem. patet hoc. quia talem augmentationem oporteret fieri cuz alteratione precedẽte que quidem alteratio fieret per qualitates primas contrarias. puta per caliditatem ⁊ frigiditatem sed talis alteratio non inuenitur in celo. per secundam cõclusionẽ. ¶Quinta conclusio. nec celum est augmentabile per appositionẽ aliquarum partium que essent de natura celesti. nec etiam diminuibile per amotionem talium. quia nõ apparet vbi iste essent: nec vnde venirent nec quomodo venirent ad ipsum celum. q; si essent distantes a celo nõ possent peruenire ad celum nec a celo recedere nisi per motus aliqualiter rectos modo dictum est prius q̃ celum et partes que sunt de natura celesti non sic nate sunt moueri. ¶Sexta cõclusio. etiã celum non est augmentabile per nutritionem. quia nutritio requirit quandam generationem substantialez. s. cõuersionem nutrimenti in substantiam nutriti. sed celo non cõuenit generatio substãtialis. nec alteratio. requisita ad talem generationem sicut patet ex precedentibus cõclusionibus. s. prima ⁊ secũda. ergo ⁊c. ¶Proportionaliter probat̃ q̃ celum non est diminuibile diminutiõe opposita tali augmẽtationi. nam tunc in celo esset aliqua corruptio substãtialis. Ex his conclusionibus infertur q̃ celum est perpetuum. ¶Septima conclusio. mundus non est perpetuus primo modo. patet. quia multe eius partes sunt corruptibiles. ¶Octaua cõclusio. mundus est perpetuus secũdo modo probatur. quia principalior eius pars est perpetua. s. celum sicut patet per precedentes cõclusiones. Ex hoc sequitur opinionem illorum esse falsam. qui dixerunt mundum incepisse. sed nunq; corrumpi. vnde si mundus nec est generabilis nec corruptibilis sim q̃ sequitur ex iam dictis. seq̃t illam opinionem esse falsam. ¶Et potest argui ptra illam opinionem. sic q; in pbia debemus solũz ponere ea que in omnibus vel in pluribus apparent esse vera. sed quecũq; apparent nobis esse facta illa videm⁹ eẽ corruptibilia. ideo non est ponendum in pbia q̃ aliquid sit genitum ⁊ non est corruptibile. ¶Ad idem. nam Aristo. credidit omne qõ fit fieri ex materia presupposita. ideo si mundus fuit factus oportuit p̃existere principium materiale ex quo fiebat: ⁊ illud erat tunc sine forma mundi: ⁊ post sub forma mundi. Et si illud principium sim suam naturam est possibile esse sine forma mundi: ⁊ esse sub forma mundi: cum mundus sit factus: adhuc manet principium materiale quod est nature potentialis ad non esse mundi. sed omne constitutum ex tali principio vel corrumpetur ⁊ aliquando non erit. vel saltem potest non esse sicut aliquando non fuit. modo possibile non esse non est incorruptibile. ergo concludatur q̃ mundus: si fuerit factus est corruptibilis quod est contra illam opinionem. ¶Infertur secundo ex dictis opinionem illorum esse falsam qui dixerunt mũdũz infinities generari ⁊ corrumpi: tali modo q̃ aliquando per amicitiaz oĩa corpora cõgregabant̃ sine appositione vel apparentia alicuius distinctionis entium. ⁊ hoc sic opinantes volebant mundũ corrumpi. postea redeunte lite disgregabant̃ ⁊ appareba distinctio entiũ. ⁊ hoc vocabãt mũdũ generari. falsitas huius pz ex dictis postq̃ mũdus est ppetuꝰ. ¶Preterea. sic dicere est pcedere q̃ sim veritatẽ ⁊ substantiaz mũdꝰ semp manet. iz sub alia ⁊ alia dispositiõe. q; sic maneret substãtie elemẽtoꝝ ⁊ aliorꝝ corpoꝝ simul iz i pfuso. ¶Ex dictis etiã appet falsitas tertie opinionis antiquoꝝ dicentiũ mũdũ semel fuisse factũ. ⁊ q̃ semel corrũperet̃. ⁊ q̃ nũq; post poterat reuerti. ¶Cõtra quã põt argui. q; si mundus fuisset factus nõ fuisset factꝰ ex nihilo. iz si sic tũc ante mũdi factionẽ illud pfuisset infinito tẽpore sine forma mũdi. ⁊ post corruptionẽ mũdi maneret p infinitũ tẽpꝰ etiaz sine forma mũdi. iz hoc nõ nidet̃ esse verũ. q; nulla videt̃ esse rõ. si ex tali aliq̃ poterat fieri mũdus. qn post corruptionẽ mũdi adhuc ex illo posset fieri mũdus. Sic ergo pz falsitas triũ opinionũ antiquoꝝ ex pcõnibꝰ positis q̃s Aristo. etiaz ponit in lra ⁊ in pbatiões opinionũ antiquoꝝ. sim q̃ nunc improbate sunt: ⁊ prima fuit opinio ꝟPlatonis ⁊ suoꝝ sequaciũ. scõa erat opinio empedoclis. tertia erat anaxagore.

Ad rationes ad primaz dico q̃ bene probat mundũ non esse ppetuũ. pmo modo accipiẽdo ppetuũ: cũ quo bene stat mũduz esse perpetuũ. scõo modo. ¶Ad secundaz negat̃ antecedẽs. ⁊ qñ dicebat̃ celũ est corruptibile: nego. vlteriꝰ qñ dicebat̃ ipm est alterabile cõcedo alteratiõe non corruptiua: nec oportet si est sic alterabile q̃ sit corruptibile. ⁊ qñ pbauit Aristo. pꝰ de generatione. si generatio est ipossibilis alteratio est ipossibilis. ītelligit̃ de alteratiõe corruptiua que fit cũ ablectiõe ptrarij ⁊ resistẽtia disponẽte ad gnãtionẽ vel ad corruptionem. ⁊ nõ de alteratiõe ipropie dicta. ¶Ad tertiã deꝰ põt velle nõ pseruare celũ. cõcedat̃. ⁊ iõ bñ cõcedit̃ q̃ supnaturaliter celũ est annihilabile. iz Ari. hoc negauisset pp hoc q̃ deꝰ ẽ imutabilis volũtatis. nec illud est ptra libertatẽ sue volũtatis. q; Ari. reputat libeꝝ simplr. nõ q; põt i oppositꝫ iz q; est sui ipsiꝰ gra tanq̃ finis aliorꝝ. ¶Ad quartaz negatur antecedẽs. ⁊ q̃ stelle apparẽt maiores i ortu ⁊ occasu q̃ in medio celi. huiꝰ cã est. q; tũc vident̃ p fumos grossos elenatos a terra: qui sunt cã rarefactionis vel refractionis radioꝝ. que qdem rarefactio vel refractio vlteriꝰ est cãe qõ visibile appet maiꝰ. qõ pz de denario i fundo aque. qui apparet maior q̃ qñ ẽ extra aquã. cũ aũt sol ⁊ luna vel alie stelle sunt in medio celi non vident̃ p fumos grossos. ⁊ adhuc posito q̃ sic nõ tamẽ viderent̃ per tãtã rarefactionem vel refractionẽ radioꝝ sicut qñ sunt in ortu vel occasu ex eo q̃ i medio celi sũt ꝓpinquiores zenith nostro sicut apparet ex pspectiua: si visibile esset in zenith videret̃ p radiũ perpẽdicularẽ qui trãsiret per media diuersaꝝ rationuz in diafanietate ⁊ raritate sine fractione. ideo q̃to visibile est ꝓpinquius zenit. tanto ceteris paribus iudiciũz visus q̃tũ ad veram q̃titatem ⁊ locũ visibilis est magis verax. Et sic cuz gra dei gõnibꝰ sup primũ celi finez imponamus.

¶Explicunt qõnes supra libruz pmũ de celo ⁊ mundo.

¶Quod quidẽ igit̃ neq; factũ est oẽm celũ ⁊c.

Increstat que

rere circa secunduz celi: in quo Aristo. postq̃ in primo determinauit de totali mundo materiali vult determinare de principaliori ⁊ nobiliori eius parte. s. de celo. ⁊ pertractat pcipaliter tria in isto secundo celi. primo enim illa que cõcernunt celum sim se totum. secũdo illa que cõcernunt partes celi minores sicut sunt astra. tertio illa que concernunt terram prout ipsa est tanq̃ centrũ celestis corporis. ⁊ sim hoc iste secundus celi solet diuidi in. z. tractatus.

¶Nobis autem quoniaz determinatũ ẽ prius q̃ i habentibus principiũ motus tales virtutes existũt: est autem celum animatum ⁊ habet mo-

tus principium. Manifestum quoniam habet sursū ⁊ deorsum. Dextrū ⁊ sinistrū ⁊c. Textu ꝓmenti tredecimi. Questio i.

Circa istas tres materias principales intēdo formare q̄stiones circa istum librum. ⁊ primo circa illa que cōcernunt celum ſm se totum vel partes eius maiores q̄ſ sint astra sicut sunt orbes. Et quantum ad hoc. primo illa que pertinent ad differentias positionis in celo. Secūdo illa q̄ que pertinent ad figuram celi. Tertio illa que pertinent ad partes maiores totalis celi sicut sunt orbes. Quarto illa que pertinent ad motum celi. ¶ Quantum ad primū volo querere quatuor. primo vtrū in celo sint sursuz ⁊ deorsum. ante ⁊ retro. dextrum ⁊ sinistrum. Scōo vtrū sursum ⁊ deorsum in celo capienda sint ſm polos. ſ. antarcticum ⁊ arcticū. Tertio vtrum polus arcticus. ſ. polus noſter ſit deorsuz. ⁊ polus antarcticus ei oppositus ſit sursuz. Quarto vtrum huiusmodi differentie in celo. ſ. sursuz deorsuz ⁊c. sint distincte ex nā rei vl' solū ſm hitudinē ad nos.

Quantum ad primum. ſ. vtruz in celo sint sursum ⁊ deorsuz. ante ⁊ retro. dextrū ⁊ sinistrum. arguitur primo ꝙ non. nam ignis in spera sua dicitur simpliciter sursum. ideo in celo super ipsum nō debet esse deorsum. aliter deorsum esset super sursum qđ est falsum. ¶ Scōo celum est spericum ⁊ similium partium. sed in quibus inueniunt huiusmodi differentie sunt dissimilium partiuz. sicut sunt homines ⁊ boues. ⁊ alia pecora campi ⁊c. ¶ Tertio sursum ⁊ deorsum habent assignari ſm longitudinem. q̄ distantia alicuius rei inter sursum et deorsum. illius rei dicitur longitudo illius rei: ⁊ dextrum ⁊ sinistrum habent assignari ſm latitudinem rei. modo i celo non est longitudo alia a latitudine. ex quo celum ponitur eē spericum. ¶ Quarto. a dextra parte debet incipi motus. sed in celo nulla est pars a qua incipiat motꝰ ipſi⁹ celi: postq̄ celum perpetuo mouebatur. ¶ Quinto. sursum est principium motus ſm augmentum ante est principiuz motus ſm sensum. ad ante enim sunt sensatiōes. ⁊ maxime visiones que fiunt per lineas rectas non reflexas. sed augmentatio ⁊ sensatio non inueniuntur in celo ſm ꝙ dicebatur in vltima questione huiꝰ primi. ergo in celo non inueniuntur sursum ⁊ ante. ⁊ per cōsequens nec differentie positionis his oppoſite. ¶ Sexto ſm diuersos motus dicte differentie assignantur corporibus. sed in celo non sunt diuersi motus cum celum ſit corpus simplex. corporis autem simplicis est solum vnus motus ex primo huius. ergo ⁊c.

Oppositum vult Aristo. ⁊ ad hoc ipse arguit sic in littera. in corporibus iperfectis sicut in inanimatis non inueniuntur dicte differentie positionis ꝓpter eorum imperfectionem. vnde in lapide non dicimus vnam partem esse dextram ⁊ aliam sinistram et aliam ante ⁊ aliam retro. nisi in ordine ad nos. In plantis autem que sunt perfectiores ipsis inanimatis iaz inueniunt sursum ⁊ deorsum. sed non alie. Sed in animalibus perfectis inueniunt omnes dicte differentie. cum ergo celum ſit corpus maxime perfectum sicut probatū est primo huius. videtur ꝙ in eo debent reperiri omnes dicte differentie.

¶ Secundo arguit Aristo. ad idem. quia aliter non potest assignari ratio quare celum magis moueretur ad vnā partem q̄ſ ad aliā nisi ibi assignaretur dextruz et ante. ⁊ cuz de hoc debeat assignari ratio cuz hoc non ſit a casu. sequit ⁊c.

¶ In ista questione primo aliqua sunt supponēda. deinde ponende sunt aliqu e conclusiones.

Quantum ad primum supponendū est primo ꝙ iste due differentie sursum ⁊ deorsum aliquibus corporibus attribuunt simpliciter ſm diuersas partes diuersarum potentiarum existentes in illis corporibus sicut hominibus ⁊ animalib⁹ perfectis. sursuz enim est principium augmentationis ⁊ nutritionis. ⁊ sic est caput sursum ⁊ os per quod capit nutrimentū. ⁊ ſm hoc radices per quas plante sumunt suum alimentum debent dici sursum. hoc vult Aristo. secundo de anima. cum hoc tamen bene stat ꝙ in respectu ad loca elementorum radices sunt deorsum. ⁊ ita non est incōueniens ꝙ scōm aliaz ⁊ aliam acceptionem eius quod est sursuz ⁊ eius quod est deorsum. idem dicatur sursum et deorsum. Aliquibus autem corporibus dicte due differentie. non attribuuntur simpliciter: sed solum respective. sicut in corporibus inanimatis. vnde in talibus sursum ⁊ deorsum dicuntur solum respective ad loca elementorum. vnde in lapide illa pars dicitur sursum que versa est versus locum leuium: ⁊ illa deorsum que versa est versus locum grauium: ⁊ ſi ille lapis vertitur. tunc pars que ante dicebatur sursum postea dicit deorsum. ⁊ econuerſo. ex quo patet ꝙ dicte due differentie solum reperiuntur ibi respective: sed sic non est de homine. qualitercunq̄ enim homo vertatur semper caput ⁊ os dicitur sursum in homine. et pedes deorsum in eodem ⁊ sic patet ꝙ iste due differentie sursum et deorsum in aliquibus corporibus reperiuntur simpliciter. in aliqb⁹ autez non niſi respective. ⁊ hoc vult suppositio. ¶ Secunda suppositio. ꝙ similiter dextrum et sinistrum in aliquibus reperiuntur simpliciter. In aliquibus autem respective solum patet hec. nam in homine illa pars dicitur dextra a qua incipit motus. ⁊ pars ei opposita dicitur sinistra. in lapidibus autem ⁊ in plantis que non sunt mobilia niſi tali motu quo mouentur grauia et leuia. dicte differentie positionis scilicet dextrum ⁊ sinistrum non reperiunt simpliciter: sicut in homine: sed respective ad nos. vnde per motum lapidis eadem pars efficitur sinistra que prius erat dextra: sed sic nō est de homine. vnde qualitercunq̄ homo moueatur illa pars que fuit dextra manet dextra. et que fuit sinistra manet sinistra. ¶ Tertia suppositio. ꝙ similiter iste due differentie. ante ⁊ retro in aliquibus corporibus reperiuntur simpliciter. in aliquibus autem respective solum. patet. quia in animali illa pars dicitur ante in qua magis vigent virtutes sensitiue. et pars ei opposita dicitur retro. sed in corpore minus perfecto dicte differentie dicuntur respective. quod patet. quia per talium corporum motum. potest fieri ꝙ eadem pars que prius dicebatur ante postea dicitur retro. sed qualitercunq̄ moueatur animal. semper illa pars dicitur ante in qua magis vigent virtutes sensitiue. nec eadem pars fit retro que prius fuit ante per motuz localem. et hoc in ipsis animalibus. ¶ Quarta suppositio ꝙ corpora in quibus dicte differentie positionis reperiuntur simpliciter habent partes diuersarum virtutum ⁊ potentiarum quarum vna dicitur ante ⁊ alia retro. vna sursum et alia deorsum. vna dextra et alia sinistra. ¶ Sed corpora in quibus dicte differentie reperiuntur respective solum non oportet habere partes diuersarum virtutum et potentiarum distinctas scōm distinctionem dictarum differentiarum positionis. et ideo quia in plantis sursum et deorsum reperiuntur simpliciter. ideo plante habent illas partes diuersarum operationum et virtutum. sed quia in eisdem ante et retro dextrum et sinistrum non reperiuntur niſi respective. ideo non habent illas partes diuersarū operationum. ¶ Ex istis suppositionibus potest trahi quinta. scilicet ꝙ sursum et deorsum deseruiunt ad motum augmentationis et nutritionis. dextrum autem et sinistrū ꝙntum ad motum localem. sed ante et retro solum quantum ad sensationem. et hoc in corporibus in quibus dicte differentie positionis reperiuntur simpliciter. et non respective solum. Iste quinq̄ suppositiones valebunt nobis ad istaz materiam de differentijs positionis in celo.

Quantum ad secundum ſit prima conclusio. iste due differētie positionis. scilicet sursum et deorsum sunt naturaliter omnibus alijs priores. patet. quia communiores. vbicunq̄ enim reperiuntur alie. ibi reperiuntur iste. sed nō econuerſo. patet hoc de plantis. quia in plantis reperiuntur naturaliter sursum et deorsum. sed alie differentie non niſi respective.

¶ Secundo probatur hoc idem ex ordine dimensionuz. quia inter dimensiones longitudo est prior. quia simplicior. sed sursum ⁊ deorsum capiuntur ſm longitudinem.

.s. de capite ad pedes. dextruz aũt ⁊ sinistrũ ſm latitudinẽ sed ante ⁊ retro ſm ꝓfunditatem: ⁊ ideo etiam ſurſum et deorſum ſunt differentie ſimpliciores ⁊ priores aliis differentijs. ¶ Tertio ꝓbatur hoc idem ex parte motuuz quibus dicte differentie deſeruiunt. vnde ſicut dicebat quinta ſuppoſitio ſurſum ⁊ deorſum deſeruiunt motui nutritionis ⁊ motui augmẽtationis. ⁊ dextrum ⁊ ſiniſtrum motui locali: ante ⁊ retro motui ſenſationis. ſed modo nutritio et augmentatio in animalibus precedit alios motus. pr⁹ enim oportet ꝙ animalia nutriantur ⁊ augmententur anteq̃ moueant ſe progreſſiue: ⁊ anteq̃ perfecte ſentiant: ⁊ adhuc ſi comparemus omnes dictas differentias ad motum augmentationis. adhuc corpora prius augentur ſm longitudinem ſm quã accipitur ſurſum. deinde ſm latitudinem ſm quam accipitur dextrum et ſiniſtrum. deinde ſm profunditatem ſm quaz accipitur ante et retro. ¶ Quarto. natura magis fuit ſollicita circa partes quarum vnam dicimus ſurſum ⁊ aliam deorſum ipſas diſtinguendo abinuicem. q̃ circa alias partes. ⁊ hoc videt arguere prioritatez ⁊ p̃cipalitatẽ illarũ partium ſuper alias. ¶ Aſſumptũ pz. qz in homine ⁊ ſimiliter in alijs animalibus ⁊ plantis natura diſtinxit ſurſum et deorſuz ſm figuras: qõ nõ fecit de dextro ⁊ ſiniſtro qõ patet de capite ⁊ pedibus ⁊ brachijs. quorũz vnuz eſt dextrum aliud ſiniſtrum: ⁊ ſimiliter de lateribus. ¶ Scõa ꝓcluſio. ſi in celo ſunt alique dictarũ differentiarũ poſitionis. tunc in ipſo ſunt iſte ſurſum ⁊ deorſum. ꝓbat. qz iſte due differẽtie ſũt ceteris differẽtijs cõmuniores. per p̃cedentẽ ꝓcluſionez. ergo vbicũq̃ reperiunt alique differentie poſitionis vtiq̃ ibi reperiuntur iſte due cum alie ſint eis poſteriores. ¶ Tertia cõcluſio. ꝙ in celo ſunt iſte due differentie dextrum ⁊ ſiniſtruz. ꝓbat: qz vbi determinate inuenitur principiũ motus ab vna parte ad aliaz ibi debet poni dextruz ⁊ ſiniſtruz: cuz de ratiõe dextri ſit ꝙ ab eo incipit motus naturaliter. ſed celum determinate monet ab vna parte verſus aliam. .s. ab oriente verſus occidentẽ per meridiẽ. ⁊ non ecõuerſo. ergo in eo debet aſſignari dextrũ .s. in oriente ⁊ ſiniſtruz in oppoſito .s. i occidẽte. ¶ Quarta ꝓcluſio in celo ſunt omnes dicte differentie. ꝓbatur. in celo reperiunt dextrum ⁊ ſiniſtrũ per p̃cedentez ꝓcluſionem. que ſunt alijs differentijs poſteriores. ſi autem in celo reperiunt poſteriores differẽtie rationabile eſt ꝙ in ipſo etiã reperiant priores. .s. ante retro ſurſum ⁊ deorſum. ¶ Secundo poteſt ꝓſuaderi ex hoc ꝙ dicte differẽtie quodãmõ inueniuntur in magnete. qui quidem magnes multum habet de influentia celeſti intantum ꝙ dicit in quodã tractatu de magnete. ꝙ qui faceret vnaz ſperã de magnete ⁊ eam diſponeret ſm ſuos polos ad polos mũdi moueret motu diurno ſic celũ. ⁊ ex hõ poſſet fieri certiſſimũ horologiũ.

Ad rationes ad primã dico ꝙ illa bene probat ꝙ ſm reſpectum ad loca elementoꝝ. in celo non eſt ſurſum neq̃ deorſum cuz quo bene ſtat ꝙ ſm ꝓprietates motus localis celi bene ſunt ibi dicte differentie: ſm ꝙ poſtea magis declarabitur. ¶ Ad ſecundam. illa bene probat ꝙ celum non habet diſtinctas partes ſm figuras: cum quo bene ſtat ꝙ habet diſtinctas partes ſm potentias ⁊ ꝓprietates pertinẽtes ad motũ locale celi. vnde poli habent aliam ꝓprietatem in motu celi: cum ſint imobiles q̃ partes in equinoctiali circulo: que velociſſime mouentur. ¶ Ad tertiaz dico ꝙ vbi eſſet diuerſa figura longitudinis ad latitudinem. ibi ſm illas figuras differt ſiniſtrum vel ſurſum a dextro. ⁊ ſic de alijs differẽtijs ſed in corpore ſperico ſufficit qõ differant ſm proprietates ptinẽtes ad motum localem illius ſperici. ⁊ ideo nego. ꝙ ſemper ſurſum ⁊ deorſum debeant capi ſm longitudinẽ. ⁊ dextrum ⁊ ſiniſtrum ſm latitudinem. ¶ Ad quartã. dico ꝙ licet in oriente non incipiat motus celi. tamen ibi inciperet vel incepiſſet. ſi aliquando incepiſſet. ⁊ nõ perpetuo durauiſſet. ⁊ hoc ſufficit. ¶ Ad quintã. dico ꝙ vbi eſt augmentatio ⁊ ſenſatio ibi dicte differentie bene deſeruiũt ad augmentationem ⁊ ſenſationem. ſed vbi reperitur ſolum motus localis dicte differentie poſſunt deſeruire ſolum ad illum: ita ꝙ illa pars dicatur dextra a qua incepit vel inceꝑiſſet motus: ⁊ illa ante per quam: ⁊ illa ſiniſtra ad quam. et pars oppoſita ante dicatur retro. ⁊ tunc puncta terminãtia lineam circa quam fit ille motus dicantur vnus ſurſum. ⁊ alter deorſum. Per hoc idem reſpondeatur ad ſextam. ⁊ ſic eſt finis queſtionis.

¶ Dico autem longitudinem quidem ipſius ſecunduz polos diſtantie. Et poloruz bunc quidem ſurſum bunc autem deorſum ⁊c. Textu cõmenti decimiquarti. Queſtio ii.

Ecundum ꝓpoſitorum erat. vtrũ in celo debeat ſumi ſurſum ⁊ deorſum ſm polos: ita ꝙ vnus poloꝝ ſit ſurſum ⁊ alter deorſuz. Arguitur primo ꝙ non. quia ſurſuz ⁊ deorſum debent ſumi in corpore ſm terminos longitudinis. ſed nunc eſt ita ꝙ non eſt magis longitudo capienda inter duos polos q̃ inter orientem ⁊ occidentem: ex eo ꝙ vtrobiq̃ linee eſſent ſibi inuicẽ equales. ergo non magis debent aſſignari ſurſum ⁊ deorſum ſm polos q̃ ſm orientem et occidentez. ¶ Secũdo diſtantia de polo ad polum eſt latitudo. ergo quantum ad polos non debet accipi ſurſum ⁊ deorſum. ſed magis dextrum et ſiniſtrum: poſtq̃ dextrum ⁊ ſiniſtrum ſunt termini latitudinis. antecedens probatur. qz aſtrologi ⁊ Ari. in ſecundo metheoꝝ. vocant longitudines climatum ſcõm proceſſum de oriente in occidentem. ſed vocant latitudines climatum ſecũduz proceſſum de polo ad polum. ¶ Tertio ſcõm cõmentatorem ſurſum eſt ibi vbi eſt magis principium motus. ſed hoc non eſt in aliquo poloꝝ: ſed magis circa equinoctialem circulum. quod patet. nam Ariſto. octauo phiſicoꝝ querit vbi in ſpera magis debeat poni motor. Ipſe reſpondet ꝙ in circũferentia. quia illa magis ⁊ velocius mouetur. ergo ſimiliter in partibus circuli equinoctialis que maxime velociter mouentur debet magis poni ſurſum q̃ in polis qui minime mouentur. ¶ Quarto in nobis ſurſum eſt nobilior pars. quod patet de capite. ideo ꝓportionaliter ſurſum in celo debet poni pars nobilior. ſed illa non eſt polus. imo pars nobilior celi eſt per quam mouentur planete: et in qua ponuntur imagines ſignoꝝ ſicut eſt zodiacus. quem Ariſto. ſecundo de generatione vocat obliquum circulum. cum ſm illa ſigna ⁊ planetas maxime fiant aſtrologie iudicia.

Oppoſitum vult Ariſto. in littera. ¶ In iſta queſtione primo p̃mittende ſũt ſuppoſitiones deinde ponende ſunt cõcluſiones.

Prima ſuppoſitio ſit iſta: ꝙ in celo debent imagi nari tres dimẽſiones. vna de vno polo ad alium. ſecunda ab oriente ad occidentem. tertia a puncto meridiei ad punctum ſibi oppoſitum. ¶ Secunda ſuppoſitio. ꝙ iſtoꝝ ſex punctoꝝ tales tres dimenſiones terminantium vnus vocatur punctus orientis: alter punctus occidentis. et alius punctus medij celi. ⁊ alius punctus ſeu angulus terre. et aliorum duoꝝ punctoꝝ vnus vocatur arcticus. et alter antarcticus ſeu terminus motus vel axis circa quem celum reuoluitur. ¶ Tertia ſuppoſitio ꝙ partes celi circa dicta puncta exiſtentes aliam et aliam habent virtutem et potentiam. vnde ſol et ceteri planete aliaz ⁊ aliam habent potentiam in oriente. ⁊ aliam in occidente. ⁊ aliam in medio celi. et aliam in angulo terre. ſic ſimiliter aliam habent virtutem ſtelle exiſtentes circa vnum polum. ⁊ aliam exiſtentes circa alium. quod patet primo de ſole qui aliam habet virtutem in oriente q̃ in medio celi. ex eo igitur ꝙ racemi ſiti verſus orientem ſunt dulciores q̃ racemi ſiti verſus meridiem. patet hoc etiam de luna: que habet ſuam fortitudinem maiorem ſuper motum ⁊ tumeſcẽtiam aquarũ ipſa exiſtente in puncto medij celi. vel in puncto quem vocamus angulum terre.

Quantum ad ſcõm ſit p̃ma ꝓclo: ſurſũ deorſũ ante retro dextrũ ⁊ ſiniſtrum i celo debẽt ſumi ſm dicta ſex p̃cta imagiata i celo tãq̃ termini dictaꝝ triũ dimẽſionũ imaginataruz ibidem. ¶ Probatur

differentie positionis sumentur in corpore secundus diuersas potentias. ⁊ virtutes ⁊ proprietates diuersarum partium in illo corpore. quod patet de differentijs positionis in homine: quarum vna accipit secundū caput. alia secundus pedes: ⁊ sic de alijs: que sunt partes diuersaꝝ potentiaꝝ ⁊ virtutū in hoie. ⁊ ita similiter est in alijs aialibus. sed dicta sex puncta imaginata in celo diuersas habent potentias ⁊ virtutes scōm q̄ dixit suppositio imediate p̄cedens. ergo ⁊c. ¶ Secunda ꝯclusio. oriens debet poni dextrū in celo. ꝓbat. q: a dextro debet incipere motus sicut dictū est in libro de motibus animaliū. modo ab oriente incipiunt astra ⁊ partes celi moueri super nostrum hemisperiū. ergo ⁊c. ¶ Tertia ꝯclusio. occidens seu punctus siue angulus occidentis. quod totū idē est in celo debet dici sinistrus. ꝓbatur. q: punctus occidentis opponitur puncto orientis: ⁊ q: semp dextrū opponit sinistro. ⁊ cū dextrū in celo dicat oriens per precedentem ꝯclusionē. sequitur q̄ sinistrū in celo dicatur occidens. ¶ Quarta conclusio. punctus siue angulus meridiei debet poni ante in celo. probatur. q: motus incipiens a dextro tendit per ante. ideo q: astra mouentur ab oriente ab occidentē per meridiez sequitur q̄ punctus meridei debet dici ante. ¶ Quinta conclusio. punctus oppositus puncto meridiei. sicut est angulus noctis debet dici retro in celo. patet ex eo q̄ opponit ante. modo ante ⁊ retro debent adinuicem opponi. ¶ Sexta conclusio. responsalis ad questionem q̄ poloꝝ vnus est sursum. ⁊ alter deorsum. probatur. nā secundū dicta sex puncta. de quorum numero sunt duo poli debent accipi differentie positionis in celo per primā ꝯclusionē. ⁊ q: iste quatuor differētie positionis dextrū ⁊ sinistrū. ante ⁊ retro accipiuntur secundū quatuor puncta de illis sex punctis p̄ precedentes ꝯclusiones. sequit q̄ sursum ⁊ deorsum debent sumi secundum alia duo puncta. ⁊ hec sunt poli. igitur ⁊ cetera. ¶ Secundo arguit ad idē rationibus Aristotilis. in nobis scōm partes magis distincta capit sursum ⁊ deorsum sicut patet de se. ergo etiā in celo dicte due differentie debent capi scōm partes in celo magis distinctas. sed he videnē esse duo poli. quod probat ex hoc q̄ scōm distinctione illarum adinuicem accipitur distinctio hemisperiorū. ex eo q̄ ipsi sunt ille partes celi que non mutant situ ad nos. ¶ Tertio iter sursum ⁊ deorsuz sunt partes que vocantur partes laterales. modo partes celi que sunt inter duos polos vocamus partes laterales. ex quo tanq̄ a signo concluditur poloꝝ vnum esse sursum ⁊ alterum deorsuz. ¶ Quarto Aristo. in libro de animalibus dicit. q̄ si nos imaginemur q̄ animal puta homo. super pedem sinistrum fixum. moueretur circulariter incipiēdo motū a pede dextro. donec per pedē dextruz cōpleret vnā circulationē. tunc axis in illo motu imaginaretur a sursum ad deorsum. ⁊ ideo etiam in celo debent esse sursum ⁊ deorsum ille partes secundum quas axis imaginatur. ⁊ ille sunt poli mundi.

Ad rationes ad primā bene ꝓcedo q̄ ex nulla distantia in celo debet poni longitudo celi propter lineā esse longiorē. sed secundū proportionē ad animal distātia de polo ad polū. potest dici longitudo. q: proportionatur distātie que est in aiali de sursuz ad deorsuz que est longitudo aialis. ⁊ est illa proportio que iam assignabatur. quod in motu circulari hoīs imaginatur axis de sursum ad deorsum. ⁊ ideo q: in celo vnus poloꝝ dicitur sursum ⁊ alter deorsuz. ideo distantia inter eos pōt vocari longitudo. ¶ Ad scōaz dico q̄ quedā est longitudo motus celi quedā est longitudo q̄titatis celi. sic simili modo dico de latitudine. Tunc ad ꝓpositū dico. q̄ scōm processuz de polo ad polū bene attenditur longitudo q̄titatis celi. cū quo stat quod penes eundē processum attenditur latitudo motus celi. sed scōz processuz ab oriente in occidentē attenditur latitudo q̄titatis celi. cū quo stat q̄ penes eū dez ꝓcessum attendit longitudo motus celi. Exquo patet quō possunt concordari modi loquendi. s. Aristo. ⁊ astrologoruz. ¶ Ad tertiā dico q̄ licet scōm apparentiaz in aiali sursum magis sit principiuz motus sensationis. quod patet de aiali. q: in capite quod dicitur sursuz apparent maxime organa sensuum exteriorum requisitorum ad motum. tamen secundum veritatem principale principium motus ⁊ sensus in animali non est sursum neq̄ deorsuz. sed in inter medio sicut in corde. sicut dicit Aristo. i libro de morte ⁊ vita. tamen illud nihil facit ad propositum de celo. ex hoc q̄ celum non monetur per sensum. ¶ Ad vltimaz potest negari antecedens. imo cō quod est principiuz motus in homine videtur esse pars nobilior. ⁊ ideo etiaz in celo dextrū vel ante videtur esse pars nobilior. dextrum quidez. q: ab ipso incipit motus. Aliter posset dici negando consequentiam. dicendo q̄ non est simile q̄tū ad hoc de homine ⁊ de celo. q: differentie positionis in homine capiuntur secundus q̄ deseruiunt motui nutritionis augmentationis. ⁊ sensationis. secundum quos non accipiuntur dicte differentie in celo. ex eo q̄ tales motus non reperiuntur in eo. Sequitur alia questio.

¶ Polorū autē qui quidez super nos apparēs q̄z deorsuz pars est. qui aūt nobis ymanifestus que sursum ⁊c. Textu ꝓmenti decimiquarti.

Questio. iii.

Certium ꝓpositoꝝ erat. vtruz videlicet polus arcticus. s. polus nobis apparens sit deorsum. ⁊ alter. s. antarcticus sursuz. ¶ Et arguit. primo qō neuter eoꝝ debeat magis dici sursum vel deorsum q̄ alter. naz si sic hoc videretur eē propter quasdā virtutes. ⁊ proprietates celi repertas in vno ⁊ non in alio. ⁊ econuerso. sed hoc est falsuz ꝓsequentia videtur tenere. per hoc q: sic accipiūtur sursuz ⁊ deorsum in nobis. falsitas consequentis tenet. ex hoc q̄ nulla videtur esse differentia q̄tum ad polos. nisi q̄ vnus terminat axē ex vna parte. ⁊ alter ab alia. circa quez volvit celū. igitur ⁊c. ¶ Secundo polus noster. s. arcticus est nobilior q̄ alter polus. ergo polus noster debet dici sursum. ⁊ alter deorsuz. consequētia videtur tenere ex hoc q̄ semper sursuz est mobilius q̄ deorsuz. antecedens probatur. primo q: terra habitabilis est magis sita versus polum arcticum q̄ versus poluz antarcticū. quod non videtur esse nisi propter maiorem nobilitatem ⁊ virtutē ipsius. ¶ Secundo confirmatur hoc. q: si non esset differentia ex parte certi vel terre. sed solum ad nos. cuius oppositum nondū est probatum per precedentia. nos deberemus dicere polum arcticum esse sursuz. quia est elevatus super nostrum hemisperium. ⁊ alterum deorsuz. quia est depressus sub nostro hemisperio.

Oppositum vult Arist. i littera. ⁊ ad hoc determinandū ⁊ ꝓcedendū cōmētator ponit talē imaginationē ō hoīe vocato athlas. vñ imaginatur de eo q̄ sit ita magnus homo q̄ ē mirabile. habēs caput in polo antarctico. ⁊ pedes i polo nostro scilicet arctico. habens faciem suam versam versus partem celi nobis meridionalem. ⁊ culum versus partē oppositam parti meridionali. habens dextram manum in oriente. ⁊ sinistram in occidente. ac si continue cum manu dextra volueret celum circa se per ante versus sinistruz. modo sicut in illo homine caput dicitur sursum. ⁊ pedes deorsum. ita in celo alter polus. s. polꝰ antarcticus dicitur sursuz. ⁊ polus noster dicitur deorsum. ⁊ ita proportionaliter dicatur de alijs differentijs positionis in celo.

De ista questione sit prima conclusio. non apparet ex parte motus celi quare magis vnꝰ poloꝝ debeat dici sursum ⁊ alter deorsuz. probatur ꝓmo. quia non apparet quomodo illi poli differenter faciant vel deseruiant ad motū celi. nam sicut vnus est terminus axis circa quem fit motus. ita alter. Secundo. nam non magis motus celi est ad vnum eoruz q̄ ad alium. Tertio nec intelligentia movens. simplex ⁊ indiuisibilis existens est magis in vno polo q̄ in alio. ¶ Secunda conclusio. propter motum sensus vel nutritionis non debet dici vnus polus magis sursum q̄ alter. patet ex eo q̄ tales motus non inueniuntur in celo. vnde celum nec nutritur nec sentit. verū

est tamen quod si consideremus ad motum nutritionis. bene differunt sursuz ⁊ deorsum in animalibus ⁊ plantis. quia illa pars in illis dicitur sursum per quam sumitur alimentum. ⁊ pars illi opposita dicitur deorsum per quaz eiscitur alimentuz. sicut dicit Aristo. in de morte ⁊ vita: sed celum sicut clarum est non indiget talibus partibus. Si etiam consideramus quantū ad motū sensationis. bene sursum ⁊ deorsum distinguuntur in animalibus in ordine ad illū motū: sed non in celo. vnde in animali dicimus illā partem esse sursum vbi est maior congregatio organoꝝ requisitoꝝ ad sensationē. sed illā dicimus deorsum vbi minor. tales aūt partes non sunt in celo. nec celū talibus idiget. ex eo ꝙ sicut dictū est prius ipsuz non sentit. ¶ Tertia conclusio est ista. propter nobilitatē partiū celi vnus polus debet dici sursum ⁊ alter deorsum. ⁊ hoc si dicte sex differentie positionis distinguanť in celo naturaliter. probatur. nā in quo cunq; corpore dicte sex differentie distinguuntur naturaliter. ⁊ non solū respective. sursum dicit nobilior pars. ⁊ deorsum minus nobilis pars. sicut patet in homine. ¶ Quarta conclusio. polus nobis occultus. sicut est polus antarcticus debet dici sursum. ⁊ polus arcticus deorsum. probať. nā inter partes quarū vna dicitur sursum ⁊ alia deorsuz ⁊ hoc naturaliter ⁊ non respective. soluz nobilior pars debet dici sursum per precedentē conclusionē: sed circa polū nobis occultū est nobilior pars celi: q̄ circa polum nobis manifestū dicitur enim ab aliquibus astrologis ꝙ ibi sunt nobiliores stelle. q̄ hic circa polum nobis apparentē. ⁊ maiores in magnitudine ⁊ influentia. ⁊ illud intelligendū est de polis primi mobilis.

Ad rationes Ad primā nego ꝙ non sit alia differentia inter polos q̄ ꝙ vnus terminat aerē mūdi ab vna parte ⁊ alter ab alia. imo est alia secundū ꝙ hā dicebatur. ¶ Ad secundā terra habitabilis magis declinat ad polū arcticū: admitto: ⁊ quando dicebatur. sed terra habitabilis dz eē versa versus nobiliorē partē celi. breuiter dico ꝙ in celo totali duo sunt consideranda. scilicet orbes planetaꝝ. ⁊ primū mobile. ¶ Ulterius dico ꝙ aliter est sursum ⁊ deorsum assignandū quantū ad orbes planetaꝝ. ⁊ aliter quantū ad primū mobile. scdz ꝙ diffusius declarabo in sequēti questione. Modo dico ꝙ non oportet terrā habitabilē esse versam versus nobiliorez partē primi mobilis sed sufficit ipsam esse versam versus nobiliorem partem orbium planetarum. ¶ Ad tertiam dico. ꝙ bene verum est secunduz vulgares loquendo ⁊ ad nos considerando ꝙ polus arcticus diceretur sursuz. ⁊ antarcticus deorsum. nihilominus considerando dictas differentias quantum ad nobilitatem partiuz dicendū est econtrario. Et sic est finis.

¶ Est autem celum aīatuz ⁊ habet motus principiū. Manifestum quoniā habet sursum ⁊ deorsum ⁊ dextrū ⁊ sinistrum ⁊c. Textu cómenti tertiidecimi.

Questio. iiii.

Utrum propositoruz erat vtrū dicte differētie positionis reperiantur in celo ex natura rei. vel solum in habitudine ad nos. i. sursum ⁊ deorsum. ante ⁊ retro. dextrum ⁊ sinistruz. ⁊ arguitur primo ꝙ non. qz celū est sperīcū. ideo ex natura celi vna pars non debet dici magis sursum q̄ alia. nec magis dextra q̄ alia. ¶ Secundo qz sursum ⁊ deorsum differunt specie. similiter dextrum ⁊ sinistrum. ⁊ sic de alijs. ergo si dicte differentie in celo reperirentur ex natura rei tales partes celi differrent abinuicem specie. quaruz vna esset sursum ⁊ alia deorsuz vel quarum vna est dextra ⁊ alia sinistra. quod ē ꝺ cómentator ibi in isto secundo. ¶ Tertio. nā si sic cū oriens dicatur dextrum. ⁊ occidens sinistrum. vbiq; in celo esset dextruz ⁊ similiter sinistrum. qz vbiq; est oriens respectu aliquoꝝ. ⁊ similiter vbiq; est occidens respectu aliquoꝝ. vbi. n. nobis est oriens ibi alijs est occidens. quando. n. sol nobis oritur illi quibus alijs sol occidit. ⁊ sic adhuc videret ꝙ i ordine ad nos dicte differentie in celo reperiantur. ¶ Quarto qz celū continue mouetur. ergo si illa pars que est in oriente nunc est dextra. qz ipsa post erit in occidente ipsa erit sinistra. ⁊ ita pōt argui de ante ⁊ retro. ¶ Quinto. primum oriens terre habitabilis. ⁊ vltimum occidens eiusdez non opponuntur diametraliter. imo sunt loca valde propinqua. vt dicit commentator in fine huius secundi. ergo non sunt extrema latitudinis celi: quod tñ deberet eē: si vna eēt dextra ⁊ alia sinistra. ex eo ꝙ in corpore puta i homine vbi ex natura illius corporis inueniuntur dextrum ⁊ sinistruz: ipsa sunt extrema latitudinis illius corporis.

Oppositum arguitur. qz nisi in celo dicte differentie distinguerentur ex natura rei: non esset ratio quare celum magis moueretur ad vnam partem q̄ ad aliam. de hoc enim non debet dari ratio ex parte terre vel ex parte nostra. qz celum non ordinatur nec regitur per ista inferiora: sed magis econuerso. nec apparet ꝙ aliunde de hoc possit reddi ratio. nisi per distinctionez dextri ⁊ sinistri. vnde per hoc ⁊ non per aliud reddit Aristotiles de hoc rationez. Hāec valet dicere ꝙ non fit de hoc querenda ratio. hoc enim non est a casu nec a fortuna ꝙ celum sic mouetur cum perpetuo sic moueatur. sed ex natura rei. sed de talibus que per naturaz sunt determinata debet inquiri ⁊ reddi ratio. nisi tunc illa sint principia ꝙ se nota sicut dicit Aristotiles. ergo videtur ꝙ ille differētie debent poni in celo distincte ex natura celi. ¶ Secundo in inanimatis non sunt distincte huiusmodi differētie ex natura rei propter hoc ꝙ ex se non mouētur plus ex vna parte q̄ ex alia. vnde ꝙ lapis moueatur vertendo vnam partem sursum ⁊ aliam deorsum. non inest sibi ex natura sua. sed accidentaliter. ergo per oppositum dicte differentie videntur esse in celo distincte ex natura celi: qz celum mouetur. ⁊ non ex omni parte similiter. imo ad vnam partem ⁊ non ad aliaz. ¶ Tertio in minime mobilibus. s. in inanimatis non distinguuntur dicte differentie aliquo modo quantum ex parte naturarum talium rerum. In plantis autez. que sunt nobiliores in rebus inanimatis: ⁊ minus nobiles animalibus: aliquo de dictis differentijs. s. sursum ⁊ deorsum distinguūtur ex natura rei. sed non omnis. In animalibus autem perfectis. sicut in hominibus omnes dicte differentie distinguuntur ex natura rei. cum ergo celum inter cetera corpora sit corpus perfectissimuz videtur quod vtqz in ipso omnes dicte differētie ex natura sua debeant distingui. ⁊ non solum in ordine ad res. ¶ Quarto Aristotiles dictas differentias concludit in celo. ex eo ꝙ celum est animatum. sed ꝙ celum est animatum non est respective ad nos. sed ex natura celi. ¶ Quinto. in magnete sunt realiter vel naturaliter dicte differētie positōis. ⁊ apparet in ea dictarum differētiarum distinctio i ordie ad celuz. ita ꝙ vna pars correspōdet vni polo. ⁊ altera alteri. ⁊ tamē ꝓstat ꝙ magnes non habet talem distinctōnem nisi a celo. ergo principalius sunt distincte dicte differētie i celo q̄ i magnete. ⁊ per ꝓsequēs naturaliter. ¶ In ista questiōe primo volo recitare tres opiniōes de quesito. ¶ Secūdo volo tertiā illarū opinionū declarare. qz ipsam ceteris credo esse veriorē.

Quantum ad primum est vna opinio que dicit dictas differētias positionis in celo non distingui nisi in ordine ad nos. ⁊ non ex natura celi. ⁊ illa habet ꝓ se aliquas rationes de rationibus positis ante oppositum. Hūius opinionis improbatio ⁊ rationū suarum solutio patebit in declaratiōe tertie opinionis. ⁊ in solvendo rationes principales. ¶ Secunda opinio dicit ꝙ dicte differentie distinguuntur in celo ex natura celi. non tamen ex natura celi moti. sed ex natura vnius celi seu orbis celestis quiescentis. ⁊ imaginatur ista opinio ꝙ vltra omnes celos sit vnum celum quiescēs. ⁊ ꝙ in illo celo sint partes diuersarum naturarum ⁊ diuersarum influentiarum. quarum partium vna dicitur sursum ⁊ alia deorsum sursum quidem dicitur illa sub qua est polus nobis occultus. deorsum autem illa sub qua est polus noster. dextra autez dicitur esse illa pars sub qua sunt partes celi moti. quando orituntur habitantibus directe sub equinoctiali. vbi dicitur

secundum aliquos astrologos esse sita vna ciuitas que vocatur arym. pars autem illi opposita diceret occidens. ps autem illa dicitur ante que directe est super orizontem habitantium in dicta ciuitate arym. pars autez illi opposita dicitur retro. Et sic vos videtis tales distinguere dictas differentias in celo. non ex natura celi moti: sed quiescentis. De hoc autem postea loco suo faciam vnam questionem scilicet vtrum sit ponendum aliquod celum quiescens. ⁊ ibi etiaz ponam ⁊ soluam pro posse rationes sic opinantium. ⁊ dicam ꝙ non est ponendum aliquod tale celuz quiescẽs. ex cuius probatione patebit istam opinionem iam recitatã esse falsam. ¶ Tertia opinio distinguit dictas differentias in celo. ex diuersa influentia intelligentie mouentis in vnaz partem ⁊ in aliam.

Quantum ad scõm pro declaratõne huius tertie opinionis: sciendum est ꝙ differentia est inter verum oriens ⁊ non vez. vnde oriens non vez diuerificatur secundum diuersitatem orizontum: ⁊ ita occidens similiter. sed oriens verum dicit oriens quantum ad orizontem habitantium sub equinoctiali in ciuitate arym. ⁊ occidens pars ei opposita. ⁊ in illo oriente Atlas imaginatur habere manum dextram. ⁊ in occidente manum sinistram. cum imaginatur habere caput versus polum antarcticum. ⁊ pedes versus polum arcticum. ⁊ faciem versus hemispium quod est sup orizontez dicte ciuitatis arym. ¶ Et sciendum est ꝙ posito ꝙ non esset ibi illa ciuitas. nec aliqua habitatio. nec talis homo Atlas imaginaret sic se habere sicut dictum est. adhuc non minus illa ps celi dicta diceret oriens vez ⁊ dextra ps celi. ⁊ ps ei opposita diceret occidens ⁊ sinistra ps celi. pp hoc ꝙ ex illa pte intelligentia maiorem causat influentiam. Unde imaginandum est quantũ ad hoc de intelligentia ad celum. sicut imaginat de anima intellectiua ad corpus. vnde licet anima intellectiua sit tota in toto. ⁊ tota in qualibet parte i corporis. tamen maiorem causat influentiam in vna parte corporis q̃ in alia. sic proportionaliter imaginandum est de intelligẽtia ad celum. ita ꝙ pars celi in quaz intelligentia causat maiorem influentiam dicitur pars dextra. ⁊ ideo qz maiorem causat influentiam in partem illam a qua celum incipit moueri vel incepisset. sicut est pars orientalis talis pars dicitur dextra ⁊ ei opposita sinistra. ¶ Secundo sciendum est ꝙ orbes planetarum mouent contra motum primi mobilis. sicut dicunt astrologi. ⁊ vez est. ⁊ ideo in orbibus planetarum aliter oportet assignare dextrum ⁊ sinistrum. similiter ⁊ alias differentias positionis q̃ in primo mobili. Unde in orbibus planetaz debet assignari dextrum versus occidẽs ⁊ sinistrum primi mobilis. Et occidens orbium planetarũ seu sinistra ps eorum debet assignari versus dextram partem ⁊ orientalez primi mobilis. Et proportionaliter dicat de aliis differentijs positionis in ipsis. recte ac si essent duo tales Atlantes seu homines. quorũz vnus haberet caput versus vnum polum mundi. ⁊ alter versus ptem bene ꝓpe. puta versus polum zodiaci haberet pedes. ⁊ versus quam ptem vnus haberet manum dextram. versus illaz alter haberet manum sinistraz. ita ꝙ sicut motor primi mobilis influit aliter in ptem dextram sui orbis. ⁊ aliter in sinistram. ita etiam motor orbis planete influit aliter in ptez dextram sui orbis. ⁊ aliter in sinistraz. ¶ Ex his respondeat ad questionem iuxta tertiam opinionẽ. ꝙ in celo distinguũtur ex natura rei dicte differentie positionis. ⁊ non solum i habitudine ad nos. ⁊ pro hoc adducantur rationes quibus arguebatur post oppositum.

Et respondeatur ad alias rationes pro bantes oppositum.

¶ Ad primam. celum est sphericum. ideo quantum est ex natura celi ⁊c. negat ꝯsequentia. nã posito ꝙ homo fieret sperice figure adhuc vna pars hois diceret dextra ⁊ alia sinistra. alia sursum. alia deorsum. alia ante. alia retro. propter diuersas virtutes ⁊ potentias adhuc existentes in diuersis partibus hois. licet non pp diuersas figuras. ¶ Ad secundam dico ꝙ licet isti termini sursum ⁊ deorsuz differant specie. cũ hoc tamen bene stare potest ꝙ res ꝓ quibꝫ supponunt sint einsdez speciei subsantialiter. vnde licet album ⁊ nigruz differant specie. tamen res pro quibus supponunt sicut sor. ⁊ plato possunt esse einsdez speciei. ¶ Ad tertiam negatur consequentia. ad probationem dico ꝙ nõ quodcunqz oriens dicit dextra pars celi nec quodcunqz occidens dicit sinistra ps celi. sed oriens vez dũtaxat dextra ps celi dicit. quod accipiendum est ad ciuitatem arym. ⁊ hec est illa ps celi in qua nobis oritur sol existẽs in aliquo pũcto equinoctiali. puta in principio arietis. vel in principio libre. ⁊ pars ei opposita dicit occidens. ¶ Ad quartam. illa bene probat quod pars celi que modo est dextra aliquando erit sinistra. ⁊ ideo non eadem pars celi secundum numerum manet dextra vel sinistra. sed bene sin equivalentiam. ¶ Ad quintam. illa bene probat quod oriens ⁊ occidens non verus non sunt dextra pars. ⁊ sinistra pars celi. cum hoc tamen stat ꝙ bene oriens ⁊ occidens verum accepta ad ciuitatem arym sunt dextra ⁊ sinistra pars celi. ⁊ hoc quantum est ex parte diuerse influentie primi motoris in illas partes. Sic ergo expedita sit ista materia de differentijs positionis in celo.

¶ Figuram autem sphericam necesse est habere celum ⁊c. Textu cõmenti vigesimisecundi.

Questio. V.

Hunc sequitur tractare de figura celi. de qua formet vnica questio.

a s. vtrũ celum sit sperice figure. arguit primo quod non. qz celũ est orbiculare. ergo non est sphericum ꝯsequentia tenet. nã differunt orbiculare ⁊ sphericum. orbiculare enim dr corpus ꝓcuum. spicum aũt dicit corpus solidũ. antecedens patet de se. ¶ Secundo. figura sperica est omnium figurarum isoperimetrarum minima. ergo celum non est sperice figure. consequentia patet. pro tanto qz celum cũ sit maxime capacitatis sibi non competit figura minima. ꝙ autem sit maxime capacitatis patet. qz omnia corpora totius vniuersi preter ipsum includit. antecedens patet per archimenidem. in libro de isoperimetris. ¶ Tertio. alique partes celi nõ sunt sperice figure. ergo nec celuz. consequentia tenet. nam cum celum sit homogeneum. cõ similis debet esse figura celi ⁊ suarum partiuz. sicut patet. de aqua ⁊ gutta aque. antecedens patet de orbibus eccentricis. qui claudunt intra se orbem deferentem planetam. tales enim in vna parte sunt spissiores ⁊ in alia parte magis tenues.

Oppositum vult Aristotiles in littera. quod probat pluribus rationibus. que videbuntur ponendo conclusiones.

Pro questione primo notandũ est. ꝙ que stio potest intelligi de figura celi vltimi quo ad superficiem eius conuexam. vel de figura totali celi quantum ad supficiem eius concauam. vel de figuris orbium intermediorum inter orbem supremuz ⁊ infimum quantũ ad eoz superficies ꝓcuas ⁊ cõueras.

Tunc sit prima conclusio. non est demonstrabile celum vltimum quantum ad eius superficiem conuexam esse sperice figure. patet. nam posito ꝙ quantum ad dictam superficiem esset figure oualis vel columnaris. non propter hoc sequeretur aliquid contra principia naturalia. ¶ Secunda conclusio. bene est demonstrabile celuz vltimum nõ esse figure angularis. posito ꝙ moueatur. patet. nam si sic. tunc tali aliquo angulo moto extra spacium imaginatum quod occurreret relinqueretur vacuum. qõ est contra principia naturalia. ¶ Tertia cõclusio. nec est demonstrabile celum quantum ad eius superficiem concauã infimam non esse angularis figure. patet hoc. quia ad motum talis anguli aliud corpus sicut ignis succederet. ⁊ repleret locum quem prius replenit ille angulus. ⁊ sic non oporteret ponere vacuum. ¶ Quarta conclusio. necessarium est secundum principia naturalia orbes intermedios inter supremum ⁊ infimum esse spericos. tam quantuz ad superficies concauas. q̃ quantum ad superficies conuexas.

hoc probatur supponendo primo. ꝙ orbes iter medij moueantur super alijs polis motu proprio ꝯ primum mobile. sicut super polis zodiaci. Secundo supponitur. ꝙ celum non est frangibile. nec ꝺempsabile. nec rarefactibile. Tertio supponitur. ꝙ dimensionum penetratio non est possibilis. ¶ Istis suppositis. patet conclusio. nam si orbes intermedij essent alterius figure quo ad eorum superficies concauas vel conueras: tunc ex quo mouentur super alijs polis ꝯ primum mobile. sicut dixit prima suppositio. oporteret vel ꝙ celum esset frangibile. vel condempsabile. vel rarefactibile. cuius oppositum dicit secunda suppositio. vel oporteret fieri penetrationem dimensionum. cuius oppositum dicit tertia suppositio. vel oporteret esse vacuum inter orbes intermedios. quod etiam suppono esse falsum. ¶ Quinta conclusio. rationabilius ē ponere celum quo ad omnem eius superficiem tam concauam quam conueraz eē sperice figure ꝯ alicuius alterius. probatur. ℣ Primo q; pulchrioꝛi ⁊ pfectioꝛi corpoꝛi debet attribui figura pulchrioꝛ ⁊ perfectioꝛ. sed illa est figura sperica. ergo ⁊c. ¶ Secūdo. celum est coꝛpus simplicissimuz sicut patet. ex prius dictis. ergo sibi debetur figura sperica que ē figura simplicissima. quod patet ex eo ꝙ ipsa est vna linea contenta. alie autem pluribus lineis continentur. sicut sunt figure triangulares ⁊ quadrangulares ⁊c. ¶ Tertio celuz cum sit coꝛpus perfectissimum. rationabile est ꝙ sibi tribuatur figura perfectissima. sed talis est figura sperica. quod patet ex eo ꝙ linee circunferentiali vel superficiali continenti circuluz non potest fieri additio. nec superficiei circunferentiali continenti speram vel oꝛbem. lineis autē vel superficiebus alijs bene potest fieri additio. perfectum autez dicitur cui non potest fieri additio. ergo ⁊c. ¶ Quarto. celo debetur talis figura que est aptissima ad motum. cum motus celi sit velocissimus. talis autē est figura sperica. vnde aptioꝛ est vnus globus sphericus ad hoc ꝙ voluatur super terrā. ꝯ sit vnū coꝛpus cubicum. ¶ Quinto. celum continet omnia. ergo rationabile est ꝙ habeat figuram capacissimam. talis autē est figura sperica. vnde demonstratum est ab archimende in libro de isoperimetris figuram sphericam omnium figurarum sibi isoperimetrarum esse capacissimam. Unde figure isoperimetre superficiales dicuntur quarum linee vnius quibus continetur simul iuncte lineis alterius cōiunctis quibus alia continetur sunt equales. verbi gratia. sicut si essent tres figure. s. circulus: triāgulus. quadratus. sic se habentes ꝙ circunferentia circuli in rectum protensa esset equalis lineis triāguli ⁊ simul iunctis ⁊ positis vna ante alias. ⁊ similiter lineis quadrati. tunc dicte tres superficies dicerentur isoperimetre. ℣ Proportionaliter dicatur de figuris isoperimetris insolidis. ¶ Sexto. coꝛpoꝛi elongatissimo a coꝛruptione ⁊ lesione debetur figura que est magis saluatiua figurati. sed hec est figura sperica. qꝛ in tali figura partes admodum magis vicinantur. vicinitas autem partiuz in toto est propter mutuas influentias earum. ¶ Deinde probatur specialiter ꝙ celum est sphericum quantum ad superficiem eius concauam. nā omnia instrumenta quibus certificantur celestia sunt sperica: vel ad naturam spere reducta: quod videtur eē signum celum eē sperice figure quantum ad dictam superficiem. ¶ Secundo. qꝛ si non tunc non omnes partes celi quantum ad concauum oꝛbis lune equaliter distarent a loco deoꝛsum: sed hoc est falsuz. consequentia patet de se. sed falsitas ꝓsequentis probatur. nam celum cū sit vnius nature. ⁊ equalis in omnibus partibus. oportet ꝙ equaliter distet a terra ⁊ a loco deoꝛsum: qꝛ distantia in natura est causa distātie in situ in coꝛporibus mundi. ¶ Tertio probatur. ꝙ celum quantuz ad eius cōcauum non est plane figure ad modum quadrati seu quadranguli vel trianguli. nam si sic tunc stelle quando eēnt in oriente ⁊ in occidente magis longe distarēt a nobis ꝯ quādo essent in meridie. quia tunc essent supra capita nostra. sz hoc videtur falsuz. quia tunc apparerent minoꝛes in oriente vel in occidente ꝯ in medio celi. hoc tamen est falsum. quia sol apparet maioꝛ in oriente ꝯ in medio celi. ¶ Sed tunc aliquis diceret. ergo videtur. ꝙ quando sol est in meridie. sit a nobis remotioꝛ ꝯ quando est in oriente vel in occidente. ⁊ tamen hoc est falsuz. suppoſito ꝙ terra sit in medio celi. ⁊ vlterius suppoſito ꝙ celum sit sphericum. ¶ Respondetur ꝙ causa eius ꝙ sol apparet nobis maioꝛ in oriente vel in occidente non est maioꝛ propinquitas solis ad nos. sed hoc est propter aliam causam. s. quia quando sol ē in oriente tunc inter nos ⁊ solem sunt positi quidam vapoꝛes per quos videtur sol per refractionem radioꝝ. propter quaz tunc apparet maioꝛ recte. sicut denarius in aqua positus apparet maioꝛ ꝯ extra. propter defectum autem talis refractionis radioꝝ sole existente in meridie non apparet nobis ipse sol tante quantitatis. ¶ Quarto. nam si celum esset plane figure quantum ad superficiem concauaz. tunc sol ⁊ etiam luna ex elongatione eius a nobis non occultaretur nobis in oriente per partem post partem. sed simul secundum se totum. ⁊ tamen falsitas huius patet ad experientiam.

Ad rationes ad primam. celum est oꝛbicularis figure ⁊c. negatur cōsequētia. qꝛ solemus vti istis terminis spera. oꝛbis pro eodem. sed hoc est large accipiendo dictos terminos. nihilominus accipiendo ipsos secundum significationes proprias ipsoꝝ habent diuersas descriptiones exprimētes quid nominis. ⁊ ideo quando sic accipiuntur eēt dicendum. ꝙ celum nō esset sphericum. sed oꝛbiculare. ¶ Ad secundam. dico ꝙ figura sperica inter figuras omnes. sibi isoperimetras est minima quantum ad loci occupationem. cum hoc tamen stat ꝙ inter easdem est maxima quantum ad interioꝛez capacitatem ⁊ ideo expedientius ⁊ commodius est celuz eē sperice figure ꝯ alicuius alterius. ¶ Ad tertiam. dico ꝙ licet aliqui oꝛbes in vna parte sunt spissioꝛes. ⁊ in alia magis tenues. tamen illi adhuc sunt sperici. licet non sit idem centruz superficiei concaue ⁊ superficiei conuexe. Sic ergo dictum sit de celi figura.

¶ Nunc autem tantum manifestuz est propter quam causam plura sunt circularia corpora ⁊c. Textu cōmenti vigesimiprimi. Questio vi.

Vterius querenduz est circa partes maioꝛes ipsius celi. sicut sunt spere seu oꝛbes celestes. ⁊ quantū ad hoc volo querere duo. ℣ Primo de numero sperarum vtrum sint octo vel nouem vel plures vel pancioꝛes. Secundo vtrū ad saluandū illa que apparent ex motibus planetarum oporteat ponere ecentricos ⁊ epiciclos.

Quantum ad primum arguitur primo. ꝙ non sint plures oꝛbes celestes seu spere. nam si sic vel illi eēnt continui vel contigui: non potest dici ꝙ continui. naz tunc omnes mouerentur vno motu simplici. quod tamen est falsum. naz cōmuniter ponitur ꝙ oꝛbes planetarum mouentur super polis zodiaci contra motuz primi mobilis. qui fit super polos mundi. ⁊ patet hoc. nam intrīn ꝙ oꝛbis solis facit vnam reuolutionē contra motum firmamenti. oꝛbis lune facit multe plures. qō nō pōt eē si totū celū eēt vna massa continua. ex eo ꝙ cōtinuoꝝ ad inuicē vnus ē motus. ℣ Nec pōt dici ꝙ sunt inuicē ꝓtigui. qō ꝓbat sic. quoꝝ vltima sunt vnū nō sunt ad inuicē ꝓtigua sz ꝓtinua. sed sic est de oꝛbibus supcelestibus sibi inuicez immediatis. qō ꝓbatur. ℣ Nam capiat oꝛbis lune. ⁊ oꝛbis mercurij. qui ponunt adinuicē immediati. ⁊ arguat sic. superficies quarta oꝛbis lune. ⁊ ꝓcaua oꝛbis mercurij sunt vna superficies. ergo illi duo oꝛbes sunt adinicem continui ⁊ nō contigui. antecedens probatur. primo quia dicte ambe superficies equaliter distant a centro mundi. Secundo quia dicte superficies sunt sibiinuicem equales. ergo sunt vna superficies. antecedens probatur. quia se habent sicut locatū ⁊ locus. sed illa sunt sibi inuicem equalia. quarto physicoꝝ. consequentia probatur. quia si dicte superficies sint sibi inuicem equales. ⁊ sunt due. tunc sequitur ꝙ est possibile circa idem centrum eē duos circulos vel duos oꝛbes sibi inuicem equales. quod est ꝓtra tertiuz geometrie. ℣ Propoꝛ

lonaliter potest argui de quibuscunq; aliis orbibus sibi in
uicem immediatis. ¶ Secundo ad principale. non sunt plu
res spere ignis. nec etiam sunt plures spere aeris ⁊c. ergo
nec videntur esse plures spere celestes. consequentia vide
tur tenere per simile. ⁊ probatur antecedens ratione. nam
si essent plures spere celestes. ⁊ cum omniu3 sit vnus mo
tus. s. motus circularis. sequeretur q; vnus mot⁹ simpler
naturalis esset plurium corporum simplicium. cuius oppo
situm dictum est primo huius. ¶ Tertio probatur q; sal
tem non sit ponenda nona spera: seu nonus orbis celestis.
primo cōmentatoris auctoritate. qui non ponit nisi octo: ⁊
probatur hoc ratione. nam videt̄ q; frustra ponerēt nona
spera. propter hoc q; si poneretur non influeret aliquid in
istis inferioribus. propter hoc q; orbis omnem influctiam
quam habet. ex ratione stelle vel stellarum existentium in
ipso. modo in nona spera non ponitur aliqua stella. na3 om
nes stelle fixe ponuntur in octaua spera. alie autem que di
cuntur stelle erratice seu planete ponuntur in aliis septem
speris. ita q; quelibet illarum habet vnū orbem speciale3.
ita q; secundum septem planetas ponuntur septem orbes.
¶ Quarto probatur q; sint plures q̄ nouem. nam clarū
est q; plures sunt stelle q̄ nouem. modo quelibet stella est
vna spera celestis. q; est corpus celeste rotundum solidu3.
in cuius medio est punctus. a quo omnes linee ducibiles
ad circūferentiam sunt equales. ¶ Confirmatur q; plures
sint orbes celestes q̄ nouem. nam pro solo motu solis assi
gnantur tres orbes. vnus quidem. s. inferior concentricus
mundo quo ad concauum. ⁊ ecentricus quo ad conuerū.
secundus qui vocat̄ deferens ecentricus mundo tam quo
ad concauum q̄ quo ad conuexum. tertius autem qui est
ecentricus mundo quo ad concauum. ⁊ concentricus quo
ad conuexum. ⁊ ita pro quolibet alio planetarū oportet assi
gnare plures orbes. propter quod videntur esse plures q̄
nouem orbes seu spere celestes. ¶ Quinto ad principale.
videtur q; sint infinite spere. seu orbes celestes. q; si nō vl
tra quācunq; speram esset alia in infinitum. non videretur
quid esset vltra vltimam speram vtrum vacuu3 vel quid.

In oppositum sunt omnes philosophi ⁊ astrologi qui ponūt plures celestes orbes. licet in numero orbium sint diuersificati. nā quidam ponunt solum octo. quidam nouem. quidam de
cem. ¶ In ista questione primo videndum est propter qd philosophi mouebantur ad ponendum plures orbes celestes. secundo videndum est de numero orbium celestiu3.

Quantum ad primū sciēdu3 est q; philosophi viderunt plures stellas moueri ab oriente in occidentem ⁊ cu3 hoc viderunt semper illas stellas manere. vel moueri in equali propinquitate ⁊ distantia abinicem. propter quod mouebātur ad ponēdum vnicam speram pro omnibus illis stellis: i qua quidem spera ille stelle sunt fixe sicut clauus i naui: vel pars i toto: quam quidem speram vocabāt speram octauā seu celū stellatū. deide cū experiebātur de septe3 planetis q; aliquādo plus appropiquarēt adinicem. ⁊ aliquādo plus recederēt abinicem. ⁊ etiam aliquādo aliquibus stellis fixis essent propiquiores: aliquādo vero ab illis stellis fixis essent remotiores. moti erāt ad ponēdum septem orbes planetarum pro quolibet planeta vnum orbem. accipiēdo orbe3 pro aggregato ex oībus orbibus sufficiētibus ad motu3 vnius planete. ¶ De ordine aūt taliū orbiū septem planetarū. quidem posuerūt primo speram saturni. deide speram Jouis. deide speram martis. deide speram veneris. deide speram mercurij. deide speram solis. ⁊ vltimam speram lune. ita q; illi posuerunt venerem ⁊ mercurium super solem. Alij autem posuerunt venerem super solem. ⁊ mercurium infra. Alij autem econuerso. sed quicquid de hoc sit. rationabilius esse videtur q; tres planete sint super solem. ⁊ tres infra. ⁊ sol in medio tanq̄ rex in regni medio. ad finem q; supra. ⁊ infra possit equaliter influere ⁊ illuminare. ¶ Sed contra hoc aliquis diceret si infra solem sunt venus mercurius ⁊ luna. ⁊ cum luna aliquando eclipsat solem per iterpositionem eius inter visum nostrum ⁊ solem. que est causa q; sic non facit venus ⁊ mercurius cum tamen etiam aliquando cōtingat ipsos situari inter visum ⁊ solem. ¶ Potest dici. q; hoc est propter magnam diaphanetatem veneris ⁊ mercurij. ⁊ propter minorem diaphanetatez ipsius lune. ¶ Aliter potest dici. q; hoc est propter maiorem propinquitatez lune ad nos. vnde vos videtis si aliquod opacum ponitur inter oculum ⁊ visibile. quanto illud opacu3 est propinquius oculo. tanto maiorem partem visibilis occultat. ⁊ quanto est remotius ab oculo. ⁊ propinquius visibili. tanto minorem partem visibilis occultat. sic in proposito luna propinquior visui posita inter visum ⁊ solem. sensibilem partem solis potest occultare. venus autez ⁊ mercurius remotiores a visu. ⁊ propiquiores visibili. s. soli minorem partem solis occultant. ⁊ ita paruaz q; non propter hoc sol apparet eclipsari. ¶ Ulterius sciendum est. q; quidam philosophi non perceperunt octauam speraz moueri pluribus motibus. sed vnico. s. ab oriente in occidentez. dixerunt speram octauam esse vltimam. ⁊ nullam esse vltra. ⁊ etiam propter hoc. q; quia habet plures stellas ipsa est nobilior aliis. ⁊ per consequēs debet esse suprema ⁊ vltima. Alij autem percipientes octauam speram pluribus motibus moueri. vno quidem ab oriente in occidentez super polis mundi. faciendo in die naturali vnam reuolutionem circa terram. alio autem moueri ab occidente in orientem super polis zodiaci. centū annis gradu vno. moti erāt ad ponendum vltra octauum orbem nonum. quez vocāt primum mobile. quod dicunt moueri vnico ⁊ simplicissimo motu ab oriente in occidentem. quod quidem primu3 mobile producit motum octaue spere diurnum. rapiendo ipsam secum ab oriente in occidentem. ⁊ etiam consimiles motus in orbibus planetarum. sed q; octaua spera mouetur ab occidente in orientem centum annis vno gradu. hoc est per motorem sibi appropriatu3. ⁊ ita similiter est de cōsimili motu orbium planetaru3. sic ergo patet. propter qd philosophi moti erant ad ponendum plures orbes.

Quantum Ad secundum primo premittenda est vna distictio. ⁊ sit ista q; spera vel orbis dicitur vnus tripliciter. vno modo q; est quedam pars celi sperica. non separata a toto nec suppositaliter existēs. illo modo stella bene dicitur vna spera. ⁊ sic ex3 talem intellectum loquendo valde multe sunt spere celestes. Secūdo modo spera vel orbis dicitur vnus. quia est vnus orbis suppositaliter existens. sine sit concētricus mūdo. sine sit ecentricus mundo. ⁊ sic accipitur cum dicitur q; solis sunt tres orbes. scilicet ecentricus. deferens solem ⁊ duo alij orbes illum includentes. quorum inferior est concentricus mundo quantum ad concauū. ⁊ ecentricus quātum ad conuexum. superior autem ecentricus quantu3 ad concauum. concentricus autem quantum ad conuexum. sicut dictum est prius. Tertio modo capitur pro orbe concentrico mundo. vel pro aggregato ex omnibus orbibus qui requiruntur. ⁊ sufficiunt ad saluandum motus vnius planete. quod quidem aggregatum est concentricum mūdo. tam quantum ad concauum. q̄ quantum ad conuexū. ¶ Primus duobus modis nolo accipere orbem in proposito. sed vltimo modo. nam non est dubium q; accipiendo orbem primo vel secundo modo. multo plures sunt orbes celestes q̄ nouem vel decem. sed accipiendo orbem vltimo modo. diuerse sunt opiniones de numero orbiu3. Nam vna est opinio que ponit nouem orbes celestes. scilicet septem orbes planetarum. ⁊ octauum orbem stellatū. ⁊ super illum orbem nonum. quem vocant primum mobile. ¶ Pro probatōne istius ista opinio supponit. q; octauus orbis seu octaua spera mouetur pluribus motibus. vno enim mouetur ab oriente in occidentem. ⁊ hoc super polos mundi. alio autem motu mouetur ab occidente in orientem super polos zodiaci in centum annis vnico gradu. ¶ Secūdo supponit. q; vnus orbis non mouetur pluribus motibus ab eadem intelligentia. nec idem orbis mouetur a pluribus intelligentijs sibi eque primo appropriatis. illud satis ostendit Aristot. duodecimo metaphysice. ¶ Tertio supponit. q; spera inferior non mouet secu3 spe

ram superiorem: sed bene superior monet secum inferiorem. ¶ Ex his tribus suppositionibus concluditur esse nonam speram. nam postq̃ octaua spera monetur pluribus motibus. sicut dicit prima suppositio. ⁊ non ab eodem motore. nec a pluribus motoribus sibi eque primo appropriatis. sicut dicit secunda suppositio. nec a spera inferiori sicut dicit tertia suppositio. relinquitur q̃ oportet esse nonam. que appropriate monetur ab oriente in occidentem. ⁊ illo motu moueat secum octauam speram ab oriente in occidẽtem. ⁊ sic tunc octaua spera monetur motu proprio per intelligentiam sibi appropriatam ab occidente in orientez super polos zodiaci. cum hoc q̃ monetur ab oriente in occidentem ad motum none spere super polis mundi. ¶ Secundo aliquis est primus motor. ergo aliquid est primum mobile. antecedens patet per Aristotilem duodecimo metaphysice. ⁊ consequentia patet similiter. ⁊ vltra. aliquod est primum mobile. ergo illud debet moueri motu vnico ⁊ simplici. sed illud non est octaua spera cum ipsa moueatur pluribus motibus. ergo preter octauam speram oportet ponere nonam. que moueatur vnico motu simplici. s. ab oriente in occidentem. quam astrologi multi vocant primum mobile. ¶ Alia est opinio que non ponit nisi octo. ⁊ ista habet diuersos defensores diuersimode ipsam defendentes. vnde primi erant antiqui philosophi. qui non perceperunt octauam speram moueri alio motu q̃ ab oriente in occidentem. nec quo ad veritatem. nec quo ad apparentiam. ⁊ sic quia crediderunt octauam speram moueri solũ vnico motu. dixerunt q̃ non essent nisi octo spere. nam frustra poneretur nona. postquam stelle fixe essent in octaua. ⁊ etiam quia illa nona non esset necessaria ad producendum aliquem motum in octaua. cuz ipsa non moueatur nisi simplici motu ab intelligentia sibi appropriata. sicut ipsi crediderunt. ¶ Sed breuiter isti sunt decepti. Nam ex experientijs plurium habemus octauam speram pluribus moueri motibus. scilicet ab oriente in occidentem super polis mundi. ⁊ ab occidente in orientem in centum annis gradu vno super polis zodiaci. ¶ Alij autem sunt qui dictam opinionem defendere volunt. ⁊ cum hoc concedere octauaz sperам moueri pluribus motibus. sed ipsi dicunt q̃ hoc est a pluribus intelligentijs eidem orbi appropriatis. quarum vna monet octauam speram ab oriente in occidentẽ. ⁊ alia ab occidente in orientẽ modo quo dictũ est. ¶ Sed breuiter illud non valet. nam vni orbi non sunt plures intelligentie appropriate. aliter enim vnum corpus simplex moueretur naturaliter. ⁊ eque primo pluribus motibus simplicibus. cuius oppositum ostensum est in primo huius. etiam hoc est contra Aristoti. duodecimo metaphysice. q̃ eidem orbi sunt appropriate plures intelligentie.

¶ Aliter potest dicta opinio sustineri sustinẽdo q̃ non eẽnt nisi octo orbes. scilicet illi qui dicti sunt. ⁊ q̃ octaua spera non moueretur pluribus motibus. sed q̃ ipa apparet moueri pluribus motibus hoc prouenit isto modo. q̃ quando octaua spera monetur ab oriente in occidentem super polis mũdi. ipsa terra monetur interim ab occidente in orientem circa lineam imaginatam. quam terminant poli zodiaci intantum q̃ in centum annis vno gradu ipsa terra est tali motu mota. ¶ Et si diceretur. quomodo ergo saluabis motum accessus. ⁊ recessus octaue spere. quez est imaginatus thebit. dico q̃ ille etiam posset saluari per vnuz alium motum terre consimiliter imaginatum qualiter thebit imaginatur fieri motum octaue spere. ⁊ sic diceretur propter talem duplicem motum terre apparere octauam speram moueri duobus motibus. vltra motum diurnum ab oriente in occidentez. scilicet motu quo apparet moueri in centum annis gradu vno ab occidente versus orientem. ⁊ motu alio quem thebit vocat motum accessus ⁊ recessus. licet tamen octaua spera nõ moueatur nisi vnico motu simplici. scilicet ab oriente in occidentem. ¶ Sed istud non videtur esse omnino tutuz. quia non apparet prima facie qd terram sic moueret. nihilominus forte qui niteretur in defensionem huius opinionis posset excogitare faciliter modum hoc enadendi ⁊ plura alia dictam opinionem multuz colorantia. ¶ Aliter adhuc opinionem non potentem nisi octo speras potest quis sic defendere adhuc sustinendo ipsam octauam speram moueri pluribus motibus. ⁊ dicere q̃ octaua spera monetur ab intelligẽtia sibi appropriata ab occidente in orientez super polis zodiaci. sed q̃ moueatur ab oriente in occidentem cum alijs orbibus planetarum. hoc prouenit non ab intelligentia sibi appropriata. sed hoc prouenit a primo motore appropriato toti aggregato ex omnibus orbibus celestibus. Et tunc iuxta hoc diceretur q̃ per primum mobile non deberet intelligi vna spera partialis. sed totum aggregatum ex omnibus speris. ⁊ q̃ illud aggregatum ex omnibus speris monetur vnico motu ⁊ simplici ⁊ regulari ab oriente in occidentem a primo motore. ¶ Ista opinio non habet aliquid contra se. nisi solum hoc q̃ non bene potest saluare motuz accessus ⁊ recessus octaue spere: quem inuenit thebit. ⁊ fecit de hoc vnuz specialem tractatuz. ¶ Alia est opinio quam inter ceteras magis approbo: q̃ decez sunt orbes: ⁊ non plures. probatur. quia per tot possumus saluare illa que apparent quantum ad motum celi. vnde imaginandum est q̃ decimus monetur vnico motu ⁊ simplici ab oriente in occidentem. ⁊ vocatur primum mobile. quo motu omnes orbes inferiores monet secum. secundus autem monetur motu proprio: tali motu qualem dicimus esse motum accessus ⁊ recessus. ⁊ consimilez producit in octaua spera. Et octaua spera monetur motu proprio ab occidente in orientem per meridiem super polis zodiaci in centum annis gradu vno. ⁊ consimilem producit in orbibus planetaruz. Deinde quilibet planetarum monetur motu proprio ab occidente in orientem per meridiem. licet non omnes super eisdem polis. ⁊ etiam non omnes equali velocitate. q̃ non omnes moueantur super eisdem polis quantum ad motum eis proprium patet. ex eo q̃ sol nunquam exit eclipticam. ⁊ propter hoc non dicitur habere motum latitudinis. Alij autem plane exeunt eclipticam. in tantuz q̃ vestigia que imaginantur describi ab alijs planetis in eoruz motu. intersecant vestigium quod imaginatur describi a sole. quod non esset: si omnium planetarum orbes moverentur super eisdem polis ab occidente in orientem.

Ad rationes ad primaz vel essent continui ⁊c. solutio huius argumenti videatur in illa questione primi huius. qua querebat vtrũ totalis mundus esset vnum continuum. ¶ Ad secundam rationem. non sunt plures spere ignis ⁊c. negatur consequentia. nec est simile de vno ⁊ de alio. ⁊ quando diceba-tur vnus motus simplex secundum speciem. negatur consequentia. quia motus primus circularis ineſt primo mobili naturaliter. alijs autẽ ratione primi mobilis. ¶ Ad tertiam dico quod commentator fuit illius opinionis. ⁊ ideo transeat cuz alijs: sed quando dicebatur q̃ frustra ponitur nona spera. negatur. ⁊ causa propter quam ponitur dicta est in questione. ¶ Ad quartaz. illa bene probat q̃ plures sunt spere celestes q̃ nouem vel decem. accipiendo speram primo vel secundo modo. sed non probat q̃ sint plures accipiendo speram vltimo modo. Ille autez acceptiones spere posite sunt in questione. ¶ Ad confirmationem. ℜespondeatur consimili modo. ¶ Ad quintam. dico q̃ extra vltimum nihil est. secundum q̃ dictuz est primo huius. Et sic est finis questionis.

¶ Quoniam quidem igitur neq̃ vtraq̃ moueri rationabile: neq̃ altrum soluz relinquitur circulos quidem moueri. astra autem quiescere ⁊ infixa circulus ferri ⁊ cetera. Textu comenti quadragesimisexti.

Questio vij.

Secundum propositorum erat. vtruz ad salvandū illa que apparent ex motibus planetarum oportet ponere orbes ecentricos. ⁊ epicyclos. Et arguitur ꝙ non arguendo primo contra ecentricos. nam si sic sequeretur ꝙ nullum grave simplex posset moveri naturaliter. consequens est falsum. ⁊ contra ea que dicta sunt in primo huius. consequentia patet. qz si ponerentur ecentrici ēnt plura centra vel media ad que grauia moverentur. ⁊ sic cuz non possint moveri vt quiescant in vtroꝯ medio naturaliter: ad neutrum movebuntur naturaliter. qz finis motus naturalis est quies in termino ad quem. ¶ Secundo. si sic. sequeretur ꝙ terra non esset in medio mundi. cōsequens est falsum. probatur consequentia. quia terra non est in medio spere solis. ex quo orbis solis esset ecentricus mundo. ⁊ eadem ratione non esset in medio orbium aliorum planetarum. cum etiaz ponantur ecentrici mundo. ⁊ per consequēs terra non erit in medio totius ex his aggregati. ¶ Tertio. si sic tunc in celo oporteret ponere condempsationem ⁊ rarefactionem vel vacuum: quodlibet illorū est falsum. probatur consequentia. qz si ponantur ecentrici: ad quorum motum moventur corpora planetarum. oportet dum aux venit ad locum vbi prius erat oppositum augis: relinquere vacuum in loco vbi prius fuit aux: vel fieri rarefactionem spere superioris pro replendo illud vacuū. ⁊ ex alia parte quando aux venit in locū vbi prius erat oppositum augis: oz fieri condempsationem ipsius augis vel alterius orbis superioris: vel fieri penetrationem. quoruz quodlibet est inconveniens. ¶ Quarto si ponerentur ecentrici. sequeretur ꝙ motus planetarum non essent motus simplices. quod est falsum. probatur consequentia. qz quādo planete moverentur versus augem recederent a centro mundi. ⁊ quando moverentur ad oppositum augis accederent ad centrum mundi. ⁊ sic motus eoruz videretur esse compositus ex circuitione ⁊ motu recto cum a centro mundi elongari sit ascendere. ⁊ centro mūdi approprinquare sit descendere. ascensus autem ⁊ descensus sunt motus recti. ¶ Quinto arguitur contra epicyclos. luna non habet epicyclum. ergo nec alij planete. cōsequentia tenet. nam tantum vel magis luna indiget epicyclo ad salvandum apparētia in suis motibus: quantum aliquis aliorum planetaruz. antecedens probatur. qz si luna haberet epicyclum ⁊ moveretur ad motū epicycli sequeretur ꝙ illa imago. seu ille vir habens pondus spinarum in dorso deberet aliquando apparere eversus: sic ꝙ aliquando pedes essent sursum. ⁊ caput deorsum. sed hoc est falsum. ¶ Ad istaz rationem quidam dicunt negando consequentiam. nā dicunt ꝙ corpus lune non solum movetur ad motum deferentis ⁊ epicycli. sed ipsa movetur in epicyclo secundum se contra motū epicycli. sic proportionaliter ꝙ quando epicyclus fecit vnam circuitionem circa centrū suū ppriū. tunc luna ēt fecit vnaz circuitionem ad oppositum circa centrum suum propriuz. ⁊ per hoc potest salvari ꝙ illa imago semper apparet consimili modo: ⁊ nunq̄ eversa. Hoc nō valet. qz alie stelle nō moventur motibus propriis circa centra sua propria. ergo nec luna. consequentia tenet. naz consimilis videtur esse ratio hic ⁊ ibi. antecedens probatur. nam talis motus stellarum videretur esse frustra. cum propter talem motuz nō diversimode influerent in ista inferiora: ⁊ cuz motus superior non fiat nisi propter diversam influentiam in ista inferiora. vnde cum stella sit eiusdem nature per totum: consimiliter influit in ista inferiora secundum vnam suam partē sicut secundum aliam. ¶ Ultimo arguitur contra ecentricos ⁊ epicyclos simul auctoritate cōmentatoris qui sup istū secunduz celi dicit in pluribus cōmentis. ꝙ opinio mathematicorum de ecentricis ⁊ de epicyclis est impossibilis.

Oppositum dicunt cōmuniter omnes moderni astrologi ⁊ inter ceteros maxime ptholemeus in pluribus dictionibus libri almegesti. ¶ De ista questione primo exponēdi sunt termini quidam. Secundo respondendum est ad questionem.

Quantum ad primum sciendum est. ꝙ orbis ecētricus. seu egresse cuspidis. seu egredientis centri. quod idez est. dicitur orbis habens centrum suum aliud a centro mundi. sub cuius tamen vtraq̄ superficie tam concava q̄ convexa est centruz mundi licet non directe in medio eius. ⁊ quidam talium orbium quantum ad vtranq̄ vel vltimam eorum superficiem tam concauam q̄ converam sunt ecentrici mundo: quidam autem quantum ad superficiem eorum concauam sunt concentrici mundo. sed sunt ecentrici quantum ad superficiem eorū converam. quidam autem sunt ecentrici mundo quantuz ad superficiem concauam. concentrici autem quantum ad superficiem converam. Similiter quidam eorum sunt vniformis spissitudinis. sicut sunt illi qui sunt ecentrici mundo quantum ad ambas eorum superficies. quidam autē sunt difformis spissitudinis. sicut sunt illi qui sunt ecentrici mundo quantum ad vnam eorum superficiem: ⁊ concentrici quantum ad aliam. Sed epicyclus dicitur vna parua spera existens in superficie ecentrici: sub cuius superficie convexa non est centrum mundi. Istud posset declarari depingendo de hoc figuram in pariete. Sed orbis concentricus mundo dicitur ille cuius centrum est idem cuz centro mūdi. ¶ Secundo est notandum ꝙ tam in epiciclo quam in ecentrico assignantur puncta distincta. quorum vnum dicitur aux sicut ille punctus qui magis elevatus est a centro mundi. punctus autem sibi oppositus dicitur oppositum augis. Sed puncta intermedia inter illa dicuntur longitudines medie.

Quantum ad secundum sit prima conclusio. Ad salvandum apparentia ex motu solis non oportet ponere solem moveri in ecentrico. nec oportet ponere moveri in epiciclo cū concentrico. nec oportet ponere ipsum moveri in epiciclo moto in ecentrico. probatur. nam per quodlibet istorum sine reliquo contingit salvare apparentia in motu solis. ergo nullum istorum necesse est ponere ad salvanda ea consequentia nota est. antecedens patet per ptholemeum dictione tertia almegesti minoris. vbi demonstrat ꝙ quolibet istorum modorum est possibile salvare apparentia ex motu solis. ¶ Secunda cōclusio ad salvanduz apparentia ex motu solis necesse est ponere solem habere ecentricum sine epiciclo vel concentricum cum epiciclo vel ecentricum cum epiciclo. probatur. quia nisi altero istorum trium modorum ponamus solem moveri non videtur posse salvari diversitas distantie solis a terra. secundum ꝙ sol est sub diversis gradibus zodiaci. vnde istis temporibus quando sol est in fine geminorū est magis remotus a terra q̄ quando est in principio capricorni. cum tam aux solis dicatur esse prope finem geminoruz: ⁊ eius oppositum prope principium capricorni. ¶ Secundo probatur hoc idem ex inequalitate motus solis in orbe signoruz. que certis deprehensa est instrumentis. cū enim in suo deferente equaliter moveatur sicut ex naturalibus principijs supponendum est: non potest moveri in orbe signorum inequaliter nisi detur ꝙ habeat ecentricuz. vel epiciclum. vel vtrunq̄. ¶ Tertio hoc idez cognoscitur ex eclipsi. nam cum aliquando terram inter solem ⁊ lunam diametraliter contingat interponi luna nullam vel paruam habente latitudinem. ⁊ tamen luna non patiatur eclipsim: ⁊ aliquando facta interpositione ⁊ manente latitudine eadez patiatur. alia causa dari non potest nisi ꝙ vmbra terre aliquādo ita brevis est ꝙ eius corpus nō potest attingere corpus lune. ⁊ aliquando est vmbra longior in tantum ꝙ tunc eius corpus obtenebrat corpus lune. abbreviatio autem ⁊ elongatio vmbre esse non potest nisi per approprinquationem ⁊ elongationē solis a terra. quanto. n. aliquod corpus lucidum maius corpore vmbroso propinquius est vmbro so. tanto vmbra brevior existit. eo ꝙ radij propinquius vniuntur. quanto vero remotius. tanto vmbra fit longior. ¶ Hoc idem similiter habet ex diversa longitudine solis

a terra. que secundum viam geometricaz inuenitur. sicut patet in quinta dictiõe almegesti. c. quintodecimo. ¶ Tertia conclusio. ad saluandum apparentiam ex motibus aliorum ser planetarum ponendus est ipsos habere epicyclos cum ecentricis. probatur: nam aliter non appareret modꝰ quomodo possemus saluare ꝙ illi planete aliquando sunt magis distantes a terra: aliquãdo minus: ⁊ aliquãdo sunt retrogradi: aliquando stationarij. aliquando directi. ⁊ aliquando processiui: excepta luna que nõ dicitur stationaria. nec retrograda. licet bene dicatur cursu velox vel tarda.

¶ Ad rationes ad primaz negatur cõsequentia. ⁊ ad probationem. dico ꝙ quanuis sint plures orbes celestes diuersa habentes centra. non tamẽ propter hoc sunt plures termini motuum grauium simpliciter. qz non cuilibet orbis celestis medium est terminus motuum naturalium grauiz simpliciter. ⁊ locus ipsorum naturalis. sed solum vnuz medium. s. centrum totius aggregati ex orbibus superceleſtibus quod dicitur medium mundi vel vniuersi. ⁊ ad illud tendunt simpliciter grauia. ¶ Ad secundam negatur consequentia. ad probationem. dico ꝙ terra est in medio totalis spere cuiuslibet planete. saltem quantum ad centrũ sue grauitatis. nec obstat ꝙ terra non est in medio ecentricoꝝ. qz ecentrici includuntur in orbibus totalibus planetarum. ¶ Ad tertiam negatur consequentia. ad probationez dico ꝙ ratio imaginatur vnum falsum. imaginatur enim ꝙ motus ecentricorum fiat circa centrũ mundi. sic ꝙ quilibet pũctus ecentrici deferentis continue maneat in eadem remotione ad terram. ⁊ illud est falsum. nec ponitur ab astrologis. imo ponũt ecentricos moueri circa centra propria. circa que etiam quelibet puncta ecentricorum continue eandẽ seruant distantiam. ⁊ ad talem motum saluandum deseruunt nobis ecentrici diffoꝛmis spissitudinis infra se includentes ecentricum spissitudinis vniformis. ¶ Ad quartam negatur cõsequentia. ad probationem. dico ꝙ non omne elongari a centro mundi est ascendere. nec omne appropinquare ad centrum mundi est descendere. sed solum elongari a centro infra concauũ orbis lune vel appropinquare ad centrum infra concauum orbis lune est ascendere vel descendere. modo sic non est de planetis. ꝙ infra concauuz orbis lune fiant centro propinquiores vel remotiores. ¶ Finaliter istam rationem iam solutam taliter qualiter que non solum vadit contra ecentricos. imo etiaz ⁊ magis contra epiciclos. suppositis principijs naturalibus. ceteris reputo fortiorem. sicut ergo bene vellem deducere prout mihi appareret. ¶ Ad quintam luna non habet epiciclum. negatur antecedens. ⁊ quando dicitur. tunc illa imago ⁊c. breuiter ergo nescio quid sit de illa imagine. pluries enim insperi lunã ⁊ bene vidi ibi quandam maculam nigrã. nullo tamen modo poteram ibi apprehendere imaginem talem. quaz quidam dicunt ibi apparere. s. imaginem viri habentis pondus spinarum in dorso. nihilominus quicquid de hoc sit. pro saluando illud ꝙ talis imago non appareat euersa potest dici. ꝙ hoc accidit propter motum lune specialez. quẽ habet circa centrum proprium. contra motuz epicicli. sicut dictum erat in arguendo. Et quando dicebatur. alie stelle non habent motus proprios circa earuz centra propria. ergo nec luna. negatur consequentia. nam luna non omnino est eiusdem nature in suis partibus sicut alie stelle. ⁊ ideo ipsa secundum vnam eius partem potest aliter influere. ⁊ aliter secundum aliam. ꝙ non possunt facere alie stelle. ⁊ ideo non mirum si ipsa luna ponatur moueri. circa centruz proprium. ⁊ alie stelle non. ¶ Ad vltimam. s. ad auctoritatem cõmentatoris. dico ꝙ ipse negandus est in hoc. ⁊ non mirum. quia ipsemet dicit super. 12. metaphysice ꝙ in iuuentute sua speranit pertingere ad aliam astronomiam q̃ ptolemei ponentis epiciclos ⁊ ecentricos. sed in senectute desperauit. ⁊ ideo inutilis debet eius positio ⁊ probatio hic reputari. ¶ Alij autez negantes epiciclos ⁊ ecentricos nõ fuerunt. nec sunt. si adhuc tales sunt nisi sophiste verbosi. sicut ben sunt multi qui ad panca respicientes de facili enũ ciant. ⁊ superfluas falsas imaginationes euomere presumũt. Et sic sit finis huius presentis questionis.

¶ Quoniã autem celum tale. corpus enĩ quoddam diuinum. propter hoc habet circulare corpus quod natura circũmoueatur. Huic autem nullam possibile manere partem: neq; vniuersaliter. neq; in medio. ⁊c. Textu cõmenti decimi septimi.

Questio VIII.

¶ Equitur consequenter pertractare illa que concernunt motum celi. ⁊ suarum partium tam maioꝝ sicut sunt orbes. q̃ minoꝝ sicut sunt astra. ⁊ quãtũ ad hoc volo querere tres de cim questiones. Prima est. vtruz omne celũ sit mobile. vel sit ponendũ aliquod celuz quiescens. accipiendo celũ pro orbe celesti. Scõo. vtrũ celũ moueatur cũ fatigatione ⁊ pena. Tertio vtrũ ista consequentia sit bona. si celũ monetur necesse est terram quiescere. Quarto. vtrum ista consequentia sit bona. celuz semper monetur. ergo necesse est ipsum moueri pluribus motibus. Quinto. vtrum ista consequentia sit bona. si necesse est esse generationes ⁊ corruptiones hic inferius. necesse ẽ esse plures motus celestes. Sexto. vtrũ motus celi ab oriente in occidentẽ sit regularis. Septimo incidẽtaliter. vtrũ omnis motus naturalis i fine debeat esse velocioꝝ q̃ i principio. Octauo. vtrum spere celestes diuersis moueantur motibus. Nono. vtruz corpora celestia suis motibus causant sonum. Decimo vtrum spere inferiores planetarum debeant moueri velocius motibus propijs. q̃ spere superiores. Undecimo. vtrũ sol ⁊ luna debeant moueri paucioribus motibus q̃ alii planete. Duodecimo. vtrum spera solis per suum motum magis calefaciat ista inferiora q̃ alie spere. Tredecimo. vtruz stelle moueantur per se. vel solum ad motum sui orbis.

¶ Quantũ ad primũ. ar. primo. ꝙ sic. qz sicut dicit Ari. in littera celũ monetur circulariter sed tale põt moueri ad vnã partẽ vel ad aliã idifferẽter vt de. a. i. c. per. b. vel. de. a. i. c. p. d. modo videmus ꝙ celũ determinate mouet ad vnã ptẽ. ita ꝙ nõ ad aliã ⁊ nõ a casu. nec a fortuna. cũ semp sic moueat. Ideo querẽda ẽ rõ ⁊ cã. quare sic magis moueat ad vnã partẽ q̃ ad aliam. ⁊ nõ põt illius reddi rõ ex pte istoꝝ inferioꝝ. qz nullo mõ debem⁹ dicere ꝙ determinatio celi sit p ista inferiora. imo ecõuerso tot⁹ iste mundus inferior p corpa supcelestia regit̃ ⁊ gubernat̃. Nec illius põt reddi rõ ex pte corporũ celestiũ nisi p dextrũ ⁊ sinistrũ. ⁊ añ ⁊ retro. sicut vꝝ velle Ari. qz p hoc. ⁊ nõ p aliud ipse nititur pdicti accidẽtis reddere rõnẽ s. qz motus dz icipe a dextro. ⁊ tẽdere ad añ ⁊ nõ ad retro Sz ista rõ. nõ vꝝ sufficere. nisi recurram⁹ ad aliqd celũ quiescẽs. eo ꝙ nunq̃ posset vna pars celi ad aliã ptẽ eiusdẽ celi moti peruenire. Ergo vꝝ. ꝙ oporteat ponere celũ quiescẽs qz p illud poterit valde bñ reddi ratio ꝛ pdictis. Istud enim celũ quiescẽs bñet in diuersis suis partibus diuersas influẽtias ꝓprietates ⁊ virtutes. per quas duo essent poli mundi. ⁊ vna alia esset nobilissima que vocaretur ante. ⁊ opposita retro. ⁊ quedã alia post illã nobilissimã esset inter ceteras nobilior que vocaretur dextrũ ⁊ opposita sinistrũ. Et tũc diceretur ꝙ ois pars celi moti q̃ esset sub illo dextro celi quiescẽtis appeteret. ⁊ inclinaretur naturaliter ad hoc ꝙ fieret sub illa parte nobilissima celi quiescẽtis. q̃ vocat̃ añ. ⁊ ita naturaliter quelibet pars celi incipiẽs motũ suũ a dextro. sine ẽt suã circulationẽ. monetur ad añ. qz natura intẽdit ad honorabilius. ¶ Secundo oẽ qđ̃ p se monet̃ localiter dz bñe locũ p se. ⁊ cuz vltima spera mota moueat̃ p se localiter pz ꝙ monet̃ p se. ⁊ non alio motu q̃ locali. ergo ipsa vltima spera mota dz bñe locũ p se. sz hoc nõ bñet nisi sup eã esset alia spera nõ mota ꝓtinẽs ipsam. qz diffinitio loci ẽ. ꝙ locus est terminus corporis ꝓtinẽtis. ⁊ qz locus dz eẽ imobilis. 4°. phy. vꝝ ꝙ super omnes speras motas sit vna spera imobilis. Nec valz solutio quã aliqui ad hoc adducunt. s. ꝙ vltima spera bz locum ꝛm ordinem eius ad

centrum suum quod est terra. quia terre in ordine ad vltimam speram nullo modo cõueniunt proprietates loci: nec enim sibi conuenit continere locatum. nec esse equale locato. ¶ sic de alijs. ¶ quia etiam per ipsum locum ¶ naturam loci debet ordinari motus localis naturalis. sed motus celi non ordinatur aliqualiter per ipsam terrã. ideo ¶c. ¶ Tertio. nullum per se mobile est per se firum. imo indiget firione per aliquod quiescens: vt patet in libro de motibus animalium. sed corpora celestia non habent firionem ex ipsa terra. sed magis econuerso. ergo in celestibus oportet ponere celum quiescens. ¶ per se firum. per quod omnia alia habent firionem. ¶ Et confirmatur. q: polos mundi oportet eẽ fixos ¶ imobiles. modo in speris planetarum nulli poli sunt fixi propter duplicem motum illarum sperarum. nec etiam in octaua spera. q: adhuc illa ſm astrologos mouet pluribus motibus. ¶ vniuersaliter nulli⁹ celi moti poli sunt imobiles. ergo vt videt̃ preter omnes celos motos oportet ponere celum imobile. in quo assignant̃ poli imobiles. ¶ Quarto. nam videmus magnam diuersitatem in fructibus in moribus hominum in pluribus alijs inter orientem ¶ occidentem. quibus plus est adhuc equaliter elenatus. sed illa diuersitas non potest saluari per speras mobiles. ¶ stellas que sunt in eis. cum omni die eedem oriantur stelle istis ¶ illis: sed illis qui sunt versus orientez citius ille stelle oriuntur. ¶ tardius illis qui sunt versus occidentem. ergo videtur q̃ ad saluandum dictam diuersitatem oporteat ponere preter speras mobiles vnã imobilem. que secundum diuersas ei⁹ partes. quas habet fixas super illis patrijs sit causa talis diuersitatis talium patriarum. ¶ Quinto. nam consimili ratione non videtur eẽ causa. quare vna pars terre esset habitabilis magis q̃ alia. nam illius causa non potest reddi ex celo moto. q: eedez partes celi voluuntur circa vnam partem terre. que est habitabilis. ¶ circa vnaz aliam que est inhabitabilis. ergo oportet de hoc reddere causam ex celo quiescente. cuius vna pars que ẽ super nos habet influentiam ¶ dominium super salutem animalium ¶ plantarum. ¶ alia magis habet dominiuz super congregationem aquarum. ¶ Sexto. nam dicunt astrologi q̃ plane maiorem habent virtutem in oriente. q̃ quando sunt aliqualiter elenati super orizontem. sed hoc non potest eẽ ex parte celi moti. propter hoc q̃ spere mote eadez pars que primo erat in oriente postea est elenata cum planeta. ergo oz vt videt̃ q̃ hoc sit pp naturam celi quiescentis. q̃ in oriente aliam habet influentiam. ¶ in occidente aliam.

In oppositum videntur esse illa que dicebantur primo huius. naz si poneretur tale celum quiescens. vtiq; ipsum esset corpus naturale sicut alij celi. ¶ cuz cuilibet corpori naturali debeatur aliquis motus naturalis. tale celum non eẽt semp quiescens. sed mobile. ¶ Secundo illud celuz si esset. deberet eẽ nobilius cetis motis. postq̃ esset super eos. ¶ continens eos ¶ dans eis virtutem ſm prius arguta. ¶ Sed probo q̃ nõ. quia motus est prior ¶ nobilior quiete. sicut habitus privatiõe. ergo videtur q̃ corpora mota sint naturaliter nobiliora quiescentibus. vnde terra ponitur quiescere. que ẽ ignobilissima. ¶ sic ad positionem illius celi imobilis videt̃ sequi. q̃ ipsum esset nobilius alijs celis ¶ non esset nobilius alijs celis. quod implicat. ¶ Tertio. licet illud celuz eẽt quiescens. tamen esset mobile. probatur. q: deus posset ipsum mouere. modo videtur inconueniens q̃ potentia ad actum ¶ perfectionem cuiusmodi est motus. fuisset frustra toto tempore eterno. ideo videtur eẽ inconueniens eẽ tale celum. quod nunq̃ fuisset motum. ¶ Breuiter propter istas tres rationes Ari. concessisset omne celum esse mobile. ¶ nullum esse imobile.

et ad rõnes primo factas. ꝛz sua principia. sic respondetur. ¶ Ad primam. dicereturq̃ celum magis moueretur ad vnam partez q̃ ad aliam. non est ex parte celi quiescentis. sed ex parte intelligentie. que aliter influit in vnam partem ¶ aliter in aliam. sicut prius declarabatur in cõsimili de anima intellectiua in ordine ad corpus. Et propter hoc vna pars celi dicitur dextrum. ¶ alia sinistrum. ¶ alia ante. ¶ alia retro. Et q: motus est a dextro per ante ad sinistrum. Ex hoc est q̃ celum taliter mouetur qualiter mouet. ¶ Posset etiaz dici. q̃ hoc esset ex libera voluntate intelligentie mouentis. ¶ Ad secundaz dico q̃ vltima spera non mouetur motu locali sed bene mouetur motu eiusdem speciei cum motu locali. de hoc prius fuit dictum in primo huius. ¶ Ad tertiam. dico q̃ celum non habet firionem oppositam motui. sed habet bene firionem motui recto oppositam. ¶ illa sufficit. ¶ habet illam a sua natura. ¶ a deo. ¶ Quando autem dicitur in de motibus animalium. omnem motuz indigere aliquo firo. intelligitur de motibus animalium. ¶ Ad quartam. ¶ ad quintam simul dicendum est q̃ ab eterno sic ordinatuz fuit a deo. sed quomodo naturaliter maneat vel varietur talis ordinatio dicam postea. cum tractabo questiones de centro celi sicut est terra. ¶ Ad vltimaz dico q̃ non est ad propositum. quia si esset celum quiescens. tunc alibi ¶ alibi habitantes. haberent in suis orientibus aliam ¶ aliam plagam celi quiescentis. ¶ ita etiam in suis occidentibus ¶ in suis meridiebus ¶ in angulis terre ¶ in angulis noctis. Et cum omnes astrologice iudicantes aspicerent ad ascendentia in suis orientibus. ¶ ita non faceret ad propositum virtus talis vel talis plage ipsius celi quiescentis ¶ imoti. Causa autem quare planeta in vna parte celi est vigorosior q̃ in alia. est alius ¶ alius modus proijciendi suos radios super ista inferiora. quando est in oriente. ¶ quando est in alia parte celi. Et sic est finis questionis.

¶ Adhuc autem sine labore propter neq; vna indigere violenta necessitate ¶c. Textu cõmenti tertii.

Questio ix.

Secundum propositorum erat vtrum celum moueatur cum pena ¶ fatigatione. ¶ Arguitur primo q̃ sic. celum mouetur cum resistentia. ergo celum mouetur cuz fatigatione ¶ pena. consequentia tenet. q: resistentia est causa fatigationis ¶ remissionis potentie motiue. antecedens probatur. quia celum mouetur certa velocitate. ¶ cum certa velocitas sequatur certam proportionem potentie mouentis ad resistentiam. sicut patet 7° physicorum. videtur q̃ celum moueatur cum resistentia. ¶ Et confirmatur hoc secundo. q: nisi celum moueretur cum resistentia. sequeretur q̃ moueretur velocitate infinita. hoc est falsuz. consequentia probatur. ex eo q̃ potentia naturalis mouens sine resistentia moueret velocitate infinita. sicut solet dici ō motu grauis simplicis i vacuo. ¶ Et confirmatur hoc tertio. si circa idez mobile sint diuerse virtutes diuersos motus intendentes. ille sibi inuicez resistũt. ¶ quandaz violentiam inferunt. per quam causatur fatigatio. sed sic est in celo. nam motor diurnus quanlibet sperarum planetarum mouet. ¶ inclinat ad vnum motum. scilicet. diurnuz. ¶ alter motor. scilicet proprius mouet ¶ inclinat eãdem speram ad alium motum. s. in obliquo circulo contra diurnum. ergo illi motus ¶ illi motores sibi inuicem resistunt. ¶ est simile sicut videmus in animali. anima enim inclinat ad motum naturalem de isto loco ad illum locum. ¶ grauitas corporis inclinat ad alium motum deorsuz. ¶ hec inclinatio resistit motui quem anima intẽdit. ¶ propter hoc animali accidit fatigatio ¶ labor. ¶ Confirmatur hoc quarto. q: Ari. dicit secundo huius in dando causam quare superiores planete longius tempus apponunt in perficiẽdo suas circuitiones q̃ planete inferiores quantũ ad suos motus proprios. hoc enim dicit esse. q: vltima spera motu diurno monetur velocissime. ¶ eam quantum ad illum motum assequuntur spere planetarum. ¶ sic q: ille motus velox videt̃ resistere motibus propijs. ¶ magis videt̃ posse resistere speris propinquioribus illius vltime spe. ideo ille tardius mouent̃ motibus suis propijs. vnde saturnus triginta apponit ãnos ad pficiendum vnam circulationẽ. luna autem que est infima vnum mensem solum. ergo videt̃ q̃ Aristo. in motu celi imaginetur resistentiam ¶ violentiam.

¶Et confirmatur .5. quinto vnum corpus simplex non habet nisi vnum motum simplicem naturalem: sicut dictum est primo huius. ergo cum spera lune sit corpus simplex: ⁊ moueatur pluribus motibus. oportet vnum illorum motum esse preter naturam ⁊ habentem quasi modum violentie. ⁊ hoc concordat dictis astrologorum dicentium: ꝙ vltima spera rapit alias inferiores motu diurno. raptus autem videtur sonare quandam violentiam. ¶Cõfirmatur hoc sexto. q̃ celum trahit secum ignem ⁊ aerem in superiori regione. sicut dicitur primo metheororum. ⁊ cum sic trahantur preter proprias ⁊ naturales inclinationes eorum. videtur ꝙ resistant trahenti. ergo saltem ex igne ⁊ aere: motus celi resistentiam habere videtur. ¶Secundo ad principale illa que quandoq̃ mouentur tardius. quandoq̃ velocius. videntur moueri cum fatigatione: sic est de quibuscunq̃ planetis. ergo ⁊c. maior est nota. q̃ retardatio motꝰ videtur esse signum fatigationis. minor patet de planetis. qui quandoq̃ dñr stationarij. qñq̃ directi. qñq̃ retrogradi. ¶Tertio. nisi virtus motiua celi esset fatigabilis sequitur ꝙ ipsa esset infinita intensiue. hoc est falsum. consequentia patet. ex eo ꝙ de facto haberet potentiam mouendi per tempus infinitum sine fatigatione. vnde si esset aliquod animal quod posset vigilare per tempus infinitum sine fatigatione: videtur esse potentie infinite. ¶Quarto. nam dicit Ari. in de somno ⁊ vigilia. ꝙ ois virtus naturalis ẽ fatigabilis. mõ motus celi cuius sit naturalis est a virtute naturali. ergo videtur esse a virtute fatigabili. quod est intentum.

Oppositum volunt Ari. ⁊ cõmentator. dicit n. Ari. ꝙ celum mouetur sine labore. ⁊ sine aliqua violentia ⁊ difficultate. ⁊ cõmentator dicit. ꝙ sine fatigatione q̃ non est ibi aliqua contrarietas. que dicit esse causa fatigatõnis. ¶In ista questione erunt duo articuli. ¶Primo enim videbitur quid sit fatigatio. ⁊ que sit causa fatigationis ⁊ in quibus reperiatur. Secũdo respondebitur ad quesitum.

Quantum ad primũ sciendũ est. ꝙ fatigatio proprie loquendo est diminutio virtutis actiue cognoscitiue pp longã actionẽ: q̃ quidẽ virtus diminuta per requiem põt restaurari vel recuperari. Et dicitur notanter virtutis actiue ad denotandum ꝙ potentia pure passiua nõ est fatigabilis. ⁊ addit cognoscitiue: ad denotandũ ꝙ potentie actiue non cognoscitiue non sunt fatigabiles. vnde lapidẽ in descendendo non dicimus fatigari. nec ignẽ in cõburendo: ⁊ sic de alijs. Et vlterius additur propter longam eius actionem ẽt ad denotandum ꝙ homo nõ proprie fatigatur si fit factus impotẽs ex senectute vel egritudine vel ex defectu membri. Sed si fiat impotẽs vel minus potẽs. q̃ nimis ambulauit vel nimis vigilauit. dicim⁹ ipsum esse fatigatum. que quidem impotentia vel minor potentia fit propter exhalationem spirituum: quos natura mittebat ad membra laborantia. qui cum expirauerint mẽbra fiunt impotentia: donec tales spiritus per requiem fuerint recuperati: ⁊ non solum spiritus. imo etiam humores mittuntur ad membra laborantia. ⁊ fit quedam inordinatio in corpore propter quam corpus fit minus potens. donec per requiẽs fuerint spiritus recuperati: ⁊ humores ordinati. ¶Tũc sit prima ꝯclusio. nulla fit fatigatio sine actione disponente ad corruptiones. probatur. nulla fit diminutio virtutis sine tali actione. ergo nulla fit fatigatio sine tali actione. cõsequentia tenet quia omnis fatigatio est diminutio virtutis. per diffinitionem fatigationis. antecedens probatur. quia si debet esse virtutis diminutio. oportet ꝙ sit alteratio. ⁊ per cõsequens actio corruptiua. ¶Secunda cõclusio ꝙ causa fatigationis est contrarietas. patet hoc. quia contrarietas est causa actionis corruptiue. ⁊ actio corruptiua est causa fatigationis: ergo similiter contrarietas est causa fatigationis. consequentia patet. per illam maximam. gc quid est causa cause est causa causati. antecedens patet quãtum ad primam eius partem primo de generatione. secũda antẽ pars antecedentis erat conclusio ꝓcedens. ¶Tertia conclusio. nulla virtus agens sine resistentia est fatigabilis. patet. q̃ ibi deficit causa fatigationis. puta resistentia ⁊ contrarietas. ¶Sed diceres cõtra. sensus agit sine resistẽtia ⁊ contrarietate. ⁊ tamen fatigatur. ¶Respondetur ꝙ ad cognitionem sensitiuam concurrunt plures actiones. vna ẽ actio obiecti in sensum. alia est ipsamet cognitio. deinde alie sunt ibi actiones ꝯcurrentes alterative ⁊ dispositiue ad corruptionem organi ⁊ potentie. ¶Modo licet prime due actiones fiant sine resistentia ⁊ contrarietate. tamen vltime actiones non. Et ideo bene ꝓceditur. ꝙ ex primis duabus actionibus potentia sensitiua non fatigatur. nihilominus ex actionibus vltimo dictis bene accidit fatigatio. imo aliquando totalis corruptio. ¶Quarta conclusio. licet contrarietas sit causa fatigationis. non tamen omnis potentia agens cuius cõtrarietate est fatigabilis. patet de igne. qui licet agat cum cõtrarietate. tamen non solemus dicere ignem fatigari. ⁊ hoc est ex eo. quia licet contrarietas sit causa fatigationis. non tamen est causa fatigationis sufficiens. sed cum hoc requiritur ꝙ potentia agens cum contrarietate. vel ad cuius actionem concurrit actio contrariorum sit cognoscitiua. ¶Quinta conclusio. omnis potentia cognoscitiua agens cum cõtrarietate vel ad cuius actionem requiritur actio contrariorum est fatigabilis. patet. q̃ iuxta actionẽ illius potentie possunt esse sufficientes cause fatigationis.

Quantum ad secundum articulum. sit ista conclusio. ꝙ quilibet motus celi fit sine fatigatione. ista conclusio probatur sic. primo ex parte mobilis. illud mouetur infatigabiliter. quod nullo modo contrariatur motori. nec per se. nec per accidens. sed sic est de celo respectu intelligẽtie. igitur ⁊c. maior est nota ex precedenti articulo. nam causa fatigationis est contrarietas. ⁊ resistentia per se vel per accidens reperta in actione mouentis. vel in aliqua alia presupposita. ab actione mouẽtis. vel ipsam concomitante. minor patet. quia celum omnino absolutum est a grauitate. lenitate. caliditate. ⁊c. ⁊ vniuersaliter ab omni tali qualitate cui aliquid est contrarium. ¶Secundo celum non resistit motori. ergo motor mouet ipsum sine fatigatione. consequentia tenet ex precedenti articulo. antecedens probatur. nam si resisteret motori. tunc inclinaretur ad quietem vel ad motum contrariorum. ⁊ si ita eẽt. tunc iam moueretur violenter. sed hoc est falsum ex eo ꝙ tunc nullo modo fuisset tãdiu sic motũ. propter hoc ꝙ nullum violentum diu durat. ¶Tertio arguitur ad idem. ⁊ hoc ex parte virtutis mouentis. nam si intelligentia fatigaretur in suo motu quem facit in mouendo celum non posset monere perpetuo. cuius tamen oppositum probat Ari. octauo physicorum. nisi ipsa esset infinita intensiue. modo hoc est falsum. nam tunc quelibet intelligentia mouens eẽt deus. quod nullus cõcederet sane mentis. consequentia tenet per hoc. quia si continue fatigaretur cõtinue remitteretur. sed non potest continue remitti. ⁊ cum hoc perpetuo mouere nisi esset infinita intensiue. ergo concluditur. ꝙ vel intelligentia non perpetuo moueret celum. vel mouet ipsum sine fatigatione. vel de facto est infinita intensiue. sed primum ⁊ tertium sunt impossibilia. ergo ꝑm est sustinendum. ¶Quarto. virtus mouens celum est indiuisibilis. ergo infatigabilis. antecedens patet. 12°. metaphysice. consequentia probatur. quia cum fatigatio sit diminutio virtutis. vel saltem dispositiua ad talem diminutionem. ⁊ cum indiuisibile non possit diminui. sequitur ꝙ indiuisibile non potest fatigari. ¶Quinto intelligentia mouens celum est inuariabilis ⁊ intrãsmutabilis. ideo dicit Aristo. primo huius. talia entia sicut intelligentias non mensurari tempore. ergo intelligentia non potest velle monere vna vice velocius q̃ alia. vel tardius. ergo si fatigaretur. ⁊ moueret tardius q̃ vellet esset coacta. ⁊ sic non esset libera. quod est contra Aristo. 12. metaphysice.

Ad rationes ad primum. celum mouetur cũ resistẽtia. negat. ad ꝓbationẽ velocitas sequit proportionem ⁊c. dico qõ hoc intelligitur de mouentibus mere naturaliter. nõ de agentibus voluntarijs. qualis est intelligentia mouens. ¶Ad secũdam cõfirmationem. negatur consequentia. ex eo ꝙ celum mouetur ab agẽte voluntario. vnde qs dubitat quin potẽtia mo

uens volũtaria potest mouere aliquod graue in vacuo successiue. non obstãte q̃ moueret sine resistentia nec etiaz est simile de graui moto in vacuo a potẽtia naturali. ⁊ de celo moto sine resistentia. q̃z de natura grauis est esse: ⁊ permanere deorsum. sed non sic est de natura celi in aliquo loco p manere: non enim est de natura solis. magis esse in oriẽte. q̃ in occidente. ⁊ ita q̃ uis non sit resistentia vel violentia. non tamen oportet q̃ subito fiat in oriente ⁊ in occidente.

¶ Ad tertiam confirmationem. dico q̃ motus diuersi diuersorum orbium non sibi inuicem resistunt. nec sunt sibi inicem contrarij. q̃z dictum est prius. q̃ motui circulari nihil est contrarium. ⁊ etiam ex eo q̃z motus diuersi ipsorũz orbium celestium. quorum vnus est versus vnam partez. ⁊ alter versus aliam sunt super diuersis polis. ⁊ ideo non se mutuo impediunt. ¶ Ad quartam confirmationem. dico q̃ hoc nõ est propter hoc q̃ superiores orbes plus violententur. sed hoc est propter influctiam superioris orbis. que maior est in orbibus planetarum superioribus q̃ inferioribus. de hoc postea dicetur diffusius. ¶ Ad quintam ꝓfirmationem. ocedo q̃ vnum corpus simplex non habet secũdum naturam sibi appropriatam nisi vnũ motum simplicem naturalẽ. sed cum hoc põt stare q̃ habet illũ ⁊ vnũ aliũ qui tamẽ nõ est sibi naturalis nec violentus sed ineſt ei preter naturã. ⁊ est ei impertinẽs. q̃z nec ad ipsũz sequitur secũdum naturam illius orbis. nec ei repugnat. Et quãdo dicebatur. q̃ i motibus orbium planetarum sit quidam raptus. dico q̃ hoc non est bene dictum. licet ad bonum intellectum possit capi. s. q̃ in orbibus planetarũ recipiẽ influentia ab orbe supremo regulariter moto ab oriente i occidentem. que quidem influctia monet tales orbes motu diurno cum hoc q̃ dicti orbes monẽtur motibus proprijs. sed talis motus diurnus. sicut dictum est. non est dictis orbibus naturalis. nec violentus. sed preter naturaz. de quo quidẽ motu p̃ter naturaz qd sit. ⁊ qualis sit latius dicebat primo huius. ¶ Consimiliter dicat ad ꝓfirmatõnẽ vltimã. ¶ Ad scõm principale. dico q̃ ibi aliq̃ est retrogradatio. ⁊ non ẽ propter lassitudinẽ vel fatigationẽ potẽtie mouẽtis. nec pp planetã motũ cũ resistẽtia. sed hoc accidit propter aggregationẽ pluriũ motuũ in vno mobili. ¶ Ad tertium negatur ꝓsequẽtia. propter hoc q̃ intelligẽtia nõ monet celũ cũ resistentia. verum tñ si moueret cum resistẽtia. ⁊ cum hoc nõ eẽt fatigabilis tũc sequeretur ipsam eẽ infinitaz intẽsiue. sed q̃z nõ monet cum resistẽtia nõ oportet si est infatigabilis q̃ propter hoc sit infinita intẽsiue. ¶ Ad quartum principale. dico q̃ Ari. hoc intellexit nõ simpliciter de omni virtute naturali. sed de omni virtute cognoscitiua. q̃ p longam eius actionem diminuit. Et sic est finis questionis.

¶ Necesse igit terrã esse. hec enĩ gescit i medio ꝛc. Textu ꝓmẽti decimioctaui. Questio. x.

Tertium propositorum erat. vtrũ illa ꝓsequẽtia sit bona. celum monetur. ergo necesse est terram gescere. probatur q̃ nõ. ꝓsequẽs est falsum. ⁊ antecedẽs vez. ergo ꝓsequẽtia nõ valet ꝓña tz añs ꝑbat. q̃z nullã terrã necesse est gescere eo q̃ nullã terraz necesse ẽ eẽ. ⁊ p ꝓs nullã terrã necesse est eẽ gescentẽ. ⁊ p ꝓs nullã terrã necesse est gescere. alia aũt ps antecedẽtis ꝓcedit cõiter ab oribus. ¶ Scõdo ꝓfirmatur hoc. q̃z possibile ẽ terrã moueri. ergo nõ necesse est ipsaz quiescere. ꝓsequẽtia tenet. antecedẽs ꝑbat. q̃z possibile est q̃ plus generetur de granitate ex vna pte q̃ ex alia. ⁊ si sic fieret. ipa moueret. ¶ Probat tertio q̃ ẽ facto semp monet. q̃z semp grauitas ab aliqua pte plus diminuit q̃ ab alia. s. a pte quaz respicit sol. que continue est alia ⁊ alia fm q̃ sol monet circulariter sup terram. ergo ad hoc quod medium granitatis terre maneat medium mundi videtur q̃ oporteat terrã semp moueri. si continue alia ⁊ alia pars terre efficit leuior. ¶ Secundo ad principale. oppositũz consequentis non interimit antecedens. ergo ꝓsequẽtia nõ est bona. ꝓsequẽtia tz ex regulis ꝓñaz. antecedẽs ꝑbat. q̃z nõ segt. terra nõ gescit. ergo celum non monetur. ex eo q̃ motus celi est prior naturaliter quiete terre. ⁊ ideo ex positione vel remotione quietis terre nõ sequit positio nec remotio motus celi. ¶ Tertio si tota terra esset in loco ignis. ipsa moueret descendendo sicut vult Ari. in littera. ⁊ tamen non propter hoc celuz desineret moueri. ¶ Quarto si dicta consequentia valeret hoc videretur esse pro tanto q̃ si terra moueretur. ⁊ non quiesceret. tunc celum non haberet se aliter ⁊ aliter ad terram. sed probo q̃ non propter hoc. q̃z licet hoc ita esset. si terra moueretur cum celo ab oriente in occidentez. tamen hoc non sic esset si terra moueretur contra celum. ¶ Quinto deus potest mouere totam terram cum ipso celo. nec p

Oppositum pter hoc celuz quiesceret. vult Aristo. in littera.

Pro ista questione sciendum est q̃ cuz dicitur celum monetur. ergo necesse est terraz q escere ly necesse potest esse determinatio consequẽtie. vel potest esse pars ꝓsequentis. primo modo esset sensus. hec consequentia est necessaria. celum monetur. ergo terra gescit. secundo modo esset sensus. ad istam celum monetur. sequitur ista necesse est terram quiescere. modo in proposito ly necesse debet accipi q̃ sit nota consequentie. ⁊ non pars consequentis. ¶ Secundo notandum est. q̃ aliquaz consequentiam esse bonam intelligitur dupliciter. vel esse bonam gratia forme. vel esse bonaz gratia materie. modo clarum est dictam consequentiaz non valere gratia forme. non. n. tenet in omnibus terminis. ⁊ ideo in proposito intẽditur vtrum sit bona gratia materie. ¶ Et quantũ ad hoc sciendum est. q̃ plures sunt modi. quibus diuersi volunt ostendere dictam consequentiam valere gratia materie. primus supponit q̃ hec est necessaria. terra quiescit. secundus supponit. q̃ necessarium sequitur ad quolibet. sicut ex impossibili sequit quodlibet. Tunc sic primum modus defendendi ꝑdictam consequentiam diceret consequentiam valere gr̃a materie. virtute duaz dictaz suppositionum. Sed hoc non valet. q̃z terrã quiescere non est necessarium simpliciter. seu nõ est tale necessariũ quod sequit ad quodlibet. vñ sicut nõ ex omni impossibili segt quodlibet. sz solum ex impossibili iplicante ꝯtradictionẽ. seu ex illo qđ est impossibile de forma. sicut eẽt copulatiua ex partibus sibi inuicẽ ꝯtradicentibus cõposita. sic ẽt. non quodlibet necessarium segtur ad quodlibet. ¶ Secundo q̃z hoc non intendit Aristo. q̃z sic non magis sequit terre quiescere ad celum moueri. q̃ ad sortez moueri. ¶ Secundus modus defendendi dictam consequentiam est iste. supponit enim q̃ omne quod monetur indiget quiescente fixo vt dicit Aristo. in libro de motibus animalium. ⁊ ideo si celum monetur. oportet q̃ sit talis motus circa aliquod quiescens fixum. quod non videtur aliud q̃ terra quiescens. ¶ Sed illud adhuc nõ sufficit. quia Aristo. in de motibus animalium solum loquitur de motu progressiuo. ita q̃ semper animal in suo motu indiget aliquo appodiamento fixo. nec adhuc oportet q̃ illud quiescat simpliciter. sed q̃ quiescat. vel moueatur alter q̃ ipsum animal quod monetur. sicut patet de homine qui potest moueri in naui mota. sed quia celuz non monetur motu progressiuo. ipsum non idiget aliquo tali appodiamento fixo. super quo moueatur. ¶ Tertius modus defendendi dictam consequentiam est supponens q̃ moueri est aliter se habere q̃ prius respectu alicuius quietis. ergo si nullum esset quiescens videretur q̃ celum non moueretur. modo nullus est quiescens. nec ignis. nec aer. nec aqua. respectu cuius motus celi se habeat vniformiter aliter ⁊ aliter nisi terra. que est in centro. vnde si esset alibi quam in centro celum non describeret equales angulos super eaz in temporibus equalibus. ergo necesse est q̃ illud quiescens respectu cuius celum monetur. sit in centro. sed illud. non est aliud q̃ terra. nec potest esse aliud. ergo necesse est ipsam quiescere in centro. ¶ Sed iste modus ad huc non videtur sufficere. nam ad hoc q̃ aliquid moueatur. non oportet q̃ habeat se aliter quaz prius ad aliquod extrinsecum. sed sufficit q̃ habeat se aliter ⁊ aliter quaz prius intrinsece. vnde si deus mouceret totalem mundum

motu recto. sicut est possibile p'out dicit articulus parisien sis ꝙ totalis mundus nō haberet se aliter ⁊ aliter ad aliqđ extrinsecum licet bene haberet se continue aliter ⁊ aliter in intrinsece. secundū ꝙ in ipso continue esset alia ⁊ alia pars motus. ¶Secundo. nā ꝑm astrologos. epicyclus moueꝯ circa centrū ꝓpriū. in quo qdē centro non est aliquod qui escens. sed totū mouetur. ergo non oportet omnē motū eē circa aliquod quiescens. ¶Tertio. nā si terra moueretur contra motū celi. celū posset se habere aliter ⁊ aliter ad terrā. ⁊ tñ tunc terra non quiesceret. sed moueretur. sed ipsū celū non haberet se aliter ad terrā. cū terra moueretur cuꝫ celo ab oriente i occidētē. circulatiōe eque veloci. ¶Quartus modus defendendi dictā ꝙsequentiā. est magis probabilis. ⁊ illū approbo. ꝓ quo supponitur primo ꝙ motus celi secundaria intentione tanꝯ ꝓpter finē. est ꝓpter generationē ⁊ corruptiōnē istoꝝ inferioꝝ. put dicit cōmentator. ¶Supponitur secūdo ꝙ si generatio ⁊ corruptio sunt necesse est elementa ⁊ alia esse. ⁊ eo modo quo debent ordinari respectu generatiōis ⁊ corruptionis. ⁊ ꝓ salute generabiliū ⁊ corruptibiliū. Tūc arguitur sic. celū mouetur. ergo generationes ⁊ corruptiones istoꝝ inferioꝝ sunt. consequētia tꝫ. p locum ab effectu cause finalis ad causam finalē. ꝑ primam suppositionē. tunc vltra. generationes ⁊ corruptiones istorum inferiorū sunt. ergo elemēta ⁊ alia sunt. ſ. requisita ad generationē ⁊ corruptionē. ⁊ ad salutē generabiliū ⁊ corruptibiliuꝫ. ſꝫ hoc ē terrā quiescere in medio. sup cuius vna parte aquis discooperta generabilia ⁊ corruptibilia. sicut sunt homines. plante. ⁊ alia animalia saluētur. ergo terra quiescit. consequētia tꝫ ꝑ secundam suppositionē. ergo a primo ad vltimum. si celum mouetur terra quiescit. ¶ſꝫ notanduꝫ ē ꝙ illud non intelligitur de quiete terre simpliciter. ſꝫ de quiete terre a motu circulari vna cuꝫ celo circulando eque velociter. Et sic ꝑz quomodo dicta consequētia ē necessaria. non simpliciter. ſꝫ supposita generatione ⁊ corruptione naturali. ⁊ ordine consueto.

Ad rationes Ad primam potest dici. ꝙ semper est eadem terra. saltez vnitate continuationis: eo modo quo dicimus secanam eē modo eundem qui fuit sunt centum anni. licet non sit eadē terra semper idētitate simpliciter dicta quo modo dicimus celum esse modo idem quod fuit sunt centum anni. Uel potest dici. ꝙ terra non semper quiescit. licet semper quiescat terra. ¶Ad confirmationē secundaꝫ bene concedo ꝙ non est necessarium simpliciter terrā quiescere. licet bene sit necessarium ex conditione. sicut dictum est in questione. vel potest dici. ꝙ semper terra quiescit saltez taliter ꝙ non potest naturaliter multum amoueri de suo loco. licet quando ꝯ moueatur tota. semper tamen adhuc manet in eodem loco vel prope. Et per idem respondeatur ad tertiam confirmationem. ⁊ aliter potest responderi ad tertiam confirmationem dicendo ꝙ non quecunqꝫ leuificatio ab vna parte facit eaꝫ moueri. ⁊ hoc propter aerē resistētē ex alia parte. ¶Ad secundum principale. dico ꝙ illa ratio bñ ꝓbat: ꝙ motus celi non est causa quietis terre nec eōtra. licet celū ⁊ influentie sint cause quietis ꝑ influētiam generalē. ¶Ad tertiam illa bñ probat dictam consequētiam non eē necessariam simpliciter. sicut dictum est. ¶Ad quartam patet ex quarto modo defendēdi dictaꝫ consequētiā valere. ¶Ad quintam dico ꝙ bene probat dictam consequētiam non eē bonā simpliciter seu gratia forme. ⁊ hoc cōceditur sicut dictum ē. ⁊ sic ē finis questionis.

¶Quoniaꝫ autē celū tale corpus eni quoddaꝫ diuinū. ꝓpter hoc habet circulare corpus qđ natura circūmoueatur semper ⁊c. Textu ꝓmenti decimiseptimi.

Questio xi.

Uartum propositorum erat. Utrum ista consequētia sit bona. celum semper mouetur. ergo necesse ē ipsum moueri pluribus motib⁹. ¶Et arguit ꝙ nō. antecedēs ē vex ⁊ ꝑs falsum. ſꝫ ex vero nō segit falsuꝫ. ergo dicta consequentia non valet. ꝙ consequens sit falsum. patet ex eo ꝙ ipsius celi non sunt plures motus. patet ex eo. naꝫ celum est vnum corpus naturale. vnius autez corporis naturalis nō est nisi vnus motus naturalis sicut dicebatur primo huius. ¶Et confirmatur hec. nam alia simplicia sicut sunt ignis: aer: aqua: terra: non sunt mobilia nisi vno motu naturali. igitur nec celū ē mobile pluribus motibus. ¶Secundo supremū celū sp mouet ⁊ tñ non mouet pluribus motib⁹. ergo ꝑa ꝓposita ñ valꝫ vult Aristo. in littera.

Oppositum ꝓ ista qōne sciēdū ē ꝙ ad hoc ꝙ dicta cōsequētia valeat non sufficit dicere ꝙ consequētia valeat. qꝫ consequēs est necessarium. ⁊ propter hoc sequitur ad quodlibet. sed oportet assignare aliā causam ꝑm processum ari. sicut dicebaꝯ in priori questione. ¶Et ideo sciendum est ꝓ responsione ad questionem. ꝙ celuꝫ moueri pluribus motibus nō intelligitur de toto celo cathego rematice sumpto. sed intelligitur ꝙ vna pars celi mouea vno motu ⁊ alia alio. ¶Deinde sciendum est ꝙ Ari. in littera quinqꝫ facit consequētias principales. ¶Prima ē de qua dicebatur in precedenti questione celum semper mouetur. ergo necesse est terram semper quiescere. ¶Secūda. necesse est si terra est: ignem esse. ¶Tertia est. si duo elemēta extrema sunt. necesse est intermedia esse scilicet aerem ⁊ aquam. ¶Quarta est. si ista elementa sunt. necesse est generationem ⁊ corruptionem esse. ¶Quinta est. si generatio ⁊ corruptio sunt. necesse ē celum moueri pluribus motibus. Ex quibus sequitur sexta principalis arguendo a primo ad vltimum. ſ. si celum semper mouetur necesse eē ipsum moueri pluribus motibus. Tunc de bonitate istarum consequentiarum videamus per ordinem. ¶De prima visum ē in ꝓcedēti questione Secunda autē ꝓbatur. si vnum oppositorum ē in natura. ⁊ reliquum. modo ignis ⁊ terra sunt ꝓtraria ꝑ suas qualitates. ergo si terra ē ignis ē. ¶Secundo si vnum extremum ē aliud ē: ita ꝙ si deorsum ē sursum ē. ⁊ ipossibile ē ꝙ locus sursuꝫ sit vacuus. ⁊ illud quod ibi ē naturaliter ē leue sicut ignis. ergo si terra ē deorsum ignis ē sursum. ¶ſꝫ diceret aliquis. videtur ꝙ non oportet ꝙ si vnum contrariorum sit in natura. ꝙ reliquum sit vel possit eē. nam plenum ⁊ vacuum sunt contraria. ⁊ tamē non oportet si plenum sit. ꝙ ergo vacuuꝫ sit vel possit eē. Similiter finitum ⁊ infinitum sunt contraria. ⁊ tamē non oportet si finitum sit. ꝙ ergo infinitum sit vel possit eē. ¶Secundo diceret aliquis. nam videtur ꝙ ignis ⁊ terra non sunt contraria: nam igni contrariatur aqua. ergo si cum hoc sibi contrariaretur terra. tunc vni plura eēnt contraria. modo hoc ē falsum. nam tantum vnum vni opponitur. ꝑ Ari. 10. meta. ¶Ad ista. Ad primū dico ꝙ plenuꝫ ⁊ vacuū non sunt ꝓtraria. ſꝫ sunt ꝓuatiue opposita. ita fit nec finitū ⁊ infinitū. ¶Ad secundū dico ꝙ nō ē incōueniēs vni plura eē contraria ꝑm diuersas qualitates qualiter ē in proposito. ¶Tertia cōsequētia probatur. ſ. si terra ⁊ ignis sunt. alia elemēta intermediā sunt. ¶Primo si vnū cōtrariorū ē in natura. reliquū ē i natura. modo ignis principaliꝫ cōtrariat aque. ⁊ terra aeri. vt ꝑz ſcdo de generatione. nam sicut arguit ibi. qualitates ꝓme. ſ. caliditas. frigiditas. ⁊ humiditas. ⁊ siccitas. sex modis possunt cōbinari. quoꝝ duo sunt ipossibiles: ⁊ alij quatuor sunt possibiles. scōm quos accipit numer⁹ quatuor elemētoꝝ. q̄ sunt terra. ignis. aer. ⁊ aqua. ſ. duo extrema: ⁊ duo ītermedia. ¶Tertio posset adduci ꝙ hoc rō platonicoꝝ. qui imaginant ꝙ duo elemēta. extrema. ſ. ignis ⁊ terra. sint sicut duo numeri cubici. ſꝫ necessario inter quoscunqꝫ tales duos numeros sunt duo numeri medij ꝓportiōales. qui videtur eē cōrūdētes duobus elemētis medijs. ¶Quarta ꝑa ꝓbat. qꝫ si quatuor elemēta sunt. gnābilia ⁊ corruptio sunt. qꝫ sunt ꝓria scōm suas qualitates. ergo alterabilia. ⁊ cōicantia in materia. ergo gnābilia ⁊ corruptibilia. cū alteratio fit ꝓp gnātionem. sicut ꝑz primo ð gnātione. ¶Quinta ꝑa probatur. ſ. si gnātio ⁊ corruptio sunt. necesse ē celuꝫ moueri pluribus motib⁹. supponēdo ꝙ isti motus inferiores dependent a celo moto. licet non a motu celi. sicut ꝑz primo metheurorum. ⁊ scdo

de generatione: ⁊ per experientiam. sed ad causandum generationes ⁊ corruptiones specierū nō sufficeret vn⁹ mot⁹ celi. imo necessario requiritur cum motu diurno motus solis ⁊ planetarū in obliquo circulo. aliter nō fierent hyems. estas ⁊ mutationes tempor. nec per cōsequens generationes ⁊ corruptiones. eo modo quo fiunt. ergo si generationes ⁊ corruptiones istor inferior sunt ⁊ debēt fieri modo ꝓsueto oportet ꝙ celum moueat plurib⁹ motib⁹. ¶ Tūc ꝓbat sexta ꝓsequētia. arguēdo a primo ad vltimū sic. si celum semper mouetur. necesse est terram semper gescere. ⁊ per cōsequens semp esse. sed si terra est. ignis est. ⁊ si terra ⁊ ignis sunt. elementa intermedia. s. aer ⁊ aqua sunt. sed si quatuor elementa sunt. generationes ⁊ corruptiones diuerse sunt. ⁊ fiunt in istis inferioribus. sed si generationes ⁊ corruptiones diuerse sint. ⁊ fiant in istis inferioribus. necesse est celum moueri pluribus motibus. ergo de primo ad vltimū. si celum semp mouetur. necesse est ipsum moueri pluribus motibus per illam regulam. quando ad aliquod antecedens sequit̄ cōsequens. gcgd sequit̄ ad consequens sequit̄ ad antecedens. ¶ Sed diceres q: cōsequētie ꝑdicte non sunt formales nec similes. sed tenent ⁊ ꝓbant̄ per diuersa media. ergo in talibus non valet arguere de ꝓmo ad vltimū. sicut potest exemplificari sic arguendo. si nullū tempus est. dies non est. si dies nō est. nox est. ⁊ si nox est. aliquod tempus est. non tamen sequitur a primo ad vltimum nullum tempus est ergo aliqđ tempus est. ¶ Respondet̄ ꝙ omnis ꝓsequētia de primo ad vltimū est bona. si iterme die sint bone: q̄tūcūq; vario modo ꝓbent̄. qđ patet p illā cōmunē regulā ꝓsequētiarum. si aliquid sequit̄ ad ꝓsequēs. sequit̄ ad antecedens. ¶ Aduertendū tamē ꝙ illa ꝓsequētia de primo ad vltimū nunquā est melior vel formalior q̄ sit debilior illarū intermediarū. ita ꝙ si aliqua illarum sit vt nunc: vel materialis. tunc illa de primo ad vltimū erit vt nunc: vel materialis. Et causa est. quia tenet in virtute illius intermedie. vel intermediorum si plures sint. ¶ Tunc ad illud exemplum qđ adducebat̄. si nullum tempus ⁊c. dico ꝙ primū antecedens. vel est possibile vel impossibile. s. nullū tempus est. si est possibile. tunc illa ꝓsequētia intermedia nō valet. dies nō est ergo nox est. ⁊ ideo non mirum si etiā illa a primo ad vltimū non valeat. nullus tempus est. ergo aliquod tempus est. Si autem primū antecedens est simpliciter impossibile. s. nullum tempus est. tūc cōsequentie intermedie sūt bone. ⁊ etiaz a primo ad vltimū. s. nullus tēp⁹ est. ergo aliquod tempus est. cū ad ipossibile simplr sequatur qđlibet. sicut in logica demonstratiue adduxi.

Ad rationes Ad primā dico. ꝙ vtiq; ipsius celi sunt plures motus. nō fm diuersas eius partes. nec huic obstat quin vnius corporis simplicis sit vnus motus naturalis simplex imo ꝙ plus est aliqđ celum omnino idem in numero. s. aliquis orbis pōt moueri simul pluribus motibus. verum est tamen ꝙ non ambo sibi insunt naturaliter. sed vnus est sibi naturalis. et alter est sibi impertinēs. Et quando dicebat̄. alia simplicia. sicut elementa non mouent̄ pluribus motibus. dico ꝙ nō est simile ō motu illor ⁊ ō motu celi. ꝓpter hoc ꝙ plures motus recti non possunt adinuicem cōmisceri in eodē mobili. ⁊ hoc ꝓpter eorum repugnantiam. ⁊ ꝓtrietatem: sed bene plures motus circulares adinuicem in eodem mobili miscent̄. ¶ Ad ſcām illa bñ ꝓbat ꝙ ꝓna ꝓposita nō ē formalis. cū quo tamen bene stat. ꝙ est bona gratia materie. ¶ Quod quidē igitur generationē ee necessariū ex his manifestum: si autem generationē necessarium ⁊ aliā eē lationē aut vnā aut ꝑes ⁊c. Textu ꝓmenti vigesimi. Questio. xii.

Vtrum propositorum erat. vtrū ista consequentia sit bona. si necesse est generationes. ⁊ corruptiones esse hic iferius. necesse est esse plures motus celestes. Et arguitur ꝙ non. si celum ſquiesceret. adhuc hic inferius essent generationes ⁊ corruptiōes. ergo ad hoc ꝙ plures sint generationes: ⁊ corruptiones hic inferius. non oportet esse plures motus celestes: ⁊ per consequens consequentia propositā non valet. cōsequentia tenet. antecedens probatur. nam quāuis celum quiesceret. adhuc cōtraria sicut ista inferiora puta elementa essent adinuicez applicata. ⁊ per cōsequens agerent in se: vel inter se. ⁊ illud quod esset fortius corrumperet illud quod esset debilius: talis enim est contrariorum natura. ꝙ sint adinuicez activa ⁊ passiua si fuerint adinuicem applicata. nec apparet quid prohiberet quin combureretur ⁊ corrumperetur stupa. si ei applicaretur ignis non obstante ꝙ celū gesceret. ¶ Secundo supposito ꝙ celum nunc inciperet quiescere nō propter hoc animalia ⁊ plante que modo sunt semper manerent. sed si non semper manerent aliquando corrumperentur: sed quando corrumperentur. ex eis alia generarentur. cum corruptio vnius sit generatio alterius. primo de generatione. propter hoc ꝙ materia non potest esse sine forma. ideo non obstante quiete celi: adhuc fierent generationes ⁊ corruptiones in istis inferioribus. ¶ Tertio celum nō agit in ista inferiora solum per motum. imo etiam per lumen. ⁊ influentiam. ideo licet motus a celo auferretur: tamen adhuc ipsum ageret in ista inferiora per suum lumen ⁊ influētiam. ⁊ ita per illam actionez possent hic inferius aliqua generari ⁊ aliqua corrumpi. ¶ Quarto posito ꝙ celum vniformo motu moueatur. adhuc per illum vnicum motum applicarētur nobis successiue planete frigidi ⁊ calidi. ⁊ sic successiue generaretur apud nos modo caliditas. modo frigiditas. sicut videmus per motum solis diurnum. in die est nobis calor. ⁊ in nocte est nobis frigus.

Oppositum vult Aristo. hic. ⁊ etiam in scō de generatione. Et arguitur sic ratione. in essentialiter ordinatis remoto priori remouentur posteriora: sicut patet secūdo metaphysice. sed intelligentie primo. ⁊ cōsequenter corpora celestia secūdario. ⁊ deinde ista inferiora sunt agentia subordinata. ergo remoto motu: ⁊ actione celestiū vario: remouerent̄ varij motus ⁊ actiones in istis inferioribus: que apparent modo fieri. ⁊ p cōsequens si in istis inferioribus debent fieri varie generationes ⁊ corruptiones ſgenerabilium. ⁊ corruptibilium. videt̄ ꝙ oporteat esse varios ⁊ diuersos motus celi. ¶ Secūdo eorūdē generationes ⁊ corruptiōes sunt ꝓtrarie. ergo oportet ꝙ a causis ꝓtrarijs ꝓueniant. ⁊ sic cum ista inferiora regantur per superiora. puta per corpora celestia sicut ostensum est ꝓmo methеuror. oportet generationes illas ⁊ corruptiones esse a ꝓtrarijs agentibus celestibus ꝓtrarijs. saltem virtualiter. ſz non formaliter. ⁊ oportet successiue illa nobis applicari. ita ꝙ vnū post alterū. sic videlicet ꝙ illud qđ per vnū ꝓtrarior est generatū. per alterū corrumpat̄. ⁊ ista successiua applicatio nō pōt esse. nisi p motū celi. ergo sine motu celi nō eēnt hic gnātiones ⁊ corruptiōes. nec sufficeret vn⁹ mot⁹. qr tūc oēs dies nāles eēnt adinuicē ꝙlites ⁊ corpora celestia sil' se haberent ad nos. ſz bone diei bene essent adinuicē dissimiles: eēt enim dissimilitudo qñ sol eēt in meridie. ⁊ qñ eēt in angulo noctis. ⁊ sic ex vnico motu celi nō videren̄t puenire gnātiones ⁊ corruptiones tales tam vario modo. quales nunc apparent fieri si celū nō moueretur plurib⁹ motib⁹. ¶ Tertio. si nō eēt mot⁹ celi. nō eēt tēpus. qr tēpus est mot⁹ celi. vel passio eius. s. motus ꝓmus vt pz ārto physicor. sed si tēpus nō esset. nullus motus vl' mutatio eēt. qr necesse est omnē motū ⁊ mutationē eē i tēpore. sicut pz ārto ⁊ sexto physicor. sed si nullus eēt mot⁹ nec mutatio nulla eēt gnātio ⁊ corruptio cū gnātiones ⁊ corruptiones. sint mutatiōes. qnto physicor. ¶ Pro ista qōne ꝓmittēdā ē p⁹ vna suppositio. Deide ponēde sūt ꝓclones.

Suppositio sit ista. ꝙ celū agit in ista iferiora triplici instrumēto. s. motu. lumine. ⁊ influentia. Motu quidē. naz trahit ignē secū vna cuz aere existēte vltra mōtes altissimos sicut pz ꝓmo methеurorū. Lumine etiaz sicut pz ad experientiā. naz suo lumine calefacit ista inferiora. influētia etiā. qr in ꝓfundo terre vbi nō attingit motus celi nec lumen. generant̄ quedā metalla. ⁊ hoc est mediante influentia celi. que est quedaz qualitas

spiritualis in medio: sicut species albedinis vel nigredinis: que qualitas non est per se sensibilis.

Tunc sit prima cōclusio. si celū cessaret a motu stante lumine ⁊ influentia. adhuc in istis inferioribꝫ multi fierent motus ⁊ mutationes. ⁊ gnātiones ⁊ corruptiones. probatur. qꝫ ablato motu celi: sed stante lumine ⁊ influentia. adhuc sol calefaceret ista inferiora: ⁊ ipsuꝫ celuꝫ influeret in ista inferiora. mediantibus quibus. s. lumine ⁊ influentia adhuc in istis inferioribus fierēt gnātiones ⁊ corruptiones. ¶ Secundo sicut prius arguebat. si celuꝫ modo inciperet quiescere. non ꝓpter hoc animalia ⁊ plante. que modo sunt. manerent perpetua. ⁊ sic aliquando corrū perentur. ⁊ alia ex eis generarent. ⁊ sic adhuc fierent gnātiones ⁊ corruptiones. ¶ Secūda cōclusio. si celum cessaret a motu. non tamen a lumine ⁊ influentia. adhuc eternaliter fierent gnātiones ⁊ corruptiones. alterationes. ⁊ motus locales. imo generationes. ⁊ corruptiones hominum. animalium. ⁊ plantarum. patet. qꝫ licet sub sole esset nimia caliditas. ⁊ essent omnia vstibilia vsta. ⁊ ex opposito esset nimia frigiditas. tamen in quadris medijs esset temperamentū medium. ⁊ habitatio cōueniens ꝓ salute plantaꝝ ⁊ animaliuꝫ. ¶ Probat hoc idez. quantū ad generatiōes elementoꝝ. s. ꝙ perpetuo fierent generationes. ⁊ elementoruꝫ adinuicem. qꝫ sub sole cōuerterent omnes aque i aerem: vel in ignem. ⁊ ꝓportionaliter ex opposito. ꝓpter frigiditatem ibi existentem: ignis ⁊ aer corrumperent. ⁊ cōuerterent in aquā. ⁊ tunc aqua ibi valde augeretur. modo naturale est ꝙ aqua vbi est eleuatio: moueat ad locuꝫ declinioreꝫ. ⁊ ideo illa aqua cōtinue moueret circa terraꝫ ad locum existentem sub sole. ⁊ ille aer vel ignis generat⁹ sub sole moueretur etiam ad partez oppositaꝫ. ⁊ semper aqua sic veniens sub sole iterū cōuerteretur in aerem. ⁊ aer vadens ad oppositum cōuerteretur in aquā. Istaꝫ cōclusionē pono cōtra aliquos. qui dicunt ꝙ cessante motu celi: nō tamen influentia ⁊ lumine: per aliquod tempus fierent motus ⁊ mutationes. s. generationes ⁊ corruptiōes in istis inferioribus. sed tandez sicut dicunt ipsi: omnia ista inferiora cessarent ab huiusmodi motib⁹ ⁊ mutationib⁹. verbi gratia. ponam⁹ ꝙ sol modo sit supra nos. ⁊ planete frigidi sint ex opposito. ⁊ ꝙ celum de cetero non moueatur: tunc dicunt ipsi. ꝙ sol omnia hic existentia calefacit ad summuꝫ. ⁊ ex opposita parte planete frigidi omnia frigefaciunt ad ſūmum. ⁊ aliquādo. sicut dicunt ipsi. iste calefactiones ⁊ frigidationes terminabunt. cum nulla alteratio possit esse ꝑpetua. sicut patet per Aristo. octauo physicoꝝ. ⁊ sicut dicunt de calefactione ⁊ infrigidatione. ita dicerent ꝓportionaliter de humectatione ⁊ de exiccatione. ⁊ de alijs alterationib⁹. qꝫ sic finaliter cessarent omnes alteratōes. nec amplius fierent generationes ⁊ corruptiōes. ¶ Breuiter falsitas istiꝰ patet per cōclusionez secundā ⁊ ꝓbationē eius. ⁊ etiaꝫ solutio motiui istoꝝ sic opinantium patet volenti ꝑsiderare. ¶ Tertia ꝓclusio. cessante motu celi. non tamen lumine et influentia. licet fierent generationes ⁊ corruptiones in istis inferioribus. aliter tamen fierent ꝫ modo fiant. nec ita vario modo fierent. sicut modo fiunt. ꝓ hoc. ex eo qꝫ sol ⁊ ceteri planete nō diuersimode applicarent istis inferioribus sicut modo applicant cum celum monetur. ¶ Quarta cōclusio. si celum nō moueretur nisi vnico motu. adhuc fierēt generationes ⁊ corruptiones in istis inferioribus. ꝓbatur. qꝫ nō minus fierent ꝫ si celum quiesceret. sed si celum gesceret dicte mutationes adhuc fierent. sicut dicit scōa ꝓclusio. ¶ Quinta ꝓclusio. ⁊ ista est ꝓ intētione Aristo. in litera. si celum non moueretur nisi vnico motu. non fierent generationes ⁊ corruptiones tam elementoꝝ ꝫ aliorū fm illum ordinem. ⁊ fm illa loca. fm quem ordinē. ⁊ fm que loca apparet nobis esse. ⁊ ꝑmanere in hoc mundo. ꝓbatur qꝫ nō essent applicationes agentium celestium ad hoc sufficientes. ¶ Ex hoc sequit sexta cōclusio respōsalis ad quēstionem. ꝙ si debent generationes ⁊ corruptiones in istis inferioribus fieri ⁊ ꝑmanere fm ordinem. ⁊ fm loca fm que apparent fieri ⁊ permanere. necesse est celum moueri pluribꝰ motib⁹. s. motu diurno. ⁊ motu obliquo. qui motꝰ obliquus est planetarū sub zodiaco. patet. nam fm hoc sol ⁊ alij planete aliquando accedunt ad nos. ⁊ aliquando recedunt a nobis. ⁊ faciunt nobis diuersitatem temporum. scilicet hyemem. ⁊ estatem. ⁊ diuersitatem generationuꝫ. ⁊ corruptionum in istis inferioribus.

Ad rationes Ille rōnes que posite sunt ante opposituꝫ sunt ꝓ nobis. Alie autem ad oppositum adducte videntur esse contra nos. ⁊ ideo ad istas dicatur. ¶ Primo quidem ad auctoritatem Aristo. quid sit dicendū patet ex quinta cōclusione. ¶ Deinde ad primam rationem post hoc factam que arguebat de agentibus subordinatis. nos dicerem⁹ ꝙ nulla esset simpliciter necessaria subordinatio agentium. nisi ad ipsuꝫ deū. vnde ita deus si vellet potest cōburere ligna. si non essent corpora celestia sicut si essent. ¶ Ad secundam. illa ꝓbat sextam cōclusionem. ¶ Ad tertiam que fiebat de tempore dico ꝙ nullus motus dicitur tempus nisi ꝓ quanto vtimur ipso ad mensurandum alios motus. ⁊ ideo si nō esset motus celi. possemus vti vno alio motu ꝓ tempore. sicut faciunt aliqui aliquando non videntes celum propter nubes. vtuntur operationibus suis ꝓ tempore. dicentes tm operatus sum. tempus est prandendi. ecce illi sua operatione vtunt ꝓ tempore. sed ꝙ cōmuniter vtimur motu celi ꝓ tempore huius causa est. quia inter omnes motus ipse est regularissimus. ⁊ omnibus notior. ⁊ cōmunior. de quo videndū est in ārto physicoꝝ. Et sic est finis quēstionis.

¶ De motu autem ipsius quia regularis est et nō irregularis: deiceps vtiq3 dictis erit ptrāsire ⁊c. Textu cōmēti trigesimi qnti. Qō. xiii.

Textum propositorum erat. Utrū motus celi ab oriente i occidentem sit regularis hic vnum supponitur: ⁊ aliud queritur. supponitur enim ꝙ celum monetur. quo supposito queritur vtrum motu regulari.

Contra suppositum arguitur sic. terra monetur ab oriente in occidentem. ergo celum nō sic monetur. immo quieſcit. consequentia probatur. quia si ambo monerentur ab oriente in occidentem cōtinue. idez punctus celi eundem punctum terre eodem modo respiceret. saltez si sic monerentur eque velociter. quod est falsum. primo ad experientiam. nam tunc sol nobis non oriretur nec occideret. postꝫ semper eandem partem terre eodem modo respiceret. nec etiam tunc fierent generationes ⁊ corruptiones in istis inferioribus. fm illum ordinem ⁊ fm illa loca. fm que apparent fieri. antecedens probat. quia ignis monetur ab oriente in occidentem: ⁊ aer similr. ergo ⁊ terra cum aqua. cōsequentia tenet. nam nō videtur esse maior ratio nec minor de istis ꝫ de illis. antecedens patet per Aristo. primo metheuroꝝ. Et probatur etiaꝫ ratione. nam visum est ꝙ comete que generant in suprema regione aeris monent ab oriente in occidentem. talem aūt motum non vident habere ex se. sed ratiōe ꝓtinentis. puta aeris in quo sunt tanꝫ in loco. ergo taliter non monerent nisi aer sic moueret. ¶ Secundo adhuc cōtra supposituꝫ. si celum moueretur hoc esset motu locali sed hoc est falsuꝫ cum celū non sit in loco. ¶ Arguitur tertio. adhuc posito ꝙ celum esset in loco non moueretur localiter. probo sic. nam cōtinue maneret in illo loco non mutando illum nec fm se nec fm suas partes. ꝙ nō fm se patet. ꝙ nō fm suas partes probatur. naꝫ medietas celi que est ex vna parte equinoctialis ita cōtinue maneret in eodem loco sicut medietas celi que est ex alia parte equinoctialis.

Deinde arguitur ad quēstionē. motus celi est naturalis. ergo motus celi non est regularis antecedens notum est de se. ⁊ ꝙsequētia ꝓbatur. qꝫ motus naturalis est in fine velocioꝝ ꝫ in principio. sed talis motus non est regularis. ex eo ꝙ motus regularis ex quo ꝫtum ad suas partes in equalibus partibus tēporis equalia perteanseunt spacia. talis aūt nō est velocioꝝ in fine ꝫ in ꝓncipio. sed eque velox ⁊ in principio ⁊ in fine. ¶ Scōo aliqe

partes celi mouentur velocius ⁊ aliq̃ tardius. ergo tota/lis motus celi videtur esse difformis. ⁊ per ꝯsequens non regularis. ꝯsequẽtia tenet. antecedens ꝓbatur. nam partes celi prope polos monẽtur tardius q̃ partes celi prope eq/noctialem. qđ patet. qz in equalibus temporibus minores circulos describunt. ¶ Tertio. stelle deferunt in celo tã q̃ mfire et. ⁊ ideo si stelle mouent irregulariter tunc etiaz celũ mouetur irregulariter. sed stelle mouentur irregulariter. patet de luna ⁊ alijs planetis. qui aliq̃ mouent velocius ⁊ aliq̃ tardius. ꝓpter qđ astrologi dicunt planetas ee aliq̃ directos. aliq̃ retrogrados. aliq̃ stationarios.

Oppositum ꝓbat Aristo. in littera. ¶ In ista questione primo exponẽdi sunt quidam termini. Scđo videndũ est de suppposito in qõne. Tertio videndum de quesito.

quantuz ad primum. sciendus est ꝙ differentia est inter motum regularẽ ⁊ vniformẽ: nam vniformitas motus attenditur quantuz ad partes mo bilis. ita ꝙ ille motus dicitur vniformis quo mouet aliqđ mobile. cui⁹ vna pars mouetur ita velociter sicut alia. sicut si lapis aliquis descẽderet. nõ obstante ꝙ ille motus in fine esset velocior q̃ in principio. tamen diceret vniformis ſm ꝓpriaz significationez vocabuli. ex eo ꝙ vna medietas illi⁹ lapidis descẽderet ita velocior sicut alia. ¶ Motus autem dicitur difformis cuius vna pars mouetur velocius ⁊ alia tardius. sicut esset motus rote. partes enim eius circa arez non mouent ita velociter sicut partes circa circũferentiaz. licet bene ille partes eque velociter circuãt. Et ideo nõ est inconueniens aliquem motũ esse motuz difformẽ. ⁊ tamen esse circulationẽ vniformẽ. ¶ Penes enim aliud attendit̃ ve/locitas motus. ⁊ penes aliud velocitas circuitiõis. vnde illi motus dicunt esse eque veloces. quibus in equalibus par tibus temporis equalia spacia linearia ptranseunt. Si ille circuitiones dicunt esse eque veloces. quibus ipsa corpora circuẽtia in equalibus partib⁹ temporis equales describũt angulos circa centrũ qđ circuũt. ¶ Regularitas autẽ motus attenditur ex parte temporis. ita ꝙ motus ille dicitur regu laris quando ipsuz mobile monetur eque velociter in vna parte temporis sicut in alia. sed ille motus dicitur irregula/ris quo monetur aliquod mobile qđ i vna parte monetur velocius ⁊ in alia tardius. Uerũtamen sciendũ est ꝙ aliqui distinguunt de vniformitate motus. dicentes ꝙ põt attẽdi vel ex parte partiuz mobilis. vel ex parte partiũ temporis. Uniformitas primo modo dicta est omnino eadem cum vniformitate distincta ꝓtra regularitatem. sed vniformitas scđo modo dicta est eadem cum regularitate. Sed illi non vtunt̃ ita ꝓprie vniformitate sicut nos vtimur ſm dictas descriptiones. ¶ Ulterius sciendũ est ꝙ nõ est inconueniẽs aliquẽ motum esse vniformẽ. ⁊ nõ esse regularez patet de motu grauis deorsum in medio vniformi. qđ mouet̃ vni/formiter. qz vna eius pars mouet̃ ita velociter sicut alia. et tamen nõ mouetur regulariter. qz mouetur in fine velociꝰ q̃ in principio. ¶ Similiter nõ est inconueniẽs aliquẽ motũ esse regularem. ⁊ tamen nõ esse vniformẽ: ꝑ de rota que in equalibus partibus temporis equalia spacia describeret talis enim motus rote esset regularis nõ tamen vniformis posti q̃ partes illius rote centrales nõ mouerent̃: ita velo/citer sicut partes circũferẽtiales. ¶ Similiter sciendus est tertio. nõ esse inconueniẽs aliquẽ motuz simul esse vniformẽ ⁊ regularem. sicut si aliqđ grane descenderet in aliquo me/dio sic ꝓportionato ex parte resistentie. ꝙ illud graue i eq/libus partibus temporis equalia ptransiret spacia. tũc enim motus illi⁹ grauis eẽt vniformis ⁊ regularis simul. ¶ Ul/terius sciendũ est ꝙ in celo motus potest dici simplex. vel cõpositus. ⁊ vocatur motus circularis simplex. qz est vni⁹ mobilis cõtinui. ⁊ sup eosdez polos. ⁊ ab vno motore cir/cũscripto omni motu preterq̃ super illos polos. ¶ Sed motus cõpositus dicit̃ resultans ex aggregatione plurium motuũ simpliciũ i eodẽ mobili sup diuersos polos a diuer sis motoribus. Et iste motus cõpositus in ipsis planetis est ille qui nobis apparet. Simplices autẽ non apparent no/bis distincti abinuicez nisi per ratiocinationẽ. ¶ Ista notata valebunt nobis ad tertium articulum huius questionis in quo respondebitur ad questum.

Quantum ad secundum. sciendum est ꝙ qdã antiquorum erant talis opinionis ꝙ terra moueretur ab occidente in orientem. complendo in die naturali vnam circulationem: ⁊ ꝙ celum quiesceret. et per hoc crediderunt posse saluare apparentia illa que nos saluamus ex motu celi. sicut ꝙ sol aliquando est nobis in oriente. aliquando in medio celi: aliquando in occidẽte. ali/quando in angulo noctis. credentes terram se habere sicut assaturam. ⁊ solem sicut ignem assantem. modo sicut ignis non mouetur circa assaturam. sed assatura mouetur circa ignem. ita dixerunt solem non moueri circa terram. ſz ma/gis terram circa solez. ꝓpter hoc ꝙ terra indiget sole. et nõ econuerso. ¶ Quantum ad opinionem istaz pono aliquas cõclusiones. quarum prima sit ista. ꝙ terra non mouet̃ ab occidente in orientem motu diurno. nec ecõuerso. ꝓbatur. nam si sic sequeret̃ ꝙ esset difficilius ire contra occidentem q̃ contra orientem. quod est contra experientiam. ꝓbatur cõsequentia. nam ex quo terra mouetur ab occidente ver/sus orientem. et aer cum ea simul. tunc qui ambularet con/tra occidentem haberet aerem contra se motum. qui autez contra orientem moueretur cum aere moto: sed difficilius esset moueri contra aerem motũ q̃ cuz aere moto. ¶ Se/cundo similiter sequeretur ꝓpter eandem causam ꝙ difi/cilius esset proiicere lapidem contra occidentem q̃ contra orientem. ¶ Tertio sequeretur. ꝙ aues non possent bene volare contra orientem. quia aer insequens tantũ eleuaret pẽnas earum ꝙ non possent bene volare. vnde videmus ꝙ aues non volant cuz vento: sed cõtra ventũ. ¶ Quarto sequeretur. ꝙ proiectum directe sursum non econuerso ca deret ad locum a quo incepit moueri. qđ est falsum. conse/quẽtia tenet. naz interim ꝙ grane proiiceretur sursuz terra vlterius moueretur. ⁊ sic in descẽdẽdo directe nõ caderet super partem terre sibi suppositaz tunc cũ incepit moueri. ¶ Secunda conclusio. si terra sic moueretur ab occidente in orientem. bene possemus ex hoc saluare. aliqua que no/bis apparent ex motu celi: sicut ortum ⁊ occasum solis et stellarum. patet hoc: nam sicut iam sol nobis in termino nostri orizontis existens continue ascendit plus ⁊ plus su/per nostrum orizontem vsque ad medium celi. et tunc ad occidentem: et tunc ad angulum noctis mouetur. ita si sol quiesceret: et terra moueretur ab occidente versus orientem. ⁊ nos vna cum ea. sol continue magis nobis. ⁊ magis eleuaretur tãdiu ꝙ appareret in medio celi. ⁊ tunc per vlteriorem motum celi appareret nobis declinare ad occidentem. ⁊ sic tandem iteruz appareret nobis in oriẽte. ¶ Tertia conclusio. non omnia apparentia in celo possent saluari per quietem celi. ⁊ talem motum diurnum terre. probatur. nam per quietem celi ⁊ motum talem diurnum terre non possent saluari oppositiones. ⁊ cõiunctiones pla/netarum. ⁊ distantie eorum aliquãdo maiores. ⁊ aliquãdo minores a stellis fixis. vnde ad saluandum ista oportet po/nere celum moueri. ¶ Quarta conclusio. celum continue circulariter monetur ab oriente ad occidentẽ per meridiẽ. redeundo ad orientem per angulum noctis. probatur per duo signa. primum est. non videmus ꝙ stelle que primo apparent in ortu postea apparent in occasu: sed hoc nõ põt saluari per motum terre diurnũ sicut dixit prima cõclusio. ergo oportet ꝙ hoc saluetur per motum celi: vel per mo/tum stellarũ in celo quiescente celo. si dicatur primum ha/beo propositum. si dicatur ſm hoc non potest esse. naz tũc celum esset sensibile ⁊ diuisibile. sed hoc est falsum. naz tũc esset corruptibile. qđ est ꝓta determinata primo hui⁹. cõ/sequẽtia tenet ex eo ꝙ stelle monerentur in ipso ipsuz scin/dendo. sicut pisces mouent̃ in aqua diuidendo aquam.

Quantum ad tertiũ articuluz sit prima cõclusio ista. ꝙ mot⁹ ipsi⁹ celi nõ est vniformis. ꝓbat̃ ex eo ꝙ nõ oẽs ptes celi mouent̃ eque veloci/ter. ptes enim celi circa eqnoctialez mouent̃ velociꝰ q̃ par/tes celi circa polos. ex eo ꝙ i eq̃lib⁹ partib⁹ tẽporis maius ꝑ spaciũ lineale describunt. puta maiorem circũferẽtiaz circa

arem mundi. consequentia tenet per diffinitionem motus vniformis. ¶ Secunda cõclusio. nullus motus simplex in celo est irregularis. ita ꝙ nec celũ. nec aliquod astrũ nec ali qua pars celi monetur velocius in vno tempore ꝙ̃ in alio. ⁊ hoc motu simplici. s. circũscriptis alijs motibus. Et hoc probat Aristo. sic primo qr omnis motus qui aliquãdo est velocior aliquando tardior. vel ille est velocior in principio sicut est motus violẽtus. vel ille est velocior in fine sicut est motus naturalis granium ⁊ leuium. vel est velocior i medio sicut est motus animalis. sed motꝰ celi nec est velocior in principio nec in fine nec in medio. cum nec habeat principium neꝙ finem neꝙ medium. ppter sui eternitatem ⁊ celi sphericitatem in quo nec est assignare principiũ neꝙ finẽ neꝙ medium. ¶ Secũdo qr irregularitas motus non põt venire nisi ppter mutationem mobilis aut motoris. modo mobile puta celuꝫ est inalterabile. Similiter motor mouẽs celum est immutabilis sicut intelligentia. ergo non est vnde potest velocitas celi variari. ¶ Tertio. si motus celi nõ eẽt regularis. sed irregularis. s. aliquãdo velocior. ⁊ aliquãdo tardior. vel ergo veniret cõtinue retardando. ⁊ tunc si hoc esset ꝓportionaliter iam quiesceret. ex eo ꝙ ab eterno veniisset retardando. vel cõtinue velocitãdo. ⁊ tunc si hoc eẽt ꝓportionaliter iam moueretur subito. eo ꝙ ab eterno fuisset velocitatum plus ⁊ plus. Si autem dicatur ꝙ venisset retardando ⁊ velocitando alternatim. hoc modo potest eẽ ex eo ꝙ motor mouens ipsum est immutabilis. Ex ista conclusione patet responsio ad questionem. ¶ Tertia cõclusio motus celi simplex est circulatio vniformis. non obstãte ꝙ non est motus vniformis quãdmodũ dicit prima cõclusio huius articuli. ¶ Probatur: nam ex quo motus celi simplex est regularis. tunc partes eius in equalibus partibus temporis equales describunt angulos circa axem mũdi. ⁊ hoc sufficit ad hoc ꝙ aliquis motꝰ sit vniformis. ¶ Quarta cõclusio. motus in celo vel in aliqua parte eius cõpositus ex pluribus potest esse irregularis. patet hoc de motibus planetarum. qui aliquando mouentur velocius. aliquãdo tardius per aggregationem plurium motuũ in suis orbibus in tantũ ꝙ astrologi sicut arguebatur ante oppositũ dicunt eos esse aliquando retrogrados. aliquando stationarios. aliquando directos. aliquando processiuos.

Ad rationes ad primã. nego ꝙ terra moueꝫ ab oriente in occidentem. ⁊ qñ dicebatur de igne ⁊ aere super altissimos montes. bene cõcedo ꝙ moueanꝫ vna cum celo ab oriente in occidentẽz. qr sunt ita ꝓpe celũ ꝙ virtute influẽtie celestis possunt sic moueri. sed hoc non oportet de terra ꝓpter magnam eius distantiam a celo. ¶ Ad secundaz dico qõ sepe prius dictũ. ꝙ motus totius celi vel celi vltimi nõ est localis. ex quo vltimum celum non est in loco. bene tamen est eiusdez speciei cum motu locali. ⁊ Auicena vocat talem motum fm situm ⁊ non fm locum. ¶ Ad tertiam. illa bene probat ꝙ celum non monetur motu recto: cum quo bene stat ꝙ monetur motu circulari. nec est inconueniens aliquid moueri motu circulari ⁊ continue fm se totum cathegorematice non mutare locum: sed sufficit ꝙ mutet locum fm suas partes. vel mutaret si esset in loco. ¶ Et quando dicebatur videtur ꝙ celum adhuc si esset in loco nõ mutaret locuꝫ fm suas medietates. quarũ vna est ex vna parte equinoctialis: ⁊ alia ex alia. hoc cõceditur ꝙ fm talem diuisionem eius in partes non mutaret locum cum quo tamen stat ꝙ mutaret locum fm partes eius assignatas fm aliam diuisionem. vt si imaginaremur celum diuidi fm coluros. tunc nõ est dubiũ gn celum mutaret locum fm tales partes. ⁊ hoc si celuꝫ esset in loco. finaliter ergo dico nõ esse inconueniens aliqd̃ mobile mutare locum fm partes assignatas fm vnam diuisionez. ⁊ non mutare locum fm partes assignatas fm aliam diuisionem. sic ergo solute sunt rationes in quibus reprobatur suppositum in questione.

Deinde respõdeatur ad rationes factas ad questionez. ¶ Ad primã dicõ ꝙ non oportet omnem motum naturalem in fine esse velociorem. ſz solum hoc est verum de motu naturali locali recto. gratia cuius tractabo septimum propositorum. ¶ Ad secundam. illa bñ probat ꝙ motus celi nõ est vniformis. cum quo bene stat ꝙ est regularis. ¶ Ad tertiam illa vadit pro vltima conclusione secundi articuli. Et sic soluta est questio.

¶ Neꝙ velociꝰ vlꝙ i fine ferretur si vi ⁊ extrusione. omnia enim a vim inferente longius facta tardius feruntur. ⁊ vnde vi illuc feruntur non vi ⁊c. primo celi. Textu ꝓmenti octuagesimi noni.

Questio. xiiii.

Septimum propositorum erat. qõ dixi esse incidentale. vtrum omnis motus naturalis sit velocior in fine ꝙ̃ in principio. Videtur ꝓmo ꝙ non. quia motus celi est motus regularis per precedentem questionez. ergo nõ est velocior in fine ꝙ̃ in principio. ⁊ tamen est motus naturalis. qr nec violentus nec preter naturam. ⁊ etiam quia est a principio intrinseco. ergo non omnis motus naturalis est in fine velocior ꝙ̃ in principio. ¶ Secũdo qr augmentatio est motus naturalis: ⁊ tamen non oportet ꝙ in fine sit velocior ꝙ̃ in principio. imo vt plurimũ accidit oppositum. ꝙ sit motus naturalis. patet per Aristotelez in primo de generatione. ⁊ in secũdo de anima. ¶ Similiter arguitur de alteratione. nam multe sunt alterationes naturales que in fine nõ sunt velociores. ¶ Tertio. nam sit vnũ mixtũ habẽs duas libras de igne. ⁊ duas de aere. duas de aqua. octo de terra. ⁊ sit in cõcauo orbis lune. tale mixtum descendendo cõtinue tardatur in suo motu. ex eo ꝙ ꝓtinue resistentia augetur. ⁊ potentia motiua diminuit. patet hoc ex eo. nam dum tale mixtum est in cõcauo orbis lune. trahunt tam terra ꝙ̃ aqua ꝙ̃ aer deorsum. Sed quando hoc pertingit ad aerem: aer non plus trahit deorsum: sed tunc solum trahunt aqua ⁊ terra. ꝙ aer in spera aeris nõ trahat patet. qr elementa appetunt manere in suis locis: ⁊ non inclinantur ad esse extra ea. quando autem dictum mixtum pertingit ad aquã. iam aer incipit resistere cum igne. nec aq̃ plus trahit deorsum. ex quo est in loco suo. sed solus terra. Ex hoc patet quomodo in dicto casu potentia motiua cõtinue fit minor. ⁊ resistentia maior. ⁊ per cõsequens sequitur ꝙ dicti mixti motus naturalis. s. descensus nõ sit in fine velocior. imo tardior ꝙ̃ in principio. ¶ Quarto. nam si graue in descendendo moueret velocius in fine ꝙ̃ in principio. hoc videt esse ppter aliqd sibi acquisitum in descẽdendo: qõ iuuaret potentiam intrinsecã motiuam illius gravis ad mouendum illud graue velociꝰ in fine ꝙ̃ in principio. Tũc pono ꝙ illud graue descendat in medio difformi. sic ꝙ medium inferius sit maioris resistentie in tanto in ꝙ̃to potẽtia motiua intrinseca illius gravis potest iuuari a tali extrinseco per talem motum sibi acquisito. ⁊ tunc saltem illud graue mouebitur in illo medio. sic ꝙ nõ mouebitur i fine velociꝰ ꝙ̃ in principio. ¶ Quinto. sit vnum graue sicut quatuor in potentia. qõ debeat descendere per aliqõ medium vt duo in resistentia. tunc videt ꝙ illud graue per illud medĩũ moueatur ita velociter in fine sicut in principio. ex eo ꝙ omnino videtur esse cõsimilis ꝓportio potentie mouentis ad resistẽtiam in fine qualis erat in principio. nam cõtinue videt manere ꝓportio potentie mouentis ad resistentiaz. sicut ꝙtuor ad duo. ¶ Sexto. si omnis motꝰ naturalis esset in fine velocior ꝙ̃ in principio. tunc nullus videretur esse regularis motus. quod est falsum. probatur cõsequẽtia. quia omnis motus videtur esse naturalis. violẽtus. vel animalis. modo motus violentus non est regularis. quia est in principio velocior. similiter motus animalis non videtur esse regularis. quia est in medio velocior. si ergo omnis motus naturalis esset in fine velocior ꝙ̃ in principio: etiam nullus motus naturalis esset regularis. ⁊ sic simpliciter nullus motus esset regularis. quia nec violentus. nec animalis. nec naturalis. ¶ Septimo. si sic sequeretur. ꝙ aliquod graue distaret a centro terre distantia infinita. ꝙ in descendendo versus centrum moueretur velocitate infinita anteq̃ tangeret

centrum. sed hoc est falsum. cōsequentia videtur tenere ex eo ꝙ motus naturalis sic continue intenditur plus ꝛ plus versus finem. falsitas cōsequentis patet. nam tunc sequeretur. ꝙ tale graue haberet virtutem infinitaz. ¶ Octauo qñ motus naturalis non est. ipse non est velocior cꝫ in ꝓncipio: sed motus naturalis in fine non est. ergo tunc non est velocior cꝫ erat in principio. tota ratio clara est.

Oppositum vult Aristoteles. ꝛ ꝓbatur ratione. nam graue descendens in fine fortius ledit cꝫ in principio. qđ non esset nisi in fine velocius moueretur cꝫ in principio. assumptum patet. nam si aliquis lapis descēderet de alto. ꝛ aliquis reciperet illuz lapidem prope initium casus non lederet recipientem: sed si reciperet talem lapidem per magnam distantiam ab initio casus illius lapidis multum lederet recipientem. qđ nō eēt nisi talis lapis in descendendo cōtinue intēderet suū motū. ¶ In ista questione. primo erunt ponende distinctiones. Secūdo opiniones de causis velocitationis motus naturalis in fine cum suis improbationibus. Tertio conclusiones responsales ad quesitum cum vna causa velocitationis motus naturalis in fine: cum quibusdaz dubijs cōtra illaz causam. ꝛ solutionibus illorum.

quantum Ad primum sit prima distinctio. motuum naturalium. alius est localis. alius est alterationis. alius est augmentationis vel diminutionis. ¶ Secunda distinctio. motuū localiuz naturaliū qdā sunt recti quidam circulares. modo questio ꝓposita ītelligitur de motu locali naturali recto dūtaxat. ¶ Tertia distinctio. motum naturalem intendi in fine potest intelligi dupliciter. vno modo ꝓprie accipiendo ly in fine. ſ. quando talis motus definit esse. ꝛ sic motus naturalis non intenditur in fine. patet hoc. qz tunc ipse non est. qz cum motus naturalis definit esse. tunc non est ꝛ immediate ante erat. Alio mō capitur in fine. hoc est versus finem. ꝛ sic capitur in ꝓposito. ¶ Quarta distinctio. motum intendi potest ītelligi dupliciter. vno modo per duplum: triplum: quadruplum. ꝛ sic vltra. Alio modo qđ primo sit aliquantus. ꝛ secūdo addat sibi aliquis gradus velocitatis. ꝛ tertio medietas illius gradus velocitatis. ꝛ quarto quarta pars illius gradus velocitatis. ꝛ sic vltra. ¶ Tunc sit prima cōclusio. si motus intenderetur primo modo. fieret infinitus. ꝓbatur ex quo primo esset aliquātus. et deinde in duplo velocior. ꝛ deinde in triplo. ꝛ deinde in quadruplo. ꝛ sic vltra. ¶ Secunda cōclusio. si intenderet secūdo modo nō oporteret ipsum fieri infinituz. imo in casu posset in infinitū intendi. ꝛ adhuc nūcꝫ fieri triplus ad seipsuz recte in simili. sicut si esset aliqđ lignū pedale. ꝛ adderet sibi primo medietas semipedalis. ꝛ deinde medietas residui de semipedali. ꝛ deinde iterum medietas residui. ꝛ sic in infinitum. illud lignuz qđ primo erat pedale in infinitū augeret ſm infinitas partes ꝓportionales ligni semipedalis sibi addendas. ꝛ tamen nō ꝓpter hoc illud lignum pedale. sic auctuz fieret duplum vel triplū ad se: imo si totale lignum semipedale esset sibi addituz aggregatum ex ꝑistente ꝛ addito nō esset duplum ad ꝑistēs. imo solum sexquialterū. sic in ꝓposito esset dicendum de intensione motus secūdo modo dicta. ¶ Tertia cōclusio. motus naturalis in fine hoc est eundo versus finem nō statim quando incipit ꝛ vadit versus finez intenditur secūdo modo. patet hoc. naz aliter graue non moueret velocitate infinita antequā veniret ad centrū: si distaret distātia infinita cuius oppositum dicit Aristo. ¶ Sed sciēdū est ꝙ motus naturalis non intenditur per duplū triplū ꝛc. sic ꝙ in ꝑma parte proportionali hore fit aliquantus. ꝛ ꝙ in secūda parte ꝓportionali hore fit in duplo velocior. ꝛ sic vltra. nec etiaz sic ꝙ quando est pertransita prima pars ꝓportionalis spacij puta prima medietas. ꝙ tunc sit aliquantus. ꝛ quando secunda pars ꝓportionalis spacij sit ptransita. ꝙ tunc i duplo sit velocior. ꝛ sic vltra. ¶ Nam tunc sequeret ꝙ quilibet motus naturalis qui per q̄ntūcūcꝫ tempus parvum duraret. vel quo q̄ntūcūcꝫ parvum spaciuz ptransiret. ad quēcunqz gradum velocitatis ptingeret ante finem. modo hoc est falsum. ꝟsequētia tenet ex hoc ꝙ talis motus fieret per aliqđ tēpus in cuius prima parte ꝓportionali esset aliquātus: ꝛ in secunda duplus. ꝛ sic vltra. ꝛ ita arguitur de spacio. Et ideo tertia cōclusio. intelligitur ꝙ intenditur per duplum triplum ꝛc. ad istuz intellectum. ꝙ quando ipse pertransitum est aliquod spacium est aliquantus: ꝛ quādo ipo est ptransitum duplum spaciuz est in duplo velocior. ꝛ qñ ipse pertransitum est triplum spaciuz est in triplo velocior ꝛ sic vltra. Et ad istum intellectuz vadit auctoritas Aristo. de distantia infinita grauis a centro. ſ. ꝙ tale graue moueretur velocitate infinita versus finem.

Quantum Ad secundū articulum premitto ꝓmo vnum generale omnibus opinionibus. ſ. ꝙ omnis velocitatis intensio causatur vel ex cremento potentie stante resistentia. vel ex decremento resistētie stante potentia. vel ex ambobus simul. ¶ Tunc est prima opinio de causa velocitationis motus naturalis in fine. qua supponit ꝙ motus calefaciat. modo imaginat ista opinio ꝙ quando aliquid graue descendit per aerem. calefacit ipsum aerem. ꝛ per cōsequens rarefacit. ꝛ sic aer ille rarefactus est facilioris divisionis: ꝛ minus resistens. ꝛ sic stataz adest ibi vna causa velocitationis motus. ſ. decrementū resistentie. ¶ Sed ista dicta nō sufficiunt. primo qz aer i estate est notabiliter calidior cꝫ in hyeme. ꝛ tamen idem lapis cadens ab equali distantia per aerem in estate ꝛ in hyeme non monetur notabiliter velocius in estate. nec sensibiliter magis ledit cꝫ in hyeme. ¶ Secūdo. nam aer non calefit ꝓ motum nisi ante moueat. ꝛ dividat. ꝛ fricet. ꝛ tunc cum antecꝫ fit motus ꝛ divisus resistat grauī descēdenti resistentia eius nō est diminuta per eius calefactionem. ¶ Tertio homo ita velociter monet manum suam sicut lapis monetur versus principium sui motus. qđ patet ex eo. qz pcutiens alterū manu. lederet eum plus cꝫ faceret ille lapis cadens ꝓpe principium sui motus. ꝛ cum homo sic monēdo aerem non calefaceret aerem sensibiliter. qz vtiqꝫ percuteret calefactionem. ergo similiter ille lapis saltem circa ꝑncipium casus non ita sensibiliter calefacit aerem. ꝙ ex hoc deberet apparere tanta ꝛ ita manifesta velocitatio. ¶ Secunda opinio imaginatur ꝙ locus naturalis est tancꝫ finis appetit⁹ a corꝑe qđ nāliter monet ad ipsuz. ꝛ ideo q̄to mobile per suum motum ꝑpinquius efficitur suo loco naturali tanto intensius ꝛ cuz maiori conatu monet se ad suū locum. ꝛ ꝑpter hoc in fine monetur velocius cꝫ in ꝓncipio. ad similitudinē hominis boni qui q̄nto efficitur melior tanto cum maiori conatu ntitur ad felicitatem seu ad vitaz cōtemplatiuā que est finis hominis. ¶ Sed breviter illud non valet. qz cum appetitus sit ratione carentie. corꝑus naturale plus distans a suo loco naturali plus deberet appetere suum locum naturalem. ꝛ sic magis in ꝓncipio velocius deberet moueri cꝫ in fine. ¶ Secūdo. naz incipiat aliquis lapis cadere de alto loco vsqz ad terram. ꝛ alter lapis cōsimilis incipiat cadere de basso loco vsqz ad terram. tunc isti lapides quando essent ad spacium pedale ꝑpe terram deberent eque velociter moueri. qđ tamen est falsum. naz ille qui diutius est motus velocius monet. ¶ Probatio cōsequētie. naz ſm dictā opinionem. tūc isti lapides cū sint cō similes in granitate ꝛ equaliꝫ distantes a loco eoꝝ naturali equalē baberent appetitū essendi in suis locis naturalibus. ꝛ cum talis appetitus sit causa velocioris motus ſm ꝙ dicit opinio. vtiqz tunc isti lapides deberēt eque velociter vlterius descendere. ¶ Tertio. nam tunc difficili⁹ eēt levare vnum lapidem ꝓpe terrā cꝫ eūdē magis distantē a terra. hoc est falsum. ꝟsequētia ꝓbat. ex eo ꝙ dicta opinio imaginatur graue maiorē habere appetitū ꝛ iclinationē essendi in suo loco nāli quando est ꝑpe suū locū naturalē cꝫ qñ est magis distans. ¶ Quarto. si a valde alto descēdat lapis ꝑ spaciū decez pedū: ꝛ ibi inveniēs obstaculū gescat. ꝛ lapis cōsilis de basso etiā descēdat per spaciuz decez pedum ad terrā. vnus illoꝝ motuū non percipietur velocior cꝫ alter: licet vnus illoꝝ sit propinquior suo loco naturali cꝫ alter. ¶ Cōcludo ergo ꝙ non ex maiori propinquitate ad locum nāles sunt motus graviū ꝛ leviū nāles velociores. ꝑpter hoc ꝙ tūc talia corꝑa sūt ꝑpingora suo fini ꝛ plus appe-

tentia illum finem. nec est simile de istis corporibus naturalibus non cognitiuis sui finis. ⁊ de homine tendente ad felicitatem qui sui finis est cognitiuus. ¶ Tertia opinio imaginatur q̄ in loco naturali est quedaz virtus alteratiua vel attractiua locati. ⁊ q̄ illa fortius trahit de ꝑpe q̄ de longe. ⁊ q̄ ꝑpter hoc corpus naturale velocius mouet in fine cū est ꝑpinquius suo loco naturali q̄ mouebatur in principio cum erat a suo loco naturali remotius. ¶ Contra istaz opinionem potest argui tribus vltimis rationibus quibus arguebatur contra opinionem precedentem. ¶ Et vltra hoc potest cōtra ipsam argui primo sic. si hoc esset verū sequeretur q̄ motus corporuz naturalium ad sua loca non esset naturalis sed violentus. hoc est falsum. ꝯsequētia tenet. ex eo q̄ per dictam opinionez entia naturalia traherent ad sua loca naturalia per virtutem existentez in ipso loco. modo tractus est quidaz motus violentus. ¶ Secundo. sequitur q̄ grauiora tardius moverentur deorsum q̄ minus grauia. sed hoc est falsum. ꝯsequentia ꝓbatur. nam grauiora plus resisterēt virtuti trahēti. ¶ Tertio sequeret q̄ corpa nālia non mouent ad sua loca a quacunq; distantia. qō est cōtra Aristo. primo huius. ꝓbatur cōsequentia. q; illa virtus attractiua nō se extēderet ad quācunq; distantiam recte. sicut neq; magnes trahit ad se ferruz a quacūq; distantia ꝑpter determinatā distantiaz ad quā agit. ita neq; virt⁹ attractiua traheret ad se locatū a quacunq; distantia. ⁊ per ꝯsequens ipsuz locatū nō a quacunq; distantia moueret ad suū locū. ¶ Quarto. sequeretur q̄ nō a quacunq; distantia a suo loco naturali ipsuz grave inciperet moueri eque velociter ceteris paribus: qō est cōtra experientiaz. ꝯsequētia tenet ex eo q̄ virtus attractiua est fortior ꝑpe q̄ longe: ideo si aliqō corpus naturale inciperet moueri ꝑpe suum locū naturalē velocius inciperet moueri q̄ si incepisset moueri remotius a suo loco naturali. ¶ Quarta opinio imaginat q̄ ⁊nto grave plus descendit tanto minus videt esse de resistentia sub eo. scilicet de aere. ergo cum grauitas maneat. ⁊ resistentia diminuat: motus cōtinue plus ⁊ plus velocitatur. ¶ Sz eiter contra hoc arguitur primo. nam fm hoc sequeret q̄ si duo grauia cōsimilia caderent versus terrā: vnum a loco alto sic q̄ haberet multum de aere sub se. ⁊ aliud de loco basso: sic q̄ modicum haberet de aere sub se. q̄ primū inciperet cadere tardius q̄ secundū. hoc est falsuz. q; eque velociter inciperet cadere deorsum. q; ꝑpe principia suorum motuū eque fortiter lederent impedientē. ꝯsequentia tenet per sic opinantes. ¶ Secūdo. q; nō est verus q̄ ille minor aer in predicto casu minus resistat: q; quādo lapis est ꝑpe terram adhuc est tantus aer lateralis sicut si esset remotior a terra. ⁊ ideo ista difficile est q̄ aer diutius cedat. ⁊ fugiat lateraliter sicut erat quando lapis erat remotior. ⁊ cuz hoc eque difficile vel difficilius est quando lapis est prope terram q̄ aer sub eo cadat in directuz. q; terra obuiat que fortius resistit q̄ aer. ¶ Tertio q; graui in descendendo vel resistit totus aer qui est sub ipso vna cū terra. vel aer solus si dicatur primuz tunc nullum grave sicut esset vnus lapis magnus. vel aliquod tale descenderet. ꝑpter hoc q̄ tunc resistentia esset maior q̄ potentia motiua illi⁹ gravis. si antē dicatur q̄ solus aer resistat. tunc sequeretur q̄ illud grave intenderet motum suuz vsqz ad gradū velocitatis infinitū. ex eo q̄ resistentia talis diminueret vsqz ad non gradum. ex eo q̄ illud grave in fine motus non habet aliquid sub se de aere resistēte. ¶ Quinta opinio vult q̄ talis velocitatio fiat per aerem insequentē vel aquā vel aliqō aliud mediū. ⁊ imaginatur sic q̄ post ipsuz grave descendēs ipse aer rarefit insequendo ipsum grave descendens. ne fiat vacuum ibi vbi erat grave: ⁊ q̄ tali pulsu aeris ⁊ motu iuuat ipsuz grave ⁊ velocitatur in descēdendo. ¶ Istud nō valet. naz fm hoc illud qō esset late figure ceteris paribꝰ magis velocitaretur in descēdendo. cuius oppositum docet experiētia probatur cōsequentia. q; plus de aere insequitur ipsuz. ¶ Secūdo sint due spere equales: vna de plumbo alia de ligno. tunc motus spere plumbee cum hoc q̄ est velocior semper magis velocitatur q̄ motus spere lignee. ⁊ tamen equaliter de aere insequitur vtranq;. ergo insecutio talis ipsius aeris non videtur esse talis velocitationis causa. ¶ Tertio quia si talis spera descendens transeat per foramen: ⁊ statim foramen reclaudatur. ita q̄ aer insequens detineatur. non minus motus velocitabitur. ideo talem velocitatem non facit aer insequens. ¶ Quarto. nam aer inferius per descensum gravis condempsatus plus videtur resistere ⁊ impedire velocitatem q̄ aer superius rarefactus ⁊ insequens videatur iuuare. vel saltem tantum. ¶ Quinto. nam secundū talem imaginationez grave in spera ignis minus deberet suum motum intendere. quod tamen est falsum. consequentia tenet ex hoc q̄ in descensu gravis in spera ignis ipse ignis existens super grave descēdens minus insequeretur ipsuz grave descendens. postq̄ ignis est magis levis. et nature levis repugnat descendere descensum alicuius gravis insequendo. ¶ Sexta opinio premittit sicut in his que scinduntur vbi divisio precedit dividens. sicut patet in quibusdam ignis cum dividuntur secundum longum facilius est continuare divisionem q̄ incipere. ita in proposito licet divisio aeris non precedat ipsuz grave. quia tunc esset vacuum. tamen propter hoc q̄ aer subiectus recedit ad latera fit ibi quedam rarefactio. que precedit ipsum grave. ⁊ ex hoc continue movetur velocius et facilius. ¶ Sed ista opinio non valet. quia aer directe sub gravi magis condempsatur q̄ rarefiat. et illud patet bene in simili. si motus fiat per lutum vel aliquod tale cuius condempsatio esset sensibilis. ¶ Secundo. nam ex ista causa non potest reddi ratio aliquorum apparentium accidentium ex descensu gravis. sicut q̄ grave descendendo aliquando reflectitur cum invenit obstaculum. ⁊ similiter cum plumbum appensum chorde descendit ecōverso reflectitur. horum enim cause non possunt reddi iuxta predictam opinionem. ¶ Tertio. nec exemplum eorum de lignis est ad proposituz. quia talis facilitas dividendi lignū fit propter poros ordinatos in illo ligno secundum longuz. ⁊ quia non sunt sic ordinati ex transuerso. non ita faciliter. secundum transuersum dividitur sicut secundum longuz. sed sic non est de aere. cuz non sit corpus scissibile. sicut patet quarto methеurorum.

Quantum ad tertium articulum est alia opinio de causa velocitationis motus naturalis in fine. et illam approbo. vnde secundum istam opinionem imaginandum est q̄ ipsum grave in suo motu ad suam grauitatem naturalem acquirit sibi quendam impetum seu grauitatem accidentalem. que iuuat grauitatem naturalem ad movendum ipsum grave velocius. et similiter dicendum est de levitate. et secundum q̄ ipsum corpus naturale movetur diutius et diutius. secundum hoc sibi acquiritur maior et maior impetus. et secundum hoc continue movetur velocius et velocius. nisi tamen hoc impediretur per maiorem crescentiaz ipsius resistentie q̄ eēt impetus sic acquisitus. et imaginandum est q̄ sicut ille impetus acquiritur consequenter ad motum. ita consequenter minoratur vel deficit ad minorationem. vel defectum motus. ¶ Et pro ista opinione experimentum habemus tale q̄ si mola fabri magna vel valde gravis velociter moveretur motu versionis: quando cessares eam movere. adhuc ipsa diu moveretur. q̄ non videtur esse nisi a quodam impetu ab extrinseco sibi acqsito et impresso sibi a movente. tunc viterius cum cessas movere illam molam continue diminuitur donec mola cessat a motu. propter hoc. quia forma naturalis mole illius tendit ad oppositum. Ita imaginandum est proportionaliter in proposito de motu naturali corporis naturalis ad suum locum. Et forte si ista mola sic mota semper duraret sine aliqua diminutione vel alteratione. et non esset aliqua resistentia corrumpens impetum talem ibi generatum mola ab illo impetu perpetuo moveretur. et sic si placeret possemus imaginari quot non oportet ponere intelligentias moventes orbes celestes. ¶ Potest enim dici quot quando deus creavit speras celestes ipse incepit moveri vnāquanq; earum sicut voluit. ⁊ sic ab ipetu quē dedit eis adhuc movētur. q; ille impetus ibi nō corrumpitur nec diminuitur eū

non habeat ibi corrumpens. postq̄ mobile non inclinat ad oppositum. Tunc sc̄m istā opinionē possent poni conclusiones. ¶ Prima est. q̄ cā velocitatōis motus naturalis ē ipetus acgritus in ipso mobili. qui cōsequenter acgrit ad talem motū naturalē. pbat in simili de molafabri q̄ post amotionē principalis mouentis adhuc mouet. sed tūc nō videt moueri nisi a quodā tali ipetu sibi ab extrinseco acgsito. Secundo pbat hoc a simili de boue currente. qui postq̄ icepit currere ⁊ cucurrit bene velociter non pōt se bene arestare quando vult. q̄ non videt eē nisi ꝓpter talē impetū in ipso acquisitum qui adhuc vlterius inclinat ad motum. Secundum istā opinionē posset reddi causa quare graue cum fortiter descendit ⁊ inuenit resistentiā reflectit versus partem aliqua venit. Unde huius causa est. nam graue in descensu acgrit sibi talē impetū qui non subito corrūpit. ⁊ ideo cū inuenit obstaculū ille ipetus nondū corruptus inclinās ad motum nō potēs ipm mouere vlterius deorsum mouet ipm econuerso sursum. tam diu q̄ ille ipetus corrūpit. ¶ Juxta illud etiā diceret q̄ si terra eēt pforata totaliter. ⁊ per illud foramē descenderet vnū graue bñ velociter versus centrū. tūc q̄n medium grauitatis illius corpis descēdētis eēt medius mūdi illud corpus adhuc vlterius moueret versus aliam partē cell ꝓpter ipetū nondū in ipso corruptum. ⁊ in sic ascēdendo q̄n ille ipetus deficeret illud graue econuerso descēderet. ⁊ in tali descensu iterū acgreret sibi quēdā parē impetum quo iterꝫ moueret vltra centrū. ⁊ illo ipetu corrupto iterꝫ descēderet. ⁊ sic moueret circa centrū titubādo tā diu q̄ nō amplius in eo eēt talis ipetus. ⁊ tunc quiesceret. ¶ Scōa cōclusio. oīs motus nālis localis qui fit in medio vniformi velocior ē in fine q̄ in principio. pbat. ex eo q̄ resistētia manet eadē p hypothesim cū medium sit vniforme ⁊ potētia motiua augeat. s. per impetū acgsitū qui ipm inuat ad motū. per p̄cedentē cōclusionē. ¶ Tertia conclusio. si aliquis motus alicui⁹ mixti fieret in vacuo. vbi fuit locus naturalis alicuius elemēti talis motus eēt velocior in fine q̄ in principio. pbatur iterum. q̄ resistentia manente eadē. s. resistētia in inseca potentia motiua mitēdit p ipetū qui ibi acquirit. ¶ Quarta cōclusio. medium in quo fieret mot⁹ ꝑ sic disponi q̄ mobile simpler moueret in ipso eque velociter ꝑ se in fine sicut in principio. ꝓz hoc si medium eēt difforme in resistentia ⁊ inferius plus resisteret q̄ superius in tāto in quāto posset iuuare talis impetus acquisitus ad intentionem velocitatis ipsius motus. in tali casu motus grauis per totū medium esset vniformis. ⁊ quod plus ē. medium posset sic disponi q̄ motus naturalis factus i ipso in fine eēt tardior q̄ in principio. ꝓz hoc si medium inferius esset plus resistens q̄ superius. in tanto q̄ illa resistentia eēt maior q̄tū ad remittendum motum q̄ esset impetus acquisitus q̄tū ad intendendum motum. ¶ Quinta cōclusio. mobile pōt sic disponi q̄ in fine sui motus naturalis moueretur tardius q̄ in principio. istam conclusionem sufficienter probauit tertia ratio facta ante oppositum. Sed verū est q̄ nō totus ille motus fieret in medio vniformi. sed difformi. ¶ Sexta conclusio. mobile potest sic disponi q̄ velocius moueretur in pleno q̄ in vacuo. ꝓz. nam sit vnum mobile cōpositū ex duobus gradibus aeris. ⁊ quatuor terre. ⁊ sit spera ignis plena ⁊ totū residuū vacuum. tūc illud mixtū cū descenderet in igne resistēte sicut vnū. verbi gratia. tam aer q̄ terra traherent ipsum deorsum. quādo autem illud mixtum veniret ad vacuum vbi prius erat nālis locus aque. aer faz ipiceret resistere terre trahēti deorsum. ⁊ sic illud descēderet a ꝓportione q̄tuor ad duo in vacuo. vbi prius erat loc⁹ naturalis aque. qō prius in pleno puta in igne descendebat a proportione ser ad vnum. que ē maior q̄ proportio quatuor ad duo. ⁊ per consequens illud mixtum velocius descendebat in pleno vt in igne. quia ex maiori proportiōe q̄ in vacuo. Ista ratio supponit q̄ a corpore naturali in vacuo circunscribatur appetitus ille generalis corporum quo appetunt replere vacuum. Ulteri⁹ supponit q̄ corpora naturalia grauia ⁊ lenia appetunt manere in vacuo vbi prius fuit locus naturalis talium corpōrū. ¶ Juxta istā opinionem dubitatur contra talē impetum. Primo quid generet talē impetum in motu naturali ipsius corporis. Secūdo dubitatur a quo corrumpatur ille impetus. tertio dubitat que res sit talis impetus. ¶ Ad primum dico q̄ talem ipetum generat forma substalis mobilis mediāte motu. ¶ Ad scōz dico q̄ talis ipetus corrumpitur per absentiā cōseruantis. puta motus ⁊ inclinationem ipsius mobilis ad getē. recte sicut lumē in medio corrumpit. per remotionē ⁊ absentiaz corpis luminosi. ¶ Ad tertium dico q̄ est quedā qualitas de scōa specie qualitatis. est. n. quedam habilitas ⁊ facilitas ad motū. ¶ Deinde dubitatur cōtra secundam cōclusionem. nā dicunt auctores de precedētibus. q̄ q̄to aliqd pⁿ distat a centro tanto est grauius secundum situz. ex quo videtur sequi q̄ graue in principio sui motus quādo multuz distat a centro velocius debeat moueri: cum tunc sit grauius. ¶ Secundo graue in descendendo continue fit calidius ⁊ lenius. ex quo motus calefacit. ergo continue videtur moueri tardius ⁊ tardius. ¶ Ad ista ambo simul dico. q̄ acgritur ibi plus de impetu in continuatione motⁿ. qui pⁿ facit ad intensionem motus in fine. q̄ poterat facere illa grauitas secundum situm in principio ⁊ etiam q̄ posset impedire tanta lenitas quanta ibi acquiritur ex caliditate ibi causata per motum.

Ad rationes Ad primā dico q̄ illud qō dictum est intelligit̄ de motu naturali locali ⁊ recto. ⁊ nō circulari. per hoc etiam solvit̄ secunda rō. q̄ intelligitur de motu locali ⁊ nō de alijs motibus. ¶ Ad tertiam. illa vadit p vna conclusione posita. ¶ Ad quartā. illa ēt vadit p vna cōclusiōe posita. ¶ Ad quintam. nego q̄ continue maneat eadē ꝓportio potentie motē tis ad resistentiā. nā per appōnē talis ipetus potentia motiua ꝓtinue intenditur. ¶ Ad sextā. negatur consequentia. q̄ sicut dictum est in vna conclusione medium potest sic disponi q̄ motus naturalis in ipso maneret per totum regularis. ¶ Ad septimam. concedo q̄ tale graue haberet potentiam infinitā. concedo etiam q̄ non haberet potentiam infinitam. quia aliquod graue distare per distantiam infinitam a centro est impossibile. ad impossibile autem sequitur qō lz. ¶ Ad octauam. illa bene probat q̄ motus naturalis nō intenditur in fine capiendo finem quando motus desinit eē cum. hoc tamen stat q̄ bene intenditur in fine. i. versus finem. Et sic est finis qōnis.

¶ In his enim que de subtus plures iam lationes conuenerunt in vnum ꝛc. Textu cominēti trigesimiquinti.

Questio xv.

Etauum ppositorum erat. vtrum spere celestes sicut sūt spere planetarum pluribus moueantur motib⁹. s. ab oriente in occidentem motu diurno. ⁊ ab occidente in orientem motu ꝓprio. Et arguebatur primo. q̄ non. nam tales diuersi motus vel essent eque fortes ⁊ eque veloces. vel vnus eēt velocior ⁊ alter tardior. si essent eque veloces. tunc ꝓtinue planete manerent in eodem situ⁹ ⁊ aspectu ad nos. sed hoc est falsum. consequentia probatur a sili. nam si aliqua musica ascendat super aliq̄ lanceam aliqua velocitate. ⁊ lancea interim descendat precise equali velocitate. musica non mutabit situz nec aspectum ad aliquod quiescens. sed continue hēbit se simili modo ⁊ non aliter ad tale quiescens. similiter esset de homine qui moueretur in naui ita velociter ad vnam partem sicut nauis moueretur ad aliam. Si autem dicatur q̄ motus ipōrum orbium planetarum quorūz aliqui sunt ad vnam partem ⁊ aliqui ad aliam. sic se habent q̄ vnus est velocior. alio. capiam ergo speram solis. ⁊ quero vtrum velocius moueatur ab oriente in occidentem motu diurno vel velocius ab occidente in orientem motu ꝓprio Si dicatur primum. tunc non monetur nisi motu diurno. probatur sic in simili de musica mota super lancea. naz si descensus lācee sit velocior. musica non dicitur ascendere. sed descendere solum. aliter enim idez simul moueret motibus ꝓtrarijs. Si āt motus proprius spere solis esset

velocior motu diurno eiusdē. tūc ppter consimilem rōnez nō diceretur moueri vt videt nisi motu ppio. qđ tamen est falsum. ¶ Et confirmat hoc. nā spera solis quasi omni die naturali facit vnā reuolutionem motu diurno. vbi tū vno integro anno non facit nisi vnam reuolutionē motu ppio. ergo nō potest dici q̄ motus ppius spere solis sit velocior motu diurno eiusdem. ¶ Sedo ipōle est idē simul moueri pribus motibus localibus. ergo qđ falsa. ꝓña tz añs pbo q; ipossibile ēt dē corpus simul ee in diuersis locis. ⁊ q; diuersi motus locales sunt ad diuersa loca videt etiā q̄ ipōle sit idem corpus simul. ⁊ eque primo moueri ad diuersa loca. sed si mouet ad diuersa loca. prius tū mouet ad vnum ⁊ postea ad alium. ¶ Tertio si qđ ēt vera sequeretur q̄ vnus illoꝝ motuū ēt tali orbi naturalis. ⁊ alter violētus. ⁊ sic ille alter nō diu duraret in tali orbe: cū nullū violētum diu duret. prio huius. sed ꝓña est falsum. nā oibus motib⁹ q̄ nunc sunt incelo sp ꝓsites erant in eodē. ⁊ semp erūt sup posita eternitate mūdi. ꝓña probat ex eo q̄ ostensum ē primo hui⁹ vni⁹ corpis simplicis nō esse nisi vnū motū naturalē simplicē. cum ergo spere celestes sint corpa nālia simplicia. neutra earū habebit plus q̄z vnū motū sibi nāle simplicem. ⁊ ıō si aliqs alter ei inest. videt ei inesse violenter.

Oppositū vult Ari. in lra. ⁊ sīr oppositū volunt ptholemeus ⁊ alij astrologi q̄z plures. ¶ In ista qōne prio recitanda est vna opio de q̄sito cū ei⁹ ipobatiōe. Secūdo rndendum est ad quesitum.

Quantum ad primū sciendum est q̄ erat vna opio. s. alpethragi. q̄ omnes orbes celestes mouerent ab oriente in occidētē. ⁊ q̄ nullus orbiū celestium mouet ab occidente in orientem. tz orbes planetarū ab oriēte ad occidentē minus mouerent sup alios polis q̄z primum mobile ⁊ cum hoc nō facerent completas circulationes in die naturali sicut facit primum mobile. vnde imaginabatur q̄ in die naturali mobile faceret vnam completam reuolutionem sup polos mundi ab oriente in occidentē. ⁊ q̄ interim etiā orbes planetarū moverent ab oriēte in occidentem. super alios tū polos. suos motus incurtando intantū q̄ orbis saturni in die naturali tātū deficit q̄ nō facit vnam completam circuitionem q̄ in triginta vel trede cim annis facit vnam reuolutionem min⁹ q̄z primū mobile. sed orbis iouis. q; est remotior a primo mobili plus deficit in die naturali q̄z nō faciat vnam cōpletam circuitionē. intantū q̄ in minori tempore q̄z saturn⁹ facit vna reuolutione minus q̄z primū mobile. ⁊ pportiōaliter suo mō dicit ō orbe martis. ⁊ alijs orbib⁹ planetarum. vnde mot⁹ solis ab oriente in occidētem tantū incurtat a motu primi mobilius q̄ in vno anno facit vnam reuolutionem min⁹ q̄z primum mobile. sed orbis lune q̄ est infim⁹ orbiū planetarū ⁊ marime distās a prio mobili. in tantum incurtat in suo motu ab oriente in occidentē q̄ in vno mēse facit vnā circuitōem minus q̄z primum mobile. ita q̄ ille imaginat q̄ fm q̄ orbes planetarū plus distant a primo mobili fm hoc pl⁹ suos motus ab oriente in occidentē incurtat. ppter hoc q̄ ois virt⁹ finita ab aliquo agēte derivata fortior est ppinqua q̄z remota. ⁊ ideo orbes ppinquiores orbi primo velociꝰ ab oriente ad occidentem mouent ⁊ remotiores tardiꝰ. ⁊ vlteriꝰ dicit q̄ pp hmōi incurtationē appet sensui q̄ orbes planetarū moueāt ꝛ motū primi mobil. ⁊ declarat hoc exemplo nam cum duo homines mouent nō eque velocit ad idez vbi vt alicui lōge distanti q̄ tardior ad vbi ꝛrium moueat a quo velocior recedere dignoscit. ¶ Sed breuit ista opinio ē ꝛ opinionem ptholemei. ⁊ omnium astrologoꝝ. ⁊ pōt ꝛ ipsam argui duabus rōnib⁹. ¶ Prima est si nō eēt in motib⁹ orbiū nisi dīa incurtatōis tunc ven⁹ ⁊ mercuri⁹ ceteris tpib⁹ deberent ee oppositi radijs solis. q̄ nunc̄ visuz est. vel. n. sunt sub radijs solarib⁹ vel sunt vesptini vl matutini. vnde fm alphraganum i libro suo triginta dīay. dīa qntadecima. dicit q̄ ad plus ven⁹ a sole elōgat p quadragita octo gradus. ⁊ mercuri⁹ p. 26. ¶ Sēda ratio. nam tunc fm pportionē distantie orbiū planetarū a primo mobili deberet esse pportio incurtatōis. qđ falsum est. cū sol venus. ⁊ mercurius in suis deferentibus quasi equalē moueant. luna autē multū ineq̄liter. cū tū mercuri⁹ sequat imediate.

Quantum ad secūdū sciendum est q̄ aliquid moueri simul pluribus motib⁹ circularibus potest intelligi duobus modis. vno mō sup eisdem polis alio. mō sup diuersis polis. sic q̄ vno motu alio qđ mobile moueat sup aliquibus polis. ⁊ alio motu super alijs. ¶ Tunc sit prima cōclusio impossibile est eundez orbem moueri ab oriente in occidentē ⁊ cum hoc ab occidente in orientē sup eisdem polis. istam cōclusionem sufficienter pbant prima ⁊ secunda ratōes posite ante oppositum. ¶ Secūda cōclusio. orbes planetarū monent ab oriente in occidentem super polis mundi. ⁊ cū hoc ab occidente versus orientem. sup alijs tamen polis ꝛ Probatur. ꝛ Primo q̄ moueantur ab oriente ad occidentem notum est ad expientiam. sed scōa pars pbat. q; nos videmus q̄ si aliqs planeta mō est in ariete postea ē in thauro. ⁊ postea in signo geminorum. ⁊ sic de alijs signis zodiaci. sed hoc nō pōt saluari nisi per motum planetarū ad orientem vel p incurtationē suorum motuum ab oriente in occidentem. si dicatur primū cum. hoc nō possit saluari. sup eisdem polis super quibus monent ab oriente in occidentem p precedentē cōclusiōez. oz q̄ hoc sit sup alijs polis. ⁊ hoc dicit scōa ps cōclusionis si ät dicerēt q̄ hoc posset saluari per incurtationē motꝰ planetarū ab oriente in occidentem. hoc nō valet fm q̄ pz ex primo articulo. ex hoc pz rnsio ad qōnem. s. q̄ orbes planetarū simul ⁊ semel mouentur pluribus motibus. s. ab oriēte in occidentē per meridiem. ⁊ ab occidente etiam p meridiem in orientem. tz tamē sup alijs ⁊ alijs polis. ¶ Sz sciēdum est q̄ isti motus nō pueniunt ab eadē intelligētia. Sz imaginādū est q̄ orbes planetarū monētur ab oriēte in occidētē ex istuētia quā recipiūt a prio mobili. ⁊ cū hoc qlibet orbis planete hz intelligētiā sibi appropriatā que mouet ipz ab occidēte in orientē. ⁊ ille motꝰ est illi orbi ppius.

Ad rationes ꝛ Prima ⁊ secūda vadūt p prima ꝛclone scōi articuli. ¶ Ad tertiā dico q̄ nō oz q̄ si alicui mobili insunt plures motꝰ locales. q̄ si vnꝰ illoꝝ sit ei naturalis q̄ alter sit ei violentus. tz sufficit q̄ ei insit ꝑter naturā. Et sic est finis questiōis.

¶ Manifestū autē ex dīs quoniā ⁊ dicere fieri latorū armoniā tanquā cōsonantibus factis sonis. leuiter quidem dictum est. ⁊ superflue a dicentibus ⁊c. Textu cōmēti quinquagesimi secundi.

Questio xvi.

Vtrum ꝛ Propositoꝝ erat vtrum corpora celestia suis motib⁹ causent sonū. ⁊ videtur q̄ sic. q; sunt corpa magna ⁊ solida nō cōdensabilia nec rarefactibilia. ergo cōfricatione eorum adinuicem p suum motum videntur causare sonum q; sic videmus fieri in alijs corporib⁹. ¶ Secūdo q; ex motu violento corporum solidorum causatur sonus. modo primus mobile videtur violenter rapere secum orbes planetarum. ergo ex tali violentia videtur causari sonus. ¶ Tertio. naz videmus hic inferius q̄ corpa velociter mota causant sonū sicut patet de virga velociter percussa ad aerem. sed q; celum velocissime monet videt vtiq̄z suo motu causare sonum. ¶ Quarto arg. ad idem auctoritate antiquorū qui talem sonum vocant musicam mundanam.

Oppositum Volunt Ari. ⁊ commentatoꝛ secundo hui⁹. ¶ In ista questione primo vidende sunt de hoc opiniones antiquorum. Secundo respōdendum est ad questionem secundū intentionem Aristotelis.

Quantum ad primū sciendū ē q̄ de ista qōne fuit vna opinio fic tāgit Ari. in lra. q̄ corpa celestia eārent armōiā suo motu. ⁊ hoc posuerūt multi pbi. sicut est pythagoras. plato. tullius. macrobi⁹. ⁊ p bāt hoc rōnib⁹ ante oppositū positis. vñ dixit macrobius q̄ secundū hoc theologi illius tpis posuerunt nouē musas ita q̄ octaua erat celū stellatum. ⁊ alie erant septem orbes

planetarum. ⁊ nona aggregatū ex illis orbibus continēs totam illam consonantiam. ¶ Scdo de hoc dixit plato q̄ in singulis celestibus orbibus site sunt syrenes. i. decantationes laudis dei. vnde syren grece idem est qđ deo canens latine. ¶ Tertio de hoc dixit pythagoras ⁊ tullius volētes reddere causam quare anima delectetur in musica. dicunt q̄ hoc est ideo. q̄ anima originem sumpsit ex celo. vbi est musica. ⁊ ideo delectatur in musica q̄ tunc quodaꝫ mō recordatur de illa musica celesti dulcissima. ¶ Quarto dicunt quidam q̄ de orbibus celestibus dictum est illud .s. qđ scribitur. in omnem terrā exiuit sonus eorū. ⁊ qñ dicebatur istis bonis antiquis patribus cur nō audimus talem sonū musicā ⁊ armoniā quē faciūt corpora celestia suo motu dicerent q̄ pp consuetudinem illum sonum nō percipim⁹ recte. sicut fabri pp consuetudinem audiēdi sonuꝫ malleoꝝ illum sonum non ita percipiunt sicut nō assueti. qđ pz. q̄ nō obstante tali sono fabri loquuntur adinuicem. nec impediuntur per talē sonum. q̄ tamen nō esset de alijs q̄ nō essent assueti hmōi audire sonū. sīr sic est de illis qui morant circa strepitum aquarū. illi ēt pp consuetudinem audiendi illū sonum non sic iudicant de eo nec sic impediuntur p ipsum quēadmodū faciunt illi qui talem sonū audire nō sūt assueti. ¶ Aliter posset dici supponendo q̄ sonus est quedam q̄litas in corporibus sonantibus ⁊ nō qualitas existēs in aere medio. q̄ si esset qualitas realr existens in medio. tūc quiret ad sensum ⁊ superponeretur auditui ⁊ non fieret sensatio. ⁊ ideo sicut dicimus de colore q̄ est qualitas nō existens in medio realr. sed multiplicat speciem suam ⁊ similitudinem vsq̄ ad visum. ⁊ sic videretur. ita dicenduꝫ de sono q̄ eēt qualitas exīs in corporibus sonantibus. ⁊ non audiretur nisi per speciem eius multiplicatā per medium vsqꝫ ad auditum. ¶ Secūdo supponerent q̄ sicut ad hoc q̄ spēs colorum multiplicetur in medio regrit lumē exīs in medio tanq̄ dispositio disponēs medīū ad recipiendum spēs visibiles sic ad hoc q̄ sonus multiplicet spēm suaꝫ per medīū requiritur q̄ aer circunstet corpora sonātia. ⁊ sit tremibilis ad hoc q̄ per ipm possit multiplicari species soni. ⁊ tunc dicerent q̄ in corporibus celestibus eēt sonus. sed nō audiretur. propter hoc q̄ aer contiguus ipsis nō tremit. ⁊ ideo spēs illius soni nō multiplicatur per ipsuꝫ vsq̄ ad nos. Qđ aer contiguus eis non tremat. pz. q̄ ipa suo motu nō mouent aerē motu saltem tremoris. ¶ Cōtra istā opinionem licet non possit demonstrari. tamen contra ipsam pōt argui taliter qualiter. ¶ Primo q̄ si corpora celestia facerent talē sonum. ille vtiq̄ variaretur sicut velocitates ⁊ tarditates in corporibus celestibus variantur. ⁊ si sic vtiq̄ sonus qui modo esset talis qualis sonus precedēs nō erat. a nobis deberet percipi ex eo q̄ audire talē nō essemus assueti. ¶ 2° q̄ bñ percipimus sonos minores. ergo magis debemus percipere illos. ¶ Tertio. q̄ talis sonus est ita magnus q̄ destrueret oia ista hic inferius. ¶ Quarto maxime destrueret organū auditus. cū excellens sensibile corrumpat sensum imo bene minores soni q̄ eēnt illi sunt destructiui organi auditus. ergo magis illi. ¶ Quinto arguitur cōtra idez ex causis soni. q̄ ibi nō fit violēta confricatio. ex eo q̄ corpa celestia sunt simplr plana ⁊ leuia. ⁊ tñ violenta cōfricatio requiritur ad hoc q̄ corpa suo motu causent sonum.

Quantum ad scām pono vnicam cōclonē rōsalem ad qōnē sm opinionē ari. q̄ corpa celestia in mūdo nō faciunt sonū. probatur. nam frustra eēt ibi talis sonus. ex quo toto tpe eterno talr son⁹ nō audiret. pbaf etiā p rōnes iprobantes opiniones recitatam.

Tunc ad rōnes. ad primā dico q̄ licet corpora celestia sint corpora magna ⁊ solida. tamen non est ibi aliqua percussio vel expulsio aeris que regrit ad sonū. Et si dicatur q̄ talis expulsio aeris solū requirat ad multiplicandum spēm ⁊ non ad generationem soni. hoc nō valet. q̄ sic ego possum dicere consimili ratione q̄ in quolibet corpe quiescente esset sonus sed non audiretur. q̄ tale corpus quiescens non moueret aerem prope se motu tremoris qui quidem tremor requiritur ad hoc q̄ sonus audiat per speciem suam multiplicatam per aerem sic trementē. ¶ Ad secundam nego q̄ vnus orbis rapit violenter alīuꝫ vnde ibi non est aliquis raptus vnius orbis per alīū. ex eo q̄ corpora celestia sunt lenia sm eoꝝ superficies in tantū q̄ ibi deficit illud quo vnus orbis posset se tenere ad alīū quo vnus raperet alium. ¶ Ad tertiam dico q̄ verum est q̄ motus proprius sui velocitatem causet sonum. quintamen ibi etiam adsint alia requisita ad generationem soni. sicut cōfricatio aeris. expulsio ⁊ consimilia. sed illa deficiunt in motu corporū celestiū. ¶ Ad ūrtā dico q̄ illi boni antiq̄ prēs fuerūt illi⁹ opinionis. ari. autem fuit alterius. Et sic ē finis questionis.

¶ Celeriores enī cē maioris circuli velocitatem rationabile eorū qui circa idem centruꝫ colloca toruꝫ: sicut enim in aliis maius corpus velocius fertur propria latione: sic ⁊ ī circularibus ⁊cete. Textu ꝓmenti quadragesimi sexti.

Questio xvii.

Decimum ꝓpositorū erat. vtrum orbes inferiores planetarū velocius debeant moueri motibus proprijs q̄ orbes superiores. vt verbi gratia orbis iouis velocius debeat moueri motu proprio q̄ orbis saturni. ⁊ orbis martis velocius q̄ orbis iouis. ⁊ sic consequenter. Et arguitur primo q̄ nō. nā primū mobile. s. orbis suprēmus velocissime mouetur motu proprio. s. ab oriēte in occidēte super polos mūdi. qđ nō eēt nisi velocissime moueri seu velociter moueri argueret perfectōꝫ in orbibus celestibus. Tunc sic. quāto orbes sunt superiores tanto sunt nobiliores. ⁊ quāto sunt nobiliores tāto velocius debent moueri motibus proprijs. ergo orbes planetarum superiores velocius debent moueri motibus proprijs q̄ orbes inferiores. ⁊ per ꝓns orbis saturni velocius moueret vel deberet moueri motu ꝓprio q̄ orbis iouis. cui⁹ oppm querit questio. ¶ Scdo de orbibus celestibus. vr ēē imaginandum proportionaliter sicut de corporibus infra speraꝫ lune. sed sic est de corporibus infra speram lune. q̄ maiora velocius mouentur. patet hoc. nam equus velociꝰ mouetur q̄ formica. ⁊ magnus lapis velocius mouetur vel descendit q̄ parvus. ergo similiter videt q̄ orbes maiores debeant moueri velocius. sed hi sunt orbes superiores ergo ⁊c. ¶ Tertio spere mercurij ⁊ veneris sunt inferiores spera solis. ⁊ tamen non mouentur velocius. nam ille tres spere equale tps apponunt ad perficiendum suas circuitiones. s. vnum annum. ergo non est vr verum q̄ orbes iferiores velocius mouēt motib⁹ ꝓprijs q̄ supiores.

Oppositum vult Aristo. ⁊ alij astrologi. qui dicunt saturnum complere suā circulationem motu proprio in lōgiori tempore q̄ iupiter ⁊ iupiter in lōgiori tempore q̄ mars. ⁊ mars in longiori tēpore q̄ sol. ex quo sequitur q̄ spere inferiores velociꝰ cōplent suas circulationes q̄ superiores. cum iupiter sit sub saturno. ⁊ mars sub ioue. ⁊ sol sub marte. ¶ Pro ista qōne sit prima cōclusio ista. q̄ ista ꝓña non valet. orbis iouis citius perficit suam circuitionem q̄ orbis saturni ergo orbis iouis velocius mouetur q̄ orbis saturni. ꝓbatur ex eo q̄ penes aliud mensurat ⁊ cognoscit velocitas circuitiōis ⁊ penes aliud velocitas motus. vnde si orbis saturni q̄tū ad suam magnitudinē haberet se in eadē ꝓportione ad magnitudinem orbis iouis in qua se hz tps in quo saturnꝰ facit vnam circuitionem ad tps in quo iupiter facit vnā. iupiter posset suam circuitionem facere i minori tpe q̄ saturnꝰ. ⁊ tamen eq̄ velociter moueret. vel adhuc iupiter tardiꝰ moueret saturno. nam si iupiter duas faceret circuitiones iteri q̄ saturnꝰ faceret vnā. adhuc iupiter non tñ ptransiret de spacio ficut saturnus in faciendo vnam. ⁊ ideo bene stat orbes planetaꝝ inequaliter circuire centꝝ motibus ꝓprijs. ⁊ tamen eque velociter moueri. vel adhuc orbem illū velocius moueri qui tardius complet suam circuitionem ⁊ ī magna est differentia inter moueri velocius. ⁊ circuire velocius. nam ptes circūferētiales alicuius circuli moti circa

centrum suū quiescens mouentur velocius q̄ partes centrales. ⁊ tamē non circunt velocius. ¶ Scōa cōclusio. alique orbes inferiores aliquibus orbibus superioribus velocius complent suas circuitiones motibus proprijs. p̄z nam docet experientia iouē citius circuire centrū mundi eundo de signo in signum q̄ saturnum. ⁊ mars circuit citi⁹ione. ⁊ sol citius marte. ⁊ luna citius sole. ¶ Tertia cōclusio. non oz q̄ quāto orbes planetaꝝ sunt inferiores tanto velocius cōpleant suas circuitiones. ⁊ semper intelligit̄ de motibus proprijs. p̄z de venere ⁊ de mercurio qui sunt iferiores sole. ⁊ tamen non cōplēt suas circuitiones tardius. ⁊ si modico tardius vel velocius. hoc tamen non est secundū illam proportionem secunduz quā sunt inferiores. ¶ Sed iuxta istam probationem est sciendum q̄ aliqui posuerunt solem ⁊ mercurium ⁊ venerem in eodem orbe. sed diuersitates apparentes in eorum motibus saluabāt ex hoc q̄ posuerunt solem non habere epiciclum in illo orbe. sed mercuriū habere vnum epiciclum. ⁊ venerem vnum alium. ¶ Sed contra istud. q̄ venus sit sub sole ⁊ mercurius sit sub venere arguitur p̄mo. q⁹ cum sol sit fons caloris ⁊ luminis ⁊ regula omnium planetarum ad modum cordis debet esse in medio eorum. ⁊ hec ē sūia ptholemei ⁊ alfragani ceteroꝝq; exptoꝝ in astrologia. ¶ Scōo q⁹ maior diuersitas aspectus reputur in mercurio q̄ in venere. ⁊ maior in venere q̄ in sole. ⁊ hoc ipsis se habētibus vniformiter ad zenith capitis ⁊ ad quēlibet p̄ctū orizōtis. Ubi aūt ceteris paribus maior est aspectus diuersitas ibi est maior ad terrā propinquitas. ¶ De ea āt quare orbes inferiores orbibus supioribus suas cōplent circuitiones velocius sūt opiniones. ¶ Prima est opinio que imaginatur q̄ hoc sit ꝓpter maioritatē resistentie. Unde q⁹ orbes planetarū mouētur p̄ribus motibus. s. motu diurno ⁊ motu in obliquo circulo. ⁊ q⁹ motus diurnus maiorē hz virtutez in orbib⁹ superioribus q̄ inferioribus. ꝺ magis retardat motū orbium superioꝝ q̄ inferioꝝ. ⁊ maiorem ibi facit resistentiam q̄ facit in orbibus inferioribus. ꝓpter hoc q̄ motus diurnus ⁊ motus orbium planetarū in obliquo circulo sunt ad diuersas dr̄as pōnis q̄ aūt motus diurnus maiorem faciat resistentiā in orbibus planetarū superioribus q̄ inferioribus. vī eē eo q̄ orbes planetarū superiores sunt propinquiores p̄mo mobili qō ex se mouentur motu diurno ⁊ suo motu mouet alios orbes inferiores cōsimili motu. ¶ Sz breuiter istud non p̄t stare quia in celo nō est aliqua talis resistentia seu impedimentum. nā illa esset rōne contrarietatis vel ꝺtrarie inclinationis. mō in celo nō videt esse talis ꝺtrarietas. Et ex alio. nā prius probatum ē motui circulari nō esse aliū motū contrariū. ⁊ per p̄ns motus diurn⁹ motui planetarum in obliquo circulo nō est contrarius. nec resistens nec ipediens aliquo mō motū planetarū propriuz. ¶ Alia opinio imaginat̄ q̄ causa quare orbes planetaruz superiores tardius cōplent suas circuitiones est ꝓpter magnitudinem orbiū. Unde nō obstāte q̄ intelligentie orbiū superiorū sunt maioris virtutis ⁊ maioris pfectionis q̄ intelligētie orbiū inferiorū. tū qa habēt revolvere orbes multo maiores q̄ sint orbes planetarū inferiorū inde est q̄ revolvūt eos tardius. verbi gratia. intelligentia orbis saturni est multum maioris perfectionis q̄ intelligentia orbis lūe. Et ideo bene concederem si orbis saturni eēt ita parvus sicut orbis lune q̄ sua intelligentia multum citius ipsum revolveret q̄ revolvat orbis lune. Et etiam si orbis saturni haberet consimilem proportionem in magnitudine ad orbem lune qualem habet proportionem intelligentia orbis saturni in perfectione ad intelligentiam orbis lune. tūc eq̄ velociter precise orbis saturni ⁊ orbis lune revolverentur Sed qa orbis saturni ad orbem lune multo maiorē habet proportionem in magnitudine q̄ habeat intelligētia orbis saturni ad intelligentiam orbis lune in perfectione. inde est q̄ multo tardius revolvitur orbis saturni q̄ orbis lune. ⁊ hoc motu proprio. non obstante q̄ sua intelligentia est maioris perfectionis q̄ intelligentia orbis lune. ita q̄ finaliter ista opinio imaginatur causaz questionis proposite. scilicet q̄ vnus orbis planete revolvitur tardius ⁊ alter velocius esse determinatum excessum intelligentiarum inuicem in vigore. cōbinando adinuicem magnitudines mobilium ⁊ velocitates circulationum. cum enim virtus intelligentie mouentis sic terminata ipsa non moueret quātūcunq; mobile nec quacunq; velocitate licet nulla esset resistentia: qō patet in simili de lucido finite potentie quod non illuminat diaphanum in infinitum licet non sit resistentia in ipso diaphano. ita etiā in proposito imaginandum est. licet in orbibus non sit resistentia ad intelligentiam mouentem. tamē quia sunt finite potentie non mouent orbes quantūcunq; magnos q̄ tacunq; velocitate motu revolutionis ⁊ circuitionis. ¶ De orbibus autem solis. veneris ⁊ mercurij. q̄ eque velociter revolvuntur. dico q̄ hoc est ꝓpter hoc q̄ ibi eadem est proportio perfectionis intelligentiarum adinuicem. qualis est proportio magnitudinum suorum orbiuz adinuicem quos mouent. ita q̄ qualem proportionem habet orbis solis ad orbem veneris in magnitudine talem etiam proportionem habet intelligentia orbis solis ad intelligentiam orbis veneris in perfectione. ⁊ ideo ita cito sicut intelligentia solis revolvit suum orbem magnum. intelligētia veneris minoris perfectionis revolvit suum orbem minoris magnitudinis. ⁊ mercurius similiter suum. Sed quia quantum ad alios orbes planetarum non est consimilis proportio perfectionis intelligentiarum adinuicem qualis est proportio magnitudinum orbium adinuicem. inde est q̄ illi orbes a suis intelligentijs dissimiliter revoluuntur.

Ad rationes p̄me dne bene probant q̄ orbes planetarum superiorum mouentur velocius q̄ inferiorum. sed ꝓpter hoc non oz q̄ revoluantur ⁊ circuant velocius. vnde si essent duo homines. s. sor. ⁊ plo. ⁊ sor. deberet circuire ecclesiam nostre domine. ⁊ plo villam parisiensez. possibile esset plonez in centuplo velocius moueri q̄ sortes. ⁊ tamen sor. citius cōpleret suam circuitionem q̄ plo De tertia ratione quid sit dicendum p̄z ex qōne. Et sic finitur questio.

¶ Pauciorib⁹ enīz sol ⁊ luna mouentur motibus q̄ erraticorum astrorū quedam ⁊c. Textu cōmēti sexagesimi. Questio xviii.

Adecimum Propositoruz. erat vtrū sol ⁊ luna paucioribus debeant moueri motibus q̄ alij plānete. Et arguitur p̄mo q̄ non. q⁹ naturalia debent esse rationabiliter ordinata. ⁊ q⁹ suprema spera vno solo motu mouetur. rōnabile est q̄ spere quanto sunt sibi propinquiores tanto paucioribus moueantur motibus ⁊ ideo videtur q̄ spera immediate post suprēmam debeat moueri duobus motibus. ⁊ tertia tribus. ⁊ quarta quatuor. ⁊ sic vlterius. ⁊ si est sic tē spera solis pluribus mouetur motibus q̄ spera martis. ⁊ similiter q̄ spera iouis. ⁊ sic vlterius ascendendo. istam rationem facit Aristo. in littera. ¶ Secundo corpus nobilius plures debet habere operationes. vnde homo plures habet operationes q̄ brutum. ⁊ brutum plures q̄ planta. sz sol est nobilior planeta q̄ venus ⁊ mercurius. ergo etiam debet habere plures mot⁹ q̄ habeat venus ⁊ mercurius.

Oppositum vult Aristote. ⁊ similiter astrologi.

De ista qōne quantum ad q⁹ est. non dubitat̄ in ꝓposito. imo p̄supponit̄ q̄ sol ⁊ luna paucioribus mouentur motibus q̄ alij planete. hoc p̄supposito dubitatur qp quid ita sit. Istam dubitationem nititur solvere Ari. in ifa: ⁊ est consilis dubitatio huic. cum princeps habeat paucā actōem quare qui sunt sibi propinqui sicut p̄positi vel ballini hñt valde multiplices actōes. ⁊ itez burgenses q̄ sunt remotius ab ip̄o hñt pauciores actōes. i hoc. n. nō vī eē ordo q̄nies. Et ita i celestib⁹. Cōsiḱ dubitat̄ cū p̄mū mobile habeat vnicam actionem sine vnicū motum. quō erit q̄ saturnus iuppiter ⁊ mars qui post sequūtur. habent plures ⁊ sol qui postea sequitur habet paucos ⁊ venus ⁊ mercurius qui solē sequūtur habēt plures. ⁊ itez luna habet paucos. hoc videtur esse valde mirabile cū nō

appareat hic aliqua ordinatio. Aristo. solvit omnia illa per ordinem omnium ad vnum finem vltimatum. quē finem optime se habens attingit cum panca actione. non aūt optime se habens cum plurī actione. Alter aūt nō potēs ad illum finem attingere attingeret ad vnū finem inferiorez .q̄ tñ est ordinatus ⁊ deseruiens ad illū finē principalē. ⁊ tunc ad illum finem inferiorem attingendū nō indiget nisi panca actione. sed alter sequēs ad eundem finem attingendū plurī indiget actione. ⁊ sic in multis alijs Consequēter videtur de principe ⁊ ballino ⁊ burgensibus. princeps enī ⁊ balliui intendūt cōe bonum populi. ad quē finem princeps attigit cum panca actione. ſ. consulendo ⁊ precipiendo. sed balliui ⁊ prepositi ad illū finem attingendum indigent plurib⁹ actionibus. sed postea vnus burgēsis qui remotior ē a principe non attingit illum finē nec intendit. imo intendit vnum finem inferiorem. ſ. diuitias ⁊ regimē ppriē domus. qui tamen finis subordinatur fini primo ad quē tendit princeps cū ballino. q; ex diuitijs ⁊ bono regimine bonorum partialium resultat bonum commune ciuitatis. Ad odo burgensis siue paterfamilias ⁊ filij sui ⁊ alij principaliores sui seruitores omnes ad eundem finē intendunt. ſ. ad communē p̄fectum domus. ⁊ ad illum finem attingendum paterfamilias panca vtitur actōe. ſ. consulendo ⁊ precipiendo. sed filij ꝯtū ad hoc pluribus vtuntur actionibus. ⁊ seruitores p̄cipaliores adhuc pluribus. Postea magis recedendo venit coquus ⁊ pistor qui non intendunt ad cōe bonū dom⁹. sed quilibet eorū intendit quoddā partiale bonum. qō indiget multa actione. Sic imaginādū de intelligentijs. hoib⁹. brutis. ⁊ plantis. homines enim ⁊ intelligentie tēdūt ad cōtēplationē diuinā. sed intelligentie cū sint perfectiores attingunt ad hoc p̄ suas essentias sine actione eis inherente. sed hō qui est remotior a prio in perfectōe indiget ad hoc multis actōibus vt dictū finē attingat. bruta autem ad hoc non intendūt. sed ad aliqd multo minus. ſ. ad cognitionē sensitiuam. ad quā nō indigent tanta actōe sicut hō ad intelligere ⁊ tūc vlterius plante nō attingentes ad sensationem ēt panca indigent actōe. Ita fiēr de corporibus supercelestibus ē imaginādū. ⁊ hoc facit ad propositū. nā supponendū est ꝙ corpora celestia ordinantur ad regimen huius mundi inferioris ſz differenter. q; spera stellata cū saturno ione ⁊ marte habent p̄prietatem sup eē ⁊ durationē rerū ⁊ bonam habitudinē earū. ⁊ ad hoc consequendū spera stellata propter eius nobilitatem ꝑficit suum officiū vno motu. multe enī stelle plus operantur per vnū motum ꝯ̄ vna stella per multos. ⁊ ita tres dicti planete ad suū finem intentū consequendū indigēt tam pluribus motibus. sed sol ven⁹ ⁊ mercurius dictū finem non sunt intēdentes sed vnū alium. qa eor̄ influentia est super motus ⁊ mutatōes rerū que ē inferior fine primo. ⁊ illū finē attingit sol panca actione. vēus aūt ⁊ mercurius cū sint inferiores sole ad hoc indigent plurī actione deinde est luna que ad illū finem nō intendit. ſz ad aliū inferiorem. ſ. ad disponendū mām in istis inferioribus ad bñ recipiendū influentias aliarum stellarū. ⁊ ad illuz finem attingendū non indiget multa actione. Ex his p̄z responsio ad questionem. ſ. ꝙ sol ⁊ luna debent moueri pauciorib⁹ motibus ꝯ̄ alij planete. causa huius patet ex his que dicta sunt.

Ad rationes Ad primā. illa bene procederet si oēs planete suis motibus ad eundem finem intenderent vt puenirent. sed q; omnes orbes super solem intendunt ad vnum finem. ⁊ sol cū venere ⁊ mercurio intendunt ad alium. ⁊ luna ad alium. nō oz talem esse ordinem in multitudine motuū qualis est ordo in situ orbium. Ad secundā. nego ꝙ corpus nobilius debeat habere plures operationes in attingendo eundē finē. imo dico ꝙ pauciores. bene tamen p̄cedo ꝙ assignato vno corpore tendente ad vnum finem. ⁊ vno alio tendente ad vnum alium. verbi gratia sicut homine ⁊ bruto. bene est possibile inter ista corpora corpus nobilius habere plures operationes. ⁊ non mirum q; tendit in finem nobiliorem. Et sic est finis questionis.

Aerē autez sub circularis corporis spera existentez necesse est lata illa incalescere. Et hac materie cui sol exstat ifix⁹. Propter qō approximāte ipso ⁊ oriente: ⁊ super nos existente generatur calor. cō. Textu p̄menti quadragesimi secundi.

Questio. xix.

Vodecimum propositor erat Utrum spera solis per suum motum magis calefaciat ista inferiora ꝯ̄ alie spere. Et videtur ꝙ nō motus cāt calorē sicut ostēdit Aristo. prio methеurorum. ergo motus velocior videtur cāre maiorem calorem. sed primū mobile velocius mouet ꝯ̄ spera solis. ergo per suum motū maiorē videtur cāre calorez in istis inferioribus ꝯ̄ spera solis. Scōo spera solis non pōt causare calorē in istis inferioribus. ergo qō falsa. consequētia nota est de se. aīs probatur. nā dato ꝙ posset. tunc spera solis potest eē calida. sed hoc est falsum ex eo ꝙ orbes celestes non sunt susceptiui qualitatum alteratiuarum disponentium ad corruptionem. de numero quarum ē caliditas. Tertio. si sic vel hoc esset imediate vel mediate. non immediate. p̄z hoc. q; spera solis non tangit ista inferiora. si mediate hoc esset mediantibus alijs speris interme-dijs inter ista inferiora ⁊ solem. sed probo ꝙ non. q; si calefaceret ista inferiora mediantibus illis speris hoc esset agēdo aliquid in illas speras. sed non apparet ꝙ spera solis aliquid agat in speram lune. q; vel hoc esset motus localis vl aliqua qualitas. non potest dici primum. q; nullus mot⁹ localis qui ē in orbe lune agitur a spera solis sed ab intelligētia orbi lune appropriata vel a primo mobili vel ab orbe celesti sibi imediato. nec etiam pōt dici ꝙ spera solis agat i speram lune aliquam qualitatē per suum motū. nō enī agit in ipa caliditate ex eo ꝙ spera lune non est calefactibilis. Si āt agat in eā tamē de hoc nō agit in ppōsito. q; nō querimus nisi de actione per motū localē mō equaliter spera sol' ageret in sperā lune. ⁊ in ista inferiora si quiesceret sicut mō cū mouetur. Quarto motus nō calefacit nisi disgregando vel terendo. sed motus spe solis. ⁊ fiēr cuiuscunq; orbis celestis nō disgregat nec cōterit ista inferiora. qō p̄z de terra aqua ⁊ aere nobis ppinquis. q; sepe videm⁹ oia ista eē in trāquillitate magna ⁊ qete nō obstante ꝙ continue celum moueat. nec pōt dici ꝙ celū disgreget p suū motū speram ignis sibi ꝓiunctā. nā illa mouet simul cū celo motu diurno sic ostēdit Ari. prio metеor. mō illud qō mouet simul cuz alio nō disgregat. ab ipso. sicut p̄z de hoibus exūtibus i naui. q cū mouentur ad motū nauis nō disgregantur per ipz Quinto si spera solis ageret in ista inferiora p suū motū maiorē caliditatē ꝯ̄ alie spere. vel hoc eēt rōne sue magnitudinis. vel eēt rōne velocitatis sui motus. vel rōne ppinquitatis ad nos. vel dfetur. ꝙ hoc eēt rōne lucis solis. Si dicatur primū hoc nō valet. q; tunc maiores spere spera solis que sunt sup solē maiorē deberent gñare calorē in istis inferioribus ꝯ̄ spera solis. ⁊ hr propositū. Si dicatur 3m hoc iterū nō valet. qa tē spera lune cū sit nobis ppinqor ꝯ̄ spera solis deberet nos plus calefacere p suū motū ꝯ̄ spa sol'. Si dicat vltimū hoc nō ē ad ppositū. q; nō qrim⁹ ppōsito de actōe celi p lumē vel lucē. sed solum de actōe celi per motum localem.

In oppositum Ur eē Ari. hic ⁊ i prio metеor. ⁊ ēt cōis auctoritas astrologor. ⁊ ēt expiētia. In ista. qōne ē pſupponēdū q̄ res sit mot⁹ local: ſz hoc ptinet ad 3m pbycor. Silr ꝑsupponēdū ē quō mot⁹ localis calefacit. sed hoc pertinet ad primū librū metеor. Et iō istis dimissis ⁊ presuppositis videndum est de quesito.

Pro quo p° pono istā ꝛcl'onē cōiē ꝓcessaz. ꝙ celū agit i ista iferiora p suū motū localē. p̄z h° q; suo motu trahit secū sperā ignis ⁊ aerē supiorē ꝑtiguū igni. c⁹ signū ē. nā alr comete ⁊ ipssiones gnāte i supma

regione aeris non moverentur circulariter circa terram ni si moverentur sic ad motum continentis .s. aeris. cuius tamen oppositum sepe visum est. immo de quibusdam cometis visum est sicut dicunt auctores q̄ movebātur de oriente ad occidentem. ⁊ occidebant sicut sol. ⁊ de mane oriebantur sicut sol. ¶ Secunda cōclusio: celuz non agit in ista inferiora caliditatem per suum motum rōne disgregatiōis facte in istis inferioribus propter motum celi. pz hoc ex eo q̄ ppter motū celi ista inferiora nō disgregātur sicut arguebatur per quartam rōnem ante oppositum. ¶ Tertia conclusio. celum per suum motū locale agit in ista inferiora caliditatem frigiditatem humiditatē ⁊ siccitatē. ea rōne. q: per ipm celū per suū motū applicantur in istis inferioribus planete ⁊ stelle agentes in ea mō caliditatē mō frigiditatē mō humiditatem mō siccitatē. ¶ Quarta conclusio rōsalis ad qōnem. spera solis per suū motū magis calefacit ista inferiora q̄ alie spere. probatur. q: motus spere solis applicat nobis planetam .s. solem. qui est magis calefactivus istorū inferiorum q̄ alij planete. ⁊ hoc caliditate pullulatiua ⁊ vinificativa istorum inferiorū. qō bene pz ex hoc. q: cū sol ingreditur primum punctū arietis ⁊ incipit accedere versus zenith capitis nostri anes icipiūt cantare. ⁊ cuncta vegetalia pullulare plus q̄ ante. ¶ Sed diceres. hoc equaliter faceret spera solis si nō moveretur. sed quiesceret. ¶ Rñdet primo q̄ non. nā si spera solis quiesceret tunc inferiora quibus esset pñs oio suo calore destrueret ⁊ consumeret. ⁊ calorem ipsa destruentē non vinificantē induceret. illud q̄ dictum est itelligitur de calore vinificativo ⁊ generativo q̄lis inducitur in ista iferiora per motū spere solis plus q̄ p motum alterarū sperarū mō quo dictū est. ¶ Juxta istam cōclusionem dubitatur de mō p quē modū sol agat in ista iferiora caliditatē. ¶ Ad qō respondetur q̄ isto nullo q̄ ipse sol agit in speras inferiores nō caliditatē q: nō sunt calefactibiles. sed aliquā aliam qualitatem puta influentiā seu qualitatem non sensibilem. qualē etiā agit in ista inferiora. ⁊ talis q̄litas ꝛ ꝓducat in ista inferiora caliditatē tamen nō producit caliditatē in speris infra solē. ⁊ hoc est bene possibile. nam ista inferiora sunt disposita ad recipiendum caliditatē orbes autem celestes nō. Et est simile de hoc. nā magnes attrahit ferrum. ⁊ tamen non attrahit aerē intermediuz. q: natura aeris nō est ad hoc disposita sicut natura ferri. ⁊ ideo licet talē qualitatē qualem agit in ferrū agat in aerē. cū nō possit agere in remotum nisi prius agat in propinquū. tamen talis qualitas operatur aliquid in ferrū .s. motū ferri ad magnetem. qō nō operat in aerē intermedium. sic recte est in ꝓposito de influentia multiplicata a sole per speras celestes sub sole ad ista inferiora. talis enim qualitas seu influentia ꝛ agat calorem in istis inferioribus. non tamē in celestibus. ⁊ hoc totum provenit ppter dispositionem ⁊ indispositionez recipientium talem qualitatem seu talem influentiā. ¶ Ō simili modo dicatur de modo agendi aliorum planetarum in ista inferiora quorū aliqui agunt in ista inferiora humiditatem alij siccitatē aliqui frigiditatez.

Ad rationes Ad primaz illa bene ꝓbat q̄ spera solis nō magis calefaceret ista inferiora per suū motū ratione disgregationis facte in istis iferioribus propter motū spere solis. ⁊ hoc bene cōcedit sicut dictū est. cū quo tamē stat q̄ motus spere solis plus calefacit ista inferiora ppter hoc. q: corpus plus calefactiuū .s. corpus solare applicat istis inferioribꝰ. ¶ Ad scōam. illa bene ꝓbat q̄ spera solis. ⁊ similiter sol non est calidus formaliter sicut ē ignis vel aliquod tale. tamē cum hoc bene stat q̄ ē productiuus caloris in istis inferioribus mō quo dictū est. .s. per suā influentiam. ¶ Ad tertiā dico q̄ hoc ē mediate .s. mediantibus orbibus inferioribꝰ agendo in ipsos talem qualitatem ⁊ etiam pz ex dictis in qōne. ¶ Ad quartam illa vadit pro secūda conclusiōe. ¶ Ad qm tam. dico q̄ propter nullum istorum solum. sed propter hoc sicut dictum est in questione q̄ per motum orbis. ipsius solis applicat istis inferioribus corpus solare magis calefactiuū istorū inferiorū calore vinificativo q̄ per motuz alicuius alterius orbis. qui quidē calor vinificativus i istis inferioribus non fieret sine motu orbis solis. sicut iam in questione dicebatur.

¶ Quoniam quidem igitur neq; vtraq; movere rationabile: neq; astrum soluz relinquitur circulos quidez moveri: astra autem quiescere ⁊c. Textu ꝓmenti q̄drage simi sexti

Questio. xx.

Decimumtertium ꝓpositum erat vtrū stelle moveantur per se. vel moveantur solū ad motum sui orbis. arguitur q̄ per se. quia corpori simplici debetur aliquis motus simpler per suam naturam. sicut dictum est primo huius. ⁊ per consequēs debetur ei aliquis motus per se. quod enim ineſt alicui per suam naturam ineſt ei per se sed stelle seu astra sunt corpora simplicia. igitur ⁊c. ¶ Secundo stelle apparent moveri de oriente ad occidentē. aut ergo sic moventur naturaliter aut violenter. si naturaliter tunc per se. ⁊ si violenter hoc est falsum. q: in corporibus supercelestibus non est aliquod violentum. ¶ Tertio sol habet aliquem motum per se qui debetur ei vltra motum sui orbis. ergo similiter alie stelle. consequentia tenet. nā videtur esse consimilis ratio vtrobiq; añs probatur. primo q: sol de mane cum oritur apparet moveri motu saltatiōis ¶ Secundo. nam quādo sol fortiter aspicitur apparet rotari ⁊ moveri circa centrum ꝓprium. ¶ Tertio. naz quādo radius solis transit per parvū foramen bene longe. tūc videtur scintillare. ac si sol iret retrocedēdo. ¶ Quarto ad principale. nam quelibet stella que non est planeta cum aspicitur apparet scintillare ⁊ per se moveri. ¶ Quinto. naz sm Aristote. quelibet stella est sperica. modo motus speri ci debet esse spericus circa centrum ꝓprium. sicut patet ō motibus orbium celestium. ¶ Sexto luna habet specialē motum circa suum centrum in epiciclo. ergo videtur q̄ cō similiter alie stelle debent moveri circa sua centra propria. consequentia tenet. nam videtur esse consimilis ratio hic ⁊ ibi. antecedens ꝓbatur q: cum luna moveatur ad motuz sui epicicli. ⁊ sit aliquando in superiori parte epicicli. aliquādo in inferiori. oporteret q̄ macula que apparet in luna aliquando appareret eversa nisi luna moveretur circa centrū ꝓprium motu oppositō. .s. contra motuz epicicli. vnde aliter non videtur bene posse salvari lunam habere epiciclum ⁊ maculam que apparet in luna semper cōsimili modo nobis apparere nisi dicto modo poneretur luna moveri. p se circa suum centrum ꝓprium.

Oppositum vult Ari. ¶ In ista questiōe primo ponende sunt alique distinctiones. Deinde conclusiones ad quesitum.

Prima distinctio. stellam moveri per se potest intelligi dupliciter. vno modo per se. q: per suam naturam licet cum orbe ⁊ ad motum orbis sicut pars ad motum totius vel cōtentū in aliquo ad motū sui ꝓtinentis. alio mō pōt intelligi q̄ stelle moventur p se. idest solitarie. q: non ad motū orbis vel non solum ad motū orbis. ꝛ aliquo motu qui ineſt eis ex parte eorū ꝓpria. ¶ Scōa distinctio. stellas moveri p se hoc est solitarie non ad motū orbis pōt intelligi dupliciter. vno mō ab oriente ad occidētē. nō tanq̄ delate ab orbe. sed dividentes orbē sicut anis cuz volat per aerē. vel pisces cū natat in aqua. Alio mō per se. i. solitarie circa centra earū propria. qui motus potest vocari motus gyrationis vel voluntionis.

Tunc sit prima conclusio. nullum astrum movetur p se hoc est solitarie in orbe ab oriente ad occidentem dividendo orbem sicut anis volans per aerem dividit aerem. ⁊ pisces natans per aquam dividit aquam. probatur. primo quia tunc celum esset divisibile ⁊ scissibile. ⁊ per consequens corruptibile. cum divisibilitas disponat ad corruptionē. sed pñs est falsuz. ergo ⁊c. ¶ Scōo si stelle sic moventur p se tūc stelle circa polos hñtes describere minores circulos citius pficerēt suas circuitōes q̄ stelle circa equinoctialē que habēt describere maiores. ⁊ sic stel-

le non manerent fixe equaliter ab inuicem distantes. cuius oppositum manifeste apparet saltem de stellis que nō sūt planete. ¶ Tertio. si stelle sic mouerentur per se diuidentes orbes in quibus essent. tunc stelle indigerent organis ad talem motum. vt pedibus vel alijs vel huiusmodi. que in eis non inueniuntur. cum sint sperice figure. ¶ Sed iuxta istam rationem forte aliquis instaret. ⁊ diceret ꝙ hoc non oportet. qz graue descendit de loco ad locuz sine talibus instrumentis seu organis. ¶ Respondetur. ꝙ est dissimile hic ⁊ ibi. qz graue descendit deorsum ex eo. qz per suaz naturam determinat sibi illum locum si non sit alibi violenter detentum. sed astrū non magis determinat sibi locum i oriente q̄ in occidente. modo ꝙ est indifferens ad diuersa loca indiget talibus organis. ¶ Secunda conclusio. nullum astrū preter lunam mouetur p se circa centrum suum proprium. probatur. ℣ Pro quo supponitur ꝙ quodlibet astrū preter lunam sit vniforme per totum. sic ꝙ vna eius pars apta nata est causare omnem consimilem influentiā in istis inferioribus qualem alia. Ulterius supponitur ꝙ motus q̄ sunt in superioribus corporibus sicut in corporibus celestibus fiunt propter diuersas influentias causandas in ista inferiora. Tunc arguitur sic. si astra mouerent̄ per se motu voluntationis circa centra eorum propria tunc motus fieret propter diuersas influentias causandas in ista inferiora. patet per secundam suppositionem. sed hoc uno. nam ex tali motu voluntationis astri nō causaretur diuersa influentia in ista inferiora propter hoc ꝙ quodlibet astz excepta luna ē vniforme per totum sicut dixit prima suppositio. ⁊ ideo si aliquod astrum vertit iam vnam sui partem ad nos ⁊ postea aliam verteret ad nos. non propter hoc causaret in nobis aliam ⁊ aliam influentiam. sed semper consimilē. propter similitudinem nature suarum partiuz. ¶ Tertia conclusio si luna hz epicyclum. tunc luna mouetur per se circa centrū suum proprium cōtra motum quo monet̄ in circūferentia epicyclus. pbatur. qz aliter non posset saluari sicut prius arguebat̄: quin illa macula que apparet in luna aliquando appareret euersa. sic. s. ꝙ si modo apparet caput supra. ⁊ pedes infra. postea apparerent pedes supra. ⁊ caput infra. modo cōsequens est falsum. ¶ Et si dicatur. talis motus lune circa centrū proprium videtur esse frustra. cum ex tali motu non proueniat aliqua diuersitas influentie in ista inferiora. cum luna cōsimiliter videatur influere ꝟz vnaz ei⁹ partem in ista inferiora sicut ꝟm aliam. cum luna videatur esse vniformis nature per totum. ¶ Respōdet ꝙ immo talis motus lune nō est frustra. nā est concedendum ꝙ lūa sit vniformis nature per totum sicut alia astra. vñ est valde diuersa in raritate ⁊ dempsitate in suis partibus. sicut postea videbitur. ⁊ ideo non cōsimiliter influit sēm vnā partem sicut sēm aliam. ⁊ propter hoc talis motus lune circa centrum proprium non est frustra. imo vtilis propter diuersaz influentiam causandam in ista inferiora. ¶ Quarta conclusio. omnia astra mouentur per se ⁊ ꝟm eorum naturaz ad motum orbium in quibus sunt. nam astra apparent moueri de oriente ad occidentem. sed hoc non est diuidendo orbes. sicut dixit prima conclusio. ergo oz ꝙ hoc sit ad motuz orbium. sed talis motus inest astris per se. ⁊ ꝟm eorum naturam. ex eo ꝙ astra sunt partes orbiū. dicit enim cōmentator ꝙ stella est depensior pars sui orbis. modo motus naturalis toti ēt est naturalis parti. ergo ⁊c.

Ad rationes Ad primam dico sicut iam dicebat̄. ꝙ stella est quedā pars orbis cui est infixa ideo nō oportet ꝙ habeat motum simplicem alium a motu cuius est pars. ⁊ adhuc si stella esset vnum corpus totale diuisum ab orbe sufficeret ꝙ moueretur delata a proprio cōtinente. ⁊ tunc licet non haberet per se aliquem motum passiue. haberet tamen per se aliquem motum actiue. secundū quem alteraret ista inferiora. quia adhuc stella aliter influeret in ista inferiora q̄ orbis. ¶ Ad secundam. illa bene pbat quartam conclusionem. s. ꝙ stellis debentur aliqui motus p se. idest secundum earum naturam. sed non probat ꝙ debeantur eis aliqui motus per se. i. solitarie. qui non insint eis ratione orbium. ¶ Ad tertiam. nego antecedens. Ad probationes. Ad primam de saltatione solis. dico ꝙ hoc fit ꝓpter motum vaporuz mediorum qui refrangunt radios. ¶ Ad secundam dico ꝙ hoc ꝙ sol appareat rotari ⁊ moueri circa centrū ꝓprium cū aspicitur. est propter debilitatem oculi. ita ꝙ ob fortem lucē solis visam ab oculo cum labore spiritus missi ad oculuz pro confortando virtutem visiuam mouent̄ ⁊ vertuntur circa arē visus. ⁊ ꝓpter talem motum in ꝓceptum a potentia visiua apparet talis motus in sole. ¶ Ad tertiam. de radio scintillante. dico ꝙ hoc est ꝓpter vapores positos in medio vel propter diuersitatē dempsitatis inter ignem ⁊ aerem. vbi fit quasi quidam motus inundationis. propter quē motum radius solaris apparet dicto modo scintillare. ⁊ titubare. recte sicut tremit vmbra in fundo aque. cuius superficies fluctuat ⁊ mouetur hinc inde. ¶ Ad quartum principale de scintillatione stellarum que non sunt planete. dico ꝙ hoc est aut propter medium. aut propter debilitatem. visus. aut ꝓpter earum magnā distantiam a visu aut propter ista simul. ¶ Ad quintaz dico. ꝙ nō oportet omne corpus sphericū bñe motū ꝓprium circa centrum suum. ℥ sufficit multis corporibus spicis moueri circulariter ad motū corporū quibus sunt infixa ⁊ sic est de stellis que mouent̄ circulariter ad motū orbiū q̄bus deferuntur. ⁊ hoc sufficit eis absq̄ hoc ꝙ vltra hoc habeant speciales motus circa cōtra ꝓpria. ¶ Ad sextam. illa vadit pro tertia cōclusione. ⁊ est dissimile q̄tum ad hoc de luna ⁊ alijs astris. qz luna nō est cōsilis nature q̄tū ad omnes suas partes sicut alia astra. ⁊ ideo nō mirum si luna moueatur circa centrū ꝓprium ꝓpter diuersas influentias causandas in ista inferiora. ⁊ alia astra non. Et sic est finis questionis.

¶ De vocatis autez astris ꝓsequens vtiq̄z erit dicere ex quibus constāt. ⁊c. Textu commenti quadragesimiprimi. Questio xxi.

Tunc q̄tū ad scēm tractatū huius secundi libri de celo ⁊ mundo restat principaliter tractare illa que cōcernūt partes celi minores sicut sunt astra. postq̄z tractatum est de differentijs positionis in celo. ⁊ ō figura celi ⁊ de illis que concernūt partes celi maiores. sicut sunt orbes. ⁊ cum hoc que concernunt ꝓtes celi minores. sicut sunt astra. q̄tū ad eorum motū.

Quantum ergo ad istum secundum tractatuz volo querere aliqua. ℣ Primo vtz omnia astra sint adinuicem eiusdem speciei specialissime. Secundo vtrum omnia astra alia a sole habeant lumen suum a se vel a sole. Tertio vtrum astra ꝓ suum lumen sint generativa caloris in istis inferioribus. Quarto vtz macula apparens in luna ꝓueniat ex diuersitate partium lune vl̄ ab aliquo extrinseco.

Quantum Ad primū. s. vtz oia astra sint eiusdem spēi specialissime. Arguit̄ primo ꝙ sic. omnes orbes celestes sunt eiusdem spēi spāliss̄ime. ergo oia astra. ꝓña ꝓbat̄. qa astz est eiusdē spēi cū orbe in quo est. ⁊ ideo si omnes orbes sunt eiusdem spēi. vtiq̄z omnia astra erunt eiusdē spēi. assumptū ꝓbat̄. s. ꝙ stella est eiusdē spēi cū orbe in quo est. ℣ Primo. nam dicit aristo. in isto scōo. ⁊ cōmentator sup̄ ꝙ stella est dempsior pars sui orbis mō raz ⁊ dēpsum nō diuersificant speciz. ¶ Et cō firmat̄. qa astra ⁊ orbes eodē motu mouent̄ nāliter. qō si esset si essent diuersaz speciez. añs ꝓbat̄ qa orbes distincti magis sunt sil̄es q̄ orbis ⁊ stella cum suo orbe. sed orbis ⁊ stella ipius sunt eiusdem spēi sicut iam ꝓbatum est. ergo orbis cū orbe est eiusdem spēi. ⁊ non magis duo orbes distincti sunt eiusdem spēi q̄ oēs simul. ¶ Et confirmat̄ hoc scōo. oium orbiū celestiū est locus idē in numero. vt ꝓbat̄ in isto scōo a cōmētatore i ꝓbādo ecctricos ꝟz illa simplicia quoz est idē locus in numero sunt eiusdē spēi spāliss̄ime sic dictū ē ꝓmo hui⁹. ¶ Et confirmat̄ hoc tertio motus simplices ispoz orbiū sunt eiusdē spēi spāliss̄ime. ergo ⁊ ipi erūt eiusdez spēi spāliss̄ime. ꝓsequentia tz ex his que dicta sunt prio hui⁹. añs ꝓz ex eo ꝙ oīs motus circularis omni

motui circulari videt esse eiusdem speciei spālissime. motus autem naturales ipsorum orbium celestium sunt motꝰ circulares. ¶ Secūdo ad principale. omnis ignis saltē purus est eiusdem spēi cum alio igne. ⁊ omnis aer cū alio aere est eiusdem spēi. ⁊ ita silr est in alijs corporibus elemētaribus simplicibus. ergo a sili argumento videt ficesse i corpore simplici celesti. s. in celo ꝙ ois portio celi cum qualibet alia est eiusdem spēi. ⁊ magis adhuc hoc videt de celo q̄ de elis. cum celum sit simplicius elemētis. sed si q̄libet portio celi cum alia est eiusdem spēi. ⁊ stelle sunt quedā portiones celi sicut deductum est videt ꝙ quelibet cū alia sit eiusdem spēi. ¶ Tertio. si stelle distinguerent cōtra se inuicez spē. tunc multo plura eēnt in mūdo corpora simplicia q̄ nūc distincta fm spēm. sed hoc est falsum ꝓña tenet. ex eo ꝙ valde multe sunt stelle in celo. falsitas ꝓntis pz. ex his q̄ dicta sunt primo huius. nam probatum est ibi ꝙ non sūt nisi quinq; corpora simplicia distincta scōm spēs. s. quatuor elementa. ⁊ qnta eēntia. s. celū. ¶ Quarto. si stelle differrent abinuicē spē. vel ēt orbes. nō oporteret ipos moueri diuersis motibus ad influendū ⁊ cāndū diuersas influentias in ista inferiora. cuius tñ oppositum apparet esse vez. ꝓña ꝑbatur. nam ad cāndū hmōi diuersam influentiā videretur sufficere diuersitas specifica ipsorum nō obstante ꝙ omnino eisdem moueretur motibus. ¶ Quinto nos videmꝰ in animalibus ⁊ in plantis ꝙ illa que determinant sibi cōsimiles figuras sunt eiusdē spēi. ⁊ econuerso. ⁊ que dissimilef sūt dissimilis spēi. ⁊ econuerso. mō omnes stelle sunt consimilis figure. qz omnes sunt sperice. ideo videt ꝙ omnes sunt eiusdem spēi. ¶ Sexto. nam cōmentator ponit super isto libro ꝙ totum celum est sicut vnū animal. ⁊ spere celestes ⁊ stelle sunt sicut mēbra. eius ideo totius celi primus motor est quasi aia. ergo totū celū simul ab illo primo motore monetur modo quo aial monet a sua anima. modo vnū animal ⁊ mēbra eius sunt eiusdē spēi specialissime in genere subē. qz sunt informata vna forma subali. s. anima sensitiua. ergo silr sic videt esse dicendum de toto celo. ⁊ sic si tunc taz orbes q̄ stelle vident eē eiusdem spēi spālissime. ¶ Septio. totale celum est vna eēntia simplex. ergo nō videt esse cōpositum ex entibus diuersaz spēz. ⁊ cū sit cōpositū ex multis orbibus ⁊ multis stellis. sequitur hmōi nō distingui abinuicem specie. ꝙ probat ex eo ꝙ monet a motore simplici. q non produceret nisi motū simplicē. q motus simplex non esset naturaliter nisi corpori simplici.

Oppositum Arguitur. quecūq; sunt eiusdē spēi spālissime debent hē cōsimiles ꝓprietates nāles. sed sic non est de stellis. patet hoc. qz quedā stelle influunt in ista inferiora caliditatem. quedā frigiditatem. quedam humiditatē. quedā siccitatez. quedā inimicitias. quedam amicitias. ⁊ sic de alijs diuersis ꝓprietatibus. que in isto mūdo inferiori inueniuntur. ⁊ ꝓueniūt a diuersis ꝓprietatibus ⁊ virtutibus stellaz. tales autē diuersitates virtutū ⁊ operationum specifice vident arguere diuersitatem specificā stellarum. ¶ Secundo. natura non fecit sub vna spē plura indiuidua nisi ꝓpter corruptionez in diuiduoz. vt saluaret spēs. iō cum omnes stelle sint perpetue. si omnes essent eiusdē speciei frustra eēnt plēs cū spēs illa posset saluari ⁊ ꝑpetuari in vna illarū. ¶ Tertio. illa nō sunt eiusdem speciei quorū vnum habet ex se lucez. alia autem non: sed ab alio. sed sic est de stellis. qz sol hz lucem ex se. alia autem astra capiunt lumē suū a sole. qđ maxime pz de luna que deficit a lumine. cum inter ipam ⁊ solem ponitur terra impediens illustrationem lune a sole. ¶ In ista q̄stione premittenda est vna distinctio. Secūdo videndum est vtrū ois orbes celestes inter se sint eiusdem spēi. Tertio an omnes stelle inter se sint eiusdem spēi. siue sint in diuersis orbibus siue in eodē orbe. Quarto. vtrū orbes sint alterius spēi ab astris que sunt in ipsis.

Quantum ad primū sit distinctio ista. ꝙ aliqua dicunt eadē spē dupl'r. Uno mō. qz sunt termini significatiui sub eodē termino specifico contenti in recta linea predicamētali. sicut sunt isti termini homines. ⁊ plato. contenti sub isto termino hō. Et per oppositū diuersā specie dicunt termini significatiui cōtenti sub diuersis terminis specificis in linea predicamētali. isto mō isti terimini soz. ⁊ brunellus dicuntur differre abinuicem specie. modo aliqua dicuntur esse eiusdem spēi. qz sunt res significate per eundem terminum specificum. ⁊ hoc de predicamento subē. ⁊ sic diuersa spē dicuntur res significate. vel ēt significabiles per terminos differentes spē etiam exītes in predicamento subē. Isto modo tu ⁊ ego dicimur eiusdem spēi. sed tu ⁊ brunellus diuersarum spērum. ¶ Ad odo sciēdum est ꝙ in proposito non intenditur de eisdem specie vt diuersis primomodo sed secūdo mō. in quo notanter apponit ly de predicamento subē. Itē sciendum est ꝙ res sunt significabiles p diuersos terminos spē. de p̄dicamēto subē. vel de predicamento accītis mō. ad hoc ꝙ aliq̄ res sint abinuicem diuersaz speciez non sufficit ipas eē significabiles per spēs diuersas diuersoz predicamentorum accidentium. nā sic eadē res posset eē diuersaz speciez. immo etiam diuersoz genez. nam eadem res puta hō. sicut soz. verbi grā. est significabilis per spēs diuersoz predicamentoz. si ipe sit magnus. si ipe sit albus. si ipe sit filius. si ipe sit sedens. si ipe sit currens. ⁊ sic de alijs. silr enim termini sūt spēs diuersoz predicamentorū non obstante ꝙ pñt suppone pro vna ⁊ eadem re. ¶ Silr ad hoc ꝙ aliqne res dicantur eiusdem spēi nō sufficit ipas esse sigtificabiles p eūdem terminū specificum de predicamento accidentis. Itā sic homo. equus. lapis. eēnt eiusdem spēi spālissime. si tam homo q̄ equus q̄ lapis. eēt albus qz iste terminus albꝰ ē vna spēs spālissima de predicamēto qualitatis. mō ꝓña est falsum. ita ꝙ finalr in ꝓposito intendit de eisdē spē vel diuersis q̄tum ad spēm de predicamento subē. fm ꝙ illa dicimus eē eadem spē. que significabilia sunt per eandez speciem de predicamento subē. ⁊ illa diuersa spē que significabilia sunt per diuersas spēs seu terminos specificos de predicamento substantie.

Quantum adiscōm sit prima ꝓcl'o. oēs orbes celestes ⁊ omnes stelle sunt eiusdē nature secundū spēm in genere substantie. ⁊ etiā in genere corpoz simplicium. pz. qz diuersis motibꝰ simplicibus oz cōmēdere diuersas naturas subales. sed tres sunt spēs diuerse motuum simplicium. s. a medio sicut ē motus sursuz ad medium sicut ē motus deorsum circa medium situs circularis. ideo sequitur ꝙ tres sunt spēs corporum simpliciū. s. grauia. leuia. ⁊ celestia. ⁊ non est vis si predicta nomina non sint de predicamento substantie. quia non omnibus generibus ⁊ spēbus subalternis in predicamento substantie sunt nomina imposita. vt generi propinquo ad equuz ⁊ asinum non ē impositus nomē. nec etiā generi ꝓpinquo ad canem ⁊ lupuz. sed hmōi per nomina accītalia circūloqmur Ideo ponamus ꝙ omnia grauia absolute sine cōnotatione extranea significent cōiter p hoc nomen a. ⁊ omnia leuia p hoc nomen. b. ⁊ oia celestia per hoc nomē c. tūc illi termini a. b. c. eēnt tres spēs diuerse de predicamento substātie. significantes omnia corpora simplicia. ¶ Secunda ꝓcl'o. ille tres spēs. nō sunt spēs spālissime. pz hoc qz grauiū sūt due spēs. s. terra ⁊ aqua. ⁊ leuiū due. s. aer ⁊ ignis. ⁊ ita possumus dicere ꝙ cū Aristo. dixit in isto scdo stellā eē de nā sui orbis. itellexit ꝙ eēt secū eiusdem nāe. nō scōm spēm spālissimā. s̄z scōm spēm subalternā distinctā ⁊tra spēm grauium ⁊ leuiū. qz stelle ⁊ orbes neq; sunt graues neq; sunt leues. ¶ Tertia ꝓcl'o: itelligētie adinuicē sunt diuersaz spēz spālissimaz. pz hoc qz in itelligētijs nō sunt aliqua accītia. Ideo itelligētie si eēnt eiusdē spēi spālissime. oēs eēnt silēs scōz virtutes ⁊ operatiōes q̄scūq; qđ ē falsum. qa sic nulla eēt ratio quare illū orbē moueret magis vna intelligentia q̄ alia. Simlr nec vna eaz esset nobilior alia. Silr sic in seꝑatis a mā eēnt plura indiuidua sub vna spē spālissima. quoz oium oppositū oñdit in. 12. meta. ¶ Quarta ꝓcl'o orbes moti appropāte a diuersis itelligētijs sūt abinuicē diuersaz spēz spālissimaz. ꝓbat. diuersaz cāz fm spēs spālissimā effectus pimi ⁊ imediati sunt diuersi fm spēs spālissimā s̄z sic ē ꝙ effectꝰ pimi ⁊ imediati itelligētiaz i quocunq; gñe cāndi hoc sit sunt orbes qbꝰ itelligētie ille appropriāt. ergo

cum tales intelligentie sint diuersarum. specierum per precedentem conclusionē. segtur etiā eox effectus puta orbes esse spērum diuersax. ¶Scōo si non. non posset reddi rō quare aligs motor eēt appropriatus orbi solis magis q̄ ipse eēt appropriatus orbi lune. non. n. pōt dici q̄ sit appropriatus magis vni orbi q̄ alteri ratione accītium. nā rōnabile ē q̄ pria ⁊ imediata appropriatio sit ratione subax. q̄ sunt pores naturaliū ipis accidentibus. ¶Tertia si oēs orbes celestes eēnt eiusdē spēi spāliſſime tunc quecūq̄ intelligētia mouens vnū orbē posset mouere oēs. qō est falsum. pña pbat q̄ si mobilia sint eiusdē rōnis ⁊ ꝓtis nature. quicunq̄ motor posset mouere vnū istox mobiliū ipe posset mouere alterū. sed eq̄ bene esset sibi applicatus. vel saltē qcūq̄ posset mouere maius mobile ipe posset mouere minus. ⁊ sic intelligentia saturni posset mouere orbē sol ⁊ orbē lune. non. n. obstaret debita applicatio Intelligentie. n. sunt sepate a magnitudine nullū hītes situ determinatū. ⁊ tō q̄lz intelligētia posset eē cuilz orbi pīs. ⁊ indistās. ⁊ applicata. ⁊ sic frustra ponerent tot intelligentie quot ponunt. ¶Quarto nō oēs orbes hīt cōsiles ꝓpietates naturales ergo nō oēs sūt eiusdem spēi spāliſſime. assumptum pz de prio mobili. ⁊ ō speris planetax. q̄ ista q̄si mō ꝓtrario hūt sua dextra ⁊ sua sinistra. sicut puus dicebat. vñ ad illā ptē vbi est sinistrū primi mobilis ibi ē dextrū orbiū planetax. ¶Quinto si orbes nō different abinuicē spē. tūc nō eēnt ordinati nisi accidētaliter vn⁹ sup alīū. qō tñ est falsum. ¶Sexto si oēs eēnt eiusdez spēi. tūc eēnt adinuicē ꝓtinui. qō est falsum. q̄ diuersis mouentē motib⁹. pña pbat. q̄ ad cōtinuationē aliquox sufficit imediato rex oio siliū. sicut pz de cōtinuatione duax aquarū adinuicē. vñ nisi hoc sufficeret posset dici q̄ quelibet partes eēnt discōtinue abinuicē. qō tñ non eēt bene dictū.

Quantum ad tertiū sit prima cōclo. sol est altius spēi a luna ⁊ alijs stellis. Istaz cōclusionē ponit ⁊ pbat Ari. in ll. de ꝓpietatibus elemox ⁊ dicit sic. dico autē q̄ suba corporis ē alia a suba corpox stellax ⁊ lune. qō ē. q̄ sol de se hz lumē ⁊ lucē. lumē aūt lune ⁊ stellarū est acqsitū a sole. ita q̄ Arist. fundat se sup hoc q̄ subē eiusdem spēi spāliſſime debent hīe accītia ppria ⁊ naturalia ꝓsilia. ⁊ si habeant diſſilia hoc est ꝓpter extranea agētia ⁊ cōcurrentia ad corruptiōem. vel ꝓpter diuersas dispōnes sue māe aut suox agentiū. talia autē nō hīt locū in celo ¶Scōa cōclo rñ salis ad q̄stū est. q̄ planete adinuicē. ⁊ oēs stelle fixe sunt diuersax spērū. pbat q̄ hīt ꝓpietates ⁊ virtutes nāles valde diuersas. ⁊ actiuas effectiuū spē diuersox. ⁊ ōriorū in hoc mūdo inferioꝝ. sicut cōiter concedunt omnes astrologi. ⁊ sicut ꝓius argnebatur.

Quantum ad 4m̄ sit ista cōclo. q̄ orbes sūt alterius spēi ab astris que sunt i eis istā cōclusionē ponit. ⁊ pbat Ari. in li. de ꝓpietatib⁹ elox. dicens. ⁊ silr suba corporis orbis est alia a suba corpis stellarū. qō pz. q̄ stelle illustrant a sole. ⁊ nō orbes. ¶Et confirmatur hoc. si orbis octauus eēt eiusdem spēi spāliſſime cū stellis suis. tunc oēs ille stelle eēnt eiusdem spēi. cui⁹ oppositum dixit cōclusio immediate precedens.

Ad rationes Ad primā negat añs. s. q̄ oēs orbes sint iter se eiusdē spēi. ⁊ nature ⁊ negat etiā vnū assumptū ꝓbando ꝓnam. s. q̄ astrū sit eiusdem spēi cū orbe in quo est. ⁊ q̄ ꝓbat astrum est eiusdē speciei cū suo orbe sic. s. nā dicunt Ari. ⁊ cōmēta. q̄ stella ē dēpsior ps sui orbis. hī cōcedo. ⁊ vlterius cōcedo q̄ hī verū eēt si stella nō differet ab orbe nisi fm dēpsitatē ⁊ raritatē qō tunc esset eiusdē speciei cum orbe. sz q̄ stelle ēt alr drñt ab orbibus. s. fm virtutes earū naturales sicut dictū est. ipse nō sunt eiusdē. sed alteri⁹ spēi ab orbib⁹. ¶Ulterius q̄ñ dicebat. astrū ⁊ orbes oino mouēt eodez motu pōt dici q̄ hz stella moueatur ad motū orbis ⁊ nō habeat motū p se passiue. tñ actiue hz diuersam operationē ⁊ virtutē. mō ita hī vel melius dz argui distinctio specifica ex diuersa actōe sicut ex diuersa passione. cū forme sit agere ⁊ māe sit pati. ⁊ specifica distinctio in subtijs est potius fm formas q̄ fm mās. ¶Deinde ad ꝓbatōes quib⁹ ꝓbatur orbes eē adinuicē eiusdē spēi. ¶Ad primam. orbes distinct sunt magis silles q̄ orbis ⁊ stella admittat. sed stella est eiusdem spēi cum suo orbe. negat. ¶Deinde ad aliā confirmationē. cīum orbiū est idē locus. negat. ⁊ q̄ñ arguebatur auctē cōmentatoris. negat cōmentator in hac pte. quia hoc dixit ad destruendū excentricos quos ponūt astrologi in quo magis credendū est eis q̄ cōmentatori. ¶Ad aliā confirmationē q̄ñ dicebat. motus simplices ipoꝝ orbium sunt eiusdē spēi spāliſſime breuiter hoc negat. qa sicut non ois motus deorsū oi motu deorsum ē eiusdē spēi spāliſſime. iz bene subalterne. ita nec ois motus circularis oi motui circulari ē eiusdem spēi spāliſſime. ¶Aliter posset dici. q̄ licet diuersitas motuū arguat diuersas naturas corporum simpliciū. tñ non oz q̄ silles motus arguant eādē nām saltē fm spēm spāliſſimā. iz bene argnāt nās easdē scōm genus vel scōm spēm subalternā. vñ equus ⁊ mul⁹ ⁊ asinus hñ hīt silles mot⁹ nāles. ¶Ad scōm principale. ois ignis ⁊c. dico q̄ non est silitudo. qa totū elementū ignis est hō genenum. sz sic nō ē de celo ꝓpter diuersitatē motuū exīuū ipo q̄tū ad suas ptes. s. orbes. vñ iz celū sit magis simplex p priuationē cōpōnis ex pribus eēntialibus sicut sunt materia ⁊ forma. nō tñ per priuationē cōpositionis ex partibus integralibus. ¶Ad tertiā cōcedo q̄ plura sunt corpora simplicia distincta secundū spēz spāliſſimā. q̄ quinq̄. cū quo stat q̄ non sunt nisi quinq̄ corpora simplicia secūdū spēm subalternam. quia celū non est spēs specialiſſima. sed subalterna ¶Ad quartū dico. q̄ iz orbes ⁊ stelle sint diuersarū spērū tamen illa diuersitas specifica non sufficeret ad talē diuersitatem effectuū qualis apparet in istis inferioribus nisi cum diuersi orbes diuersis mouerent motibus. sicut dicebatur prius. ¶Ad quintaz posset dici q̄ diuerse figure nāles hī arguunt diuersas nās. sed non oz q̄ silles figure argnāt idētitatē scōm spēm spāliſſimam vbi inueniuntur alie diuersitates nāles. imo sufficit qō arguant idētitatē scōm genus. vl scōm spēm subalternā. ¶Ad sextam posset. dici admittendo q̄ totum celum sit sicut vnū aial. ⁊ stelle ⁊ orbes sūt sic mēbra eius. ⁊ vlterius posset concedi qō primus motor appropriaret totali aggregato ex orbibus. licet cū hoc cuilibet orbi spāli eēt appropriata spālis intelligentia distincta spē ab intelligentia appropriata alteri recte sicut i hoie licet aīa intellectiua sit tota in toto ⁊ tota in qualibet parte corporis. tñ cū hoc in diuersis partibus corporis sunt diuerse forme partiales qbus ille partes distinguunt abinuicē spē. vñ in carne ē vna spālis forma. ⁊ in osse alia. per quas os ⁊ caro distinguunt abinuicē specie. sic recte in ꝓposito videtur esse dicendū. ¶Ad septimā bene concedo q̄ totum celuz est vna eēntia simplex. ⁊ hoc per priuationem compositionis ex materia ⁊ forma. cū quo tamen bene stat q̄ ē cōpositum ex diuersis partib⁹ integralibus distinctis abinuicem spē nec ē inconueniens totale illud aggregatū ex illis partib⁹ moueri simul vnico simplici motu. s. diurno ab vna simplici intelligentia sicut a prio motore. sicut nec ē inconueniens animam intellectiuam que est forma simplex mouere corpus humanum. qō est corpus etherogeneum.

¶Calor ät ab ipsis ⁊ lumē gnāt attrito aere ab illorū latione ⁊c. Textu commenti quadragesimi secundi.

Questio xxii.

Secundum ¶Propositorū erat vtrum omnia astra alia a sole habeant lumen suum a sole. vel a se. ¶Probatur primo de luna q̄ habeat lumen ex se. nam aere existente sereno. ⁊ luna existente in prima quadra videt tota le corpus lune. licet illa pars que est versa ad solem videatur lucidior q̄ alia pars versa a sole. ⁊ cum illa pars que est versa a sole videatur. ⁊ non ratione coloris. cum color sit qualitas secunda que nō reperitur in corporibus celestibus. oportet q̄ videatur ratione lucis. ⁊ si ratione lucis proprie. habetur propositum. si dicatur q̄ ratione lucis vel luminis recepti a sole. hoc non potest esse. qa ad illam partem lune versam a sole non ꝓtendunt radij solares. ¶Secundo probat q̄ omnia alia astra habēt lu-

men suum ex se ⁊ non a sole. tunc secundum accessuz. ⁊ recessum solis ad ipa. vel ipoz ad solē deberēt apparere cornuta sicut luna ita ꝙ talia astra fm ptes eoz versas ad solē debent eē illuminata. ⁊ fm alias nō. ⁊ si sic vtiꝭ appareret cōsimilis figure. qualis apparet luna cū est añ oppōnē vel post. s. figure arcualis. ꝙ tamen nunqꝫ visum est.

Oppositum arguit. primo de luna ꝙ hēat lumē suum a sole. pz manifeste ex eius augmēto ⁊ decremēto in lumine per eius accessuz ⁊ recessuz a sole. pz hoc ēt per eclipses lune q: eū terra iter ponitur diametraliꝫ soli ⁊ lune. luna deficit a lumīe. hoc nō eēt nisi q: lumē nō potest recipere a sole ꝓpter ipedimentū qđ facit terra. ¶ De astris autez alijs arguit ꝙ ēt hēant lumen suum a sole. q: vt eē cōsilis rō de ipis ⁊ de lūa. ¶ Et confirmat hoc. nā pp hoc videt sol esse positus in medio planetaꝝ. vt tam planete iferiores qꝫ superiores possint ab ipso recipe lumē. ¶ In ista qōne prio recitabo duas opiniones quas quidā būerunt de sole luna ⁊ alijs astris. Secundo videbitur de quesito. quantū est de luna. Tertio videbit de quesito quantum est de alijs astris.

Quantum ad primū sciendū est ꝙ quidā imaginant stellas nō esse ptes dēpsiores orbiū. nec ēt solē nec lunā. sed imaginant ꝙ supremū celuz est oīo lucidū fm se ⁊ oēm eius partē. Ulterius imaginantur ꝙ in celo infra illud sunt q̄dā foramina. quedam maiora. quedam minora. per que videmus aliquas ptes illius supremi celi ita lucidi ⁊ illud ꝙ ꝓ maius foramen videm⁹ dicimus eē solem. ⁊ qō per minora videmus dicimus eē alia astra. ⁊ scōm ꝙ illa foramina monent vna cum celo in quo sunt ⁊ oriuntur ⁊ occidunt. fm hoc nunc in occidente nunc in oriēte videmus tales ptes talis celi ita lucidi. ¶ Ista opinio non valet. q: fm ipam non bene posset reddi ratio augmenti ⁊ decrementi luminis lune. ¶ Secundo ꝓ hoc etiam non potest saluari diuersitas colorum qui apparēt in stellis ⁊ planetis. vnde Mars apparet coloris valde rubei ⁊ ita similiter stelle sīe que sunt de natura martis. Saturnus autem apparet coloris plūbei. ⁊ sīr stelle sīe de natura eius. ⁊ sic de alijs planetis ⁊ stellis. talis diuersitas in apparitione colorū non potest saluari per talia foramina. ¶ Alia opinio est ꝙ totū celum est imobile. tamen sunt q̄dam spiritus seu intelligentie. que isto modo monent in celo. ⁊ voluntarie assistunt nunc vni parti deinde alteri. ⁊ cuz illa pars cui assistunt virtute sua sit luminosa apparet sicut vna stella. ¶ Sed illa opinio non valet. nam videt irrōnabile ꝙ sint tot intelligentie sicut sunt stelle sīe. ⁊ moneant ita ordinate sicut mouentur stelle sīe. Et ēt q: nihil monet nisi sit corpus vel moueatur cum corpore. q: quicquid dz moueri saltem localiter dz ꝙ hēat partē in termino a quo ⁊ ꝓtem in termino ad quem. ⁊ si sic dz ꝙ sit corporeū. vel saltē magnitudo. vel hās magnitudinē. ⁊ non indiuisibile quem admodū sunt tales spūs seu intelligentie. Imaginandū est ergo ꝙ astra sunt dēpsiores partes suoꝝ orbium existentes in suis orbibus cōtigue ipsis ⁊ diuise vel diuerse ab eis qnē admodū locatū a suo loco.

Quantum ad scōm pono vnicā cōclusionē in qua cōtiter quasi oēs cōcordāt. lūa recipit a sole lucem vel lumē quo ipa nos illuminat notabiliter. hoc apparet ex eo q: sicut arguebat. qñ luna eclipsat non nos illuminat ꝓpter hoc ꝙ radij solares nō attingūt ad eam. ¶ Secundo. pz hoc ex eo ꝙ quando luna est crescens vel decrescens non illuminat nos nisi fm partem illā ad quā attingunt radij solares. Uerum est tamen ꝙ aliqui imaginantur lunam scōm vnam medietatem habere lucē ex se: ⁊ secundum aliam non. ⁊ ꝙ luna in orbe suo monet circa centrum proprium complendo imensē vnaz circulationem motu distincto a motu quē habet ex suo orbe. ⁊ ꝙ successiue vertit partē lucidaz ad nos. ⁊ in oppōne illa tota pars lucida ēt versa ad nos. ⁊ alia retro ipsam ēt versa a nobis. ⁊ post oppositionē iteꝝ incipit se abscondere aliqua pars lune lucida. ⁊ aliqua pars nō lucida vertere se versus nos. Isto mō isti voluerunt saluare cremētū ⁊ decremētū luminis lune absqꝫ hoc ꝙ luna reciperet lumē suum a sole.

¶ Breuiter licet isti scōm istā imaginationē bñ saluarēt crementū ⁊ decrementū luminis lune. nō tñ per dictā imaginationē possent saluare illa que apparent in eclipsi lune ⁊ iō totius videt eē dicendū lunā hīre lucē vel lumen suū a sole quo illuminat nos notabiliter. ¶ Iuxta istā cōclusionez dubitat de mō ꝙ quē recipiat illud lumē a sole. De quo sūt opiniones. ¶ Quam dicit vna opinio ꝙ superficies lune est pfecte lenis sine aliqua asperitate. sic ꝙ ab ea bñ reflectit lumen solis ad nos. sicut a speculo bene terso ⁊ polito reflectunt spēs colorīs. ⁊ per talē reflexionē luminis solis super lunaz ipsa luna videt lucere. Sed illud nō valet. q: licet a corpore lenī ⁊ bñ polito reflectantur radij ad visum. tamen hoc non est ab omni parte illius corporis lenis. sicut pz de speculo. nam cum facies mea est obiecta speculo licet a q̄libet parte speculi reflectatur cuiuslz partis faciei mee spēs seu radius. tamē non a qualibet parte speculi fit reflexio cuiuslibet radij ad oculum meum. sed aliquorum ad oculū meū ⁊ aliorū ad aliā partē. ⁊ hoc est iō. q: radius nō reflectit ad visum meum nisi ab illa parte speculi in qua radius a facie mea cadēs super speculum ⁊ radius veniēs ad oculuz constituunt angulos equales ad superficiem speculi q ꝺ fīr anguli incidentie ⁊ anguli reflexionis. sed hoc nō est in q̄libet parte speculi. ⁊ ꝓpter hoc accidit ꝙ moto speculo vt mota facie ad latus apparēt partes faciei in alijs ⁊ in alijs ꝓtibus speculi. ⁊ ideo si dicto mō lumē solis reflecteret a luna ad nos tanqꝫ a speculo. iz tunc in tota superficie lune bñ apparet nobis aliqua modica claritas. tamē intensa claritas non deberet apparere nobis nisi in quadā parua ptē. s. in illa in qua angulus incidētie. ⁊ angulus reflexionis ad oculos nostros essent equales. ¶ Sed forte aliquis posset ipedire istam rōnē per hoc. nā si radij solis cadant super parietem paries apparebit totus illuminatus. ⁊ non solum vbi radius incidens ⁊ radius reflexus ad oculum causant angulos equales. s. angulos incidentie ⁊ reflexionis. Sed illud non valet. nam nō tum ad hoc non est simile de pariete ⁊ corpore lunari. nam ꝓpter asperitatem parietis potest accidere quod a multis partibus parietis possunt reflecti radij ad oculum nostrum. ⁊ ꝓpter hoc tunc apparet nobis magna pars parietis illuminata bene lumine claro. Nihilominus si paries esset perfecte lenis sicut speculum. vel sicut corpus lune. tunc ex incidenti radiorum solarium super illum parietem. non appareret nobis magna claritas per totum parietem sed solum in parua parte. s. ibi vbi radi⁹ imaginatus ꝓtendi ab oculo super parietem cum radio veniente a sole super eundem constitueret angulos equales. s. angulum incidentie. ⁊ angulum reflexionis. ⁊ hoc manifeste apparet in aqua quiescente. vnde si ea vna sola parua ꝑs repsentat nobis intense lucem solis. vel alicuius alteri⁹ astri sed si illa eadem aqua moueatur aliqualiter vt non sit ita lenis secundum eius superficiem apparebit nobis intēse lux solis per maiorem partem eiusdem aque. Et ideo dicēdū est aliter. vnde dico ꝙ lumen solis incorporat in luna. ita ꝙ luna est corpus perspicuum. ⁊ trāsparens. saltem circa superficiem eius. ⁊ forte ꝙ totum. licet ꝓpter magnitudinez corpis lunaris lumen solis non possit totum corpus lunare penetrare. sic ꝙ eq̄ intēse appareat lumē in ꝓte lune versa a sole sīc in ꝓte lune versa ad solē. sic ergo lumē lune qō videmus nō est solū lumē solis reflexū sup corp⁹ lune sed lumen solis lune ibibitū ⁊ incorporatū. ¶ Etiā aliter posset dici. s. ꝙ licet luna nō sit actu lucida. nec de se possit monere diaphanū. tñ est in potentia. ꝓpinqua ꝓ suā naturalē dispositionē ad luciditatē. que quidē potentia reducit ad actū luciditatis ꝓ casum luminis solis sup eam. recte sicut colores nō sunt in actu sufficieti ex se ad mouendū visum. iz sūt in actu sufficienti per lumen cadēs super ipsos.

Quantum ad 3m articulū sciēdū ē ꝙ de hoc sūt opiones. In hoc eni Ari. eū auerroi contrariant Auicenne Macrobio. ⁊ plūbus alijs. Ari. enim in libro de ꝓprietatibus elementoꝝ vult dicere ꝙ oēs stelle habēt lumen a sole sicut luna. ⁊ ꝙ nō sūt de se lucide. quia apparet sibi ꝙ cōsimili modo debeat eē de luna ⁊ alijs astris. sed Auicenna cum suis socijs licet concedat lunā ha-

bere lumen a sole. ponit tamen istam conclusionem. q̄ oia alia astra habent lumen a se. Et ad hoc possent adduci alique rationes. ¶ Prima est. q: si alij planete ⁊ alia astra haberent lumen suum a sole. tunc per eor recessum a sole. ⁊ accessum eor ad solē deberent cōsimili modo suscipe crementum ⁊ decrementum luminis sicut luna. qđ tamē non videmus. ¶ Secūdo. q: si venus ⁊ mercurius q ponunt sub sole nō hꝫent lumen ex se sed ex sole. sed ex se eēnt corpora sine luce. tunc per interpositionem veneris vel mercurij inter visum nostrum ⁊ solem deberent eclipsare solem sicut facit luna. ⁊ tamen hoc non est visum. ¶ Tertio. videt saltem q̄ planete supra solem ⁊ stelle fixe nō habeant lumen a sole. ex eo q̄ inferiora non influunt in superiora. ⁊ ex eo. q̄ ꝯto astra sunt superiora tanto videnť eē nobiliora. ⁊ ideo si sol habet lumen ex se. tunc magis astra super solē viderenť habere lumen ex se nō a sole. ¶ Quarto tūc cōsimili mō per interpositionē terre inter saturnum veliter Jouem vel inter ſDartem ⁊ solem deberet fieri eclipſis ⁊ ō fectus luminis saturni vel iouis vel martis sicut fit eclipsis lune ꝓpter interpositionem terre inter ipam ⁊ solē. ex quo dicti planete nō haberent lumē ex se. sed a sole sicut ⁊ luna. ¶ Quinto. si omnia astra haberēt lumē a sole. tunc cuiuslibet astri lumē calefaceret ⁊ exiccaret sicut lumen solis post ꝯ cuiuslibet astri lumen non ē aliud a lumine solis. ¶ Sexto lumen martis est sīle lumini ignis. ⁊ lumen saturni ē sīle albedini tēdenti ad plūbeitatem. ita q̄ lumina planetaꝝ sūt diuerse apparitionis. ⁊ tamen oia deberent esse consilis apparitionis si omnes planete ⁊ omnia astra haberent lumen suum a sole. ¶ Breuiter ista dubitatio vtrū omnia astra p̄ ter lunam ⁊ solē habeant lumen suum a sole est quasi vnuꝫ problema neutrū. sic q̄ rōnes que fiunt pro vna parte possunt solui facilr. sicut rōnes adducte pro alia. ¶ Et ideo ob amorem Aristotelis principis philosophorum soluam rōnes sex iam factas pro opinione Auicēne cōtra Aristotelem tenendo cum Aristotele. q̄ oēs stelle p̄ter lunam ⁊ solem. sive sint planete. sive stelle fixe habent lumina sua a sole. ¶ Tunc respondetur ad rationes factas cōtra hoc. ¶ Ad primam. sequeretur q̄ cōsimili rōne per accessum ⁊ recessum a sole deberent apparere arcualis figure sicut luna. ⁊ maxime hoc videretur de venere. ⁊ mercurio. qui sūt sub sole. negat ꝓña. ⁊ ratio est q: venus ⁊ mercurius sunt tante trāsparētie ⁊ tante perspicuitatis q̄ lumen solis icorporat eis ⁊ ibidē scōm oēs eorū partes. qualiter nō est ō luna. q: illa nō est corpus ita pspicuum ⁊ ita trasparēs. Et p hoc idē soluitur etiam rō scōa. ¶ Ad tertiā dico q̄ ꝫ spera solis sit minus nobilis q̄tum est ex situ. ⁊ motu eius immo etiā intelligentia appropriata soli nō est ita nobilis sicut intelligentia saturni. tamen ipe sol habet nobilitatē a motore diurno appropriato toti celo recte. sicut cor hominis ratione anime totius corporis habet influentiam tam in partes superiores q̄ inferiores. nō obstante q̄ cereb̄ habet nobiliorem situm corde. ita recte in ꝓposito dicať de sole in ordine ad alia astra. ¶ Ad quartum. tunc cōsimili ratione alie stelle deberent eclipsari per iterpositionē terre inter solē ⁊ ipas dico q̄ nō. ⁊ hoc est ideo. q: vmbra terre nō ptenditť vsq̄ ad orbes alior astror. saltē que sunt sup solem. ¶ Sed diceres ad minus mercurius pōt eclipsari p interpositionem terre inter ipm ⁊ solem si nō haberet lumen ex se sed a sole. quia per Lāpanuꝫ in sua theorica vmbra quā facit terra ex eius obiectione ad solē ptenditur vsq̄ ad sperā mercurij. Respōdeť negando consequentiam. propter hoc q̄ ꝫ vmbra terre bene protendať vsq̄ ad speram mercurij. tamen mercurius nunq̄ tantum recedit a sole q̄ inter ipsum ⁊ solem sit interposita terra diametraliter. ¶ Ad quintam negatur consequentia. quia q̄ lumen vnius astri causat calorem ⁊ lumen alterius frigiditatem in istis inferioribꝰ hoc est propter diuersas naturas ipsorum astror quibus illud lumen incorporatur ⁊ imbibitur. secundum quas illud lumen aliam ⁊ aliā operať actionē in istis inferioribus. ¶ Proportionaliter respondeat ad sextam.

Tunc ad rationes principales. Ad primaꝫ bene cōceditur q̄ luna ⁊ quodlibet aliud astrum habet lumen debile ⁊ remissum ex se. sed q̄ habet lumen notabile quod nos notabiliter illuminat hoc est a sole. ¶ Ad secundam. illa soluta est in soluendo rationes adductas pro opinione Auicēne. Et sic est finis qōnis.

¶ Eorum aūt que sursum vnunqđq̄ in spera fertur vt ipsa qdem non igniantur. aerē autem sub circularis corporis spera existentē nccesse ē lata illa icalescere. ⁊c. Textu commenti quadragesimisecūdi. Questio xxiii.

Tertiū propositorum erat. vtrū oia astra sint generatiua caliditatis per lumen in istis inferioribus. Arguit q̄ non. ⁊ primo. quia tunc nulla eēnt astra frigefactiua. quod est contra astrologos q̄ dicunt aliqua astra esse actiua caliditatis aliqua frigiditatis. aliqua humiditatis aliqua siccitatis. probatur consequentia. q: astra non agunt in ista inferiora nisi per sua lumina. ⁊ per suos motus. ideo si sint aliqua que agunt frigiditatem in ista inferiora. sicut sunt. p astrologos. vel ergo illa agunt frigiditatem in ista inferiora per sua lumina. ⁊ habeť propositum. vel per suos motus ⁊ hoc non. quia motus est calefacere sicut dicitur p̄mo metheororum. ¶ Secundo. si questio esset vera sequereť q̄ magis calefacerent montes altos ꝯ valles. ⁊ magis mediam regionem aeris ꝯ inferiorem. hec omnia sunt falsa. sicut p̄z in libro metheororum. consequentia tenet ex eo q̄ lumina eorum prius attingunt ad loca alta ꝯ ad loca bassa. ⁊ etiam fortius ex eo q̄ agens fortius agit in propinquum ꝯ in remotuꝫ. ¶ Tertio caliditas causatur a motu sicut se pe dictum ⁊ allegatum est prius. ergo non a lumine. consequentia ꝫ ex eo q̄ consimiles effectus debent eē a consimilibus causis. ¶ Quarto sequereť si questio eēt vera q̄ cōtrarium caloris generareť a contrario luminis. sed hoc est falsum. q: lumen non habet contrarium. consequentia tenet. q: contrariorū cōtrarie sunt cause. secundo de generatione. ¶ Quinto. lumen in medio non habet nisi esse intentionale ⁊ spirituale. tale autem non videť agere calorez realem. ¶ Sexto. sequereť q̄ lumen esset qualitas p̄ma naturaliter ꝯ caliditas. ⁊ sic caliditas non eēt vna de qualitatibus primis. qđ est falsum. ¶ Septimo. sequitť q̄ sol caleface ret speras celestes inferiores q̄ est falsum. q: nō sunt calefactibiles. cōsequentia ꝫ ex hoc qđ agens prius agit in propinquum ꝯ in remotum.

Oppositum patet de sole per experientiam. De luna autem probať. auctoritate Aristotelis in quarto de partibus animaliuꝫ. dicit. n. q̄ noctes in plenilunio sunt calidiores propter pleniluniuꝫ. Et sicut est de luna sic etiam videtur esse de alijs astris. qa non videtur q̄ lumen lune debeat magis calefacere ꝯ lumen aliorum astrorum. cum secundum astrologos luna secundum eius naturam propriam sit frigida ⁊ humida. ¶ In ista questione erunt duo articuli. ſDam primo ponam conclusiones. quibus positis patet responsio ad questum. Secundo videbitur de modo per quem lumē causat calorem.

Quantum ad primū sit prima cōclusio q̄ sol p suum lumen cāt calorē. istud patet ad sensum. nam existens in radijs solaribus statim calefit. p̄z hoc idem scōo. q: si p speculum concauuꝫ vel p aliqua consimilia instrumenta fiat multa congregatio radiorū solis non solum cātur calefactio. imo combustio. ⁊ quia sol nō est formaliter calidus. sed virtualiter. videtur q̄ hoc fiat p lumen solis. ⁊ non p calorem solis ei inexistentem. Unde si aliquis poneret digitum suum super solem non sentiret calorem. si tamen poneret super ignem vtiq̄ calorem peteret. ⁊ ideo sol non est formaliter calidus sicut ignis. ⁊ iō q̄ calefaciat videtur esse per lumen qđ est caloris generatiuum. ¶ Secunda conclusio. omnia alia astra per sua lumina calefaciunt. pbatur. nam aliorꝫ astrorꝫ lumen nō est nisi lumen solis sicut p̄z. ex p̄cedenti questiōe in qua dictuꝫ est

omnia astra habere lumen ex sole. ⁊ cum omne lumen solis sit calefactiuū per precedentem conclusionem. sequitur etiam ꝙ lumē aliorū astrorū sit calefactiuū. cum lumē aliorum astroꝝ nō sit aliud ꝙ̄ lumen solis. ¶ Scōo. nā cōgregando radios planetaꝝ per speculū super certā mām pñt gnāri aialia per putrefactionē. qō nō fit sine calefactione. sicut pz quarto metheuroꝝ. ⁊ hoc vr̄ eē signū lumen talium astroꝝ eē calefactiuū. ¶ Tertia cōclusio. hoc nō obstāte ali qua astra sunt cātiua frigiditatis in istis inferioribus. pz per astrologos dicētes hoc. ¶ Scōo. nā sola remotio ⁊ carētia caloris nō sufficeret ad frigiditatē ita intensam ⁊ ita momētaneam causandam. sicut tñ apparet sepe euenire. ⁊ ꝛ̄ talꝝ frigiditas ita itensa que aliqñ satis cito post magnū calorez euenit videt cāri ab aligbus astris. ¶ Tertio mūdus iste inferior regit a celo in oibus suis dispōnibus. sicut pz pmo metheuroꝝ ⁊ scōo. de generatiōe. nā dispōnes naturales aliquoꝝ eloꝝ. s. terre ⁊ aque sunt frigiditas. ꝛ̄ oz aliqua celestia corpora sicut aliq̄ astra eē virtualiter frigida. ¶ 4ª cōclusio. oz stellas hr̄e virtutes alias a suis luminib⁹. pz nam aliq̄ stelle frigefaciūt per p̄cedentē cōclusionē. sed nō p eaꝝ lumē ex quo p lumen calefaciūt. per scōaz p̄clonē. ⁊ qz nō per idē pñt calefacere ⁊ frigefacere. oz ꝙ p̄ter lumen habeant alias virtutes mediātibus qbus frigefaciant.

Quantum ad fm. sciēdū est ꝙ de hoc sūt plures opiniones. Quidam. n. dicunt ꝙ lumē astroꝝ trāsiens per sperā ignis incorporat sibi caliditatē p quā ptingēs ad inferiora calefacit ea. recte sic lumē trāsiens per vitrū coloratū colorē vitri videt sibi incorpora re. ¶ Sed illud nō valet. qz ex quo lumē nō est corpus vt pbat ab Aristo. scōo de anima nihil videtur sibi incorpora re. ¶ Secūdo. qz multiplicatio luminis vr̄ eē subito. caloris aūt nō. ideo videt ꝙ dicto mō lumē corpoꝝ celestiū nō calefaciat ista inferiora. s. p incorporationem talē. nā tūc sic lumen subito venit ad nos. ita calor ei incorporatus subito veniret ad nos. qō est cōtra nām caloris. cū conditio ei⁹ sit multiplicari successiue. ¶ Tertio nā si tali lumini eēt calor notabilis incorporatus statim notabiliꝝ sentiret. ⁊ sic ad causandū in nobis maiorē calorē nō requireret lōgior mora luminis super nos. qō est fm. si aūt talis calor incorporatus nō eēt notabilis statim a frigiditate cōtinētis corrumperet. ¶ Quarto. nā qua rōne lumen astroꝝ incorporaret sibi caliditatē in spera ignis. pari rōne incorporaret sibi frigiditatē transeundo per mediā regionē aeris que semp est frigida. ⁊ sic hr̄et in se caliditatē ⁊ frigiditatē. ⁊ per pñs idē lumen eēt calefactiuū ⁊ frigefactiuū eiusdē corporis. ¶ Quito nā ista opinio imaginat ac si lumē astroꝝ in spera ignis accipiens in se calorē descenderet ad nos per motū localē. modo hoc est falsum. cum nunq̄ lumē qō recipit in spera ignis veniat ad nos cū accns nō transeat de subo in subz. ¶ Secunda opinio dicit ꝙ radij diuersi luminis emissi ad terraz iterſecātes se in aere distrahūt ptes aeris ⁊ distrahēdo rarefaciunt ⁊ calefaciunt. qnō ēt dicūt motū calefacere. ⁊ sic dicūt gnāri calorem p lumen. ¶ Sed illud vr̄ eē falsuz. nā exñte maximo lumine sol⁹ ⁊ maxima caliditate ex ipo puniente sicut cōtingit in estate bñ est maxima aeris serenitas ⁊ trāquillitas. ꝙ nō eēt si ptes aeris sic per lumē distraherent. scōo nā radij cū non sint corpora. sed q̄litas quedam nō diuidūt aerē. alr̄. n. oporteret ꝙ aer eēt totus vbiq̄ diuisus qō est impoſe. ¶ Alia ē opinio quā reputo eē verā. ꝙ sicut naturalis pprietas grauitatis ē mouere deorsum subz in quo est si nō sit deorsum ⁊ nō sit resistentia excedēs virtutē grauitatis. ita naturalis pprietas luminis nō ē calefacere subm si sit calefactibile ⁊ resistentia non sit formaliter ꝙ̄ actiuitas luminis. istā sicut lumen est nobilissima qualitas ⁊ multū cōmendata ab antiquis phīs. ita bñ rationabile est ꝙ ipm sit eductiuum ⁊ pductiuū nobiliorꝝ qualitatis actiue. sicut caliditatis. cuius ē dispōere ad formā nobiliorꝝ eli. s. ignis qō oibus alijs elis est nobilius. cuius nobilitas pz ex hoc ꝙ chaldei adorabāt ⁊ colebāt ignea tanq̄ deos. Et sicut nō q̄rere pp quid grauitas monet deorsum nisi. quia hec ē naturalis eius pprietas. sic nō oz querere ppter qd lumē calefacit nisi qz naturalis pprietas luminis est calefacere. Verum est tamen ꝙ lumen non est qualitercūq̄ calefactiuū. sed mediante reflexione.

Tunc ad rōnes. Ad primaz dico ꝙ bñ multe stelle frigefaciunt. sz hoc nō est p eaꝝ lumen. sz per alias virtutes suas quas influunt in ista inferiora. ¶ Ad secundam. dico ꝙ lumen nō magis calefacit mōtes q̄ valles qz in vallibus p reflexionē luminis fit maior cōgregatio radiorū q̄ p mōtes. fiē p specula ꝓcaua magis q̄ gibbosa ⁊ si mōtes sint valde alti. tūc attingūt ad mediā regionē aeris q̄ est nāl̄r frigida. ⁊ ꝛ̄ lumen solis hz ibi parnū posse ⁊ ergo ibi lumē nō inducit calorē pp nimiā resistentiā. ibi exñtē ad caloris pductionē. ¶ Ad tertiā. dico ꝙ hz cōsiles cāe pducant nāl̄r effectus pñles. tñ cū hoc stat ꝙ sepe effect⁹ sīles pducunt a cāis dissimilibus. qō pz. nā mures aliqñ gnānt p putrefactiōez. aliqñ p plificatiōez. ⁊ ꝛ̄ non seqt si caliditas gnāt a motu. ꝙ ergo nō gnēt a lumine. sicut nec seqt. mures gnānt p putrefactionē. ergo nō gnānt per plificationē. ¶ Ad quartā. dico ꝙ nō oz ꝓpioꝝ eē ꝓpias cās formaliter. sed sufficit ꝙ virtualr̄. ¶ Ad quintā. dico ꝙ eē intentiōale est eē vez ⁊ eē reale. scie eni ⁊ virtutes in aia sunt res veriores ⁊ nobiliores q̄ caliditas ⁊ frigiditas. ⁊ ꝛ̄ si lumē hz eē intentionale in aere. nō pp hoc sequit. qn hēat eē reale. ⁊ qn possit facere effectū realem. ¶ Ad sextā. concedo ꝙ multe qualitates celestes ⁊ ifluxe in istis iferioꝝ a corporibus celestibus sunt priores nāl̄r q̄ sit caliditas frigiditas hūiditas ⁊ siccitas. vez est tñ ꝙ ille quatuor q̄litates calidi tas ⁊ alie tres dñr prime inter q̄litates tangibiles ⁊ elares. ¶ Ad septimā. dico ꝙ lumē astroꝝ nō calefacit speras celestes. qz tales nō sunt calefactibiles. nec disposite ad recipiendum calorem. sicut etiā dicebat prius in illa qōne. vtz orbis solis calefaciat ista inferiora per suum lumen plusq̄ orbes aliorum planetarum.

¶ Lune aūt semp patēs ē qō vocatur facies ⁊c̄. Textu ꝓmēti quadragesimi noni.

Questio xxiiii.

Uartum ppositorū erat. Utrum macula illa q̄ appet i luna cāet ex diuersitate partium lune vel ab aliquo extrinseco. Et ar. pmo ꝙ nō ex diuersitate ptiū lune. ex eo qz ipa luna ē corp⁹ simplex corpis āt simplicis ptes sunt sīles eiusdē rōnis. sicut pz de aq̄. ⁊ sīl̄r de aere. ⁊ sic de aliis corpib⁹ simplicibus. ¶ Scōo solis ⁊ aliaꝝ stellaꝝ ptes sunt sīles ⁊ vniformes in raritate ⁊ dēpsitate. ergo sīl̄r ptes ipsius lune. ⁊ p pñs non ex diuersitate ptium lune videt puenire applicatio macule in luna. ¶ Tertio nā si sic. hoc eēt qz alique partes lune eēnt magis rare ⁊ aliq̄ minus. sz pbat ꝙ nō. nam tūc i eclipsi solis radius luminis a sole trāsiret ad nos p partes lune magis raras. qō tñ apparet falsum. ¶ Deinde p bat ꝙ talis macule phātasia puēiat ab aliquo extrīseco. nā ex quo corpus ipi⁹ lune ē corp⁹ terſum ⁊ bñ politū ⁊ speculare. vr̄ ꝙ terra oba lune causet suā sīlitudinē ⁊ imaginē in ipa luna tanq̄ in speculo. ⁊ p pñs nobis inspicientib⁹ luna ⁊ vidētibus terrā i luna reflexe appareat nobis talis macula. ¶ In ista qōne pmo videndū est de q̄sito. ponēdo opiniones de hoc. ⁊ ꝓbatōes eaꝝ. Scōo ponā de hoc opinionē quā reputo eē verā. Tzio videbit ō signā talis macule

De primo erat vna opinio ꝙ causa macule apparentis in luna est vapor elevat⁹ ab ipsa luna interpositus inter nos ⁊ lunā. p quē nobis obumbrat aliqua ps lune. ¶ Et dicit cōmentator ꝙ aliq dixerunt ipam lunā attrahere ad se talē vaporē ad sui nutritionem. ¶ Alig dixerūt ꝙ qz luna hz magnā pprietatē sup aquas ⁊ humiditatē. ꝛ̄ sue nature ē attrahere sub se talē vaporē. ⁊ isti hr̄ent cōcedere dictā maculā in luna apparētē nō ex diuersitate ptiū lune. sed ab extrinseco puenire. ¶ Sed ista opio nō valet. pmo qz exaltationes ⁊ vapores nō vniformiter attrahunt oi tpe ⁊ in pñti figura. sed valde difformiter ⁊ tamē illa macula appet semp vniformis ⁊ eiusdem figure. ⁊ p pñs nō causat ex tali exaltatiōe ⁊ vapore iterposito iter nos ⁊ lunā. ¶ Scōo si semp eēt talis vapor sub lūa tñ

ppter diuersitatez aspect⁹ nō apperet ī eadez parte lune qz fm qꝫ luna eēt ppingor vel remotior a nobis talis macula deberet appere in alia ⁊ in alia parte lune. ¶ Nec valet pcipue illud qꝫ dixerūt primi. s. qꝫ luna attrahit ad se vapozē ad sui nutritionē. postqꝫ corpora celestia nō sunt nutribilia. cū nec sint gnābilia nec corruptibilia. nec alterabilia. ¶ Secunda opinio erat qꝫ illa macula nō est aliud qꝫ imago repsentatiua alicuoz corpoz hic iferi⁹. sicut terre. vel montiū. vel alicuoz huiusmodi. que quidē corpora videnē in luna ad modū ad quē possum⁹ videre corpora ī speculo reflexe. Et hoc ideo. qz sicut dixit illa opinio luna est corp⁹ politum tersum ⁊ speculare. sed illud nō valet nam oporteret qꝫ ad motū lune talis imago apperet in alia ⁊ in alia parte lune recte sicut speculo moto imagines appent in alia ⁊ in alia pte eius. sed ꝓsequens est falsū. ¶ Secūdo si luna haberet sic virtutem reflectendi imagines corpoz. tunc imago totalis terre deberet nobis appere simul in ipsa luna. ꝯ hoc est falsum. qz nō est talis figure sicut est illa macula.

De secundo est tertia opinio. scilicet ꝓmētatoris quā repnto esse veram. qꝫ talis macula ꝓuenit ex diuersitate partium lune fm raritatez ⁊ dempsitatez maiorez ⁊ minorē: nam partes in quibus apparet macula sunt rariores. ⁊ ideo minus bene possunt lucere. partes autē iuxta illas sunt dempsiores. ⁊ ideo magis possunt lucere. ꝓ hoc in simili de alabastro. vnde illa pars que est bene dempsa vel non transparens est valde alba. ⁊ illa que est transparens ad modum vitri est obscura ⁊ tendens ad nigredinem. Et si queratur quare luna est taliter difformis in suis partib⁹ dicatur qꝫ hoc est de eius natura.

Quantum Ad tertiū. s. de figura talis macule. dicit Albertus qꝫ ibi ē quasi figura leonis cuius caput est versus orientem ⁊ sup dorsum eius est quasi arbor transuersaliter fita ⁊ similiter imago bois lateraliter appodiati: cuius pedes sūt versus posteriora leonis. ⁊ dicit qꝫ talis figura meli⁹ potest videri aliq̄ntulū post plenilunīū: ⁊ circa ortū solis. qz tūc aer ē pur⁹ ⁊ serenus.

Ad rationes Ad primā dico qꝫ corpus lune bene est simplex substantialiter cum hoc tamen stat qꝫ pōt habere aliquaz diuersitatem in suis partibus q̄ntū ad raritatez ⁊ dempsitatem in suis partibus. ¶ Ad secundā dico qꝫ nō est sil'e de sole ⁊ aliis stellis ex vna parte. ⁊ luna ex altera. nec oportet assignare cām dissimilitudinis nisi qz de nā istoz corpoz sit. ¶ Ad tertiam dico qꝫ licet vna ps lune sit aliq̄ntulū rarior alia. tñ nō est ita rara qꝫ lumen solis possit transire totā pfunditatem lune. ¶ Ad vltimā pz ex improbatione secūde opinionis.

¶ Manifestū igit̄ qꝫ necesse ī medio esse terrā ꝛc. Textu ꝓmenti cētesimi pmi. Questio. xxv.

Ostquam circa illū secūduz de celo tractata sūt que cōcernunt totū celū. ⁊ deinde que cōcernunt partes eius maiores. sicut sunt orbes ⁊ deinde que cōcernūt partes eius minores. sic̄ sunt astra. ¶ Nunc tractandū de his que cōcernūt centrum eius sicut est terra. iuxta qō quero q̄tuor. primo vtrū terra sit in medio mūdi sicut punctus respectu celi naturaliter situata. Scōo vtrū ipa terra in medio celi seu mūdi semp quiescat vel semp moueatur. Tertio vtrū ipsa terra sit spica. Quarto vtrum totalis terra sit habitabilis. vbi videbitur vtruz sub equinoctiali sit habitatio. ⁊ similiter. vtrum inter tropicuz capricorni ⁊ circulum antarcticum sit habitatio.

Quantum ad primū. s. vtrū terra sit in medio mundi sicut punct⁹ respectu celi naturaliter situata. ꝓbatur qꝫ non. nam si terra esset in medio mundi. tunc videret qꝫ terra eēt nobilissimū elemētuz. mō hoc est falsuz. qz nō est nisi sicut fex alioz eloz. ꝓbatio ꝓ nā nos videm⁹ sic cē ī corpe būano qꝫ nobilissima el⁹ ps ē situata ī medio. sicut cor. sil'r hoc videm⁹ ī regno. nā nobilissimus regni. sicut rex habitat ⁊ ponit se in medio regni. et ita vr̄ qꝫ si terra eēt in medio mūdi situata qꝫ ceteris corpoib⁹ mundi eēt nobilior. ¶ Deinde ꝓbat̄ qꝫ nō se hēat sicut pūctus respectu celi. naz luna nō se hz sicut punctus respectu celi qꝫ pz ad experientiaz. ⁊ tamē luna est minor terra. ergo multo minus terra se hz sicut punct⁹ respectu firmamenti. ꝓña tenet. assumptū ꝓbat̄. qz nisi terra eēt maior ⁊ luna minor nūq̄ ex interpositiōe terre diametraliter inter solem ⁊ lunam posset tota luna eclipsari. ex eo qꝫ vmbra quā facit terra ꝓtinue vadit diminuēdo versus circūferētiā celi. ⁊ ideo si vmbra versus illaz partē pōt totalē lunā eclipsare. signuz est qꝫ diameter lune est multo minor q̄ꝫ sit diameter illius vmbre tornatiliter ⁊ pyramidaliter extēse. sed talis vmbre diameter est diameter ipsius terre. ¶ Deinde ꝓbatur qꝫ terra nō sit in medio mundi nāl'r situata. primo naz diꝛerūt antiqui qꝫ ppter motū velocē celi ipsa terra esset pulsa ad mediū. ⁊ sic tunc nō est illic nāl'r. sed violēter. ¶ Scōo q̄libet pars terre est situata violēter. ergo non totalis terra est situata naturaliter. ꝓña tenet. antecedēs ꝓbat̄. naz nō cuiuslibet partis terre medium gravitatis est mediū mundi. ergo nō quelibet pars terre est naturaliter situata. ꝓña tenet ex eo qꝫ ad situm naturalez corpoz graviuum requirit̄ qꝫ centruz gravitatis eoz sit mediū mundi. antecedēs notū est de se.

Oppositum vult Aristo. in littera. ¶ In ista qōne ꝓmo videbit̄ vtruz terra sit in medio mūdi. Scōo vtrū terra sit sicut pūct⁹ respectu celi. Tertio vtrū tota terra sit situata naturaliter.

De primo ¶ Pono primo duas distinctiones. q̄rū prima est ista. corpoz graviuum duplicia dicunt̄ esse media vel centra. s. centrū magnitudinis: ⁊ centrū gravitatis: in corporib⁹ enim gravib⁹ difformiter non est idem centrū magnitudinis ⁊ gravitatis. sed in corporibus gravibus vniformiter pōt bene esse idem centrū magnitudinis ⁊ gravitatis. ¶ Secūda distinctio. aliqd esse in medio mundi intelligit̄ dupl'r. Uno modo qz centrū sue magnitudinis est in medio mundi. Alio modo. qz centruz sue gravitatis est in medio mūdi. ¶ Tunc suppono qꝫ terra non est vniformiter gravis. qō ꝓz ex eo. qz vna pars terre est discooperta aquis ꝓpter habitationez animaliuz ⁊ plantarum. ⁊ pars opposita est cooperta aquis. modo aer quiest naturaliter calidus ⁊ sol calefaciunt partē terre discooperiam aquis. ⁊ sic eam aliquo modo subtiliant ⁊ rarefaciunt ⁊ alleuiant: ⁊ pars terre cooperta aquis remanet magis compacta. ⁊ magis gravis. Ex hoc statim sequitur qꝫ ipsius terre aliud est medium ipsius gravitatis. ⁊ aliud est medium magnitudinis. ¶ Tunc sit prima cōclusio qꝫ terra nō est in medio mundi q̄ntum ad centrum sue magnitudinis. ꝓbatur. nam si sic. tunc tota terra esset cooperta aqs. modo hoc est falsum. ꝛ. ꝓsequentia ꝓbatur. naz postqꝫ terra esset in medio mundi fm centruz sue magnitudinis. tūc ipsa terra vndiqꝫ fm suas partes exteriores esset equaliter distans a celo postqꝫ ponit̄ esse sperice figure. ⁊ sic nō esset ratio quare aque plus fluerent ad vnaz partem q̄ꝫ ad aliaz cum non magis inuenirent locum declinioreꝫ in vna parte q̄ꝫ in alia. ¶ Secunda conclusio. qꝫ terra est in medio mūdi quo ad centrum sue gravitatis. ꝓbatur. nam omnes partes terre tendunt ad medium per suam gravitatem. sicut dicit Aristoteles in littera. ⁊ verum est. modo pars que esset gravior depelleret aliam tamdiu qꝫ medium gravitatis totalis terre esset in medio mundi. ⁊ tūc starent due partes eque graves. licet vna maior et alia minor q̄ntum ad magnitudinem contra se inuicem: sicut duo pondera in equilibra. ¶ Ex quo sequitur qꝫ terra est propinquior celo in parte discooperta aquis q̄ꝫ in parte cooperta aquis. et ita ad partem coopertam aquis est maior declinitas. et sic ad illam partem fluūt aque. tanq̄ꝫ ad locum declioreꝫ. ⁊ tanq̄ꝫ ad locum eis naturalem. ¶ Sed diceres videtur qꝫ centrum gravitatis terre non sit medium mūdi. sed magis centrū gravitatis aggregati ex terra ⁊ aqua. naz ex quo terra est cooperta aquis ex vna parte videtur qꝫ illa aqua vna cum illa parte terre aquis cooperta ponderet contra aliam ⁊ debeat depellere aliaz sic qꝫ tandem centrum totiꝫ aggregati ex aqua ⁊ terra sit mediū totius mundi. ¶ Respōdetur negando qō centrum gravitatis totius aggregati ex

terra ⁊ aqua sit mediū mūdi. naz si ad imaginationē totalis aq̄ amoueret. mediū grauitatis terre eēt mediuz mūdi iuxta secundā ꝓclusionē. ⁊ qz terra eēntialr est grauio: q̄ aq̄. ꝙ patet de vna parua terra que descēdit in vna magna aq̄. ideo q̄ntūcūq; de aqua positū sit ad vnā partez terre ⁊ non ad aliaz. nō ꝓpter hoc vna pars terre recipit aditorium in ponderādo ⁊ impellēdo aliā plus q̄ ante. ex eo ꝙ aqua est minus grauis essentialiter q̄ sit terra. ¶ Ex hoc pz ad argumentum. dico enim ꝙ pars terre coopta aquis nō ponderat plus ꝑtra aliam q̄ si nō esset cooperta aquis.

Quantum ad scām articulū ꝑmitto istā distinctionē. terrā eē sicut punct⁹ respectu celi itelligiē tripl'r: vno mō sicut pūct⁹. i. sicut aliqd idiuisibile. alio mō eē sicut pūctū respectu celi. i. nō facit diuersitatē in ꝓceptiōe stellarū fixaz ⁊ aliaz partiū celi oculo existente sup terrā ⁊ ipo exīte in cētro terre supposito ꝙ vna eiⁿ medietas eēt amota. tertio mō terrā eē sicut pūcū respectu celi itelligiē sic ꝙ si terra eēt posita i celo stellato nō videret. sed eēt insensibilis nō obstante ꝙ eēt facta lucida sicut vna alia stella. ¶ Tūc sit ꝑma ꝓclo. terra nō se bz sicut pūct⁹ respectu celi. ⁊ hoc ꝑmo mō. pz statim ex eo qz tūc terra eēt indiuisibilis. qđ est falsuz. ¶ Scōa ꝓclo. terra bñ se bz sicut pūctus respectu celi. ⁊ hoc scōo mō. ꝓbat. qz non faceret diuersitatez i ꝓceptiōe stellarū fixarū oculo existēte in cētro terre. posito ꝙ vna medietas terre eēt amota. ⁊ oculo existente i supficie terre quera. qz vtrobiq; videret medietatē celi ⁊ nō plus saltē sensibiliter hic q̄ ibi. ¶ Tertia ꝓclusio. terra bñ est sicut pūct⁹ respectu celi stellati seu firmamenti. ⁊ hoc tertio modo. pz hoc. nā plures sūt stelle i firmamēto que vir a nobis videnē q̄rum q̄libet est multo maioz q̄ sit terra. sicut pz ꝑ Alfraganū in lib. 50. dīarū. Ideo si terra esset in firmamēto posita nullo mō videret nō obstante ꝙ eēt facta lucida sicut vna alia stella. ¶ Quarta ꝓclusio. licet terra respectu firmamēti haberet se punctus. ⁊ hoc tertio modo. non tamē sic se haberet si esset posita in orbe lune. ⁊ esset facta lucida sicut luna. pz hoc ex eo ꝙ luna que est minor terra sicut arguebat ꝑmus: nō appareret sicut pūctus. ⁊ hoc respectu sui celi. tō min⁹ ipsa terra. cū sit maior luna.

Quantum ad 3ᵐ sit ꝑma ꝓclo. ꝙ totalis terra est nāl'r situata. ꝓbat. qz totalis terra est grauis nāl'r sicut suppono. ⁊ verū est. ⁊ cētrū grauitatis eiⁿ ē mediū mūdi sicut dictū ē in ꝑmo articulo. ergo ipsa est nāl'r situata. ꝓña 3 ex eo ꝙ tūc grauia nāl'r sūt situata cū cētra suaꝝ grauitatū sūt mediū mundi. ¶ Scōa ꝓclo. Ēm vnā diuisionē partiuz ipsiⁿ terre nulla eius pars est nāl'r situata. pz hoc. naz si diuideret per supficiē planā trāseūtē ꝙ centrū sue grauitatis nec vna pars eēt naturalr situata. nec alia. ex eo ꝙ nec vniⁿ medietatis centrū grauitatis est cētrū mūdi nec alteriⁿ. ¶ Tertia ꝓclo. Ēm aliā diuisionē ptiū terre q̄libet ps eiⁿ est nāl'r situata. pz hoc si terra diuideret ꝑ orbes. tūc eniz qlibet illoz orbiū terrestriū esset naturalr situatus ex quo medium sue grauitatis est mediuz mundi.

Ad rationes ad ꝓmā dico ꝙ terra non ponitur in medio mundi ꝓp hoc ꝙ ipsa sit nobilioz alijs elementis. sed tō qz est grauioz alijs elementis. ⁊ est sicut fex alioꝝ elementoꝝ. ⁊ ideo est posita bassissime recte sicut videmus in vino ⁊ cerusia: ꝙ feces i eis cadunt ad fundū. sed ꝙ coz positū est in medio coꝛporis hoc est ad istum finez ꝙ meliⁿ possit influere spiritū ⁊ calorem singulis mēbris. meliⁿ eniz hoc facit cum est in medio q̄ cū esset in circūferētia. ⁊ qz celū satis potēs ē ad ifluēdū. nō obstāte ꝙ sit in circūferētia terra est in medio tanq̄ minus nobilis ⁊ alia elemēta i circūferētia tāq̄ magis nobilia. ¶ Ad scōaz illa bñ ꝓbat ꝙ nō se bz sic pūctⁿ ꝑ° mō. nec eē sic pūctⁿ 3°°. ⁊ hoc respectu orbis lunaris. cū q̄ bñ stat ꝙ se bz sicut punctⁿ 2°°. ¶ Ad tertiā dico ꝙ illi antiqui erāt illiⁿ opinionis. ⁊ Ari. ꝓbat eaz sufficiēter in littera. ¶ Ad ꝓfirmationē eiⁿ pz ex vltimo articulo. ⁊ sic est finis qōnis.

¶ Quod qdē igitur neqz mouetur neqz extra medium ponitur terra manifestū. ⁊c. Textu cōmenti centesimi primi. Questio. xxvi.

Secundum ꝓpositorum erat. vtrum terra in medio celi seu in medio mundi semp quiescat vel semp moueatur. videt ꝙ nō semper quiescat. primo qz illud qđ habet in se ꝓncipium ⁊ potentiaz mouendi nō semp quiescit. terra est huiusmōi. ergo ⁊c. maior est nota. nā aliter illud ꝓncipiū ⁊ illa potētia essent in eo frustra. minor ꝓbat. nam terra est corpus naturale. ideo hz in se naturā. ⁊ per ꝓsequēs ꝓncipiū ⁊ potentiaz mouēdi. qđ pz per diffinitionē nature positaz scōo phy. qua dicit. natura est ꝓncipiū mouēdi. ⁊c. ¶ Scōo terra est alterabilis ⁊ de facto alteraē. ergo non semp quiescit. ꝓña tenet ex eo ꝙ alteratio est spēs motus antecedēs pz. qz de facto est applicatum sibi ꝓtrarium ex vna parte. s. aqua que est humida. terra aūt sicca. ⁊ ex alia ꝑte aer qui est calidus ⁊ humidus. terra autē frigida ⁊ sicca. ⁊ etiā qz ipsa ꝓtinue alteraē a calore ⁊ lumine ⁊ alijs influentijs coꝛporū celestiuz. ¶ Tertio qz ꝓtinue terra ex illa parte sup quā directe est sol lenificaē. ergo cū centrū grauitatis terre debeat esse mediū mundi. sequiē ꝙ alia pars istam lenificatā pellit sursum tādiu ꝙ cētrum grauitatis totius sit mediū mūdi. ⁊ ideo qz ꝓtinue sic aliqua pars terre lenificaē. videt ꝙ ꝓtinue sic terra moueatur. ¶ Quarto terra ꝓtinue mouet circulariter. ergo non semp quiescit. ꝓña tenet. antecedēs ꝓbat. qz celuz gescit. ⁊ stelle celi successiue nobis oriunt ⁊ occidunt. ergo terra cōtinue mouet circulariter. ꝓña scita est esse bona. qz si celum quiescit. ortus ⁊ occasus stellarū nō pōt saluari nisi ꝑ motū ⁊ antecedēs est dubiū. qz per nullas experiētias nec apparentias possumus scire celū moueri. ergo dubiū est. vtruz celum moueatur. cum ergo ꝓña sit scita esse bona. ⁊ antecedens dubiū. ꝓns nō est simplr negandū. s. terram moueri circulariter. Et possunt adduci alique ꝓsuasiones ad hoc ꝙ terra moueaē ⁊ celū quiescat. quarū ꝓma sit ista. celū nō indiget ad aliqd sibi acgrendū terra. ⁊ terra indiget celo ad aliqd acgrendū. s. influentiā. ergo rōnabiliⁿ videt ꝙ terra moueaē ⁊ celū gescat. q̄ ecōtra. ¶ Confirmaē. motus est ꝓpter indigētiā. modo illud qđ pluri indiget plus dz moueri. terra aūt pluriⁿ indiget q̄ celuz. ergo ⁊c. ¶ Tertio quies est nobilioz cōditio q̄ motⁿ. qz est finis motus. ergo quies debet attribui coꝛporibⁿ nobilibⁿ sicut est celū ⁊ motus minus nobilibⁿ: de quoꝝ numero est terra. ¶ Quarto melius est saluare apparētia per pauciora q̄ per plura. pz. nam ꝓmo phyſicoꝝ. dictū est peccatuz est fieri ꝑ plā ⁊c. modo cum facilius sit monere parū q̄ magnuz. melius ⁊ rationabilius videt ꝙ terra q̄ ē valde parua velocissime moueaē: ⁊ spera suꝑema gescat. q̄ ecōuerso. ¶ Quinto ad ꝓncipale. omni coꝛpori simplici debeē naturalr aliquis motus simplex ꝓmo huiⁿ. terra est huiusmodi cū sit vnū de q̄tuoꝛ elemētis. ergo ⁊c. ¶ Sexto terra est figuē spice. figura aūt spica ē multū apta ad motū ⁊ maxie circulareꝫ. ideo nisi terra de facto mouereē circulariter. vel aliqñ saltē videret ꝙ talis aptitudo terre ad motū eēt frustra.

Deinde ꝓbat ꝙ nō semper moueaē auctoritate Aristo. ⁊ maxime circa ꝓncipiū huius. vbi ponit istam ꝓsequentiaz tanq̄ bonam. celum semper moueē. ergo necesse est terram semper quiescere. In ista questione ꝓmo ponende sunt distinctiōes. scōo ꝓclones.

quantū ad ꝓmū sit ꝓma distictio. ꝙ terrā moueri pōt intelligi vel ſm qualitatez. vel q̄ntitatem. vel vbi. vel ſm mutationez eiⁿ in substātia. accipiēdo motum largo modo. in ꝓposito non intelligo nisi de motu ſm vbi. ¶ Scōa distictio terrā moueri ſm vbi pōt imaginari dupl'r. s. motu recto. vl' motu circulari. ⁊ itelligo ꝓpositum de tota littera cuius mediū grauitatis est mediū mūdi. ¶ Tertia distictio terrā moueri circulariter pōt itelligi. vno mō circa cētrū sibi extrīsecū. mō q̄ stelle mouenē circa cētrū mūdi. scōo mō circa cētrū ꝓpriū ⁊ sup polos ꝓpos. ⁊ hoc pōt imaginari vel ab oriēte ad occidētē. vl' ecōuerso. vel a meridie ad septētrionē. vel ecōuerso. ¶ Tūc sit ꝑma cōclusio. terra non mouetur circulariter circa centrum sibi extrinsecū. pz hoc. naꝫ tūc centrū grauitatis terre nō eēt in

medio mundi. cuius oppositū dictū est in alia q̃one. Et etiã scdo. nã tũc aliq̃ stelle deberẽt nobis appere aliq̃n maiores aliq̃n minores. hoc est falsuz. ꝓña tz. ex eo q̃ p talẽ motum terre nos aliq̃n essemus aligb' stellis ꝓpinquores ⁊ aliquãdo ab eisdem remotiores. ¶Scõa ꝓclõ. nec terra mouetur circulr a meridie ad septẽtrionẽ vel ecõuerso. circa cẽtrũ ꝓpriũ ⁊ circa polos ꝓpios ꝑbat. q; tũc nõ semp polus appareret nobis eq̃r elevat'. cui' oppm docet experientia. ¶Tertia ꝓclõ. nec terra mouet circulr ab oriente ad occidẽtẽ nec ecõuerso. saltez motu diurno fiẽ qdã antiq volverũt. dixerũt enĩz celũ quiescẽ ⁊ terrã moueri. hui' ꝓclonis ꝓbatio: ⁊ hoꝛ ãtiquoꝛ ip̃robatio fiebat pr' i illa q̃one. vtꝛ motus celi ab oriente in occidentẽ sit regularis. ¶Circa tñ istã q̃nẽ vel ꝓclonẽ est aduertẽdũ q̃ vn' de magistris meis vr̃ velle q̃ nõ sit demõstrabile q̃n possit saluari terrã moueri ⁊ celũ quiescere. sz appet mihi sua reuerẽtia saluaꝛ q̃ imo. ⁊ hoc p talẽ rõnẽ. naz nullo modo p motũ terre ⁊ quietem celi possem' saluare oppones ⁊ plũctões planetaꝝ. nec ecli ꝑses solis: ⁊ lune. verũ est q̃ istã rõnẽ nõ ponit nec soluit. Iz plures alias ꝓsuasiões qb' ꝓsuaderet terrã quiescere ⁊ celuz moueri ponat. ⁊ soluat. ¶Quarta ꝓclõ bñ verisile est q̃ semp q̃libet ps terre totalis moueat motu recto. qđ ꝓsuadetur sic. naz ꝓtinue de ista terra elemẽtari discoopta aquis cũ fluuijs fluũt multe ptes terre. ad ꝓfundum maris. ⁊ sic augeꝛ terra in pte coopta aqs. ⁊ in pte discoopta aquis diminuit. ⁊ p ꝓña nõ remanet idẽ mediũ granitatis sicẽ ante. medio aũt granitatis mutato illud qđ de nouo factũ ẽ medium granitatis moueꝛ vt sit mediũ mũdi. ⁊ illud qđ ante erat mediũ granitatis ascẽdit versus partẽ discooptaz aqs. ⁊ tandẽ per talẽ ꝓcm' fluxũ ⁊ motũ illa terra que aliq̃n erat in medio erit in circũferentia. ⁊ ecõuerso. Et iuxta illud põt apparere qũo grãũ sũt magni mõtes. naz nõ est dubm' q̃n aliq̃ partes terre magis tenẽt se simul q̃ alie. ⁊ iõ q̃n ille ptes que nõ tenẽt se sil' fluũt cũ fluuijs ad mare. reliq̃ tenentes se sil' manẽt ⁊ faciũt eminẽtiã sup terrã. Iz verũz est q̃ tandẽ per motũ terre. vel alio modo euertunt ⁊ cadunt ⁊ destruunt. ¶Juxta istã ꝓclonẽ dubitaꝛ. posito q̃ aliqđ graue vnifoꝛme in grauitate haberet mediũ sue grauitatis extra mediũ mũdi. omni impedimẽto extrinseco amoto. nihil sibi addẽdo. nec aliqd ab eo remouendo. an sic moueretꝛ q̃ tandẽ mediũ sue grauitatis eẽt mediũ mundi. Dico q̃ nõ. q; pr' q̃ mediũ sue grauitatis fieret mediũ mũdi descenderet aliqua tarditate ⁊ dupla ad illam. ⁊ quadrupla ad illã ⁊ sic i ĩfinitũ. ⁊ ideo si ꝓpetuo maneret ꝓpetuo descẽderet. ⁊ nũq̃ mediũ sue grauitatis fieret mediũ mundi.

Ad rationes Ad ꝓmã. dico q̃ illa non ꝑbat terrã semp moueri in suo loco nãli: Iz bñ moueretꝛ si eẽt extra ipsuz. ⁊ iz talis poa nõ reducatur ad actum in totali terra tñ bñ in suis partibus. ¶Ad secũdã. illa nõ arguit ad ꝓpositũ. q; in ꝓposito itelligitur de motu locali. ⁊ de gete sibi opposita. ⁊ nõ de motu alteratiõnis. ¶Ad tertiaz. illa bñ arguit ꝓ vltima ꝓclone. ¶Ad q̃rtã dico q̃ vtiq̃ p ceteras exꝑientias haberi põt q̃ celũ nõ gescit. vñ si gesceret. qũo tũc sol ⁊ luna ⁊ ceteri planete aliquando eẽnt ꝓpiquiores aliq̃n remotiores. certe ipossibile eẽt hoc nisi celũ moueretꝛ. Qđ aliq̃n fiant adinuicẽ ꝓpinquores. ⁊ aliq̃n remotiores docet experientia. ¶Deinde nõdeo ad ꝓsuasiões illas qb' ꝑbabat terrã moueri ⁊ celũ gescẽ. ¶Ad primã bene ꝓcedo q̃ terra recipit influentias a celo. sed ad hoc nõ regrit terrã se habere actiue. Iz sufficit se habere passiue. sic q̃ ipsa illã influentiã recipiat. ⁊ ipsuz celuz illã influentiaz causet per suũ motũ ꝓpter hoc q̃ celũ ẽ pfectius terra. magis aũt de rõne pfecti est dare aliis pfectiones q̃uis ex hoc nihil recipiat q̃ ecõuerso. ¶Ad secundaz bene ꝓcedo q̃ qcqd plũ idiget pl' dz moueri nisi aliud moueretur ad dandũ sibi quo idiget. Iz sic est in ꝓposito. q̃ terra quiescẽte celũ moueꝛ dando ei illud quo indiget. ¶Ad tertiaz bene ꝓcedo q̃ bene pfecti' est eẽ in quiete q̃ in motu q̃ntũ ad illa que mouent ad finez veniẽdi ad sua loca naturalia: sed de illis que semp sunt in suis locis naturalib' ⁊ que nõ mouent ad aliqd acqrendũ sibi aliud a motu. ita q̃ motus localis est pfectio finalis eoꝝ. dico q̃ talib' pfectus est moueri q̃ esse in quiete. ⁊ sic est de corporib' celestib'. ¶Ad quartaz. dico q̃ verũ est q̃ facili' esset moueri e corpus parvum q̃ magnum. si cetera essent paria: sed non est ita. q; corpora grania ⁊ terrestria sunt inepta ad motũ. Uñ clarũ est q̃ facili' mouem' aquã q̃ terrã. ⁊ adhuc facilius aerem. ⁊ sic ascẽdẽdo corpora celestia sũt per suas naturas facili' mobilia. ¶Ad qntã. bene cõcedo q̃ terre deberet aliquis mot' simplr. qñ est extra locũ suũ. licet hoc nõ oporteat quãdo est in loco suo. vñ nisi partes terre dicto modo trãsponerent modo quo dicebat in ꝓbatiõe q̃rte ꝓclusionis totalis terra simplr gesceret ⁊ nõ moueretꝛ. cũ quo bñ stat q̃ si totalis terra esset extra locũ suuz. vel aliq̃ pars ei'. moueretꝛ motu simplici ⁊ naturali sibi debito. ¶Ad vltimam. dico q̃ bis quib' deberet motus circularis cõeniẽs est figura sperica. ⁊ similiter quibus deberet ges nãlis circa idẽ centrũ etiã cõeniẽs est figura spica. modo ad ꝓpositũ dico q̃ terre nõ cõenit figura sperica ꝓpter moueri circulariter. Iz ꝓpter ipsaz gescere circa centrũ mundi.

¶Figuram autem habere sphericam necessarium est ipsam. ꝛc. Textu commenti centesimi quarti.

Questio. xxvii.

Certium ꝓpositoꝝ erat. vtrũ totalis terra sit sperica. Arguitur primo q̃ nõ. naz si hic sequereꝛ q̃ oculus existẽs in supficie terre nõ videret medietatẽ celi. cui' oppositũ dicunt astrologi. imo videret minus. ꝑbatꝛ ꝓña. q; si esset sperica ⁊ cõponatꝛ i medio celi sicut prius dicebatꝛ tũc linea ipsaz cõtigẽs imaginatã ꝓtendi ex vtraq̃ parte vsq̃ ad cõcauũ celi resecaret a celo arcũ multuz minorem medietate celi sicut põt appere in figura. Iz illa eadẽ linea cõtingeret oculũ existentẽ in supficie terre ergo ille oculus nõ videret pl' de celo q̃ eẽt sup illã lineã. ¶Scõo si terra eẽt spica sequereꝛ q̃ oculus modicuz elevatus sup supficiẽ terre sicut est oculus alicui' hois stantis sup terraz videret plus q̃ medietatẽ celi q̃ iterũ est cõtra astrologos. ꝑbatꝛ ꝓña ex eo. q; si oculus esset directe in centro terre. ⁊ vna medietas terre esset amota. tũc videret pcise medietatem celi. Iz oculus existẽs sup supficiem terre est altior q̃ si esset in centro. ergo cũ esset sup supficiẽ terre videbit plus q̃ medietatẽ celi. tertio si terra esset sperica. segt q̃ sol deberet apparere fm supficiẽ arcualẽ in eius ortu. ⁊ silr in ei' occasu. cui' oppm videm'. ꝑbatꝛ ꝓña. q; cũ sol nõdũ totaliter est ort' vna ei' pars vr̃: ⁊ alia occultatꝛ. Iz ille ptes distinguunt adinuicẽ quo ad appere ⁊ nõ appere rõne terre. iõ si ipsa eẽt spica vtiq̃ ps solis sup terrã deberet nobis apparere arcualis figure ⁊ hoc ꝓcaue recte. sic appet nob' ps solis nõ abscõsa p lunã in eclipsi solis. ¶Quarto si q̃ esset vera segt q̃ terra totalr eẽt coopta aqs. hoc ẽ falsum. falsitas pz ad sensũ. ꝑbatꝛ ꝓña. p cui' ꝑbatiõe suppono pmo. q̃ aq̃ sit spica. vel tẽdens ad spicitatẽ. secõo suppono q̃ terra ⁊ aq̃ tẽdũt ad idẽ cẽtr'. tũc sic. ipossibile ẽ duo eẽ spica nisi vnũ circũdet aliud. ⁊ hoc si eoꝝ idẽ sit cẽtrũ. ergo cũ aq̃ sit spica q̃ vnã suppositionẽ. ⁊ cũ vnũ sit cẽtrũ terre ⁊ aq̃. tũc si terra eẽt spica vtiq̃ eẽt totalr aq̃ circũdata. ¶Quito. nã ad sensuz apparẽt i terra mlte gibbositates ⁊ ꝓcauitates mõtiũ ⁊ vallium. ⁊ vbi nõ sũt mõtes ⁊ valles appet eẽ plana: qđ non eẽt si eẽt spica. ¶6o mobilib' motu circulari nãlr ꝺbeꝛ figa spica fiẽ pz ꝺ celo. ergo mobilib' motu recto nãlr ꝺbeꝛ figa recta ⁊ nõ spica. Iz terra ẽ nãlr mobilis motu recto. qo ꝛc.

Oppositum vult Aristo. in littera. ¶In istis questione. primo ponam cõclusiones. Secũdo. quedam correlaria.

Quantum ad primũ sciendũ est ꝓmo q̃ sperici' ꝓpie dr̃ qđ quo ad ei' supficiem exteriorẽ ẽ sine aliq̃ asperitate. ⁊ cũ hoc a puncto eius medio oẽs linee ducibiles ad supficiez eius exteriorez sunt eq̃les. Iz rotũdũ põt dici q̃ accedit ad spericitatẽ. licet nõ sit pfecte sperice. Exẽplũ ꝓmi sicut est mũd'. mũd' enĩz q̃ ad ei' supficiẽ exteriorẽ ẽ sine aliq̃ asperitate. ⁊ pfectissime curuus tus vl tornat' a pmo motore. exẽm scdi. sic ẽ pomũ vel aliqđ

tale. ¶ Scō notādū q̄ accipiēdo large ſpericuz ⁊ rotūdū ſolet capi vnū p̄o alio. ¶ Tūc ſit p̄ima ꝓcō. terra nō ē pfecte ſpica. p̄z. q; multos hz mōtes ⁊ valles. ¶ Scōa ꝓcō. ſio terra ē rotūda iter oriēt̄ ⁊ occidēt̄. ꝑbat. nā ſi nō ſequeretur q̄ eedē ſtelle eque cito orirent ⁊ occiderēt bitantib⁹ verſus occidentē ſicut bitantib⁹ verſus orientē. ſz hoc ē falſum. ꝓña tz ex eo q̄ cā talis diuerſitatis nō vī ee alia niſi tumor terre ⁊ gibboſitas. falſitas ꝓñtis. p̄z ex eo q̄ bitantib⁹ verſus orientē citius ſit dies. ⁊ citius ſit nox q̄ bitantib⁹ verſus occidentē. qō p̄z ex eo q̄ p̄lies eadem eclipſis lune viſa fuit ab oriētalibus i tertia hora noctis. ⁊ ab occidētalibus in p̄ima hora vī ſcda. ſm q̄ erāt magis vel minus occidētales. mō hoc nō fuiſſet niſi oriētalibus citi⁹ facta fuiſſet nox. ¶ Tertia ꝓcō. ſilr terra hz rotūditatē a ſeptētrione ad meridiē. ꝑbat. nā aliqs pōt a meridie; ꝓcedere tm̄ verſus ſeptētrionē q̄ polus ſibi ſenſibilr magis elevat. mō illud non vī p̄uenire niſi pp q̄ndā tumorez terre exñtez iter meridiē ⁊ ſeptētrionē. ¶ Scō nā aliqs pōt tātū ambulare a ſeptētrione verſus meridiez. q̄ aliq̄ ſtelle ſibi apparēt que p̄ius ſibi nō apparebāt. ⁊ aliq̄ ſibi occultant̄ que p̄ius ſibi appebant. modo hoc nō videt ee niſi ꝑpter tumorez terre inter ſeptētrionē ⁊ meridiē. ¶ Quarta ꝓcō. terra vndiqz eſt rotūda ſic q̄ elevatiōes mōtiū ſūt q̄ si reſpectu totalis terre ⁊ q̄ſi nō notabiles. ꝑbat p̄imo. q; grauia vbi cadūt ſup terram nō mōtoſaz nec valloſaz cadunt ad eq̄les angulos. qō nō eēt niſi grauia peterēt idē centrū. ⁊ cū oēs ptes terre ſint graues. ſeq̄t q̄ oēs petūt idē cētrū. hoc nō eēt niſi terra eēt rotūda vel tenderet nālr ad rotūditatē. ¶ Scō. ptes terre eq̄lr tēdūt ad mediū mūdi. ⁊ deſcēdūt ad loca decliniora. niſi vna alia ſuſtineat. ſicut p̄z de mōtibus. nihilominus ꝑ lapſuz tp̄is q̄libet deſcēdet ⁊ ruet verſus mediū mundi. qō videt ee cā rotūditatis terre. ¶ Vlī ſciēdū eſt q̄ ſi terra eēt fluxibilis ſicut aqua. ita q̄ vna pars nō ſuſtineret aliam. flueret ad oīmodā rotūditatē ⁊ pfectā ſpicitatez. ¶ Tertio ſi terra eēt plana ⁊ nō rotūda mōtes multū alti deberēt videri a multo remotiori q̄ vident. ſed q̄ non ab ita remoto vident huius cā nō vī ee alia niſi tumor terre exiſtens iter tales montes ⁊ viſus nr̄os. ¶ Quarto luna cuz eclipſatur ꝑpter iterpoſitionē terre iter ipſaz ⁊ ſolē ꝑs nō eclipſata vī arcuali figt. ſz hoc nō eēt niſi terra eēt rotūda quā ꝓtigūt radij ſolares ꝓtēſi vſq; ad lunā. q̄ diſtiguūt ptē lune viſam ⁊ nō eclipſatam a ꝑte lune eclipſata q̄ eſt poſita in vmbra cāta ex iterpoſitiōe terre iter ſolē ⁊ lunā. q; ergo vbicūq; appet talis eclipſis lune ꝑs ñ eclipſata appet arcualis figure ſignū eſt q̄ vndiqz terra ſit rotūda. ¶ Quinto totalis mūdus eſt ſpericus. ergo bñ rōnabile vī q̄ ela que ſūt ptes p̄ncipales mūdi de quor; numero eſt terra etiā inclinent ad ſpicitatē. ¶ Iurta iſtā ꝓcōnē eſt ſciēdū q̄ iſto modo poſſet expiri q̄ terra eſt rotūda ſaltē inter meridiē ⁊ ſeptētrionē: q̄ aliquis ambularet ab aliquo loco verſus ſeptētrionez tādiu q̄ polus eēt ſibi elevatus plus vno gradu q̄ ante. ⁊ tūc mēſuraret ſpaciū ptranſitū. hoc facto rediret ad locū p̄ſtinū. ⁊ ab eodē loco ābularet verſus meridiez. tādiu q̄ polus eēt ſibi elevatus minus vno gradu q̄ erat i loco ſignato a quo ambulauit. ⁊ iterū mēſuraret illud ſpaciū ptrāſitū. tūc ſi illa ſpacia inuenirent equalia. ſignū eēt rotūditatis terre inter ſeptētrionem ⁊ meridiem. ſi aūt nō inuenirent equalia ſignū eēt q̄ terra nō eſſet rotūda inter ſeptētrionem ⁊ meridiē.

Quantum ad ſecundū p̄imo ſequit ex hoc q̄ terra eſt rotūda q̄ linee ereūtes directe de ſupficie terre exteriori verſus centrū ꝓtinue vadūt appropinquādo. ⁊ in centro ꝓcurrūt. ¶ Scō ſequit q̄ ſi fierēt due turres ad ꝓpendiculū q̄to irent altius tanto elōgarent plus abinuicem: ⁊ q̄to irent baſſius tanto appropinquarent plus adinuicē. ¶ Tertio ſeq̄t q̄ ſi fieret aliqs puteus ad ꝓpendiculū inferius eſſet ſtrictior. ⁊ ſupius eſſet latior. ¶ Quarto ſequit q̄ oīs linea eque diſtans ſm q̄libet eius punctū a cētro mūdi eſt curua. p̄z. nam ſi erecta. tūc aliqs punctus eius eſt ꝓpinquior cētro. ⁊ alius remotior. ⁊ ſic nō equalr diſtat a centro ſeu a deorſum. ſm q̄libet eius punctū. vnde q̄cūq; linea recta data ꝓtigēte ſupficiē terre ſm punctū eius mediuz ipſa eſt ꝓpinquior cētro terre ſm punctū eius mediū ſm q̄ ꝓtingit terraz. q̄ ſm puncta eius extrema. Ex hoc ſequit q̄ quicūq; ambulans ſm lineā rectā p̄o parte tēporis deſcendit. ⁊ p̄o alia parte aſcendit. naz p̄o parte tēporis p̄o qua mouetur verſus punctum qui eſt ꝓpinquior centro ipſe deſcēdit. ſz p̄o alia parte tēporis p̄o qua mouet ab illo puncto ipſe aſcēdit. p̄z ex eo q̄ in p̄ima parte tēporis cōtinue appropiquat plus ⁊ plus centro mundi. in alio aūt tēpore ꝓtinue elongat ab eodem. modo appropinquare cētro mundi eſt deſcēdere. ⁊ elōgare ab eodez eſt aſcendere. ¶ Ex hoc viterius ſequitur q̄ aliqd mobile qō cōtinue mouet aſcēdēdo vel deſcēdendo ad aliqđ terminū. minorē lineam deſcribit. q̄ aliud quod mouetur ab eodē termino in eundē terminū ſine aſcenſu ⁊ deſcēſu. p̄z hoc ſi aliqd moueret ab vno termino diametri terre ad reliquū. ⁊ aliud moueret per circūferentiā medietatis terre. cuius quidē circūferentie illa diameter eſſet chorda. ¶ Quinto ſequit q̄ ambulantiū ſuper terram caput mouet velocius pedibus. naim caput in aere deſcribit maiorem circūferentiaz q̄ pedes ſup terram. vnde homo poſſet eſſe ita magnus q̄ caput moueret in duplo velocius q̄ pedes. quia in duplo maiorem circūferentiam deſcriberet in aere q̄ pedes ſuper terram.

Ad rationes Ad p̄imā cōcedo q̄ oculus ſi eſſet infirmus ſupficiei q̄exe terre videret multo minus q̄ medietatē celi. ſicut nō demonſtrauit. nihilominus bene cōcedo q̄ oculus pōt in tali proportione eſſe elevatus ſup ſupficiez terre q̄ videret preciſe medietatē. ita q̄ ſuus oriz̄on diuideret celū in duo equalia. ⁊ cū hoc ſtat q̄ oculus pōt ee tm̄ elevat⁹ ſup ſupficiē terre q̄ videret pluſq̄ medietatē celi. Et ex hoc tūc p̄z ad ſcām ar^m. ¶ Ad 3^m dicūt aliq de magīs meis q̄ ſm rei veritatem. cū vna ꝑs ſolis eſt orta ⁊ alia nō orta linea diuidēs ptē ortā a ꝑte nō orta ipſi⁹ ē linea curua ⁊ arcualis. ſz tm̄ ꝑs orta ipſi⁹ ſolis nō appet nobis figure arcualis. ꝓp hoc q̄ q̄ linea curua a remotis vī: appet recta. ¶ Sz breuiter p̄ront mihi appet hoc nō eſt verū. vñ dico q̄ ſm rei veritatē ꝑs ſolis orta nō dz appere arcualis figure: ſz dz appere ſic̄ medietas vel ſicut portio vn⁹ circuli eo mō quo appet. vnde imaginor q̄ noſter oriz̄on dz imaginari ſicut circulus reſecans ⁊ diuidēs ptez ſolis ortā a ꝑte ſolis nō orta. modo q̄ vn⁹ circulus ſm ei⁹ piferiā cadit ſup ſupficiē lataz alterius circuli diuidit ⁊ reſecat vnā partē ab alia ſine q̄cūq; iterioꝛ ꝓcauatiōe illarū partiū ſm veritatē vel apparētiā. recte ac ſi ille ptes diſtiguerent abinuicē ꝑ lineā rectā. ⁊ ꝓp hoc pars ſolis nobis orta dz nobis appere ꝓſilr modo ac ſi diſtingueret a ꝑte nō orta ꝑ lineā rectā. vel ac ſi eēt oculus i cētro terre vna medietate terre amota. ita q̄ gibboſitas terre nihil facit ad hoc q̄ ſol i ei⁹ ortu ſm ei⁹ partē ortā deberet nobis appere arcualis figure. ſz ad hoc q̄ ſol nobis talr appet ſic̄ oriē fac̄ noſter oriz̄on. ¶ Ad q̄rtā illa bñ ꝓcederet ſi cētruz magnitudis terre eēt cētrū mūdi: ſz q; ſic nō ē. ſz multū eſt elevatū ſup cētrū mūdi nō oz q̄ terra ſit totalr coopta aqs lz tā ipa q̄ aq̄ ſit rotūda. ¶ Ad q̄ntā illa bñ ꝑbat q̄ terra nō ſit pfecte ſpica ſic̄ dixit p^a ꝓcō. ¶ Ad vltimā dico q̄ nō oz mobile motu recto eē figure recte. lz bene oporteat motuz eius nāle ſimplicē eſſe ꝑ lineā rectaz. Et ſic eſt finis q̄ōnis.

¶ Reliquum autem de terra dicere vbi exiſtat poſita. ⁊c. Textu cōmenti ſeptuageſimi ſecundi. Queſtio. xxviii.

Quartum ꝓpoſitoꝛ erat. vtrum totalis terra ſit habitabilis. Videt p̄imo q̄ nulla ꝑs terre ſit habitabilis. nā ex quo terra eſt ſpica. vt dictū eſt in alia q̄one. ⁊ aq̄ ſilr. vt ꝑbat Ari. i hoc 2°. ⁊ cū terra ſit grauioꝛ aq̄ ⁊ i medio mundi ſituata vt dictū ē p̄i⁹. vī q̄ terra vndiqz ſit coopta aqs. ⁊ ꝑ q̄ns vndiqz inhabitabilis ꝑpter aq̄s. ¶ Hec valet ſi diceret q̄ elevatiōes mōtū q̄ ſūt i terra ipediūt ne totalis terra ſit coopta aqs. ⁊ q̄ntū ad hoc ſunt elevatiōes ipſa terra ē habitabilis. Illā ex quo mūdus fuit ab eterno vt redidit Ari. ſi aliq̄n fuiſſet mōtes ⁊ tales elevatiōes tādiu

essent consumpti. propter hoc q̄ omne graue tendit deorsum nec perpetuo potest sic sursum sustineri. quare iam totalis terra esset facta sperica ⁊ undiq; ags coopta. ¶ Secõ sicut spera aeris excedit speram aque. ita spera aque debet excedere speram terre. ⁊ per ꝯsequens debet totã terram cooperire. ⁊ per cõsequens debet totã ipsaz terraz undiq; inhabitabilẽ facẽ. ¶ Deinde ꝓbatur q̄ totalis terra est habitabilis. nam vna q̄rta eius est habitabilis. vt cõiter oẽs ꝓcedunt. ⁊ nõ videt̃ eẽ maior rõ de vna q̄ de alia. igitur ⁊c.

Oppositum amboꝝ iam ꝓbatoꝝ ꝑz ꝑ expiẽtiam. nam aliqua pars terre est habitabilis. vt patet. ⁊ aliqua inhabitabilis ꝓpter aquas. ⁊ aliqua ꝓpter nimiaz frigus sicut illa que est ꝓpinqua polo arctico vel antarctico. q; terra põt esse inhabitabilis ꝓpter excessum alicuius qualitatis primę de q̄litatibus actiuis. vt puta ꝓpter excessum frigiditatis vel caliditatis. vel põt esse inhabitabilis ꝓpter excessuz aquarũ. ideo in questione duo erunt articuli. nam in primo videbit̃ de habitatione vel inhabitatione terre ꝓpter temperiem vel excessuz caliditatis vel frigiditatis. Secundo videbit̃ de habitatione terre vel inhabitatione q̄ntum est ex parte aquarũ.

Quantum ad primũ. supponenduz est primo terram diuidi in quinq; partes. ꝑm quinq; zonas imaginatas in celo quarũ vna est suppositus illi parti celi que est inter circulũ arcticum ⁊ polum arcticum. secũda autem est suppositus illi parti que est inter circulum antarcticũ ⁊ polũ antarcticum. tertia autem supponitur illi parti que est inter tropicũ cancri ⁊ circulũz arcticuz. quarta supponitur illi parti que est inter tropicũ capricorni ⁊ circulum antarcticũ. quinta autem ⁊ vltima supponit̃ illi pti celi que est inter duos tropicos directe sub egnoctiali. ¶ Hũc sit prima cõclusio. due primę partes terre sunt inhabitabiles ꝓpter defectum caloris ⁊ abundantiaz frigiditatis. primum patet. q; huiusmõi partes nimis distant a sole qui est causa caloris in istis inferioribꝰ. ⁊ q; ad esse ⁊ viuere plantarum ⁊ animalium requirit̃ calor sequitur q̄ ibi nec crescunt plante nec habitant animalia. ⁊ hoc. s. ꝓpter defectuz caloris. secũda pars patet. q; ibi excessus frigoris ꝓpter elevationem vaporũ cõmixtoꝝ aeri. qui nõ possunt ibi ꝑsumi ꝓpter defectum caloris: ⁊ illi tantũ aerem ibi existentez ingrossant ⁊ infrigidant ⁊ cõdempsant: q̄ nulla viuentia pñt ibi manere. ¶ Secũda ꝯclusio. tertia pars terre est habitabilis ꝓpter temperiẽ frigoris ⁊ caloris ⁊ illa pars terre est in qua nos habitamus. ⁊ q̄ in ea est temperies caloris ⁊ frigoris est ex eo q̄ in estate nostra sol est ꝓpe suam augez. ⁊ sic non facit nobis nimiũ calorem ꝓpter maiorez eius distantiam a terra. ⁊ in hyeme nostra est ꝓpe oppositũ sue augis ⁊ sic nõ causatur nobis nimium frigus sui absentia. ꝓp hoc q̄ licet nõ diu moreẽ super nos. tamen est terre tunc ꝓpinquior ex eo q̄ oppositũ augis ecẽtrici solis est punctus ecẽtrici ꝓpinquior terre. ¶ Iuxta istam ꝯclusionẽ ⁊ eius probationem bene sequitur q̄ ꝑm mutationez augis ipsi⁹ solis alique partes terre reddũtur pleius vel melius habitabiles. ¶ Tertia cõclusio. quarta pars terre est inhabitabilis ꝓpter nimiam abundantiaz caloris in estate. ⁊ nimiã abundantiam frigiditatis in hyeme. ⁊ est illa pars terre que est oppositus illi parti terre in qua nos habitamus. Sed verus est q̄ in ista ꝯclusione nõ omnes ꝓcedant. ⁊ probo eã sic. nam ex quo aux solis iam est ꝓpe finẽ geminoꝝ. ⁊ oppm augis ꝓpe finem sagittarij. ⁊ cũ existentibꝰ i dicta pte terre si aliqui ibi existerent sit estas sole existente iurta oppm sue augis. sol eis in estate nimiũ facit calorez ꝓpter nimiaz eius ꝓpinquitatez ad terraz ⁊ cum eisdem sit hyems sole existente iurta augem in hyeme ꝓpter absentiã solis ⁊ nimiã eius distantiaz a terra est nimiũ frigus ibidem. ¶ Quarta ꝯclusio quinta pars terre. s. que est inter duos tropicos sub equinoctiali est habitabilis. q̄tũ est ex parte frigiditatis vel caloris. imo non soluz habitabilis. ſz locus temperatissimꝰ ꝓ habitatione. ¶ In ista iterũ ꝯclusione nõ omnes ꝓcedant. vnde auctor ſpere manifeste dicit oppositũ. istam tamen ꝯclusionẽ ponit Auicẽna in sua phyſica. Et ꝓbatur sic primo auctoritate Jſi. i libro etymologiaꝝ. qui dicit q̄ paradisus est situs in loco alto versus ozientem fere attingẽs globum lune ⁊ sub equinoctiali: ſz cõstat q̄ paradisus terrestris est locus amenissimus ⁊ optime habitabilis. Jdez patet ex vno qõ semel legi i vno libro. nã in anglia fuit qdã homo sancte vite. qui asserebat se fuisse in quodã loco vbi fuit facta incantatio ⁊ citatio cuiusdã ſpũs qui dixit se velle portare ficus maturos ꝓ quolibet tẽpore anni ne amplꝰ sic citaret̃. tunc dixit incantator qũo hoc fieret̃. dixit ſpũs ẽ locus in terra qui existimat̃ inhabitabilis ab hoibꝰ. vbi i omni tẽpore anni fructꝰ maturi ꝑm diuersitatẽ generũ fructuũ inueniunt̃. ⁊ de illo loco dixit se velle portare fructꝰ ⁊ ficus statim in sequenti die circa festuz natalis dñi: ⁊ ficus ac pla alia fructuũ genera recẽtia sibi apportauit. ⁊ certe videt̃ q̄ talis locus sit sub egnoctiali. naz de illo vles dicũt q̄ sit ibabitabilis ꝓpter intẽperiem ⁊ excessum caloris. ¶ Deinde ꝓbat̃ dicta ꝓcõ rõnibꝰ. ꝓmo ꝓ quo supponit̃ q̄ celuz ⁊ astra sunt ordinata ad gubernandũ istũ mundũ. ⁊ maxime hoies. ⁊ alia. ⁊ plãtas de qbꝰ nã pp eoꝝ nobilitatẽ maxie dz esse sollicita. Jdeo rõnabile est q̄ in illo loco sit hominũ pfectissima habitatio ad quez oẽs stelle celi ordinate. ⁊ sil̃ hñt aspectũ. ſz hoc ẽ ad locũ sub egnoctiali. illis enim oẽs stelle oriunt̃ ⁊ occidũt. nobis vero nõ oriunt̃ nec occidũt ille stelle que sunt circa polũ antarcticũ. ¶ Secõa rõ ⁊ cã tẽperiei dicti loci sub egnoctiali est eq̄litas distãtie ab vtroq; polo. calor enim illi⁹ loci obtẽperat̃ pp frigiditatẽ vtriusq; loci eq̄liter respicientis locũ illũ. ¶ Tertia cã ẽ eq̄litas diei ⁊ noctis in omni tpe anni. frigiditas. n. noctis obtẽpat calorem diei. ¶ Quarta cã est brevitas estatis ⁊ hyemis. nam nec hyemalis frigiditas excedit. nec calor estatis nimis adurit. ¶ 5ª cã est paucitas more solis sup zenit capitis eoꝝ q̄ hitat sub egnoctiali. cũ enim duplex sit cã caloris. s. appropinq̄tio solis ad zenit. ⁊ mora eiusdẽ. prima cã ẽ modica respectu secõe. vt pz q̄ sol est in meridie q̄n i meridie nõ est tantꝰ calor sicut post meridiẽ. ⁊ tn̄ sol ꝓpingor est capitibꝰ nostris i meridie q̄ post. q̄re mora solis plus facit ad calorẽ q̄ eiꝰ appropinquatio. q; ergo sol habitantibꝰ sub egnoctiali nõ morat̃ diu sup zenit capitis eoꝝ. ſz cito transit. ideo est q̄ nõ est ibi tantus calor sicut circa alterũ tropicũ. vbi sol diutius moratur. ¶ Sexta cã est accidentalis elevatio multoꝝ vaporꝝ a mari meridiano. ⁊ a fluminibꝰ existentibꝰ ibidẽ. que i dicto loco hñt obtẽperare calorẽ. ¶ Septima rõ põt esse. q; cuz terre remotiores ab egnoctiali. puta ille sub polis sint inhabitiores ad inhabitandũ. ⁊ ꝓpingores hiliores videt̃ q̄ sub egnoctiali sit locus hilissimꝰ ꝓ habitatiõe. ⁊ ista rõ ꝓcedit a signo magis q̄ a causa. ¶ Contra istam ꝯclusionez dubitat̃ p rationes illoꝝ qui tenẽt partez oppositã. ꝓmo quidez arguunt sic aliqs est locus inhabitabilis ꝓpter nimiũ frigus. ergo ẽt videt̃ q̄ aliquis sit inhabitabilis ꝓpter nimiũ calorem. sed talis nõ videt̃ esse alius q̄ ille sub equinoctiali. ¶ Secõo si habitarent ibi aliq. vtiq; de talibus aliqui venirent ad nos. ⁊ de nostris ad illos. qõ tamẽ nunq̄ est ꝓceptũ. ¶ Tertio nam cum vadimus versus tropicũ cancri. tandem inuenimus hoies valde nigros sicut sunt ethiopes. ⁊ hoc est ꝓp magnũ calorẽ ibi existentẽ. ergo si ꝓcederem⁹ vltra tropicum. tantũ inuenirem⁹ calorẽ: vt videt̃ q̄ nullus posset habitare. ¶ Quarto. naz ibi existentibꝰ sol bis in anno currit p zenit capitũ eoꝝ. ideo videt̃ eis facere tn̄ calorẽ q̄ non est eis cõueniẽs habitatio: vnde videm⁹ q̄ nobis in estate q̄n adhuc nõ est in zenit aliq̄n est tantus calor q̄ est mirabile. ⁊ ideo si curreret bis in anno p zenit. videret̃ tn̄ debere cãre calorẽ q̄ nullo mõ possem⁹ viuere. ¶ Quinto naz videm⁹ q̄ ex reflexione radioꝝ incidẽtiũ ꝓpendiculariter sup supficiem speculi cõcani causat̃ ignis, tõ cũ sol ꝓiciat bis i anno sicut q̄n est in ꝓncipio arietis ⁊ libre: radios suos ꝓpendiculariter sup terrã suppositã egnoctiali. videt̃ q̄ talis terra sit inhabitabilis ꝓpter nimiũ calorẽ adustiuuz causatũ ex tali ſcidentia radioꝝ solis ꝓpendicularitũ. ¶ Ad primũ dico q̄ ſz sit repire terraz ihabitabilẽ ꝓp nimiã elongationẽ a sole ⁊ hoc sub vtroq; polo. nõ tn̄ ꝓp hoc oz q̄ aliq̄ sit ihabitabilis ꝓp appropinq̄tionẽ ad solẽ. q; cũ frigus sit mortificatiuuz. ⁊ calor vinificatiuus ⁊ causa vite. ideo est q̄ nã melꝰ cõpatit̃ siccũ excessiuum caloris q̄ frigoris. nec etiam sub egnoctiali est

excessus caloris. sed tēperamentū optimuz. vt dictum est. ¶ Ad secundū dico. ꝙ ideo nullus pōt illuc ire nec aliquis venire vsq; huc. qz oporteret talem transire per terrā suppositam tropico cancri. vbi est nimius calor ꝓpter nimiam moram solis super orizontem. saltem in estate. ¶ Nec etiam quis in hyeme sola nec estate potest transire per illam partem. ꝓpter hoc ꝙ auctoritate quoꝝdaz versus equinoctialem sunt quidam montes qui habent naturaz attrahēdi carnem humanā sicut magnes attrahit ferruz. ⁊ hec est causa quare nullus transit. Aliter dicunt quidā ꝙ locus intermedius inter illos ⁊ nos est desertus multum ⁊ plenus serpētibus. ⁊ deficiens aquis dulcibus ita ꝙ nullus potest illum locum transire. ⁊ ꝓpter hoc non ꝑcipimus aliqua noua de illis. nec ipsi de nobis. ¶ Ad tertiam bene concedo ꝙ sub tropico cancri ē maior calor q̄ sub equinoctiali. ⁊ hoc ideo. qz licet sol bis currat in anno per zenith capituz habitantiuz sub equinoctiali. ⁊ nō nisi semel i anno per zenith capitū morantium sub cancro. tamē quia minus moratur sup zenith capitis existentium sub equinoctiali. ⁊ diutius sup zenith capitum existentiuz sub tropico cancri. inde est ꝙ maiorem facit calorem sub tropico cancri q̄ sub equinoctiali. ¶ Per hoc idem respondeatur ad quartam. ¶ Ad quintam dico ꝙ nō est simile de reflexione radioꝝ incidentium perpendiculariter super superficiem speculi cōcaui ⁊ de radijs ꝑpendiculariter incidentibus super superficiem terre. licet bene aliquo modo esset simile de incidentia radioꝝ ꝑpendicularium super superficiem speculi cōueri ⁊ super superficiē terre. cum terra non sit cōcaua. sed cōuexa vel sperica: ⁊ ideo sicut radij incidentes super superficiē speculi cōueri nō causant ignem ex reflexione eorū. qō tamen bene faciūt cū incidūt super ꝙcauum. ita dico ꝙ nec radij ꝑpendiculariter incidētes super superficiem terre cōuexam causant tantū calorez sicut causarent si caderent super superficiez terre concauam. ⁊ ex hoc patet ad argumentuz.

Quantum ad secundū articulum est vna opinio que imaginatur. ꝙ aqua ⁊ terra simul faciunt vnaz sperā. Et ꝙ non plus habemus de aquis nisi q̄ntum est in vallibus terre. Et ita ponunt partes terre habitatas nō esse nisi quasdaz insulas. Et imaginant in qualibet parte terre de dictis quinq; partibus terre esse multas tales partes aquis discoopertas. ⁊ tales dicerēt in qualibet dictarū quinq; partiū esse habitationez. saltem q̄tū est ex parte aquarū. licet alique earū sint inhabitabiles ꝓpter defectū vel abundantiaz frigoris vel caloris. ¶ Sed ista opinio non valet ꝓpter duo. ¶ Primo ex quo ab eterno fuit mundus. diu illa canalia aquarū fuissent repleta per fluxum partium terrestrium cum aqua in illa canalia. ⁊ sic iam terra vndiq; esset aquis cooperta. ꝓpter repletionem talium canaliuz. ¶ Secūdo. tunc vtiq; omnes aque essent faciliter ꝑmeabiles. si nō esset plus de aqua q̄ currat in talibus canalibus ⁊ vallibus terre. sed ꝑsequēs est falsum ex eo ꝙ est vnum mare impmeabile in cuius signum qō est impmeabile Hercules posuit ibi colūnas. vt nullus tentet ipsum permeare. ¶ Secūda opinio. ⁊ illaz approbo. imaginatur ꝙ nō est idem centrum gravitatis ⁊ magnitudinis terre. ⁊ ideo terra ex vna eius parte est ꝓpinquior celo et aquis discoopta. et ex alia parte est remotior a celo. ⁊ aquis coopta. ⁊ ad illam partem fluunt aque quia ibi erunt ꝓpinquiores medio mundi. Et ideo ꝓ distinctione partiuz terre habitabiliuz a partibus terre inhabitabilibus ꝓpter aquas imaginandū est in terra vnam esse lineam transeuntem ab oriente in occidentem directe suppositaz eqnoctiali eque distantem secunde linee imaginate in terra supposite circulo arctico. inter quas imaginatur tertia linea eque distans vtriq;. Ulterius imaginatur totū qō est ab eqnoctiali per polum meridionalez. ⁊ per polum septētrionalē vsq; ad circulum arcticum esse coopertum aquis ⁊ residuum qō nō est nisi vna quarta terre. imo adhuc non integre esse discoopertum aquis ⁊ vlterius imaginatur a medio illius linee suppposite in terra discooperta aquis protrahi vnam lineaz ꝑpendiculariter versus lineam eque distantez ei suppositā circulo arctico. ¶ His lineis sic imaginatis manifestuz est in figura qūo ista pars terre discoopta aquis est diuisa in q̄tuor partes quarū due sunt versus occidentez. ⁊ due versus orientem. ⁊ inter illas que sunt versus occidentem illa que est ꝓpinquior equinoctiali vocat africa. ⁊ que est ꝓpinquior septētrioni vocat europa. deinde alie due sūt versus orientē. ⁊ inter eas illa que est versus equinoctialē vocatur asia maior. sed ꝓpinquior septētrioni vocat asia minor. Quantū ad huius partes terre cooptas ⁊ discooptas aggregent autē aque que sub celo sunt in locū vnū. vt appeat terra arida. ⁊ habitet homo: qui quodāmodo est finis oium: locū sue habitationis ꝙgruentez. ideoq; credendū est solū illū locū terre detectū esse ab aquis qui humano vsui fuerit necessarius. quia ergo sola quarta pars terre quam ꝓtinēt duo semicirculi. quoꝝ vnus ab oriente in occidentez sub equatore protenditur. ⁊ alius per polū septētrionalē ab oriente in occidentez inhabitatur. vt oēs aiunt. oportet alias tres quartas terre esse cooptas aquis. ¶ Si diceres sicut prius arguebaz. ex quo cōtinue cū fluuijs fluūt ptes terre ad mare. quare ergo tandē terra ex alia parte vbi est coopta aquis non efficitur eque ꝓpinqua celo sicut illa que est discoopta aquis. vnde cū hoc fieret terra vndiq; coopiret aquis. ¶ Respōdet ꝙ hoc nūq; fiet. ⁊ hoc ideo. quia q̄ partes terre fluunt ad aliam partem. tunc alia pars fiet magis grauis. ⁊ pellet aliam sursum. vt prius dicebatur in vna alia questione. ⁊ sic semp erit. ⁊ hoc ꝓpter difformitatem gravitatis terre: quam difformitatez ab eterno deus ordinauit ꝓ salute animaliuz ⁊ plantarū. ¶ Uerūtamen credo ꝙ ꝓpter mutationez augis ecentrici solis. illa pars terre que modo est coopta aquis prius erat discooperta ⁊ que modo est discooperta pri erat cooperta. ⁊ hoc videt velle satis manifeste Aristo. in secūdo metheuroꝝ. licet nō exprimat ꝙ hoc fit ꝓpter mutationez augis solaris.

Ad rationes Ad primam cum suis confirmationibus non ꝑcedit iuxta secundam opinionem vnā cum hoc ꝙ nō est idem centrū gravitatis ⁊ magnitudinis terre. ¶ Ad secundam dico ꝙ ordinatum est a deo ꝙ spera aque non deberet tantū excedere speram terre quantum spera aeris sperā aque. ⁊ hoc ordinatum est ꝓpter salutem animaliuz ⁊ plantarū. naim si esset tantus excessus aque ad terram. sicut aeris ad aquam tota terra esset cooperta aquis. ⁊ sic nō possent saluari plāte ⁊ animalia. ¶ Ad vltimam dictum est in questione ꝙ non est eadē ratio de vna quarta sicut de alia quantum ad ipsaz esse habitabilem vel inhabitabilem. Et sic cum dei adiutorio finite sunt qōnes sup secūdū de celo ⁊ mundo.

¶ Explicit liber secundus. Incipit tertius.

¶ De primo quidem igitur celo. ⁊c.
De graui autem ⁊ leui. ⁊c.

Ostquaz tractaui circa primum huius quasdam dubitationes concernentes totalem mundum. et similiter tractaui circa secundum huius dubitationes concernentes partem nobiliorez mundi. scilicet celum. et cum hoc terram. prout est centrum celi et totalis mundi. nunc volo tractare dubia concernentia grauia et leuia. sicut sunt elementa. que sunt partes mundi totalis minus nobiles q̄ sit celum. De quibus quidem gravibus ⁊ leuibus Aristo. in tertio huius determinat ꝓm opinionem antiquoꝝ. et in quarto huius ꝓm opinionē ꝓpriam. ⁊ ideo simul questiones circa hos duos libros intendo ꝑtractare talem obseruando ordinem. ꝙ primo tractabo questiones quantum ad gravitatem et levitatem ipsoꝝ graviuꝝ et leviuꝝ. Secundo quantum ad motum et quietem eorum. Tertio q̄ntuz ad figuraz eorūdē. ita ꝙ erūt tres particule huius vltime partis incepti opis. Et differt hec consideratio de gravibus et levibus simplicibus seu de elementis a consideratione que fit de

eisdem in secūdo de generatiōe. qz ꝑsideratio respicit ad qualitates motiuas eoꝝ motu locali. sicut sūt grauitas ⁊ levitas. Cōsideratio aūt de eis i scō de generatione respicit ad q̄litates eoꝝ alterativas: seu motiuas motu alteratiōis. sicut sunt caliditas. frigiditas. humiditas. ⁊ siccitas. ⁊ sicut motꝰ localis p̄cedit motū alteratōis: cū iter oēs motꝰ motꝰ localis sit ꝑor. sic ꝑsideratio de eis i isto tertio ⁊ quarto. ante ꝑsiderationez de eisdē in scō de generatione dz poni.

¶ Quoniā autē est vnū solum qđ oibus superferꝛ: ⁊ vnuz quod oibus subsłat: necesse ē duo alia esse que ⁊ subsłāt cuidā: ⁊ superferūtur cuidam ⁊c. quarto celi. Textu cōmenti trigesimi se primi.

Questio i.

Is premissis fit exigēdaz ꝑme pticule ser q̄rā p ordinē. ꝓmo vtrū aliqđ eliū sit simplr grave. ⁊ aliqđ simplr leve. ⁊ aliqđ i respectu. Scō. vtrū qōlibet corꝑus qđ est alio grauius in aere sit eodē grauius in aqua. tertio. vtrū aliqđ eliū sit grave i suo loco ꝑpio. quarto vtrū grauitas ⁊ levitas sint forme subales grauiū ⁊ leviū. quinto vtrum ex parte grauitatis ⁊ levitatis ꝑcludi possit corꝑora nō ee cōꝑosita ex idivisibilibus. sexto vtrum ex parte grauitatis ⁊ levitatis concludi possit numerus quaternarius elementoꝝ.

b

Quantum ad ꝓmū ꝓpositoꝝ. Arguit ꝑmo. qđ nihil sit simpliciter grave. nā si sic hoc videt esse terra pura. sicut dicit Arist. in Ifa. mō hoc est falsum. nā sit illa terra. a. tūc arguo sic. a. est aliquo graui⁹: ⁊ aliquo minus grave. ergo. a. nō ē simpliciter grave. ꝓba tz. nā grave simplr dz esse grave i sūmo. sed grave i sūmo nihil ē grauius. nā aliter nō eet sūmū. añs ꝓbat. qz. a. terra ē minoꝝ terra graviꝝ. ⁊ maioꝝ terra minus gravis. Cōsimiliter ꝓbat qđ ignis nō ē simpliciter levis. de quo tū hoc maxime vr. si eet aliqđ simplr leve. nā si aliqs eet talis. sit ille. b. ꝓbo qđ. b. nō est simplr leve. qz. b. ignis minoꝝ igne ē leviꝝ. ⁊ maioꝝ igne ē minus levis: cū magnus ignis sit leviꝝ minoꝝ igne. sic maioꝝ terra est graviꝝ minoꝝ terra.

¶ Deinde ꝓbat. qđ qōlibet eliū ē grave vel leve simplr. ꝓmo sic. qz si nō. hoc eet ex eo qđ aqua nō eet gravis simpliciter. ⁊ aer nō eet levis simpliciter. sz ꝓbo qđ imo. ⁊ arguo sic de aqua. illud qđ graviꝝ simpliciter ē graviꝰ vtiq; est grave simplr. sic est de aqua pz. nā vnū doliū de aqua est gravius in aere q̄ sit vnus pugillus terre. ⁊ tū talis terra ꝑ Arist. in Ifa dicit ee simplr gravis. assumptū pz. naz cuilibet manifestū ē qđ difficilius multo ē sustinere magnū pondus aque q̄ vnū pugillū terre. ¶ Et confirmat. de aqua ⁊ de aere simul. nā illud dz grave simplr qđ dz grave sine addito. ⁊ illud leve simplr qđ dz leve sine addito. sic est de aqua ⁊ de aere. pz hoc. nā aquā dicimus ee gravē sine addito. ⁊ aerem levē sine addito. ¶ Scō. nō nisi aqua eet simplr gravis. ⁊ aer simpliciter levis oporteret qđ gravitati aque eent cōmixti qdā gradus levitatis. ⁊ levitati aeris eent cōmixti qdā gradus gravitatis: sed hoc est falsum. ꝓba tz. er eo qđ aliter aqua esset simplr gravis. ⁊ aer simplr levis. illud. n. qđ hz gravitatē sine levitate ē simplr grave. ⁊ qđ hz levitatem sine gravitate ē simplr leve: recte sicut ē in alijs qualitatibus. sz falsitas ꝓntis ꝓbat. ꝓmo. nam si sic tūc aqua simpler posset succedere in vacuo. ⁊ aer simpler posset succedere ascendere in eodem si esset. qđ est ꝓ Arist. ⁊ cōmētatorem. in quarto phyticoꝝ. ꝓba tz. er eo qđ hīent sufficientem resistentiam intrinsecam. vnde in aqua levitas resisteret gravitati. ⁊ i aer gravitas resisteret levitati. ¶ Et confirmatur hoc. qz forma subalis aque est simpler. ⁊ similiter forma subalis aeris. ergo gravitas q̄ est qualitas motiua aque ꝓnis illā formā subalez et dz ee simpler. ⁊ similiter levitas ipsi⁹ aeris. ⁊ si sic aqua ē gravis sine levitate. ⁊ aer levis sine gravitate. ⁊ p ꝓns aqua ē gravis simplicit. ⁊ aer

Oppositum levis simplicit qđ erat ꝓbandū. vult Arist. ⁊ cōmētator i multis locis. q pluries distinguunt grave in grave simpliciter ⁊ in grave in respectu vnde volunt terram esse gravem simpliciter ⁊ ignē levē simplr. ⁊ aq̄z ⁊ aeraz gravē ⁊ levē i respectu. Ista qōe ꝓmo ponā quasdā distictōes. ꝛo ꝛclones.

Quantū ad ꝑm sit ꝑa distictō. aliqđ dr grave simplr. 4. modis. vno mō. qz eo exīte gravi nihil ē eo gravi⁹. scdo mō. qz gravitati sue nulꝰ gradꝰ levitatis ē cōmixt⁹. tertio mō. qz de ꝓnōie demīante ipm ē ꝑdicabilis iste termin⁹ grave absq; addito iuxta illō. B simplr dico qđ sine addito dico. q̄rto mō. qz i q̄cūq; illoꝝ triuz ꝛclonꝝ ponaē q̄ sunt ignis aer. ⁊ aq̄. ipm aptū natū ē descēdere. C 2ª distictio. ꝑportionalr se hz de levi simplr. nā vno mō. aliqđ dr leve simplr. qz ipso exīte levi nihil ē eo levi⁹. ꝛo mō qz levitati ei⁹ nulꝰ gradꝰ gravitatis ē cōmixt⁹. tertio mō. qz ly leve ē ꝑdicabile de eo sine addito. 4° mō. qz in q̄cūq; istoꝝ triū ꝛclonꝝ ponaē q̄ sunt terra. aq̄. aer ipm ē aptū natū ascēdere. C 3ª distinctio. grave nō simplr sed i respectu dr duobus modis. vno mō. qz sue grauitati ē al qs gradus levitatis admixt⁹. ꝛo mō. qz i aliq ꝛclonꝝ aptū natū ē ascendere. ⁊ i aliq aptū natū ē descendere. C 4ª distinctio ponatur ꝑportionaliter de levi nō simpliciter: sed in respectu.

Quantū ad ꝑz sit ꝑa ꝛclo nulla pticla terre ē gravis simplr ꝑ mō. ꝓbat qz q̄cūq; pticula terre data vna maioꝝ ē ea grauioꝝ. C 2ª ꝛclo. q̄libet pticula terre pure est gravis simplr 2° ⁊ 3° ⁊ 4° mō. de 2°. mō. pz qz sue gravitati nullus gradus levitatis ē admixtus. Aliter. n. nō esset terra pura. qđ ē ꝓ hypothesim. de 3° mō pz. nāli grave ē ꝑdicabile de ꝓnōie demīante illā pticulaz simplr ⁊ sine addito. De q̄rto mō pz. nā q̄cūq; pticula terre pure data sive esset in igne. sive in aere. sive in aqua ipsa apta nata eet descendere. sicut docet experientia. ⁊ si non descēderet: hoc eet ꝑ ꝓhibēs ⁊ violentans ipsam. ¶ Notā dū tū qđ i ꝓposito solū dicim⁹ aliqd grave simplr. ꝑ hoc qđ i quocūq; ponereē dictoꝝ trū eliū ipm aptū natuz eet descēdere. ¶ Sed diceres. vr qđ isto 4° mō. nō q̄lz pticula terre sit simplr gravis. qz nō q̄lz talis descēdit in aere pz de illis ꝑtis corꝑibus atomalibus q̄ apparent in aere in radijs solaribus ꝓiectis ꝑ aliquā fenestram. ¶ Rādeē qđ vtiq; pticule tales apte nate sunt descendere. sz qđ nō descēdūt. ē ꝑ hoc qđ nō sufficiūt dividere aerē sub se exītez ꝑ eoꝝ ꝓnitatē. ⁊ lō qđ ibi retinent. hoc est eis violētuz. ¶ Sz diceres imo qlibz ascēdūt in aere. Rādeo qđ verē. sz hoc est ꝑ alterationē factā i eis ꝑ caloꝛē solis inducētē i eis levitatē ⁊ trahētem eas a simplicitate ⁊ nālitate sua. C 3ª ꝛclo. nulla pticula ignis ē levis simplr loqndo de levi simplr ꝑ mō dcō. ꝓbat qz q̄cūq; data maioꝛ ea ē levioꝛ. C 4ª ꝛclo q̄libet pticula ignis ē levis simplr ꝛo. ⁊ tertio ⁊ q̄rto mō. lz in ꝓposito dicat ee levis simplr iuxta 4m modū. ꝓbat ꝓportionalr sicut ꝓbat ꝛclo ꝛa de grauitate terre. Ex istis ꝛclonibus segt aliqđ eliū ee grave simplr. ⁊ aliqđ ee leve simplr. qđ erat ꝑa ps qōnis ꝓposite. C 5ª cōclo. aq̄ ⁊ aer nō dr graves nec leves in respectu ꝑ mō. ꝓbat qz si sic tūc in quolz eoꝝ eet aliqs gradus levitatis. ⁊ aliqs gradus gravitatis. sz hoc ē falsum. ꝓmo. nā tūc qōlz eoꝝ posset succedere moveri i vacuo. 2°. nā tūc eoꝝ nullum eet eliū simpler neqz puꝝ. ex eo qđ sua qualitas motiua nō eet simpler. ¶ Sexta ꝛclo tā aqua q̄ aer ē gravis ⁊ levis i respectu ꝛo mō. ꝓbat qz aqua i aliquo eꝛo posita ascēderet. ⁊ i aliquo posita descēderet. ⁊ silr sic ē de aere. iō qōlz eoꝝ dr grave ⁊ leve i respectu scdo mō. ꝓba tz. ex distictiōe 3ª ⁊ 4ª primi articuli. sz añs ꝓbat. nā talis est ordo entiū nālū. qđ gravioꝛa appetūt ee sub levibus. ⁊ levioꝛa appetūt ee sup gravioꝛa. pz hoc. nā aliter lignū nō ascēderet i aqua. nec oleū si militer: cuius oppositū videmus. Et lō q̄cūq; aqua hīet sup se terrā imediatā ei vbicūq; eet. moveret ⁊ ascēderet sup eā. si nō eet ipedimētū. sz si aqua hīet sub se ignē vel aerez vbicūq; eet. descēderet si nō ipediret. vt eet sub eisdē. idem patet de aere. q si hīet sub se imediate ignē descēderet vt eet sub eo. sz si haberet sup se imediate aquā vel terram ascenderet. si nō impediretur. tādiu qđ eet sup eaz. sic ergo pz. qđ aqua i aliquo eꝛo. ascenderet. ⁊ in aliquo descēderet. ⁊ aer similr. Ex quo ꝛcludit aerē ⁊ aquā ee gravia

Grave simpliciter

Leve simpliciter

Grave in respectu

Leve in respectu.

atomi

Terra est simpliciter gravis.

ꝛ leuia in respectu: ex quo vlterius ꝓcludit aliqđ esse ẽm grane ꝛ leue ī respectu. qđ erat scđa ps qōnis ꝓpositę. vñ de grauibus ꝛ leuib⁹ ī respectu. sicut sunt aer ꝛ aqua imaginatū est. nō ꝙ in eis sit grauitas cōmixta leuitati. ſz. ꝙ in eis ẽ vna qualitas simpler motiua q̄ facit ea descendere qñ sub eis ẽ aliqđ leuius. ꝛ eadē q̄litas facit ea ascēdere qñ sup ea ẽ aliqđ grauius. ¶ 7ª ꝓclo. grane ꝛ leue ī respectu pōt vbiq; ascendere nāliter. ꝛ vbiq; descēdere nāl'r. ꝓbat. nā vbicūq; eēt aq̄ dū tñ sub ipsa imediate eēt aer. ipsa descenderet. ꝛ sil'r vbicūq; eēt aq̄ dū tñ sup ipsam esset terra. ipsa apta nata esset ascendere: ꝛ ascenderet nāliter si nō ipedit ret. qr sicut dictū est: sp minus grane appetit eē sup magis grane. mō terra est grauior q̄ sit aq̄. al'r. n. nō descenderet in aqua. Ex isto ꝑz dſia iter grane simpl'r. ꝛ grane ī respectu. ꝛ leue simpl'r. ꝛ leue ī respectu. qr grane simpl'r. nullibi ascenderet nāliter. ꝛ leue simpl'r nullibi descenderet nāliter. ſz grane ꝛ leue ī respcū vbiq; pñt ascēdere. ꝛ vbiq; pñt descēdere nāl'r. ¶ Sz dubitaſ inrta hoc primo nā. dicit Aristo. 4. huius ꝙ aer descendit violente in el'o ignis. ¶ Scđo dubitaſ. nā inrta dcā videreſ seq ꝙ aqua nō deberet dici magis grauis aere. qr sicut vbiq; aer pōt nāliter ascendere vel descendere. ita ꝛ aque cū vtrūq; sit grane ꝛ leue ī respcū. ¶ Tertio. si grane ꝛ leue ī respcū sicut aqua ꝛ aer. possent vbiq; nāliter ascendere. ꝛ vbiq; nāliter descendere: tūc idē mobile simpler posset moueri nāliter motibus ōrijs. cuius oppositū demōstratū vel determinatū ẽ ꝓmo huj⁹. ¶ Ad ita rñdeſ. Ad primū dicēdū est ꝙ dcm Arist. ꝺz itelligi ꝙ aer violente ascenderet in spa ignis. qñ ibi eēt ignis. cū hoc tñ stat ꝙ aer ascenderet ibi nāliter. vel saltem aptus natus eēt ibi ascendere. si i spa ignis eēt aliquod corpus grauius aere. ꝓp nālē ordinē grauiū ꝛ leuiū. ¶ Ad ſz dico. ꝙ aqua vtiq; ẽ grauior aere. ſz nō ꝓp hoc ꝙ aqua descenderet aūcubi nāliter vbi aer nō posset descēdere casu ad voluntatē posito. ſz ī aqua dſ grauior aere. qr aqua apta nata ẽ descendere i aere. ꝛ eē sub aere. aer aūt nō aptꝰ natꝰ ẽ descēdere i aqua. ¶ Ad tertiā nego. ꝙ illi mot⁹ eēnt ōrij. ſz possint eē a terminis ōrijs ad terminos ōrios. vñ dico ꝙ hoc nō sufficit ad ōrietatē motuū. ſz cuz hoc requiſ ꝙ tales motus fierēt p loca media ī grauitate vel ī leuitate. ¶ 8ª ꝓclo. si aliqđ ascēdit nāliter. saltē i medio pleno. aliqđ descendit nāliter. ꝛ sil'r si aliqđ descēdit nāliter. aliqđ ascendit nāliter. ꝑz. nā si ignis ascendit nāliter in aere. aer q̄ sup ſm descendit nāliter: cū graui⁹ appetat eē sub leuiori. sil'r si terra descendit nāliter p aerez. tunc aer qui est leuior terra ascendit naturaliter. qr vult grauius esse sub ipso.

Ad rationes ꝓma bñ ꝓbat ꝙ terra ẽ grauis simpl'r pr mō. nec ẽt ignis ẽ leuis simpl'r pr mō. sic ꝑz ex ꝓclonib⁹ positis. cuz quo tñ bñ stat ꝙ terra ẽ simpl'r grauis scđo. ꝛ tertio. ꝛ q̄rto modis. ꝛ ignis. sil'r ẽ leuis simpliciter scđo ꝛ tertio ꝛ q̄rto modis. ¶ Ad scđm nego ꝙ aq̄ vel aer sit grauis vel leuis simpl'r. Et q̄n diceb̄ vnū dolū aque ī aere ẽ grauꝰ q̄ vnꝰ pugillus terre. bñ ꝓcedo. ſz ñ ꝓp hoc segt ꝙ vnū dolū aque sit grauius vno pugillo terre simpl'r. nā nō segt ẽ grauꝰ i aere. ergo ẽ grauꝰ. nā gravitates ꝛ leuitates simpl'r sicut ꝑz ex pr⁹ articulo. cōparanť iter el'a q̄tū ad motū vnius el'i in altero. qcqd. n. ascenderet i aere dſ leuius aere. ꝛ qcqd descenderet in aq̄ dſ grauius aq̄. ¶ Ad ꝓfirmationē bñ ꝓcedo ꝙ sim vnā acceptionē grauis simpl'r aq̄ diceret grauis simpl'r. ꝛ aer sil'r. ſ. put illud diceret grave simpl'r de cui⁹ ꝓpoſe demſante verificat ly grave simpl'r absq; addito. verūtñ nec aqua nec aer dſ grave simpl'r. put grave simpliciter dſ qđ ī quocūq; el'o alio ab ipso descenderet. quō grave simpl'r accipit ī ꝓposito. Alia rō bñ ꝓbat ꝙ nec aq̄ nec aer dſ grauis in respectu. put grave in respectu dſ cuius gravitati aliqđ de leuitate est cōmixtū. cū hoc tñ stat ꝙ tā aqua q̄ aer dſ grauis in respectu. prout grave in respectu dſ ꝙ in el'o leuiori eo descendit. ꝛ i el'o grauiore eo ascēdit. prout ex conclusionibus antepositis potest apparere.

¶ Et ī aere multo magis quāto magis diuisibilis aq̄ ẽ. ꝛc. Quarto celi. Textu cōmẽti vltimi.

Questio. ij.

Secundum ꝓpositoꝝ erat. vtrū qđlibet corpus qđ est alio grauius in aere sit codē grauius in aqua. ꝛ ar. ꝑmo ꝙ sic. nā si non. sit ergo a grauius. b. i aere. ꝛ. b. ecōuerso. sit grauꝰ ipso. a. i aqua. seqt qđ nō pōt scīri ꝙ in rei veritate sit alio eoꝝ grauius. nā si tu dicas ꝙ. a. ẽ grauꝰ. b. ex eo ꝙ. a. descendit velocius in aere q̄ⁿ. b. ego dicā ꝙ. b. est grauius. a. qr velocius descendit in aqua q̄ⁿ. a.

Oppositum arguit. nā vnū magnū lignum. paruo plūbo in aere ẽ grauius. qr velocius in aere descendit q̄ⁿ paruū plūbū. ꝛ tñ in aqua idē paruū plūbū est grauius illo magno ligno. qđ ꝑz. qr illud paruū plūbū descendit vsq; ad ꝓfundū aque. ꝛ lignū nō. ¶ Iurta istam conclusionem. primo volo ponere conclusiones circa que situm. secundo iurta hoc volo ponere quosdam modos. quibus possumus inuenire sine ponderatione proportionem corporum grauium ꝛ leuium adinuicem. in grauitate diuersarum grauitatum ſm speciem.

Quantum Ad primuz sit prima ꝓclo. nō qđlz corpus qđ ẽ grauius alio i aere est eodē grauius i aqua. ꝑz de magno ligno ꝛ paruo plūbo. sicut arguit post oppositū. ¶ 2ª ꝓclo. nō qđlibet corpus est eque grane in aere ꝛ in aqua. ꝑz. de ligno qđ in aere descēdit vsq; ad ꝓfundū aeris. ꝛ in aqua non. qđ non esset nisi in aere esset grauius. ꝛ in aqua minus graue. ¶ Tertia cōclusio. nō quodlibet corpus ẽ eque grane in aqua ꝛ in oleo patet de ligno ꝙ non ita profunde descendit in aqua sicut i oleo. Ex quo vlterius seqnitur. quarta conclusio. nō quodlibet corpus quod est grauius alio in aqua est grauius eodem in oleo ꝛ econuerso. ꝛ non solum istud verum est de aqua ꝛ oleo. sed de omnibus corporibus diuersarum gratum secundum speciem.

Quantū Ad ſm. supponendum est primo. q̄ dicanť equaliter grauia ſm spēm ꝛ q̄ inequaliter. vnde illa dñr equaliter grauia ſm speciē q̄ sic se hñt ꝙ eq̄les portiones eoꝝ i magnitudine equaliter pōderant. illa vo dñr inequal'r grauia ſm. spēm q̄ sic se hñt. ꝙ portiones eoꝝ eq̄les i magnitudine iequal'r ponderāt. vñ si capianť due portiones vne ligni ꝛ tāta plūbi portio plumbi plus pōderat. ¶ Tūc sit pª ꝓclo. datis duob⁹ corporibus solidis. an sint eiusdē gravitatis i spē vel diuersaꝝ. ꝛ ꝙ eoꝝ sit grauius pot'e ẽ sine ponderatiōe i eqlibria inuenire. nā sint illa duo corpora. a. ꝛ. b. ꝛ capianť de. a. ꝛ. b. portiones eq̄les i magnitudine. si. a. ꝛ. b. sint iequalia i magnitudie ꝛ dimittunť ille portiones cadere in eādē aquā. tunc si eque velociter descendunt in profundum aque. vel tanta pars de vna quanta de alia dic ꝙ dicta corpora sunt equalis gravitatis in specie. si autem in eque velociter descendunt vsq; ad profundum. vel plus de vna illarum portionum submergitur in aqua ꝛ minus de alia. dic ꝙ illud est grauius ſm speciez. cuius portio velocius descendit. vel cuius portionis submergitur plus in aqua. fundamentum istius positum est in precedente questione. ¶ 2ª. cōclusio datis duobus corporibus solidis diuersarum grauitatum in specie. ambobus tñ sup natantibus in aqua ſz aliquas sui partes. nō solum sine pōderatiōe in equilibria ꝓtingit inuenire ꝙ illorum sit grauius. sed etiam proportionem i qua alterum est altero grauius. ꝛ hoc pōt inueniri sic. nam sint duo talia corpora duo ligna diuersaꝝ specierum. ꝛ diuersarum gratum in specie. capianť de eis due portiones equales. ꝛ q̄libet illarū dividať in latus in aliquot ptes equales. verbi gratia. in. 12. q̄ ptes vocenť pūcta. quo facto dimittatur cadere in aquam. ꝛ videatur de quo plura pūcta submergūtur ꝛ de quo pauciora. ꝛ vlterius videatur quot pūcta submerguntur de vno. ꝛ quot de alio. ꝛ ſm hoc iudiceť. proportio eoꝝ adiuicē in grauitate verbi gratia. sit ꝙ vnⁱ⁹ submergant duo pūcta. ꝛ alterius quatuor. tūc dic ꝙ illud cuius quatuor pūcta submerguntť ē in duplo grauius ſm speciem q̄ illud cuius solum. duo pūcta submerguntur. ¶ 3ª ꝓclo. datis duobus corporibus ligdis diuersaꝝ grauitatuz

adinuicē ꝫ ſpēm ē poſſe ſine pondere inuenire qđ illoꝝ ſit grauius. nam ſint duo talia aqua ⁊ oleum. ⁊ dimittaſ vnuꝫ lignū in aquā primo. ⁊ deinde in oleū. ſi de illo ligno minꝰ ſubmergit in aqua. ⁊ magis in oleo. dic ꝙ aqua eſt grauior ⁊ oleū eſt leuius. ꝑz. nā ſemp idē graue in leuiori pfundꝰ deſcendit q̄ in grauiori. ¶ Quarta cōcluſio. datis duobus corporibus liquidis diuerſaꝝ grauitatū in ſpē: poſſe eſt ſine pondere inuenire non ſolū qđ eorū ſit altero grauiꝰ: ſed ēt in qua ꝓportione alterū eſt altero grauius. nā ſint duo talia corpora liquida aq̄ ⁊ oleū. ⁊ capiaſ vnū lignū qđ dicto mō ſit diuiſum in. 12. partes equales. ⁊ dimittaſ illud primo in vnū eorū. verbi gratia in aquā. ⁊ videaſ quot de illis partibus ſubmergaſ in aqua ⁊ ſit verbi gratia ꝙ quatuor eiꝰ pūcta. ⁊ deinde dimittatur in oleū. ⁊ videatur quot puncta eius ſubmergaſ in oleo. ⁊ ſint verbi. gratia tria. hoc conſiderato dic ꝙ in illa ꝓportione aqua eſt grauior oleo ꝫ ſpēz in qua numerus punctoꝝ illius corporis ſubmerſoꝝ i aqua ſe hz ad numerū punctorū eiuſdem corporis ſubmerſorū in oleo. ⁊ qr ꝓportio illoꝝ numeroꝝ adinuicē eſt ſexquitertia. qr. 4. ad tria. dic ꝙ aqua i ſexquitertia ꝓportione ē grauior ꝫm ſpēm q̄ ſit oleū. ¶ Quinta cōcluſio datis duobus corporibus. vno ſolido. ⁊ altero liquido. poſſibile eſt ſine pondere inuenire an ſint eque grauia ꝫm ſpēm. vel vnum eoꝝ ſit altero grauius ꝫm ſpēm. nā ſit corpus liquidū aqua ⁊ corpus ſolidū ſit plūbum vel lignum. vel aliqđ hmōi. ⁊ dimittatur illud in aquā. tunc ſi deſcendit in aqua vſq; ad pfundum. dic ꝙ eſt grauius aqua ꝫm ſpeciem. ſi aūt deſcendit vſq; quo ſupficies eius ſuperior fiat eque alta cū ſuperficie ſupiori aque. dic ꝙ illud corpus ſolidum ⁊ aqua ſunt eq̄ grauia ſcōm ſpeciē. ſi autē ſecundū aliquaſ eius partes deſcēdit in aquā. ⁊ ſcōm aliquas ſupnatat. dic ꝙ eſt leuius aq̄ ꝫm ſpēm. ſicut eſt lignū. ¶ Sexta cōcluſio. datis duobꝰ corporibus. vno ſolido ⁊ altero liquido diuerſarum ſpērū in grauitate. corpore tñ ſolido natante in liquido. ⁊ nō deſcendente ad pfundū. poſſe eſt inuenire in qua ꝓportione vnuꝫ illoꝝ ſit alio grauius ꝫm ſpēm. nā ſit corpus liquidū aqua ⁊ corpus ſolidū ſit vnū lignū. ⁊ diuidaſ illud lignum dicto mō. in. 1. portiones equales. quo facto dimittaſ in aquaz. ⁊ videaſ quot eius puncta ſubmergaſ in aqua. ⁊ ſint verbi gra. quatuor quo facto videaſ in qua ꝓportione totalis numerus punctoꝝ duodecim habeat ſe ad numerū punctoꝝ ſubmerſoꝝ in aqua. ſ. ad quatuor dic ꝙ in ea. ſ. tripla ꝓportōe illud liquidū eſt grauius ꝫm ſpēm illo ſolido. ꝑz. nā ſi illud lignū ꝫm oīa eius pūcta deſcenderet in aquā vſq; quo eius ſupficies ſuplor fieret eque alta cū ſupficie aq̄ ſupiori. eēt ꝑciſe eque. graue cū aqua. tō inquāto minꝰ de ligno deſcendit in aquā. in tāto aq̄ eſt grauior ligno. tō ſi medietas illius ligni. ſ. ſex pūcta deſcenderet in aquā aqua eēt ꝑciſe in duplo grauior. ſed ſi minꝰ q̄ medietas. ſ. tertia. vt puta quatuor pūcta. aq̄ eſſet in triplo grauior. qualis ē proportio. 12. ad q̄tuor. ſic ergo poſite ſunt ſex cōcluſiones. ⁊ inxta primas duas cōferūt ſolida ad ſolida. ꝫm ſequētes duas cōferunt ligda ad ligda. ꝫm vltimas duas ſolida ad ligda. ¶ Tunc rñdeaſ ad rōnē ante oppoſitū. Q̄ dicebaſ ſi ſic. tunc nō poſſet ſciri qđ illoꝝ ꝫm rei veritatē eēt grauius ꝫm ſpēz. dico ꝙ imo. nā illud in rei veritate eſt grauiꝰ ꝫm ſpēm. qđ eſt grauius in grauiori. puta in aqua ſic eſt plumbuz. ſic ꝑz ex iā dictis in cōne. ⁊ in cōne precedente.

¶ De graui autē ⁊ leui quid eſt vtrunq; ⁊ que natura ipſoꝝ ꝓſiderādū ꝛc̄ Quarto celi. Textu ꝓmenti primi. Questio. iii.

Tertium ꝓpoſitoꝝ erat. vtꝫ aliqđ el'm in ſuo ꝓprio loco ſit graue. ⁊ videtur prīo ꝙ ſic. qr veſica repleta aere plus trahit in eglibra q̄ ſi non eſſet repleta. quod nō eſſet niſi aer in ſuo ꝓprio loco eſſet grauis. ¶ Secundo aliquid eſt aere exiſtente in ſuo ꝓprio loco grauius. ideo aer in ſuo proprio loco grauis eſt. conſequentia tenet. ex eo ꝙ in vtroq; comparatorum debet reperiri forma ſeu qualitas ꝫm quam cōparantur adinuicē. ¶ Tertio ſi aer eēt in ſpera ignis deſcenderet ad ſuum locū ꝓprīū ꝑ ſuā grauitatē quā tamē grauitatē non amitteret. ꝫ retineret iſpo exiſtente in ſuo ꝓprio loco. ergo aer in ſuo ꝓprio loco ē grauis. ¶ Quarto ad idē. nam dicit cōmentator cōmēto. 38. quarti huius. ꝙ ſi auferaſ aq̄ que ē ſub aere. aer deſcēdit ad replendū locū aque ſine difficultate ⁊ violentia. tñ ſi auferreſ aliq̄ pars aeris ſup aquā. aq̄ nō aſcēderet niſi cuꝫ quadā violētia ꝑ replēdo locū aeris. Sīr ſi aliq̄ pars ignis in ſpera ſua ꝓpria exñs ſuper aerē auferreſ. aer nō aſcenderet ad replendū locū illum niſi cū quadā violētia. iſtō vꝫ eſſe ſignum ꝙ tam aer q̄ aq̄ ſunt grauia in ſuis locis. ⁊ nō leuia. ¶ Quinto terra in ꝓprio ſuo loco eſt grauis adhuc grauitate actuali. ergo qđ vā. ꝓña tz de ſe. añs ꝓbatur. nā ſi aliqs niteret elevare aliquā partē terre adhuc ipa exiſtēte i ſuo loco ipa reſiſteret elevanti. ſed non niſi per grauitatē. ergo ꝛc. ¶ Sexto nā ptes inferiores terre ſunt ſolidiores q̄ ſuperiores. qđ nō vꝫ eſſe niſi ex eo ꝙ ſuperiores eas cōpimūt ſed talis cōpreſſio eſt virtute grauitatis ergo ꝛc. ¶ Septio ignis vbicūq; ſit. eſt calidꝰ actualr. ergo vꝫ ꝙ ēt vbicūq; ſit. ſit leuis actualr. ⁊ ꝙ ꝓña in ſuo loco ē leuis. ⁊ pari rōe terra in ſuo loco ꝓprio ē grauis. ¶ 8° ar. de aq̄. nā ſi fiat foramē in terra aq̄ deſcēdit in terrā: nō obſtāte ꝙ aqua exiſtit in ſuo loco ꝓprio. ſed hoc nō vꝫ eſſe niſi per grauitatem.

Oppoſitum arguiť. nā ſi aliqđ el'm eēt graue in ſuo ꝓprio loco. hoc nō magis videreť de vno el'oꝝ grauiū q̄ de alio. neq; minus. ⁊ iō ſi aliqđ el'm eſſet graue in ſuo loco ꝓprio. aq̄ eēt grauis i ſuo loco ꝓprio. ſed hoc eſt falſum. nā ſi eēt grauis in ſuo loco ꝓprio. tūc ille. q hꝫet ſupra ſe centū vel. 1000. dolia aq̄. tpe bñ deberet ſentire grauedinē eius. ſz tñ tpe nō ſentit. ꝑz hoc ō nautis. quoꝝ aliq aliqñ deſcendūt vſq; ad fundū maris. ⁊ tūc bñt ſup ſe pluſq̄ cētū dolia aq̄. ⁊ tñ nullā eius grauedinē ſentiūt. Sīr ſi aer in ſuo loco eēt grauis. vtiq; ō beremꝰ illā grauitatē pcipe. cū multū de aere exiſtat ſup nos. ¶ 2°. ar. añcte archimēdis i li. ſuo de pōderib' vbi dic nullū corpus i ſe ipo graue eē. vñ nec aq̄ i aq̄. nec oleū i oleo ē graue

Pro reſpondendo ad iſtā qōnē pono ꝓprio vnā diſtictionē. ⁊ ē iſta. ꝙ duplr pōt capi grauitas. Uno mō ꝑ diſpōne quadā bitualī ⁊ potētiali ꝓñte formā grauis. ſine actualr inclinēt ad motū. ſine nō. ⁊ illa vocať grauitas habitualis ſeu potentialis. Alio mō accipiť grauitas ꝑ tali diſpōne actualr inclināte ad motū. ⁊ illa vocať grauitas actualis. Cōſimilis diſtinctio pōt poni de leuitate.

Tunc ſit prima cōcl'o. vbicunq; ſit el'm graue ipm hz grauitatē bitualē. pbať. nā talis grauitas ē qualitas quedam ꝓñs formā ſubalē ipius grauis. nec pōt tolli nec auferri niſi per corruptionē formē ſubalis. ⁊ nō ꝑ ſolū motū localē. ¶ Scōa cōcl'o. el'm graue in ſuo ꝓprio loco hz grauitatē habitualē. pbať prīo ꝑ ꝓcedentē cl'onē. ſcōo. nā per eandē qualitatē per quā el'm monetur ad ſuū locū ꝓprīū cū fuerit extra ipm. geſcet nāliter in ſuo ꝓprio loco cum fuerit in ipo. ſed h eſt grauitas q̄tum ad el'a grauia. Nam ipa per ſuā grauitatē mouentur naturalr ad ſua loca nālia. ⁊ ipa cum ꝓueniunt ad ſua loca nālia per eandē grauitatē quieſcūt in ipis. Et ſic eadē grauitas que aliqñ dť actualr. ſicut qñ actualiter inclinat ad motū deorſum. Aliqñ dť bitualis ⁊ potētialis ſicut qñ non actualiter inclinat ad motum. ¶ Cōſilr pñt poni due concluſiones de elis leuibus. ¶ Tertia cōcluſio nullū el'm in ſuo loco ꝓprio hz grauitatem actualem. pbať. qr nullū el'm exñs in ſuo loco propo inclinať actualiter ad motū deorſum. ergo nullū el'm i ſuo loco ꝓprio hz grauitatē actualē. ꝓña tz ex quid nois grauitatis actualis. añs ꝑz. ad experientiā. Sic ſimili mō diceretur de leuitate reſpectu el'orū leuiū. ¶ Sed contra. iſtā cōcluſionē dubitať primo nā poſito ꝙ aqua ſit in loco ſuo ꝓprio ⁊ dimittať aliqua magna ꝑs terre in ipam. tunc illa aq̄ naliter aſcendit ſupra ipſam terram. cum minus graue appetat eſſe ſuper magis graue. qđ nō dť ee niſi ꝑ eadē qualitatē per quā aqua deſcēderet ad ſuū locū ꝓprīū. ſi eēt extra ipſum. Sz h eſſet grauitas actualis per quā ōſcenderet ergo videtur ꝙ hec etiā ſit grauitas actualis per quā aſcendit

graue potentia

graue actu

ſuper terrā. non obſtante ꝙ ipſa aqua ſit i ſuo loco ſibi pro
prio. ergo videt ꝙ aqua in ſuo loco pprio habet grauitatē
actualē. ex quo hꝫ grauitatē actualr inclinantem ad motuꝫ.
Secundo ſi ſuper aerem auferret aliqua ps ignis. ipe aſcē
deret. ne fieret vacuum. ⁊ nō niſi per leuitatē actualē. ergo
aer in ſua ppria regione videt hre leuitatē actualeꝫ. ¶ Ad
primū iſtoꝝ cōcedo. ꝙ per eandē qualitatē per quā aqua
deſcenderet naturaliter ad ſuū locū proprīū ſi eēt extra ipꝫ
etiā aſcendit ſuper terrā dimiſſam in eā. vnde nō eſt ima
ginandū ꝙ in aqua ſit vna qualitas. ſ. grauitas per quā de
ſcēdit infra aerē. ⁊ vna alia que ſit leuitas per quā aſcendit
ſup terrā. nam tūc aqua nō eſſet ēm ſimpler. verū ē tamē
ꝙ illa eadē qualitas vocat grauitas cum inclinat ad deſcen
ſum vel quietem deorſum. Sed vocat leuitas cū inclinat
ad motum ſurſum. vel quietē ſurſum. Tunc ad ꝓpoſitum
dico. ꝙ quādo aqua exīs in ſua ppria regione aſcendit ſu
per terram dimiſſam in ipam. hoc nō ē per grauitatē actua
lem. licet hoc ſit per eandē qualitatē que aliqñ dicit grauī
tas actualis. ſicut quādo actualr inclinat ad motū deorſum
⁊ nō ad motum ſurſum. ¶ Sed diceres ad minus ergo
aqua in ſua ppria regiōe eſt actualr leuis. Nam terra miſ
ſa in ipam exiſtentē in ſua ppria regione: ipſa aſcendit ſuper
terram grauiorē ea. qđ nō videt ee niſi per leuitatē actualē
¶ Ad iſtud dico ꝙ ita cito ꝙ pōt terra imediate ſup aquā
ipſa aqua definit eſſe naturaliter locata. ex eo ꝙ ipa exiſtēs
minus grauis eſt ſituata imediate ſub exīte magis grauī.
¶ Et ideo concedo ꝙ tūc aqua per ſuā leuitatē actualē aſcē
dit ſuper terrā. nec ꝓpter hoc poteſt concludi eam in ſuo lo
co proprio eſſe actualiter leuē. ¶ Nam tunc nō eſt in loco
ſibi proprio ⁊ naturali. ¶ Ad ſecundam dico ꝙ ſi ſuper ae
rem amoneretur aliqua pars ignis. ⁊ latera ignis non con
fluerent. vtiqꝫ aer aſcenderet ne fieret vacū. ⁊ quando di
cebatur. ergo aer in ſua ppria regiōe haberet leuitatē actua
lem concedo. Et quando dicebat oppoſitū dicit cōcluſio.
reſpondetur ꝙ concluſio ꝺꝫ intelligi ⁊ modificari ꝙ elemē
ta grauia ⁊ leuia in ſuis locis proprijs non habent grauita-
tem actualem nec leuitatem actualem. ⁊ hoc rebus natura
libus dimiſſis in ſua naturalitate. Sed quando ſuper aerez
amoneretur aliqua pars ignis. aliqua fieret violentia in re
bus naturalibus. ergo ꝛc. Vel aliter. ⁊ concordatur ſolutio
ni prime dubitationis. quando dicebatur. ſi amoneret. ſup
aerem aliqua pars ignis ꝛc. concedo ꝙ aer mouetur ſur
ſum per leuitatem actualem. Et quando dicebat. ergo aer
in ſuo loco pprio ⁊ naturali haberet leuitatē actualeꝫ. nego
nam dico ꝙ tunc aer non eēt in ſuo loco naturali ex eo ꝙ ad
aerem naturaliter eſſe locatum requiritur ipſum ſecunduꝫ
eius ſuperficiem cōueram eſſe imediatum igni. Sed ſi ali
qua pars ignis ſuperius amoneretur. aer deſineret eſſe im
mediatus igni. ⁊ per conſequens deſineret eſſe naturaliter
locatus. Ideo non eſt mirum. ſi per ſuam leuitatē exiret in
actū aſcendendi ſeu mouendi ſurſum.

Ad rationes principales. Ad primā dico ꝙ
ſi aer exiſtens in veſica cū veſi
ca plus pōderat in aere ꝙ veſica ſolū. hoc eſt ꝓpter hoc ꝙ
aer in veſica eſt aliqualiter cōdēſatus ⁊ cōpreſſus ⁊ fact⁹
grauior ꝙ aer exterior. qꝫ grauius in minus grauī deſcēdit
ergo ꝛc. ¶ Ad ſecundā dico ꝙ quādo eſt exiſtens aliquod
lignū in aere. tunc iſte aer ſub ligno exiſtēs nō eſt naturaliter
locatus. ex eo ꝙ iſte aer qui eſt minus grauis eſt ſub ligno
magis grauī. ⁊ ꝓpter hoc tunc lignū deſcendit. ⁊ aer aſcē
dit nec ꝓpter hoc concedi pōt elementum in ſuo loco natu
rali eſſe actualr graue vel leue ꝛc. ¶ Ad tertiam. illa bñ ꝓ
bat ꝙ aer in ſuo loco nāli hꝫ grauitatē vel leuitatē habitua
lem non tñ actualem. ¶ Ad quartā quādo dicit cōmenta
tor. ꝙ ſi infra aerem amoneat aqua. ipe aer naturaliter de
ſcendit. ſed ſi ſup aerē amoneat ignis. ipe aer aſcendit cum
violētia. dico ꝙ hoc itellerit ſic. ⁊ ſi intellerit ſicut verba ſo
nant ipe male dixit. ¶ Ꝺico quo ſupponendū. ꝙ latera ignis
abinuicē diuiſa facilius ⁊ citius confluunt ꝙ̄ latera aq̄ abīn
uicem diuiſa. Sicr ſic eſt de lateribus aeris abinuicē diuiſis
ꝙ etiā facilius ⁊ citius cōfluunt ꝙ̄ latera aque abinuicē di
uiſa. Sicr latera aque abinuicem diuiſa facilius ⁊ citius. cō
fluunt adinuicem ꝙ̄ latera terre. ⁊ hoc ꝓpter groſſitiem ⁊
ſoliditatem terre. ¶ Tunc ad ꝓpoſituꝫ dico. ꝙ ſi infra aerē
amoneatur aliqua pars aq̄. aer naturaliter deſcendit ad re
plendum locum. ⁊ valde cito ⁊ hoc eſt ideo ne fiat vacū
⁊ ꝙ latera aque abinuicem diuiſa non ita cito poſſint con
fluere ſicut aer pōt deſcendere ⁊ illū locū repiere. Sed ſi
ſuper aerē amoueret aliqua pars ignis. nō ita cito aer aſcē
deret. qꝫ citius ille locus repleret. Iterū ſic eſt de igne reſ
pectu aeris perfluxum laterū ignis adinuicem. q ignis citi
us poſſet hoc facere ꝙ̄ aer. Sic ſiſi mō eſt de aqua reſpcū
terre ⁊ aeris. Nam ſi aliqua pars terre infra aquā monea
tur. ſtatim aqua deſcendit ad replendum iſtum locum. ꝓ
pter hoc ꝙ latera ipſius terre non poſſent ita cito cōfluere
ad replendū iſtum locum. Sed ſi ſup aquā amoneat aliq̄
pars aeris. nō ꝓpter hoc aqua aſcenderet. Nā ſtati latera
aeris remanentis confluunt ad replendū iſtum locum. ⁊
citius ꝙ̄ faceret aqua aſcendens. ¶ Ad quintam. nego añs
⁊ quando dicebatur ſi aliquis vellet eleuare aliquā partem
terre de loco ſuo ipa reſiſteret concedo. qꝫ ita cito ſicut ali
quis vellet violentare terrā. illa grauitas terre que ꝓ⁹ vī
cebatur habitualis ſolum. exiret in actū reſiſtendi eleuāti. ⁊
tunc diceret grauitas actualr. ⁊ ideo bene concedo. qđ gra
ue in ſuo loco naturali. cum violentaret haberet grauitatē
actualem. Nam grauitas non ex hoc ſolo dicitur actualis.
qꝫ actualr inclinet ad motum deorſum. ſed etiam ex eo ꝙ
reſiſtit ⁊ nititur contra violentans. ⁊ iuxta hoc concedēdū
eſt ꝙ graue ꝓhibitum ⁊ detentum ſurſum per aliquam
columnā eſt actualiter graue. Nam licet eius grauitas non
actualiter moueat. tamen actualiter nititur deprimere deti
nens ipm violente. ¶ Ad ſextam dico ꝙ partes centrales
terre non ꝓpter hoc ſunt dempſiores ꝙ compalmantur a
ſuperioribus. Nam ſuperiores non ponderant ſuper ipas
Sed hoc eſt ex eo ꝙ ſuperiores ſunt magis mixte. ⁊ ſunt
magis poroſe. q poſſunt repleti aere. ¶ Sed centrales
ſunt magis ſolide. qꝫ minus cōmixte partibus alteri⁹ rōnis
¶ Ad ſeptimā. ignis vbicunqꝫ eſt calidus actualiter. id ne
gatur. qꝫ nō vbicunqꝫ eſt actualiter cōburit. ſicut nec grauī
tas vbicunqꝫ eſt actualiter pōderat. vnde ignis imediatus
cōcauo orbis lune nō actualiter cōburit cū nō ſit ſibi cōbu
ſtibile approximatum. ¶ Ad octauam dico ꝙ ſtatim ſubla
ta aliqua parte terre infra aquam. iſta aqua definit eſſe lo
cata naturaliter cum non habeat infra ſe immediate aliqꝺ
grauius ſe. Et ideo non mirum ꝙ tunc ponderat ⁊ deſcen
dit. Et per totam iſtam queſtionem per locum proprīū in
telligo locū naturalem. finis.

¶ Nos autem dicimus primuꝫ determinātes
de quo maxime dubitant quidā propter quid ħ
quidem ſurſuꝫ feruntur: hec autem deorſū cor
porū ſemper ſecundū naturā. hec autē ⁊ ſurſū ⁊
deorſum. cē. Quarto celi. Textu cōmenti. vige
ſimi primi. Queſtio iiii

Quartum ꝓpoſitoꝝ erat. Utꝫ
grauitas ⁊ leuitas ſint
forme ſubſtantiales grauis ⁊ leuis. Et vi
detur ꝙ ſic. grauitati ⁊ leuitati competit
diffinitio nature. Ideo vtraqꝫ earum eſt
natura. conſequentia tenet. nam cuicunqꝫ
competit diffinitio eidem competit diffini
tum. modo ſi vtraqꝫ earum eſt natura. ⁊ nō natura que ē
materia ſicut clarum eſt de ſe cum materia nullius ſit acti
uitatis. grauitas aūt ⁊ leuitas alicuius ſunt activitatis. agūt
.n. ad motum deorſum ⁊ ad motum ſurſum. ſequitur ꝙ
vtraqꝫ earum ſit forma ſubalis. ſed non aliorum ꝙ̄ grauiū
⁊ leuium. ergo ꝛc. añs ꝓbatur. qꝫ grauitas eſt per ſe princi
pium motus localis deorſum. ⁊ leuitas ſurſum. qđ cōpe
tit ſoli nature nec aliqd deficit grauitati. ⁊ leuitati de diffōne
nature. nā manēte eadē forma ſubali idē mobile aliqñ natu
ralr aſcēdit ⁊ aliqñ naturalr deſcēdit. pp ſolā variationem
grauitatis ⁊ leuitatis. ¶ Sed hoc videt eſſe ſignū ꝙ tales
motus per ſe proueniunt a dictis qualitatibus. ⁊ non a foꝛ

ma substantiali. Assumptum patet. quis idem vapor calefactus ⁊ lenificatus ascēdit naturaliter. ⁊ postea refrigeratus descendit naturaliter. semp manente eadem forma subali. Exquo sequitur ꝙ tales motus diuersi actiue pueniant. ⁊ per se pducantur a grauitate ⁊ leuitate. ¶ Secūdo nisi grauitas ⁊ leuitas essent nature ⁊ forme subales grauiū ⁊ leuiū. segtur ꝙ vapor leuefactus nō moueretur sursum naturaliter. ⁊ refrigeratus ⁊ grauefactus non descenderet naturaliter. pbatur ꝓña. qr tales motus non proueniret a forma subali vaporis cū leuitas non poneret forma sustātialis leuis. nec grauitas forma subalis grauis. ¶ Tertio. grauitas ⁊ leuitas sunt forme priores caliditate frigiditate humiditate ⁊ siccitate. ergo grauitas ⁊ leuitas sunt forme substātiales grauium ⁊ leuium. ꝓña pbatur. naz dato ꝙ sint priores dictis qualitatibus alteratiuis. ⁊ nō sint forme subales. sed accidentales. segtur ꝙ caliditas frigiditas humiditas ⁊ siccitas non sunt qualitates prime. ꝑz qr grauitas ⁊ leuitas eēnt qualitates eis priores. ꝓñs est falsum per Ari. in scdo de generatione. ⁊. 4. metheurorū. añs pbat. qr sicut se hz motus localis ad motū alteratiōis. sic qualitates motiue localiter. s. grauitas ⁊ leuitas se hñt ad qualitates alteratiuas sicut sunt caliditas frigiditas humiditas ⁊ siccitas. Sz motus localis est prior motu alteratiōis p Ari. i ifa dicētē. ꝑm⁹ erit vtiqz scōz subaz hic mot⁹. s. localis grauiū ⁊ leuiū ⁊c.

Oppositum arguit grauitas ⁊ leuitas sunt p se sensibiles. s. sensu tactus. Nā aligs scōm tactū sentit grauitatem lapidis. sed nulla forma subalis. nec aliqua suba est p se sensibilis. ꝑz per Ari. scdo de aia. igitur ⁊c. ¶ Scdo forme subales elementorū grauiū ⁊ leuiū nō manent in mixtis. sicut ad pñs supponitur. Sed grauitas ⁊ leuitas elemētor manent in mixtis. ergo grauitas ⁊ leuitas elementor non sunt forme subales eor. ¶ Tertio. suba non est ꝰsia subē. per aristo. in predicamētis. Sed grauitas est ꝰsia leuitati. ergo grauitas ⁊ leuitas non sunt subē. ⁊ per ꝓñs nec forme subales grauiū ⁊ leuium. ¶ Quarto. substātia non suscipit magis ⁊ minus. per aristo. in predicamētis. sed grauitas ⁊ leuitas suscipiūt magis ⁊ minus. ꝑz hoc. qr aliquod grane est altero grauius. sicut terra est grauior aq̄. ⁊ aliqd leue est altero leuius. sicut ignis est leuior aere. ¶ Quinto manente eadez forma subali variant grauitas ⁊ leuitas. Ideo non sunt forme subales grauiū ⁊ leuiū. ꝓña tenet. añs pbat. de fumo q̄ qñ est bene calidus est lenis. ⁊ qñ est refrigeratus ē grauis. ⁊ tamen manet eadē forma subalis.

Pro ista questione sit prima cōclusio. grauitas nō est forma substātialis grauis. nec leuitas leuis. probat per rationes gnqz imediate positas. ¶ Secunda conclusio grauitas nō est idē qd̄ dempsitas. nec leuitas est idē quod raritas sicut quidam dixerunt pbatur. nā fumus calefactus est leuior aere. exquo ascendit in aere. ⁊ tamen nō est rarior. sed dēsior aere. exquo sequitur cōclusio ꝙ leuitas non ē raritas. nec grauitas ē dēpsitas. ¶ Tertia conclusio. grauitas nec leuitas sunt qualitates scōe naturaliter posteriores caliditate frigiditate humiditate ⁊ siccitate. probatur. qr calefaciens primo intendit producere caliditatem. ad quā ꝓñr generat grauitas vel leuitas. scōm ꝙ materia est apta nata recipe iuxta exigentiam forme substātialis sibi inherentis. sic silr mō frigefaciens principalr intendit ⁊ generat frigiditatem. ad quā silr consequit grauitas vel leuitas. scōz ꝙ materia est apta nata recipere alterōr. qō non eēt nisi grauitas ⁊ leuitas eēnt naturaliter q̄li tates posteriores dictis qualitatibus alteratiuis. que sunt caliditas frigiditas humiditas. ⁊ siccitas.

Ad rationes Ad primā. nego ꝙ grauitati ⁊ leuitati cōpetat diffinitio nature. vnde dato ꝙ motus locales grauiū ⁊ leuiū imediate pueniret a grauitate ⁊ leuitate. nō ppter hoc adhuc grauitas ⁊ leuitas essent nature. Nam ad hoc ꝙ aliquod sit natura. nō sufficit ꝙ sit principiū p se mouendi ⁊ gescendi. sz vltra hoc regrit. qō sit in illo primo cuius est principiū per se mouendi ⁊ gescēdi. mō hoc nō cōuenit dictis qualitatibus. nā nō insunt primo gravibus ⁊ leuib⁹. sz scōo. s. post qualitates primas alteratiuas. ⁊ post formā subalē gravis ⁊ levis. ¶ Ad scdam ꝙ nunc dicat motū vaporis sursuz eē naturalē. vel ēē tū est ex pte materie. vel ēē tū est ex pte forme. De hoc postea diffusius dicā. ¶ Ad tertiā nego añs. ⁊ quādo dicebat motus locales grauiū ⁊ leuiū sunt ꝓres motibus alteratiuis. dico ꝙ hoc est vez via pfectōis. Sed nō via gnationis. Nā motus locales grauiū ⁊ leuiū ⁊ etiā aliaiū habēt cōmuniter subiecta in agis pfecta. nā grave ⁊ leue pfectū est illud ꝙ optime monet localr. nihilominus ante istas pfectōes pcedunt bene hz tās alteratiōes. ⁊ hoc notauit ari. dicēs ꝙ latior. i. motus localis est pfectior ⁊ est vltimus scōm gnationē. ex quo cōcludit ꝙ est prius scōm substantiā. i. perfectionē. mō predicto. ⁊c.

¶ Si itaqz ipossibiliū ē vtroqz nullaz habente grauitatē ambo habere grauitatē: sensibilia aūt corpora omnia aut quedā grauitatē habēt ⁊ ce. Tertio celi. Textu ꝓmēti octaui. Cō v

Quintum ꝓpositor erat. vtr ex parte grauitatis ⁊ leuitatis concludi possit corpa nō eē cōpōsita ex indiuisibilibus. ¶ Circa qō sciēdū est de multis demonstrationibus satis euidentibus pōt demōstrari ꝙ corpa nō sint ꝓpōsita ex indiuisibilibus sicut hz videri in sexto phyficorum. Sed ille non sunt ad ꝓpositū. Sed solū ille q̄ fieri possunt ex parte grauitatis ⁊ leuitatis. Hoc notato arguitur primo ꝙ ex parte grauitatis ⁊ leuitatis non possit cōcludi corpora non esse cōpōsita ex indiuisibilibus. Nam si sic hoc videtur eē sicut aristo. facit in ifa Sed pbo ꝙ non. nam. ari. volēs pbare hic ex parte grauitatis ⁊ leuitatis corpora non eē composita ex indiuisibilibus. suppōit duo quorum vtrunqz pbatur eē falsum. quo pbato sua demōstratio est conquassata. ¶ Primū qō supponit est illud qō nullū indiuisibile est grave aut leue. nec eēt grave nec leue si eēt. hz qō suppōit est. ꝙ nullū grave ꝓponit ex non gravib⁹. ⁊ nullū leue cōponit ex nō levibus. Sed oīs ps gravis ex q̄ cōponitur grave est gravis. ⁊ oīs pars levis ex qua cōpōitur leve est levis. ¶ Cōtra primū arguit sic. qr indiuisibile si eēt. vel eēt suba vel accidens. Si suba sequeret ꝙ ipz eēt grave vel leue. qr oīs suba naturalis est gravis vl levis. Si accīs. tūc oporteret illi accidenti assignare subam ei subiectā adeq̄te. ⁊ sic ista suba eēt indiuisibilis. ⁊ tamē erit gravis sicut dicebat. ergo indiuisibile si eēt eēt grave. ¶ Cōtra 2ᵐ fundamentū arguit sic. ex nō sensibilib⁹ pōt fieri sensibile. ergo ex nō gravibus pōt fieri grave. ꝓña tz a silr. añs pbat per aristo. in de sensu ⁊ sensato vbi declarat ꝙ aliqd corp⁹ est sensibile cuius. 100ª. ps separata ē insensibil. scdo ex nō rubris pōt fieri rubrū. sicut ex mixtiōe color. ergo pari rōne ex non gravibus pōt fieri grave. ¶ Tertio nā hō ē gravis. ⁊ tñ ꝓponit ex nō gravibus. s. ex pria materia q̄ nō est gravis de se. ⁊ ex aīa intellectiua q̄ silr nō est gravis. ¶ 4° multe particule terre non sunt graves. sicut ille que volant in aere. ⁊ apparent in radijs solaribus intrantibus per fenestram. ⁊ tamen si multe tales cōponerent facerent vnum grave. Sed illud vr eē cōpositum ex non gravib⁹. tales. n. particule terre postēa moventur. sursuz i aere. vident eē nō

Oppositum graves vult aristo. in littera.

Breuiter sicut dictum est ari. ad demonstrandū ex pte grauitatis ⁊ leuitatis corpora nō esse composita ex indiuisibilibus ꝑdemonstrat duas cōclusiones preābulas. quarū ꝓña est ista. ꝙ nullū indiuisibile ē grave. quā ꝓbat sic. oē grave est aliquo gravius. Sed omne qd̄ est aliquo gravius est diuisibile. ergo oē grave ē diuisibile. Sed breuiter ista rō nō eēt demōstratiua ꝛ aduersariū qr statī aduersari⁹ negaret vtrāqz ꝓmissay. diceret. n. ꝙ nō solū terra. sz ēt aq̄ ⁊ aer hñt grauitatē. Et diceret vteri⁹ ꝙ eēt dare plā indiuisibilia ex qb⁹ cōponeret terra. Et silr eēt dare plā indiuisibilia ex qbus cōponeret aqua. Et silr plura: ex qb⁹ cōponeret aer. Et diceret vltra oīa ista. indiuisibilia eē gravia. Et vlterius diceretur indiuisibile aeris

eē grane. licet nullo alio sit grauius. ⁊ sic eēt interēpta maior postea vlterius diceret ꝙ vnū idiuisibile terre est grauius vno indiuisibili aq̄. ⁊ sic vno indiuisibili aeris. nec ꝓpter hoc segtur ꝙ ipm sit diuisibile q: nō oz ꝙ subm diuidatur ad diuisionē gradualē forme. ¶Nā in eodē subo nō fcō maiori vel minori pōt intendi q̄litas ⁊ remitti. Immo adhuc in subo indiuisibili sicut pz de itellectu ⁊ habitibus ei⁹. ¶De inde Ari. facit vnā rōnem ad dictam conclusionē. q̄ magis videt eē demōstratiua. Et est ista. omne simplr grane est densum. ⁊ oē simplr leue ē rar. sed oē rar vel densz ē diuisibile. ergo oē grane vel leue est diuisibile. maior vī esse nota. q: ois terra que est simplr grauis est densa. ⁊ omnis ignis q est simplr leuis est rarus. Sz minor declarat q: nō dī dēpsum nisi q: multū hz ō mā sub parua q̄titate. Sed oē qō hz multū de mā est diuisibile. Silr rarū dicitur qō par hz de mā sub multa q̄titate sed qō multā hz q̄titatē est diuisibile. ⁊ sic oē denfum vel rarū ē diuisibile. ¶Pre terea adhuc ex parte rari ⁊ dēpsi pōt argui ad dictam conclusionē. ¶Nā aliq̄ dēpsa videmus fieri rara. ⁊ ecōuerso ō erquo ex raro pōt fieri densum ⁊ ex dēpso rar. oz ꝙ cōponantur ex eisdē indiuisibilibus. saltē q̄titum ad materiā. q: materiā oporteret manere in eis q̄ fiūt ex se inuicē. sit ergo rar cōpositū ex tribus idiuisibilibus. ſ. a. b. c. ⁊ condēpseēt vt fiat minus q̄ ante. ⁊ adhuc erit cōpositū ex tot partibus sicut ant. ſ. ex. a. b. c. mō nō est ꝓle ꝙ boc ⁊ illud sint cōpo sita ex tot eisdē partibus vnū sicut alter. ⁊ ꝙ vnū sit minus altero. nisi ptes sint facte minores q̄ ante. ⁊ ergo necesse ē in cōdēpsatione ꝙ indiuisibile fiat min⁹ q̄ ant. ⁊ boc ꝑplicat ꝺdictionē. ſ. ꝙ indiuisibile fiat aliq̄ minus. ⁊ aliq̄ maius. ¶Scōa cōclo fundamentalr est ista. ꝙ ois ps ex qua componit grane est grauis. intelligendo boc nō de ptibus eēntialibus sicut sunt materia ⁊ forma que nō sunt situaliter extra se inuicē. sed intelligēdo de ptibus q̄titatiuis. q̄ sunt situaliter extra seinuicē. nā est bñ ꝓle ꝙ pars eēntialis alicui⁹ grauis sit nō grauis. sicut arguebat ante oppositū de aia intellectiua. ¶Ad ꝓpositū ergo suppono de simplr granib⁹ sicut est terra. ꝙ illud qō est maius illud ē grauius. boc. n. glibet expliē. vī glibet expiri pōt ꝙ maior terra ē grauior minori ceteris parib⁹. Tunc capio vnū grane cōpositū ex trib⁹ ptibus. scz. a. b. c. ⁊ sibi addat q̄rta ps oino consilis p̄cedentibus. que sit. d. tunc segtur ꝙ. a. b. c. d. est maius q̄ a. b. c. q: boc est de rōne partis q̄titatiue ꝙ reddat totum mai⁹ ⁊ extensius q̄ esset si auferret. ⁊ vltra ꝙ suppositum segtur ꝙ. a. b. c. d. ꝓpter additionē ipsius. d. ē grauⁱ⁹ q̄ eēt a. b. c. q: dcm fuit ꝙ maius est grauius. sed non est ꝓle ꝙ aliquid fiat grauius ꝙ additionē alicui⁹ qō nō hēat grauitatē. ergo. d. hēat grauitatē. Ex quo segtur ꝙ etiā. a. habebat grauitatē. ⁊ silr. b. ⁊ c. q: ponebamus ꝙ ista ps. d. addita eēt oino cōsilis ptibus p̄cedētibus. ⁊ sic q̄libet ps ex q̄ illō grane cōponebat erat grauis. ⁊ ꝫ erat ꝛclusio. ¶Et ista rō pōt declarari ꝙ silr. si considereē quō aliqd fiat calidi⁹. ¶Nā boc pōt imaginari tribus modis. vno mō sine additōe alicuius per solā ꝺdēpsationē tunc. n. ptes caliditatis q̄ magis distabant fiūt adinuicē. ꝓpinquores magis vnite ⁊ virt⁹ vnita est fortior seipa dispersa. ⁊ ō illud apparet calidi⁹ ⁊ fortius calefaceret. vī caliditas statī in parvo ferro. q̄ statī cōbureret vnū lignū. sic se hēt ꝙ si eēt extēsa per vnū magnū corpus ipa vir sentiret. Sz iste modus nō hz locū in ꝓposito ¶Nā positū est ꝙ. a. b. c. fieret calidius ꝙ additionē ipsi⁹. d. Scōo mō ꝑt imaginari ꝙ aliqd fiat calidius ꝙ additionē alicuius gradus caliditatis in eodē subo sine additione alicuius ptis q̄titatiue. vt si aq̄ calefaciat. ⁊ hoc etiā nō hz locū in ꝓposito. qr. d. erat pars q̄titatiua addita hñs situ extra ptes alias. ꝫ⁰ mō pōt imaginari aliqd fieri calidius extensiue. ⁊ hoc. non eēt nisi ista ps addita eēt calida. ⁊ ita est ī ꝓposito. qr. a. b. c. d. hz plus grauitatis. q̄ hēat. a. b. c. ⁊ nō haberet plus grauitatis nisi. d. haberet grauitatez.

Ad rationes Ad primā q̄ ꝓbat ꝙ indiuisibile si eēt. eēt leue. nā indiuisibile si eēt. vel esset suba vel accidens. dico ꝙ eēt substātia. ⁊ eēt accidens. ⁊ eēt diuisibile. ⁊ non eēt diuisibile ⁊ eēt grane ⁊ nō esset grane. ¶Nā indiuisibile esse est ipossibile. sicut hz ostendi alibi. Et ad ipole sequitur quodlibet ⁊ illud intelligit de indiuisibili habente positionē in cōtinno. ¶Deinde ad rōnes ꝓtra scām fundamentū. quibus ꝓbatur ꝙ ex nō grauibus posset cōponi grane. ⁊ arguebatur primo ex nō sensibilibus ⁊c. dico ꝙ hz aliqne partes tales sint insensibiles separate. tamē sunt sensibiles cū inexistunt toti. qr vna sentit cū alia. ⁊ sic bene concedereē ꝙ ex illis quoz seorsum grauitas nō ꝑciperetur bene posset cōponi grane. nec boc est cōtra intentionē Ari. ¶Ad scām de coloribus dico ꝙ nō est sile. ¶Nā rubedo est vna q̄litas mixta ex extremis ei inexistentibus formaliter. vel saltē virtualiter. Sed sic nō est de grauitate. ¶Nam illa est qualitas simplex. Vel aliter bene cōcedo ꝙ ex nō rubris fit rubrū. ¶Nā tales ptes non rubre ex qbus cōponitur rubrū sunt ptes diuersarū rōnū Sed in ꝓposito loquimur de ptibus q̄titatiuis que sūt ad inuicē eisdē rōnis. Cū. n. vnū sit vnius coloris ⁊ alter alterius. nō est ꝓle ꝙ aggregatū sit eisdē coloris cū altero eoz tm̄. Sed ptes terre vel aeris sunt inter se eisdē rōnis Jō non erat sile. ¶Ad tertiā dico ꝙ dictū Ari. intelligit de partibus integralibus. rō aūt ꝓcedit de ptib⁹ eēntialib⁹ ⁊c. ¶Ad vltimā dico ꝙ vlq̄ iste partes terrestres volantes in aere in radijs solaribus sunt graues. Sed ꝙ non descendunt cā est. q: non habent tantam grauitatez ꝙ sufficiāt dividere medium. ⁊ etiam. q: alterate sunt per calorem ipsius solis. Et sic est finis.

¶Quoniam aūt ē vnū solū qō oibus supferē ⁊ vnuz qō omnib⁹ subsłat necesse ē duo alia eē: que ⁊ substant cuidā ⁊ superferunt cuidā. ⁊c. Quarto celi. Textu ꝓmenti. xxxvii. Nō. vi.

Textum ¶Propositorum erat. Utꝝ ex parte grauitatis ⁊ leuitatis possit concludi numerus quaternarius eloz. ¶Pro quo sciendum est ꝙ numerus quaternarius elementorū in secundo de generatione ostenditur ex quatuor cōbinationibus possibilibus quatuor qualitatū primarū. que sunt qualitates alterative de quibus cōsiderare non pertinet ad presentem librum. Sed hic ostenditur numerus quaternarius elementorum ex ꝑte grauitatis ⁊ leuitatis que dñr qualitates motiue localiter de qbus ad presens ꝓpositorum pertinet cōsiderare. Ex quo patet qualiter ꝓbatio qua Ari. ꝓbat quatuor esse elementa in se cundo de generatione dfr a probatione qua probat quatuor esse elementa hic in isto loco ¶Hoc notato arguitur ad q̄stionem sic probando ꝙ non possit concludi numerus quaternarius elementorum ex parte grauitatis ⁊ leuitatis. ¶Nā si sic. hoc videtur eē per istum modum per quem Aristo. intendit hic facere. Unde arguit sic. vnum est eī simplr leue. sicut est ignis. Et aliud simplr grane. sicut terra. ⁊ illa sunt contraria fm grauitatem ⁊ leuitatem. Et inter contraria oporteret esse media. Ideo sunt quatuor ela quorum vnum est simplr graue ⁊ vnum est simplr leue. ⁊ vnū est graue in respectu. ⁊ reliquum ē leue in respectu. et sic erūt quatuor. ¶Sed ꝓbat ꝙ tal modus nō valeat ad ostendēdum ꝙ ela sint quatuor ⁊ nō plura. ¶Prio q: medium nō dz poni eī. cū mediū sit cōpositū ex extremis formaliter vel virtualr. Sicē pz de tepiditate. ⁊ de medijs coloribus Sz eī nō dz eē ꝓpositū ex extremis. ſ. simplex. boc. n. ptinet ad naturā eī. q̄re ⁊c. ¶2⁰ q: posset eē mediū iter illa ꝺtia extrema. ſ. iter grauitatē simplr ⁊ leuitatē simplr. ⁊ hoc ꝙ egdistātiā. Et ō dret ꝙ iter terrā ⁊ ignē nō eēt nisi vnū mediū ꝙ egdistānā. Et si. tu dres ꝙ iter terrā ⁊ ignez eēt vnū mediū. ſ. aer ⁊ iter aerē ⁊ terrā vnū aliud mediuz ſ. aq̄ ⁊ ꝙ sic eēnt q̄tuor elemēta. Ego silr dicerē ꝙ iter aerē ⁊ ignē eēt vnū mediū. sic inter aerē ⁊ terrā. ⁊ sic non essent quatuor. sed quinq. ¶Tertio. contrario nihil ꝓhibet eē plura media q̄ duo. sicut pz in coloribus et in saporibus. Silr inter albedinē et nigredinē sunt plures colores intermedij. Jō iter elemētū graue simplr et elementū leue simpliciter nihil ꝓhibet eē plura elemēta itermedia q̄ duo. et ꝙ ꝓis nihil ꝓhibet esse plura elementa q̄ quatuor.

In oppositū est Aristo. ⁊ cōmētator. naz necesse est esse q̄tuor q̄litates simplices distictas spē. ⁊ nō plures iclinātes ad diuersos mot⁹ locales sursuz ⁊ deorsuz. Et ad getes in diuersis locis. q̄s q̄litates vocamus granitates. Sed istis debent correspōdere q̄tuor corpa simplicia grauia ⁊ leuia: ⁊ nō plura distincta specie. mobilia motibus rectis simplicib⁹ ⁊ ista vocam⁹ elemēta. igit̄ ⁊c. ¶ In ista qōne primo videndū est. vtruz ad saluandū omnes motus graniū ⁊ leuiū simplices nobis apparētes oporteat ponere q̄tuor q̄litates motiuas simplices. ⁊ non plures quas vocamus granitates ⁊ leuitates. ¶ Secūdo respondendum est de quesito. ⁊c.

Quantum ad primuz est sciendum q̄ motus simplices recti nobis apparētes distincti specie specialissima ipsoz graviū ⁊ leviz nō sunt nisi q̄tuor. s. mot⁹ simplr ad mediū. ⁊ mot⁹ simplr a medio ⁊ motus ad locū vbi est aqua tāq̄ in loco sibi nāli. s. imediate super terrā. ⁊ mot⁹ ad locū vbi est aer imediate sub igne. ¶ Tunc sit prima ꝯclusio. ad saluandū tales mot⁹ simplices nō sufficit vna q̄litas motiua. q: si sic sequeret q̄ omnia mobilia motu recto inclinaret sursum. ꝫ fm magis ⁊ minus. vel oia deorsuz. ꝫ et fm magis ⁊ minus. fm q̄ plus vel min⁹ haberēt de ista q̄litate vna motiua local⁹. ꝯsequēs est falsuz. q: tūc nihil esset simplr graue. vl nihil eēt simplr leue. cuius oppositū est ꝓbatuz. ꝯsequētia ꝓbat ex hoc q̄ vna qualitas motiua simplex nō inclinat nisi ad vnū locuz. ⁊ nō ad loca ꝯtraria nec motus ꝯtrarios. licet forte inclinat fm magis ⁊ minus. fm q̄ magis vl min⁹ abūdat. ¶ Secunda ꝯclusio. Ad saluandū dictos motus simplices nō sufficiunt due q̄litates motiue ꝯtarie et cū medijs ex mixtione earū ꝓuenientib⁹. Ista ꝯclusio ꝓbat per hoc q̄ fm hoc nō possent saluari apparentia. ⁊ hoc declaratur sic. nam sint iste due nature ꝯtarie. s. a. ⁊. b. ita q̄. a. inclinet deorsuz ⁊ .b. sursuz. Tunc quero quare aqua est grauior aere. ⁊ magis inclinat deorsum q̄ aer: ⁊ nō pōt responderi fm istas duas naturas nisi altero triuz modoꝝ. vnus est q̄ aq̄ plus habet de. a. q̄ aer. Secūdus modus est q̄ aqua minus hz de. b. q̄ aer. Tertius modus est q̄ ꝓportio ipsi⁹. a. ad. b. est maior in aqua q̄ in aere. Sed nullus istoꝝ modoꝝ sufficit. q: fm primū modū magnus aer esset grauior parua aqua. nam plus esset in magno aere de ipso. a. q̄ in parua aqua. Sed iuxta scōm modū parvus aer esset grauior magna aqua. q: parvus aer minus haberet de ipso. b. q̄ magna aqua. Sed si ponat tertius modus. tunc erūt equales gradus adinuicē in magna aqua ⁊ in parua aqua. ⁊ et magnus aer. ⁊ parvus aer. q: eadez eēt ꝓportio. a. ⁊. b. adinuicem in magna aqua ⁊ in parua aqua. Sicut si aliquid fit vniformiter tepidū qualis est ꝓportio caliditatis ad frigiditatem in toto. talis ⁊ in parte. vt si in toto essent q̄tuor gradꝰ caliditatis. ⁊ duo frigiditatis. tunc imediate eius essent duo caliditatis ⁊ vn⁹ frigiditatis. modo eadē est ꝓportio q̄tuor ad duo ⁊ duo ad vnū. ⁊ tamē apparet q̄ oia dicta ꝯsequētia sunt falsa. ratio ista pōt trahi ex littera Aristo. ¶ Scdo ad idē. etiā nō posset saluari quare i regione aeris vna magna portio aque esset grauior vno parvo globo terre. ⁊ in regione aque eēt ecōuerso. Nulla enim cōbinatio ex duob⁹ sufficeret ad hoc saluandū. ¶ Tertio ꝯtraria adinuicez misceibilia infinitis pñt misceri ꝓportionibus. ideo videt̄ q̄ pñt esse plura elemēta media q̄ duo. ⁊ p ꝑs plura q̄ q̄tuor. q: nō sufficiūt due q̄litates motiue ꝯtarie. et cū medijs ex mixtione earū ꝓuenientib⁹ ad saluandū apparētia iuxta motus locales rectos simplices graviū ⁊ leviū. ¶ Tertia ꝯclo ad saluandū dictos motus q̄tuor simplices sufficiunt q̄tuor qualitates motiue distincte specie. nec regrunt plures. ꝓbatur. q: p illas sufficiēter pñt saluari apparētia iuxta dictos quatuor motus simplices graviū ⁊ leviū. naz sint iste quatuor qualitates. a. b. c. d. tūc pōt dici. q̄. a. inclinat ad motuz simplr deorsuz. vt ad locū terre. ⁊ ad motū simplr sursuz. vt ad locū ignis. ⁊. b. ad locū deorsuz i respectu. vt ad aquā que est sup terrā. ⁊ sub aere. ⁊. c. ad locū sursū in respectu vbi est aer q̄ est sup aquā. ⁊ sub igne. ¶ Per dictas et qualitates oia alia apparentia circa dictos motus pñt saluari. q̄z aliqua gra exēpli recitabo. Uñ p⁹ p istas pōt saluari q̄re ois aq̄ est oi aere grauior. ⁊ ois aer oi aq̄ leuior. Uñ hoc est iō. q: oē. b. iclinat ad esse sub. c. ⁊ oē. c. ad esse supra. b. q: sic se hñt loca nālia ad q̄ inclināt. ¶ Scdo iuxta dicta pōt saluari q̄re i regiōe aeris magna aq̄ est grauior parvo globo terre cū tñ paru⁹ globus terre sit simplr grauior. vñ hoc est ideo q: tam q̄litas. b. ipsi⁹ aque. q̄ q̄litas. a. ipsi⁹ terre existentes in aere inclināt deorsuz. ¶ Et posito q̄ eēnt equalis magnitudinis. tūc terra fort⁹ iclinaret. ⁊ veloci⁹ descēderet. Sed tñ nō in infinitū veloci⁹. imo fm aliquā ꝓportionē determinatam. ⁊ tūc pōt aq̄ ⁊ virt⁹ ei⁹ intantū multiplicari: q̄ virtus eius excedat virtutē illi⁹ parue terre. Et ideo ista aqua magna in aere est grauior illa pua terra. ⁊c. ¶ Tertio iuxta dicta pōt saluari in qua ꝓportōe terra sit grauior aqua. Uñ posset dici q̄ i aere vel in igne eēt certa ꝓportio. q: vtrūq̄ eoꝝ moueret velocitate finita sed finiti ad finitum certa est ꝓportio. sed in aqua vel in terra nulla apparet ꝓportio terre ad aquā in granitate sine in inclinatione deorsuz. in terra enim aqua nō diceret̄ gravis sed levis. Sed in aqua terra bene diceret̄ gravis. sed aqua nō diceret̄ gravis aut levis. ad intellectū primus dictū in vna qōne. s. vtrū elemēta i sua regione sit grave vel leve. ⁊ oia ista ꝓueniūt ex dictis quatuor q̄litatib⁹ simplicib⁹. s. a. b. c. d. ¶ Quarto iuxta dicta pōt saluari q̄re lignū ⁊ oleū in aere sūt grauia. ⁊ in aq̄ sunt levia. Nam hoc est ex eo q̄ in ligno abundāt terra ⁊ aer. et est ibi multū de aere ꝓpter porositates. intātū q̄ aer exñs in ligno. si lignū sit in aqua hz fortiorē tractū sursuz q̄ terra deorsuz. ꝫ facit lignū ascēdere ad supficiē aque. Sed i aere iste aer nō hēret tractū nec supra nec infra. ⁊ in terra trahēret. ideo lignū descēderet. Et ita diceret̄ de oleo in quo magis abūdat aqua q̄ aer. ideo si oleū sit in fundo aque aer trahit ipsuz sup aquā. cū aqua nō hēat tractū in suo loco. sicut dictū est pri⁹. Sz si sit in aere tūc aqua trahit oleū deorsuz. ⁊ aer nō trahit. Ideo oleū descēdit. Et illud totū ꝓuenit ex dictis q̄tuor q̄litatib⁹. s. a. b. c. d. Quaꝝ. a. est motiua terre. ⁊. b. aque. ⁊. c. aeris. ⁊. d. ignis. ⁊ sicut ista apparētia iaz recitata circa motus graviū ⁊ leviū simplices pñt saluari per dictas quatuor qualitates motiuas. vt ⁊ omnia alia.

Quantum ad secundum articulum pono vnicam ꝯclusionem respōsalē ad questionem. Qđ ex parte granitatis ⁊ levitatis potest probari numerus quaternarius elemētorum que dicunt corpora simplicia mobilia motib⁹ rectis. ꝓbatur. nam primo ex hoc q̄ ad sensum apparent nobis quatuor mot⁹ simplices graviū ⁊ leviū ⁊ nō plures distincti specie ꝯcludim⁹ tanq̄ ab effectu ad causaz q̄tuor esse q̄litates motiuas distictas specie. ⁊ nō plures quas vocamus granitates vl levitates. cū dicti quatuor motus simplices nō possint saluari per pauciores. nec ad saluandū eas oportet ponere plures sicut dictum est in primo articulo. ergo ecōuerso arguēdo a causa ad effectū. ex numero dictarū q̄litatuz motiuarū q̄ternario ꝯcludimus esse quatuor motus simplices rectos ⁊ nō plures nec⁹ pauciores distinctos specie. ⁊ cum quilibet eoruz debeat esse vnius mobilis simplicis. nec possit inesse nāliter corporibus simplicibus distinctis specie sequit̄ q̄ dictis q̄tuor motibus distinctis specie corresp̄dent q̄tuor corpora simplicia distincta specie. ⁊ non plura. ⁊ ista vocam⁹ q̄tuor elemēta. q̄re ex pte granitatis ⁊ levitatis pōt ꝯcludi demōstratione ꝓpter qđ numerus quaternarius elementoꝝ ⁊c.

Ad rationes dico q̄ omnes rōnes facte non arguūt cōtra p̄dicta. Nam proceduntac si granitas et levitas aeris et aque proveniant ex mixtione granitatis terre et levitatis ignis. modo hoc est falsuz. Nam omnes dicte qualitates quatuor motive sunt eque simplices. ¶ Et sic est finis.

¶ Si igit̄ ad sursū ⁊ deorsū motiuū qđē qō grauis factiuū ⁊ qō levis factiuū. Mobile aūt qō potētia grave ⁊ leve. In eū aūt q sui ipsius locū ferri vnūqōq; ad sui ipsi⁹ spēz ē ferri. ⁊c. Quarto celi. Textu cōmēti vigesimi scōi. Qō. vii.

Equitur nūc tractare de motib⁹ grauiū ⁊ leuiū. postq̄ tractata sunt aliqua ꝛcernētia grauitatez et leuitatez. ⁊ q̄ntū ad illud querat. Primo vtrū loca naturalia grauiū ⁊ leuiū sūt cause suoꝝ motuū. Secūdo vtrū graue vl leue moueat nāl'r sursuz vel deorsuz a suo generante vel a remouēte phibēte. Tertio vtruz grauia ⁊ leuia moueant actiue a grauitate vel leuitate vl'a suis formis substantialibus. Quarto vtrū forme fm quas fiunt motus grauium ⁊ leuiuz vt grauitas in terra. ⁊ leuitas in igne sint naturaliter mobiles. Quinto vtrum grauia ⁊ leuia appetāt moueri per lineas breuissimas. vl' per alias. vtputa p obliquas. Sexto vtruz aer naturaliter moueatur in plectione lapidis vel alterius proiecti in eo.

Quantum ad primuz arguit̄ q̄ loca nālia grauiuz ⁊ leuiū nō sint cause suoꝝ motuum. Nam si sic. vel essent cause māles vel formales vel efficiētes. vel finales. Nullū istoꝝ pōt dici. ergo ꝛc. maior est nota. pbat̄ minor. non enim pōt dici q̄ sint cause māles vel formales. Nam materia ⁊ forma nō sunt separate ab eo cuius sunt cause. cū sint cause intrinsece. ergo locus naturalis ipsius grauis nō est causa materialis aut formalis ipsi⁹ grauis. vl' motus eius. Naz q̄ monet: separatū est a suo loco. Similiter est de leui. Deinde pbat̄ q̄ nō sit cā efficiens seu mouens. Nam dicit Aristo. q̄ graue mouet a gnāte vel a remouēte phibens. neutrū aūt istoꝝ est locus. Et confirmatur. nam mouens debet esse simul cuz moto. Sed locus naturalis ipsius grauis nō est simul cuz graui q̄n mouetur deorsum. nec locus nālis ipsius leuis nālis est simul cū leui q̄n mouet sursuz. ergo ꝛc. Deinde ēt pbatur q̄ locus nālis grauis nō sit cā finalis ipsi⁹ mot⁹. Et sil'r erit de leui. Nam forma ⁊ finis coincidunt sicut Ari. ostendit. 2°. phy. Sed locus nālis ipsi⁹ nō est causa formalis ipsius grauis sicut prius pbatur. ergo etiā nō est cā finalis. Et cōfirmatur hoc. finis debet esse nobilior ⁊ melior his que sunt ordinata ad finem. sed loca nālia grauium ⁊ leuiū nō sūt nobiliora grauibus ⁊ leuibus. pbat̄. q: locus est superficies corporis. vt dicit. 4°. phy. graue autem est corpus ⁊ leue similiter. Sed superficies nō est nobilior corpore. ergo ꝛc.

Oppositum arguitur primo auctoritate p̄me tatoris dicentis. q̄ loca nālia grauium ⁊ leuiū sunt fines eoꝝ. nō tamē fines intrinseci. sicut ē forma substātialis. sed fines extrinseci. Scōo auctoritate Aristo. dictis esse simile in ꝓposito de motu augmētationis ⁊ de motu alterationis ⁊ de istis motib⁹ localib⁹. Nam videt velle q̄ sicut sanitas se hz ad sanabile ⁊ sanationez. ⁊ pfecta magnitudo ad augmētabile ⁊ ad augmētationē. Ita locus deorsuz se habet ad graue. ⁊ ad motū eius. Sed sanitas est finis ad quem tendit sanatio ⁊ est pfectio formalis ipsius sanabilis cū acquisita fuerit. Et sic etiaz est de pfecta magnitudine ad augmētationē ⁊ augmētabile. ergo a simili dz cōcedi de loco deorsuz q̄ntum ad ipsuz graue ⁊ ad motū ei⁹. Tertio. naz dicit Ari. q̄ i sui ipsi⁹ locū ferri est ad sui ipsi⁹ speciē ferri. ⁊ p speciē nō pōt itelligere nisi pfectionē finalē vel formalē. Quarto nā dicit Ari. q̄ ꝓportio ptinētis ad ptētū ē sicut ꝓportio forme ad mām. Sz locus est ptinēs locatū. Ideo pcludit q̄ loc⁹ se hz ad locatum sicut spēs seu forma ad mām. Quinto naz dicit Aristo. 4°. phy. q̄ mot⁹ nāles grauiū ⁊ leuiū nō solū ostēdūt q̄ locus ē aliq̄d imo ēt q̄ loc⁹ hz potētiā nālē. Et cū po⁹ diuidat in actiuā ⁊ passiuā ⁊ loc⁹ respectu locati nō hēat potentiam passiuā. cū non sit mā ei⁹. ergo nō hz potētiā ei⁹ actiuam. ⁊ hoc est ipsuz esse causam agentem vel mouentem.

Deista qōne fit prima pclo. loc⁹ nālis ipsi⁹ grauis sic est loc⁹ deorsū nō mouet actiue ipz graue. q̄n graue mouet deorsū. Et sil'r dicat̄ de leui in ordine ad suū locū. pbat̄. naz mouēs dz eē simul cū moto. Sed talis locus n ē sil' cū graui discēdēte. q: mltū distat ab eo. ergo ꝛc. Scōa pclusio. nec locus grauis vel leuis attrahit graue vel leue eo modo quo adamas attrahit ferrū quēadmodū quidā imaginant. Nā si sic tūc loc⁹ nālis ipsi⁹ grauis attraheret fortiꝰ ⁊ velociꝰ graue sibi ꝓpinquū q̄ remotū. Et sic graue ꝓpinquū velociꝰ moueret. sicut est de ferro ad magnetem seu ad adamātē. modo est falsuz. Nam q̄nis graue descēdēs velocit̄ ꝓtinue in suo motu. nō tñ velociꝰ incipit moueri q̄n est ꝓpinquū suo loco. q̄ quādo est remotū ab eo secūdo. nam fm hoc graui⁹ tardiꝰ deberet descendē q̄n est falsuz. ꝓba pz per simile. Naz ferruz graui⁹ tardius mouet ad magnetē q̄ ferrū minus graue. Tertia pclo loc⁹ naturalis est causa agens respectu locati nō per motuz pducētis ipsuz. sed p motū ꝓseruantis quando locatū iam fuerit in eo. Nam locus cōseruat locatuz tam per virtutez elemētarē. q: secū ꝓuenit in vna q̄litate elementari. q̄ p virtutem a celo influxā. Quarta pclusio. loc⁹ deorsuz potest dici cā finalis grauis. Et sil'r mot⁹ eiusdē. rōne illi⁹ virtutis ꝓseruatiue. q: ꝓpter hoc graue naturaliter appetit ⁊ intendit esse deorsuz. s. vt ibi naturaliter ꝓseruet. Quinta pclusio si locus accipiat̄ nō pro loco ptinēte. nec pro superficie eius. sed pro ista virtute ꝓseruatiua quā celuz ad talē distantiā influit. tūc loc⁹ pōt dici cā formalis ipsi⁹ locati sibi inherēs. q̄n locatum est in suo loco naturali. pbat̄. q: ista influctia veniēs a celo: multiplicata vsq; in locū naturalē alicui⁹ corpis: vlteri⁹ multiplicatur in ipsuz locatū: ⁊ est sibi dispō naturalis ⁊ cōueniens ꝓpter quā ipsuz graue naturaliter movet ad istū locum. vñ cū hō localiter mouet ad ignē nō solum monetur ad ignē: vt cōiungat̄ igni. sed vt ab igne recipiat calorez sibi inherentē. Sed aliqs diceret. vī q̄ nihil sit de tali influentia quā sic dicis multiplicatā a celo. Nam si esset aliq̄ talis influentia vtiq; eam sentirem⁹. Secūdo. naz si virt⁹ ꝓseruatiua ipsius grauis influit a celo ista fort⁹ influit ꝓpe celuz. s. in spera ignis q̄ remoti⁹ a celo. Corp⁹ enim naturale fortius influit ꝓpe q̄ longe. ergo illic puta ad sperā ignis ꝓpe celū graue magis deberet ꝓseruari. ⁊ illuc nāliter moueri. Ad ista respōdet. Ad primū dico q̄ nō deb⁹ negare talē influentiaz ex eo q̄ nō pcipim⁹ eam sensibiliter. q: ēt non pcipim⁹ istā que de magnete multiplicat̄ vsq; ad ferruz. q̄ tñ nō min⁹ est in rerū natura. Ad scōm dico q̄ debem⁹ imagiari a toto celo vnā influctiā ptinuā vsq; ad cētrū nihilominus ista influctia ꝓpe celū ⁊ remote hz aliā ꝓpietatem ⁊ virtutē. ⁊ pp istā influctiā sic virtualiter diuersificatā supi⁹ et iferi⁹ ordināt̄ se grauia ⁊ leuia in hoc mundo inferiori.

Ad rationes fcās añ oppoᵐ. rñdet faciliter per ista que iam dicta sunt i cōclusionibus. ⁊ sic est finis huius qōnis.

Mouet aūt ⁊ qō a principio fecit ⁊ ipedimētū remouēs. ꝛc. Quarto celi. Textu cōmēti vigesimi qnti.

Questio. viii.

Secundum ꝓpositoꝝ erat. Utrū graue vel leue moueat nāl'r sursuz vel deorsuz a suo gnānte vel remouēte phibēte. Et ar. pō q̄ nō. q: si gnāns vel remouēs phibēs annihilaretur nō min⁹ graue descēdēt si eēt sursuz. ergo nō mouet ab aliq̄ istoꝝ. Scōo mouēs ⁊ motū dz eē sil'r p idistātiā. sicut pz. 7°. phy. s3 graue. puta sagitta q̄n descēdit deorsuz nō est cū suo gnānte nec cū remouēte phibēs. cū descēdat. ergo ꝛc. Tertio diuersoꝝ motuū ⁊ effectuū debēt eē diuerse cāe. nā dī. 2°. d gnātioe q̄ idē inq̄ntū idez semp est aptū natū facere idē. Sz gnātio ipsius grauis. ⁊ motus eius deorsuz sūt diuersi mot⁹ sue diuersi effect⁹. ergo debēt bēre cās diuersas ⁊ ꝓpias. Sz gnātionis cā ꝓpia est ipsuz gnāns. ergo illud nō est cā p ꝓpia mot⁹ deorsuz. Quarto mot⁹ grauis deorsū ē nālis. ergo dz eē a nā. ⁊ p ꝓs a ꝑn°itrinseco. nā. n. ē ꝑn⁹ mot⁹ ei⁹ in q̄ ē. sic pz. 2. phy. Sz gnāns vel remouēs phibēs nō sūt intrinseca ipsi graui moto. ergo nō mouet ab illis.

Oppositum ar. auctoritate Aristo. i. 8°. phy. ⁊ 4°. bui⁹. naz in isto. 4°. Ari. dicit. mouet aūt q̄ nō ꝑn°. venit ⁊ impedimentū remouēs. ⁊ addidit q̄ nihil horuz. s. grauium ⁊ leuium seipsuz mouet. In ista questione primo ponam pclusiones. Scōo dubitationes aliquas ꝓtra scōam pclusionē.

Deprimo sit prima ꝯclo. motꝰ nãlis ipsi⁹ grauis deorsuꝝ nõ est imediate ⁊ actue a generãte ipsuꝝ graue. nec ẽt a remouẽte phibẽs. probatur p rõnes positas ante oppoᵐ. ¶ Scõa ꝯclo. ad hoc ꝙ graue incipiat moueri deorsum regrit generans vel remouens phibẽs. pbatur. qꝛ qñ graue icipit moueri deorsum ipsuꝝ est sursuꝝ: vel ergo anteq̃ incepit moueri. deorsum erat graue vel in actu vel solũ in potẽtia. si erat in actu graue. ⁊ tamẽ nõ mouebat. hoc erat ꝓpter aliqõ ipediens qõ oportuit remoueri anteq̃ moueret deorsum. Et sicingidebat remouẽte phibẽs. Sed si non erat actu graue: sed solũ i potẽtia anteq̃ incipiat moueri nunq̃ incepisset nãliter moueri deorsuꝝ. nisi fuisset factũ actu graue. ⁊ ad hoc indigebat generãte. ⁊ per ꝯsequẽs ad hoc ꝙ incipiat nãlr moueri deorsuꝝ necesse est ꝯcurrere generãs vel remouẽs phibens. ¶ Tertia ꝯclusio. si graue sit i potẽtia nãli ⁊ essentiali ad moueri deorsuꝝ. tũc indiget generãte ad hoc ꝙ incipiat moueri deorsuꝝ. ꝓꝛ hoc. nam si sit in potẽtia nãli ad moueri deorsum. tunc est actu leue. Sꝫ si est actu leue nõ mouebitur nãlr deorsum. nisi ꝯcurrat generãs qõ faciat ipsuꝝ actu graue. ¶ Quarta ꝯclusio. si aliqd sit i potẽtia accidẽtali ad moueri deorsuꝝ. ⁊ detineat violente necesse est ꝙ concurrat remouẽs phibẽs ad hoc ꝙ illud moueat deorsum. ꝓꝛ hoc. qꝛ si hoc est violẽte sursum. ⁊ nõ descendit. tunc est impeditũ. ⁊ ꝓ ꝓns oꝫ ꝯcurrere aliqõ remouẽs illud impedimentum. si illud debeat descẽdere. ¶ Scõm istas duas ꝯclusiones vltimas debẽt itelligi plura verba Aristo. ⁊ cõmẽtatoꝛis qbꝰ dicũt ꝙ generãs mouet ipsuꝝ graue de potentia naturali ⁊ ẽntiali. ⁊ remouẽs phibẽs mouet ipsum graue de potẽtia accidẽtali ⁊ violẽta etiã. Scõm ista potest exponi dõia posita ab Aristo. iter aiata ex vna pte ũntuꝝ ad eoꝝ motũ. ⁊ grania ⁊ leuia iaiata ex altera parte. ſ. ꝙ aialia mouent ex se. grania ãt ⁊ leuia iaiata nõ mouent ex se. Hoc est aial mouet ex se. qꝛ ad icipiẽdũ motũ non indiget extriseco motore. Sed graue maiatũ non sic mouet ex se. qn idigeat extriseco motore ad incipiendũ motũ. ſ. vel generante vel remouẽte phibẽs. Verũtamẽ nec generãs nec remouens phibẽs mouent, ꝓpie loquẽdo ipsuꝝ graue deorsum. imo remouẽs phibens mouet ipsuꝝ phibẽs. ⁊ nõ mouet ipsuꝝ graue. sed phibẽte amoto ipsũ graue mouet se deorsũ. Sili generãs nõ mouet ipm graue deorsuꝝ. sed bñ gnãt granitatẽ ꝓ quã ipsuꝝ graue mouet se deorsum.

Quantũ ad secundũ dubitatur cõtra secundã cõclusionem. nam ponatur ꝙ lapis sit supra colũnaꝝ. ita ꝙ colũna phibeat ipsum cadere tunc nõ oꝫ remouere colũnaꝝ ad hoc ꝙ lapis cadat. Sed sufficit trahẽ vel pellere lapidem extra colũnaꝝ. ℜ Respõdet ꝙ ꝓ eodẽ debet reputari in ꝓposito si phibens remoueat ⁊ si graue auferat a phibente. ¶ Secũdo dubitat nam si sagitta moueatur sursum. postea incipit moueri deorsum: ⁊ tñ nullus phibens auferret. qꝛ si erat aliqõ phibens. illud non erat nisi aer. sed iste non aufertur. ¶ ℜspondet ꝙ phibens erat illud qõ mouebat sagittam sursum. sicut erat impetus sine aliqõ aliud. quẽ oportet auferri ⁊ destrui anteq̃ sagitta descẽdat. ⁊ si fuisset aer impulsus cũ sagitta pulsu suo mouens sagittam etiã oporteret motũ illius aeris destrui ⁊ remoueri prius q̃ sagitta descẽderet. ¶ Tertio dubitat. naꝫ vapoꝛ aque elenatus ab aqua videt esse adhuc substãtialiter aqua. ⁊ tamen iste primo ascendit. ⁊ postea descendit sine hoc ꝙ remoueat ibi aliqõ phibens. similiter sine hoc ꝙ ibi ꝯcurrat aliqõ generãs. ꝙ antẽ vapoꝛ elenatus sit substãtialiter aqua videtur patere ex hoc. nam si sit superꝰ aliqõ ipediens: sicut est in distillatione aquarũ: statim apparebit ẽe aqua. ¶ ℜspõdet ꝙ cũ vapoꝛ elenat ⁊ ecõuerso descendit: oꝫ vtiq̃ ꝯcurrere generãs. nõ tamen generãs aquã. sed generãs granitatẽ in isto qõ erat leuifactũ. Cõsimilis posset fieri dubitatio de argẽto viuo. qõ si põnat sup ignem statim enaporat per fumũ. ⁊ si iste fumus superius detineatur per aliqõ obstaculũ supi⁹ positũ statiz reuertet argentũ viuũ. ⁊ sic videt ꝙ nunq̃ fuit corruptuz. cuz tale detinẽs superi⁹ nõ videat hẽre nãm ⁊ potẽtiaz gnãndi tale metallũ. Ex q̃ segt ꝙ iste sum⁹ erat substãlr argẽtũ viuũ. et cũ ꝓmo ascẽdat ⁊ postea descẽdat sine remouẽte phibẽs ⁊ sine gnãte. videt ꝙ ſcõa conclusio sit falsa. Ista dubitatio soluit sicut dubitatio imediate ꝓcedens.

Rationes autem facte hinc ⁊ inde ambulant vijs suis.

¶ Quoniam autem ⁊ aliorum hec quidem habent granitatem: hec autem leuitatem manifestũ quia borum quidem causa omnium que in cõpositis differẽtia ꝛc. Quarto celi. Textu ꝓmẽti vigesimi octaui.

Questio. ix.

Tertiũ ꝓpositoꝝ erat. Vtruꝫ grania ⁊ leuia moueant actiue a granitate ⁊ leuitate. Ezarguit ꝓmo ꝙ non. nã grania ⁊ leuia mouent actiue a suis formis substãlib⁹. Sꝫ iste nõ sũt granitas ⁊ leuitas. sicut ꝓꝰ dicebat. ergo ꝛc. assumptũ probatur. Nam ex quo motus granitũ ⁊ leuiz est nãlis. oꝫ ꝙ sit a natura: ⁊ cũ nõ sit a natura que est mã: cuz mã nullꝰ sit actinitatis. oꝫ ꝙ sit a natura que est forma substãtialis. cuz natura nõ dicat nisi de materia ⁊ forma. ¶ Scõo motus granitũ ⁊ leuitũ est naturalis. Ideo est a natura. Sꝫ nec granitas nec leuitas sũt nature. ergo motus granitũ ⁊ leuitũ non puenit actiue a granitate ⁊ leuitate. maioꝛ est nota. Sꝫ probatur minoꝛ. qꝛ granitas ⁊ leuitas sunt accidẽtia. sicut ꝓns dictũ est. Sed accidẽtia nõ sunt nature. ſz entia fm naturaz sicut dicit Aristo. 2. phy. ergo ꝛc. ¶ Tertio si graue moueretur a granitate: cũ ad motum grauis oporteat moueri granitatem. sequeret ꝙ granitas moueret a granitate. et sic idez moueret a seipso. qõ est impossibile. sicut ostendit Aristo. 7°. ⁊. 8°. phy. ¶ Quarto si graue moueret a granitate. ⁊ cum granitas sit intrinseca grauí. tunc graue moueretur a principio intrinseco. ⁊ per cõsequẽs graue moueretur a se. cuius oppositũ dicit in isto. 4°. ⁊. 8°. phy.

Oppositum arguit. Ab illo mouet graue q̃ itẽso itendit motꝰ ceteris paribꝰ ⁊ quo remisso remittit motꝰ. Sed sic est de granitate. vñ videmꝰ ꝙ ceteris paribus grauius velociꝰ descẽdit. ⁊ minus graue minus velociter. ¶ Secũdo. sicut se hñt caliditas ⁊ frigiditas. humiditas ⁊ siccitas ad alterationem. Ita granitas ⁊ leuitas ad motuz localẽ. Sed caliditas ⁊ frigiditas. ⁊c. sunt principia actiua alterationum. ergo granitas ⁊ leuitas sunt ꝓncipia actiua motũ localiũ granitũ ⁊ leuitũ. ¶ In ista qõne primo recitabo vnã opinionem cũ aliqnali eius probatione. ¶ Sõo respondebo ad questionẽ.

Quantum ad ꝓmũ. est vna opinio q̃ imaginat graue obtinẽs formã substãlez grauis posse moueri nãlr dupliꝛ. Uno modo deorsuꝝ. Alio modo sursum. verbi gratia. sicut est vapoꝛ ⁊ fumus. vnde qõlibet istoꝝ manẽte eadẽ forma substãtiali aliqñ ascẽdit nãlr: sicut qñ est in eo leuitas. deinde cũ fuerit refrigeratũ ⁊ cõdẽpsatũ descẽdit nãlr. ⁊ declarat hoc per simile. de aq̃ que aliqñ nãlr frigefacit. sicut qñ est actualr frigida. ⁊ aliqñ naturaliter calefacit sicut qñ est actualiter calida. Deinde ista opinio ponit duas ꝯclones ad qõnez. ¶ Prima ẽ. ꝙ aqua cũ actualr hz granitatẽ mouet actiue a forma eius substãli ⁊ instrumẽtali a granitate. Scõa ꝯclusio. qñ aqua actualr hz leuitatẽ. sicut qñ est fumus vel vapoꝛ mouet actiue a leuitate: ⁊ nullo modo ab eius forma substãli. ¶ Prima ꝯclusio pbatur per simile de aqua actualr existẽte frigida. frigefactio enim actiua talis aque ꝓcedit a forma substãli illiꝰ aq̃ tãq̃ ab agẽte ꝓncipali. Sed ꝓcedit a frigiditate tanq̃ ab agente instrumẽtali. ita in ꝓposito videt de descẽsu ipsius grauis. ¶ Secũdã ꝯclusionẽ ẽt pbat per sile. naz calefactio actiua ꝓcedẽs ab aqua calefacta ꝓcedit actiue a caliditate tanq̃ ab agente principali ⁊ nõ a forma substãli aq̃. ex eo ꝙ forma substãtialis aq̃ magis trahit ipsaz aquã a caliditate versus frigiditatẽ ꝓpẽ. ita vꝫ i ꝓposito ꝙ qñ aq̃ q̃ est vapoꝛ ascẽdit. ꝙ principale principium actiuum illius ascensus non videtur esse forma substantialis aque. Sed magis leuitas inexistens vapoꝛi. et maxime ideo ꝙ forma aque est forma

simplex. Et p ꝓñs nō pōt esse principiū actiuū ꝑncipale motus deorsuz ⁊ motus sursuz. ¶ Breuiter vr̃ ꝙ ista opinio nō sit oio vera. ¶ Primo quidē ꝓpter hoc ꝙ supponit aliqđ accidēs esse ꝑncipale ꝑncipiuz actiuū alicuius effectus. sicut verbi gr̃a ꝙ caliditas in aq̃ calefacta sit ꝑncipale ꝑncipiū calefactōis. ⁊ nō forma subalis aque. ⁊ sil̃r ascēsus ipsi⁹ vaporis dicūt ꝑncipale ꝑncipiū actiuū esse leuitatē. ⁊ nō formaz substātialē. Sed illud nō valet. ¶ Nam si caliditas se sola sine forma subali ipsi⁹ calidi posset ꝓducē caliditatē: etiā sic posset ꝓducere ignem. modo hoc est impossibile. ¶ Nam tunc ꝓducens esset minus nobile q̃ ꝓductum. ¶ Naz ꝓducens est accidens. puta caliditas. ⁊ ꝓductum esset forma. puta ignis. modo substantia est nobilioz accidente. falsitas consequentis patet per illaz cōmunē regulā videlicet ꝙ nihil agit vltra gradum ꝓprinz ꝫe speciei. ¶ Nec valet ratio isti⁹ opinionis. s. ꝙ si vapor ascēderet per suam formā substātialez habens leuitatem. ⁊ postea descēderet per eandez habens grauitatez. eadē forma simplex esset ꝓductiua distinctoruz motuū. Certe verū est. nec hoc reputo incōueniēs. quādo hoc fit mediantibus diuersis instrumētis. ¶ Nōne anima intellectiua que est forma valde simplex valde diuersas habet opationes mediātib⁹ diuersis instrumētis: vnde p aliq̃ instrumēta videt: ⁊ per aliqua tāgit: ⁊ per aliqua audit ⁊c. Sic dico in ꝓposito nō esse incōueniēs eandē formā substātialem aque mediāte caliditate calefacere. ⁊ mediāte frigiditate frigefacere. ⁊ mediāte leuitate ꝓducere motū sursū. ⁊ mediāte grauitate ꝓducere motū deorsum.

Quantum ad secundū sit prima ꝯclusio. Motus grauium ⁊ leuiū naturales nullo modo ꝓueniunt a grauitate ⁊ leuitate tanq̃ a principijs actiuis ꝑncipalibus. ¶ Secūda ꝯclusio. dicti motus ꝓueniunt a formis substātialib⁹ grauium ⁊ leuiū tanq̃ ab agētibus ꝑncipalib⁹. licet a grauitate ⁊ leuitate ꝓueniant tanq̃ ab agentibus instrumētalibus. ¶ Prima ꝯclusio ꝓbatur. nam dato oppositō ꝯclusionis sequeret ꝙ grauitates ⁊ leuitates essent nature. Sed hoc est falsum. ex eo ꝙ omnis natura est suba. Sed grauitates ⁊ leuitates non sunt sube: sed accidētia. sicut dicebat prius. igit̃ ⁊c. ꝯsequētia tenet. ex eo ꝙ hoc dicit̃ esse natura qđ est principiū actiuum ꝑncipale motus naturalis. sicut ꝓz per diffinitiones nature. ¶ Secūda ꝯclusio ꝓbatur. nam tales motus sunt naturales. sicut supponitur in cōclusionibus. Ideo oportet ꝙ ꝓueniāt actiue a nā grauiū ⁊ leuium tanq̃ ab agēte ꝑncipali. Et cū in grauib⁹ ⁊ sil̃r i leui nō sint nisi due nāe. s. mā ⁊ fōa. oz ꝙ dci mot⁹ ꝓueniāt actiue vl̃ a mā vl̃ a fōa ⁊ hoc subali. Sz nō a mā. cū ipsa nulli⁹ sit actiuitatis. relinq̃t ergo ꝙ a forma subali.

Ad rationes dico ꝙ iste q̃ ponite sunt añ oppositū bñ ꝓbant ꝙ motus grauiuz vel leuiū nāles nō ꝓueniūt a grauitate ⁊ leuitate. tāq̃ a principijs actiuis ꝑncipalib⁹. sz magis a forma substātiali. cū hoc tamē bene stat ꝙ a dictis q̃litatib⁹ dicti mot⁹ ꝓueniunt tanq̃ ab agentib⁹ instrumētalibus. ¶ Ad alias rōnes post oppm. Ad primā. ad itēsionē grauitatis intendit̃ velocitas ⁊c. dico ꝙ p illaz rationē bene ꝯcludit̃ ꝙ grauitas ē principiū actiuū instrumētale motus. nō tñ ꝑncipale alicui⁹. parienim rōne cōcluderez ꝙ calefactio ꝓcedens actiue ab igne ꝓcederet a caliditate ignis tanq̃ a principio actiuo ꝑncipali. cuius oppositū dicūt aduersarij. ¶ Probarez ꝓsequēt̃ iam per hoc ꝙ ad intensionem caliditatis intendit̃ calefactio ignis. ¶ Ad secundam. cōcedo maiorez. sed nego minorem. vnde dico ꝙ caliditas ⁊ frigiditas ⁊c. non sunt ꝑncipia actiua principalia calefactionis. frigefactionis ⁊c. sed instrumentalia dūtaxat. principalia autem dictaruz operationum sunt forme substantiales. que mediantibus dictis qualitatibus agunt dictos effectus tanq̃ mediantibus istrumentis. Et sic est finis questionis. Ad laudez dei omnipotentis qui regnat per infinita secula. Amen.

¶ Magis aūt graue ⁊ leue hoz in seipsis vident̃ hēre pricipiū ꝓpter ꝓpinquissimā substātie hoz esse materiā ⁊c. Quarto celi. Textu cōmenti vigesimi quarti. Questio. x.

Vartum ꝓpositoz erat. Utruz forme fm quas fiunt motꝰ graui⁹ ⁊ leuiū sint nāl̃r mobiles fm locū sicut est forma terre vel forma ignis. ⁊ ꝓbat ꝙ non. omnis motus nālis debet esse a ꝑncipio intrinseco. sed forme fm q̃s fiunt motus grauiū ⁊ leuiū nō habent ꝑcipia intrinseca. ergo ⁊c. maior est nota. ¶ Nam per hoc differt motꝰ nālis a violento. mior ꝓz. q: tales forme sūt simplices: saltem simplicitate oppositā cōpōni ex partib⁹ essentialibus. que vocant̃ mā ⁊ forma quarū forma dz ee ꝑncipium intrinsecū actiuū motꝰ. mā vero passiuū. ¶ Scōo si questio esset vera sequeret ꝙ idē motꝰ nālis in specie cōpeteret distinctis corꝑib⁹ nālib⁹ in specie. cui⁹ oppositum ostensum est in primo huius. ꝓbat ꝓña. ¶ Naz si forma terre fm quā terra est mobilis deorsum eēt mobilis fm locum natural̃r ipsa nō esset mobilis. fm locū nāl̃r nisi eēt deorsuz ⁊ cū forma terre distinguat̃ specie a totali terra. cuz forma terre sit simplex. ⁊ terra sit cōposita. sequeret ꝙ idē motꝰ deorsum simpler cōpeteret duobus distinctis corꝑib⁹ in specie. s. terre ⁊ forme sue motiue deorsum. ¶ Tertio. nā si forma terre eēt nāl̃r mobilis deorsum. quero a quo vel a se. vel ab alio. nō a se. nam sic dr̃. ꝓ⁹. ꝓbicoz qđ omne ꝙ mouetur ab alio moueꝫ. Et cōfirmat̃: nam si a se. idē semel ⁊ simul eēt in actu ⁊ in potētia. ex eo ꝙ eadē forma moueret ⁊ moueret̃. ¶ Nec etiā pōt dici ꝙ ab alio. naz hoc eēt a materia terre. vel a grauitate terre. nō a mā: q: illa nulli⁹ est actiuitatis. nec pōt dici ꝙ a grauitate. ¶ Nam illa nō faceret talez motū in alio sine ꝑncipio actiuo ꝑncipali qđ eēt nā sicut dictum est in alia qōne. Istud ergo ꝑncipiū ꝑncipale actiuuz. qđ esset natura ꝯcurrēs vna cū grauitate ad talem motum ꝓducēdum: vel esset ipsamet forma substātialis grauis. ⁊ hoc nō. q: tunc idē esset in actu ⁊ in potētia respectu einsdē: vel esset vna alia natura: ſz hoc nō. ex eo ꝙ in terra nō est nisi vna materia ⁊ vna forma substātialis ⁊ caliditas ⁊ frigiditas ⁊ siccitas que nihil faciunt ad ꝓpositū. ex eo ꝙ non sunt q̃litates motiue localiter. ſz alteratiue solū. ¶ Quarto si questio esset vera. videret̃ ꝙ si tales forme eēnt sepate a materia. ⁊ ipsis sic sepatis cōseruarent̃ per aliquā potētiaz in eoz esse eēnt mobiles nāliter. Sed ꝓbo ꝙ non. nam si forma substātialis terre esset sepata a sua materia. nō videretur descēdere ꝓpter hoc. ex eo qđ sibi deficit instrumētum. s. grauitas qua debet se mouere deorsuz ⁊c.

Oppositum arguit̃. naz cū grauia ⁊ leuia moueant̃ nāl̃r manifestū est ꝙ forme eoz que sunt in eis. fm quas fiunt illi motꝰ mouerent̃. iuxta illud. motis nobis mouent̃ oia que sunt in nobis. Cū ergo aliqua terra moueat̃ deorsuz forma sua que est in ea sēm quā fit iste motꝰ etiā moueꝫ deorsuz. vl̃ ergo nāliter. vel violēte. Si nāliter habeꝫ ꝓpositū. Si violēte. ergo motus motui deorsum ꝓtrarij ineslet ei nāl̃r. ⁊ sic adhuc esset nāliter mobilis. ꝓña ꝓbat̃. ¶ Nam sicut ostensum est primo huius. si alicui ineſt aliqs motꝰ violēte. eidē ineſt nāl̃r motus ꝓtrarij illi q̃ est ei violēte. ¶ In ista qōne ꝓmo videbit̃ nūqđ forme fm q̃s fiūt motꝰ graui⁹ ⁊ leuiuz eēnt nāl̃r mobiles si existerēt p se sepate a suis materieb⁹. scōo videbit̃ a quo moueant̃. Quibus visis patebit etiam quid sit dicendum de eis q̃ntū ad hoc ipsis existentibus in suis materieb⁹.

Quantum ad ꝓmū. sit ꝓma ꝯclo. si forma motiua terre deorsuz eēt sepata a materia. nec eēt ei grauitas ꝑtīa nec moueret̃ naturaliter deorsum. posito adhuc ꝙ esset posita sursuz. ꝓbatur. q: dato oppositō ꝯclusionis. ꝯsequitur ꝙ forma substantialis grauis posset ꝓducere motuz deorsum sine grauitate. sed hoc est falsum. ꝯsequētia nota est de se. falsitas ꝯsequētis ꝓbatur. naz tūc natura frustra dedisset grauitatem ipsis gravibus vltra formā substantialē eorum. posq̃ sine grauitate forma substantialis grauis naturaliter vel equaliter posset mouere grave deorsum. Consimili modo diceretur de forma substantiali leuis et de leuitate. ¶ Sed tu diceres. si talis forma substantialis sic posita sursum non descenderet cuz non haberet grauitatem sibi annexam. oporteret quod

geseeret. vel ergo naturalr vel violente. nō naturalr. ex eo ꝙ tūc naturalr moueret ad illū locuz. si esset extra ipm. qō est falsum. Si violente q̄rit de violētate. ℜndet ꝙ gesce ret ibi violente. ⁊ qñ q̄rit de violentante. dico ꝙ aliqd pōt imaginari quiescere violente dupliciter. vno mō pp aliqō violentans potētius ipsum detinēs ⁊ prohibēs. alio modo pp defectum ⁊ carentiam alicuius requisiti ad suum motū naturalem. ℂ Tunc dico ꝙ dicta forma i dicto casu nō ge sceret violēte primo modo. Sed sēdo modo. pz hoc in si milī. ꝙ aliquis nō pōt a se extendere brachium suum. pōt esse pp aliquod ipedīēs ⁊ phibēs talem extēsionez vel pp defectum loci vel receptaculi in qno deberet fieri extensio. sicut si homo esset extra celum nō posset extendere brachi um nō pp aliquod ipediens positū. sed pp defectū loci re quisiti ad istam extēsionem. Sic dico ꝙ esset ꝓsimili modo in proposito ꝙ talis forma quiesceret violenter propter de fectum granitatis requisite ad suū motū naturalez. ℂ Se cunda conclō. granitas separata a materia ⁊ a forma subali existens sursum non descenderet. nisi forme subalis vices supplerētur aliūde. probatur hoc. qz istrumentū sine dirigē te ex se nō agit. cum ergo granitas se habeat sicut instrumē tum mediāte quo forma subalis producit motuz deorsuz: sequitur ꝙ ipsa granitas sine forma substātiali nō descēde ret nec aliquem motum deorsum efficeret. Et notāter dixi nisi forme subalis vices aliūde supplerētur propter sacra mentum eucharistie seu altaris vbi sunt accidentia sine su biecto. s. albedo granitas ⁊c. ⁊ tñ granitas in illo sacramēto descēdit nō obstāte ꝙ nō sit ꝓiuncta forme substātiali gra nis. verum est tñ ꝙ ibi forme substātialis vices supplerē tur aliūde. s. p primaz cām. ℂ Tertia ꝯclusio. si forma sub stātialis terre esset separata a materia. ⁊ esset simul ꝓiuncta granitas: ⁊ eēt posita sursum. nec eēt aliqō ipedīēs seu phi bens: moueret deorsuz. pz hoc. qz ibi eēt principiū actiuū ꝓncipale motus deorsuz. ⁊ istrumētale siīr: ⁊ eēt ibi subm receptiuū motus deorsum sufficiēs. s. forma subalis. ⁊ siīr granitas. ꝛō vtiq; fieret ibi motus postq̄ nullū ibi eēt ipedi ens sicut pōt hypothesis. ℂ Quarta ꝯclō. talis motus eēt naturalis. probatur. qz talis ꝓueniret ex inclinatiōe naturali essendi deorsum talis forme substātialis. ℂ Cōtra tertiam ꝯclonem dubitatur. nā dicit Arī. primo de generatiōe. ꝙ si caliditas esset separata a materia: bene ageret in frigiditatē existētez i materia. sed nō pateretur ab ea. ideo ēt vr̄ ꝙ for ma grauis sepata a materia non moueretur: cū moueri sit pati. ℂ ℜndet negādo ꝓñtiam. Et ratio qz frigiditas non ageret i caliditatem separatam. nisi corrūpēdo illam calidi tatem. ⁊ qz ad corruptionem istius caliditatis separate non sequeretur alicuius alterius generatio. Et cum naturaliter nō corrumpat aliquid nisi propter aliud generari. ibi nō fie ret actio in illā caliditatem separatā. Sed si forma subalis grauis est separata. ⁊ si i ipsa agitur motus localis. hoc be ne pōt fieri. nam nō propter talem motum ipsam corrum pit. imo magis saluatur. Et ideo quātum ad hoc dissimile est de motu alterationis qui fit cum corruptione vel dispo sitione ad corruptionez. ⁊ de motu locali. qui potest fieri tā absq; corruptione q̄ absq; dispositione ad corruptionem.

Quantum ad scām dico ꝙ talis motus ꝓuenit effective a forma subali tāq̄ ab agē te principali. non tñ principalissimo ⁊ a granitate tanq̄ ab agēte instrumentali. probatur. nam si forma ⁊ accidens in genere cause efficientis ocurrit ad productionem alicuius effectus. tūc suba. cum sit nobilioz accidente tz locuz agētis principalis. accidens aūt tz locū agētis istrumētalis. Sz sic est i proposito. ℳaz talis motus ꝓuenit effective ab am bobus. nō. n. apparet a quo alio tanq̄ ab efficiēte prouenī ret ex quo nō est ibi plus q̄ forma substātialis ⁊ granitas Et notāter dixi i ꝯclusiōe nō tñ tanq̄ ab agēte principalissi mo qz agēs principalissimum in isto motu. sicut etiaz i alijs est cā prima que sua generali influētia ad quēcūq; motuz ꝓ ducēdum in istis inferioribus ocurrit effective.

Ad rationes Omnis motꝰ naturalis ꝓue nit a ꝓncipio itrinseco. dico ꝙ hoc verē de motu nāli corporū cōpositoꝝ ex mā ⁊ forma q̄ vulgo magis sunt manifesta q̄ forme subales. q̄ nō mi nus talibus corporibus cōpositis ex mā ⁊ forma sunt nāliter mobiles. ℂ Ad scām dico ꝙ nullus motus simplex i spē ꝓuenit naturalr distinctis corporib⁹ i spē. corporib⁹ dico cō positis ex materia ⁊ forma cū quo tñ bñ stat ꝙ idē motus simplex pōt cōpetere naturalr pluribus corporibus quoꝝ vnū ē forma subalis alterius. ℂ Ad tertiam si forma terre esset naturaliter mobilis deorsum. vel a se vel ab alio. dico ꝙ a se. non tamen solum a se. sed etiam ab alio. puta a cau sa prima concurrente. ℂ Et per hoc tunc soluitur auctori tas de septimo physicorum. omne quod mouetur ab alio mouetur. etiam si vellemus allegare litteraz sicut iacet nō esset contra hoc: nam in littera sicut quilibet videre potest non est ab alio. sed ab aliquo. sed expositores exponunt ab aliquo. i. ab alio. ℂ Ad confirmatiōnem. idem simul esset in actu ⁊ in potentia. dico ꝙ hoc non est incōueniens respe ctu diuersorum. qualiter est in proposito. ℳaz talis forma esset in actu actualiter se mouendo deorsum. ⁊ in potentia essendi deorsuz. ℂ Et si vlterius diceretur. Idē esset agēs ⁊ patiens qz ageret istum motum: ⁊ reciperet eundem. Dico non esse ineonueniens idem esse partiale agens ⁊ to tale recipiens. ⁊ sic est in proposito. ℳam totale agens istū motum est ista forma substantialis ⁊ ista granitas. Et pri ma causa. est cuius totalis aggregati quelibet istarum for marum est pars. Totale autez recipiens est illa forma. vel saltem aggregatum ex illis formis ambabus. quarum vna concurrit sicut agens principale. alie autem sicut instrumen tale. ℂ Ad quartaz patet ex primo articulo ⁊c.

ℂ Simpliciter qdē igit leue dicit qō sursū fert ⁊ ad extremū: graue aūt qō simpliciter deorsū ⁊ ad mediū. Ad aliud aūt leue ⁊c. Quarto celi.

Textu cōmenti sexti Questio xi.

Vtrum proposito erat. Utrū grauia appetant descē dere per lineas brevissimas. ℂ Et ar. pri mo ꝙ nō. ℳam si sic. pari ratione lenia ap peterent ascendere per lineas brevissimas puta per rectas. ⁊ nō per obliquas. Sed hoc est falsum. ℳaz si sic. tunc terra pura deberet descendere ita velociter ⁊ non velocius in ignem sicut in aere. consequens est falsum eo ꝙ ignis est rarior q̄ aer. ⁊ per consequens. minus resistens eidē mobili q̄ aer. ⁊ per consequens. si idem mobile descendat per ignem. ⁊ postea per aerez velocius dz descendere p ignē q̄ p aerē. ꝓsequētia probatur: ℳpro quo suppono ꝙ levius plus ap petit eē sup aliquo graui q̄ minus leue. verbi gratia. si ali qō grave ponaī sup ignē. ⁊ deīde ponaī sup aerē ignis qz ē levior aere. plus appetit eē sup illud graue q̄ aer appetat eē sup idē graue. ℂ Tūc sic. si aliqua terra pura debeat de scendere in igne. sicut illa appetit esse sub igne ita ignis ap petit esse super illam terraz. ⁊ ideo sicut terra descendit vt sit sub igne. ita ignis existens sub terra ascendit vt sit super terram. Et quia grauia appetunt descendere per lineas re ctas. ⁊ levia ascendere per lineas rectas sequitur ꝙ per eā dem lineam per quam terra appetit descendere in ignem. ipse ignis obuiando terre appetit ascendere super terram. Et qz ignis plus appetit esse super terram q̄ aer. sequitur ꝙ ignis cuz maiori appetitu ⁊ conatu monetur contra ter ram. cum illud graue descendit in igne. q̄ faciat aer cum idem graue descendit in aere. Ergo videtur quod tantum vel plus impediatur graue in descendendo in ignez q̄ im pediatur in descendendo in aerem. ℂ Secundo. si sic. se queretur ꝙ graue nunq̄ descēdere oblique. Sed hoc est falsum. falsitas patet. ℳam sepe videmus aliquē lapidez bene descendere super aliquam tabulam trāsuersaliter po sitam consequentia arguitur. ℳā sit aliqō graue positū in sūmitate alicuius tabule transuersaliter posite. Ita ꝙ linea recta non possit protrahi per superficiem tabule ad centrū mundi. ⁊ sit. d. centrum. ⁊. b. c. tabula. Et non possit. a. de scendere nisi per. b. c. quo facto illud. a. graue vel lapis

equalr p lineā rectā ⁊ p lineā obliquā. vel plus p rectaz cꝫ p obliquā. vel plus p obliquā cꝫ p rectā. Si dicaf primuz vel secm. segf qꝫ illud graue positū sup dictā tabulā nō descēdet p lineā. b. c. ex quo tantus vel maior appetitus eius est descendere p lineam. b. d. cuius tī oppositum docet experientia. Si dicatur tertium questio est falsa. s. qꝫ grauia magis appetant descendere p lineas rectas cꝫ p obliquas Et posset ista rō declarari exemplo. Ifaz presentatis duobus contrarijs in compossibilibus voluntati. s. a. b. Tunc si ista mouent equaliter voluntatem: volūtas perplectitur ad prosequendum vnuz vel alterum propter hoc qꝫ equaliter appetit ea. ⁊ sic appetitus vnius retrahit voluntatem a prosecutione alterius. Si autem. a. magis mouet voluntatem cꝫ. b. vel econuerso. tunc voluntas vadit in prosecutionem illius qō magis appetit ⁊ a quo magis monetur. Sic in proposito a grani dicto modo posito super tabulaz transuersaliter positam. vel equaliter appetit descendere p lineam rectam ⁊ per lineam obliquam. ⁊ si sic neutro modo descendit. qz vnus illorum appetitorum impedit prosecutionem fm alteruz. ⁊ si magis appetit descendere recte cꝫ oblique. tūc nō descēdet oblique. ex eo qꝫ tūc appetitus descendendi p lineā rectā impedit descensum eius p lineam obliquā. cuius tī oppositū videmus. si aūt magis appetit descendere p lineā obliquā cꝫ rectaz. hoc est ꝓtra cōnem.

Oppositum arguit. grauia p easdē lineas appetūt descendere p quas descēdunt: cū non fuerint impedita. Sed hoc est p lineas breuissimas q̄ possunt ꝓtrahi ab eis vsqꝫ ad centruz mundi. ergo ⁊c. maior est nota. ꝓbaf minor. qz descendunt p semidias metros mundi. vel p lineas q̄ sunt ptes semidiametroruz mundi. Sed ille sunt breuissime q̄ pñt ab eis ꝓtrahi vsqꝫ ad centrū. assumptū pz p hoc. nā datis duobus gravibus descendentibus illa descendunt p lineas ꝯcurrentes in centro mundi. ex quo qōlibet illoꝝ granū tendit ad centrum mundi. Sed tales linee sunt semidiametri mundi. vel partes earꝫ. ergo ⁊c. ¶ De ista qōne dicūt quidā qꝫ grauia appetunt descendere p lineas rectas qñ possunt ⁊ nō sunt impedita. Sed qñ impediuntur nē possint descendere p lineaz rectā. tūc mutāt appetitum descendendi p lineā rectā in appetitū descendendi p lineā obliquā p quā tunc saltē possint fieri ꝓpinquiora centro cꝫ prius. ¶ Sed breuiter ista opinio non valet ex eo qꝫ si appetitus forme gravis sic mutaretur: tunc forma gravis esset forma cognoscitiua. qō est falsum. ꝯsequentia tenet. qz sic mutare appetitū solū debetur formis cognoscitiuis. ¶ Scōo grani itrinsece nullo modo mutato pōt vna vice descendere p lineā obliquā: ⁊ postea p lineā rectā. ꝓp solā mutationez medij extrinseci. ergo nō mutaf de vno appetitu in aliū. Ifā cū tali mutatione appetitus nullo modo posset stare qꝫ idez grave hꝫet se oīno eodem mō intrinsece nunc ⁊ prius. Aliter ergo dicendum ē qꝫ grave non appetit descendere plus p vnā lineā cꝫ p aliam. Sed qꝫ descendit p vnā lineā ⁊ nō p aliā. hoc est fm qꝫ applicaf tali vel tali resistētie. ita qꝫ finaliter ex applicatiōe alia ⁊ alia ipsius gravis ad mediū extrinsecuz determinaf qꝫ p talem vel p talem lineā descendit. Ita qꝫ bene ex se appetit descendere. Sed modus descendēdi determinaf fm aliā ⁊ aliā applicatōnem eius ad mediū extrinsecū. ⁊ rō huius est. Ifā si aliqñ plus appeteret descendere p vnā. Et aliqñ plus p aliā oportet ꝯcedere appetitū eius intrinsece mutari. ⁊ sic oporteret ꝯcedere formā gravis esse formā cognoscitiuam. Et oporteret vlterius ꝯcedere qꝫ grave nō possit nūc descendere p lineā obliquā. ⁊ postea p rectam nisi ipsum grave intrinsece mutaretur. ¶ Sed diceret aliquis. videtur vtiqꝫ qꝫ grave plus appetat descendere p lineam rectam cꝫ per obliquam. Ifam videmus qꝫ qñ grave descendit p lineam rectam. difficilius pōt arestari ⁊ impediri ab eius descensu cꝫ qñ descendit p lineam obliquam. hoc aūt videf esse signum qꝫ plus appetit descendere p lineaz rectam cꝫ per obliquam. ¶ Ad istud dico qꝫ grave quando descendit per lineam rectam difficilius arestatur cꝫ quā do descendit per lineam obliquam. Sed huius causa non est maior appetitus descendendi per lineam rectaz cꝫ per obliquam: sed hoc est propter hoc qꝫ quādo descendit per lineam rectam minorem habet resistentiam cꝫ quando descendit per lineam obliquam. vtputa super tabulam transuersaliter positam. modo difficilius est idez impediens cū minori resistentia impedire motum alicuius potentie mouentis cꝫ cum maiori.

Ad rationes ergo factas hinc inde. ¶ Ad primam negatur consequentia ex eo qꝫ quando terra descendit in ignem. ignis non appetit ascendere per eandem viam per quam descendit terra. ex eo qꝫ terra ipsuz a tali ascensu impediret. Et ideo tūc ignis propter resistentiam extrinsecaz determinaf ad ascēdendum per aliam viam: vbi inuenit resistentiam minorē. ¶ Ad secundam. sequeretur qꝫ graue nunqꝫ descenderet oblique. negatur consequentia. qz non dico qꝫ graue ex se magis appetat descendere per lineam rectam cꝫ per lineā obliquam. sed qz appetit esse propinquius centro. descendit per quancunqꝫ lineam potest. ⁊ quod sic vel aliter descendit. ad hoc determinatur ex alia ⁊ alia applicatōne eius ad resistentiam. quia quando ex descensu per lineam rectam haberet maiorem resistentiam. descendit p lineā obliquam. Quando aūt ex descensu eius p lineam obliquam hꝫet maiorem resistentiam. tunc descenderet per lineaz rectam. ¶ Tunc ad rationem factam in opm. p easdez lineas grauia appetunt descendere ⁊c. dico qꝫ non oz. Sed sufficit qꝫ eorum descensus per tales lineas determinetur ex tali applicatione granium ad talem resistentiam.

¶ Eam qdē igiſ que sursum faciet lationē secūdum qꝫ leuis cū ferat ⁊ sumat principiū a virtute qꝫ deorsum iterū fm qꝫ grauis velut enim iprimēs tradit Vtrisqꝫ ⁊c. tertio celi. Textu cō menti vigesimioctaui. Questio xii.

Extum propositorum erat. Utruz aer naturaliter moueatur ī f proiectione lapidis vel alterius proiecti in eo. arguitur qꝫ non. Ifam si sic sequeretur qꝫ aer nunqꝫ in tali motu desineret moueri saltez cꝫ ḋm maneret in loco proprio. cō sequens est falsum. consequentia videtur tenere. Ifam si aer moueretur naturaliter versus sursum vel ad latus ipso existente in loco ꝓprio. qua rōne moueretur p aliqō tps: eadem rōne p aliud. nā si quiesceat hoc non est ꝓp nouū locum in spē. nec pp aliquem locum sibi naturalem de nouo acqsitū. ex eo qꝫ tali motu aer moueī in loco ꝓprio. ¶ Scōo. nā ponaf qꝫ plectum pisciatur ad latus. tunc si in tali motu aer moueref naturaliter. oporteret vtiqꝫ qꝫ hoc esset mediante gravitate vel levitate ipsius aeris. Sed hoc non ex eo qꝫ gravitas ⁊ levitas nō inclināt naturaliter nisi ad motum sursum vel deorsum. ¶ Tertio si questio esset vera pari rōne plectuz moueref naturaliter. Sed hoc est falsum. ꝓña ꝓbaf. Ifā sicut aer in proiectiōe pellif a proijciente. ita proiectuz. ⁊ p ꝓns qua rōne motus vnius esset naturalis: eadē rōne motus alterius. falsitas cōsequentis ꝓbaf. nam si motus proiecti esset naturalis. proijciatur ergo aliqs lapis sursum. manifestū est qꝫ talis lapis non monetur a sua materia. cum illa nullius sit actiuitatis. nec monetur a sua forma vel gravitate. qz illa magis inclinat ad oppositum. nec apparet aliquod aliud in lapide intrinsecum lapidi. quod aptum natum sit mouere dicto modo illum lapidem. quare talis lapis monetur dicto modo violente. cū non moueatur a principio intrinseco. ergo ⁊c.

Oppositum Arguitur. nam in proiectione lapidis aer retro lapidem insequitur lapidem ne fiat vacuuz. ergo in proiectione lapidis aer monetur naturaliter. ꝯsequētia tenet ex eo qꝫ motus corm quo monenf ad replendum vacuum est corporibus naturalis. antecedens pz qz nisi lapidē plectū sequeref aer maneret vacuū in loco quem exiuit lapis intrando aliū locū in tali motu. ¶ In ista questione primo videndū est de principali quesito. Scōo videndum est de proiecto a quo mo-

neatur. ⁊ vtrum naturaliter vel violente post recessum a proijciente.

Quantum ad primum sciendum est. ꝙ in p/iectione lapidis est duplex motus aeris. scilicet aeris ante lapidem qui resistit proiecto. ⁊ diuidit vel vltra naturalem qualitatem suam condempsatur per ipsum proiectum. alius est aeris qui retro ipsum proiectum insequit ad finez ꝙ non remaneat vacuū. ¶ Tūc sit prima conclusio. in proiectione lapidis motus aeris antecedentis proiectum non est naturalis ¶ Probatur. nam tūc sequeretur ꝙ non resisteret proiecto. quod est falsum. talis enim aer non minus resistit proiecto q̄̄ aer resistat grauj descedenti vel leui ascendenti naturaliter. ¶ Secundo. nam condempsatio aeris vltra suam naturalem raritatem est sibi violenta. Sed in tali motu talis aer antecedens condempsatur vltra dempsitatez sibi naturalem. ergo ⁊ cete. ¶ Secunda conclusio. motus aeris insequentis proiectuz est naturalis. probatur. quia est a principio intrinseco. scilicet a forma substantiali ipsius aeris. que inclinat ipsum aerem ad insequendum proiectum. ad finem ꝙ non fiat vacuum. ¶ Sed contra istam conclusionem arguitur. Maz iuxta hoc esset concedendum idem elementuz simplex habere duos motus naturales distinctos specie. quod est cōtra dicta primo huius. consequentia probatur. Nam aer vel aliquod aliud corpus haberet motum naturalem quo moueretur ad suum locum naturalem. ⁊ vnum aliuz motum naturalem quo moueretur ad replendum vacuum. ¶ Ad istud respondetur ꝙ alicui corpori simplici ineē naturaliter plures motus intelligitur dupliciter. Uno modo ꝙ ambo insint illi corpori secundum naturam propriam illius corporis. Alio modo ꝙ vnus illoruz motuum insit illi corpori secundum naturam propriam. ⁊ alter secundum naturam communem illi ⁊ aljs corporibus naturalibus. Tunc dico ꝙ bene ostensum est primo huius ꝙ impossibile est eidem corpori ineſſe naturaliter distinctos motus in specie secundum naturam propriam. cuz hoc tamen bene stat vni corpori simplici ineſſe plures motus distinctos specie. ⁊ hoc naturaliter. quorum vnus ineſt ei secundum naturam propriam. alter vero secundum naturam cōmunē. ¶ Circa illud dubitatur quis illorum motuum sit magis naturalis. Utrum ille qui ineſt corpori secundum naturaz propriam. vel ille qui ineſt corpori secundum naturam cōmunem. vel an sint eque naturales. ¶ Respondeē ꝙ motus qui ineſt corpori secundum naturam communem est magis naturalis. puta motus quo moverentur corpora ad replendum vacuum. Et ratio huius ē ista. quia videmus ꝙ corpora dimittunt sua loca propria ⁊ naturalia. ad que sunt mobilia naturaliter secundum naturam eorum propriam. ⁊ moverentur ne fiat vacuum motu qui est eis secundum naturam cōmunem quod patet. nam cuz aliquis ponit aliquam fistulam ad aquam ⁊ extrahit per os aerez de fistula. aqua dimittit locum suum ⁊ ascendit in fistulam. ⁊ hoc est signum ꝙ plus inclinatur ad motum per quem caretur vacuum. q̄̄ ad motum quo est mobile ad locuz proprium. ¶ Et nota ꝙ per naturam cōmunem non intelligo aliquam rem que insit pluribus corporibus. Sed hoc voco ineſſe corporibus secundum naturam cōmunem. quod ineſt vni corpori naturaliter: ⁊ consimiliter ineſt aljs corporibus distinctis ab illo specie. Et sic ē de moueri ne fiat vacuuz. hoc enim ineſt omnibus corporibus. vnde anteq̄̄ natura permitteret vacuum: celum descenderet ⁊ impleret. sicut di. cōmentator quarto physicorum. veruz est tamen ꝙ aliqui dixerunt. ꝙ sic insequi corpora ne fiat vacuum ineſt solum aeri ⁊ aque. que sunt elementa media. que quia sunt grauia ⁊ leuia possunt moueri indifferenter huc vel illuc. sed sicut dicunt non sic est de elementis extremis. quorum vnum est simpliciter graue. ⁊ aliud simpliciter leue. ¶ Sed breuiter illud non valet. Maz ad sensuz videmus ꝙ pulsis ascendit per fistulaz subtracto aere. per quod cōstat terram ascendere ad sequendum corpus aliud naturaliter. sicut facit aer vel aqua.

Quantum ad secundum articulum sciendum ꝙ de hoc sunt plures opiniones. vna est opinio ꝙ proiectum post exitum eius a manu proijcientis mouetur ab aere insequente proiectuz. vnde imaginatur ista opinio ꝙ cum proiectum exit velociter a loco i quo erat natura abhorrens vacuum velociter mittit aerez ad replendum locum. qui quidez aer velociter sequens attingit ad proiectum. ⁊ ipsum vltra pellit. ¶ Breuiter ista opinio non videtur esse sufficiens. nam licet proiectum bene insequatur aer ne fiat vacuum. tamen ille aer non videtur esse causa motus ipsius proiecti. nam ille aer quando insequeretur proiectum ⁊ tangeret ipsum. quia aer est facilter diuisibilis. ⁊ proiectum non. latera aeris diuiderentur abinuicem. ⁊ sic non impelleret proiectum vltra. ¶ Secūdo. nam secundum istam opinionem non posset vedi causa que moueret rotā vel molam fabri longo tempore post q̄̄ manus mouens esset ablata. vnde nō potest dici ꝙ hoc sit aer insequens ex eo ꝙ continue illa mouentur in eodem aere. nec ita aer illa insequitur. sicut bene insequitur sagittā vel aliquod tali modo proiectum. ¶ Tertio. nā videmus ꝙ si aliqua nauis plena feno vel straminib⁹ moueretur ab oriente versus occidentem in aliquo fluuio post ablationē trahentis sepe palee retro nauem mouentur contra orientez. Et tamen deberet esse opposito modo. si aer insequēs moueret. ¶ Secunda est opinio ꝙ manus mouendo proiectum moueret etiam aerem circunstantem ⁊ locantez ipsum proiectum. ⁊ iste aer qui est innatus velociter moueri defert secum proiectum tanq̄̄ vas illud quod est in vase. Ista opinio etiam non est sufficiens. Maz dubitatur a quo moueatur ille aer post q̄̄ manus cessat impellere ⁊ movere. ⁊ sic manet tanta dubitatio de illo aere a quo moueatur sicut erat de proiecto. ¶ Si dicatur ꝙ iste aer mouetur a sua leuitate que quidem leuitas aere velociter moto innata est retinere diu vim motiuam. hoc non valet. quia leuitas non est nata mouere nisi sursuz. ⁊ proiectio potest fieri tam sursum. q̄̄ deorsuz. q̄̄ ad latus. ¶ Secundo. ista opinio non posset saluare quid moueret molam fabri. que velociter impulsa valde diu adhuc verteretur nō obstante ꝙ aer vndiq̄̄ circunstans abstergeretur vel astringeretur. ¶ Tertio. naz aer quantuncunq̄̄ est velociter motus. ip se est valde faciliter diuisibilis. Ideo non appareret quomodo posset tam longo tempore sustinere in alto lapidē ponderis centum vel mille librarum proiectuz per machinaz. vel per aliquod aliud instrumentum. ¶ Quarto iuxta istā opinionem sequeretur ꝙ longius possemus proijcere plumam q̄̄ lapidez. ⁊ minus graue q̄̄ magis graue. Si ēent consimilia in figuris ⁊ in magnitudinibus. consequens est contra experientiaz. consequentia tenet ex eo ꝙ magis graue videtur magis resistere aeri mouenti ipsum sursum q̄̄ pluma. vel minus graue. ¶ Quinto. si aer quem proijciens monet cum lapide est tante virtutis ꝙ possit velociter ferre magnum lapidem proiectum tunc videretur ꝙ si sine lapide aliquis proijciens pelleret aerem contra socium suum. ꝙ ille contra quem pelleretur aer multo maiorem impetum deberet percipere q̄̄ percipit. ¶ Tertia est opinio quam reputo veriorem. ꝙ proiectum post exituz eius a manu vel recessum a proijciente mouetur a quadam vi seu impetu sibi impresso ab ipso proijciente. Et sicut tandem illa virtus motiua sic sibi impressa remittitur vsq̄̄ ad non gradum proiectum. desinit moueri motu proiectionis. Et secundum istam opinionem possunt saluari apparentia iuxta motum proiectionis. ¶ Primo quidem quare proijciens remotius proijcit lapidem q̄̄ plumam. huius quidem ratio est ista. quia in lapide plus est de materia q̄̄ in pluma. ⁊ etiam est magis compacta. ⁊ ideo illa virtus motiua fortior. ⁊ maior imprimitur lapidi q̄̄ plume. ⁊ etiam diutius retinetur recte sicut videmus ꝙ ferro fortior imprimitur calor quam ligno. ⁊ hoc propter dempsitatez ⁊ compactitatez materie. Iuxta etiam istam opinionem redditur causa propter quam lancea longa plus perforaret q̄̄ ferrum sine lancea. huius quidem causa est. quia in

lancea longa plus recipitur de illo impetu q̄ in ferro solū. ¶Et si queritur que res sit talis impet⁹. certe hoc magis pertinet ad inuestigationem metaphysicam q̄ ad inuestigationem naturalem. Ex his patet q̄ motus proiecti non est piectio naturalis sed violenter. patet hoc. quia talis motus prouenit ab aliquo impresso ipsi proiecto ab extrinseco ¶Sed diceres. contra talis motus est a principio intrinseco moti. ergo naturalis. ℜRespondeo negando consequentiam. nam vltra hoc requiritur q̄ naturalis inclinatio mobilis non sit ad oppositum.

Ad rationes Ad primam quando dicebatur. sequeret q̄ aer in tali motu nunquam desineret moueri. negatur consequentia. ⁊ ratio huius est. quia in tali motu aer rarefit ⁊ condempsatur vltra gradum raritatis vel dempsitatis sibi debitū. ⁊ ideo aer appetens redire ad statum pristinum tandem desinit a tali motu. ¶Ad secundam proiciatur proiectus ad latus. placet mihi. tu dicebas q̄ aer tunc non insequitur naturaliter. dico q̄ imo. ⁊ vlterius dico q̄ hoc est mediante forma tanq̄ mediante principio actiuo principali. ⁊ mediante leuitate. tanq̄ instrumentali ⁊ quando dicebatur leuitas non inclinat nisi ad motum sursum. dico q̄ hoc est verum quando mobile mouetur motu sibi naturali secundum naturaz sibi propriam. tamen quando mobile mouetur motu sibi naturali secundum naturam cōmunem sibi ⁊ alijs sicut est in proposito ne fiat vacuum. leuitas bene monet ad latus. seu ad aliam differentiam positionis q̄ sursum. ¶Ad tertiam. ista bene probat q̄ proiectus moueretur naturaliter. ⁊ hoc si aer precedens ipsum moueretur naturaliter. quia ille pellitur sicut proiectum. tamen non oportet: si aer insequens proiectum moueatur naturaliter: q̄ ergo proiectus moueatur naturaliter. quia aer insequens nō pellitur sicut pellitur proiectum. Et ideo dissimile est de motu proiecti. ⁊ de motu aeris insequentis proiectum. quare ⁊c.

¶Coraliter autez temprare simplicia corpora figurare irrationabile ⁊c. Tertio celi. Textu cōmenti sexagesimiseptimi.

Questio xiii.

Hanc ℜRestat vltimo querere circa figuram corporum simplicium elementarium ⁊ quantum ad hoc quaz vnicam questionem scilicet. vtruz elementa quatuor determinent sibi figuras a natura. ⁊ videtur q̄ sic. ℜNam quintuz corpus simplex. scilicet celum determinat sibi figuram a natura. scilicet sphericam vt prius dictuz est. ergo videtur q̄ alia quatuor corpora simplicia. scilicet elementa determinent sibi figuras a natura. Secundo. quia per rationes geometricas probatum est q̄ non sint nisi quinq̄ figure corporum regularium secundum speciem que sunt simplicissime. igitur videtur q̄ illas figuras sibi determinant quinq̄ corpora simplicia. scilicet celum ⁊ quatuor elementa. sic q̄ quodlibet eorum determinat sibi vnaz earū. ¶Tertio. corpora determinata ad maximum vel ad minimum vtique determinant sibi aliquam figuram a natura. quia determinata ad maximum vel ad minimum determinantur ad finitatem. omne autem finitum est figuratum. corpora autem elementaria determinantur naturaliter ad maximum vel ad minimum. quod patet ex secundo de anima. vbi dicit omniuz natura constantium posita est ratio magnitudinis ⁊ augmenti. ℜHoc idez videtur posse elici ex secundo phyficorum. ¶Quarto aqua determinat sibi aliquam figuraz a natura. ergo ⁊ cetera elementa. consequentia tenet. quia non videt esse maior ratio de vno elemento q̄ de alio. Antecedens videtur esse euidens ex intentione Aristoti. secundo huius. vbi probat q̄ ipsa est sperica. quia aliter partes eius superficiales non equaliter distarent a centro. ¶Quinto. eadez est figura totius homogenei ⁊ cuiuslibet eius partis. aliter enim non esset homogeneum. sed particulare aque videntur tendere ad sphericitatem. sicut patet de gutta rozis ⁊ pluuie. ergo ita videtur esse de tota spera aque. ¶Sexto ignis determinat sibi aliquam figuram a natura. ergo ⁊ alia elementa. consequentia tenet. antecedens probatur. quia determinat sibi figurā pyramidalem. patet hoc. quia cuz ascendit non ascendit nisi secundum figuram istam scilicet pyramidalem sicut docet experientia. ergo ⁊c.

Oppositum videtur esse de intentione Ari. in littera. ¶In ista questione erunt quatuor articuli principales. In quorum primo recitabo opinionem antiquorum de figura corporum simplicium. In secundo improbationem eorum antiquoruz quaz ponunt Ari. ⁊ cōmentator. In tertio dubitabitur de vno quod Ari. ⁊ commentator assumunt in improbando opinionem antiquoruz. In quarto articulo respondebitur ad questitum.

Quantum ad primum sciendū est q̄ erat opinio antiquorum. q̄ corpora simplicia. sicut celum ⁊ elementa determinarent sibi figuraz a natura. vnde considerauerunt q̄ corpora mathematica regularia sunt. ſ. ⁊ non plura. scilicet thetracedron. exacedron. octocedron. duodecedron. ⁊ icocedron. Et quia etiaz corpora simplicia naturaliter sunt. ſ. ⁊ non plura. scilicet quatuor elementa ⁊ quinta essentia. crediderunt q̄ quodlibet istorum corporum simplicium determinaret sibi vnam illarum quinq̄ figurarum regularium. Unde dixerunt terram esse corpus exacedron. seu corpus cubice figure: seu corpus ex superficierum regularium. Et hoc ideo. quia corpus cubicum seu exacedron est magis fixum ⁊ immobile ⁊ minus aptum ad motum. Et quia sic est de terra. ideo attribuerunt terre figuram cubicam seu figuram exacedron. Dixerunt autem aquam esse corpus icocedron. seu corpus ex duabus superficiebus regularibus. q: aqua omnibus alijs est corpus magis rotabile ⁊ minus stabile. terminabile terminis alienis. ⁊ difficulter terminis propijs. ⁊ hoc ipsi attribuerunt aque propter multitudinem angulorum. quos habet corpus icocedron. Attribuerunt autem aeri figuram octocedron. ⁊ igni figurā thetracedron. scilicet figuram pyramidalem. ⁊ celo figuram duodecedron. ⁊ hoc propter causas que erant expresse in vna questione facta circa primuz huius. Et illud potest intelligi vel q̄ dicta corpora simi se tota essent taliter figurata vel ex partis particulis sic figuratis composita. videlicet q̄ terra simi se totaz sit cubice figure. vel q̄ particule ex quibus ipsa est composita sint cubice figure.

Quantum ad secundum Articulum sciendus est q̄ Aristoti. ⁊ commentator improbant istam opinionem sic. nam si dicta opinio esset vera necessario se queretur vacuuz. quod tamen ipsi antiqui negabant. probatur consequentia. quia cum huiusmodi corpora simplicia sic figurata componerentur: non ita possent coniungi circa eundem punctum. quin inter ea remaneret vacuum. quia in superficialibus figuris regularibus tantū sunt tres figure que replent spacium superficiale scilicet circa eundem punctum scilicet trigonus quadratus ⁊ exagonus. In corporalibus autem figuris. sicut dicunt Aristo. ⁊ commentator. sunt due tantum que spatiuz replent corporale circa eundem punctum scilicet pyramis ⁊ cubus. propter quod oportet solum illa duo corpora. scilicet. quorum vnum est pyramidale. vel ex pyramidibus compositum. ⁊ aliud cubicum vel ex cubicis compositum in aliquo numero accepta replere locum sine vacuo. ¶Et ideo quantum esset de alijs tribus oporteret esse vacuū. licet hoc euitaretur per cubita ⁊ pyramidalia.

Quantum ad tertium articulum. dubitatur de hoc quod suppositum iam fuit i improbatione opinionis antiquorum. supponitur enim q̄ corpora pyramidalia regularia in aliquo numero accepta possint replere locum. ¶Dubitatur vtruz hoc sit verum. pro quo primo oportet supponere quid intelligatur in proposito per replere locum. pro quo sciendum q̄ replere locum potest intelligi vel in superficie vel in solido. replere locum

in superficie non est aliud q̄ replere totale spacium superficiale circunstans aliquem punctum in ista superficie imaginatum. Sed replere locum in solido est replere totum spacium corporale circunstans aliquem punctum imaginatum. ¶ Tunc pro conclusionibus aliquibus ponendis supponitur. q̄ quilibet punctum in superficie imaginatuz circunstat spacium superficiale. quod valet quatuor angulos rectos ista patet ex primo elementorum euclidis. ¶ Tunc fit vna conclusio. Q̄ tres sunt figure regulares superficiales potentes replere locum in superficie. scilicet quadratuz triangulus ⁊ exagonus. Istud probatur de quadrato. Nā si aliquem punctuz circumponantur quatuor quadrata. occupabunt totum spacium superficiale circunstans illum punctum. quod patet. Nam totale illud spacium circunstans istum punctum valet quatuor angulos rectos precise: ⁊ tantuz precise valent quatuor anguli quatuor quadratorum. quia cuiuslibet quadrati quilibet angulus est rectus. ¶ Dico secundo q̄ sex anguli trianguli regulares replent locum. quia angulus trianguli regularis seu equilateri valet duas tertias vnius recti. sicut elici potest ex propositione. 30ª primo elementorum Euclidis. ergo sex tales anguli valent. 12. tertias anguli recti. ſz tales. 12. tertie faciūt quatuor integra. scilicet quatuor angulos rectos. quantum est precise spacium superficiale circunstans aliquem punctuz in superficie imaginatum: ideo sex anguli trianguli regulares circa eundem punctum positi replebunt locum. ¶ Dico tertio q̄ tres exagoni regulares replent locum quia angulus exagoni habet quatuor tertias vnius recti. sicut potest elici ex iam allegata propositione primi elementorum Euclidis. ergo tres tales que faciunt quatuor integra. scilicet quatuor angulos rectos replerent locum superficialem circunstantem aliquem punctum in superficie imaginatum. ¶ Dico quarto q̄ anguli pentagonorum vel eptagonorum vel octogonorum. ⁊ sic in infinitum in nullo numero combinati possunt precise replere locuz. angulus enim pentagoni habet vnum rectum ⁊ quintam huius recti. tales autem tres combinati minus faciunt q̄ quatuor rectos. Quatuor vero combinati plus faciunt q̄ quatuor rectos. deinde nec eptagonus replet locum. quia angulus eptagoni valet vnum rectum ⁊ quinq̄ septimas vnius recti. ergo duo tales sunt minores q̄ quatuor recti. ⁊ tres sunt maiores q̄ quatuor recti. Et breuiter vltra exagonum nullarum figurarum regularium anguli replent locum. quia omnium figurarum regularium vltra exagonum duo anguli sunt minores quatuor rectis. ⁊ tres sunt maiores quatuor rectis.

¶ Et vt quod dicitur melius intelligatur. pro sciendo quātum alicuius figure regularis angulus valeat ⁊ etiaz quantum omnes simul. sciendum est q̄ cuiuslibet quadrati angulus est rectus. hoc patet per diffinitionez quadrati. ⁊ cuiuslibet trianguli regularis angulus valet duas tertias recti. istud patet. nam cuiuslibet trianguli anguli valent duos rectos. vt demonstratum est primo elementorum Euclidis. ⁊ cum anguli trianguli regularis sint sibi inuicez equales. vt patet per diffinitionem figure regularis. sequitur q̄ quilibet angulus trianguli regularis valet duas tertias recti. vnde figura regularis dicitur cuius omnia latera sunt sibi inuicem equalia. ⁊ omnes anguli sunt sibi inuicem equales. sic ergo scimus quantum valent anguli quadrati. ⁊ similiter trianguli. ¶ Ad sciendum autem consimile de alijs figuris regularibus superficialibus. sicut de penthagono. exagono. eptagono. ⁊ sic de alijs. est sciendum q̄ primo cōsiderandus est numerus angulorum talis figure. quo considerato ab illo remoueantur duo. ⁊ illud residuum ostendet nobis numerum triangulorum in quos illa figura est resolubilis. hoc autem scito duplicemus numerum triangulorum in quos ista figura est resoluta. ⁊ resultans ex tali duplicatione est numerus angulorum rectorum quos valent omnes anguli simul iuncti illius figure. cuius anguloz valor querebat. Verbi gratia. Si volo scire quot angulis rectis equivalent anguli penthagoni regularis cōsiderabo q̄ quinq̄ sunt anguli penthagoni. a quibus remouebo duos. ⁊ remanebunt tres. dico ergo q̄ penthagonus resolubilis est in tres triangulos. ⁊ quia trium triangulorum anguli valent sex rectos. quod patet duplicando tria. dicatur q̄ omnes anguli penthagoni regularis simul iuncti valent sex rectos. ⁊ p cōsequens vnus angulus penthagoni valet vnū rectum. ⁊ quintam partem recti. ⁊ q⁹ exagoni sunt sex anguli. remouebo a sex duo. ⁊ remanebunt quatuor. in tot ergo triangulos exagonus est resolubilis. scz in quatuor. ⁊ si quatuor duplicamus resultant octo. ⁊ tot angulis rectis equalent anguli exagoni simul iuncti. propter quod vnus angulus exagoni regularis valet vnum rectum ⁊ tertiam recti. quod patet. Nam si octo anguli recti distribuantur sex angulis exagoni. cuilibet angulo exagoni cadit vnus rect⁹. cum sexta parte duorum rectorum. sexta autem pars duorum rectorum ē vna tertia recti. ⁊ sic quilibet angulus exagoni regularis valet quinq̄ tertias vnius recti. ¶ Finaliter ergo recolligendo conclusionem primam. dico q̄ solū tres figure regulares superficiales replerent locum superficialem. scilicet triangulus quadratum ⁊ exagonus non distinguendo quadratum contra quadrangulum vel triangulū. De corporibus autem replentibus locuz in solidis dicunt Aristoteles. ⁊ cōmentator q̄ talia sunt. scilicet cubus. ⁊ pyramis. de cubo non est dubium. Et ideo sit secūda conclusio. q̄ in solidis. 8. cubi aggregati circa vnum punctum totum spacium circa ipsum replent ad omnem differentiaz. quod patet. Si intelligamus tres lineas in aere interfecare se ortogonaliter. sicut apparet i tribus pallis sibi mutuo applicatis. que faciunt duodecim angulos rectos. sicut patet inter illas lineas superius intercipientur quatuor cubi sine interuallo. Et inferius alij quatuor. ita q̄ quatuor supra sectionem. ⁊ quatuor infra sectionem. que simul faciunt octo totum spaciuz circunstans sectionem occupabunt. De pyramidalibus autem regularibus dicit cōmentator q̄ duodecim pyramides regulares replent locum. ⁊ hoc ipse ficnititur probare tertio huius. quorumcunq̄ angulorum corporalium anguli superficiales equivalent angulis superficialibus angulorum octo cuborum illi anguli possunt replere locum in solidis. Sed anguli superficiales duodecim angulorum pyramidaliuz equivalent angulis superficialibus octo cuborum. ergo ⁊c. maiorez relinquit tanq̄ per se manifestam. ex eo q̄ anguli octo cuborum replent locum. sed minorem probat. pro quo supponitur q̄ angulus cubi solidus claudit tribus angulis superficialibus rectis. ⁊ sic octo anguli cuborum solidi clauduntur viginti quatuor angulis rectis superficialibus. Sed quia angulus solidus pyramidis regularis trium superficierum clauditur tribus angulis superficialibus equivalentibus duobus angulis superficialibus rectis. sequitur q̄ anguli solidi duodecim pyramidum claudūtur etiam viginti quatuor angulis rectis superficialibus. ⁊ sic tot angulis rectis superficialibus claudūtur anguli solidi. 12. pyramidum regularium quot clauduntur anguli solidi octo cuborum. ⁊ hoc erat intentum.

¶ Secundo. nam sicut se habet triangulus in plano ita se habet pyramis in solido. Sed aliquot triangulī replent locum in plano. ideo aliquot pyramides replebunt locum in solido. Et ex quo sex trianguli regulares replent locum in plano videtur q̄. 12. pyramides repleant locum in solido. consequentia videtur tenere per hoc. Nam sicut numerus cuborum replentium locum in solido est duplus ad numerum quadratorum replentium locum in plano. q⁹ octo cubi replent locum in solido. ⁊ quatuor quadrata replent locum in plano. Ita videtur q̄ numerus pyramidum replentium locum in solido debeat esse duplus ad numerum triangulorum replentium locum in plano. ¶ Contra istam opinionem salua reuerentia cōmentatoris sit tertia conclusio. q̄ duodecim pyramides regulares non replent locuz in solido. quod probatur sic. nam reciplam aliquam superficiem planam. ⁊ signabo in ea punctum. ⁊ sit. a. ⁊ assignabo super pūctum istum sex triangulos equilateros qui replent locum in superficie circa pūctum istuz. quod est possibile sicut cōmentator concedit. ⁊ ostensum est prius demonstratiue. deinde supra quemlibet istorum triangulorum tanquam supra basim erigam pyramidem regulare3

trium laterum: quo facto erunt ibi sex pyramides contingentes vel continētes se in puncto. a. deinde imagino: vnā lineam perpendicularem in illa superficie erectam directe. ad. a. punctum in sursum. que sit. a. b. quo facto iste sex pyramides nunq̄ tangunt istam lineam nisi inferius in puncto. a. sicut patet volenti considerare. ⁊ per cōsequens iste sex pyramides nullum omnino solidum constituunt. Deinde ex alia parte eiusdem superficiei imagino: alias sex pyramides supra easdem sex bases constitutas. ⁊ in eodem puncto. a. contingentes se. ⁊ imagino: b. a. protrahi directe in deorsum in. c. erit ergo. b. a. c. linea tota in vacuo ex vtraq̄ parte: ⁊ nihil solidum constitutum est circa punctū in quo contingunt se. 12. pyramides. imo sunt ibi sex corpora quorum quodlibet constitutum est ex duabus pyramidibus in cōmuni base contūctis. quorum nullum alteri congungitur sm superficiē. Sed tantum eorum superficies lineis se cōtingunt. patet ergo q̄ duodecim pyramides bene possunt se contingere circa eundem punctum cōmune. sed nullo modo implebunt locum. nec ratio cōmentatoris salua sui gratia est alicuius valoris. supponit. n. q̄ quicūq̄ anguli corporales continentur ab angulis superficialib⁹ eq̄ualentibus vigintiquatuor angulis superficialibus rectis. q̄ illi impleant precise locum. modo hoc est falsum. Nam si hoc esset verum. sequeretur q̄ tres cubi vna cuz sex corporibus superficialibus resultantibus ex diuisione triuz cuborum replerent locum. modo hoc est falsum. ex eo q̄ tales tres cubi vna cum talibus sex corporibus superficialibus non valent nisi sex cubos: sex autem cubi non replent locum. probatur consequentia. ex eo q̄ omnes anguli solidi simul iuncti trium cuborum ⁊ sex talium corporum superficialium claudūtur angulis superficialibus equivalentibus vigintiquatuor angulis superficialibus rectis. Ex eo q̄ angulus cubi solidus continetur tribus angulis superficialibus rectis ⁊ angulus solidus talis corporis superficialis clauditur duobus angulis rectis superficialibus cuz dimidio. ⁊ sic anguli solidi talium sex corporum superficialium claudūtur angulis superficialibus rectis equivalentibus quindecim angulis rectis. ⁊ tres anguli trium cuborum nouem rectis. Sed quindecim ⁊ nouez faciunt viginti quatuor. ergo ⁊c. ¶ Secundo sequitur q̄ octo cubi non implerent locum. probatur consequentia. q; sm dictaz suppositionē cōmentatoris sedecim corpora superficialia equivalentia octo cubis non implerent locum: ex eo q̄ sedecim anguli solidi superficialium corporum claudūtur angulis superficialibus non equivalentibus precise. 24. angulis superficialibus rectis. patet hoc ex eo q̄ angulus corporis superficialis solidus versus illam partem vbi fiebat diuisio cui clauditur duobus angulis rectis cum dimidio. ⁊ sic tales. 16 claudūtur angulis superficialibus equivalentibus 4. angulis rectis: ⁊ ne laboremus in equivoco. corpus superficiale dicitur esse quodlibet illorum duorum que resultant ex diuisione cubi. cum cubus diuiditur diametraliter. que diuisio cadit super angulos cubi apparentes. Ex quo patet q̄ precise tantum valent duo corpora superficialia q̄ tum vnus cubus. sic ergo primo visa est opinio cōmentatoris. s. q̄. 12. pyramides regulares replent locum. Et secūdo ratio sua. ⁊ tertio improbatio sue opinionis. Et quarto ostensus est defect⁹ sue rationis qua credidit se demonstrasse. Nec propter hoc volo improbare Aristo. quia Aristo. non dicit q̄. 12. pyramides regulares replent locum. Sed bene dicitur q̄ pyramis est vnum de corpor⁹ que in aliquo numero accepta possunt replere locū. Sed quot pyramides hoc faciant non exprimit. Et ideo sm Aristoti. diceretur ad dubitationem motam. quantum ad tertium articulum questionis. q̄ pyramides regulares in aliquo numero accepte replent locum. sed in quo numero hoc faciant ipse nō dixit. Et si i aliquo numero forte hoc sunt viginti. De hoc aūt alias si deo placuerit profūdius perscrutabor.

Quantum Ad quartum articulum sciendum: q̄ aliquod determinare sibi figurā a natura est ipsum habere alicuz figuram determinatam. ⁊ non posse habere aliam nisi violente. ¶ Secundo est sciendum q̄ questio potest intelligi. vel de totali elemento: vel de parte eius. ¶ Tunc sit prima conclusio. q̄ particule elementorum non determinant sibi figuram naturaliter. probatur. q; aliter ⁊ aliter possunt figurari. nunc triangulariter nunc quadrate. secūdum aliam ⁊ aliam figuram corporis continentis. sicut patet de aere ⁊ de aqua absq̄ eorum violentia ⁊ corruptione. qualiter nō posset fieri de homine vel de asino. ¶ Secundo. omne recipiens debet esse denudatum a natura recepti. modo elementa per mixtionem quālibet figuraz possunt recipere. nec aliquā sibi determinant nec aliquam habent sibi connaturalem: tam enim non possent aliam recipere. sic enim arguit Aristo. in primo physicorum. ⁊ cōmentator in de substantia orbis. q̄ materia prima nullam determinat sibi formam substantialem. Nam tunc nullam aliam posset recipere. ¶ Tamen contra istas probationes dubitatur. prima quidem probatio non videtur procedere de omnibus elementis: non enim concludit de terra: que est solida. illa. n. non potest sic diuersimode figurari. secundum diuersam figuram continentis. ¶ Contra secundam probationem dubitatur similiter. quando dicitur recipiens debet esse ⁊c. ¶ Nam sm hoc oporteret q̄ etiam elementa non haberent formas substantiales. ex eo q̄ in mixtione quanlibet formam substantialem possunt recipere. ¶ Ad ista respondetur. Ad primum dico q̄ licet terra non figuretur ad figuram continentis. hoc non est q; forma eius substantialis determinet sibi figuram quaz habet. sed hoc solum est propter duritiem: quia non est flurtibilis. Etiam sufficit q̄ sine corruptione ipsa terra posset diuidi ⁊ figurari aliter ⁊ aliter sine eius violentia. ¶ Ad secūdam. ista bene probant q̄ oportet elementa carere formis substantialibus elementorum mixtorum. nam tales recipiunt in mixtionem. non tamen propter hoc oportet elementa carere formis substantialibus elementarib⁹. ¶ Ex ista conclusione sequitur. q̄ non potest fieri transmutatio. particule elementi de figura in figuram q̄ sit ei violenta. patet hoc ex eo quia nulla est sibi naturalis. verumtamen potest esse violentia aliunde in tali transmutatione. sicut propter motum localem vel rarefactionem vel condempsationem vel diuisionem. licet non ratione figurationis. ¶ Secunda conclusio q̄ totalis spera elementi non determinat sibi aliquaz figuram naturaliter. probatur quia totum homogeneuz ⁊ quelibet eius pars separata sunt eiusdē rationis. ⁊ non differunt nisi secundum magnum ⁊ paruum. ⁊ ideo consimilis est motus ⁊ locus talis totius. ⁊ sue partis. ⁊ similiter consimilis figura. sed per precedentem cōclusionem pars elementi non determinat sibi aliquam figuraz naturaliter. igitur nec totum. ¶ Secundo. si elementa totalia determinarent sibi alicuz figuram naturalem. tunc sicut differūt specie determinarent sibi figuras distinctas specie. modo hoc est falsum. Nam omnia quasi sunt sperica: sed illaz non determinant sibi a natura. sed habent illam rationez continentis. consequentia probatur. Nam sicut videmus in animalibus ⁊ alijs differentibus specie. q̄ distincta specie si determinant sibi figuras. determinant sibi figuras distinctas specie. ¶ Sed dubitatur primo de hoc q̄ eadez est figura totius homogenei ⁊ sue partis. Nam aliqua particula aque transmutatur de vna figura in aliam. Et tamen tota spera aque manet consimilis figure. cuius fuit ante. ¶ Secundo dubitatur. contra conclusionem in se. naz terra vndique naturaliter mouetur ad medium. ex hoc sequitur ipsam esse rotundam sicut dicebatur secundo huius. ideo ipsam esse rotundam videtur ei ineesse naturaliter sicut inest ei naturaliter vndiq̄ moueri ad medium. Ad quod sequitur ipsam esse vndiq̄ rotundam. ¶ Tertio iguis necessario est spericus. nam aliter esset vacuum prope speram lune igitur videtur q̄ talem figuraz ignis sibi determinat ⁊c. ¶ Ad ista respondetur. Ad primū. bene concedo q̄ tota spera aque ⁊ vna pars aque quodammodo se habent aliter quantum ad figuram. Sed tamen hoc non est de per se. nec ratione forme substantialis aque. sed per accidens. ⁊ ex continente. ⁊ ratione motus. q; facile est vnam paruam particulaz aque transmutare ⁊ mouere de continente in continens. ⁊

non est ita de tota spera aque. tamen si sic fieret. nō propter hoc corrūperetur nec violentaretur. ¶ Ad secūdum. dico q̄ non sequitur si motus sit naturalis ⁊ ex motu sequit̄ talis figuratio q̄ talis figuratio sit naturalis figuratio. ¶ Ad tertiū. dico q̄ licet ignis sit necessario spericus. non tamen naturaliter a forma sua. sed ab alio. s. a continente. s. a celo q̄ est spericus.

Ad rationes. Ad primam ista bene probat q̄ quodlibet elementum est figuratum. sed q̄ istam figuram per suam naturaz sibi determinet hoc non concluditur. ¶ Ad secūdam dico q̄ licet non sint nisi quinq; corpora regularia sm̄ speciem. non tamen oportet q̄ quodlibet corporum simplicium vnam illarum figurarum talis corporis sibi determinet. Naz si sic sicut arguit Aristoti. oporteret esse vacuum. quod natura abhorret. nec ratio ista est aliud q̄ quedam concordantia ⁊ persuasio secundum quas non est procedendum in naturalibus. sed magis ibi est procedendum sm̄ experientias. ¶ Ad tertiam dico q̄ elementa ex sui natura non determinata sunt ad maximum vel ad minimum. Nam dicitur secundo de anima. q̄ ignis creseret in infinitum si infinitum combustibile apponeretur. Sed si elementa determinata sunt ad maximum vel ad minimum. hoc non est eorum natura. sed magis a continente. Et iuxta hoc proportionaliter exponatur illud quod dictum est. omnium natura constantium. ⁊c. ¶ Ad quartam dico q̄ aqua habet figuram spericam. hoc aūt non est imediate a forma sua. sed quodam modo ex consequente. i. propter locum ⁊ distantiam eius a centro mundi sicut ostensum est secūdo huius. ¶ Ad quintam de guttulis aque que sunt sperice. dico q̄ hoc non est a forma aque. sed magis propter fugam contrarij. naz illa est figura scilicet spherica in qua partes sunt magis vnite ⁊ magis possunt resistere corrūpenti. ⁊ ideo quodlibet quātum potest tendit ad istam figuram nisi aliud impediat. sicut grauitas vel durities. Et maxime quando est in parua quantitate. nec hoc solum conuenit aque. sed alijs liquidis. sicut patet de argento viuo. ¶ Ad sextam dico q̄ hoc non est. propter hoc q̄ ignis talem figuraz sibi determinet. sed hoc magis est pp aerem circūstantē corrūpentem illam flamā. ⁊ diminuentem quanto est remotius ab eius origine

¶ Et sic cū dei laude terminat̄ questio. ⁊ per consequens tertius liber. sicq; totalis liber. qui vt visum est. in tres partiales libros distributus ē. cuius primi omnes questiones fundate sunt super textus primi libri Aristo. preter vltimā que fundata est super primo textu secundi libri de celo Aristotilis. Similiter questiones omnes secundi libri fundate sunt super textus secundi libri de celo Aristo. preter decimamquartam questionem que fundata est super octuagesimumnonum textum primi celi Aristo. Questiones aūtē huius tertij omnes sunt fundate super text⁹ quarti libri de celo Ari. preter quintam. duodecimā. ⁊ decimātertiā. que fundata sunt sup̄ textus tertij libri de celo Aristo. vt patuit.

¶ Expliciunt questiones preclarissimi doctoris Alberti de saxonia super quatuor libros de celo ⁊ mūdo Ari. diligentissime emendate per eximium artium ⁊ medicine doctorem magistrum hieronymum Surianum Venetum filium domini magistri Jacobi Suriani physici p̄stantissimi: Impresse autem Venetijs per Otinum Papiensem Anno salutis nostre. M. cccc xcvij. v. Idus Junij. Ducāte inclyto principe Augustino Barbadico.

a.b.c.d.e.f.g.h.i. Omnes sunt terni preter. i. qui est duernus.

Tabula.

¶ Incipiunt tituli questionum primi libri.

¶ Utrum cuilibet corpori simplici insit naturaliter tantum vnus motus simplex. Questio. 1.
Utrũ in mundo sint quinq; corpora simplicia distincta specie. s. quatuor elementa ⁊ quinta essentia. 2.
Utrum preter quinq; dicta corpora simplicia sit ponendũ sextum corpus simplex ꝑm speciem. 3.
Utruz totalis mundus aggregatus ex dictis quinq; corporibus simplicibus sit vnum ens continuum. 4.
Utrum mundus sit perfectus. 5.
Utruz possit esse aliquod corpus infinitũ ĩmobile. 6.
Utrum possit esse aliquod corpus infinitum ĩmobile circulariter. 7.
Utrũ possit esse aliqđ corp⁹ ĩfinitũ mobile motu recto. 8.
Utrum aliqua magnitudo siue corporalis siue linealis siue superficialis sit vel possit esse infinita. 9.
Utrũ vnũ ĩfinitũ possit eẽ maius vel min⁹ alio si eẽnt plura infinita. siue vtrũ vnũ infinituz sit cõparabile alteri. 10.
Utrũ totalis mundus sit magnitudo finita vel infinita. 11.
Utruz supposito ꝙ essent plures mundi terra vnius mundi moueretur ad medium alterius mũdi. 12.
Utrum sint vel possint esse plures mundi. 13.
Utrum quelibet potentia actiua determinetur per maximum in quod potest agere. 14.
Utrum quelibet potentia passiua terminetur per minimũ a quo potest pati. 15.
Utrum omne ens habeat potentiaz respectu sue durationis per maximum tẽpus per quod potest durare. 16.
Utrum omne corruptibile necessario corrũpatur. 17.
Utrum aliquid de nouo genitum possit perpetuari. ⁊ aliquod eternum possit corrũpi. 18.
Utrũ generabile ⁊ corruptibile ꝯuertãtur adinuicẽ. 19.
Utrum mundus sit perpetuus. 20.

¶ Incipiunt tituli questionum secundi libri.

¶ Utrum in celo sint sursum ⁊ deorsum. ante ⁊ retro. dextrum ⁊ sinistrum. Questio. 1.
Utrũ in celo debeat sumi sursum ⁊ deorsuz ꝑm polos. 2.
Utrũ polus arcticus sit deorsum ⁊ antarcticus sursuz. 3.
Utrum sursum deorsum ⁊c. reperiantur in celo ex natura rei. vel solum in habitudine ad nos. 4.
Utrum celum sit figure sperice. 5.
Utrum spere celestes sint octo vel nouem vel plures vel pauciores. 6.
Utrũ ad saluandũ ea que apparent ex motibus planetarũ oporteat ponere orbes ecentricorũ ⁊ epiciclos. 7.
Utrum omne celum sit mobile. 8.
Utrum celum moueatur cum fatigatione ⁊ pena. 9.
Utrum ista consequentia sit bona. celuz mouetur. ergo necesse est terraz quiescere. 10.
Utrum ista consequentia sit bona celum sꝑ mouetur. ergo necesse est ipsum moueri pluribus motibus. 11.
Utrum ista ꝯña sit bona. si necesse est eẽ gnãtiones ⁊ corruptiones hic ĩferius necesse ẽ plures motus celestes. 12.
Utrũ motus celi ab occidente ĩ orientez sit regularis. 13.
Utrũ oĩs motus regularis sit velocior ĩ fine q̃ ĩ p̃n⁹. 14.
Utrũ spe celestes planetaꝝ plurib⁹ moueãt motib⁹. 15.
Utrũ corpora celestia suis motibus causent sonum. 16.
Utrum orbes inferiores planetaruz velocius moueantur motibus proprijs q̃ orbes superiores. 17.
Utruz sol ⁊ luna paucioribus moueantur motibus q̃ alij planete. 18.
Utrum spera solis per suum motum magis calefaciat ista inferiora q̃ alij planete. 19.
Utrũ stelle moueant ꝑ se vel solũ ad motũ sui orbis. 20.
Utrũ oĩa astra sint adinuicẽ eiusdẽ spẽi spãlissime. 21.
Utrum omnia astra alia a sole. habeant lumen suum a sole vel a se. 22.
Utruz omnia astra sint generatiua caliditatis per lumen in istis inferioribus. 23.
Utrum macula illa apparens in luna causetur ex diuersitate partium lune vel ab aliquo extrinseco. 24.
Utrum terra sit in medio mundi sicut punctus respectu celi naturaliter situata. 25.
Utrum terra in medio celi siue in medio mundi semper quiescat vel semper moueat. 26.
Utrum totalis terra sit sperica. 27.
Utrum totalis terra sit habitabilis. 28.

¶ Incipiunt tituli questionum tertij libri.

¶ Utrũ aliqđ elementuz sit simpliciter graue ⁊ aliqđ simpliciter leue. ⁊ aliquod ĩ respectu. Questio 1.
Utrum quodlibet corpus quod est alio grauius in aere sit eodem grauius in aqua. 2.
Utrũ aliqđ elementũ sit graue in suo loco proprio. 3.
Utrum grauitas ⁊ leuitas sint forme substantiales grauiũ ⁊ leuium. 4.
Utrum ex parte grauitatis ⁊ leuitatis cõcludi possit corpora non esse composita ex indiuisibilibus. 5.
Utruz ex parte grauitatis ⁊ leuitatis concludi possit numerus quaternarius elementorũ. 6.
Utrum loca naturalia grauium ⁊ leuium sint cause suoruz motuuz. 7.
Utrũ graue vel leue moueat naturaliter sursum vel deorsuz a suo generante vel remouente prohibens. 8.
Utrum grauia ⁊ leuia moueantur actiue a grauitate ⁊ leuitate. 9.
Utrum forme ꝑm quas fiunt motus grauium ⁊ leuiũ sint naturaliter mobiles ꝑm locuz. 10.
Utrũ grauia appetãt descẽdere ꝑ lineas breuissimas. 11.
Utruz aer naturaliter moueatur in proiectione lapidis vel alterius proiecti in eo. 12.
Utrũ q̃tuor elemẽta determinẽt sibi figuras a natura. 13.

FINIS

BIBLIOTHEK IN WIEN K. K. UNIVERSITÄTS

UB WIEN
+AM411103705